Innst. 2 S

(2016–2017)

**Innstilling til Stortinget
fra finanskomiteen**

Meld. St. 1 (2016–2017), Prop. 1 S (2016–2017) og Prop. 1 S Tillegg 1–5 (2016–2017)

**Innstilling fra finanskomiteen om nasjonalbudsjettet 2017 og
forslag til statsbudsjett for 2017**

Innhold

			Side
1.	**Innledning**		7
2.	**Nasjonalbudsjettet 2017**		8
	2.1.2	Komiteens merknader	18
3.	**Statsbudsjettet 2017**		31
	3.1.2	Komiteens merknader	32
	3.1.2.2	Merknader fra Arbeiderpartiet	33
	3.1.2.3	Merknader fra Kristelig Folkeparti	62
	3.1.2.4	Merknader fra Senterpartiet	75
	3.1.2.5	Merknader fra Venstre	77
	3.1.2.6	Merknader fra Sosialistisk Venstreparti	85
	3.2	Gjennomgang av forslaget til statsbudsjett for 2017 etter den vedtatte inndelingen i rammeområder	89
	3.2.1.2	Komiteens merknader	89
	3.2.1.2.2	Merknader fra Arbeiderpartiet	90
	3.2.1.2.3	Merknader fra Kristelig Folkeparti	90
	3.2.1.2.4	Merknader fra Senterpartiet	90
	3.2.1.2.5	Merknader fra Venstre	90
	3.2.1.2.6	Merknader fra Sosialistisk Venstreparti	92
	3.2.2	Rammeområde 2 (Familie- og forbruker), under familie- og kulturkomiteen	93
	3.2.2.2	Komiteens merknader	93
	3.2.2.2.2	Merknader fra Arbeiderpartiet	94
	3.2.2.2.3	Merknader fra Kristelig Folkeparti	94
	3.2.2.2.4	Merknader fra Senterpartiet	97
	3.2.2.2.5	Merknader fra Venstre	98
	3.2.2.2.6	Merknader fra Sosialistisk Venstreparti	103
	3.2.3	Rammeområde 3 (Kultur), under familie- og kulturkomiteen	104
	3.2.3.2	Komiteens merknader	105
	3.2.3.2.2	Merknader fra Arbeiderpartiet	106
	3.2.3.2.3	Merknader fra Kristelig Folkeparti	106
	3.2.3.2.4	Merknader fra Senterpartiet	107
	3.2.3.2.5	Merknader fra Venstre	109
	3.2.3.2.6	Merknader fra Sosialistisk Venstreparti	115
	3.2.4	Rammeområde 4 (Utenriks), under utenriks- og forsvarskomiteen	116
	3.2.4.2	Komiteens merknader	116
	3.2.4.2.2	Merknader fra Arbeiderpartiet	117
	3.2.4.2.3	Merknader fra Kristelig Folkeparti	118
	3.2.4.2.4	Merknader fra Senterpartiet	118
	3.2.4.2.5	Merknader fra Venstre	118
	3.2.4.2.6	Merknader fra Sosialistisk Venstreparti	121
	3.2.5	Rammeområde 5 (Justis), under justiskomiteen	121
	3.2.5.2	Komiteens merknader	122
	3.2.5.2.2	Merknader fra Arbeiderpartiet	124
	3.2.5.2.3	Merknader fra Kristelig Folkeparti	124
	3.2.5.2.4	Merknader fra Senterpartiet	125
	3.2.5.2.5	Merknader fra Venstre	126
	3.2.5.2.6	Merknader fra Sosialistisk Venstreparti	129
	3.2.6	Rammeområde 6 (Innvandring, regional utvikling og bolig), under kommunal- og forvaltningskomiteen	130
	3.2.6.2	Komiteens merknader	131
	3.2.6.2.2	Merknader fra Arbeiderpartiet	132
	3.2.6.2.3	Merknader fra Kristelig Folkeparti	133

Side
3.2.6.2.4 Merknader fra Senterpartiet ... 134
3.2.6.2.5 Merknader fra Venstre ... 135
3.2.6.2.6 Merknader fra Sosialistisk Venstreparti ... 138
3.2.7 Rammeområde 7 (Arbeid og sosial), under arbeids- og sosialkomiteen ... 141
3.2.7.2 Komiteens merknader ... 142
3.2.7.2.2 Merknader fra Arbeiderpartiet ... 143
3.2.7.2.3 Merknader fra Kristelig Folkeparti ... 143
3.2.7.2.4 Merknader fra Senterpartiet ... 144
3.2.7.2.5 Merknader fra Venstre ... 145
3.2.7.2.6 Merknader fra Sosialistisk Venstreparti ... 148
3.2.8 Rammeområde 8 (Forsvar), under utenriks- og forsvarskomiteen ... 149
3.2.8.2 Komiteens merknader ... 150
3.2.8.2.2 Merknader fra Arbeiderpartiet ... 152
3.2.8.2.3 Merknader fra Kristelig Folkeparti ... 152
3.2.8.2.4 Merknader fra Senterpartiet ... 152
3.2.8.2.5 Merknader fra Venstre ... 153
3.2.8.2.6 Merknader fra Sosialistisk Venstreparti ... 156
3.2.9 Rammeområde 9 (Næring), under næringskomiteen ... 156
3.2.9.2 Komiteens merknader ... 157
3.2.9.2.2 Merknader fra Arbeiderpartiet ... 158
3.2.9.2.3 Merknader fra Kristelig Folkeparti ... 158
3.2.9.2.4 Merknader fra Senterpartiet ... 158
3.2.9.2.5 Merknader fra Venstre ... 160
3.2.9.2.6 Merknader fra Sosialistisk Venstreparti ... 167
3.2.10 Rammeområde 10 (Fiskeri), under næringskomiteen ... 168
3.2.10.2 Komiteens merknader ... 168
3.2.10.2.2 Merknader fra Arbeiderpartiet ... 169
3.2.10.2.3 Merknader fra Kristelig Folkeparti ... 169
3.2.10.2.4 Merknader fra Senterpartiet ... 169
3.2.10.2.5 Merknader fra Venstre ... 169
3.2.10.2.6 Merknader fra Sosialistisk Venstreparti ... 170
3.2.11 Rammeområde 11 (Landbruk), under næringskomiteen ... 171
3.2.11.2 Komiteens merknader ... 172
3.2.11.2.2 Merknader fra Arbeiderpartiet ... 172
3.2.11.2.3 Merknader fra Kristelig Folkeparti ... 172
3.2.11.2.4 Merknader fra Senterpartiet ... 173
3.2.11.2.5 Merknader fra Venstre ... 174
3.2.11.2.6 Merknader fra Sosialistisk Venstreparti ... 176
3.2.12 Rammeområde 12 (Olje og energi), under energi- og miljøkomiteen ... 177
3.2.12.2 Komiteens merknader ... 177
3.2.12.2.2 Merknader fra Arbeiderpartiet ... 178
3.2.12.2.3 Merknader fra Kristelig Folkeparti ... 178
3.2.12.2.4 Merknader fra Senterpartiet ... 178
3.2.12.2.5 Merknader fra Venstre ... 179
3.2.12.2.6 Merknader fra Sosialistisk Venstreparti ... 182
3.2.13 Rammeområde 13 (Miljø), under energi- og miljøkomiteen ... 182
3.2.13.2 Komiteens merknader ... 183
3.2.13.2.2 Merknader fra Arbeiderpartiet ... 184
3.2.13.2.3 Merknader fra Kristelig Folkeparti ... 184
3.2.13.2.4 Merknader fra Senterpartiet ... 184
3.2.13.2.5 Merknader fra Venstre ... 190
3.2.13.2.6 Merknader fra Sosialistisk Venstreparti ... 195
3.2.14 Rammeområde 14 (Konstitusjonelle institusjoner), under kontroll- og konstitusjonskomiteen ... 196
3.2.14.2 Komiteens merknader ... 197

Side
3.2.14.2.2 Merknader fra Arbeiderpartiet ... 197
3.2.14.2.3 Merknader fra Kristelig Folkeparti ... 197
3.2.14.2.4 Merknader fra Senterpartiet ... 197
3.2.14.2.5 Merknader fra Venstre ... 197
3.2.14.2.6 Merknader fra Sosialistisk Venstreparti ... 197
3.2.15 Rammeområde 15 (Helse), under helse- og omsorgskomiteen ... 198
3.2.15.2 Komiteens merknader ... 199
3.2.15.2.2 Merknader fra Arbeiderpartiet ... 200
3.2.15.2.3 Merknader fra Kristelig Folkeparti ... 201
3.2.15.2.4 Merknader fra Senterpartiet ... 204
3.2.15.2.5 Merknader fra Venstre ... 207
3.2.15.2.6 Merknader fra Sosialistisk Venstreparti ... 215
3.2.16 Rammeområde 16 (Kirke, utdanning og forskning), under kirke-, utdannings- og forskningskomiteen ... 217
3.2.16.2 Komiteens merknader ... 218
3.2.16.2.2 Merknader fra Arbeiderpartiet ... 219
3.2.16.2.3 Merknader fra Kristelig Folkeparti ... 219
3.2.16.2.4 Merknader fra Senterpartiet ... 221
3.2.16.2.5 Merknader fra Venstre ... 223
3.2.16.2.6 Merknader fra Sosialistisk Venstreparti ... 236
3.2.17 Rammeområde 17 (Transport og kommunikasjon), under transport- og kommunikasjonskomiteen ... 237
3.2.17.2 Komiteens merknader ... 238
3.2.17.2.2 Merknader fra Arbeiderpartiet ... 239
3.2.17.2.3 Merknader fra Kristelig Folkeparti ... 240
3.2.17.2.4 Merknader fra Senterpartiet ... 241
3.2.17.2.5 Merknader fra Venstre ... 247
3.2.17.2.6 Merknader fra Sosialistisk Venstreparti ... 251
3.2.18 Rammeområde 18 (Rammetilskudd mv. til kommunesektoren), under kommunalkomiteen ... 252
3.2.18.2 Komiteens merknader ... 253
3.2.18.2.2 Merknader fra Arbeiderpartiet ... 253
3.2.18.2.3 Merknader fra Kristelig Folkeparti ... 253
3.2.18.2.4 Merknader fra Senterpartiet ... 254
3.2.18.2.5 Merknader fra Venstre ... 254
3.2.18.2.6 Merknader fra Sosialistisk Venstreparti ... 257
3.2.19 Rammeområde 19 (Tilfeldige utgifter og inntekter), under finanskomiteen ... 259
3.2.19.2 Komiteens merknader ... 259
3.2.19.2.2 Merknader fra Arbeiderpartiet ... 259
3.2.19.2.3 Merknader fra Kristelig Folkeparti ... 259
3.2.19.2.4 Merknader fra Senterpartiet ... 259
3.2.19.2.5 Merknader fra Venstre ... 259
3.2.19.2.6 Merknader fra Sosialistisk Venstreparti ... 260
3.2.20 Rammeområde 20 (Finansadministrasjonen mv.), under finanskomiteen ... 260
3.2.20.2 Komiteens merknader ... 261
3.2.20.2.2 Merknader fra Arbeiderpartiet ... 261
3.2.20.2.3 Merknader fra Kristelig Folkeparti ... 261
3.2.20.2.4 Merknader fra Senterpartiet ... 261
3.2.20.2.5 Merknader fra Venstre ... 261
3.2.20.2.6 Merknader fra Sosialistisk Venstreparti ... 261
3.2.21 Rammeområde 21(Skatter, avgifter og toll), under finanskomiteen ... 262
3.2.21.2 Komiteens merknader ... 263
3.2.21.2.2 Merknader fra Arbeiderpartiet ... 263
3.2.21.2.3 Merknader fra Kristelig Folkeparti ... 271
3.2.21.2.4 Merknader fra Senterpartiet ... 273

Side
3.2.21.2.5 Merknader fra Venstre 275
3.2.21.2.6 Merknader fra Sosialistisk Venstreparti 284
3.2.22 Rammeområde 22 (Utbytte), under finanskomiteen 288
3.2.22.2 Komiteens merknader 289
3.2.22.2.2 Merknader fra Arbeiderpartiet 289
3.2.22.2.3 Merknader fra Kristelig Folkeparti 289
3.2.22.2.4 Merknader fra Senterpartiet 289
3.2.22.2.5 Merknader fra Venstre 289
3.2.22.2.6 Merknader fra Sosialistisk Venstreparti 289
3.3 Oversikt over forslagene til rammevedtak 289

4. Forslag fra mindretall 290

5. Komiteens tilråding 299

Vedlegg

Brev fra Finansdepartementet v/statsråd Siv Jensen til finanskomiteen, datert den 11. november 2016 301

Brev fra Finansdepartementet v/statsråd Siv Jensen til finanskomiteen, datert den 17. november 2016 302

Prioriteringer i SVs alternative statsbudsjett. Tall i mill. kroner og i forhold til regjeringens forslag, inkludert tillegg 1-5. 304

Innst. 2 S

(2016–2017)

Innstilling til Stortinget fra finanskomiteen

Meld. St. 1 (2016–2017), Prop. 1 S (2016–2017) og Prop. 1 S Tillegg 1–5 (2016–2017)

Innstilling fra finanskomiteen om nasjonalbudsjettet 2017 og forslag til statsbudsjett for 2017

Til Stortinget

1. Innledning

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Lisbeth Berg-Hansen, Tore Hagebakken, Irene Johansen, Marianne Marthinsen, Torstein Tvedt Solberg og Truls Wickholm, fra Høyre, Solveig Sundbø Abrahamsen, Svein Flåtten, Sigurd Hille, Heidi Nordby Lunde og Siri A. Meling, fra Fremskrittspartiet, Hans Andreas Limi, Roy Steffensen og Kenneth Svendsen, fra Kristelig Folkeparti, lederen Hans Olav Syversen, fra Senterpartiet, Trygve Slagsvold Vedum, fra Venstre Terje Breivik, og fra Sosialistisk Venstreparti, Snorre Serigstad Valen, viser til at det i Stortingets forretningsorden § 43 bl.a. står følgende om finanskomiteens oppgaver:

«Senest 20. november skal finanskomiteen avgi innstilling om nasjonalbudsjettet og statsbudsjettet, med forslag til rammevedtak for bevilgninger i samsvar med inndelingen i rammeområder fastsatt av Stortinget. Forslag til bevilgningsvedtak som utformes i innstillingen eller fremsettes ved behandlingen av den, skal inneholde beløp for alle rammer, og kan ikke gå under rammenivå. I Stortinget kan det ikke voteres særskilt over enkelte deler av et slikt forslag.»

Komiteen viser til at Stortinget, som følge av pågående budsjettforhandlinger mellom regjeringspartiene Høyre og Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti og Venstre vedtok å fravike Stortingets forretningsorden § 43 vedrørende fristen for avgivelse av finansinnstillingen. Ny avgivelsesdato ble satt til 28. november 2016.

Forhandlingene om budsjettet for 2017 mellom disse partiene ble imidlertid ikke sluttført før finanskomiteens avgivelse. Det er derfor ikke flertall for noe forslag i innstillingen. Regjeringspartiene har derfor valgt å fremme regjeringens forslag med tillegg av forliket om langtidsplanen for forsvarssektoren, jf. Innst. 62 S (2016–2017). Inndekningen er teknisk lagt på overføring fra Statens pensjonsfond utland. Det vises for øvrig til Innst. 5 S (2016–2017). Videre vises det til at finansdebatten for 2017 avholdes 5. desember 2016.

Komiteen viser til at regjeringen Solberg la frem 5 tilleggsproposisjoner, Prop. 1 S Tillegg 1 (2016–2017) 28. oktober 2016 og Tillegg 2–5 (2016–2017) 4. november 2016. Disse blir behandlet i de respektive fagkomiteer.

Komiteen har disponert denne innstillingen som følger:

I kapittel 2 behandles nasjonalbudsjettet for 2017, herunder hovedlinjer i den økonomiske politikken. I pkt. 2.1.2 presenterer fraksjonene sine alternative økonomiske opplegg for 2017.

I kapittel 3 behandles regjeringens forslag til statsbudsjett for 2017 etter den vedtatte inndelingen i rammeområder, jf. Innst. 1 S (2016–2017) og vedtak i Stortinget 11. oktober 2016, supplert med vedtak 25. oktober 2016 og 8. november 2016.

Forslag fra opposisjonen er gjengitt i kapittel 4, og forslag fra regjeringsfraksjonen finnes i kapittel 5.

Det vises til brev fra finansminister Siv Jensen av 11. november 2016 om feil i Prop. 1 S (2016–2017) Gul bok og Meld. St. 1 (2016–2017) Nasjonalbudsjettet 2017. Det vises videre til brev fra fi-

nansministeren av 17. november 2016 om orientering om nye anslag på innvandrings- og integreringsområdet.

Brevene ligger som vedlegg til denne innstillingen.

2. Nasjonalbudsjettet 2017

2.1 Hovedlinjer i den økonomiske politikken og utsiktene for norsk økonomi

2.1.1 Sammendrag fra Meld. St. 1 (2016–2017)

EN POLITIKK FOR ARBEID, AKTIVITET OG OMSTILLING

Norge er et land med store muligheter. Vi har en høyt utdannet befolkning og store naturressurser, små forskjeller og en åpen økonomi som bidrar til effektiv produksjon og varebytte. Over tid er det særlig vekstevnen i fastlandsøkonomien som bestemmer velferdsutviklingen i Norge. Da er det en utfordring at mange står utenfor arbeidslivet og at veksten i produktiviteten er lavere enn før. Høy arbeidsinnsats og økende produktivitet er grunnlaget for høy verdiskaping.

Gjennom flere tiår har økt aktivitet i petroleumsnæringen vært en viktig drivkraft for den økonomiske veksten i Norge. Økt etterspørsel fra oljenæringen har trukket opp aktiviteten i fastlandsøkonomien og bidratt til høye inntekter og stadig flere godt betalte jobber. Petroleumsnæringen vil være viktig for norsk økonomi i tiår fremover, men den vil bety stadig mindre. Derfor må det legges til rette for nye vekstnæringer som kan overta.

Fallet i prisene på olje og gass har gjort at omstillingen kommer raskere enn ventet. Redusert aktivitet i petroleumsrelaterte næringer har ført til høyere arbeidsledighet, særlig på Sør- og Vestlandet. Den fremste utfordringen for Norge blir å skape nye, lønnsomme arbeidsplasser i privat, konkurranseutsatt sektor. For å ivareta vårt velferdsnivå er det behov for ny aktivitet som kan bidra til høy sysselsetting og høy samlet verdiskaping.

Regjeringen vil derfor arbeide for gode rammebetingelser for næringslivet, med et enklere og mer vekstfremmende skattesystem, bedre infrastruktur og en kompetent arbeidsstyrke. Det vil styrke næringslivets konkurransekraft. Konkurransedyktige bedrifter vil skape større verdier og trygge arbeidsplasser for fremtiden. Et høyt kunnskapsnivå er viktig for produktiviteten og gir samtidig større valgmuligheter for den enkelte. Regjeringen vil avregulere og legge til rette for økt konkurranse i både privat og offentlig sektor. Konkurranse fremmer produktivitet og god ressursutnyttelse.

Norsk økonomi er i bedring. Veksten er understøttet av en ekspansiv økonomisk politikk. Utviklingen i stemningsindikatorer peker i retning av videre oppgang. Både husholdninger og bedrifter ser lysere på fremtiden, og den registrerte arbeidsledigheten faller i et flertall av fylkene. Samtidig har den økonomiske veksten så langt vært moderat. AKU-ledigheten har gått opp, og utviklingen i sysselsettingen har ikke holdt tritt med befolkningsveksten. Risikoen for et mer alvorlig tilbakeslag i norsk økonomi synes likevel lavere enn i vinter og i vår.

Regjeringen har som mål å sikre høy sysselsetting og lav ledighet. Det økonomiske opplegget for 2017 møter utfordringene på kort og på lang sikt:

- Regjeringen fortsetter gjennomføringen av skattereformen i tråd med skatteforliket. Selskapsskattesatsen har blitt redusert fra 28 pst. i 2013 til 25 pst. i 2016, og regjeringen foreslår videre reduksjon, til 24 pst. i 2017. Ifølge skatteforliket reduseres satsen videre til 23 pst. i 2018. Det foreslås også lettelser i formuesskatten som vil styrke norsk privat eierskap og vri investeringene fra eiendom til arbeidsplasser. Det innføres en verdsettingsrabatt for aksjer og driftsmidler på 10 pst. i 2017 og 20 pst. i 2018. Den varslede ordningen med utsatt betaling av formuesskatt for eiere av virksomheter som går med underskudd, gjennomføres med virkning for inntektsårene 2016 og 2017. Endringene i skattesystemet vil fremme investeringer i norsk næringsliv, legge grunnlag for økt sysselsetting og gi bedre beskyttelse av det norske skattegrunnlaget.
- Regjeringen fortsetter den finanspolitiske innsatsen med tiltak for aktivitet, arbeid og omstilling i 2017. Samlet gir statsbudsjettet et bidrag til økt etterspørsel etter varer og tjenester tilsvarende 0,4 pst. av BNP for Fastlands-Norge. Finanspolitikken stimulerer dermed fortsatt den økonomiske aktiviteten, men bidraget er lavere enn i årets og fjorårets budsjett, noe som må ses i sammenheng med at veksten i norsk økonomi ser ut til å være på vei opp. Bruken av olje- og fondsinntekter øker til 3,0 pst. av kapitalen i Statens pensjonsfond utland.
- Regjeringen foreslår 4 mrd. kroner til særskilte tiltak mot ledighet. Tiltakene er rettet mot Sør- og Vestlandet og bransjer som er mest rammet av tilbakeslaget i petroleumsnæringen. Tiltakene er innrettet slik at de skal være lette å reversere når den økonomiske situasjonen bedres. Regjeringen har høy beredskap for å forsterke innsatsen dersom utviklingen tilsier det.
- Regjeringen forsterker satsingen på investeringer i infrastruktur, forskning og innovasjon. I tråd med regjeringens politiske plattform og budsjettene for de tre siste årene inneholder budsjettet for neste år nye satsinger som vil redusere

næringslivets transportkostnader, styrke nyskapingen og heve kompetansen i befolkningen. Det er viktige tiltak for å styrke Norges vekstevne og for å oppnå en vellykket omstilling av norsk økonomi.

Svakere krone bidrar til vekst i konkurranseutsatt næringsliv, mens lav rente og ekspansiv finanspolitikk trekker opp veksten i innenlandsk etterspørsel. Vi har ennå ikke sett den fulle effekten av den ekspansive økonomiske politikken som nå føres. Både svekkelsen av kronen og de gjennomførte skattereduksjonene har effekter også i 2017.

Budsjettpolitikken må innrettes slik at vi får mer ut av pengene som brukes i offentlig sektor. Offentlig virksomhet skal bli mer effektiv. Regjeringen ønsker derfor større oppmerksomhet om resultater og hva vi får igjen for pengene. Produktivitetsvekst i offentlig sektor betyr at tjenestetilbudet kan forbedres uten utgiftsøkninger, noe som også fremmer konkurransekraft og legger til rette for ny virksomhet i privat sektor.

I tråd med handlingsregelen er mer av den økte bruken av oljepenger vridd i retning av investeringer i kunnskap og infrastruktur, samt vekstfremmende skattelettelser. Regjeringen styrker velferden i dag og trygger Norge for fremtiden.

Norsk økonomi er i bedring, men det er fortsatt behov for omstilling

Oljeprisfallet for to år siden innledet et kraftig tilbakeslag i norsk økonomi, og tiden etterpå har vært preget av lav inntektsvekst, oppsigelser og omstilling. Den siste tiden har veksten i fastlandsøkonomien tatt seg gradvis opp, og det ser nå ut til at økonomien passerte et vendepunkt sist vinter. Skulle utviklingen fortsette slik det nå ser ut til, med en registrert ledighet godt under gjennomsnittet de siste 25 årene, har norsk økonomi kommet seg gjennom denne lavkonjunkturen bedre enn man kunne frykte da oljeprisen falt så kraftig. Veksten i økonomien er foreløpig ikke sterk. Sysselsettingen har utviklet seg svakt, og ledigheten målt ved arbeidskraftundersøkelsen (AKU) er klart høyere enn den registrerte ledigheten. Høyere oljepris har likevel bidratt til at risikoen for et mer alvorlig tilbakeslag i norsk økonomi synes lavere enn i vinter og vår.

Oljeprisen har tatt seg opp siden i vinter, og prisene i terminmarkedet tyder på fortsatt prisoppgang fremover. Det bidrar til bedre inntjening i oljeselskapene og noe bedre utsikter for leverandørnæringen. Investeringene i petroleumssektoren ventes likevel å falle også neste år, men mindre enn i år.

Kronen er blitt markert svakere etter at oljeprisen falt. Det er en klar fordel for eksportbedrifter, leverandører til oljevirksomheten og andre bedrifter som møter konkurranse fra utlandet i det norske hjemmemarkedet. Det kan ta noe tid før bedret konkurranseevne virker, men det har allerede ført til økt aktivitet innen blant annet reiselivsnæringen. I tillegg har norske leverandørbedrifter vunnet en stor andel av oppdragene knyttet til utbyggingen av Johan Sverdrupfeltet, og inntektene for eksportører av fisk har økt betydelig. Kronesvekkelsen er en viktig støtdemper for økonomien, og vi venter at eksporten fra fastlandsøkonomien vil ta seg opp fremover.

Også lavere lønnsvekst bidrar til å bedre konkurranseevnen for norske bedrifter. I tråd med utfallet av lønnsoppgjøret i frontfaget anslås den samlede årslønnsveksten i år til 2,4 pst., som er vesentlig lavere enn de foregående årene. Kostnadsnivået i Norge er likevel fortsatt vesentlig høyere enn hos et gjennomsnitt av våre handelspartnere.

Forbrukerne er blitt mer optimistiske i sine vurderinger av de økonomiske utsiktene. Det må dels ses på bakgrunn av at rentene er lave og at husholdningene nyter godt av skattelettelser, men det gjenspeiler også at norsk økonomi er i bedring. Den kraftige oppgangen i boligprisene er også et uttrykk for at mange husholdninger nå ser lysere på fremtiden. Svak reallønnsvekst ventes likevel å bidra til lav vekst i privat konsum i år. Veksten i husholdningenes samlede etterspørsel etter varer og tjenester ventes å ta seg opp i årene fremover. Oppgangen i antall igangsettingstillatelser for nye boliger trekker i retning av høy vekst i boliginvesteringene i år.

Også bedriftene ser lysere på fremtiden enn de gjorde før sommeren og venter at produksjonen vil ta seg opp fremover. Vekst i offentlig etterspørsel, bedret konkurranseevne og dempet fall i etterspørselen fra petroleumssektoren har bidratt til den positive utviklingen.

Selv om flere forventningsindikatorer viser en god utvikling, er utviklingen i sysselsettingen fortsatt svak. Oppsigelser i petroleumsrelaterte næringer har trukket sysselsettingen ned, men virkningen på arbeidsledigheten er blitt dempet av at ungdom har gått over til utdanning og ved at arbeidsinnvandringen har gått ned. Utviklingen i arbeidsledigheten har vist en klar todeling etter 2014. På Sør- og Vestlandet, og særlig i Rogaland, har ledigheten økt mye. I et flertall av fylkene har likevel den registrerte ledigheten gått ned de siste tolv månedene.

Usikkerheten om utviklingen i europeisk økonomi har økt i løpet av sommeren etter folkeavstemningen om Storbritannias EU-medlemskap. Det vil kunne ta flere år før Storbritannias videre økonomiske forhold til EU-landene og til Norge vil være avklart. I USA var veksten i første halvår uventet svak, men den ventes å ta seg opp de kommende kvartalene. I Sverige er veksten klart høyere enn gjennomsnittet for de siste 20 årene. I Kina er veksten svakere enn i

tidligere år, og usikkerheten er stor på grunn av store ubalanser i økonomien.

Samlet sett anslås veksten i BNP Fastlands-Norge til 1,0 pst. i år, som er det samme som i fjor. Vekstanslaget er 0,8 prosentenheter lavere enn anslått i fjor høst. Neste år ventes veksten å ta seg opp til 1,7 pst., for deretter å ta seg videre opp til et nivå noe høyere enn trendveksten i økonomien.

Anslagene er usikre. En langvarig bedring av bytteforholdet overfor utlandet som følge av stigende priser på olje og gass ble raskt snudd til en markert forverring. Etterspørselen fra petroleumsnæringen vil avta målt mot størrelsen på fastlandsøkonomien, en utvikling som er blitt fremskyndet av prisfallet. Det vil kreve omstillinger, særlig i næringer som leverer varer og tjenester til sokkelen. I tillegg falt veksten i produktiviteten i midten av forrige tiår ned til et lavere nivå, og aldringen av befolkningen vil trolig gi lavere vekst i arbeidsstyrken fremover. Veksten vil bli lavere fremover enn i de siste 10–15 årene før oljeprisen begynte å falle sommeren 2014.

Selv om spareraten har falt noe det siste året, har de fleste husholdningene en god økonomi. Investeringsnivået i bedriftene er dessuten nokså lavt. Isolert sett kan begge disse forholdene føre til at etterspørselen etter varer og tjenester øker mer enn vi nå ser for oss. På den annen side, dersom den sterke veksten i boligprisene varer ved, er det økende risiko for at utviklingen i boligmarkedet etter hvert kan utløse et nytt tilbakeslag i norsk økonomi.

De økonomiske utsiktene er nærmere omtalt i kapittel 2 i meldingen.

En godt tilpasset økonomisk politikk

Sundvolden-plattformen understreker at bruken av oljepenger skal tilpasses situasjonen i økonomien innenfor handlingsregelens rammer. Det er nå tegn til bedring i norsk økonomi. Veksten i norsk fastlandsøkonomi ligger an til å ta seg opp. For landet sett under ett anslås arbeidsledigheten å bli liggende rundt dagens nivå ut året og avta noe neste år. Fremover blir det viktig å unngå at arbeidsledigheten biter seg fast. Situasjonen på Sør- og Vestlandet er likevel alvorlig på grunn av lavere aktivitet i petroleumsnæringen og krever fortsatt målrettet innsats.

Pengepolitikken er førstelinjeforsvaret ved konjunkturtilbakeslag. Renten kan endres raskt dersom de økonomiske utsiktene tilsier det. Styringsrenten er rekordlav, og kronen har svekket seg markert. Den lave renten innebærer at det ikke er et stort rom for flere eller større rentereduksjoner. Over tid innebærer en svært lav rente også en risiko for oppbygging av finansielle ubalanser og økt risikotaking i finanssektoren.

Finans- og pengepolitikken må virke sammen når økonomien rammes av svakere konjunkturer. For inneværende år øker bruken av oljepenger med 1 pst. av trend-BNP for Fastlands-Norge, som er betydelig mer enn gjennomsnittet de siste 10–15 årene. Også for neste år vil regjeringen legge opp finanspolitikken med sikte på å motvirke lavkonjunkturen, men i mindre målestokk enn i år. Samtidig foreslår regjeringen særskilte tiltak mot ledighet på 4 mrd. kroner rettet mot områder og bransjer som rammes mest av tilbakeslaget i petroleumsnæringen. Regjeringens forslag gir en etterspørselsimpuls fra statsbudsjettet neste år tilsvarende 0,4 pst. av verdiskapingen i fastlandsøkonomien.

En vesentlig del av regjeringens politikk er vekstfremmende lettelser i skatter og avgifter hvor det normalt tar noe tid før virkningen på økonomien kommer til syne. Beregninger ved hjelp av den makroøkonomiske modellen MODAG peker i retning av at finanspolitikken for i år og neste år trekker opp BNP for Fastlands-Norge i 2017 med $^{3}/_{4}$ pst. Utslaget er større for privat næringsvirksomhet, med en anslått økning i bruttoproduktet i private fastlandsnæringer i 2017 på 1 $^{1}/_{4}$ pst.

Den kraftige svekkelsen av kronen bedrer næringslivets konkurranseevne, men på samme måte som for skatte- og avgiftslettelsene tar det tid før dette slår ut i økt økonomisk aktivitet.

Sett under ett virker den økonomiske politikken nå svært ekspansivt. De samlede impulsene består både av en markert svakere krone, en rekordlav rente og en betydelig finanspolitisk stimulans. Mens en svakere krone er viktig for å få ny vekst i konkurranseutsatt næringsliv, drar lavere rente og ekspansiv finanspolitikk opp veksten i innenlandsk etterspørsel. Finanspolitikken er utformet både for å støtte opp under aktiviteten på kort sikt og for å bidra til omstilling og nyskaping.

Lavere etterspørsel etter varer og tjenester fra oljevirksomheten er en varig, strukturell endring. I årene som kommer vil derfor norsk økonomi trenge flere ben å stå på. Vår fremste utfordring er nå å styrke det private næringslivet og legge til rette for vekst og sysselsetting i konkurranseutsatt sektor. Med en lav oljepris har omstillingene kommet raskere enn vi tidligere så for oss. I budsjettet for 2017 forsterker vi innsatsen for aktivitet og sysselsetting i de områder som er hardest rammet av lavere oljepris. Samtidig har vi tilpasset finanspolitikken i en mindre ekspansiv retning for å unngå at offentlig sektor vokser på bekostning av privat virksomhet. En mer ekspansiv finanspolitikk vil kunne bremse tilpasningen til et mer konkurransedyktig lønns- og kostnadsnivå, svekke mobiliteten i arbeidsmarkedet og flytte arbeidskraft fra olje- og gassnæringen til skjermet sektor i stedet for til annen konkurranseutsatt virksomhet. En slik utvikling er ikke et godt svar på de strukturelle utfordringene norsk økonomi står overfor.

Lavere petroleumspriser reduserer inntektene til Statens pensjonsfond utland og dermed den langsiktige handlefriheten i finanspolitikken. Med store, svingende og forbigående inntekter fra naturressurser er det viktig for Norge å ha et troverdig ankerfeste for budsjettpolitikken. Statens pensjonsfond utland og handlingsregelen legger til rette for stabilitet og høy verdiskaping i fastlandsøkonomien og for at også fremtidige generasjoner skal kunne bruke av olje- og fondsinntektene.

De siste årene har kapitalen i pensjonsfondet vokst svært raskt, målt i norske kroner. Men nærmere halvparten av oppgangen i fondsverdien de siste tre årene fram til utgangen av 2015 skyldes svekkelse av kronen og gir ikke økt kjøpekraft i utlandet. Siden årsskiftet har fondet falt i verdi som følge av at kronen har styrket seg noe igjen. Vi må være forberedt på betydelige svingninger i fondets verdi fremover.

Selv om rammeverket vårt bidrar til å skjerme norsk økonomi fra kortsiktige svingninger i oljeprisen, innebærer en lavere oljepris at både Norge som nasjon og staten er blitt fattigere. Lave renter internasjonalt har svekket utsiktene for realavkastningen i fondet. Vi må være forberedt på at realavkastningen de neste 10–15 årene vil bli lavere enn 4 pst. Rommet for ytterligere økt bruk av olje- og fondsinntekter er dermed begrenset. Om få år vil fondsavkastningen mest sannsynlig følge en nedadgående bane målt som andel av verdiskapingen i fastlandsøkonomien. Den årlige bruken av fondsmidler må tilpasses konjunktursituasjonen, samtidig som det må tas hensyn til forventninger om svakere fondsavkastning og at en aldrende befolkning vil øke utgiftene i statsbudsjettet fremover.

Vår økonomi og konkurranseevne påvirkes av hvor mye olje- og fondsinntekter vi bruker, men også av hvordan vi bruker dem. Stortingsmelding nr. 29 (2000–2001) om retningslinjer for den økonomiske politikken, lagt fram av regjeringen Stoltenberg I, fremhevet at handlingsrommet burde prioritere skatte- og avgiftslettelser, infrastruktur og forskning og utvikling for å fremme langsiktig vekstevne og konkurransekraft. Stortinget sluttet seg til dette og understreket at økningen i bruken av oljeinntekter bør rettes inn mot tiltak som kan heve produktiviteten, og dermed vekstevnen, i resten av økonomien. En enstemmig finanskomité pekte på at skatte- og avgiftspolitikken og satsing på infrastruktur, utdanning og forskning er viktig for å få en mer velfungerende økonomi. Regjeringen videreføre prioriteringen av disse områdene i budsjettet for 2017.

Skal vi opprettholde om lag den samme veksten i levestandard som vi har vent oss til gjennom de siste 40 årene, må produktiviteten vokse raskere enn i de senere årene. For å finansiere velferdsordningene på lang sikt må dessuten fellesskapets inntekter brukes fornuftig. Det krever målrettede reformer i offentlig forvaltning og resten av økonomien. Dette arbeidet er godt i gang, blant annet gjennom oppfølging av rådene fra Produktivitetskommisjonen. Både våre egne og andre lands erfaringer tyder på at det kan ta tid før reformer slår ut i økt produktivitet.

Arbeidsinnsatsen er viktig både for verdiskapingen i økonomien og for bærekraften i offentlige finanser. Vi har høy sysselsetting, men den gjennomsnittlige arbeidstiden er lav. Dermed er arbeidsinnsatsen per innbygger ikke høyere enn gjennomsnittet for EU-landene. Samtidig er det mange som mottar trygd. Andelen som står utenfor arbeidslivet som følge av sykdom og nedsatt arbeidsevne, er høyere i Norge enn i mange andre land. Å redusere denne andelen er krevende, men viktig.

Fremover vil aldring av befolkningen gi markert høyere utgifter til pensjoner og helse- og omsorgstjenester. Bare en mindre del av de økte utgiftene kan finansieres av inntektene fra pensjonsfondet. Pensjonsreformen er utformet for å gi langsiktige innsparinger og økt arbeidstilbud, men den er ikke tilstrekkelig til å lukke gapet mellom statens utgifter og inntekter på lang sikt. Det vil bli nødvendig med nye tiltak for å sikre finansiering av de velferdsordningene som allerede er etablert.

Hovedtall i budsjettet for 2017

Regjeringens forslag til budsjett for 2017 innebærer en bruk av oljeinntekter på 225,6 mrd. kroner, målt ved det strukturelle, oljekorrigerte underskuddet. Det svarer til 3,0 pst. av anslått kapital i Statens pensjonsfond utland ved inngangen til året. Bruken av olje- og fondsinntekter over statsbudsjettet anslås til 7,9 pst. av trend-BNP for Fastlands-Norge i 2017. Det utgjør drøyt 42 000 kroner per innbygger. Hver syvende krone som brukes over offentlige budsjetter, hentes nå fra pensjonsfondet. Realveksten i statsbudsjettets underliggende utgifter anslås til 1,7 pst., som er på linje med den anslåtte veksten i fastlandsøkonomien.

Endringen i det strukturelle, oljekorrigerte underskuddet brukes ofte som et enkelt mål for hvordan budsjettet virker på samlet etterspørsel etter varer og tjenester. Regjeringen har lagt opp til å øke bruken av olje- og fondsinntekter med 15 mrd. kroner fra 2016 til 2017, hvorav de særskilte tiltakene mot ledighet utgjør om lag 4 mrd. kroner. Målt ved endringen i det strukturelle, oljekorrigerte underskuddet gir statsbudsjettet en etterspørselsimpuls tilsvarende 0,4 pst. av BNP for Fastlands-Norge.

Den samlede satsingen på kunnskap, samferdsel og skattelettelser i perioden 2014–2017 har vært klart større enn under den forrige regjeringen, i tråd med regjeringens mål. For fireårsperioden sett under ett er om lag 14 pst. av det samlede handlingsrommet i

budsjettet brukt til skatte- og avgiftslettelser, mens 21 pst. er benyttet til satsing på kunnskap og samferdsel. I tillegg har økte utgifter i folketrygden lagt beslag på 27 pst. av handlingsrommet, mens knapt 17 pst. er blitt anvendt til å styrke kommuneøkonomien, medregnet satsinger på kunnskap og samferdsel i kommunal regi.

Budsjettpolitikken og utviklingen i offentlige finanser er nærmere omtalt i kapittel 3 i meldingen.

Skatte- og avgiftsopplegget

Skatt er ikke et mål, men et middel. Regjeringen vil bruke skatte- og avgiftssystemet til å finansiere fellesgoder, sikre sosial mobilitet, oppnå mer effektiv ressursutnyttelse og gi bedre vilkår for norsk næringsliv. Det private eierskapet skal styrkes, og det skal lønne seg mer å jobbe, spare og investere. En slik skattepolitikk vil også ha gode dynamiske virkninger i økonomien. Økt deltakelse i arbeidslivet og høyere økonomisk vekst vil bidra til et større skattegrunnlag, som over tid kan finansiere noe av skattelettelsen.

Regjeringen foreslår i 2017-budsjettet skatte- og avgiftsendringer som gir insentiver til å spare, investere og arbeide. Regjeringen foreslår også et grønt skatteskift der forurenser i større grad skal betale for kostnadene de påfører samfunnet, og der inntekter fra miljøavgifter gis tilbake til skattyterne i form av sektorvise reduksjoner i skatter og avgifter og kompensasjoner over budsjettets utgiftsside. Samlede nye skattelettelser i 2017 som følge av regjeringens forslag er om lag 2,8 mrd. kroner påløpt og 1,7 mrd. kroner bokført.

Regjeringen legger vekt på at skattereformen følges opp i tråd med forliket på Stortinget. Skattesatsen på alminnelig inntekt for selskap og personer foreslås redusert fra 25 til 24 pst. i 2017, og ifølge skatteforliket reduseres satsen videre til 23 pst. i 2018. Petroleumsskatten og grunnrenteskatten for vannkraft justeres innenfor en provenynøytral ramme. Den samlede marginalskatten på aksjeutbytte opprettholdes på dagens nivå når en ser selskapsskatt og personlig utbytteskatt i sammenheng. Skjermingsrenten i aksjonær-, deltaker- og foretaksmodellen økes med 0,5 prosentenheter før skatt, og det foreslås en ordning med aksjesparekonto for børsnoterte aksjer og aksjefond som innebærer at gevinster ikke beskattes løpende. Lettelsene i skatten på alminnelig inntekt finansieres et stykke på vei av økt trinnskatt, men likevel slik at det gis skattelettelser på alle inntektsnivåer. Det foreslås at reduksjonen i marginalskatt er størst for de laveste inntektsnivåene. I tillegg foreslår regjeringen å øke satsen og øvre grense i minstefradraget i lønn og trygd og å øke frikortgrensen.

Regjeringen foreslår nye lettelser i formuesskatten for å styrke norsk privat eierskap. Det innføres en 10 pst. rabatt ved formuesverdsettingen av aksjer og driftsmidler, samtidig som verdien av tilordnet gjeld reduseres tilsvarende. Videre innføres en ordning med utsatt betaling av formuesskatt (for inntektsårene 2016 og 2017) for eiere av virksomheter som går med regnskapsmessig underskudd. Forslagene vil begrense de negative virkningene formuesskatten har for norsk eierskap og næringsliv.

I tråd med skatteforliket i Stortinget foreslår regjeringen å innføre en finansskatt på lønn og overskudd. Finansskatten på lønnsgrunnlaget settes til 5 pst. I tillegg videreføres overskuddsskatten for finansforetak på 2016-nivå. Dette innebærer at finansforetak ikke omfattes av den generelle reduksjonen i skatt på alminnelig inntekt i 2017. Hensikten med finansskatten er å beskatte merverdien i finansiell tjenesteyting som i dag er unntatt fra merverdiavgift. Videre følger regjeringen opp forslaget i Skattemeldingen om å fjerne startavskrivningene for maskiner. Samtidig utvides SkatteFUNN-ordningen slik at det blir enda mer attraktivt for bedrifter å investere i FoU.

Forslaget om et grønt skatteskift er en del av oppfølgingen av Grønn skattekommisjon. Dette innebærer økte avgifter på utslipp av klimagasser og bruk av drivstoff. Avgiftsøkningene mer enn motsvares av kompensasjoner i form av en sektorvis reduksjon av andre skatter og avgifter, samt kompenserende tiltak. Videre følger regjeringen opp forliket om 2016-budsjettet ved å foreslå økt veibruksavgift på autogass (LPG) og økt omsetningskrav for biodrivstoff. Engangsavgiften for kjøretøy foreslås lagt ytterligere om i miljøvennlig retning.

Skatte- og avgiftsopplegget omtales nærmere i kapittel 4 i meldingen og i Prop. 1 LS (2016–2017) Skatter, avgifter og toll 2017.

Regjeringens satsinger

Regjeringen har i budsjettet for 2017 prioritert tiltak som fremmer flere jobber, bedre velferd og en trygg hverdag. Tiltakene møter konjunkturnedgangen på kort sikt og legger til rette for en langsiktig omstilling med nye arbeidsplasser i konkurranseutsatt sektor etter hvert som oljenæringen gradvis vil bli en mindre viktig vekstmotor for økonomien.

Satsingene i budsjettet er særlig innenfor de åtte områdene som er trukket fram i erklæringen fra Sundvolden, mens utgiftene reduseres på enkelte andre poster.

- Konkurransekraft for norske arbeidsplasser. Fallet i etterspørselen fra oljenæringen setter vår evne til omstilling på prøve. Lavere aktivitet i oljenæringen er ikke bare et kortvarig konjunkturfenomen, men en mer langvarig strukturell endring. For å bedre den langsiktige vekstevnen

foreslår regjeringen lavere skatter og økt satsing på infrastruktur, innovasjon, forskning og kunnskap. Regjeringen vil prioritere generelle, landsdekkende ordninger innen næringsrettet forskning og innovasjon. Slik kan vi bidra til at de beste prosjektene når opp i konkurransen om støtte, og at en mindre del av bevilgningene benyttes til administrasjon. I tillegg til å øke rammen for Innovasjon Norges landsdekkende innovasjonslåneordning, foreslås det blant annet å videreføre bevilgningene til Brukerstyrt innovasjonsarena og Forny2020, som ble økt betydelig i 2016-budsjettet. Det foreslås også utvidelser i SkatteFUNN-ordningen. Som et ledd i arbeidet med å digitalisere og modernisere offentlig sektor, foreslår regjeringen å starte arbeidet med nytt saksbehandlingssystem i Brønnøysundregistrene. Det nye systemet vil komme næringslivet til gode gjennom forenklinger og besparelser.

– Regjeringen vil bygge landet. Den sterke satsingen på veier, bane og kollektiv fortsetter. Reduserte transportkostnader bedrer konkurranseevnen for næringslivet og legger til rette for et velfungerende bo- og arbeidsmarked over hele landet. Budsjettforslaget gir en betydelig overoppfylling av rammene i første fireårsperiode i Nasjonal transportplan 2014–2023 (NTP). I 2017 er det lagt opp til oppstart av to nye, store riksvegprosjekter under Statens vegvesen. Bevilgningen til utbyggingsselskapet Nye Veger foreslås økt i tråd med regjeringens ambisjon om 5 mrd. kroner årlig tilskudd til selskapet i 2018. Større effektivitet og samfunnsøkonomisk lønnsomhet i transportsektoren er et mål for regjeringen. Budsjettforslaget vil gi bedre forvaltning av eksisterende infrastruktur gjennom økte ressurser til drift og vedlikehold. Det foreslås et årlig tilskudd på 500 mill. kroner for å redusere bompengetakstene utenfor byene. Videre foreslås økt tilskudd til statlig delfinansiering av kollektivprosjekter i byene. Regjeringen viderefører satsingen på vedlikehold og fornying av jernbanen. Budsjettforslaget sørger for god fremdrift på alle igangsatte jernbaneprosjekter og for planlegging av nye prosjekter. Det legges til rette for gjennomføring av jernbanereformen i 2017. Under Kystverket foreslås det å opprette en treårig forsøksordning med tilskudd til overføring av gods fra veg til sjø.

– Kunnskap gir muligheter til alle. Kunnskap tilegnes gjennom hele livet. Derfor har regjeringen høye ambisjoner for kvaliteten i alle ledd fra barnehage via skole til høyere utdanning og forskning. Slik gir vi muligheter for alle og gode forutsetninger for økt konkurransekraft, verdiskaping og velferd. Et lovforslag om tidlig innsats i skolen vil bli sendt på høring, og kommunene får økte midler for å forsterke arbeidet med tidlig innsats. Arbeidet mot mobbing i barnehage og skole styrkes. Regjeringen vil i forbindelse med strategien Lærerløftet innføre nye, femårige grunnskolelærerutdanninger på mastergradsnivå fra 2017. Planen om å utvide perioden for utdanningsstøtte til elleve måneder følges opp ved at heltidsstudenter i høyere utdanning og fagskole våren 2017 får utbetalt støtte for en kvart måned mer enn det som følger av gjeldende regelverk. Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning følges opp blant annet ved 120 nye rekrutteringsstillinger, ny forskningsinfrastruktur, økte stimuleringsmidler for deltakelse i Horisont 2020 og økte forskningsbevilgninger.

– En enklere hverdag for folk flest. Regjeringen vil legge større vekt på frihet for den enkelte. Lavere skatter vil gi den enkelte større frihet til å disponere egen inntekt. Digitalisering åpner for at offentlige tjenester kan gjøres mer brukerrettet og rapportering kan forenkles. Nærmere 70 pst. av næringslivets rapportering til myndighetene skjer nå digitalt, en økning fra vel 50 pst. for fire år siden. Regjeringens forenklingsprosjekt skal identifisere forenklingstiltak i offentlig forvaltning og redusere bedriftenes kostnader med å følge opp myndighetspålagte rapporteringskrav og reguleringer. Regjeringens tiltak, samt tiltak i Altinn for å forenkle kommunikasjonen mellom næringsliv og forvaltning, har så langt gitt besparelser for næringslivet på 11 mrd. kroner årlig, hvorav 6 mrd. kroner i denne regjeringsperioden. Det foreslås å bevilge 440 mill. kroner til modernisering av IKT i arbeids- og velferdsetaten. Brukernes kontakt med forvaltningen skal digitaliseres, og de lokale Nav-kontorene skal få større lokal handlefrihet og større kompetansemiljøer. Elektronisk tinglysning vil være operativt for profesjonelle brukere våren 2017. Folk flest må også kunne sette seg inn i hvordan staten bruker skattepengene. Regjeringen vil publisere nøkkeltall for å kunne sammenlikne ressursbruken til administrative tjenester på tvers i staten.

– Trygghet i hverdagen og styrket beredskap. Budsjettforslaget legger til rette for at kapasiteten i politidistriktene økes og at alle nyutdannede fra Politihøgskolen skal kunne tilbys jobb i politiet. Dagens politihelikoptre er gamle, og det settes i gang kjøp av to nye, med opsjon på et tredje. Samlet vil dette bidra til et mer synlig politi med kapasitet til å forebygge, etterforske og påtale kriminelle handlinger. Det foreslås midler til modernisering av IKT-løsningene i politiet og nytt analysesystem i PST. Det legges til rette for å bedre PSTs evne til å avverge spionasje og

sabotasje i det digitale rom. Straffegjennomføringen gjøres mer effektiv ved å øke kapasiteten for elektronisk soning, prosjektering av nytt fengsel i Agder, ferdigstilling av nye plasser ved fengslene i Ullersmo og på Eidsberg og ved å fortsette innleie av fengselsplasser i Nederland. Videre økes kapasiteten i domstolene, blant annet gjennom digitalisering av rettsprosesser. I tråd med forslaget til ny langtidsplan for forsvaret legges det opp til økt aktivitet og større beredskapsbeholdninger i Hæren, Sjøforsvaret, Luftforsvaret og Heimevernet. Det foreslås et nytt jegerkompani tilknyttet Garnisonen i Sør-Varanger og økt vedlikehold i Sjøforsvaret. Nasjonal sikkerhetsmyndighet og Cyberforsvaret gis bedre evne til å avdekke og håndtere IKT-angrep. Det er stor usikkerhet om utviklingen i antall asylankomster fremover. Regjeringen vil beholde en del av den økte kapasiteten i UDI, IMDi, politiet, Sivilforsvaret og PST som ble opprettet i forbindelse med de økte asylankomstene høsten 2015. Dette bidrar til bedre beredskap og nedbygging av restanser i utlendingsforvaltningen. Det foreslås også å videreføre det økte tilskuddet til vertskommuner for asylmottak og ekstratilskuddene for bosetting av flyktninger og enslige mindreårige. Integreringsfremmende tiltak styrkes. Regjeringen prioriterer returarbeid ved å opprettholde et høyt måltall for tvangsreturer og øke ressursene til returarbeid i asylmottak. Det foreslås også økt satsing på ID-arbeid i politiet og i utlendingsforvaltningen. Norge har bidratt til å avhjelpe flyktningsituasjonen i Middelhavet, og det norske bidraget til Frontex-operasjonene Triton og Poseidon videreføres.

– Et velferdsløft for syke og eldre. Regjeringens mål er at alle skal ha tilgang til likeverdige helsetjenester av god kvalitet. Regjeringen ønsker å redusere unødvendig og ikke-medisinsk begrunnet venting for pasientene og prioritere tilbudet til pasienter innen psykisk helse og rus. Budsjettforslaget gir rom for en vekst i pasientbehandlingen på sykehusene på om lag 2,1 pst., som er en fortsatt høy vekst. Det foreslås å gi investeringslån til nytt sykehus i Stavanger, oppgraderinger av sentralblokka ved Haukeland universitetssykehus, nytt psykiatribygg ved Sørlandet sykehus og oppgraderinger ved Helse Førde. Opptrappingsplanen for habilitering og rehabilitering legges fram samtidig med dette budsjettforslaget, og det foreslås 200 mill. kroner til opptrappingsplanen, hvorav 100 mill. kroner som vekst i kommunenes frie inntekter. Tilbudet til personer med rusproblemer bedres ved at de regionale helseforetakene skal prioritere tverrfaglig spesialisert rusbehandling, samt at 300 mill. kroner av veksten i kommunenes frie inntekter begrunnes med Opptrappingsplanen for rusfeltet (2016–2020). Det legges til rette for utbygging av flere heldøgns omsorgsplasser ved at det kan gis tilsagn om investeringstilskudd til 1 800 plasser i 2017. Tilskuddsordningen legges gradvis om slik at det det fra og med 2021 kun gis tilskudd til investeringer som gir netto tilvekst av plasser. Det legges også til rette for flere plasser til dagtilbud for hjemmeboende med demens.

– Et sterkere sosialt sikkerhetsnett. Vi må hindre at mennesker faller utenfor arbeidsmarkedet og viktige sosiale arenaer. Derfor opprettholdes det ekstraordinært høye nivået på arbeidsmarkedstiltak, og muligheten for å få dagpenger under permittering er utvidet. En ny ungdomsinnsats skal gi arbeidssøkere under 30 år et arbeidsrettet tilbud etter åtte ukers ledighet. Dette innføres først på Sør- og Vestlandet. Det etableres et hurtigspor inn i arbeidsmarkedet for flyktninger som har en etterspurt kompetanse, ved hjelp av blant annet lønnstilskudd i kombinasjon med norskopplæring. Det er viktig å hindre at unge går inn i en passiv tilværelse. Regjeringen foreslår derfor at det innføres en aktivitetsplikt for mottakere av sosialhjelp under 30 år. Videre foreslår regjeringen å utvide pleiepengeordningen og gjøre den mer fleksibel slik at det blir lettere å kombinere pleieoppgaver og yrkesdeltakelse. Vi må sørge for at alle barn får en trygg og god oppvekst. Innsatsen styrkes for å redusere forekomst av vold i nære relasjoner og ivareta barn utsatt for vold og overgrep. Bevilgningene til det statlige barnevernet økes for å håndtere aktivitetsvekst gjennom kjøp av private barneverntjenester.

– Levende lokaldemokrati. Regjeringen vil fornye og forbedre kommunestrukturen, slik at sterkere kommuner kan løse fremtidens velferdsoppgaver bedre. Parallelt gjennomføres en regionreform etter vedtak i Stortinget hvor målet er om lag ti nye folkevalgte regioner. Det legges opp til å gjennomføre kommunereformen og regionreformen samtidig, slik at nye kommuner og nye regioner kan tre i kraft fra 1. januar 2020. En god og forutsigbar kommuneøkonomi er viktig for at kommunene og fylkeskommunene skal kunne ivareta sine oppgaver. Realveksten i kommunenes frie inntekter i 2017 er opp mot 4,1 mrd. kroner og veksten i samlede inntekter på 3,4 mrd. kroner, regnet fra anslått inntektsnivå i 2016 etter Stortingets behandling av revidert nasjonalbudsjett 2016. Veksten i frie inntekter er høyere enn øvre grense i det varslede vekstintervallet i Kommuneproposisjonen 2017, mens veksten i samlede inntekter er innenfor det signaliserte intervallet. Innenfor veksten i frie inntekter er enkelte

formål særskilt ivaretatt. For kommunene begrunnes 300 mill. kroner av veksten med en satsing på rusomsorg, 200 mill. kroner med opptrappingsplan for habilitering og rehabilitering, 150 mill. kroner med tidlig innsats i grunnskolen og 50 mill. kroner med en styrking av helsestasjoner og skolehelsetjenesten. Veksten i frie inntekter er høyere enn det som er nødvendig for å dekke formålene ovenfor, samt anslåtte demografi- og pensjonskostnader. Av veksten i fylkeskommunenes frie inntekter begrunnes 200 mill. kroner med opprusting og fornying av fylkesvegene.

En særlig utfordring er at mange nå har mistet jobben i næringer og fylker som berøres sterkest av den reduserte oljeprisen. Som en del av budsjettet legger regjeringen fram en tiltakspakke mot ledighet på 4 mrd. kroner. Tiltakene er særlig rettet mot Sør- og Vestlandet og næringer knyttet til oljevirksomheten. Regjeringen har lagt vekt på å prioritere midlertidige tiltak som kan virke raskt, samtidig som de kan reverseres når situasjonen tilsier det. Tiltakene gjelder blant annet tilskudd til vedlikehold i kommuner og helseforetak på Sør- og Vestlandet, dekkelegging av veg, gang- og sykkelveger, flom- og skredtiltak, forskningsprogrammet DEMO 2000, oppgradering av forskningsfartøy, vedlikehold i Sjøforsvaret, samt tilskudd til vedlikehold av kirker og utbedring ved museer. Tiltakene omfatter dessuten videreføring av arbeidsmarkedstiltakene på et høyt nivå, utvidet rett til dagpenger under permittering og stimuleringstilskudd for permitterte og oppsagte lærlinger. Midlertidige rekrutteringsstillinger ved universiteter og høyskoler og nye studieplasser videreføres fra 2016-budsjettet. Generelle ordninger rettet mot næringslivet videreføres på et høyt nivå. Regjeringen vil også fremskynde anskaffelsen av nye kystvaktfartøy med to år. Anskaffelsen forbeholdes norsk industri av nasjonale sikkerhetshensyn og gir økt aktivitet for norske verft fra 2018.

Regjeringen vil forvalte skattebetalernes penger med respekt og motarbeide sløsing med offentlige midler. Regjeringen vil derfor videreføre avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen i 2017. Kravet om mindre byråkrati og mer igjen for pengene frigjør ressurser til prioriterte formål.

Finansiell stabilitet og boligmarkedet

For å bidra til finansiell stabilitet legger norske myndigheter vekt på å fremme soliditet, likviditet og god atferd gjennom offentlig regulering og myndighetstilsyn. Regelverket for finansnæringen i Norge bygger i stor grad på EU- og EØS-regler.

God utvikling i norsk økonomi har bidratt til gode resultater og god inntjening i norske finansinstitusjoner. Særlig i bankene har inntektene, kapitaldekningen og lønnsomheten vært god. Markedsandelen til norske banker i det norske bankmarkedet har holdt seg ganske stabil siden 2008. Opptrapping av kapitaldekningen for å tilpasse seg de nye kapitalkravene som trådte i kraft sommeren 2013, pågår fortsatt. De gode resultatene tyder på at bankene vil ha gode muligheter til å styrke soliditeten ytterligere. For livsforsikringsselskaper er kombinasjonen av garanterte ytelser, økt levealder og vedvarende lave renter utfordrende. Innføring av nye soliditetsregler gjør at selskapene over tid blir underlagt kapitalkrav som bedre reflekterer den risikoen de står overfor.

Finansielle ubalanser bygges vanligvis opp over lang tid før de utløser en krise. De viktigste virkemidlene for å hindre finansiell ustabilitet vil være rammebetingelser som sikrer at de enkelte finansinstitusjonene er solide hver for seg. Selv om finansinstitusjonene hver for seg kan fremstå som solide, kan ubalanser bidra til økt systemrisiko i finansmarkedene og øke faren for finansiell ustabilitet. De senere årene er det derfor lagt større vekt på behovet for å styrke overvåkingen og reguleringen av finanssystemet som helhet, for å identifisere og redusere systemrisiko.

Den kraftige veksten i boligprisene kan innebære en fare for den finansielle stabiliteten. Avdempingen i boligprisveksten i fjor høst og i vinter er blitt fulgt av ny, sterk vekst gjennom våren og sommeren. På landsbasis har boligprisene steget med 8,8 pst. det siste året. De regionale forskjellene er fortsatt til stede, men det er nå bare i Rogaland fylke at boligprisene er lavere enn for et år siden. Mens boligprisene det siste året har steget med 15 pst. i Oslo, har de falt med om lag 6 pst. i Stavanger. Husholdningenes gjeld vokser fremdeles betydelig raskere enn inntektene, og med fortsatt sterk vekst i boligprisene er det utsikter til at gjeldsveksten tar seg ytterligere opp. Mange som opplever bortfall av inntekt, vil måtte stramme betydelig inn på konsumet eller selge boligen for å kunne betjene gjelden sin. Det kan bidra til å utløse boligprisfall, forsterke tilbakeslaget i norsk økonomi og true den finansielle stabiliteten.

Regjeringen har satt inn en rekke tiltak for å dempe oppgangen i boligmarkedet og gjøre finanssystemet robust overfor et fall i boligprisene. Kapitalkravene til bankene er økt. Kravene til god kredittpraksis ved utlån til boligformål er skjerpet, og Finanstilsynet har nylig foreslått videre innstramming. Forslagene fra Finanstilsynet er sendt på høring, og regjeringen vil komme tilbake til saken. I formuesskatten er verdsettingsrabatten for sekundærboliger redusert til 20 pst., og regjeringen foreslår nå en tilsvarende reduksjon av verdien av gjeld tilordnet sekundærbolig.

Regjeringen har fremmet en rekke forslag for å gjøre det lettere og raskere å regulere til bygging av

nye boliger. I tillegg har regjeringen fremmet forslag som reduserer nybyggingskostnadene. Til sammen vil dette gi lavere utbyggingskostnader, sterkere konkurranse i boligbyggingssektoren og et mer fleksibelt boligmarked som raskere kan svare på økte priser og etterspørsel. Boligbyggingen har tatt seg opp i 2016, og oppgangen ventes å fortsette i 2017, noe som over tid vil bidra til bedre balanse i boligmarkedet.

Regjeringens tiltak mot risiko i boligmarked er nærmere omtalt i avsnitt 3.4 i meldingen, mens omtale av finansmarkedene og regulering av finansmarkedene er gitt i avsnitt 3.5 i meldingen. Makrovervåking og -tilsyn i finansmarkedene omtales nærmere i kapittel 6 i meldingen.

Sysselsettings- og inntektspolitikken

Høy sysselsetting og lav arbeidsledighet står sentralt i regjeringens økonomiske politikk. Sysselsettingspolitikken skal legge til rette for et fleksibelt arbeidsmarked, slik at flest mulig er i arbeid og får brukt sine evner, og slik at bedriftene får tak i den kompetansen de trenger.

Arbeidsmarkedstiltak utgjør en viktig del av innsatsen for å hjelpe ledige med å komme raskt tilbake i jobb når konjunkturene er svake, og for å unngå at utsatte grupper med svak eller lite etterspurt kompetanse varig faller utenfor arbeidslivet. Antall tiltaksplasser er trappet betydelig opp, og regjeringen foreslår å videreføre det høye nivået i 2017. Ungdom, innvandrere fra land utenfor EØS-området og personer som er blitt ledige som følge av nedgangen i oljeindustrien på Sør- og Vestlandet, prioriteres for tiltak i 2017.

Regjeringen vil styrke innsatsen overfor utsatte unge ledige og personer med nedsatt arbeidsevne under 30 år. Dagens ungdomsgarantier vil bli erstattet med en ny ungdomsinnsats. Hensikten er bedre tilpasset oppfølging ved Nav-kontorene med sikte på å motivere til jobbsøking og raskere overgang til arbeid og utdanning.

Regelverket for dagpenger under permittering ble ytterligere utvidet fra 1. juli i år i lys av den krevende situasjonen i deler av arbeidsmarkedet og fordi partene i arbeidslivet fremholdt dette som et viktig virkemiddel. Det er også gjort endringer som gjør det enklere å ta utdanning med dagpenger. Når ledigheten varierer mye mellom ulike deler av landet, er det viktig å håndheve mobilitetskravene i dagpengeregelverket.

Pensjonsreformen er utformet for å gi økt arbeidstilbud, slik at pensjonssystemet kan bli mer robust etter hvert som levealderen øker. Effektene av reformen begrenses av at pensjonsordningene i offentlig sektor ikke er endret. Regjeringen er innstilt på å videreføre arbeidet med partene i arbeidslivet om en løsning i tråd med prinsippene i pensjonsreformen.

Gjennomføringen av lønnsoppgjørene er partenes ansvar. Koordinerte oppgjør, der sentrale tariffområder i konkurranseutsatt sektor forhandler først, skal bidra til å holde lønnsveksten innenfor rammer konkurranseutsatt virksomhet kan leve med over tid. Myndighetene har ansvar for at lover og regler legger til rette for et velfungerende og fleksibelt arbeidsmarked. Det inntektspolitiske samarbeidet bidrar til at myndighetene og partene i arbeidslivet har en felles forståelse av den økonomiske situasjonen og av hvilke utfordringer norsk økonomi står overfor. Lønnsoppgjør som er tilpasset den økonomiske situasjonen, vil bidra til å dempe utslagene i produksjon, sysselsetting og arbeidsledighet av lavere etterspørsel fra oljenæringen.

Cappelen-utvalget, som så på konsekvensene for lønnsdannelsen av lavere oljepris og høy flyktninginnvandring, leverte sin innstilling 20. september 2016. Innstillingen er sendt på høring, og regjeringen kommer tilbake til saken i revidert nasjonalbudsjett 2017.

Sysselsettings- og inntektspolitikken er nærmere omtalt i avsnitt 3.5 i meldingen.

Tiltak for en mer produktiv og effektiv økonomi

Den svake produktivitetsutviklingen i Norge er bekymringsfull. Regjeringen bygger sin politikk på målet om en mest mulig effektiv bruk av fellesskapets ressurser og legger stor vekt på arbeidet med å heve produktiviteten i norsk økonomi. En god ressursutnyttelse i privat og offentlig sektor bidrar til høy verdiskaping og er derfor viktig for levestandard og velferdsordningene. Samtidig vil en god omstillingsevne bidra til at norsk økonomi står bedre rustet til å møte endrede internasjonale rammevilkår. Regjeringen legger vekt på at effektiviseringsarbeidet skal pågå kontinuerlig.

Produktivitetskommisjonen vurderte i sine to rapporter (NOU 2015:1 og NOU 2016:3) et bredt spekter av områder og kom med mange forslag til tiltak for å bedre produktivitetsveksten. Et område som særlig ble trukket fram, var behovet for effektivisering av offentlig sektor. En mer hensiktsmessig forvaltningsstruktur, herunder kommunereformen og betydelige effektiviseringsgevinster ved å realisere beste praksis, ble trukket fram. Effektivisering av offentlig sektor er også viktig for produktivitetsutviklingen i privat sektor. Kommisjonen pekte blant annet på at IKT-satsingen i offentlig sektor kan gi potensielt store gevinster for bedrifter og husholdninger.

Regjeringens arbeid for en mer produktiv og effektiv økonomi er tema for kapittel 5 i meldingen.

Klimapolitikken

Klimautfordringen er global og løses best globalt. På klimakonferansen i Paris i desember 2015 ble det oppnådd enighet om en global klimaavtale. Hovedformålet med avtalen er å styrke verdens innsats mot klimaendringene slik at den gjennomsnittlige temperaturøkningen kan holdes godt under 2 °C sammenliknet med før-industrielt nivå, og å tilstrebe at temperaturøkningen begrenses til 1,5 °C. For å oppnå dette setter avtalen opp et kollektivt utslippsmål. Partene tar sikte på at økningen i de globale utslippene av klimagasser snarest mulig skal snus til en rask reduksjon, slik at det blir balanse mellom menneskeskapte utslipp og opptak av klimagasser i andre halvdel av dette århundret (klimanøytralitet).

Norge ratifiserte avtalen 20. juni 2016. Så langt har 29 parter, som står for i underkant av 40 pst. av utslippene, sluttet seg til avtalen. Parisavtalen trer i kraft når 55 land som representerer minst 55 pst. av utslippene har ratifisert den.

Norges har en betinget forpliktelse om å redusere utslippene av klimagasser med minst 40 pst. i 2030 sammenliknet med utslippsnivået i 1990. Det er i tråd med anslagene fra FNs klimapanel for hva som kreves for å nå et togradersmål, og det tilsvarer EUs forpliktelse. Norge er i dialog med EU om en avtale om felles oppfyllelse av klimaforpliktelsen.

Regjeringen fører en offensiv klimapolitikk og forsterker klimaforliket. De viktigste virkemidlene i klimapolitikken er avgifter og deltakelse i det europeiske klimakvotesystemet. Klimapolitikken styrkes i årets budsjett. Regjeringen fremmer forslag om et grønt skatteskift som del av oppfølgingen av Grønn skattekommisjon. Forslaget innebærer økte avgifter på utslipp av klimagasser og på bruk av drivstoff på til sammen 1,6 mrd. kroner. Blant annet vil økt veibruksavgift på autodiesel og bensin bidra til bedre prising av de eksterne kostnadene ved veitrafikk. Avgiftsøkningene mer enn motsvares av en sektorvis reduksjon av andre skatter og avgifter og direkte kompensasjoner. Bilister og transportører gis netto lettelser og kompensasjoner på i alt 900 mill. kroner gjennom redusert årsavgift, reduserte bompenger, økt reisefradrag og økte avskrivningssatser. Regjeringen fortsetter satsingen på utvikling av energi- og klimateknologi blant annet gjennom Enova og ved etableringen av et nytt investeringsselskap. Klimarelatert forskning styrkes, og CO_2-håndtering fremmes. Jernbanesatsingen fortsetter.

Klimapolitikken er nærmere omtalt i avsnitt 3.6 i meldingen. Der omtales også oppfølgingen av Stortingets anmodningsvedtak 868 om utslippsbaner mv. for ikke-kvotepliktig sektor.

Oppfølging av FNs bærekraftsmål

FN vedtok i september 2015 nye bærekraftsmål for verden for perioden fram mot 2030. De 17 målene og 169 delmålene dekker de fleste samfunnsområder. Det overordnede målet er å utrydde ekstrem fattigdom og sult. Det er også en rekke andre universelle mål, blant annet om å ivareta menneskerettigheter, naturmiljøet og økonomisk fremgang og om å redusere ulikhet. Målene er en videreføring av de åtte tusenårsmålene som FN vedtok i år 2000 for perioden 2000–2015.

Regjeringen har utpekt et koordineringsansvarlig departement for hvert av de 17 bærekraftsmålene. De koordineringsansvarlige departementene rapporterer om oppfølgingen av målene i sine budsjettproposisjoner. Finansdepartementet har koordineringsansvar for hovedmål 8 (om økonomisk vekst og sysselsetting) og hovedmål 10 (om å redusere ulikhet).

Kapittel 7 i meldingen inneholder en sammenfatning av oppfølgingen av de ulike målene, samt en nærmere omtale av mål 8 og 10.

Statens pensjonsfond

Formålet med Statens pensjonsfond er å støtte opp under langsiktige hensyn ved bruk av statens petroleumsinntekter og sparing for å finansiere pensjonsutgiftene i folketrygden. En langsiktig og god forvaltning av fondet legger til rette for at petroleumsformuen kan komme både dagens og fremtidige generasjoner til gode.

Statens pensjonsfond består av Statens pensjonsfond utland (SPU) og Statens pensjonsfond Norge (SPN). Den operative forvaltningen av de to delene ivaretas av henholdsvis Norges Bank og Folketrygdfondet, innenfor mandater fastsatt av Finansdepartementet.

Målet med investeringene i Statens pensjonsfond er høyest mulig avkastning innenfor et moderat risikonivå. For å sikre god risikospredning er investeringene fordelt på flere typer eiendeler og et bredt utvalg av land, valutaer, sektorer og enkeltselskaper. Fondet skal være en ansvarlig investor innenfor den overordnede finansielle målsettingen.

Åpenhet er en forutsetning for bred tillit til forvaltningen av fondet. Norges Bank og Folketrygdfondet rapporterer jevnlig om resultatene i den operative forvaltningen. Finansdepartementet legger fram en egen årlig melding til Stortinget om forvaltningen av fondet om våren i påfølgende kalenderår, se Meld. St. 23 (2015–2016) Forvaltningen av Statens pensjonsfond i 2015 (fondsmeldingen for 2015). I nasjonalbudsjettet, som legges fram om høsten, rapporteres det om resultatene i forvaltningen av SPU og SPN i første halvår, samt om eventuelle aktuelle saker.

2.1.2 Komiteens merknader

Komiteen tar omtalen til orientering og viser for øvrig til merknadene under punkt 3.1.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at de siste tiårene har flere forhold bidratt positivt til offentlige finanser. Sterke vekstimpulser fra oljevirksomheten og bedret bytteforhold overfor utlandet har løftet verdiskaping og inntekter. Høy vekst i økonomien har slått ut i god vekst i skatteinntektene. Samtidig har utviklingen i befolkningen vært forholdsvis gunstig. Siden 2001 har også bruken av oljepenger økt, og dette har gitt rom for å øke offentlige utgifter uten en tilsvarende økning i skattenivået. Disse utviklingstrekkene vil etter hvert snu. Utfordringer og valgmuligheter for norsk økonomi og offentlige finanser fram mot 2060 ble grundig drøftet av regjeringen Stoltenberg II i Perspektivmeldingen 2013. Den langsiktige utfordringen for offentlige finanser var entydig; enten må inntektene økes eller utgiftene reduseres. Erna Solbergs regjering har gjennom fire budsjetter både redusert inntektene og økt utgiftene, og er i ferd med å etterlate seg et langt mer krevende utgangspunkt for kommende regjeringer enn da de selv overtok.

ØKONOMISK HANDLINGSROM

Handlingsrommet i budsjettpolitikken bestemmes i hovedsak av utvikling i skatteinntektene, avkastningen fra Statens pensjonsfond utland (SPU) og bindinger i budsjettet fra tidligere vedtak. I nasjonalbudsjettet 2017 anslås den underliggende årlige realveksten i skatte- og avgiftsinntekter til rundt 16 mrd. 2017-kroner de nærmeste årene, en nedjustering som skyldes at anslaget for trendveksten i norsk økonomi er redusert. Samtidig vil bindingene på utgiftssiden av budsjettet øke. Utgiftene til folketrygden er forventet å stige med om lag 10 mrd. 2017-kroner hvert eneste år, mens utgiftene i kommunene og helseforetakene forventes å øke med 4 mrd. kroner per år som følge av befolkningsutviklingen, gitt dagens standarder og dekningsgrader. Veksten i SPU forventes å avta, både som følge av lavere tilførsel og forventet lavere avkastning de neste 10–15 årene. I nasjonalbudsjettet skriver regjeringen:

> «For de nærmeste årene vil et uendret nivå på det strukturelle, oljekorrigerte underskuddet som andel av trend-BNP for Fastlands-Norge gi en økning i bruken av olje- og fondsinntekter på om lag 4 mrd. kroner per år.»

Til sammenligning økte regjeringen oljepengebruken med 35 mrd. kroner for 2016 alene. Regjeringen Solberg bruker altså siste budsjett før valget i 2017 til å advare kommende regjeringer om at de ikke kan fortsette den ukontrollerte pengebruken som har definert dagens regjering.

Som det framgår av tabellen under, anslår regjeringen handlingsrommet før effektivisering og omprioritering til 6,5 mrd. kroner årlig i perioden 2018–2020.

Tabell 1 Handlingsrommet i budsjettet de nærmeste årene. Mrd. 2017-kroner. Kilde: Nasjonalbudsjettet 2017

		2018–2020
Inntekter		20,5
Underliggende skattevekst	16,3	
Bruk av olje- og forndsinntekter[1]	4,2	
Utgifter		14,0
Folketrygden	10,0	
Demografikostnader i kommuner og helseforetak	4,0	
Handlingsrom før effektivisering og omprioritering		6,5

1 Som beregningsteknisk forutsetning er det lagt til grunn uendret bruk av olje- og fondsinntekter som andel av trend-BNP for Fastlands-Norge
Kilde: Finansdepartementet

I nasjonalbudsjettet 2015 ble det presentert oppdaterte framskrivinger av inndekningsbehovet i offentlige finanser i 2060 ved ulike utviklingsforløp. I referanseforløpet anslås inndekningsbehovet å utgjøre 5,2 pst. av BNP for Fastlands-Norge. Inndekningsbehovet påvirkes i ulik grad ved endret oljepris, avkastning fra Pensjonsfondet, offentlig produktivitetsvekst, sysselsetting, arbeidstid og standard på velferdstjenestene.

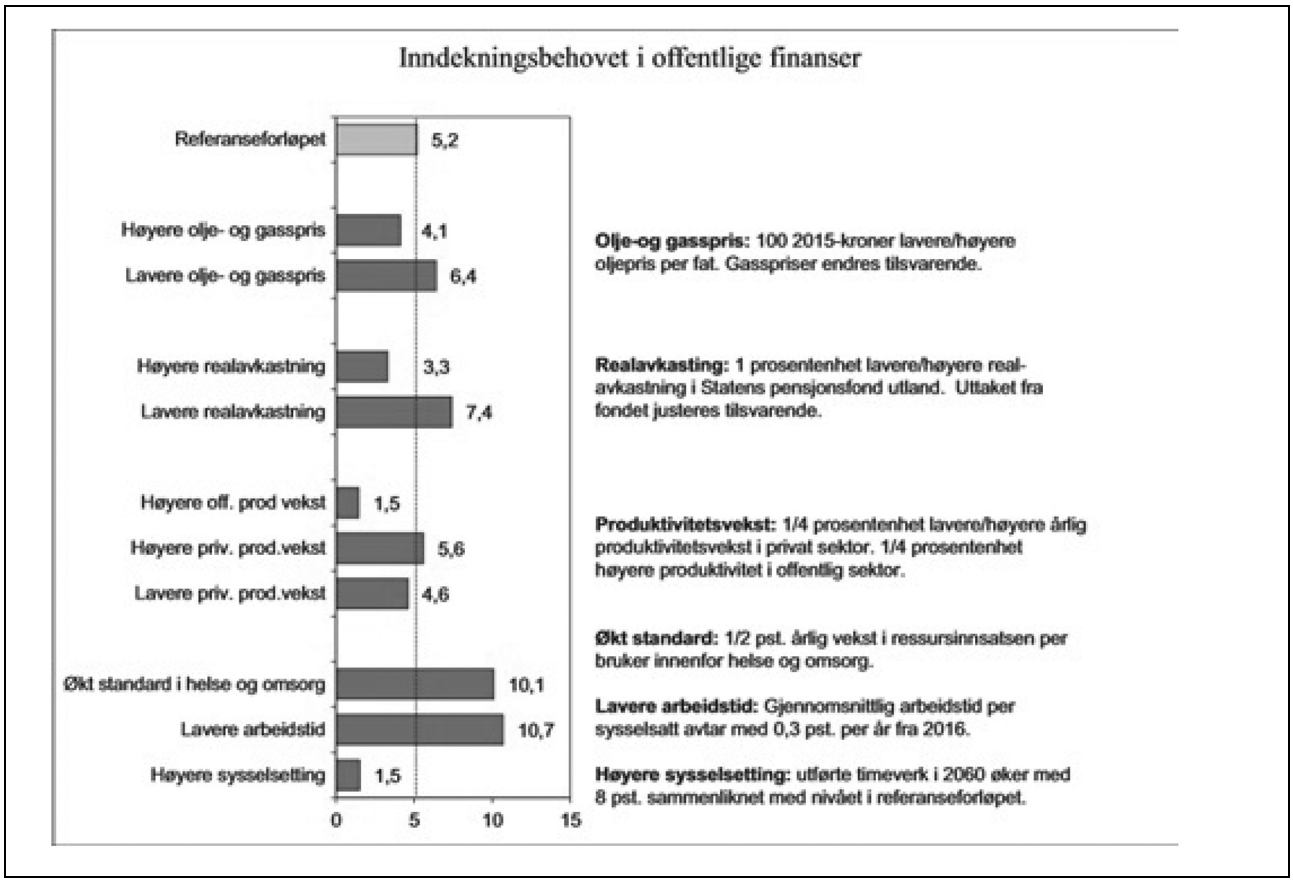

Figur 1: Behovet for inndekning i offentlige finanser i 2060 ved ulike utviklingsforløp. Prosent av BNP for Fastlands-Norge.

Kilde: Nasjonalbudsjettet 2015

Med regjeringen Solberg er skattene redusert med om lag 25 mrd. kroner, mens avgiftene er økt med rundt 3,3 mrd. kroner. Regjeringen har tross gjentatte forespørsler fra Stortinget nektet å oppgi hvor stor andel av det reelle handlingsrommet som er brukt på skattekutt over fire budsjetter. Det hersker imidlertid liten tvil om at andelen er betydelig, og at bortfallet av inntekter har bidratt til økningen i oljepengebruk i perioden. Med utsikter til lavere vekst, lavere avkastning fra SPU, økte utgifter til folketrygden og større demografikostnader vil det i årene framover bli helt nødvendig å få bedre samsvar mellom utgifter og inntekter på statsbudsjettet.

Eksterne forhold

Internasjonale konjunkturer

Norge er en liten, åpen økonomi som påvirkes av økonomisk og politisk samarbeid med verden rundt oss. Vår eksport utgjør vel 40 pst. av BNP og importen om lag 30 pst. Våre viktigste eksportvarer selges til priser som bestemmes i internasjonale markeder. De tette båndene til utlandet innebærer at norsk økonomi både er avhengig av den langsiktige utviklingen i verdensøkonomien og sårbar for svingninger og kriser hos våre handelspartnere. Norges næringsstruktur og ressursgrunnlag innebærer at vi på viktige områder påvirkes annerledes av utviklingen i internasjonal økonomi enn mange andre tradisjonelle industriland. I årene før finanskrisen ga raskt økende etterspørsel, særlig fra land i Asia, prisoppgang på viktige norske eksportprodukter som olje, gass, metaller og fisk. Samtidig ble vår import vridd i retning av billigere forbruksvarer fra de samme landene, varer som vi i liten grad produserer selv. Det er usikkert hvordan prisene på disse varene vil utvikle seg videre. Særlig veksten i Kina vil ha betydning for etterspørselen etter energi og kapitalintensive varer. En forverring av utsiktene for verdensøkonomien, og særlig for framvoksende økonomier, vil kunne bidra til at olje- og gassprisene faller ytterligere eller forblir lave. OECD forventer lavere vekst i BNP både i OECD-området, USA og særlig i de framvoksende økonomiene i perioden 2030–2060. Teknologiutvikling og kostnadsnivå, bruk av fornybare energikilder, utvinning av olje og gass fra skifer, prising av klimagassutslipp og globalisering av gassmarkedet er også faktorer som vil påvirke petroleumsprisene framover. Kina og USAs ratifisering av Paris-avtalen vil

innebære forpliktelser om enorme utslippskutt innen 2030.

Oljepris

Utviklingen i oljepris har betydelig påvirkning på norsk økonomi. Lavere oljepris gir lavere inntekter fra petroleumsvirksomhet til fondet og kan medføre at færre potensielle utbyggingsprosjekter vil være lønnsomme. Samtidig følger kronekursen oljeprisen og svekkes med lavere oljepris. Det øker fondets verdi målt i kroner og demper på den måten noe av effekten av reduserte oljeinntekter. Lavere kronekurs styrker konkurranseevnen for eksportbedrifter og bedrifter som konkurrerer mot utenlandske aktører i Norge. Næringer som leverer lite direkte eller indirekte til petroleumsvirksomheten, vil kunne tjene på lavere energipriser. Samlet sett vil lavere oljepris øke inndekningsbehovet i statsfinansene over tid. Figur 3 viser framskrivinger av 4-prosentbanen ved lav og høy oljepris til 2060. I nasjonalbudsjettet 2015 anslås en reduksjon eller økning i oljepris på 100 kroner per fat å øke eller redusere inndekningsbehovet i offentlige finanser med om lag ett prosentpoeng av BNP for Fastlands-Norge.

Statens pensjonsfond utland

Ved utgangen av første halvår 2016 var markedsverdien til Statens pensjonsfond utland 7 175 mrd. kroner, en nedgang på nesten 300 mrd. kroner siden årsskiftet. Den gjennomsnittlige netto årlige realavkastningen siden 1998 har vært om lag 3,6 pst.

Disse medlemmer viser til at verdien av SPU ble nesten doblet i perioden 2013–2015. En svakere krone stod for om lag halvparten av oppgangen. Når fondet vokser som følge av svakere krone, øker ikke fondets kjøpekraft i utlandet. Erfaringer viser at både valutakurser og aksje- og obligasjonskurser kan endre seg mye på kort tid, og at endringene kan gå begge veier. Med en markedsverdi på nesten tre ganger verdiskapingen i fastlandsøkonomien, kan svingningene i fondets verdi bli store både sett i forhold til størrelsen på statens øvrige inntekter og den underliggende veksten i fastlandsøkonomien. Figuren under viser betydningen av styrket krone for verdiendringen i SPU første halvår 2016.

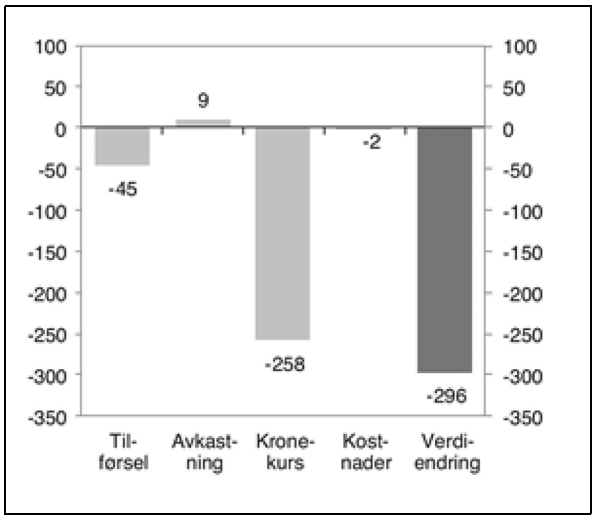

Figur 2: Bidrag til verdiendring i SPU første halvår 2016. Mrd. kroner.

Kilde: Nasjonalbudsjettet 2017

Thøgersen-utvalget er blant dem som peker på at utsikter til lav realavkastning de nærmeste 10–15 årene tilsier en mer gradvis innfasing av oljeinntekter i årene framover. Mork-utvalget legger til grunn en forventet årlig realavkastning på 2,3 pst. de neste 30 årene dersom dagens aksjeandel videreføres, og 2,6 pst. dersom aksjeandelen økes til 70 pst. Utvalgets flertall anbefaler å øke aksjeandelen fra 60 til 70 pst., noe som vil kunne øke den årlige avkastningen med 15 til 30 mrd. kroner. En høyere aksjeandel øker forventet avkastning, men gir samtidig større variasjon i fondsverdien og høyere risiko for fall på lang sikt. Figur 3 A viser framskrivinger av 4-prosentbanen ved lav og høy avkastning de neste 15 årene, og deretter 4 pst.

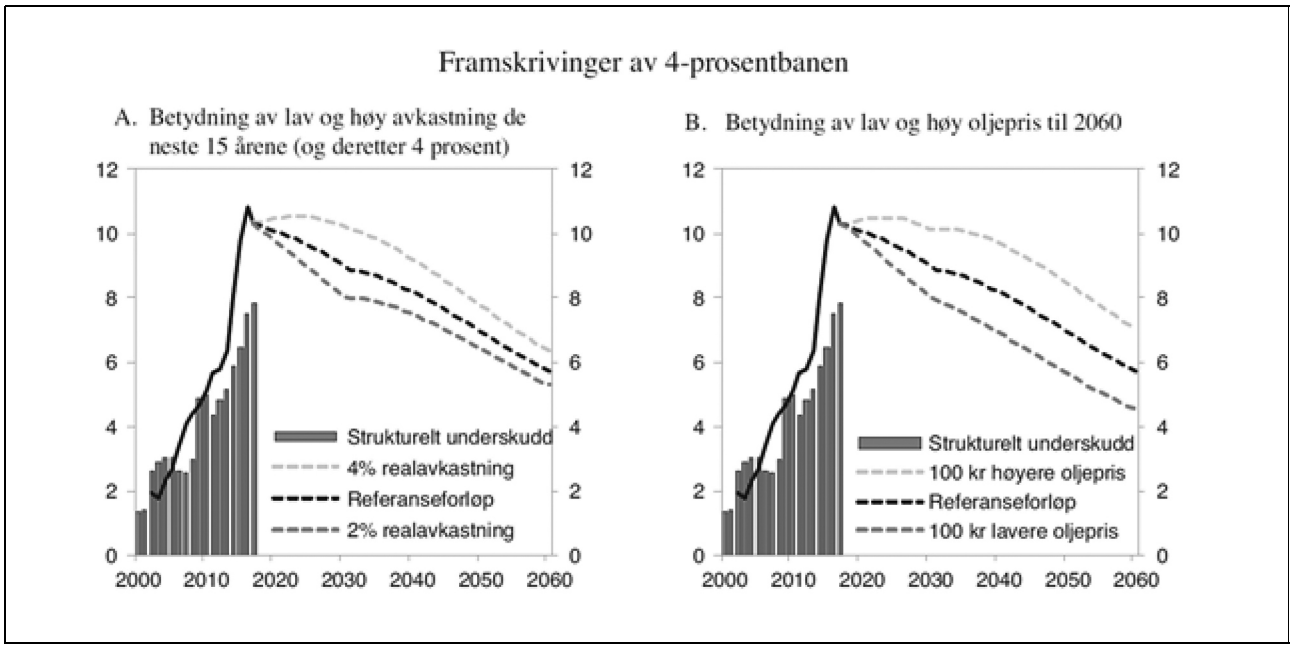

Figur 3: Framskrivinger av 4-prosentbanen. Prosentvis av trend-BNP for Fastlands-Norge.

Kilde: Nasjonalbudsjettet 2017

Demografi

Disse medlemmer viser til at befolkningsutviklingen bestemmer både hvor mange som skal omfattes av velferdsstaten, og størrelsen på den potensielle arbeidsstyrken som skal betale for den. De siste hundre årene har bedre helse bidratt til at forventet levealder ved fødsel har steget med mer enn to år per tiår. Dette er en stor velferdsgevinst. Fram til neste hundreårsskifte er det forventet at levealderen fortsetter å øke med vel ett år per tiår som følge av lavere dødelighet blant de eldre. Dette gjør at befolkningen eldes. De siste tjue årene har den økende levealderen blitt motvirket av at store etterkrigskull, og forholdsvis små fødselskull fra mellomkrigstiden, ga færre eldre per person i yrkesaktiv alder. Denne situasjonen er nå i ferd med å endre seg. Tabellene viser befolkningsutviklingen i antall, alderssammensetning, innvandrerbakgrunn og sentralitet fra 1980 og fram til i dag, og SSBs framskrivinger fram til 2060. Hovedalternativet MMMM viser hvordan utviklingen blir når vi legger til grunn middels utvikling i både fruktbarhet, levealder, innenlandske flyttinger og innvandring. I hovedalternativet vil vi passere 7 millioner innbyggere innen 2060. Levealderen øker med rundt syv år for menn og fem år for kvinner. Det innenlandske flyttemønsteret vi har sett de siste ti årene, fortsetter, og nettoinnvandringen på sikt blir liggende mellom 25 000 og 30 000.

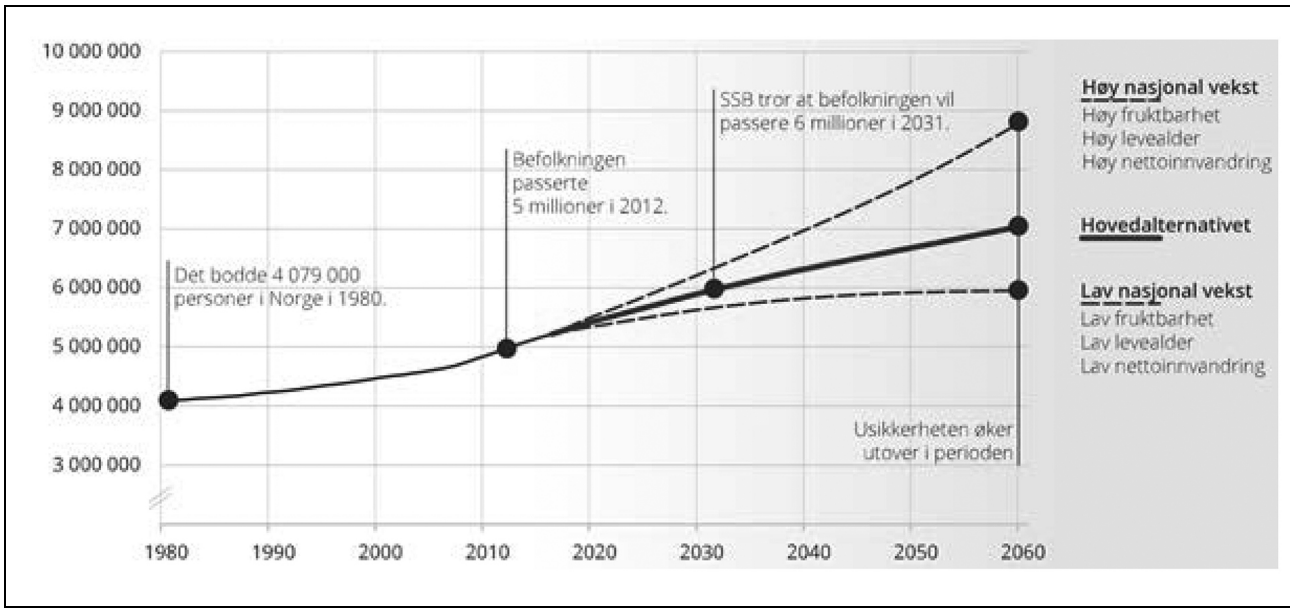

Figur 4: Befolkningsframskriving fram mot 2060.

Kilde: SSB

Gitt dette scenariet viser disse medlemmer til at andelen over 70 år vil være nesten dobbelt så stor i 2060 som i dag. Figur 5 viser at mens det i dag er syv i yrkesaktiv alder (18–69) per person over 70 år, vil antallet være halvert i 2060. Forsørgelsesbyrden, altså antallet barn og gamle i forhold til antallet i yrkesaktiv alder, vil stige med om lag 50 pst. ifølge beregninger gjort i Perspektivmeldingen 2013. I enkelte land har fruktbarhetsratene de siste tiårene sunket til nivåer langt under det som må til for å opprettholde befolkningens størrelse på lang sikt uten nettoinnvandring. Det forsterker deres aldringsutfordring. Fruktbarheten er høyere i Norge enn i mange andre europeiske land. Det må ses i sammenheng med gode muligheter for å kombinere familie og arbeid og med relativt gode økonomiske utsikter.

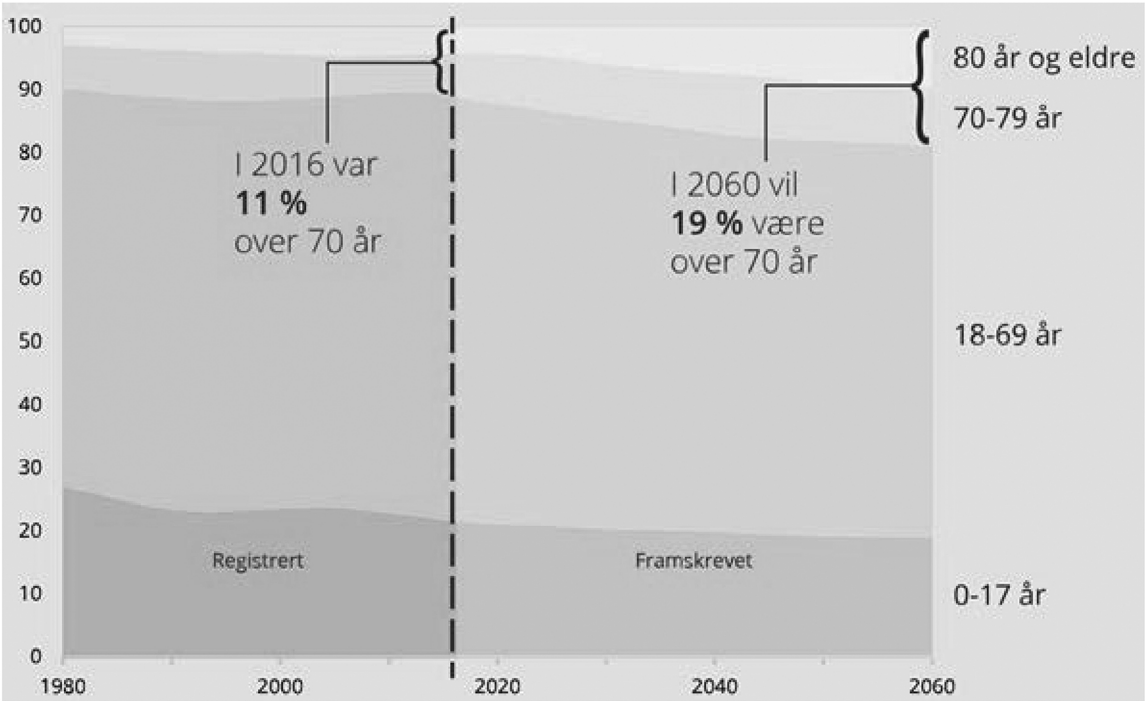

Figur 5: Alderssammensetning fram mot 2060. Hovedalternativet (MMMM).

Kilde: SSB

Innvandring har stor betydning for hvordan folketallet og den demografiske sammensetningen utvikler seg. Perioden etter EU-utvidelsen mot øst i 2004 har vært preget av rekordhøy arbeidsinnvandring til Norge, drevet av høykonjunktur og gode arbeidsmuligheter. Det er i ferd med å snu. I SSBs hovedalternativ forventes arbeidsinnvandringen å falle på kort sikt, blant annet som følge av lavere økonomisk vekst og høyere arbeidsledighet i Norge. I hovedalternativet er det først og fremst de eldre innvandrerne det blir flere av, og i 2060 er den vanligste alderen blant innvandrerne rundt 50 år.

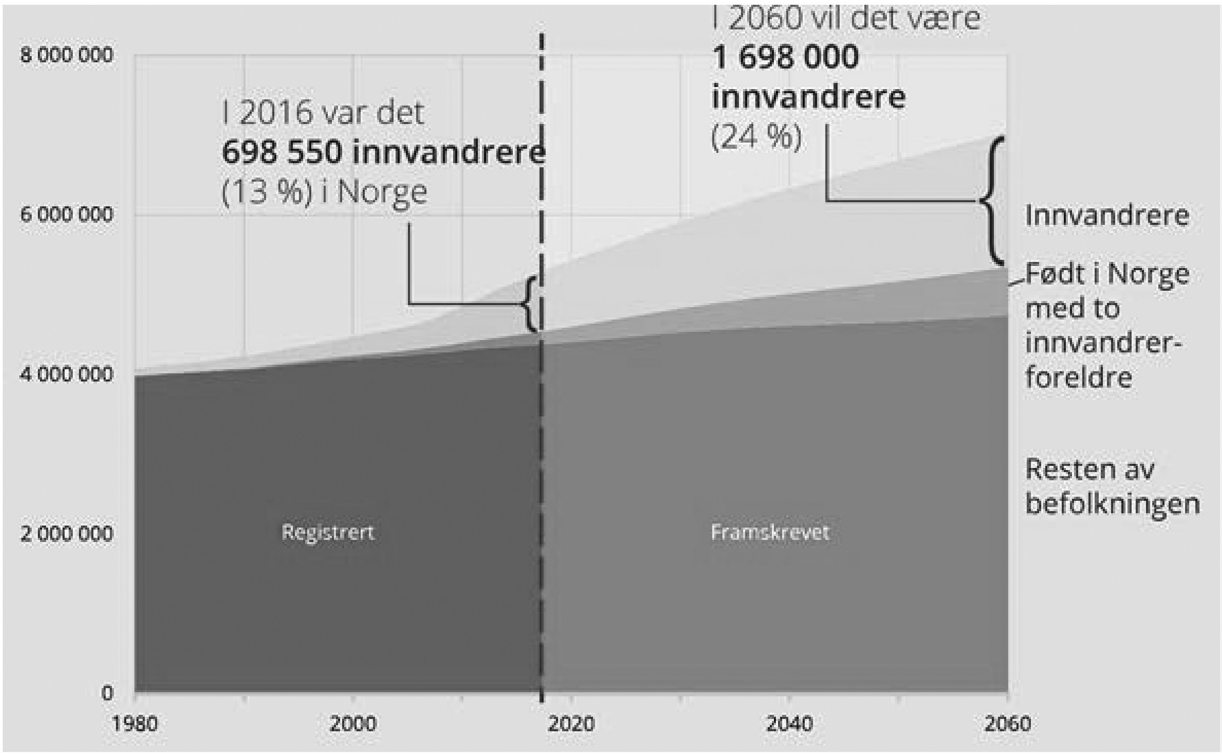

Figur 6: Folkemengde etter innvandrerbakgrunn. Hovedalternativet (MMMM).

Kilde: SSB

Disse medlemmer viser til at ifølge hovedalternativet i SSBs beregninger vokser befolkningen i Norge med over 20 pst. i perioden 2016–2040. Det vil være vekst i alle fylker, men i ulik grad. De mest folkerike fylkene vokser mest, både i pst. og antall. De største byene og kommunene rundt disse vil vokse mest. Oslo får en vekst på nesten 200 000. Oslos befolkning runder 700 000 før 2020 og 800 000 i 2030. Dernest på listen kommer Bergen med vekst på cirka 50 000 innbyggere og Trondheim med vekst på om lag 40 000 personer fram mot 2040. I hovedalternativet fører den sterke sentraliseringen til at vi får sterk aldring i distriktskommunene. Dette skyldes både nettoutflytting av unge mennesker og den tilhørende reduksjonen i antall fødte. I de minst sentrale kommunene vil 22 pst. av innbyggerne være over 70 år i 2040, opp fra et allerede høyt nivå på 15 pst. i 2016.

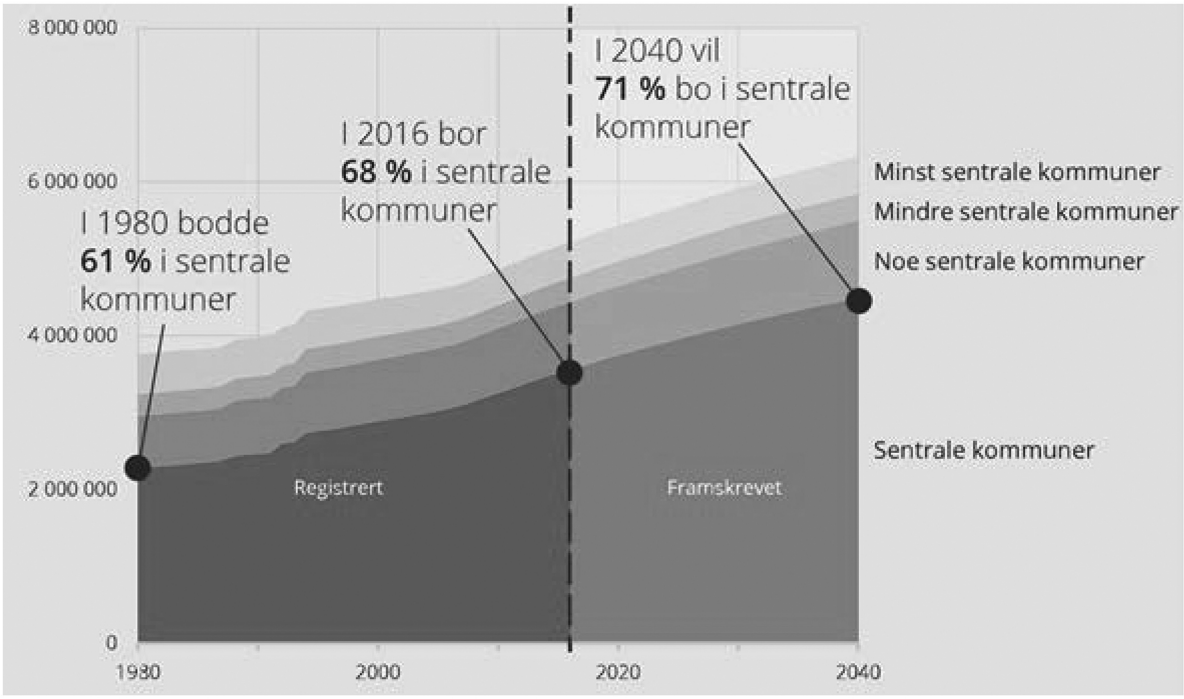

Figur 7: Folkemengde etter sentralitet. Hovedalternativet (MMMM).

Kilde: SSB

REGJERINGENS UANSVARLIGHET

Disse medlemmer understreker at hvis politikk er å prioritere, vil regjeringen Solberg trolig gå inn i historiebøkene som den svakeste noensinne. På bare fire budsjetter har den Høyre-dominerte regjeringen økt oljepengebruken med nesten 100 mrd. kroner. Det er mer enn på de 12 foregående, inkludert finanskrisebudsjettet i 2009. Det strukturelle budsjettunderskuddet som andel av BNP for Fastlands-Norge har ikke på noe tidspunkt vært høyere i Finansdepartementets tabeller som strekker seg tilbake til 1980. Etterspørselsimpulsen i budsjettet har blitt økt fra et gjennomsnitt på 0,26 pst. per år med forrige regjering til 0,68 pst. med dagens. På svar på budsjettspørsmål 25 fra Arbeiderpartiet framgår det at den samlede oljepengebruken ville vært om lag 122 mrd. kroner lavere dersom en la til grunn gjennomsnittlig innfasingstempo fra regjeringen Stoltenberg II.

Thøgersen-utvalget, som regjeringen satte ned i 2014 for å vurdere handlingsregelen, leverte sin rapport i mai 2015. Utvalget tok til orde for en innfasing på om lag 5–8 mrd. kroner per år. Thøgersen uttalte selv:

«Problemet oppstår når den langsiktige trenden for oljepengebruk blir for høy. Da får vi den ulempen at oljepengebruken vil stige raskt og deretter falle raskt. Det er definitivt ikke en bane vi vil anbefale.»

Regjeringen har bevisst valgt et ikke-bærekraftig innfasingstempo for oljepengene.

Disse medlemmer viser til at regjeringen lenge var motvillig til å svare på hvor lenge en kan videreføre regjeringens innfasingstempo før SPU går tomt. Påtroppende sjeføkonom i NHO, Øystein Dørum, gjorde beregninger på oppdrag fra Klassekampen som viser at med 3 pst. årlig avkastning fra fondet vil det gå tomt allerede i 2043 dersom oljepengebruken fortsetter å øke slik den har gjort i perioden 2014–2017. Dørum understreker at beregningene først og fremst er en illustrasjon av hva som skjer om oljepengebruken fortsetter å øke i dagens tempo, og uttaler blant annet at:

«Det synes lite realistisk at fremtidige regjeringer vil styre statsfinansene blindt mot avgrunnen, slik beregningene viser.»

Regjeringen leverte etter flere henvendelser fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe beregninger som understøttet Dørums funn.

Kontrasten til Høyres løfter fra valgkampen i 2013 kunne knapt vært større. «Høyre er ryggraden i ansvarlig pengebruk», sa dagens statsminister i valgkampen. Dagens Næringslivs Kjetil B. Alstadheim tok tak i påstanden i en kommentar etter budsjettframleggelsen i 2014:

«Høyres ryggrad er nå mer et sugerør inn i Oljefondet. Hver anledning brukes til å hente ut litt mer. Hver oppjusterte prognose er en unnskyldning for økt pengebruk, ikke en anledning som brukes til å holde litt igjen.»

Regjeringens høye pengebruk startet umiddelbart etter at de hadde inntatt regjeringskontorene: før oljeprisfallet, før arbeidsledighetsveksten, før flyktningtilstrømmingen. Det strukturelle budsjettunderskuddet som pst. av trend-BNP for Fastlands-Norge har økt fra 5,2 pst. i 2013 til 7,9 pst. i 2017. Om lag hver åttende krone som brukes over offentlige budsjetter i 2016, vil hentes fra SPU. Erna Solberg, som skulle gjøre norsk økonomi mindre oljeavhengig, har i stedet satt fartsrekord i å gjøre den mer oljeavhengig.

Aftenposten oppsummerte situasjonen etter budsjettet for 2016 på følgende måte på lederplass:

«I opposisjon ville Høyre beskrevet denne mangelen på budsjettdisiplin som uansvarlig. Den tærer på en sparekonto som trengs når eldrebølgen om få år gjør at offentlige utgifter skyter i været. Den undergraver fremtidige generasjoners krav på å få ta sin del i oljeformuen. Den bryter med ambisjonen om å gjøre innfasingen av oljepenger i norsk økonomi gradvis og forsiktig. Den fører, stikk i strid med Høyres ønsker, til at offentlige utgifter vokser betydelig raskere enn hele økonomien. Og den svekker de holdningene som har gjort at Norge gjennom tiår, på tross av oljerikdommen, har utvist et minimum av evne til disiplin og måtehold.»

Under regjeringen Stoltenberg II var veksten i økonomien høyere enn veksten i offentlig konsum, med unntak av finanskriseåret 2009. Med denne regjeringen har situasjonen vært en ganske annen. Til tross for regjeringspartienes klare valgløfter om å krympe offentlig sektor har regjeringen lagt opp til en underliggende utgiftsvekst og vekst i offentlig konsum som er større enn veksten i økonomien.

Årstall	Anslag vekst i offentlig konsum (pst.)	Anslag vekst i BNP, Fastlands-Norge (pst.)
2006	0,9	2,4
2007	2,7	2,9
2008	2,3	2,8
2009*	3,4	1,9
2010	2,1	2,1
2011	2,1	3,1
2012	1,5	3,1
2013	2,1	2,9
Snitt	2,1	2,7
2014	2,2	2,7
2015	2,2	2
2016	2,7	1,8
2017	1,7	1,7
Snitt	2,2	2,05

*Finanskrise

Årstall	Anslag vekst i offentlig konsum (pst.)	Anslag vekst i BNP, Fastlands-Norge (pst.)
2006	0,9	2,4
2007	2,7	2,9
2008	2,3	2,8
2009*	3,4	1,9
2010	2,1	2,1
2011	2,1	3,1
2012	1,5	3,1
2013	2,1	2,9
Snitt	**2,1**	**2,7**
2014	2,2	2,7
2015	2,2	2
2016	2,7	1,8
2017	1,7	1,7
Snitt	**2,2**	**2,05**

*Finanskrise

Figur 8: Anslått vekst i offentlig konsum og BNP, Fastlands-Norge.

Kilde: Nasjonalbudsjettet 2006–2017

En rekke Høyre-politikere, herunder statsråd og Høyre-nestleder Jan Tore Sanner, har uttalt:

«Vi trenger flere lønnsomme private arbeidsplasser som bidrar til statsbudsjettet, ikke flere som lever av statsbudsjettet.»

Særlig på dette området er avstanden mellom ord og handling påtakelig etter disse medlemmers mening. Mens det ble skapt om lag 360 000 (netto) nye arbeidsplasser med regjeringen Stoltenberg II, hvorav 72 pst. ble skapt i privat sektor, har det bare blitt skapt i underkant av 25 000 nye jobber med Høyre/Fremskrittspartiet-regjeringen, hvorav bare 24 pst. har blitt skapt i privat sektor. Lavere oljepris har selvsagt spilt en viktig rolle, men regjeringen har møtt en økende ledighet med passivitet og konsekvent vært på etterskudd med for svake tiltak. Med Erna Solberg som statsminister kommer altså tre av fire nye jobber i offentlig sektor, mens det nesten ikke skapes jobber i privat sektor.

Regjeringens viktigste satsing har vært skattekutt med en innretning som har sikret dem med høyest inntekt og formue de største kuttene. Erna Solberg

har ved flere anledninger trukket fram formuesskattekutt som tiltak for å skape nye arbeidsplasser, men regjeringen har ikke klart å bevise en slik effekt. Heller ikke Menon, som regjeringen hyret inn for å beregne investeringseffekt av ulike typer skattekutt, kunne gi dem støtte for at formuesskattekutt gir særlig effekt. SSBs beregninger viser at skattekutt er et svært kostbart og lite effektivt tiltak for økt sysselsetting, og at offentlige investeringer gir 15 ganger flere jobber i privat sektor.

Disse medlemmer viser til at Høyre og Fremskrittspartiet gikk til valg på å kutte skatte- og avgiftsnivået og gjøre norsk økonomi mindre oljeavhengig. Bortfallet av inntekter skulle finansieres gjennom kutt i byråkrati, flere private jobber og såkalte dynamiske effekter av skattekuttene. Det eneste regjeringen har å vise til etter fire budsjetter, er at de har kuttet skattene og hentet penger fra oljefondet for å finansiere det. På fire år har regjeringen effektivt redusert kommende regjeringers handlingsrom til å møte framtidige utfordringer. Det er ikke å ruste landet for framtida.

Store utgiftsdrivere

Som beskrevet i avsnittet om økonomisk handlingsrom, bindes store deler av inntektene opp av utgiftene i folketrygden, til kommunene og helseforetakene som følge av befolkningsutviklingen, og bindinger i budsjettet fra tidligere vedtak. De samlede skatte- og avgiftsendringene gjør at vi har 21 mrd. kroner mindre i inntekter hvert år. En rekke budsjettvedtak har forholdsvis lav kostnad første år, men innebærer større kostnader over tid. Infrastruktursatsinger koster typisk lite første år, da det meste av kostnader er knyttet til prosjektering, og kostnadene øker når bygging igangsettes. Deretter påløper varige kostnader for drift og vedlikehold.

Nasjonal transportplan (NTP) og langtidsplanen for Forsvaret (LTP) peker seg ut som store utgiftsdrivere de neste årene.

NTP

Disse medlemmer viser til at samferdsel er et område hvor regjeringens budsjett for 2017 og transportetatenes grunnlagsmateriale for Nasjonal transportplan 2018–2029 peker på betydelige økonomiske, juridiske og politiske bindinger både i 2018 og de kommende årene. Regjeringen varsler i budsjettproposisjonen for 2017 at bevilgningene til Nye Veier skal opp med nærmere 2 mrd. kroner i 2018. Bindingene for 2018 for Statens vegvesen (SVV) og Jernbaneverket/Jernbanedirektoratet omtales på side 78 og 176. Kontraktsbindinger og behov knyttet til blant annet tunnelsikkerhetsforskriften mv. peker i retning av at Vegvesenets budsjett for 2018 vil måtte økes, selv før nye prosjekter vurderes for oppstart. På jernbaneområdet er det grunn til å forvente at budsjettet vil måtte økes betydelig. De økonomiske bindingene for 2018 ligger kun noe lavere enn forslag til investeringsbudsjett for 2017. Samtidig forventes det oppstart av dobbeltsporparsellene Kleverud-Sørli og Venjar-Eidsvoll på Dovrebanen og mulig oppstart/tyngre forberedende arbeider for Sandbukta-Moss-Såstad og elektrifisering av Trønder/Meråkerbanen. I tillegg vil kostnadene til nytt signal- og sikringsanlegg (ERTMS-prosjektet) i flg. regjeringen i Prop. 126 S (2015–2016) om lag dobles sammenlignet med regjeringens forslag til 2017-budsjett. For å møte ovennevnte forpliktelser vil samferdselsbudsjettet måtte økes med flere mrd. kroner i 2018.

Transportetatenes grunnlagsmateriale for Nasjonal transportplan 2018–2029 omtaler kontraktsmessige, juridiske og økonomiske bindinger på om lag 235 mrd. kroner. Transportetatene skriver at:

> «Store bindinger gjør det utfordrende å innfri forventninger til omfattende økt utbygging av ny infrastruktur. I første del av planperioden benyttes investeringsrammene i stor grad til bundne prosjekter for å oppnå optimal framdrift. I tillegg må drift, vedlikehold og forvaltningsoppgaver gjennomføres uavhengig av økonomiske rammer. Det er også lagt til grunn at Nye Veier AS tilføres samme beløp hvert år i planperioden. Til sammen innebærer dette at nye satsinger må vente til siste seksårsperiode. Det er ikke mulig å gjennomføre alle bindinger innen gitt frist i noen av rammenivåene, gitt Samferdselsdepartementets fastsatte fordeling per år. Dette gjelder først og fremst indre InterCity og Ringeriksbanen.»

Det skal i denne sammenheng bemerkes at årlig gjennomsnitt for perioden 2018–2021 i etatenes høyeste rammenivå ligger 13–14 mrd. kroner høyere enn avsetningen til NTP-formål i budsjettet for 2017. Dette innebærer at samferdselsbudsjettet må økes med om lag 5 mrd. kroner årlig de kommende fire årene. Transportetatene varsler likevel at selv en slik ramme ikke vil være tilstrekkelig til å gjennomføre alle bindinger innen gitte frister.

LTP

Disse medlemmer viser til at Norges sikkerhetspolitiske omland har endret seg de siste årene. Europeiske NATO-land må ta større ansvar for egen sikkerhet. Forsvarsbudsjettet vil derfor øke i årene framover. Stortinget har tidligere vedtatt å kjøpe nye kampfly. Kampflyinvesteringen innebærer en midlertidig økning av forsvarsrammen på 22–28 mrd. 2012-kroner. I den nye langtidsplanen for forsvarssektoren legges det opp til at forsvarsrammen fram til 2020 skal trappes gradvis opp til et nivå 7,2 mrd. kroner over 2016-budsjettet. Det innebærer en økning på 1,8 mrd. per år i snitt. I løpet av de neste 20 årene legger planen opp til å dekke inn et samlet merbehov på 165 mrd. 2016-kroner. Kostnadene inkluderer 7,2

mrd. kroner opptrapping fram til 2020 og akkumulert videreføring av dette nivået i resten av 20-årsperioden, mens det legges opp til om lag 40 mrd. kroner i interneffektivisering i Forsvaret. Denne opptrappingen kommer i tillegg til den allerede planlagte kampflyinvesteringen.

Arbeiderpartiet vil bygge og trygge velferdsstaten

Disse medlemmer vil understreke at fire år med en regjering utgått fra partiene lengst til høyre har tydeliggjort at dersom sosialdemokratiet ikke tar ansvar, vil det bane vei for høyresidens gammeldagse løsninger som innebærer nedbygging av fellesskapsløsninger og privatisering av ansvar. Det er ikke lønnsomt, og det skaper grobunn for et forskjellssamfunn som gir lavere produktivitet og omstillingsevne på sikt. Misforholdet mellom inntekter og utgifter som har preget dagens regjering, vil over tid føre til at kvaliteten på skole, helsetilbud og eldreomsorg vil avhenge av den enkeltes lommebok. Vi er inne i en periode med et økonomisk handlingsrom Norge trolig ikke kommer til å oppleve igjen. Denne perioden burde vært brukt til å forberede landet på framtida. På dette området feiler dagens regjering.

Disse medlemmer har stilt regjeringen en rekke budsjettspørsmål om innsparingspotensial ved blant annet redusert ledighet og økt sysselsetting, større inkludering av ungdom som faller ut, redusert omfang av svart økonomi, bekjempelse av livsstilssykdommer, begrensing av skattetilpasning fra multinasjonale selskaper, digitalisering av offentlig sektor og å få på plass velferdsteknologi som tilsvarer beste praksis i verden, men har dessverre fått få svar. Disse medlemmer vil likevel peke på noen sentrale strategier for å sikre en mer bærekraftig utvikling.

Bærekraftig pengebruk

Fra første budsjett og i alle budsjetter siden har regjeringen foreslått og i samarbeid med Kristelig Folkeparti og Venstre fått flertall for en oljepengebruk som ikke er bærekraftig. Kommende regjeringer vil få en betydelig oppgave med å sikre bedre samsvar mellom utgifter og inntekter i budsjettene. Arbeiderpartiet har i hvert eneste alternative statsbudsjett foreslått en lavere oljepengebruk enn regjeringen. I budsjettet for 2017 foreslår disse medlemmer å bruke fire mrd. kroner mindre. Dette vil ikke være tilstrekkelig for å bringe innfasingstakten ned på et bærekraftig nivå, men må leses som et signal om at Arbeiderpartiet ikke vil være med på regjeringens kurs mot tomt pensjonsfond om under 30 år.

Arbeid

Norges aller viktigste ressurs er vår felles arbeidskraft. I Perspektivmeldingen 2013 antas nåverdien av framtidig arbeidsinnsats å utgjøre mer enn 80 pst. av nasjonalformuen. Disse medlemmer viser til at selv om verdien av pensjonsfondet og de gjenværende petroleumsreservene er betydelig, er den altså beskjeden sammenliknet med inntektene som skapes i fastlandsøkonomien. Virksomheten i fastlandsøkonomien er hovedgrunnlaget for produksjon, sysselsetting og inntekt.

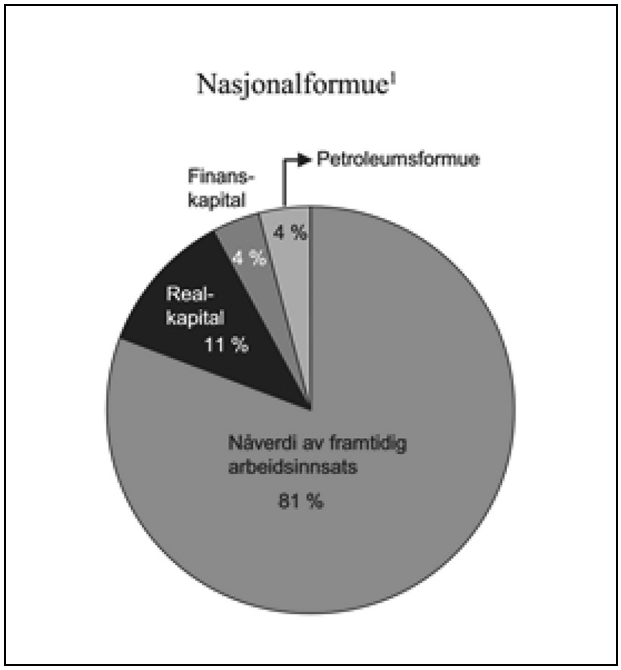

Figur 9: Nasjonalformuen.

Kilde: Perspektivmeldingen 2013

Nøkkelen til å løse finansieringsutfordringen for framtidens velferdsstat ligger i å øke det totale antallet arbeidstimer og å finne stadig smartere måter å arbeide på. Det er avgjørende at vi får flere i arbeid, flere heltidsstillinger og flere til å stå lenger i jobb. Disse medlemmer viser til at høyere sysselsetting ikke bare gir økt verdiskaping, men også større skatteinntekter til stat og kommune. Aldringen av befolkningen trekker i retning av færre timeverk per innbygger fordi eldre personer vanligvis jobber kortere og etter hvert går av med pensjon. I tillegg har gjennomsnittlig arbeidstid avtatt etter hvert som vi har blitt rikere. I framskrivingene i nasjonalbudsjettet 2015 er det lagt til grunn at denne utviklingen stopper opp, og at gjennomsnittlig arbeidstid per sysselsatt framover er uendret på 2013-nivået. Hvis vi i stedet antar at gjennomsnittlig arbeidstid fortsetter å synke i om lag samme takt som nedgangen mellom 1990 og 2013, reduseres gjennomsnittlig antall årlige arbeidstimer per innbygger i 2060 til 585, mot 665 timer når

arbeidstiden er uendret. Dette tilsvarer en reduksjon fra 37,5 til 33 timers arbeidsuke, men kan realiseres både ved kortere arbeidstid og lengre ferier. En slik arbeidstidsreduksjon løfter behovet for inndekning i 2060 tilsvarende 5 ½ pst. av fastlands-BNP.

Sysselsettingsgraden i Norge er fallende og er nå på det laveste nivået på 20 år. Per 2. kvartal 2016 var sysselsettingsgraden 74,2 pst. Det er lavere enn Island, Sveits, Sverige, New Zealand, Danmark, Nederland og Tyskland, men om lag 10 prosentpoeng over snittet for OECD. Beregninger presentert i nasjonalbudsjettet 2015 viser at dersom yrkesdeltakelsen i Norge steg til samme nivå som på Island, ville det langt på vei være tilstrekkelig til å bringe offentlige budsjetter i balanse fram mot 2060. Samtidig er gjennomsnittlig arbeidstid lavere i Norge enn i de fleste andre land. Dersom den gjennomsnittlige arbeidstiden i Norge kom opp på samme nivå som i Sverige, ville også det vært mer enn tilstrekkelig.

Beregninger Finansdepartementet har gjort på bestilling fra Arbeiderpartiet, viser at med en like høy sysselsettingsandel i 2017 som i 2013, ville 57 000 flere vært i jobb. Regjeringen anslår på usikkert grunnlag at 1 000 flere i jobb øker skatteinntektene med om lag 95 mill. kroner i 2017. 57 000 flere i arbeid tilsvarer etter disse anslagene om lag 5,4 mrd. kroner i økte skatteinntekter i 2017. Det gir en illustrasjon verdien av å få flere i arbeid. Får vi flere over fra dagpenger til arbeid, blir regnestykket enda mer fordelaktig for vår evne til å finansiere velferden. På budsjettspørsmål fra Arbeiderpartiet skriver Finansdepartementet:

> «Dersom ledighetsanslaget for 2017 hadde vært på nivå med arbeidsledigheten i 2013, ville utgiftene til dagpenger på kap. 2541, post 70 blitt redusert med om lag 4 040 mill. kroner i 2017.»

Finansdepartementet anslår at 1 000 personer som går fra dagpenger til arbeid, gir 227 mill. kroner i innsparinger. Legger man til anslaget på 95 mill. kroner i økte skatteinntekter, får man en totaleffekt på 322 mill. kroner i 2017.

Bekjempe ledighet

Disse medlemmer vil gjøre det mer attraktivt å drive næringsvirksomhet i hele Norge. En ansvarlig økonomisk politikk, et godt skatteregime for bedrifter, mindre byråkrati, økte investeringer i hele landet og satsing på kompetanse er generelle, grunnleggende virkemidler. Disse medlemmer vil føre en aktiv næringspolitikk som legger til rette for verdiskaping og vekst i hele landet. Vi kan ikke bli best i alt, men satser vi målrettet, kan vi bli best på områder der Norge har særskilte forutsetninger for å lykkes. Det gjelder blant annet på områder som havnæringene, fornybar energi, helseteknologi og klimavennlige transportløsninger. Se kapittel 2 i «Arbeid til alle» i Arbeiderpartiets alternative budsjett for oversikt over Arbeiderpartiets tiltak for sysselsetting og ledighetsbekjempelse.

Økt kompetanse

De høye kravene til kompetanse øker som følge av ny digital teknologi, lavere aktivitet i olje- og gassektoren og mer til. Samtidig ser vi at stadig flere faller ut av arbeidslivet eller aldri kommer inn. Mangel på kompetanse er for mange den viktigste årsaken. Ny vekst for Norge og en bærekraftig velferdsstat krever et arbeidsliv hvor flere rustes til å komme i jobb, stå lenger i jobb eller kombinere arbeid og trygd. Mange av de viktigste oppgavene i Norge de neste tiårene krever flere og enda dyktigere fagarbeidere. Byer som vokser, krever fagarbeidere innen bygg, anlegg og andre bransjer som skal bygge landet. Flere eldre krever flere helsefagarbeidere i mange av omsorgsyrkene. Samtidig ser vi i dag at mange av disse fagene sliter med høyt frafall, fallende prestisje og uanstendige vilkår i arbeidslivet. Disse medlemmer prioriterer derfor en storstilt satsing på yrkesfag og flere lærlingplasser for å sikre den fagkompetansen Norge trenger mer av i fremtiden. Disse medlemmer begynner i dette budsjettet arbeidet med en kunnskapsreform for arbeidslivet. Disse medlemmer prioriterer midler til 3 000 nye studieplasser slik at flere arbeidsledige og andre som står utenfor arbeidslivets, lettere kan sikre seg den kompetansen som trengs for å komme i arbeid. Se kapittel 3 «Læring gjennom hele livet» i Arbeiderpartiets alternative budsjett for oversikt over Arbeiderpartiets satsinger på kompetanse.

Tidlig innsats for å unngå marginalisering

Vista Analyse presenterte i 2010 rapporten «Samfunnsøkonomiske konsekvenser av marginalisering blant ungdom», hvor de anslår at under gitte forutsetninger vil 1 000 marginaliserte ungdommer (tilsvarende om lag 2 pst. av et årskull) gi en kostnad for samfunnet på om lag 160 mill. kroner per år per ungdomsårskull. Nåverdien for hvert årskull tilsvarer 5 mrd. kroner. Hverken nåværende eller tidligere regjeringer har lykkes i kampen mot frafall og varig utenforskap. Dette er et område hvor vi må tenke nytt og finne bedre løsninger, både av hensyn til dem det gjelder og av hensyn til velferdsstatens bærekraft over tid.

Den største utfordringen i skolen i dag er frafallet. Én av fire elever i skolen slutter før de har bestått videregående opplæring. Den viktigste årsaken til at de faller fra, er at de ikke lærer å lese, skrive og regne godt nok i de første skoleårene. Disse medlemmer vil ha en betydelig styrking av tidlig innsats og foreslår blant annet flere lærere, økt lærertetthet og

en lese-, skrive- og regnegaranti. Se kapittel 3 «Læring gjennom hele livet» i Arbeiderpartiets alternative budsjett for oversikt over Arbeiderpartiets satsinger på tidlig innsats.

Friskere folk

Disse medlemmer ønsker en sterk offentlig helsetjeneste for alle, hvor du får den hjelpen du trenger uavhengig av inntekt. Parallelt med at vi skal videreutvikle et helsevesen i verdenstoppen, er det avgjørende å forebygge dårlig helse, både av hensyn til den enkeltes livskvalitet, bedre ressursutnyttelse i helsevesenet, og finansieringen av helsetilbudet. Kostnaden ved å reparere er langt høyere enn ved å forebygge. Disse medlemmer foreslår i vårt alternative budsjett en omfattende pakke med tiltak for bedre folkehelse. Pakken inneholder en rekke forslag om tidlig innsats, blant annet mer fysisk aktivitet i skolen, skolemat for alle elever, tiltak mot mobbing, fjerning av egenandeler for 16- og 17-åringer og en betydelig styrking av skolehelsetjenesten. Den store innsatsen utført av frivillige organisasjoner betyr mye i utviklingen av fellesskap og inkludering på tvers av alder, etnisitet og bakgrunn. De frivillige organisasjonene gjør et svært viktig arbeid med å tilrettelegge for gode naturopplevelser. Disse medlemmer foreslår å styrke frivilligheten, ruste opp anlegg for idrett og fysisk aktivitet og sikre sammenhengende naturområder for friluftsliv. Se kapittel 5 «Helse i alt vi gjør» i Arbeiderpartiets alternative budsjett for oversikt over Arbeiderpartiets satsinger.

Bedre integrering

De som kommer til Norge, skal bli møtt med en forventning om å bidra i det norske samfunnet. Nøkkelen til god integrering er å lære seg norsk og komme ut i arbeid. Det er også avgjørende at de som kommer seg ut i arbeidslivet, blir der. God språkopplæring, utdanning og kvalifisering er viktig for at vi skal lykkes med dette. Disse medlemmer foreslår 250 timers norskopplæring i mottakene og kompetansekartlegging av asylsøkere for raskere inkludering i arbeidslivet.

Utdanning og kompetanse til alle utgjør en viktig del av den norske modellen. Det bidrar til å sikre produktiviteten slik at virksomhetene bedre kan bære reallønninger enn i andre land, ikke minst for lavlønnsgruppene. Press på arbeidsmarkedet må ikke avbøtes med lettvinte grep som lavlønn og deregulering av norsk arbeidsliv. Dette vil bidra til å skape større forskjeller mellom folk og ikke minst føre til at vi får A-, B- og C-lag i arbeidslivet. Disse medlemmer foreslår økt bruk av lønnstilskudd for å øke yrkesdeltakelsen, særlig blant utsatte grupper.

Kontantytelser bør i størst mulig grad erstattes av tilbud om aktivitet der det er mulig, og det skal som hovedregel knyttes aktivitetsplikt til sosialhjelp. Kontantstøtte motvirker integrering. Disse medlemmer mener derfor den bør derfor avvikles og erstattes av en ventestøtte for dem som ikke får barnehageplass etter fødselspermisjonen. Dette gir særlig kvinner sterkere incentiver til å komme seg i jobb foran å gå hjemme, samt bidrar til økt likestilling og til bedre integrering.

Nærhet til kommunene, mindre flytting og raskest mulig permanent bosetting er viktige faktorer for en rask integrering. Kommunene bosetter nå stadig flere, noe som er svært positivt. Kommunene må imidlertid også settes i stand til å løse denne oppgaven uten å måtte kutte i skole, helse og omsorg. Det er viktig at kommunene og fylkeskommunene sikres tilstrekkelig med ressurser til å følge opp de nyankomne på best mulig måte. Disse medlemmer foreslår en betydelig styrking av kommuneøkonomien. Se også kapittel 6 «Velferdstjenester og integrering i kommunene» i Arbeiderpartiets alternative budsjett.

Pensjonsreform

Med regjeringen Stoltenberg II fikk vi på plass en bredt forankret pensjonsreform. Kun Fremskrittspartiet plasserte seg på utsiden av dette forliket. Reformen er uten sammenligning den viktigste som er gjennomført i Norge på tiår, og har langt større betydning for økt arbeidstilbud og langsiktige finanser enn samtlige påbegynte og planlagte reformer fra dagens regjering til sammen. SSB har prøvd å anslå hvor stor endring i yrkesdeltakelsen pensjonsreformen kan gi, og kommet til at utførte timeverk i 2060 kan øke med om lag 8 pst. sammenliknet med om reformen ikke hadde blitt gjennomført. Dersom antallet utførte timeverk i 2060 blir 8 pst. høyere enn det som er lagt til grunn i de langsiktige framskrivingene, vil behovet for inndekning i 2060 reduseres med om lag 3 ½ pst. av fastlands-BNP. For å lukke det anslåtte behovet for inndekning i offentlige finanser, må antall timeverk per innbygger i 2060 øke med 12 pst. sammenliknet med referanseforløpet. Denne beregningen tar hensyn til at høyere sysselsetting gir større skatteinntekter, men ikke til at økt sysselsetting også kan påvirke trygdeutgiftene. I den grad høyere sysselsetting gir færre stønadsmottakere og dermed lavere trygdeutgifter, vil beregningen overvurdere behovet for økt arbeidsinnsats.

Disse medlemmer har et mål om å sette i gang nye forhandlinger om offentlig tjenestepensjon.

Produktivitetsvekst

Dersom den årlige produktivitetsveksten i privat sektor øker med ¼ pst., vil det isolert sett løfte verdiskapingen i fastlandsøkonomien med 13 ½ pst. i 2060, eller mer enn det dobbelte av hva Statens pen-

sjonsfond forventes å bidra med i avkastning på dette tidspunktet, men endringer i produktiviteten i privat sektor har ikke en entydig effekt på bærekraften i offentlige finanser. Høyere produktivitet gir høyere skatteinntekter, men dette motvirkes av at også lønnsnivået i hele økonomien vil stige. Dette gir økte utgifter til lønn og pensjon på offentlige budsjetter. Samtidig reduseres betydningen av overføringene fra SPU som finansieringskilde, fordi kapitalen i fondet ikke øker i takt med produktivitet og lønn. Den samlede virkningen på offentlige finanser av økt produktivitet i privat sektor anslås dermed å være beskjeden. Utviklingen i produktiviteten i offentlig sektor kan derimot ha stor betydning for bærekraften i velferdsordningene. Dersom produktiviteten i offentlig tjenesteproduksjon øker med ¼ pst. årlig, og dette tas ut som en innsparing på offentlige budsjetter, vil behovet for inndekning i 2060 reduseres tilsvarende knapt 3 ¾ pst. av fastlands-BNP. Med en årlig produktivitetsvekst på ½ pst. vil offentlige finanser i 2060 styrkes med et beløp tilsvarende 6 ¾ pst. av verdiskapingen i fastlandsøkonomien.

Digitalisering

Digitalisering av offentlig sektor og utviklingen i bruk av helseteknologi vil være viktige faktorer for produktiviteten i offentlig sektor. Norge skal være best i verden på å utnytte de mulighetene ny teknologi gir. Derfor trenger vi et teknologiløft som starter i grunnskolen og varer gjennom hele yrkeslivet. Å kunne bruke IKT og digitale tjenester godt blir en stadig viktigere kompetanse i arbeidslivet og i samfunnet for øvrig. Elevene som begynner på skolen i år, skal være i arbeidslivet 60 år frem i tid. Disse medlemmer mener det er behov for å legge til rette for at barn og unge ikke bare er i stand til å bruke, men også skape digitalt innhold og digitale tjenester. Flere forsøk med koding og programmering som valgfag i ungdomsskolen har gitt positive erfaringer. Forskning på IKT er en sentral forutsetning for omstilling og digitalisering i privat og offentlig sektor. Disse medlemmer mener det er nødvendig med en kraftig innsats for å sikre rekruttering og grunnleggende IKT-forskning. Av de foreslåtte 3 000 nye studieplassene, ønsker disse medlemmer at 1 000 skal opprettes innenfor IKT-fag.

Velferdsteknologi

En aldrende befolkning vil bidra til at etterspørselen av helse- og omsorgstjenester vil vokse kraftig i årene som kommer. Disse medlemmer vil ta ny teknologi i bruk for å bidra til trygghet, mestring og selvstendighet i hverdagen. Velferdsteknologi kan bidra til å oppfylle ønsket de aller fleste har om å bo hjemme, og gjøre hverdagen enklere på sykehjem. Innovative innkjøp og investeringer i velferdsteknologi kan oppleves som risikofylt for mange kommuner. Disse medlemmer foreslår derfor en risikoavlastende tilskuddsordning for innovative anskaffelser i norske kommuner.

Bekjempe svart økonomi

Skatteunndragelse svekker tilliten og legitimiteten til skattesystemet og fører til høyere skattebelastning for vanlige folk. Nasjonalstatenes evne til å finansiere velferd undergraves. Panama Papers, dokumentlekkasjen som avdekket skatteparadisenes rolle i den globale finansindustrien, understreker viktigheten av internasjonalt arbeid for åpenhet og informasjonsutveksling. Aggressiv skatteplanlegging er ikke nødvendigvis ulovlig, men gjør det mulig for multinasjonale selskaper å redusere skatteregningen sin betydelig. Gjennom utstrakt bruk av internprising, kunstige skattekonstruksjoner, skatteparadiser og regelverksforskjeller mellom land, reduseres eller flyttes overskudd for å unngå beskatning i landene hvor den økonomiske aktiviteten har foregått. Multinasjonale selskapers skattetriksing påfører i tillegg norskeide bedrifter, som ikke har mulighet til å bedrive overskuddsflytting, en konkurranseulempe. Omfanget av svart økonomi i Norge er vanskelig å fastslå med sikkerhet. En rapport utarbeidet av Visa Europe, anslo nivået i 2013 til 14 pst. av BNP, tilsvarende om lag 420 mrd. kroner. Lederen for skattekrim i Skatt Øst mener Norge går glipp av 150 mrd. kroner i tapte skatteinntekter hvert år, hvorav halvparten i den svarte sektoren. Skatteparadisene er en forutsetning for at skatteunndragelse kan foregå i dette omfanget. EU-kommisjonen har trappet opp kampen mot store multinasjonale selskaper, som Google, Facebook, Amazon, Microsoft, Apple og Starbucks, som systematisk bruker skatteparadiser og samspillet mellom skattesystemene i ulike land til helt lovlig å krympe skatten kraftig. Google gikk nylig med på å betale et skattekrav til Storbritannia på £130 mill.

Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiet lenge har jobbet aktivt for økt finansiell åpenhet og bekjempelse av skatteunndragelse, blant annet gjennom forslag om et norsk eierskapsregister, presisering av land-for-land-regelverket og en rekke punkter i forliket om bedriftsbeskatningen. Regjeringen ser ikke ut til å ta dette arbeidet tilstrekkelig på alvor. Eierskapsregister ble vedtatt i Stortinget i februar 2015, men det er fortsatt uklart når det er på plass. Disse medlemmer ønsker et helt annet tempo i dette arbeidet. Arbeidet med å vurdere hvordan norsk lovverk er rustet mot stadig mer komplekse finansielle instrumenter og selskapsstrukturer må igangsettes snarest. I tillegg må forskriftene under regnskaps- og verdipapirloven om land-for-land-rapportering endres i tråd med Stortingets vedtak om at de skal hindre skatteflukt og synliggjøre bruk av støttefunksjo-

ner i tredjeland. Disse medlemmer mener at forslaget som regjeringen har ute på høring, har betydelige svakheter i så henseende. Videre forventer disse medlemmer at anmodningsvedtaket i Prop. 120 L (2015–2016) om å inkludere åpen land-for-land-rapportering følges opp hurtig, slik det er avtalt mellom partiene på Stortinget. Det må snarest opprettes et ekspertutvalg som skal vurdere om det bør gjøres ytterligere begrensninger i skatterådgiveres, herunder advokaters, taushetsplikt på skatteområdet.

Redusere unødvendig byråkrati

Effektiv bruk av fellesskapets ressurser handler blant annet om å unngå unødvendig byråkrati. Omfattende privatisering med offentlig finansiering innebærer kostnader knyttet til anbudsprosesser, kontroll og oppfølging. I dette ligger en risiko for at offentlige midler går til unødvendig byråkrati og utbytte for private aktører i stedet for til tjenesteproduksjon til innbyggerne. Vi har de siste årene sett en betydelig vekst i antall statsansatte. En av årsakene er at regjeringen blant annet har innført «fritt behandlingsvalg», en ordning hvor byråkratikostnadene ligger mange ganger over byråkratiandelen i helsevesenet for øvrig. Andre eksempler er veiselskapet «Nye veier», hvor regjeringen blant annet ansetter åtte direktører med statsministerlønn, og privatiseringen av jernbanen, hvor regjeringen har brukt en halv million bare på logoen. Disse medlemmer vil redusere nivået på statlig administrasjon sammenlignet med nivået under regjeringen Solberg.

3. Statsbudsjettet 2017

3.1 Hovedtrekk og prioriteringer i budsjettet for 2017

3.1.1 Sammendrag fra Prop. 1 S (2016–2017) Gul bok

Norge er et land med store muligheter. Vi har en høyt utdannet befolkning og store naturressurser, små forskjeller og en åpen økonomi som bidrar til effektiv produksjon og varebytte. Over tid er det særlig vekstevnen i fastlandsøkonomien som bestemmer velferdsutviklingen i Norge. Da er det en utfordring at mange står utenfor arbeidslivet og at veksten i produktiviteten er lavere enn før. Høy arbeidsinnsats og god produktivitetsutvikling er grunnlaget for høy verdiskaping. Regjeringen vil derfor prioritere tiltak som styrker arbeidslinjen og som bidrar til å skape et omstillingsdyktig, vekstkraftig og mangfoldig næringsliv. Regjeringen løser viktige oppgaver i dag og trygger Norge for framtiden. Dette er et budsjett for flere jobber, bedre velferd og en trygg hverdag.

Petroleumsnæringen vil være viktig for norsk økonomi i tiår framover, men den vil ikke fortsette å trekke opp aktiviteten i fastlandsøkonomien. Tvert imot blir det en hovedutfordring å legge til rette for nye vekstnæringer som kan overta etter hvert som petroleumsnæringens rolle avtar.

Vår økonomi og vår næringsstruktur må omstilles. Fallet i prisene på olje og gass har gjort at omstillingen kommer raskere enn ventet. Redusert aktivitet i petroleumsrelaterte næringer har ført til høyere arbeidsledighet, særlig på Sør- og Vestlandet. Den fremste utfordringen for Norge blir å skape nye, lønnsomme arbeidsplasser i privat, konkurranseutsatt sektor. For å ivareta vårt velferdsnivå er det behov for ny aktivitet som kan bidra til høy sysselsetting og høy samlet verdiskaping.

Regjeringen fremmer forslag om et grønt skatteskift som innebærer å øke miljøbegrunnede avgifter med nærmere 1,6 mrd. kroner, som tilbakeføres gjennom sektorvise reduksjoner i andre skatter, avgifter og kompensasjoner. Med dette følger regjeringen opp Grønn skattekommisjon og avtalen om et grønt skatteskift fra Stortingets behandling av statsbudsjettet for 2016.

Budsjettet for 2017 viderefører og forsterker regjeringens satsing på arbeid, aktivitet og omstilling. Den økonomiske politikken innebærer samlet sett en kraftfull innsats i en krevende konjunktursituasjon. Svakere krone bidrar til ny vekst i konkurranseutsatt næringsliv, mens lav rente og ekspansiv finanspolitikk trekker opp veksten i innenlandsk etterspørsel. Vi har ennå ikke sett den fulle effekten av den ekspansive økonomiske politikken som nå føres. Både svekkelsen av kronen og skattereduksjonene i budsjettet for 2016 har effekter også i 2017.

Veksten i norsk økonomi ser nå ut til å være på vei opp igjen, understøttet av en kraftfull økonomisk politikk. Den registrerte arbeidsledigheten har avtatt så langt i år og faller i et flertall av fylkene. Risikoen for et mer alvorlig tilbakeslag i norsk økonomi synes lavere enn i vinter og i vår. Samtidig forventes det at etterspørselen fra petroleumsnæringene vil fortsette å dra ned aktiviteten i norsk økonomi også neste år, og utviklingen i sysselsettingen er derfor fremdeles svak.

Innenfor handlingsregelens langsiktige rammer skal den offentlige pengebruken tilpasses situasjonen i økonomien. Regjeringen foreslår å bruke 225,6 mrd. kroner av oljeinntektene i 2017, målt ved det strukturelle, oljekorrigerte underskuddet. Dette innebærer en økt bruk av oljeinntekter som svarer til 0,4 pst. av trend-BNP for Fastlands-Norge. Det tilsvarer 3,0 pst. av Statens pensjonsfond utland ved inngangen til året.

Regjeringen legger vekt på hvordan oljepengene brukes. Stortinget har understreket at økningen i bru-

ken av petroleumsinntekter bør rettes inn mot tiltak som kan øke produktiviteten, og dermed vekstevnen, i økonomien. Satsing på infrastruktur, utdanning og forskning er viktig for å få en mer velfungerende økonomi. Brede skattelettelser kan stimulere til sparing og høyere arbeidstilbud. Regjeringen fortsetter gjennomføringen av skattereformen i tråd med skatteforliket.

Regjeringen har i budsjettet for 2017 prioritert tiltak som fremmer flere jobber, bedre velferd og en trygg hverdag. Regjeringens hovedprioriteringer er:

- Tiltakspakke mot ledighet.
- Økt velferd i kommunene.
- Et kraftig løft for samferdsel for å bygge landet.
- En betydelig styrking av helseområdet.
- Styrking av Forsvaret og justissektoren for å fremme trygghet og økt beredskap.
- En stor satsing på kunnskap for å gi muligheter for alle og styrke konkurransekraften.
- Grønt skifte.

Regjeringen vil forvalte skattebetalernes penger med respekt og motarbeide sløsing med offentlige midler. Regjeringen vil derfor videreføre avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen i 2017. Kravet om mindre byråkrati og mer igjen for pengene frigjør ressurser til prioriterte formål. Effekten av reformen er en innsparing på budsjettet på 1,6 mrd. kroner. Av dette tilbakeføres 0,5 mrd. kroner til helseforetakene.

Det vises til Prop. 1 S (2016–2017) Gul bok for nærmere redegjørelse for regjeringens forslag til budsjett og hovedprioriteringer i 2017.

Det vises også til omtale av utviklingstrekk på statsbudsjettets utgiftsside 2009–2017, flerårige budsjettkonsekvenser 2018–2020, og til omtale av særskilte saker.

3.1.2 Komiteens merknader

3.1.2.1 Merknader fra Høyre og Fremskrittspartiet

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til betydningen av et budsjett for arbeid, aktivitet og omstilling. Regjeringen har i budsjettet for 2017 prioritert tiltak som fremmer flere jobber, bedre velferd og en trygg hverdag.

Gjennom en lang periode har høy aktivitet i petroleumsnæringen vært en viktig drivkraft for den økonomiske veksten i Norge, både som økonomisk bidragsyter og som motor i en industriutvikling som har skapt mange arbeidsplasser. Petroleumsnæringen vil være viktig for norsk økonomi i mange tiår fremover, men den vil bety stadig mindre. Fallet i prisene på olje og gass de siste årene har ført til at en omstilling kommer raskere enn ventet. Den reduserte aktiviteten i petroleumsnæringen har ført til høyere arbeidsledighet, særlig på Sør- og Vestlandet. For å ivareta vårt velferdsnivå er det behov for ny aktivitet som kan bidra til høy sysselsetting og en høy verdiskaping. Disse medlemmer vil understreke betydningen av at regjeringen svarer på disse utfordringene i et budsjett som gir gode rammebetingelser for næringslivet, med et enklere og mer vekstfremmende skattesystem, bedre infrastruktur og en kompetent arbeidsstyrke. Regjeringen løser viktige oppgaver i dag og ruster Norge for fremtiden.

Disse medlemmer viser til at Norge er et land med store muligheter med en høyt utdannet befolkning, mange naturressurser, små forskjeller og en åpen økonomi som bidrar til effektiv produksjon og varebytte. Det er en utfordring at mange personer står utenfor arbeidslivet og at produktivitetsveksten er lavere enn før. Et høyt kunnskapsnivå er viktig for produktiviteten og gir samtidig større jobbmuligheter og valgmuligheter for den enkelte. Disse medlemmer vil derfor understreke betydningen av regjeringens satsing på kunnskap, forskning og utvikling. En godt utdannet befolkning er en viktig konkurransefaktor for Norge.

Disse medlemmer viser til at det legges opp til en moderat vekst i norsk økonomi for 2017. Samlet sett anslås veksten i fastlands-BNP å øke fra 1,0 pst. i inneværende år til 1,7 pst. i 2017. Den økonomiske politikken virker nå kraftig på aktiviteten i norsk økonomi. Styringsrenten er satt betydelig ned, svakere krone og moderate lønnsoppgjør bedrer lønnsomheten i konkurranseutsatte næringer, og en ekspansiv finanspolitikk har hjulpet Norge i møte med fallet i olje- og gassprisene.

Disse medlemmer understreker behovet for en ansvarlig økonomisk politikk og er derfor tilfreds med at det legges opp til et uttak fra Statens pensjonsfond utland på 225,6 mrd. kroner målt ved det strukturelle, oljekorrigerte underskuddet. Dette svarer til 3,0 pst av anslått kapital i fondet ved inngangen til året. Sundvolden-plattformen understreker at bruken av oljepenger skal tilpasses situasjonen i økonomien innenfor handlingsregelens rammer. Det er nå tegn til bedring i norsk økonomi. Veksten i norsk fastlandsøkonomi forventes å ta seg opp i 2017, og arbeidsledigheten for landet sett under ett forventes å avta noe. Disse medlemmer viser til at regjeringens finanspolitikk for 2017 legges opp med sikte på å motvirke lavkonjunkturen, og vil peke på at vår økonomi og konkurranseevne påvirkes av hvor mye olje- og fondsinntekter vi bruker, men også av hvordan vi bruker dem. Disse medlemmer vil understreke betydningen av særskilte tiltak mot arbeidsledighet på 4 mrd. kroner rettet mot områder og bransjer som rammes mest av tilbakeslaget i petroleumsnæringen, og at regjeringen har høy beredskap for å forsterke

innstasen dersom utviklingen tilsier dette. Disse medlemmer vil også understreke betydningen av at den årlige bruken av fondsmidler rettes mot tiltak som kan heve produktiviteten, og dermed vekstevnen, i resten av økonomien. Dette innebærer en satsing på infrastruktur, utdanning og forskning og en vekstfremmende skatte- og avgiftspolitikk.

Disse medlemmer understreker betydningen av at regjeringen fortsetter gjennomføringen av skattereformen i tråd med skatteforliket. Selskapsskatten foreslås redusert til 24 pst., og det foreslås lettelser i formueskatten som vil styrke norsk privat eierskap og motvirke favoriseringen av utenlandsk eierskap til norske arbeidsplasser. I tillegg vil disse endringene bidra til å vri investeringer fra eiendom til arbeidsplasser. Det innføres en verdsettingsrabatt på arbeidende kapital (aksjer og driftsmidler), og det innføres en ordning med utsatt betaling av formuesskatt for eiere av selskaper som går med underskudd.

Disse medlemmer viser til det store løftet som skjer innenfor samferdselssektoren og at den sterke satsingen på veier, jernbane og kollektivtransport fortsetter. Sikre og effektive transportløsninger er viktig både for enkeltpersoner og næringsliv, og reduserte transportkostnader bedrer konkurranseevnen for næringslivet og legger til rette for velfungerende bo- og arbeidsmarkeder.

Disse medlemmer vil peke på betydningen av arbeidsinnsats for verdiskaping i økonomien og for bærekraften i offentlige finanser. I Norge er det høy sysselsetting, men den gjennomsnittlige arbeidstiden er lav. Dette betyr at arbeidsinnsats per innbygger ikke er høyere i Norge enn for EU-landene. Samtidig er det mange som mottar trygd. Disse medlemmer vil understreke betydningen av å kunne inkludere flere i arbeidslivet. Andelen som står utenfor arbeidslivet som følge av sykdom og nedsatt arbeidsevne, er høyere i Norge enn i mange andre land.

Disse medlemmer vil også påpeke at aldringen av befolkningen i Norge fremover vil medføre høyere utgifter til pensjoner, helse og omsorgstjenester. Disse medlemmer vil understreke behovet for å gjennomføre nødvendige reformer for å sikre velferdsnivået fremover.

Disse medlemmer viser til betydningen av et sterkere sosialt sikkerhetsnett, og at regjeringen i budsjettet for 2017 fortsetter og forsterker arbeidet med å hindre at mennesker faller utenfor arbeidsmarkedet og viktige sosiale arenaer. Det ekstraordinære høye nivået på arbeidsmarkedstiltak opprettholdes, og muligheten til å få dagpenger under permittering er utvidet. En ny ungdomsinnsats skal gi arbeidssøkere under 30 år et arbeidsrettet tilbud etter åtte ukers ledighet. Videre vil disse medlemmer understreke betydningen av at det innføres aktivitetsplikt for mottakere av sosialhjelp under 30 år. En utvidet og mer fleksibel pleiepengeordning skal gjøre det lettere å kombinere pleieoppgaver og yrkesdeltagelse.

Disse medlemmer viser til betydningen av trygghet i hverdagen og styrket beredskap og at budsjettet for 2017 blant annet legger opp til at kapasiteten i politidistriktene økes, at det investeres i nye politihelikoptre og at straffeprosesskjeden styrkes både hos domstolene og ved økt soningskapasitet. I tråd med ny langtidsplan for forsvaret legges det opp til økt aktivitet og større beredskapsbeholdninger i Hæren, Sjøforsvaret, Luftforsvaret og Heimevernet. Disse medlemmer vil også peke på betydningen av at Nasjonal sikkerhetsmyndighet og Cyberforsvaret gis bedre evne til å avdekke og håndtere cyberangrep.

Disse medlemmer vil peke på at den viktigste tjenesteproduksjonen til innbyggerne skjer i landets kommuner og at en god og forutsigbar kommuneøkonomi er viktig for at kommuner og fylker kan ivareta sine oppgaver. Disse medlemmer vil derfor understreke betydningen av at budsjettet for 2017 innebærer en reell vekst i kommunenes frie inntekter, og at dette gir rom for lokale, gode prioriteringer.

Disse medlemmer viser til at tilstrømmingen av asylsøkere til Norge har avtatt kraftig i 2016.

Disse medlemmer vil understreke at klimautfordringen er global og at det er viktig med globale løsninger. Paris-avtalen som er en global klimaavtale inngått under klimaforhandlingene i Paris i desember 2015, trådte i kraft i november 2017 etter at tilstrekkelig mange land hadde ratifisert avtalen. Denne avtalen representerer på mange måter en milepæl i det globale klimaarbeidet. Regjeringen fører en offensiv klimapolitikk som forsterkes i budsjettet for 2017.

3.1.2.2 Merknader fra Arbeiderpartiet

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at det Norge vi kjenner i dag er resultatet av hvordan vi som samfunn har evnet å omstille oss i møte med store endringer og omveltninger. Gjennom historien har dette vært normalen heller enn unntaket, når vi har blitt flere mennesker i landet vårt, når ny teknologi har erstattet gamle løsninger, eller når gamle utfordringer er løst og blitt erstattet av nye. Fortellingen om Norge er fortellingen om hvordan vi i fellesskap har møtt utfordringer og grepet mulighetene vi har skapt eller blitt gitt.

Et eksempel er hvordan vi som samfunn har blitt stilt overfor viktige veivalg knyttet til naturressursene våre. Gjennom politiske vedtak har vi sørget for at disse ressursene er blitt forvaltet av fellesskapet, og at rikdommen de er opphav til, er investert i fellesskapets beste. Hjemfallsretten har vært avgjørende

for styring og kontroll av vannkraftressursene, og har gitt samfunnet store inntekter. Teknologiske nyvinninger la grunnlaget for en effektiv fiskeflåte som kunne gitt overfiske, men innføring av kvoter og reguleringer har gitt en god forvaltning av fiskebestanden. Utenlandske selskaper ønsket eksklusive rettigheter til oljeleting i Nordsjøen, men norske myndigheter sikret suverenitet over den norske kontinentalsokkelen.

Disse medlemmer viser til at de politiske veivalgene ikke alltid har vært enkle. Store oljeinntekter kunne gitt sterkt press og store svingninger i norsk økonomi, men innføringen av handlingsregelen har frem til nå gitt en stabiliserende og bærekraftig innfasing av oljeinntektene. Da finanskrisen ga verdensøkonomien store problemer etter 2008, var Norge blant landene som kom seg best ut av krisen. Det skyldtes delvis et godt utgangspunkt, men også vilje og evne til å bruke politiske virkemidler på riktig måte og til riktig tid.

Vi står sterkere når vi står sammen. Historien om Norge er historien om et land som har klart utrolige ting. Vi har bygget verdens beste velferdssamfunn, skapt et stort samfunnsmessig overskudd fra våre naturressurser og holdt forskjellene mellom folk små. Det har vi klart fordi vi har funnet løsninger som både tar utgangspunkt i og styrker fellesskapet. Arbeiderpartiet ønsker et samfunn med muligheter for alle. Det målet når vi bare i fellesskap. Nå står vi på ny overfor betydelige utfordringer. Disse medlemmer understreker at vi løser disse utfordringene best sammen.

Akkurat som fortidens løsninger har formet dagens Norge, vil hvordan vi møter vår tids store utfordringer prege fremtiden. Å identifisere disse utfordringene, og å planlegge for hvordan vi skal møte dem, vil ha stor betydning for norsk økonomi og samfunnsliv i lang tid fremover. Det er nå vi tar valgene som vil forme morgendagens Norge.

Disse medlemmer vil trekke frem tre utfordringer vi står overfor:

1. Økende ulikhet

En politikk som motvirker økonomiske forskjeller er nødvendig både for å sikre enkeltmennesker reell valgfrihet, og for et velfungerende samfunn. Små økonomiske forskjeller gir et sterkt og bredt interessefellesskap og fremmer tillit, samarbeidsevne og kompetanse. Relativt god fordeling er et av Norges viktigste konkurransefortrinn, og har bidratt til at vi har en arbeidsstyrke som er blant de mest produktive i verden.

Den største økonomiske skillelinjen i Norge går i dag mellom dem som er innenfor og dem som er utenfor arbeidsmarkedet. Derfor er det bekymringsfullt at andelen av befolkningen som er sysselsatt er den laveste på 20 år. En annen skillelinje som fører til økt ulikhet, går mellom dem som har trygge, hele stillinger, og dem som har dårlig betalte og usikre deltidsstillinger. Akkurat som trygghet for jobb er et vern mot ulikhet, er trygghet i jobb det samme. Lykkes vi med å skape flere og tryggere arbeidsplasser, vil det være et viktig bidrag til å holde forskjellene små og ulikheten lav.

2015 ble preget av betydelig flyktningtilstrømming til Europa og Norge. Disse medlemmer mener at Norge har en plikt til å hjelpe mennesker på flukt, og selv om tilstrømmingen i 2016 har avtatt, vil denne oppgaven prege vår politikk i årene som kommer. Innvandringen utfordrer samtidig omfordelingsmekanismene i vår samfunnsmodell, og kan medføre økt ulikhet i Norge. Hvor godt vi lykkes med å integrere flyktningene i vårt samfunn henger nøye sammen med hvor raskt de tilegner seg de språk- og fagkunnskapene som skal til for å bli en del av det norske arbeidslivet. Egen innsats er avgjørende, men det krever også at vi stiller opp med nødvendig opplæring og arbeidstrening i større grad enn regjeringen legger opp til.

Små økonomiske forskjeller er et konkurransefortrinn. For å unngå økende ulikhet må det satses tungt på kompetanse, arbeidsliv, gode velferdsordninger og inkluderende fellesarenaer. I tillegg må skattepolitikken i større grad enn i dag bidra til rettferdig fordeling.

2. Norsk økonomi er på vei inn i en ny fase

De siste tiårene har aktiviteten på sokkelen bidratt til sterke vekstimpulser inn i norsk økonomi. Det har snudd. Kostnadsutviklingen i næringen har vært høy over mange år med kutt og nedbemanninger som et nødvendig resultat. Oljeprisfallet forsterker nedturen. Selv om fallet i investeringer på norsk sokkel nå avtar, blant annet som følge av Johan Sverdrup-utbyggingen, må vi venne oss til et varig lavere investeringsnivå i årene som kommer. Dette gir ringvirkninger til store deler av norsk økonomi gjennom redusert etterspørsel rettet inn mot fastlandet og lavere tilførsel av oljeinntekter til Statens pensjonsfond utland (SPU). Samtidig vil utgifter knyttet til en stadig eldre befolkning slå inn over oss for alvor de nærmeste årene. Bærekraften i vårt velferdssystem utfordres.

Bruken av oljeinntekter må tilpasses slik at den tjener oss både på kort og lang sikt. I en nedgangskonjunktur er det rom for å øke pengebruken slik at aktivitetsnivået holdes oppe, men pengene må brukes riktig og målrettet. Situasjonen vi står oppe i nå, er ikke en forbigående nedgangsperiode, men en varig omstilling. Mens ledigheten har økt kraftig på Sør- og Vestlandet, opplever andre deler av landet at lavere kronekurs har bidratt til bedre konkurransevilkår

for turist- og eksportnæringer. En sammensatt situasjon krever sammensatte svar. Disse medlemmer ønsker en økonomisk politikk som prioriterer kraftfulle tiltak rettet mot utsatte områder samtidig som det er kontroll på den samlede pengebruken. Arbeidskraft og kapital som har vært brukt i petroleumsrelatert virksomhet, må tas i bruk i andre næringer. Derfor er det avgjørende at finanspolitikken ikke bidrar til å undergrave konkurranseevnen i fastlandsnæringene. Lav rente og lav kronekurs er viktigst. Finanspolitikken må ikke sette dette i spill.

3. Verdens klimagassutslipp må reduseres kraftig

Vår levemåte og samfunnsorganisering er ikke bærekraftig på sikt. Togradersmålet krever at vi organiserer energiforbruk og energiproduksjon slik at de globale utslippene reduseres kraftig. Med Paris-avtalen har verden endelig fått et globalt og juridisk bindende rammeverk for å kutte klimagassutslipp. Norge har tatt på seg omfattende forpliktelser. Utslippene våre skal kuttes med 40 pst. innen 2030. Skal vi klare å oppfylle våre egne forpliktelser under Parisavtalen, har vi ikke tid til å vente på en klimaavtale med EU slik regjeringen legger opp til. En videreføring av dagens klimapolitikk vil knapt gi utslippskutt i ikke-kvotepliktig sektor. Vi må sette i gang nå. Disse medlemmer legger i sitt alternative budsjett frem sin plan for hvor utslippskuttene skal tas og hvilke tiltak som skal prioriteres for å få det til. En radikal omlegging av transportsektoren er nøkkelen til å lykkes. Disse medlemmer peker på fire områder hvor potensialet for utslippskutt er stort: nullutslippsteknologi i veitransporten, biodrivstoff, grønn skipsfart og karbonfangst og -lagring.

Arbeiderpartiets klimaforslag omfatter også tiltak i kvotepliktig sektor. Norsk industri har gjennom mange år redusert sine utslipp – først og fremst gjennom å utvikle og ta i bruk ny teknologi. Det setter vår industri i en gunstig posisjon i en verden som i stadig større grad etterspør klimavennlige løsninger. I årene som kommer må mye av den kompetansen som i dag er knyttet til produksjonen på norsk sokkel, brukes til å utvikle andre og nye næringer i Norge. Målet med tiltak i kvotepliktig sektor handler derfor om å bidra til fortsatt teknologiutvikling og dermed økt konkurransekraft, eksportmuligheter og arbeidsplasser i norske bedrifter.

For å gjennomføre endringene som kreves, må vi dra nytte av de fordelene den norske samfunnsmodellen gir oss. Høy kompetanse og godt samarbeid mellom myndighetene og arbeidslivets parter gir oss en særlig reform- og omstillingsevne som blant annet kommer til uttrykk ved et av verdens høyeste produktivitetsnivåer. Dette er fordeler vi må utnytte og videreutvikle på veien mot lavutslippssamfunnet.

Regjeringen er på feil spor

Disse medlemmer mener regjeringen har gjort flere valg som tar Norge i feil retning, og som bidrar til å svekke det som tradisjonelt har vært våre fortrinn i internasjonal sammenheng. Regjeringens hovedprioritering er skattekutt til dem som har mest fra før. Dette øker de økonomiske forskjellene i Norge, og er finansiert ved hjelp av usosiale velferdskutt og store lån fra fremtidige generasjoner. Det er kortsiktig og lite bærekraftig. Fordelingsvirkningene av de til nå vedtatte skatteendringene i denne regjeringsperioden taler for seg: Av de mer enn 20 milliardene i skattekutt gjennomført fra 2014 til 2016, gikk 25 pst. til de 5 pst. rikeste. Mens de fleste i Norge har fått rundt en femmer i skattekutt per dag, sparer de rikeste flere hundre tusen årlig på regjeringens politikk. For de aller fleste spises skattekuttene raskt opp av økt barnehagepris, økte egenandeler eller økt elavgift. I budsjettforslaget for 2017 viderefører regjeringen sin skjeve fordelingsprofil.

Bruken av fellesskapets oljeinntekter har vært rekordhøy gjennom hele regjeringsperioden, og videreføres også i budsjettforslaget for 2017. Erna Solberg gikk til valg på å gjøre Norge mindre oljeavhengig og å prioritere bedre, men har økt bruken av oljepenger med nesten 100 mrd. kroner på fire år. Dette spiser av fremtidig handlingsrom i finanspolitikken, og kan få uheldige konsekvenser for norsk økonomi. Regjeringens manglende evne til å prioritere løses gang på gang ved å gå til pensjonsfondet. Det er et uttrykk for kortsiktighet og en manglende vilje til å ta ansvar for fremtidige generasjoner.

Gjennom fire år har regjeringens politikk bidratt til å svekke standarden og øke usikkerheten i arbeidslivet, gjennom tilrettelegging for mer midlertidighet og svekkede insentiver til fagorganisering. Samarbeid med partene i arbeidslivet er langt mindre vektlagt enn det har vært tradisjon for. I en tid med økende arbeidsledighet kan denne politikken skape en knipetangsmanøver på det organiserte og seriøse arbeidslivet.

Disse medlemmer mener regjeringens svekkelse av fellesarenaer er uheldig, særlig sett i lys av behovet for økt satsing på integrering og folkehelse. Det store, voksende etterslepet på vedlikehold av idrettsarenaer, kutt i brede kulturtilbud og den tonedøve kampen mot søndag som felles fridag er alle eksempler på endringer som sett under ett kan endre det norske samfunnet i feil retning, og som illustrerer en regjering som ikke lytter til egen befolkning.

Etter fire år med Høyre og Fremskrittspartiet setter budsjettforslaget for 2017 punktum for en kortsiktig regjering som øker forskjellene, som ikke lytter til folk og som ikke ser mulighetene i hele Norge.

4. Arbeid til alle

Arbeid er nøkkelen til et trygt samfunn med muligheter for alle. Arbeid og kompetanse til å mestre et omskiftelig arbeidsliv gir selvstendighet for den enkelte. Det er avgjørende for integrering av innvandrere og likestilling mellom menn og kvinner. Derfor er trygghet for arbeid og trygghet i arbeid, jobb nummer én for Arbeiderpartiet. Det skapes knapt nye arbeidsplasser i privat sektor i Norge. Den utviklingen må snus.

Disse medlemmer vil gjøre det mer attraktivt å drive næringsvirksomhet i hele Norge. En ansvarlig økonomisk politikk, et godt skatteregime for bedrifter, mindre byråkrati, økte investeringer i hele landet og satsing på kompetanse er generelle, grunnleggende virkemidler.

Bruken av oljeinntekter må tilpasses slik at den tjener oss både på kort og lang sikt. I en nedgangskonjunktur er det rom for å øke pengebruken slik at aktivitetsnivået holdes oppe, men pengene må brukes riktig og målrettet. Situasjonen vi står oppe i nå, er ikke en forbigående nedgangsperiode, men en varig omstilling. Mens ledigheten har økt kraftig på Sør- og Vestlandet, opplever andre deler av landet at lavere kronekurs har bidratt til bedre konkurransevilkår for turist- og eksportnæringer. En sammensatt situasjon krever sammensatte svar. Disse medlemmer ønsker en økonomisk politikk som prioriterer kraftfulle tiltak rettet mot utsatte områder samtidig som det er kontroll på den samlede pengebruken. Arbeidskraft og kapital som har vært brukt i petroleumsrelatert virksomhet, må tas i bruk i andre næringer. Derfor er det avgjørende at finanspolitikken ikke bidrar til å undergrave konkurranseevnen i fastlandsnæringene. Lav rente og lav kronekurs er viktigst. Finanspolitikken må ikke sette dette i spill.

Norge er et lite land. Vi må samle kreftene på de områdene hvor vi har særskilte fortrinn. Det gjelder blant annet på områder som havnæringene, fornybar energi, helseteknologi og klimavennlige transportløsninger.

I 2016 har Statistisk sentralbyrå målt den laveste andelen i jobb på flere tiår, og flere unge faller permanent utenfor arbeidslivet. Arbeidsledigheten er høy. Det organiserte arbeidslivet er truet. Det forsterker en utvikling hvor forskjellene mellom folk øker, og er en trend som må snus. Det er behov for en mer aktiv og målrettet arbeidsmarkedspolitikk, for å løfte flere inn i arbeidslivet. Samtidig foreslår Arbeiderpartiet i alternativt budsjett flere tiltak for å styrke det seriøse, trygge arbeidslivet.

Tilrettelegge for at det skapes nye jobber

Disse medlemmer vil føre en aktiv næringspolitikk der vi legger til rette for verdiskaping og vekst i hele landet. Vi kan ikke bli best i alt, men satser vi målrettet, kan vi bli best på områder der Norge har særskilte forutsetninger for å lykkes.

Bioøkonomi

Disse medlemmer vil innføre to nye verdiskapingsprogram innenfor hav- og landbasert bioøkonomi. Programmene opprettes i Innovasjon Norge, og skal mobilisere midler langs hele innovasjonskjeden, som Forskningsrådet, Enova og SIVA. Målet er at bedrifter innen disse næringene skal få én dør inn i virkemiddelapparatet, der vi samler ansvaret for å mobilisere midler på tvers av eksisterende ordninger og skape så sømløse søknadsprosesser som mulig.

Disse medlemmer ønsker mer forskning, innovasjon, nye produkter og verdikjeder basert på bioråstoff. Denne satsingen er nærmere beskrevet i kapittel 4 På vei mot lavutslippssamfunnet i Arbeiderpartiets alternative budsjett.

I hundrevis av år har nordmenn levd av ressursene havet gir oss. Verden har et stort behov for mer mat, fornybar energi og verdiskaping til en befolkning i rask vekst. Som havnasjon har Norge sterke kunnskapsmiljøer og institusjoner. Mulighetene for økt vekst og verdiskaping basert på ressursene i havet er store. For å utnytte dem, må vi satse strategisk. Vi må samarbeide mer på tvers av sektorer – som olje og gass, fornybar energi, havbruk og fiskeri – slik at vår verdensledende kompetanse og teknologi kan tas i bruk på nye områder. Vi må skape et tettere samarbeid mellom næringsliv, utdanning, forskning og myndighetene som gjør at vi kan gripe mulighetene raskere. Arbeiderpartiet tar i sitt budsjettforslag de første skrittene for en strategisk satsing på havet. Den inneholder blant annet et marint kunnskapsløft basert på FOU-strategien HAV21.

Disse medlemmer foreslår en bevilgning på 50 mill. kroner til pilotering av ny teknologi og innovasjon innen havrommet under Miljøteknologiordningen. Disse medlemmer foreslår en bevilgning på 10 mill. kroner til bestandsforskning, for å kartlegge ressurser og sikre bærekraftig forvaltning. Disse medlemmer foreslår også en bevilgning på 25 mill. kroner til forskningssentre for havrommet, etter modell av forskningssentre for miljøvennlig energi (FME), som i samarbeid med bedrifter skal tette gapet mellom forskning og næringsliv.

Regionalt akseleratorprogram for gründerbedrifter

Disse medlemmer vil tilrettelegge for at flere lykkes med å gjøre sin idé til en vekstkraftig bedrift, og vil satse nært gründerne og der ideene skapes. Under etablering av en ny virksomhet er manglende risikovillig kapital en utfordring. Disse medlemmer mener at staten bør bidra med risikoavlastning i gründerbedrifter gjennom opprettelsen

av et akseleratorprogram, der investeringer fra private investorer utløser tilsvarende investering gjennom offentlige midler. Disse medlemmer foreslår å bevilge 300 mill. kroner til dette programmet, noe som vil utløse totalt 600 mill. kroner i risikovillig kapital.

Miljøvennlig teknologi

Omstillingen til et klimavennlig samfunn gir store muligheter for ny næringsutvikling og nye arbeidsplasser. Norge har gode forutsetninger for å bli en viktig leverandør av miljøteknologiske løsninger, som for eksempel teknologi som reduserer forurensning, gir mer miljøvennlige produkter og produksjonsprosesser og mer effektiv ressurshåndtering.

Disse medlemmer vil bidra til utvikling av demonstrasjons- og pilotanlegg av teknologi som er nær kommersialisering. Disse medlemmer vil bevilge én mrd. kroner til Miljøteknologiordningen, fordelt over fire år. For 2017 foreslås en bevilgning på 250 mill. kroner til ordningen, herunder 50 mill. kroner til et verdiskapingsprogram for hav, 50 mill. kroner til et demonstrasjonsprosjekt for flytende havvind og andre former for havbasert fornybar teknologi, og 50 mill. kroner til verdiskapingsprogram for grønn bioøkonomi.

Styrket klyngesatsing

Sterke næringsklynger bidrar til innovasjon og vekst. Noen av de sterkeste næringsmiljøene i Norge er knyttet til maritim industri og leverandørindustrien. Disse medlemmer vil øke bevilgningen til klyngesatsingen med 20 mill. kroner utover regjeringens forslag.

Regional utvikling

Regionale utviklingsmidler bidrar til å realisere nasjonale satsinger. Økt konkurransedyktighet, sysselsetting og forbedrede rammebetingelser for næringslivet er blant målsettingene. Fordi midlene fordeles til fylkene, som har god kjennskap til utfordringen i nettopp sin region, kan de også tilpasses områdenes særskilte utfordringer. Regjeringens kutt i disse midlene svekker fylkenes mulighet til å drive næringsutvikling, skape arbeidsplasser og skape ny vekst i sin region. Disse medlemmer foreslår en bevilgning på 200 mill. kroner mer enn i regjeringens forslag for 2017. Disse medlemmer foreslår også at det bevilges 100 mill. kroner mer til regional differensiering av arbeidsgiveravgiften.

Utbygging av bredbånd

Disse medlemmer mener at alle skal ha tilgang til grunnleggende digital infrastruktur. Bredbånd med høy hastighet vil være like viktig for bosetting og næringsutvikling som gode veier. Disse medlemmer er derfor kritisk til at regjeringen kutter i bevilgningen til bredbånd sammenlignet med vedtatt budsjett for 2016. Disse medlemmer foreslår at det settes av 106 mill. kroner mer enn regjeringens forslag til tilskudd til bredbåndsutbygging i 2017. Dette vil gi om lag 7 500 flere husstander bredbånd enn med regjeringens forslag.

Mechatronic Innovation Lab (MIL)

MIL er et samarbeidsprosjekt mellom klyngen Global Centres of Expertise (GCE), NODE og Universitetet i Agder (UiA) om å utvikle et nasjonalt senter for innovasjon, pilotering og teknologikvalifisering. Prosjektet er nå i ferd med å realiseres, og det er sterkt beklagelig at regjeringen ikke prioriterer dette prosjektet på neste års budsjett. Manglende bevilgninger kan føre til at prosjektet stopper opp. Dette vil disse medlemmer forhindre, og foreslår å bevilge 30 mill. kroner på neste års budsjett.

Kartlegging av mineraler

Disse medlemmer ønsker å legge til rette for økt verdiskaping innen norsk mineral- og bergverksindustri, og følger opp mineralstrategien fra 2013. Manglende satsing og budsjettkutt under denne regjeringen har ført til at innsatsen med å kartlegge nye mineralressurser har stanset opp, og uten denne kartleggingen legges store begrensninger på ny industriutvikling. Mineralnæringen representerer viktige distriktsarbeidsplasser, og en betydelig andel av Norges FoU innen kartlegging, funn og forvaltning av mineralressurser foregår på NGU. Disse medlemmer ønsker at arbeidet skal gjenopptas og bygge opp under den viktige rollen som NGU spiller for norsk mineral- og bergverksnæring, og foreslår å styrke NGUs budsjett med 25 mill. kroner i 2017.

Romfart

Disse medlemmer ønsker å satse på norsk romfart. Romindustrien er viktig for Norge og er en næring med stort vekstpotensial. Satellitter overvåker og sørger for kommunikasjon i våre store land- og havarealer, og næringen bidrar med viktige høyteknologiske arbeidsplasser og FoU som kan benyttes også i andre næringer. I regjeringens forslag til statsbudsjett legges det opp til å bygge ned norsk romindustri. Disse medlemmer vil opprettholde bidraget til ESAs frivillige programmer på dagens utbetalingsnivå. Disse medlemmer foreslår videre å bevilge 15 mill. kroner mer til følgemidler i 2017, en dobling av ordningen.

Toppindustrisenter

Den teknologiske utviklingen øker i hastighet og omfang og gir både store muligheter og utfordringer for norsk næringsliv. For å sikre en vellykket omstilling og digitalisering kreves samarbeid, kompetansedeling og testfasiliteter. Etter initiativ fra Kongsberggruppen har mange aktører i norsk næringsliv gått sammen om å etablere et Toppindustrisenter som skal bidra til dette. Disse medlemmer ønsker å bidra til fortsatt framgang i prosjektet og etablering av senteret i 2017. Disse medlemmer foreslår en bevilgning på 3 mill. kroner i 2017.

Disse medlemmer foreslår bevilgninger som vil stimulere til økt digitalisering i spesialisthelsetjenesten og utvikling av velferdsteknologi. Disse forslagene er omtalt i kapittel 4 Helse i alt vi gjør i Arbeiderpartiets alternative budsjett. Disse medlemmer foreslår bevilgninger som bidrar til mer klimavennlig industri og teknologi, og disse tiltakene er omtalt i kapittel 4 På vei mot lavutslippssamfunnet. Disse medlemmer foreslår også en egen tiltakspakke for Sør- og Vestlandet. Den er omtalt i kapittel 10 Regionvis oversikt.

Løfte flere inn i arbeidslivet

Andelen unge som ikke er i arbeid, er i dag på det høyeste nivået på ti år. Ifølge SSB er 72 000 under 30 år hverken i jobb eller under utdanning. Antallet unge med nedsatt arbeidsevne har økt, og ledigheten blant unge har gått opp. Samtidig sitter mange flyktninger som vil få opphold, på asylmottak og venter på å bli bosatt og komme i arbeid.

Passive perioder, særlig i ungdomsårene, øker risikoen for lange og tilbakevendende perioder med arbeidsledighet eller varig ekskludering fra arbeidslivet. Disse medlemmer mener det er nødvendig med et krafttak for å løfte de store gruppene som i dag står utenfor arbeidslivet, inn på det ordinære, anstendige arbeidsmarkedet vi alle ønsker å være en del av. Å ha en jobb å gå til er avgjørende for den enkeltes livskvalitet, for en god integrering i det norske samfunnet, for finansieringen av framtidig velferd, og for videreføringen av den norske arbeidslivsmodellen.

En stor satsing på kompetanse bør være hovedsporet for å få flere inn i arbeidslivet. Kvalifisering til deltakelse i det produktive norske arbeidslivet er avgjørende for å ivareta den norske modellen som har gitt høy sysselsetting, god omstillingsevne og læring i arbeidslivet. Samtidig kan tiltak som midlertidig senker terskelen for deltakelse i arbeidslivet, være et viktig bidrag for økt inkludering, uten at dette må gå på bekostning av opparbeidede rettigheter eller presser lønnsnivået nedover for utsatte yrkesgrupper.

Disse medlemmer ønsker å tilrettelegge for at lønnstilskudd tas i bruk som arbeidsmarkedstiltak i langt større grad enn i dag. I Arbeiderpartiets alternative budsjett for 2017 foreslås en bevilgning på 55 mill. kroner til økt bruk av lønnstilskudd. Dette tilsvarer kostnaden ved at 500 personer som i dag mottar arbeidsavklaringspenger, går over til en ordning med lønnstilskudd.

Disse medlemmer mener at dagens tiltaksnivå er altfor lavt, gitt situasjonen på arbeidsmarkedet. Disse medlemmer foreslår en bevilgning på 171 mill. kroner til 1 000 flere ordinære tiltaksplasser, og 146 mill. kroner til 1 000 flere tiltaksplasser for personer med nedsatt arbeidsevne.

Varig tilrettelagt arbeid (VTA) er et tiltak for personer som mottar uførepensjon eller i nær framtid forventes å få innvilget uførepensjon. Disse medlemmer foreslår en bevilgning på 42 mill. kroner til opprettelse av 250 nye VTA-plasser i 2017.

Disse medlemmer mener at unge må få en enda tydeligere prioritering i hele Nav-systemet. Både oppfølgingen, arbeidsmarkedstiltakene og arbeidsformidlingen må styrkes og skreddersys for å få ungdom ut i arbeid.

Disse medlemmer ønsker å etablere en forsøksordning med Nav Ung, en egen satsing under Nav-paraplyen rettet mot ungdom under 30 år utenfor arbeidslivet. Nav Ung skal ha egne ungdomsteam på større kontor, og ungdomskontakter på mindre kontor, med særskilt kompetanse på ungdommers behov og utfordringer på arbeidsmarkedet. Unge som henvender seg til Nav Ung, skal straks få tilbud om samtale, som skal være gjennomført i løpet av 14 dager, og en aktivitetsplan må være på plass innen en måned. Disse medlemmers mål er at alle unge skal inn i jobb eller utdanning senest to måneder etter at de ble arbeidsledige eller avsluttet utdanning uten å få jobb. Forsøksordningen skal innrettes mot Vestlandet og evalueres etter to år for å vurdere en permanent nasjonal ordning.

Disse medlemmer foreslår en bevilgning på til sammen 50 mill. kroner til styrking av Navs arbeid rettet mot ungdom.

Et trygt og seriøst arbeidsliv

Norge har i internasjonal sammenheng en høy organisasjonsgrad og god avtaledekning. Dette er en forutsetning for trepartssamarbeid og koordinert lønnsdannelse, som har stor betydning for norsk økonomi. Holden III-utvalget beskriver disse sammenhengene slik:

> «Høy grad av koordinering i lønnsdannelsen har bidratt til en god utvikling i Norge, med høy verdiskaping, lav arbeidsledighet, jevn inntektsfordeling og gjennomgående høy reallønnsvekst».

Disse medlemmer mener at fagorganisering er den mest effektive måten å få et seriøst arbeidsliv

på. Presset på arbeids- og lønnsvilkår i bransjer med stor andel ufaglærte og lave krav til språkkunnskaper blir større ved økt innvandring. Vi ønsker å øke insentivene til fagorganisering gjennom skattefradrag for betaling av fagforeningskontingent. I budsjettet for 2017 foreslår disse medlemmer å heve den årlige fradragsrammen for fagforeningskontingent til 4 200 kroner, og setter av 65 mill. kroner til dette formålet.

Arbeidet mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet har høy prioritet for Arbeiderpartiet. Det å sikre en gjennomgående seriøsitet i arbeidslivet har stor betydning både for den enkelte arbeidstaker, for kvaliteten på arbeidet som utføres og for sentrale mekanismer i den norske modellen. Arbeidslivskriminalitet og lavlønnskonkurranse svekker produktiviteten i næringer som er helt sentrale for å løse oppgavene vi står foran, og vanskeliggjør rekruttering til viktige yrker.

Disse medlemmer ønsker å styrke Arbeidstilsynets driftsbudsjett for å gjennomføre flere tilsyn, både forhåndsannonsert og uanmeldt. Disse medlemmer foreslår å øke bevilgningen til tilsynet med 25 mill. kroner i 2017.

Arbeidstilsynet, Skatteetaten, politiet, Nav og Kemneren er samlokalisert i tverrfaglige sentre flere steder i Norge. Samlokaliseringen gjør at det kan arbeides mer effektivt med aktuelle saker, samtidig som responstiden for tverrfaglige tilsyn vil bli betydelig kortere. I 2017-budsjettet foreslås en økt bevilgning på 12 mill. kroner til opprettelsen av et nytt tverrfaglig senter.

Disse medlemmer foreslår å øke bevilgningen til Økokrim med 30 mill. kroner og Skatteetaten med 25 mill. kroner for å styrke deres arbeid med å avsløre økonomisk kriminalitet, herunder arbeidslivskriminalitet.

Disse medlemmer ønsker å styrke de regionale verneombudenes rolle, og utvide ordningen. Det foreslås en økt bevilgning på 4 mill. kroner i budsjettet for 2017.

Disse medlemmer ønsker å opprette flere treparts bransjeprogrammer, og foreslår en bevilgning på 3 mill. kroner til dette formålet i 2017.

Aktiviteten på norsk sokkel er svekket, og disse medlemmer er bekymret for at kutt i sektoren kan gå ut over arbeidsmiljø og sikkerhet. Disse medlemmer foreslår å styrke Petroleumstilsynets driftsbudsjett med 10 mill. kroner i 2017, for å øke innsatsen mot useriøse arbeidsforhold.

Tittel	**Diff. til regjeringens forslag, i mill. kroner**
Bygg og infrastruktur UH-sektoren	100
Akseleratorprogram	70
Pilotering Hav	0*
Nye forskningssenter HAV	25
Bestandsforskning fisk	10
Romfart	15
Markedsføring av reiselivsbedrifter	40
Miljøteknologiordningen	250
NGU, kartlegging av mineraler	25
Bredbånd	106,3
Toppindustrisenter	3
MIL (Sørlandslabben)	30
Regionale utviklingsmidler	200
Kompensasjon for økt arbeidsgiveravgift (DA)	100
Klyngeprogram	20
Føringstilskudd	5
Økt bruk av lønnstilskudd	175
1000 flere ordinære tiltaksplasser	171
Realkompetansevurdering i Nav	5
Nav ung / ungdomsgarantiene	50
1000 flere tiltaksplasser nedsatt arbeidsevne	146

Tittel	Diff. til regjeringens forslag, i mill. kroner
250 VTA-plasser	42
Kommunale innvandrertiltak – Jobbsjansen	10
Økokrim	30
Styrking Arbeidstilsynet	25
Styrking Skatteetaten	25
Tverrfaglig senter mot arbeidslivskriminalitet Nav	3
Tverrfaglig senter mot arbeidslivskriminalitet Arbeidstilsynet	3
Tverrfaglig senter mot arbeidslivskriminalitet Skatteetaten	3
Tverrfaglig senter mot arbeidslivskriminalitet Politiet	3
Regionale verneombud	4
Treparts bransjeprogram	3
Styrking Petroleumstilsynet	10
Beskrevet i andre kapitler	
Fergeutskiftningsprogram elferger	100
Pilotering bioøkonomi	0*
Nye forskningssenter bioøkonomi	25
Forskning og innovasjon skog/jord	10
TransferIT	35
Velferdsteknologi: risikoavlastende tilskuddsordning for kommunene, pilotprosjekter	100
Demonstrasjonsprosjekter havvind	0*
Sum	**1977,3**
Under streken	
Akseleratorprogram	300

***50 mill. kroner innenfor miljøteknologiordningen**

5. Læring gjennom hele livet

Utdanning er avgjørende for å skape et samfunn med muligheter for alle, arbeid til alle og velferd for alle. Få samfunn i verden stiller så høye krav til kompetanse som vårt. Å ha kunnskaper og ferdigheter som verdsettes i arbeidslivet, er inngangsporten til arbeid og derfor også nøkkelen til å lykkes med likestilling, integrering, sosial utjevning og mange andre av våre mål. Kompetanse er også avgjørende for hvor godt Norge vil lykkes med å skape nye næringer og utvikle offentlig og privat sektor. Derfor er kompetanse ett av Arbeiderpartiets viktigste områder i alternativt statsbudsjett.

De høye kravene til kompetanse øker som følge av ny digital teknologi, lavere aktivitet i olje- og gassektoren og mer til. Samtidig ser vi at stadig flere faller ut av arbeidslivet eller aldri kommer inn. Mangel på kompetanse er for mange den viktigste årsaken. Ny vekst for Norge og en bærekraftig velferdsstat krever et arbeidsliv hvor flere rustes til å komme i jobb, stå lenger i jobb eller kombinere arbeid og trygd.

Muligheter for alle krever en skole hvor langt flere lykkes. En fjerdedel av alle elever fullfører ikke videregående skole. Det er et stort nederlag for et samfunn med ambisjoner om at alle skal med. Å kunne skrive, regne og lese godt er helt grunnleggende for å lykkes i utdanning og arbeidsliv. Innsatsen må settes inn mye tidligere – i barnehagen og de første skoleårene.

Mange av de viktigste oppgavene i Norge de neste tiårene krever flere og enda dyktigere fagarbeidere. Byer som vokser krever fagarbeidere innen bransjer som bygger landet. Flere eldre krever flere helse-

fagarbeidere i mange av omsorgsyrkene. Samtidig ser vi i dag at mange av disse fagene sliter med høyt frafall, fallende prestisje og uanstendige vilkår i arbeidslivet. Disse medlemmer prioriterer derfor en storstilt satsing på yrkesfag og flere lærlingplasser for å sikre den fagkompetansen Norge trenger mer av i framtiden.

Flere vil skifte jobb hyppigere enn før, blant annet som følge av ny teknologi. De neste tiårene vil olje- og gassvirksomheten også ta mindre plass i norsk økonomi. Flere må bytte til jobber i andre sektorer. Disse medlemmer mener det er en grunnleggende samfunnsoppgave å gi alle nye sjanser i arbeidslivet. Alle skal ha trygghet for at fellesskapet stiller opp slik at man kan sikre seg nødvendig kompetanse til å stå i arbeid i et omskiftelig arbeidsliv. Disse medlemmer begynner derfor i dette budsjettet arbeidet med et bredt kunnskapsløft for arbeidslivet. Vi prioriterer også midler til 3 000 nye studieplasser slik at flere får muligheten til å studere, og arbeidsledige og andre som står utenfor arbeidslivet, lettere kan sikre seg den kompetansen som trengs for å komme i arbeid.

Tidlig innsats

Tidlig innsats starter i barnehagen. Barn som får en trygg og utviklende tid i barnehagen, står bedre rustet til å takle både skolen og resten av livet. Gode barnehager er bra for familiene og sørger for at begge foreldrene kan jobbe når barna er små. Derfor er barnehagene også et gode for nærings- og arbeidslivet og for likestillingen mellom kvinner og menn. Barnehagene er blant de viktigste arenaene for integrering og inkludering.

Tall fra regjeringen viser at over 10 000 barn står i barnehagekø. Køen har vokst fra år til år under Høyre- og Fremskrittsparti-regjeringen. Flere plasser er nødvendig for å fjerne køen og for å utvide retten til plass slik at alle barn født senest 31. desember får et tilbud fra den måneden de fyller ett år. Disse medlemmer vil prioritere å bygge flere plasser, mens regjeringen ikke vil bygge noen nye plasser i 2017. Det settes av 200 mill. kroner til dette i Arbeiderpartiets forslag til budsjett.

Kvaliteten i barnehagene varierer. Fordi den viktigste kvalitetsfaktoren er de ansatte, er det nødvendig med en nasjonal norm for hvor mange voksne det skal være per barn. Stortingets tilråding om en norm med forholdet 1:3 for de små barna og forholdet 1:6 for de store utsettes stadig av regjeringen, og det varsles nå at et forslag om bemanningsnorm skal sendes på høring i 2017. Disse medlemmer vil ha på plass bemanningsnormen og en høyere andel ansatte med relevant utdanning, og setter av 100 mill. kroner til en opptrapping.

Elever som ikke lærer å lese, skrive eller regne godt nok i de første skoleårene, er i stor grad de samme som faller fra senere. Disse medlemmer vil derfor ha en lese-, skrive- og regnegaranti der alle elever sikres den hjelpen de trenger for at de skal mestre disse grunnleggende ferdighetene før de går ut av andre klasse. Det foreslås en bevilgning på 104 mill. kroner til oppfølging av garantien fra skolestart høsten 2017.

Å gjennomføre en slik garanti krever at skolene har tilstrekkelige ressurser og nok lærere til raskt å sette inn oppfølging tilpasset den enkelte elev. Skal vi få enda flere elever til å lykkes i skolen, må vi lytte til dem som kjenner skolen aller best. Disse medlemmer vil gi lærerne tid og tillit til å bruke sin kunnskap og kompetanse til å gi hver enkelt elev den nødvendige oppfølgingen, og foreslår å øke antall lærere. Det settes av 149 mill. kroner til dette i budsjettforslaget for 2017.

Regjeringen foreslår å avslutte forsøksordningen med økt lærertetthet på ungdomstrinnet (i kommuner med grunnskolepoeng under landssnittet), som regjeringen Stoltenberg II innførte. Disse medlemmer ønsker å videreføre denne ordningen, og foreslår en bevilgning på 169,3 mill. kroner til dette formålet, som vil bety 600 flere lærere.

IKT

Norge skal være best i verden på å utnytte de mulighetene ny teknologi gir. Derfor trenger vi et teknologiløft som starter i grunnskolen og varer gjennom hele yrkeslivet. Å kunne bruke IKT og digitale tjenester godt blir en stadig viktigere kompetanse i arbeidslivet og i samfunnet for øvrig. Elevene som begynner på skolen i år, skal være i arbeidslivet 60 år fram i tid. Den teknologiske utviklingen går stadig raskere, og arbeidslivet stiller nye og høyere krav til arbeidstakernes kunnskap, kompetanse og ferdigheter på det digitale feltet.

En like viktig grunn til å skape en moderne skole som tar i bruk digitale muligheter, er at elever i norsk skole skal lære best mulig. Tidlig innsats og tilpasset opplæring er avgjørende for at alle elever skal lære godt i skolen. Det forutsetter at lærerne har tid til å følge opp hver enkelt elev. I tillegg til at flere lærere vil gi bedre tid, kan digitale hjelpemidler og læremåter gi lærerne bedre verktøy og mer tid til god oppfølging og tilpassing av undervisningen.

Disse medlemmer mener det er behov for å legge til rette for at barn og unge ikke bare er i stand til å bruke, men også skape digitalt innhold og digitale tjenester. Flere forsøk med koding og programmering som valgfag i ungdomsskolen har gitt positive erfaringer. Disse medlemmer ønsker å tilrettelegge for at langt flere elever får erfaring med koding og programmering tidlig i opplæringen, og vil

starte prøveprosjekter allerede på barneskolen. Det foreslås en bevilgning på 10 mill. kroner til dette formålet.

Lærere har i dag ikke gode nok tilbud om etter- og videreutdanning i pedagogisk bruk av nye digitale læremidler. Arbeiderpartiet har fremmet forslag i Stortinget om en kompetanseutviklingsplan for lærere, som en del av en nasjonal strategi for digitalisering i skolen. Disse medlemmer vil sikre langt flere lærere muligheten til etter- og videreutdanning innen IKT og digital kompetanse, og foreslår en bevilgning på 15 mill. kroner til dette formålet i 2017.

Av de foreslåtte 3 000 nye studieplassene omtalt nedenfor, ønsker disse medlemmer at 1 000 skal opprettes innenfor teknologi og IKT-relaterte fag.

Forskning på IKT er en sentral forutsetning for omstilling og digitalisering i privat og offentlig sektor. Disse medlemmer mener det er nødvendig med en kraftig innsats for å sikre rekruttering og grunnleggende IKT-forskning, blant annet relatert til helse og sikkerhet. Disse medlemmer foreslår en bevilgning på 20 mill. kroner til IKT-forskning, administrert av Forskningsrådet.

Yrkesfag

I dag gjennomfører bare to av tre yrkesfagelever påbegynt utdanning. Samtidig viser analyser fra Statistisk sentralbyrå at det i framtiden vil være stor mangel på fagarbeidere. Dette er en utfordring som må løses ved å styrke de yrkesfaglige programmene, men like viktig er det å satse på tidlig innsats og å sørge for at det er et attraktivt og seriøst arbeidsliv som venter etter fullført utdanning.

På flere utdanningssteder må yrkesfagelever benytte utstyr som er utdatert i arbeidslivet. Dette gjør opplæringen i skole mindre relevant, og bidrar slik til at færre gjennomfører utdannelsen. Disse medlemmer vil starte en opptrappingsplan for oppdatering av utstyr til yrkesfagskolene. Det foreslås en støtte på 100 mill. kroner til dette i budsjettet for 2017.

De neste fem årene er det behov for flere hundre nye yrkesfaglærere, og gode yrkesfaglærere er den viktigste enkeltfaktoren for god læring. Disse medlemmer mener at undervisningen i både fellesfag og programfag må formidles mer yrkesrettet. Det krever faglig dyktige lærere, som også er oppdatert på arbeidslivet. Disse medlemmer foreslår å bevilge 20 mill. kroner til en grunnutdanningspakke for yrkesfaglærere som jobber i vgs., men som ikke oppfyller krav til fast ansettelse.

For å sikre at elever får praksis tidlig i skoleløpet, eksempelvis gjennom vekslingsmodeller, er det behov for bedrifter som inngår samarbeid med skolene. Disse medlemmer vil prøve ut en ordning med økonomisk tilskudd til bedrifter og virksomheter som samarbeider med skolen om praksis for elevene de første skoleårene, og foreslår å sette av 20 mill. kroner til ordningen i 2017.

Rådgivere i ungdomsskolen er en viktig kilde til informasjon om arbeidslivet for elevene, og for å sikre oppdatert kunnskap og god kontakt bør rådgivere gis mulighet til hospitering i arbeidslivet i kortere perioder. Disse medlemmer foreslår et tilskudd på 2,5 mill. kroner til gjennomføring av et pilotprosjekt for hospitering for rådgivere i ungdomsskolen.

Dersom hospitering, vekslingsmodeller og veiledning av elever som skal ut i lære, skal fungere godt, må det finnes kompetanse og ressurser på skolene til å organisere og koordinere arbeidet mellom skole og bedrift. Disse medlemmer ønsker at flere skoler prøver ut funksjonen med arbeidslivsveiledere, og foreslår 2,5 mill. kroner til formålet i 2017.

Ved utgangen av 2015 stod nesten 9 000 unge uten lærlingkontrakt, og uten mulighet til å fullføre sin fagutdanning. Derfor må antallet læreplasser øke. Disse medlemmer vil likebehandle støtteordningene for yrkesfag og studieforberedende løp, og foreslår å heve lærlingtilskuddet til nivå med gjennomsnittlig tilskudd til en plass på studiespesialiserende. Endringen foreslås gjort gjeldende fra skolestart høsten 2017. Forslaget vil styrke kvaliteten i opplæringen, og trolig øke andelen som gjennomfører vgs. Disse medlemmer foreslår 175 mill. kroner til formålet i 2017.

Samtidig må en øke antallet bedrifter som tar inn lærlinger. I Rogaland er kun sju pst. av bedriftene i fylket lærlingbedrifter. De med flest lærlinger er de større industribedriftene. Disse medlemmer vil sette inn en ekstra innsats mot de næringene og fylkene som ligger lengst bak, og tilrettelegge for at en benytter seg av mer fleksible ordninger som «lærlingeringer» der flere bedrifter går sammen om å tilby lærlingen en helhetlig opplæring. Det settes av 5 mill. kroner til lærebedriftsrekruttering i 2017.

Kompetansereform

Automatisering og digitalisering vil endre arbeidslivet fundamentalt og kreve at vi jobber på andre måter enn før. Vi vil i større grad jobbe side om side med maskiner. Isolert sett kan dette være godt nytt for Norges konkurranseevne. Kostnader knyttet til arbeidskraft blir mindre viktige, evnen til å utvikle og ta i bruk de nye teknologiene blir avgjørende. Vårt utgangspunkt er godt, med en arbeidsstokk av de mest høykompetente og omstillingsdyktige i verden.

Uten en ekstraordinær innsats for å bygge nødvendig kompetanse i hele bredden av befolkningen, er risikoen stor for at endringene skyver hele yrkesgrupper ut av arbeidslivet og at både ledighet og lønnsforskjeller øker. Trepartssamarbeidet må mobi-

liseres for å få dette til, og staten må ta sin del av ansvaret.

I enkelte bransjer er allerede behovet for kompetansebygging prekært. I omsorgssektoren er stadig mer avansert velferdsteknologi på vei inn. Byggebransjen har en økende bruk av ufaglært arbeidskraft og opplever svak produktivitetsutvikling.

Disse medlemmer foreslår at det settes i gang et forsøk med kompetansereform i eldreomsorgen og byggebransjen, geografisk avgrenset til Rogaland og Hordaland. Prosjektet skal utvikles sammen med arbeidslivets parter, staten og institusjoner for høyere utdanning (fagskole, høyskole og universitet). Fagopplæringen involveres også for å tilpasse et raskt spor til fagbrev for ansatte med eksisterende kompetanse. Målet er å skreddersy opplegg tilpasset de enkelte næringene. Midler tildeles etter søknad fra bedrifter der ansatte og ledelse er enige om et opplegg som skal øke kompetansen til den enkelte arbeidstaker og styrke bedriftens posisjon innenfor eksisterende eller framvoksende markeder. Bedriftene og staten skal hver dekke 40 pst. av kostnaden. Den enkelte arbeidstaker må ta 20 pst. av kostnaden, og kan søke Lånekassen om støtte på egen ordning.

Forsøket skal evalueres og danne grunnlaget for en ny, helhetlig kompetansereform for hele landet i alle bransjer. Det foreslås en bevilgning på 50 mill. kroner i 2017.

God opplæring i norsk språk og arbeidskultur er en viktig del av kompetansehevingen, og viktigheten av dette arbeidet øker i tak med innvandringen. Disse medlemmer mener at Kompetansepluss bør styrkes, for å bedre lese- og skriveferdigheter blant unge og innvandrere. Disse medlemmer foreslår å bevilge 5 mill. kroner utover regjeringens forslag.

Fagskoler, høyere utdanning og forskning

Utvikling av fagskolen er viktig for å heve kompetansenivået i bransjer der en stor andel av de ansatte er ufaglærte, og for å skape flere utviklingsmuligheter og karriereveier for disse yrkesgruppene. Fagskoletilbudet er utarbeidet i tett kontakt med arbeidslivet, og opplever nå økte søkertall. Disse medlemmer vil opprette 1 000 nye fagskoleplasser i løpet av en treårsperiode, og foreslår i 2017 en økning på 300 plasser. Det settes av 17 mill. kroner til dette formålet, og 10 mill. kroner til etter- og videreutdanning av fagskolelærere.

Mange oljeingeniører som har mistet jobben etter fallet i oljeprisen, mangler formell kompetanse. De har jobbet lenge innen petroleumssektoren, men det er ikke nødvendigvis rett fram å begynne i andre bransjer. Disse medlemmer foreslår en ekstrabevilgning på 20 mill. kroner til universiteter og høyskoler på Sør- og Vestlandet, slik at vi kan få på plass et tilpasset utdanningstilbud, kombinert med dagpenger, for at disse kan stille bedre rustet for jobb i andre bransjer.

En sterk universitets- og høyskolesektor legger grunnlaget for framtidig velferd, vekst og verdiskaping. Kvaliteten i forskning og høyere utdanning er avgjørende for hvor godt Norge vil lykkes i framtiden med å utvikle og ta i bruk ny kunnskap, sikre et omstillingsdyktig nærings- og arbeidsliv og bidra til fornyelser og innovasjon i offentlig sektor.

Søknadstallene til høyere utdanning er på et historisk høyt nivå. Samtidig opplever Norge den høyeste arbeidsledigheten på over 20 år, og situasjonen er særlig bekymringsfull blant unge. Flere studieplasser gir flere muligheter både for den enkelte og for samfunnet, og er en investering i framtidens næringer, teknologiutvikling og velferdsstatens profesjoner. Disse medlemmer vil ha 3 000 nye studieplasser i 2017, med vekt på lærerutdanning, helse- og sosialfag, IKT, teknologi og realfag. Det foreslås en bevilgning på 152 mill. kroner til dette formålet.

Lik rett til utdanning er en av grunnpilarene i det norske utdanningssystemet. Flere studentboliger er et sentralt virkemiddel for å styrke studentøkonomien og sikre studentene tilpassede boforhold under studietiden. Disse medlemmer foreslår å bygge 3 000 studentboliger i regi av samskipnadene i 2017, 800 flere enn i regjeringens forslag. Det foreslås en bevilgning på 45,6 mill. kroner til dette formålet.

Forskning er en forutsetning for utvikling og vekst, og helt nødvendig for å møte de store, sammensatte utfordringene Norge og verdenssamfunnet står overfor. Disse medlemmer foreslår å bevilge 40 mill. kroner til opprettelse av 100 nye rekrutteringsstillinger i universitets- og høyskolesektoren. Stillingene skal bidra til å utvikle profesjonene, øke omfanget av og kvaliteten på forsknings- og innovasjonsarbeidet i helse- og omsorgsutdanningene, bidra til en god innføring av 5-årig lærerutdanning og til å utvikle flere solide fagmiljøer innen IKT, teknologi og realfag. Om lag halvparten av stillingene skal opprettes innenfor fagmiljøer på Sør- og Vestlandet.

UH-sektoren bidrar til å sikre et solid faglig, forskningsbasert grunnlag for utdanning til og utvikling av mange profesjoner. Slik bidrar sektoren til utviklingen av velferdsstaten og til å løse våre store samfunnsutfordringer. For å styrke velferdsstatens yrker og forskningen på profesjonene, foreslår disse medlemmer en bevilgning på 50 mill. kroner til forskning innen profesjonene.

Læring gjennom hele livet

Tittel	Diff. til regjeringens forslag, i mill. kroner
Rett til barnehageplass, født før 1. januar	200
Bemanningsnorm/kvalitetstiltak barnehage	100
Lese-, skrive- og regnegaranti*	104
Lærertetthet*	149
Lærerrekruttering Nord-Norge	5
100 rekrutteringsstillinger UH	40
Reversere kutt 600 lærerstillinger	169,3
Tilpasset utdanningstilbud ingeniører	20
Kompetanse – livslang læring	50
Kompetansepluss	5
Yrkesfag: Utstyrspakke**	100
Yrkesfag: tilskudd til bedrifter som tar inn elever i praksis**	20
Yrkesfag: Etter- og videreutdanning yrkesfaglærere	20
Yrkesfag: Lærlingtilskudd**	175
Yrkesfag: Lærebedriftsrekruttering	5
Yrkesfag: Pilotprosjekt hospitering rådgivere ungdomsskolen	2,5
Yrkesfag: Arbeidslivveiledere	2,5
IKT-forskning	20
Etter- og videreutdanning IKT-komp. lærere	15
Koding på barnetrinnet	10
3000 nye studieplasser	152
800 studentboliger – 3000 til sammen	45,6
300 nye fagskoleplasser – opptrapping mot 1000	17
Etter- og videreutdanning fagskolelærere	10
NOKUT	10
Forskning innen profesjonsutdanningene	50
Beskrevet i andre pakker	
Bygg og infrastruktur UH	100
Sum	**1596,9**

***Dekkes over kommuneramma**
****Dekkes over fylkeskommuneramma**

6. På vei mot lavutslippssamfunnet

I desember 2015 fikk verden endelig en rettslig bindende internasjonal klimaavtale med reell og global deltakelse fra alle land. Paris-avtalen forplikter alle land til å arbeide for å holde økningen i den globale gjennomsnittstemperaturen godt under 2 grader. Norge har forpliktet seg til å kutte klimagassutslippene med 40 pst. innen 2030 sammenlignet med utslippene i 1990.

For å nå Paris-avtalens mål må Norge kutte utslipp både hjemme og ute. Målet om 40 pst. utslippskutt innen 2030 skal oppnås i samarbeid med EU. Både petroleumsvirksomheten og fastlandsindustrien i Norge er en del av EUs kvotesystem. I kvoteplik-

tig sektor skal utslippene kuttes med 43 pst. sammenlignet med 2005. I transport, jordbruk, bygg og avfall må det gjøres store utslippskutt her hjemme. Målet er 40 pst. Nye tiltak må bidra med 10,5 mill. tonn. Det trengs et taktskifte i klimapolitikken.

Disse medlemmer mener det haster med å gjennomføre endringer som faktisk bidrar til utslippskutt. Derfor la Arbeiderpartiet blant annet frem over 40 forslag til klimatiltak i februar 2016. Arbeiderpartiets alternative budsjett for 2017 bygger videre på disse 40 forslagene, og presenterer tiltak som vil bidra til endringer som gjør at vi kan nå Paris-målet. Det vil imidlertid kreve oppfølging og forsterkning også i årene som kommer.

Norge har sterke industrimiljø i blant annet i kraftforedlende industri, verftsindustrien, maritim sektor, skognæringene og petroleumsindustrien. Disse medlemmer vil legge til rette for at disse industrimiljøene kan satse mer på tiltak og teknologiutvikling som bidrar til utslippsreduksjoner. Slik vil klimapolitikken bidra til å posisjonere norsk næringsliv for lavutslippssamfunnet og skape arbeidsplasser for framtida.

Ikke-kvotepliktig sektor

For å nå målet om 40 pst. utslippskutt i ikke-kvotepliktig sektor, må vi komme raskt i gang med å gjennomføre de mest effektive tiltakene. Basert på Miljødirektoratets rapport «Klimatiltak og utslippsbaner mot 2030. Kunnskapsgrunnlag for lavutslippsutvikling» og Olje- og energidepartementets rapport «Mulighetsstudier av fullskala CO_2-håndtering i Norge» peker disse medlemmer på fire områder hvor det er stort potensial for utslippskutt:

1. Nullutslippsteknologi i veitransport
2. Biodrivstoff
3. Grønn skipsfart
4. Karbonfangst og -lagring

Enova vil stå sentralt i arbeidet med å nå Parismålet. Enova gir i dag støtte til miljøvennlig omlegging av energibruk og energiproduksjon, samt til utvikling av energi- og klimateknologi. Disse medlemmer vil at en av Enovas viktigste oppgaver i årene fremover skal være å legge til rette for tiltak som bidrar til å redusere klimagassutslippene vesentlig. Her er fyllestasjoner for nullutslippsbiler, biodrivstoff, landstrøm og elektrifisering av fergeflåten spesielt viktige områder.

Disse medlemmer mener en avvikling av Enova-fondet (fondet for klima, fornybar energi og energiomlegging), slik regjeringen foreslår fra 2018, skaper stor usikkerhet og uforutsigbarhet for det videre klimaarbeidet. Disse medlemmer vil heller styrke fondet, og foreslår derfor 32,5 mrd. kroner til å styrke fondskapitalen, slik at den kommer opp i 100 mrd. kroner i 2017. Disse medlemmer foreslår i tillegg 100 mill. kroner i direkte støtte til utbygging av fyllestasjoner.

Veitrafikk

Transportsektoren står for mer enn 30 pst. av de nasjonale utslippene av klimagasser, og over halvparten av utslippene i ikke-kvotepliktig sektor.

Mot nullutslipp i personbilmarkedet

Disse medlemmers mål er at nybilsalget av personbiler i 2025 skal være basert på nullutslippsteknologi. For å oppnå dette målet, må vi bruke avgifter til å påvirke folks beslutning om hvilken bil de skal kjøpe. Det må lønne seg å velge klimariktige løsninger fremfor løsninger som gir klimagassutslipp.

Men det må også bygges infrastruktur. Det må på plass et nett av fyllestasjoner for nullutslippskjøretøy, slik at nullutslippsbiler blir et reelt alternativ i hele landet. Statens virkemiddel for å bidra til en slik utbygging er Enova. Disse medlemmer foreslår 100 mill. kroner utover regjeringens forslag i direkte støtte i 2017 til utbygging av fyllestasjoner.

Næringstransport

Næringstransporten står for dobbelt så store utslipp som privatbilene. Nullutslippsløsninger blir i stadig større grad tilgjengelige, også innenfor områder som tungtransport og skipsfart, men det finnes i dag ingen omfattende virkemidler for å stimulere til å bytte ut gammel teknologi med klimariktig teknologi. Disse medlemmer foreslår derfor å etablere et CO_2-fond for næringstransporten. Et slikt fond skal gi tilskudd til merkostnader ved investering i null- og lavutslippskjøretøy som går på eksempelvis biodrivstoff, biogass, elektrisitet eller hydrogen.

Tungtransporten alene står for 2,5 mill. tonn CO_2 årlig og betaler inn 1,2 mrd. kroner i CO_2-avgift. Et fond, etter modell av det vellykkede NOx-fondet, vil kunne redusere utslippene med inntil 50 pst.

I 2014 var utslippene fra buss, varebiler, anleggsmaskiner, innenriks sjøfart og fiske på i alt 6,4 mill. tonn CO_2 årlig. Også i disse segmentene kan et CO_2-fond bidra til store utslippsreduksjoner, og Arbeiderpartiet vil vurdere å innlemme også disse delene av transportsektoren i fondet.

Biodrivstoff

Skal vi nå Paris-målet, er det også nødvendig å redusere utslippene kraftig fra kjøretøy som går på fossilt drivstoff og som vil fortsette å være på veiene i mange år fremover. Biodrivstoff er en nøkkel. Disse medlemmer ønsker en forpliktende opptrap-

pingsplan for omsetningskravet for å nå målet om 40 pst. biodrivstoff (før dobbelttelling) innen 2030:

- 10 pst. i 2020
- 25 pst. i 2025 (en kontrollstasjon i 2022 hvor tilgangen på bærekraftig biodrivstoff vurderes som grunnlag for 2025-målet)
- 40 pst. i 2030

Biodrivstoff er kun et godt klimatiltak hvis det er basert på annengenerasjons, bærekraftig drivstoff. Målet må ses i sammenheng med produksjon av biodrivstoff. Tilgang på nok bærekraftig biodrivstoff i markedet er i dag en vesentlig barriere. Disse medlemmer vil derfor legge til rette for produksjon av bærekraftig biodrivstoff i Norge.

For å bidra til forutsigbarhet i biodrivstoffpolitikken, vil disse medlemmer ta initiativ til et bredt forlik om biodrivstoff i Stortinget.

Det er et mål å stimulere til en bærekraftig industriell verdikjede for biodrivstoff basert på norsk skog. Slik kan vi skape nye arbeidsplasser, samtidig som vi bidrar til å redusere klimagassutslippene. Disse medlemmer vil opprette et verdiskapingsprogram for bioøkonomi, og satse på biodrivstoff innenfor rammene av Enova. Omsetningskravet kombinert med det nye CO_2-fondet for transport i næringslivet vil sammen bidra til økt etterspørsel etter biodrivstoff, og dermed forutsigbarhet for produsentene av biodrivstoff.

Avgifter

Miljøavgifter er et viktig virkemiddel for å stimulere til miljø- og klimariktig omlegging av økonomien. Avgiftene reduserer etterspørselen etter miljøskadelige produkter, og opprettholder prinsippet om at forurenser skal betale. Gode og treffsikre avgifter gjør at utslipp kuttes der hvor det er mest effektivt. Lønnsomheten i å utvikle og ta i bruk mer miljøvennlig teknologi øker. Samtidig er det viktig å være oppmerksom på at avgiftene virker mest effektivt når de miljøvennlige alternativene faktisk eksisterer.

Effekten av å øke drivstoffavgiftene alene er relativt sett lav. Avgiftene må opp på et svært høyt nivå før de bidrar til å kutte utslipp i et omfang som monner. Ifølge TØI vil 50 pst. økning i drivstoffprisen bidra til utslippskutt på 350 000–400 000 tonn i 2028.

I store deler av landet er verken kollektivtrafikk eller nullutslippsbiler ennå et reelt alternativ. Derfor foreslår disse medlemmer ingen ytterligere økning av bensinavgiften utover regjeringens forslag, mens disse medlemmer opprettholder forslaget fra revidert nasjonalbudsjett 2016 om å øke dieselavgiften med 50 øre/l for å redusere forskjellen mellom bensin- og dieselavgiften. Dette innebærer en økning på 15 øre/l utover regjeringens forslag.

Det er viktig å stimulere til klimariktige valg. Vårt valg av bil låser oss til teknologi og utslippsnivå i mange år fremover. Disse medlemmers mål er at det kun skal selges nullutslippsbiler i Norge fra 2025. Det krever kraftige virkemidler i form av en tydelig favorisering av nullutslippskjøretøy i avgiftssystemet kombinert med en storstilt utbygging av ladeinfrastruktur og hydrogenfyllestasjoner som gjør overgangen mulig. Disse medlemmer foreslår å øke CO_2-komponenten i engangsavgiften med 120 kroner per gram for alle biler med utslipp over 85 gram. NO_x-komponenten foreslås økt med 10 pst. 2025-målet krever at fordelene ved å ha nullutslippsbil fortsetter å være sterke. Disse medlemmer støtter derfor ikke forslaget om redusert årsavgift for fossilbiler og innføring av halv årsavgift for elbiler.

Disse medlemmer foreslår også økninger i en rekke andre næringsrelaterte klimaavgifter, deriblant smøreoljeavgiften. Dette må ses i sammenheng med forslaget om et CO_2-fond for å stimulere til teknologiskifte i transportnæringen.

Kollektiv, sykkel og gange

I storbyområdene skal trafikkveksten skje ved bruk av kollektivtrafikk, sykkel og gange. Bymiljøavtalene er derfor en viktig prioritet for disse medlemmer. Det vil bidra til reduserte klimagassutslipp, men vil først og fremst redusere lokal forurensning og løse køproblemene i byområdene. Disse medlemmer mener at staten må være villig til å finansiere inntil 70 pst. av kostnadene ved store kollektivinvesteringer i storbyene. Derfor har disse medlemmer lovet 10 ekstra mrd. kroner over ti år til formålet. Regjeringen legger nok en gang opp til en svak prioritering av dette området, og disse medlemmer foreslår derfor å styrke satsingen med 1 mrd. kroner i 2017.

Fremdriften i InterCity-utbyggingen må sikres. Bevilgningene til planlegging av InterCity-strekningene reduseres betydelig med regjeringens forslag. Disse medlemmer mener vi må gjennomføre vedtaket om utbygging av triangel innen 2030. Disse medlemmer foreslår derfor å styrke denne posten med totalt 283 mill. kroner. Regjeringen reduserer også bevilgningene til drift og vedlikehold av jernbanen med 375 mill. kroner. Etterslepet innenfor jernbanen blir stående på stedet hvil med dette opplegget. Disse medlemmer foreslår derfor å øke bevilgningen til vedlikehold med 567 mill. kroner utover regjeringens forslag.

Skipsfart

Skipsfart står for nærmere en femtedel av utslippene i ikke-kvotepliktig sektor. Også her vil Enova ha en betydelig rolle gjennom tilskudd til etablering av landstrøm og lav- og nullutslippsteknologi spe-

sielt i fergeflåten. Innen 2030 må det etableres landstrøm for alle større havneanløp. Styrkingen av Enova gir rom for å starte dette arbeidet.

Mange ferger eid av fylkeskommunene er modne for utskifting. Valg av teknologi i de nye fergene vil låse utslippsnivået fra denne trafikken i lang tid fremover. Disse medlemmer vil derfor at staten i en periode skal bidra med midler til et program for å elektrifisere fergestrekningene. Disse medlemmer foreslår å etablere en tidsavgrenset ordning for fylkeskommuner som bytter til elferger. Disse medlemmer foreslår å sette av 100 mill. kroner til dette i 2017. En slik forsering av utskifting av ferger vil også føre til økt aktivitet ved verftene langs vestlandskysten som er verdensledende på klimavennlig teknologi.

For å nå målene om elektrifisering av fergestrekninger og landstrøm, må støtte fra Enova, NO_x-fondet og det nyopprettede CO_2-fondet kombineres med høye miljøkrav i offentlige anbud både på statlig og fylkesnivå.

For å forsterke målsettingene innenfor grønn skipsfart, vil disse medlemmer foreslå nye mål om innblanding av 20 pst. biodiesel til lasteskip og 20 pst. biodiesel i fiskeflåten. Det nye CO_2-fondet vil kunne bidra til å nå disse målsettingene, om skip og fiskeflåten innlemmes i fondet.

Forslag til tiltak i budsjettet for 2017:

- Utrede bruk av fleksibel veibruksavgift som varierer med geografisk plassering og utslippsintensitet i drivstoffet.
- Generell styrking av Enova ved å øke fondet for klimateknologi, fornybar energi og energiomlegging til 100 mrd. kroner. Disse medlemmer ønsker ikke å legge ned fondet slik regjeringen har foreslått.
- Støtte til fyllestasjoner for nullutslippsbiler gjennom en ekstrabevilgning på 100 mill. kroner til Enova.
- Trappe opp omsetningskravet for biodrivstoff til 40 pst. innen 2030.
- Opprette en bærekraftig industriell verdikjede for biodrivstoff basert på norsk skog, blant annet gjennom et verdiskapingsprogram for bioøkonomi, styrking av Miljøteknologifondet i Innovasjon Norge og biodrivstoff som satsingsområde i Enova.
- Øke dieselavgiften med 50 øre/l – en økning på 15 øre/l utover regjeringens forslag.
- Øke CO_2-kompontenten i engangsavgiften med 120 kroner per gram for alle biler med utslipp over 85 gram.
- NO_x-komponenten i engangsavgiften foreslås økt med 10 pst.
- Arbeiderpartiet støtter ikke forslaget om redusert årsavgift for fossilbiler eller innføring av halv årsavgift for elbiler.
- Øke bevilgningen til kollektivtrafikk i storbyene med 700 mill. kroner.
- Øke bevilgningene til jernbanevedlikehold og planlegging av InterCity med henholdsvis 567 mill. og 287 mill. kroner.
- Be regjeringen sette i gang forhandlinger med transportnæringen med sikte på å opprette et CO_2-fond etter modell av NO_x-fondet. Fondet skal omfatte vare- og tungtransporten. Det skal også vurderes om skip og fiskebåter skal omfattes.
- Øke CO_2-avgiften og mineraloljeavgiften og øremerke deler av denne til CO_2-fondet. Omfanget må avgjøres av hvor store utslippsreduksjoner transportnæringen er villig til å forplikte seg til.
- Sette av 100 mill. kroner til et tidsavgrenset program for elektrifisering av fergeflåten.
- Forsterke målsettingene innenfor grønn skipsfart ved nye mål om innblanding av 20 pst. biodiesel til lasteskip og 20 pst. biodiesel i fiskeflåten.
- Vurdere å utvide omsetningskrav for biodrivstoff til maritim transport.
- For å nå målene om elektrifisering av fergestrekninger og landstrøm, må støtte fra Enova, NO_x-fondet og det nyopprettede CO_2-fondet kombineres med høye miljøkrav i offentlige anbud både på statlig og fylkesnivå.
- Prioritere etablering av landstrøm ved de største havneanløpene innenfor Enovas økte rammer.
- Åpne for differensiert havneavgift for å fremme landstrøm. Målet er å stimulere skip til å gjøre de nødvendige investeringene for å kunne benytte seg av landstrøm.

CCS – i og utenfor kvotepliktig sektor

Karbonfangst - og lagring (CCS) er en betingelse for å nå klimamålene. Norge kan ta en ledende rolle i teknologiutviklingen. Vi har allerede verdensledende forskningsmiljøer på karbonfangst, -transport og -lagring. Det gjør oss godt posisjonert for fremtiden.

Disse medlemmer vil prioritere et program for fullskala CCS. Disse medlemmer foreslår å realisere tre prosjekter – Norcem, Yara og Klemetsrud – og vil i årene som kommer prioritere midler til disse fangstprosjektene, og dessuten transport og (mellom)lagring. Satsingen vil innebære behov for mange nye fagarbeidere innenfor både fangst, transport og lagring. Transport av karbon vil også gi arbeidsplasser innenfor skipsbygging. Tiltaket vil bidra til utslippsreduksjoner på 1,5 mill. tonn CO_2-ekvivalenter fra 2022, hvorav 315 000 i ikke-kvotepliktig sektor.

Disse medlemmer vil undersøke mulighetene for å etablere et europeisk sentrallager for CO_2 i Nordsjøen. Dette kan sikre både norske arbeidsplasser og inntekter fra norsk sokkel i lang tid fremover. Dagens infrastruktur i Nordsjøen vil kunne brukes videre. Med CCS vil det dessuten åpne seg enda flere industrielle muligheter, som produksjon av hydrogen basert på norsk gass med CCS.

Forslag til tiltak i budsjettet for 2017:

– 150 mill. kroner til CO_2-lagring.

Kvotepliktig sektor

Arbeiderpartiets klimaforslag omfatter også tiltak i kvotepliktig sektor. I kvotepliktig sektor er det mengden kvoter som bestemmer det totale utslippsnivået. Å kutte utslipp her gir ingen umiddelbar gevinst i det norske klimaregnskapet. Tiltakene må ha et annet formål enn reduserte norske utslipp. Med dagens kvotepris i EU er det liten grunn til å tro at kvotesystemet vil stimulere til nødvendig teknologiutvikling.

Norsk industri har gjennom mange år redusert sine utslipp – først og fremst gjennom å utvikle og ta i bruk ny teknologi. Det setter vår industri i en gunstig posisjon i en verden som i stadig større grad etterspør klimavennlige løsninger, men behovet for fortsatt omstilling er til stede. Disse medlemmer mener Norge har mange industrielle fortrinn. Vi har blant annet god tilgang på fornybar energi, en høyt utdannet befolkning, sterke industrielle kompetansemiljøer, samt stabile og langsiktige rammer for samfunnsutviklingen. Globale endringer i energimarkedene vil påvirke petroleumssektoren i Norge.

I årene som kommer, er det viktig at det skapes nye muligheter, slik at kompetansen som i dag er knyttet til produksjonen på norsk sokkel, kan brukes til å utvikle andre og nye næringer i Norge. Samtidig må verdien av eksporten fra fastlandsindustrien mer enn dobles for å kompensere for lavere inntekter fra sokkelen. Målet med tiltak i kvotepliktig sektor handler derfor om å bidra til fortsatt teknologiutvikling og dermed økt konkurransekraft, eksportmuligheter og arbeidsplasser i norske bedrifter.

Petroleumssektoren har mange installasjoner med lang levetid, og her vil utslippsreduserende tiltak være spesielt viktig. Valg av løsninger låser utslippsnivået i tiår fremover. Men i petroleumsindustrien ligger det også mange muligheter i overgangen til lavutslippssamfunnet, ikke minst i samspill med havbasert fornybar energi. Petroleumsnæringen vil også spille en sentral rolle i satsingen på karbonfangst, -transport og -lagring.

Disse medlemmer vil legge til rette for at det utvikles, testes og implementeres teknologi som kan ta oss inn i lavutslippssamfunnet på en måte som utvikler næringer og skaper arbeidsplasser. Disse medlemmer vil også legge til rette for at norsk næringsliv kan utvikle ny teknologi som bidrar til å løse klimautfordringen, blant annet ved å styrke Miljøteknologiordningen i Innovasjon Norge. Norge har gode forutsetninger for å bli en viktig leverandør av miljøteknologiske løsninger. Slike teknologier kan begrense forurensning ved hjelp av rensing, mer miljøvennlige produkter og produksjonsprosesser, mer effektiv ressurshåndtering og teknologiske systemer som reduserer miljøpåvirkningen. Disse medlemmer vil bevilge én mrd. kroner til Miljøteknologiordningen, fordelt over fire år. I 2017 innebærer dette en bevilgning på 250 mill. kroner.

Disse medlemmer ønsker å etablere et demonstrasjonsprosjekt for havbasert fornybar teknologi innenfor Miljøteknologiordningen.

Forslag til tiltak i budsjettet for 2017:

– Styrke Miljøteknologiordningen med 250 mill. kroner, som blant annet finansierer et demonstrasjonsprosjekt for havbasert fornybar teknologi og pilotering innenfor bioøkonomi.
– Styrket fondskapital i Enova sikrer støtte til lav- og nullutslippsteknologi i petroleumssektoren og fastlandsindustrien.

Internasjonalt klimaarbeid

Den største utslippsveksten de neste årene er forventet å komme i fremvoksende økonomier og utviklingsland. Allerede i dag står disse landene for 60 pst. av de globale utslippene. Togradersmålet kan ikke nås uten en formidabel innsats for å kombinere økt energitilgang og velstandsvekst med lave utslipp i disse landene. Derfor vil disse medlemmer satse på utslippsreduksjoner internasjonalt gjennom regnskogsatsingen, det grønne klimafondet og fornybarutvikling internasjonalt. Det er viktig for oss at Norge fortsetter å ha en pådriverrolle globalt, både gjennom å bidra til finansiering av klimatiltak og gjennom en aktiv rolle i oppfølgingen av Paris-avtalen. Det er spesielt viktig at Norge tar et sterkt lederskap innenfor områdene fornybar energi og energiinfrastruktur. Disse medlemmer følger opp klimaforliket, og setter derfor av om lag 300 mill. kroner mer enn regjeringen til regnskogsatsingen (REDD+).

Forslag til budsjettet for 2017:

– Følger opp klimaforliket ved å reversere regjeringens kutt i regnskogmidler.

Tabell utgiftsprioriteringer og avgiftsendringer

Tittel	Diff. til regjeringens forslag, i mill. kroner
Bymiljøavtaler	1000
Jernbaneverket, drift og vedlikehold	567
Jernbaneverket, investeringer, planlegging	283
Fergeutskiftningsprogram elferger	100
Kystverket, nyanlegg og større vedlikehold	175
Kystverket, tilskudd til overføring av gods fra veg til sjø	50
Infrastruktur for nullutslippsteknologi	100
TransferIT	35
Demonstrasjonsprosjekter havvind*	50
Karbonfangst, transport og lagring	150
Pilotering bioøkonomi*	50
Nye forskningssenter bioøkonomi	25
Forskning og innovasjon skog/jord	10
Klima- og skogsatsing regnskog	291
Skogvern	70
Sum	**2956**
Overføring til Enova-fondet (under streken)	32500

*Tas innenfor miljøteknologiordningen

Klimaavgifter	
Gå imot regjeringens forslag om redusert årsavgift	1220
Ikke provenynøytral omlegging av engangsavgiften	1124
Fjerne regjeringens forslag om årsavgift for elbiler	-55
15 øre økning i veibruksavgift på diesel	405
Øke avgiften på HFK/PFK til 500 kr/tonn	65
Øke grunnavgiften på mineralolje med 30 øre	320
5 pst. økning i CO_2-avgift på mineralske produkter	290
Øke svovelavgiften med 5 øre/l	5
Økt smøreoljeavgift med 5 pst. utover prisjustering	5
Totalt	**3379**

Anslag utslippsreduksjoner

Forventet utslippskutt i CO_2-ekvivalenter i 2030 sammenlignet med referansebanen 2015 (som er om lag på 2005-nivå). Miljødirektoratet (MD), Olje- og energidepartement (OED/Gassnova) Transportøkonomisk institutt (TØI).

	CO_2-ekvivalenter
Transport	
MD: Nullutslipp personkilometer i store byer (Justert til 25 pst. effekt pga. elektrifisering og biodrivstoff)	46 500
Kjøretøyteknologi – pst. av nybilsalg i gitt årstall	
MD: 100 pst. nullutslipp personbil 2025	2 700 000
MD: 100 pst. nullutslipp varebil el eller hydrogen 2030	827 000
MD: 100 pst. nullutslipp el eller hydrogen bybuss 2025	207 000
MD: 75 pst. nullutslipp el eller hydrogen langdistansebuss 2030	74 000
TØI: CO_2-fond. Lastebiler, maks. utslippsreduksjoner i 2027 sammenlignet med 2015-nivå	1 152 000
Biodrivstoff	
MD: 40 pst. biodrivstoff veitransport 2030 halve bilparken (halve bilparken nullutslipp i 2030). Maks. utslippsreduksjoner i 2030	1 910 125
Innen 2030	
MD: 20 pst. biodrivstoff anlegg, traktor, småbåter	409 000
MD: 20 pst. biodrivstoff lasteskip	36 000
MD: 20 pst. biodrivstoff fiskeflåten	139 000
MD: 40 pst. fornybart drivstoff innenriks luftfart	104 000
Jernbane	
MD: Nullutslipp jernbane (25 pst. effekt pga elektrifisering og biodrivstoff i veitransport)	10 250
Grønn skipsfart	
MD: Elektrifisering ferger	525 000
MD: Landstrøm	196 000
MD: LNG supplyskip	35 000
Sum transport	**8 370 875**
Andre sektorer	
OED/Gassnova: CCS Klemetsrud	315 000
MD: Stans i nydyrking myr (N2O og CO_2-utslipp)	131 000
MD: Utfasing oljefyr grunnlast	530 000
Sum andre sektorer	**976 000**
Utredes – sirkulær økonomi – fra Arbeiderpartiets klimaforslag	
Biogass fra husdyrgjødsel	101 000
Redusere matsvinn	56 000

Materialgjenvinning plast middels nivå	110 000
Materialgjenvinning tekstil	20 000
Energieffektivisering næringsmiddelindustrien	210 000
Sum utredes sirkulær økonomi	**497 000**
Andre tiltak som kan vurderes:	
HFK lekkasjekontroll	209 100
HFK lavere vektfaktor	197 000
Utfasing oljefyr spisslast	130 000
Energikonvertering næringsmiddelindustrien	153 000
Ikke-kvotepliktige utslipp petroleumssektoren	250 000
Sum andre tiltak som må vurderes	**939 100**
Sum alle tiltak	**10 782 975**

7. Helse i alt vi gjør

Disse medlemmer ønsker en sterk, offentlig helsetjeneste. Gjennom forebygging, tidlig innsats og god behandling når du blir syk, skal du i vår felles helsetjeneste få den beste hjelpen – gjennom hele livet.

Friske mennesker har det bedre, men god livskvalitet gjør oss også friskere. Morgendagens helseutfordringer har tett sammenheng med dagens tilbud av kultur, idrett, omsorg, naturopplevelser og mat. Fremtidige utgifter i helse- og omsorgssektoren avhenger av hvor godt vi lykkes med forebygging og tidlig innsats.

Disse medlemmer foreslår økte bevilgninger til tiltak som fremmer god folkehelse, en styrket sykehusøkonomi og digitalisering av norsk velferds- og helsetilbud.

En god folkehelse

I Norge har vi opplevd store forbedringer i helse og levealder. Bak gjennomsnittstallene, som viser at norske innbyggeres helse er god, skjuler det seg imidlertid store forskjeller. Personer med høyere utdanning og inntekt både lever lengst og har best helse. God fordelingspolitikk er derfor god helsepolitikk.

Trivsel og fellesskap er helsefremmende. Gode møteplasser, kulturopplevelser og tilrettelegging for at folk kan leve et aktivt liv er derfor viktige stikkord i Arbeiderpartiets folkehelsepolitikk.

Tidlig innsats er avgjørende for å unngå at helseutfordringer får vokse til problemer som er langt vanskeligere å håndtere. Derfor vil disse medlemmer prioritere innsatsen rettet inn mot barn og ungdoms fellesarenaer, gjennom arbeid mot mobbing, løft for skolehelsetjenesten og innsats for god psykisk helse, tilgang til gode idrettsanlegg og tilrettelegging for et godt kosthold og fysisk aktivitet for alle.

Gode friluftsopplevelser øker livskvaliteten. Disse medlemmer vil tilrettelegge for økt tilgjengelighet til friluftsområder og bedre kunnskap om det biologiske mangfoldet.

Den store innsatsen utført av frivillige organisasjoner betyr mye i utviklingen av fellesskap og inkludering på tvers av alder, etnisitet og bakgrunn. Disse medlemmer ønsker derfor å støtte opp om frivilligheten med økte bevilgninger i vårt budsjett for 2017.

Skolemat og fysisk aktivitet

Feilernæring, overvekt og livsstilssykdommer er økende problemer blant barn og unge i Norge. Det gir redusert livskvalitet, og det krever store ressurser av samfunnet. Det er dokumentert at tidlig etablering av sunne vaner gjerne videreføres videre i livet.

Disse medlemmer ønsker en gradvis opptrapping med sikte på at barn og unge på alle klassetrinn skal ha én time fysisk aktivitet daglig. Disse medlemmer foreslår å sette av 100 mill. kroner i søkbare midler for å stimulere til økt samarbeid og samspill mellom frivillig sektor og skolene.

Det er særlig viktig at barn og unge oppdager gleden ved friluftsliv. Disse medlemmer foreslår en bevilgning på 5 mill. kroner til prosjektet «den naturlige skolesekken».

Disse medlemmer vil tilby alle barn og unge et enkelt skolemåltid hver dag og foreslår å starte et prøveprosjekt ved skolestart høsten 2017, der 50 kommuner prøver ut ulike former for skolemåltid.

Det settes av 66,7 mill. kroner til dette i alternativt budsjett.

Disse medlemmer vil gjeninnføre frukt og grønt i ungdomsskolen, foreslår på denne bakgrunn en bevilgning på 117 mill. kroner for oppstart høsten 2017.

Arbeid mot mobbing

Å føle seg trygg og trives på skolen er viktig for å lære godt, men har også stor betydning for barn og unges psykiske helse. Forskning viser at elever som faller ut av skolen, har økt sjanse for helseproblemer, lavere levealder og større sannsynlighet for rusmisbruk. Mobbing er ikke bare et problem for skolen og den enkelte, det er også et folkehelseproblem.

Alle elever har en lovfestet rett til å følge seg trygge på skolen. Likevel viser elevundersøkelsen at 20 000 elever opplever mobbing hver uke. 9 000 elever utsettes for omfattende mobbing og trakassering over tid. Å bli utsatt for mobbing kan få alvorlige konsekvenser for den som utsettes for det.

I 2016 fremmet Arbeiderpartiet 25 forslag i Stortinget for å styrke arbeid mot mobbing. I alternativt budsjett for 2017 bevilges det 10 mill. kroner til beredskapsteam mot mobbing i alle kommuner.

Disse medlemmer foreslår også en styrking av laget rundt eleven, med 20 mill. kroner i økt bevilgning til sosialrådgivningstjenesten og ansettelse av flere miljøarbeidere på skoler med størst læringsmiljøutfordringer.

Psykisk helse og tidlig innsats

Mange barn og unge har det ikke godt i hverdagen. Det kan skyldes hjemmesituasjonen, mobbing eller et sterkt press for å lykkes på flere arenaer. Folkehelseinstituttet anslår at om lag hvert femte barn og unge i Norge har psykiske plager som påvirker dem i hverdagen. Når noe er vanskelig, må det være lett å få riktig hjelp. Disse medlemmer mener at det neste store helseløftet i Norge må være et løft for barn og unges psykiske helse.

Disse medlemmer foreslår å øremerke 200 mill. kroner til skolehelsetjenesten. Disse medlemmer foreslår å styrke samarbeidet mellom Studenthelsetjenesten og sykehusene om psykisk helsetilbud til studenter med 10 mill. kroner, innenfor rammen til de regionale helseforetakene.

Disse medlemmer ønsker å gjøre det gratis for ungdom under 18 å gå til fastlege og legevakt, og foreslår å bevilge 52 mill. kroner til dette i 2017.

Disse medlemmer vil styrke det kommunale tjenestetilbudet for psykisk helse, og foreslår en bevilgning på 100 mill. kroner til lavterskel hjelpetilbud for unge og familier etter modell av Familiens hus eller Ung Arena.

Anlegg for idrett og fysisk aktivitet

Idrettsanlegg er arenaer for fysisk aktivitet – både organisert og i egenregi – og er viktige for sosialt samvær og integrering. Anleggene finansieres i et samarbeid mellom lag og foreninger, kommuner og tippemidler.

I flere år har det vært søkt om langt større midler til opprusting av idrettsanlegg enn det som er tilgjengelig gjennom disponible tippemidler. Disse medlemmer ønsker å fjerne etterslepet i opprusting av idrettsanlegg, og foreslår en bevilgning på 200 mill. kroner til dette i 2017.

Lag som bygger anlegg får ikke momskompensasjon, slik kommuner gjør. For å gi like vilkår, ønsker disse medlemmer å endre momskompensasjonsordningen fra å være rammestyrt til å bli regelstyrt. Slik sikres full refusjon og forutsigbarhet for lag og foreninger. Disse medlemmer foreslår en bevilgning på 30 mill. kroner mer enn regjeringen til momskompensasjon i budsjettet for 2017.

Aktiv aldring

Aktivitet, kultur og opplevelser er avgjørende for eldres livskvalitet og helse. Disse medlemmer ønsker gjennom en tilskuddsordning å stimulere til kultur- og aktivitetstilbud for eldre i kommunene, i samarbeid med frivillige. Disse medlemmer foreslår en bevilgning på 47,3 mill. kroner til en slik ordning i budsjettet for 2017.

Disse medlemmer ønsker å tilrettelegge for gode kulturtilbud som når ut til grupper som ellers har liten eller ingen tilgang til kulturopplevelser. Disse medlemmer foreslår en bevilgning på 45,8 mill. kroner til prosjektet «Den kulturelle spaserstokken».

Arbeiderpartiets politikk for en god eldreomsorg er beskrevet i kapittel 6, Velferdstjenester og integrering i kommunene i Arbeiderpartiets alternative budsjett.

Frivilligsentralene

Frivilligsentraler gir økt livskvalitet, fellesskap og inkludering på tvers av alder, etnisitet og bakgrunn i svært mange kommuner og lokalsamfunn. Tilbudene baseres på innsatsen fra frivillige, og varierer derfor fra sted til sted.

Regjeringen velger å la kommunene overta finansieringen av sentralene. Disse medlemmer støtter ikke en slik omlegging. Det trengs flere frivilligsentraler, og finansieringen bør skje direkte og over kulturbudsjettet. Disse medlemmer foreslår å øke bevilgningen med 20 mill. kroner utover regjeringens forslag.

Friluftsliv

Friluftsliv gir gode opplevelser, økt trivsel, fysisk aktivitet og god folkehelse. Friluftsområdene må tilrettelegges og forvaltes slik at de er lett tilgjengelig for alle.

De frivillige organisasjonene gjør et svært viktig arbeid med å tilrettelegge for gode naturopplevelser. Disse medlemmer ønsker å øke den økonomiske støtten til organisasjonene med 50 mill. kroner i budsjettet for 2017.

Disse medlemmer vil sikre sammenhengende naturområder for friluftsliv gjennom nasjonale og regionale planer, og foreslår en bevilgning på 10 mill. kroner til dette formålet i budsjettet for 2017.

Disse medlemmer vil følge opp målene i handlingsplanen for naturmangfold, og foreslår en bevilgning på 20 mill. kroner til dette formålet i budsjettet for 2017.

Disse medlemmer ønsker å øke kunnskapen om arter og naturforvaltning, og foreslår en bevilgning på 10 mill. kroner til dette formålet.

Disse medlemmer vil styrke forvaltningen i verneområdene, og foreslår en bevilgning på 10 mill. kroner til dette arbeidet.

Styrket spesialisthelsetjeneste

Sykehus og resten av spesialisthelsetjenesten i Norge holder høy kvalitet. Mange pasienter opplever likevel feil, mangelfull informasjon og dårlig samarbeid innad i helsetjenesten. Skal vi stanse utviklingen mot et todelt helsevesen i Norge, må vi derfor si nei til ytterligere privatisering samtidig som de offentlige sykehusene må bli bedre. Ro rundt organiseringen av sykehusene, bedre økonomi, utvikling av nye behandlingsmetoder, nye medikamenter, ny teknologi og god og tillitsbasert faglig ledelse er nøkkelen.

Arbeiderpartiet har lovet 12 mrd. kroner ekstra til styrking av sykehusene i perioden 2014 til 2017. Dette løftet har blitt fulgt opp i de alternative budsjettene. For 2017 innebærer dette en bevilgning på en milliard kroner mer enn regjeringen til økt aktivitetsvekst. Bevilgningen skal blant annet gå til satsing på IKT, utstyr og nye behandlingsmetoder, raskere behandling gjennom kveldsåpne poliklinikker og økt satsing på medisinsk forskning.

Digitalisering

Riktig bruk av ny helseteknologi vil føre til færre feil, raskere hjelp, bedre kommunikasjon, mer treffsikker behandling, en enklere hverdag for ansatte, og nye arbeidsplasser. Disse medlemmer mener Norge bør lede an i denne utviklingen.

For 2017-budsjettet foreslår disse medlemmer økte investeringer i sykehusenes digitale «grunnmur» og infrastruktur. 150 mill. kroner av den økte bevilgningen til sykehus prioriteres til IKT.

En aldrende befolkning vil bidra til at etterspørselen etter helse- og omsorgstjenester vil vokse kraftig i årene som kommer. Disse medlemmer vil ta ny teknologi i bruk for å bidra til trygghet, mestring og selvstendighet i hverdagen. Velferdsteknologi kan bidra til å oppfylle ønsket de aller fleste har om å bo hjemme, og gjøre hverdagen enklere på sykehjem. Innovative innkjøp og investeringer i velferdsteknologi kan oppleves som risikofylt for mange kommuner. Disse medlemmer foreslår derfor en risikoavlastende tilskuddsordning for innovative anskaffelser i norske kommuner, og setter av 100 mill. kroner til dette formålet i alternativt budsjett for 2017.

Tittel	Diff. til regjeringens forslag, i mill. kroner
Styrke sykehusene i tråd med egne lovnader	1000
Velferdsteknologi: risikoavlastende tilskuddsordning for kommunene, pilotprosjekter	100
Den naturlige skolesekken	5
Innsats mot mobbing	30
Samarbeid Studenthelsetjenesten og sykehusene om psykisk helse*	10
Fysisk aktivitet skolen**	100
Gjeninnføre frukt i ungdomsskolen**	116,7
Skolehelsetjenesten***	200
Klara Klok	3
Starte arbeid med skolemat for alle elever**	66,7
Fjerne egenandeler fastlege og legevakt for 16- og 17-åringer	52
Lavterskel hjelpetilbud for barn, unge og familier**	100
Friluftsaktiviteter, friluftsorganisasjoner, sikrede friluftsområder m.m.	50

Tittel	Diff. til regjeringens forslag, i mill. kroner
Livsglede for eldre, tilskuddsordning for kommuner	47,3
Kulturell spaserstokk	45,8
Tilskudd til frivilligsentraler****	171
Etterslep idrettsanlegg	200
Momskomp idrettsanlegg, regelstyrt ordning	30
Miljøovervåking, klima- og naturforskning. Oppfølging av klimaforslagene og handlingsplan for naturmangfold	20
Artsprosjekt – tilskudd til økt kunnskap om arter og naturforvaltning. Kartlegging av arter, naturtyper, artskart, økologisk grunnkart	10
Tiltak verneområder	10
Gjennomføring nasjonalparkplanen	10
Sum	**2377,5**

***Dekkes over RHF-ramma**
****Dekkes over kommuneramma**
*****Øremerket innenfor regjeringens ramme**
******Reell styrking på 20 mill. kroner**

8. Velferdstjenester og integrering i kommunene

Disse medlemmer har høye ambisjoner for bedre kvalitet i velferd, omsorg og skole i kommunesektoren. Under regjeringen Stoltenberg II fikk sektoren et betydelig økonomisk løft. Denne satsingen har Arbeiderpartiet videreført i denne stortingsperioden. Disse medlemmer vil prioritere en sterk og forutsigbar kommuneøkonomi for å sikre en bedre skole og eldreomsorg. Disse medlemmer vil bruke handlingsrommet i norsk økonomi til å investere i framtiden.

Disse medlemmer vil derfor i behandlingen av statsbudsjettet for 2017 prioritere tre mrd. kroner mer til kommunesektoren enn regjeringens forslag. Regjeringens økonomiske opplegg er i beste fall nullvekst for sektoren etter at utgifter til befolkningsvekst og pensjon er betalt, og regjeringens egne satsinger gjennomført. Et svakt økonomisk opplegg fra regjeringen gir lite rom for å satse på de yngste og de eldste. Dette vil disse medlemmer rette opp.

Disse medlemmer fordeler veksten på tre mrd. kroner med to mrd. kroner til kommunene og én mrd. kroner til fylkeskommunene. Dette setter kommunene i bedre stand til å prioritere viktige velferdsområder som barnehage, skole, helsetjenester og eldreomsorg. Disse medlemmer prioriterer i tillegg 330 mill. kroner ut over regjeringens forslag til toppfinansieringsordningen for ressurskrevende tjenester. Fylkeskommunene kan styrke satsingene på videregående opplæring, næringsutvikling og fylkesveiene.

Disse medlemmer vil ha en rettferdig kommuneøkonomi som sikrer et likeverdig tjenestetilbud over hele landet. Det er store forskjeller i kommunenes skatteinntekter, og det må fortsatt være en betydelig utjevning mellom kommunene. Lokalsamfunn med store utfordringer med rask tilflytting, rask fraflytting eller demografiske utfordringer må tas særlig hensyn til.

Barnehage

Gode barnehager er viktig for barna, for foreldrene og for samfunnet. For barna fordi tidlig innsats starter når barna er små: Med en trygg og utviklende tid i barnehagen står barna bedre rustet til å takle både skolen og resten av livet. For foreldrene fordi begge kan bli i arbeid selv om de har små barn som krever mye. Og for samfunnet fordi flere jobber og bidrar til fellesskapet, og fordi likestilte foreldre bidrar til et mer likestilt samfunn. Barnehagene er dessuten blant de viktigste arenaene for integrering og inkludering.

Disse medlemmer vil satse på både høyere kvalitet og flere plasser. Barnehagekøene har vokst hvert år under Solberg-regjeringen. Likevel vil de ikke bygge flere plasser i 2017. Disse medlemmer vil fortsette utbyggingen for å fjerne køen og for å utvide retten til plass, slik at også barna som er født på slutten av året, får et tilbud når de fyller ett år. Disse medlemmer vil også ha på plass en bemanningsnorm og flere ansatte med relevant utdan-

ning, fordi vi vet at det er de voksne i barnehagen som skaper kvalitet for barna.

Skole

God kommuneøkonomi er en grunnleggende forutsetning for gode skoler. Det er kommunene som eier norske skoler og som kjenner sine skoler best. For å satse på skolen, må vi sørge for at den enkelte kommune har handlingsrom til å kunne prioritere, styrke og utvikle sine skoler.

Disse medlemmer vil sikre at alle elever får den hjelpen og tilretteleggingen som trengs for å kunne lese, skrive og regne før de går ut av 2. klasse. Mange av Arbeiderpartiets 205 ordførere gjennomfører dette i sine kommuner. Tiden er kommet for et nasjonalt løft.

Læreren er den viktigste ressursen for elevenes læring. Gode lærere må ha tid til å bruke kunnskapen sin til å følge opp hver enkelt elev. I tillegg til Stortingets enstemmige satsing på etter- og videreutdanning, trengs det flere lærere i klasserommene. Disse medlemmer vil beholde lærere regjeringen har kuttet i ungdomstrinnet.

Folkehelse

Disse medlemmer vil ha en gradvis opptrapping som sikrer at barn og unge på alle klassetrinn får én time fysisk aktivitet daglig. Vi vil sette av søkbare midler for å stimulere til økt samarbeid og samspill mellom frivillig sektor og skolene.

Disse medlemmer vil tilby alle barn og unge et enkelt skolemåltid hver dag, og vil starte et prøveprosjekt med et spleiselag med 50 kommuner som ønsker å prøve ut ulike former for skolemåltid. Disse medlemmer vil i tillegg gjeninnføre frukt og grønt i ungdomsskolen.

Mange barn og unge har det ikke godt i hverdagen. Det kan være hjemmesituasjonen, mobbing eller et sterkt press for å lykkes på flere arenaer. Mange blir utslitt og syke. Folkehelseinstituttet anslår at rundt en femtedel av barn og unge i Norge har psykiske plager som påvirker dem i hverdagen. Når noe er vanskelig, må det være lett å få riktig hjelp. Disse medlemmer mener at det neste helseløftet i Norge, må være et løft for barn og unges psykiske helse. Disse medlemmer vil ha flere helsesøstre og psykologer, og kunnskap om psykisk helse i skolen. Disse medlemmer mener det er nødvendig med en opprusting av skolehelsetjenesten.

Tidlig innsats er avgjørende for å unngå at helseutfordringer får vokse til større problemer som er langt vanskeligere å håndtere. Alle kommuner skal ha et lavterskeltilbud for familier, barn og unge. Disse medlemmer setter av midler til et lavterskel hjelpetilbud for unge og familier etter modell av Familiens hus eller Ung Arena.

Eldreomsorg

Disse medlemmer mener det er svært viktig at ikke eldreomsorgen blir salderingspost i de kommunale prioriteringene. Disse medlemmer er bekymret for at de oppgavene som kommunene nå skal løse innenfor sine stramme budsjetter, vil ramme de svakeste eldre. Vi ser ut fra foreliggende tall at veksten i antall årsverk i pleie- og omsorgstjenestene er lavere under denne regjeringen enn under den forrige, samtidig som behovene har økt. Disse medlemmer vil øke bevilgningene til kommunene og mener at følgende må prioriteres:

- Flere årsverk i pleie og omsorg, med vekt på heltidsstillinger og variert kompetanse, og med ansatte som ivaretar menneskers grunnleggende behov for god pleie, riktig ernæring, aktivitet og opplevelser.
- Bruk av investeringstilskuddet til både renovering og bygging av heldøgns omsorgsplasser, med vekt på nytenking og bedre tilpassede boliger for eldre, f.eks. etter modell av demenslandsbyer.
- Utprøve en ny modell for organisering av tjenestene, en «tillitsreform», som skal fjerne unødvendig byråkrati og styrke brukernes medbestemmelse.
- Forsterket satsing på velferdsteknologi og brukerteknologi både til hjemmeboende eldre og til institusjonene som yter kommunal omsorg.

Videregående opplæring

Disse medlemmer vil gjennomføre en helt nødvendig satsing på yrkesfagene. I dag er det bare én av tre som begynner på yrkesfag som fullfører et fagbrev. Vi må utdanne flere fagarbeidere for å dekke det store behovet i framtiden. Dette vil disse medlemmer gjøre ved blant annet å øke lærlingtilskuddet, satse på flere yrkesfaglærere, investere i bedre utstyr på skolene, styrke samfunnskontrakten for flere læreplasser og sikre en mer praksisnær opplæring der elevene får prøve seg tidligere i arbeidslivet.

Fylkesveier

Disse medlemmer vil sette fylkeskommunene i stand til å ruste opp fylkesveinettet. Mens standarden på riksvei i Norge forbedres og forfallet reduseres, skjer det motsatte på fylkesvei. De mange fylkesveiene er grunnlaget for at folk kan bo og jobbe over hele landet. Langs disse veiene fraktes gods og mat til og fra markeder, og for næringslivets transporter er det en rekke flaskehalser på fylkesveinettet.

Styrkingen av fylkenes økonomi i Arbeiderpartiets alternative budsjett vil være et bidrag for å starte arbeidet med å ruste opp fylkesveiene.

Integrering

Disse medlemmers integreringspolitikk bygger på prinsippet: gjør din plikt – krev din rett. Arbeiderpartiets ambisjon er at Norge skal være verdens mest inkluderende samfunn. Mangfold er en ressurs for verdiskaping og utvikling. Vi skal stille krav og vi skal stille opp. Budsjettforslaget handler derfor om å legge til rette for arbeid og aktivitet.

De som kommer til Norge, skal bli møtt med en forventning om å bidra i det norske samfunnet. Nøkkelen til god integrering er å lære seg norsk og komme ut i arbeid. Dette arbeidet må starte ved ankomst til Norge. Disse medlemmer foreslår derfor å øke antall norsktimer man kan få i mottak med 175 timer, til totalt 250 timer. Tidlig innsats handler ikke minst om å gi barna et godt utgangpunkt. Arbeiderpartiets mål er at alle barn i asylmottak skal ha ordinær barnehageplass, og foreslår i budsjettet for 2017 å skaffe barnehageplass til treåringene.

Det er avgjørende at de som kommer seg ut i arbeidslivet, blir der. De fleste som har innvandret eller er etterkommere av innvandrere, klarer seg godt i det norske samfunnet. Men det er fortsatt utfordringer.

Utdanning og kompetanse til alle utgjør en viktig del av den norske modellen. Det bidrar til å sikre produktiviteten slik at virksomhetene bedre kan bære reallønninger enn i andre land, ikke minst for lavlønnsgruppene. Press på arbeidsmarkedet må ikke avbøtes med lettvinte grep som lavlønn og deregulering av norsk arbeidsliv. Dette vil bidra til å skape større forskjeller mellom folk og ikke minst føre til at vi får A-, B- og C-lag i arbeidslivet. Disse medlemmer vil i større grad bruke lønnstilskudd for å inkludere flere i arbeidslivet. Dette er nærmere omtalt i kapittel 2 Arbeid til alle i Arbeiderpartiets alternative budsjett.

For å få folk i aktivitet, er det viktig at Nav kan anvende regelverket fleksibelt. Nav må også være tydelige på at fellesskapet ikke betaler livsoppholdet til personer som ikke vil delta i aktivitet eller arbeid på grunn av religion eller fordi man ikke forholder seg til grunnleggende verdier i det norske samfunnet.

Kontantytelser bør i størst mulig grad erstattes av tilbud om aktivitet, der det er mulig, og det skal som hovedregel knyttes aktivitetsplikt til sosialhjelp. Kontantstøtte motvirker integrering. Den bør derfor avvikles, og erstattes av en ventestøtte for dem som ikke får barnehageplass etter fødselspermisjonen.

Disse medlemmer mener det er viktig å sørge for at det er god kvalitet i alle asylmottak, uavhengig av eieform. Mottakenes plikt til å tilby meningsfull aktivitet til beboerne må etterleves. Mange av asylsøkerne som kommer til Norge, skal bosettes i kommunene. Nærhet til kommunene, mindre flytting og raskest mulig permanent bosetting er viktige faktorer for en rask integrering. Kommunene bosetter nå stadig flere, noe som er svært positivt. Kommunene må imidlertid også settes i stand til å løse denne oppgaven uten å måtte kutte i skole, helse og omsorg. Det er viktig at kommunene og fylkeskommunene sikres tilstrekkelig med ressurser til å følge opp de nyankomne på best mulig måte. Disse medlemmer foreslår fullfinansering av kommunale barnevernstiltak for enslige mindreårige asylsøkere.

Det siste året har det dukket opp flere tilfeller hvor kommunene har påtatt seg ansvaret for å bosette flyktninger, for så å oppleve at de ikke mottar de flyktningene de har vedtatt å ta hånd om. Enkelte kommuner har rigget apparatet og ansatt folk for å møte de nyankomne i sine lokalsamfunn, for deretter å få beskjed om at de som skulle bosettes, ikke kommer likevel eller kommer lang tid etter det avtalte. Disse medlemmer mener det er uakseptabelt at det er kommunene som må bære ekstrakostnadene som følger av svikt fra statens side.

Samer

Disse medlemmer vil sikre gode rammevilkår for samiske språk, kultur, næringsliv og samfunnsliv. Vår fremste prioritering er å sikre at det er nok samiske læremidler av tilfredsstillende kvalitet i skolen, og å styrke bevilgningene til kulturformål. Disse medlemmer foreslår derfor å styrke rammene til Sametinget med 35 mill. kroner for å bedre tilgangen på samiske læremidler og iverksette tilbakeføring av samiske kulturgjenstander til de samiske museene (Båestede-prosjektet).

Beaivvaš Sámi Našunalteahter lager teater av høy kvalitet, og har blant annet fått to Heddapriser og Teaterkritikerprisen. Teatret har imidlertid akutt behov for nye lokaler, og disse medlemmer foreslår derfor midler til ferdigprosjektering og oppstart av nytt teaterbygg i Kautokeino.

Kommunene er premissleverandører for gode tjenester til den samiske befolkningen. De må derfor kompenseres for sine merutgifter, og tospråklighetsmidlene må gjøres mer fleksible. Disse medlemmer foreslår å øke tilskuddssatsene som kommunene får for opplæring i samisk, med 25 mill. kroner. Det innebærer en økning på 50 pst., og at satsen per klokketime økes fra 527 kroner til 790 kroner.

Nord universitet har et særskilt ansvar for sørsamisk og lulesamisk språk. Disse medlemmer foreslår 5 mill. kroner for å bidra til nødvendig kapasitet og kvalitet i dette arbeidet.

9. Regional fordeling

Disse medlemmer vil ta hele landet i bruk, og mener regjeringen ikke prioriterer lokalsamfunnene. Disse medlemmer har valgt å presentere noen av våre satsinger fordelt på fem regioner. Region Nord består av Finnmark, Troms og Nord-

land. Region Midt består av Nord-Trøndelag, Sør-Trøndelag og Møre og Romsdal. Region Vest består av Rogaland, Hordaland og Sogn og Fjordane. Region Sør består av Aust-Agder og Vest-Agder. Region Øst består av Østfold, Akershus, Oslo, Hedmark, Oppland, Buskerud, Vestfold og Telemark.

Disse medlemmer ønsker sterke kommuner som skal gi innbyggerne gode tjenester. Helsetjenester, skole og eldreomsorg skal være gode offentlige tilbud som omfatter alle. Det krever politiske prioriteringer. For å kunne styrke velferden må vi styrke kommunene. En styrket kommunesektor er også viktig for å sikre at kompetansearbeidsplasser spres utover hele landet og for å drive aktiv næringsutvikling. Disse medlemmer ønsker sterke regioner som kan bidra til å sikre verdiskaping og gode tjenester for innbyggerne i hele landet.

Nord-Norge

Disse medlemmer foreslår å styrke kommuneøkonomien med to mrd. kroner i tillegg til regjeringens bevilgninger. Dette vil gi en betydelig styrking av kommunenes økonomi i Nord-Norge. Kommunene i Finnmark vil få 35,7 mill. kroner mer, kommunene i Troms vil få 67,3 mill. kroner og kommunene i Nordland vil få 100 mill. kroner mer med Arbeiderpartiets kommuneopplegg. Dette vil styrke kommunene i Nord-Norge med hele 203 mill. kroner mer enn regjeringens løyvinger.

Disse medlemmer bevilger i tillegg 1 mrd. kroner ekstra til fylkeskommunene utover regjeringens rammer. 161 mill. kroner av dette vil gå til å styrke de tre nordligste fylkene, henholdsvis 91,8 mill. kroner til Nordland fylkeskommune, 46,4 mill. kroner til Troms fylkeskommune og 22,6 mill. kroner til Finnmark fylkeskommune. Regjeringens økonomiske opplegg er i beste fall nullvekst for sektoren etter at utgifter til befolkningsvekst og pensjon er betalt og regjeringens egne satsinger gjennomført. Et svakt økonomisk opplegg fra regjeringen gir lite rom for å satse på de yngste og de eldste. Dette vil disse medlemmer rette opp.

Disse medlemmer vil føre en aktiv næringslivspolitikk der vi legger til rette for verdiskaping og vekst i hele landet. Regjeringens kutt i regionale utviklingsmidler vil ramme regional og lokal verdiskaping. Disse medlemmer vil prioritere næringsrettede midler til regional utvikling, og vi vil gi 200 mill. kroner mer enn regjeringen nasjonalt. Arbeiderpartiets forslag vil gi 75,4 mill. kroner mer til Nord-Norge, henholdsvis 34,5 mill. kroner til Nordland, 23,5 mill. kroner til Troms og 17,4 mill. kroner til Finnmark.

Disse medlemmer foreslår å styrke sykehussektoren med 1 mrd. kroner ekstra utover regjeringens prioriteringer. Dette vil de regionale helseforetakene økonomisk styrke for å gjennomføre nødvendige investeringer. Helse Nord RHF vil få økt sin bevilgning utover regjeringens rammer med 129 mill. kroner.

Disse medlemmer ønsker å redusere etterslepet av bevilgninger til idrettsanlegg, og foreslår en bevilgning på 200 mill. kroner til dette i 2017. Dette vil gi 22,4 mill. kroner til idrettsanlegg i Nord-Norge. Fordelt på fylkene vil det gi Finnmark 4,5 mill. kroner, Troms 8,7 mill. kroner og Nordland 9,2 mill. kroner. I tillegg ønsker disse medlemmer å sikre full momskompensasjon til idrettsanlegg. Dette foreslås en bevilgning på 30 mill. kroner på landsbasis i 2017.

Disse medlemmer mener at Arbeiderpartiet er hele Norges kulturparti. Disse medlemmer vil gi Beaivvas i Finnmark en oppstartsbevilgning på 10 mill. kroner. I tillegg vil disse medlemmer gi økte driftsbevilgninger til Dansearena Nord på 2 mill. kroner mer, Barnemuseet på Finnsnes 5 mill. kroner mer og Kvensk museum i Vadsø 2 mill. kroner mer enn regjeringen. Disse medlemmer er opptatt av språklig mangfold i mediene, og vil styrke tilskuddet til samiske aviser med 3 mill. kroner utover dagens rammer.

Lærerrekruttering i hele landet er viktig for en god skole, og disse medlemmer vil gi Nord-Norge 5 mill. kroner til tiltak som kan sikre lærerrekruttering i områder som trenger det. Disse medlemmer vil støtte samiske læremidler med 20 mill. kroner mer enn regjeringen, og øke tilskuddet til samisk grunnopplæring med 25 mill. kroner.

Disse medlemmer foreslår økt bevilgning til statlige miljøtiltak med 10 mill. kroner til laksetrapper i Vefsn, og 10 mill. kroner til bestandsforskning på fisk.

Disse medlemmer vil dessuten styrke satsingen på Nordområde-tiltak med 35 mill. kroner utover regjeringens forslag.

Disse medlemmer foreslår å bevilge fem mill. kroner til grensestasjon Storskog.

Disse medlemmer foreslår en rekke andre bevilgninger som vil ha betydning for Nord-Norge, og som er omtalt som nasjonale satsinger i resten av dokumentet. Eksempelvis er trygg framkomstvei avgjørende både for folk og næringsliv i distriktene. Disse medlemmer vil prioritere 100 mill. kroner mer nasjonalt til skredsikring av fylkesveier og 100 mill. kroner mer til skredsikring av riksveier enn regjeringen. Disse medlemmer vil gi 106,3 mill. kroner ekstra til bredbåndsutbygging nasjonalt for at innbyggere og næringsliv skal ha gode rammer for å holde til i distriktene. I tillegg vil disse medlemmer gi 10 mill. kroner ekstra til Redningsselskapet for sikre deres viktige virksomhet langs kysten.

Disse medlemmer viser til den krevende situasjonen Andøya-samfunnet står overfor de kommende årene. Disse medlemmer foreslår å bevilge 75 mill. kroner til omstillingsmidler for Andøya og 25 mill. kroner til havneanlegg på Andenes.

Midt-Norge

Disse medlemmer styrker kommuneøkonomien med 2 mrd. kroner utover regjeringens bevilgninger. Dette vil gi en betydelig styrking av kommunenes økonomi i Midt-Norge. Kommunene i Nord-Trøndelag vil få 52,8 mill. kroner mer, kommunene i Sør-Trøndelag vil få 113,7 mill. kroner og kommunene i Møre og Romsdal vil få 102,5 mill. kroner mer med Arbeiderpartiets kommuneopplegg. For kommunene i Midt-Norge betyr dette hele 269 mill. kroner mer enn med regjeringens løyvinger.

Disse medlemmer vil i tillegg gi 1 mrd. kroner ekstra til fylkeskommunene utover regjeringens rammer. 150 mill. kroner av dette vil gå til å styrke de tre fylkeskommunene i Midt-Norge, henholdsvis 39,9 mill. kroner til Nord-Trøndelag fylkeskommune, 52,7 mill. kroner til Sør-Trøndelag fylkeskommune og 57,4 mill. kroner til Møre og Romsdal fylkeskommune. Regjeringens økonomiske opplegg gir i beste fall nullvekst for sektoren etter at utgifter til befolkningsvekst og pensjon er betalt og regjeringens egne satsinger gjennomført. Et svakt økonomisk opplegg fra regjeringen gir lite rom for å satse på de yngste og de eldste. Dette vil disse medlemmer rette opp.

Disse medlemmer vil føre en aktiv næringslivspolitikk der vi legger til rette for verdiskaping og vekst i hele landet. Regjeringens kutt i regionale utviklingsmidler vil ramme regional og lokal verdiskaping. Disse medlemmer vil prioritere næringsrettede midler til regional utvikling – til sammen 200 mill. kroner mer enn regjeringen nasjonalt. Arbeiderpartiets forslag vil gi 43,4 mill. kroner mer til Midt-Norge, henholdsvis 14,8 mill. kroner til Nord-Trøndelag, 11,5 mill. kroner til Sør-Trøndelag og 17,1 mill. kroner til Møre og Romsdal.

Disse medlemmer vil styrke sykehussektoren med 1 mrd. kroner ekstra utover regjeringens prioriteringer. Dette vil gi de regionale helseforetakene økonomisk styrke til å gjennomføre nødvendige investeringer. Helse Midt RHF vil få økt sin bevilgning utover regjeringens rammer med 143 mill. kroner.

Disse medlemmer ønsker å redusere etterslepet av bevilgninger til idrettsanlegg, og foreslår en bevilgning på 200 mill. kroner til dette i 2017. Dette vil gi 32,8 mill. kroner til idrettsanlegg i Midt-Norge. Fordelt på fylkene vil det gi Nord-Trøndelag 8,8 mill. kroner, Sør-Trøndelag 13,3 mill. kroner og Møre og Romsdal 11,3 mill. kroner. I tillegg ønsker disse medlemmer å sikre full momskompensasjon til idrettsanlegg. Det foreslås en bevilgning på 30 mill. kroner på landsbasis i 2017.

Disse medlemmer satser på kultur og foreslår å gi en oppstartbevilgning til Opera og kulturhus i Kristiansund på 5 mill. kroner, økt bevilgning til drift utover regjeringens rammer med 2 mill. kroner mer til Opera Trøndelag og 3 mill. kroner ekstra til Operaen i Kristiansund. Disse medlemmer foreslår 1 mill. kroner mer til Stiklestad nasjonale kultursenter.

Disse medlemmer foreslår 3 000 nye studieplasser på landsbasis. Det foreslås minst 100 plasser til IKT og teknologi ved NTNU i Trondheim og 110 plasser til studiestedene i Møre og Romsdal ved NTNU Ålesund, Høgskulen i Volda, Høgskolen i Molde og høyskolesenteret i Kristiansund innen lærer helse-, teknologi- og realfag.

Disse medlemmer foreslår en rekke andre bevilgninger som vil ha betydning for Midt-Norge, og som er omtalt som nasjonale satsinger i resten av dokumentet.

Vest-Norge

Disse medlemmer ønsker å styrke kommuneøkonomien med 2 mrd. kroner i tillegg til regjeringens bevilgninger. Dette vil gi en betydelig styrking av kommunenes økonomi i Vest-Norge. Kommunene i Rogaland vil få 180,5 mill. kroner mer, kommunene i Hordaland vil få 194,5 mill. kroner mer og kommunene i Sogn og Fjordane vil få 46,6 mill. kroner mer med Arbeiderpartiets kommuneopplegg. Dette vil styrke kommunene på Vestlandet med hele 421,6 mill. kroner mer enn med regjeringens løyvinger.

Disse medlemmer vil i tillegg foreslå å gi 1 mrd. kroner ekstra til fylkeskommunene utover regjeringens rammer. 228,2 mill. kroner av dette vil gå til å styrke de tre fylkeskommunene på Vestlandet, henholdsvis 76,7 mill. kroner mer til Rogaland fylkeskommune, 90,9 mill. kroner mer til Hordaland fylkeskommune og 60,6 mill. kroner mer til Sogn og Fjordane fylkeskommune. Regjeringens økonomiske opplegg gir i beste fall nullvekst for sektoren etter at utgifter til befolkningsvekst og pensjon er betalt og regjeringens egne satsinger gjennomført. Et svakt økonomisk opplegg fra regjeringen gir lite rom for å satse på de yngste og de eldste. Dette vil disse medlemmer rette opp.

Disse medlemmer foreslår i sitt alternative statsbudsjett en kraftfull tiltakspakke for å øke aktivitetsnivået og avhjelpe situasjonen for de som har mistet jobben på Sør-Vestlandet. Dette betyr blant annet at halvparten av satsingen på bygg og infrastruktur i UH-sektoren øremerkes Sør-Vestlandet. Disse medlemmer foreslår også å gi Sør-Vestlandet en søknadsbasert pott på 40 mill. kroner til å

rehabilitere bygg i kultursektoren. Det foreslås en ekstraordinær bevilgning på 250 mill. kroner til fylkesveier på Sør-Vestlandet, som kommer i tillegg til det som fordeles i de fylkeskommunale rammene. Disse medlemmer foreslår 150 mill. kroner til CCS. Dette vil innebære økt aktivitet på norsk sokkel for å klargjøre CO_2-kapasitet. I tillegg foreslår disse medlemmer 100 mill. kroner til et fergeutskiftingsprogram som vil kunne skape aktivitet hos norske verft. Disse medlemmer foreslår 35 mill. kroner til TransferIT, som er et prosjekt for å overføre kunnskap fra petroleumsbransjen til andre sektorer. Samlet foreslår disse medlemmer 1 mrd. kroner til målrettede tiltak for Sør-Vestlandet.

Disse medlemmer vil føre en aktiv næringslivspolitikk der vi legger til rette for verdiskaping og vekst i hele landet. Regjeringens kutt i regionale utviklingsmidler vil ramme regional og lokal verdiskaping. Disse medlemmer vil prioritere næringsrettede midler til regional utvikling, og vi vil gi 200 mill. kroner mer enn regjeringen nasjonalt. Disse medlemmers forslag vil gi 27,7 mill. kroner mer til Vestlandsfylkene, henholdsvis 4,7 mill. kroner til Rogaland, 9,9 mill. kroner til Hordaland og 13,1 mill. kroner til Sogn og Fjordane.

Disse medlemmer foreslår å styrke sykehussektoren med 1 mrd. kroner ekstra utover regjeringens prioriteringer. Dette vil de regionale helseforetakene økonomisk styrke til å gjennomføre nødvendige investeringer. Helse Vest RHF vil få økt sin bevilgning utover regjeringens rammer med 190 mill. kroner.

Disse medlemmer ønsker å redusere etterslepet av bevilgninger til idrettsanlegg, og foreslår en bevilgning på 200 mill. kroner til dette i 2017. Dette vil gi 42,8 mill. kroner til idrettsanlegg på Vestlandet. Fordelt på fylkene vil det gi Rogaland 17,8 mill. kroner, Hordaland 17,3 mill. kroner og Sogn og Fjordane 7,7 mill. kroner. I tillegg ønsker disse medlemmer å sikre full momskompensasjon til idrettsanlegg. Det foreslås en bevilgning på 30 mill. kroner på landsbasis i 2017.

Disse medlemmers forslag vil gi 40 mill. kroner i økt pott for søknadsbaserte nybygg og rehabilitering for Sør-Vestlandet. Sentralbadet i Bergen vil få oppstartsbevilgning på 10 mill. kroner. For Nye Folkets Hus i Sauda foreslås det en engangsbevilgning på 5 mill. kroner. Maritimt Vitensenter i Randaberg kan igangsettes med en oppstartsbevilgning på 5 mill. kroner. Disse medlemmer vil styrke Opera Rogaland med 3 mill. kroner i økt driftsbevilgning, samt styrke Bergen Nasjonale Opera med 3 mill. kroner i økt bevilgning. Opera Nordfjord vil få 2 mill. kroner i økt bevilgning, og Kongsgården på Avaldsnes i Rogaland får 4 mill. kroner i økt bevilgning med Arbeiderpartiets forslag.

Styrking av Petroleumsstilsynet med 10 mill. kroner mer i driftsramme vil gi nye arbeidsplasser i Stavanger.

Disse medlemmer foreslår 3 000 nye studieplasser. Minst 150 plasser foreslås lagt til Universitetet i Stavanger, 150 plasser til Høgskulen Vestlandet (Bergen, Stord/Haugesund og Sogndal/Førde) og 100 plasser til Universitetet i Bergen.

Disse medlemmer foreslår å bevilge 50 mill. kroner til 100 nye rekrutteringsstillinger i universitets- og høyskolesektoren. Stillingene skal bidra til å utvikle profesjonene, øke omfanget av og kvaliteten på forsknings- og innovasjonsarbeidet i helse- og omsorgsutdanningene, bidra til en god innføring av 5-årig lærerutdanning og til å utvikle flere solide fagmiljøer innen IKT, teknologi og realfag. Halvparten av stillingene skal opprettes innenfor fagmiljøer på Sør- og Vestlandet.

Disse medlemmer foreslår at det settes i gang et forsøk med kompetansereform i eldreomsorgen og byggebransjen, geografisk avgrenset til Rogaland og Hordaland. Prosjektet skal utvikles sammen med arbeidslivets parter, staten og institusjoner for høyere utdanning (fagskole, høyskole og universitet). Fagopplæringen involveres også for å tilpasse et raskt spor til fagbrev for ansatte med eksisterende kompetanse. Målet er å skreddersy opplegg tilpasset de enkelte næringene. Midler tildeles etter søknad fra bedrifter der ansatte og ledelse er enige om et opplegg som skal øke kompetansen til den enkelte arbeidstaker og styrke bedriftens posisjon innenfor eksisterende eller framvoksende markeder. Bedriftene og staten skal hver dekke 40 pst. av kostnaden. Den enkelte arbeidstaker må ta 20 pst. av kostnaden, og kan søke Lånekassen om støtte på egen ordning.

Disse medlemmer foreslår en rekke andre bevilgninger som vil ha betydning for Vest-Norge, og som er omtalt som nasjonale satsinger i øvrige merknader.

Tiltakspakke rettet spesielt mot Sør- og Vestlandet

Lavere oljepris har de siste par årene medført lavere aktivitet innen petroleumsrelaterte næringer, og dermed økt arbeidsledighet særlig på Sør- og Vestlandet. Arbeiderpartiet foreslår i alternativt budsjett for 2017 en egen tiltakspakke rettet spesielt inn mot denne delen av landet, for å bidra til aktivitet, kompetanseheving og jobbskaping. Tabellen viser forslag til ekstraordinære tiltak overfor Sør- og Vestlandet, utover regjeringens forslag. Bevilgningene kommer i tillegg til forslag om styrking av generelle ordninger.

	Diff. til regjeringens forslag, i mill. kroner
Bygg og infrastruktur UH-sektoren Sør- og Vestlandet	50,0
MIL (Sørlandslabben)	30,0
Nye tiltaksplasser Sør- og Vestlandet	80,4
Nav Ung	20,0
Styrking Petroleumstilsynet	10,0
50 rekrutteringsstillinger UH på Sør- og Vestlandet	20,0
Tilpasset utdanningstilbud ingeniører	20,0
Nye studieplasser Sør- og Vestlandet	25,3
Fergeutskiftningsprogram elferger	100,0
TransferIT	35,0
Karbonfangst, transport og lagring	150,0
Søknadsbasert nybygg og rehab. Sør- og Vestlandet	40,0
Fylkesveier (i tillegg til styrking av fylkeskommunal ramme)	250,0
Kompetansereform Rogaland og Hordaland	50,0
Kulturtiltak Sør- og Vestlandet	49,0
Akseleratorprogram	60,0
Sum	**989,7**

Sør-Norge

Disse medlemmer foreslår å styrke kommuneøkonomien med 2 mrd. kroner i tillegg til regjeringens bevilgninger. Dette vil gi en betydelig styrking av kommunenes økonomi i Sør-Norge. Kommunene i Aust-Agder vil få 43,4 mill. kroner mer og kommunene i Vest-Agder vil få 69,5 mill. kroner mer. Dette vil styrke kommunene på Sørlandet med 112,9 mill. kroner mer enn med regjeringens løyvinger.

Disse medlemmer vil i tillegg foreslå å gi 1 mrd. kroner ekstra til fylkeskommunene utover regjeringens rammer. 54 mill. kroner av dette vil gå til å styrke Agder-fylkene, henholdsvis 21,5 mill. kroner til Aust-Agder fylkeskommune og 32,5 mill. kroner til Vest-Agder fylkeskommune. Regjeringens økonomiske opplegg er i beste fall nullvekst for sektoren etter at utgifter til befolkningsvekst og pensjon er betalt og regjeringens egne satsinger gjennomført. Et svakt økonomisk opplegg fra regjeringen gir lite rom for å satse på de yngste og de eldste. Dette vil disse medlemmer rette opp.

Disse medlemmer styrker Mechatronic Innovation Lab (Sørlandslabben) med 30 mill. kroner utover regjeringens forslag.

Disse medlemmer vil føre en aktiv næringslivspolitikk der vi legger til rette for verdiskaping og vekst i hele landet. Regjeringens kutt i regionale utviklingsmidler vil ramme regional og lokal verdiskaping. Disse medlemmer vil prioritere næringsrettede midler til regional utvikling, og vil gi 200 mill. kroner mer enn regjeringen nasjonalt. Disse medlemmers forslag vil gi 9,5 mill. kroner mer til Sørlandsfylkene, henholdsvis 4,6 mill. kroner mer til Aust-Agder og 4,9 mill. kroner mer til Vest-Agder enn regjeringens forslag.

Disse medlemmer vil styrke sykehussektoren med 1 mrd. kroner ekstra utover regjeringens prioriteringer. Dette vil gi de regionale helseforetakene økonomisk styrke til å gjennomføre nødvendige investeringer. Helse Sør-Øst RHF vil få økt sin bevilgning utover regjeringens rammer med 538 mill. kroner.

Disse medlemmer ønsker å redusere etterslepet av bevilgninger til idrettsanlegg, og foreslår en bevilgning på 200 mill. kroner til dette i 2017. Dette vil gi 15,5 mill. kroner til idrettsanlegg på Sørlandet. Fordelt på fylkene vil det gi Aust-Agder 6,4 mill. kroner og Vest-Agder 9,1 mill. kroner. I tillegg ønsker disse medlemmer å sikre full momskom-

pensasjon til idrettsanlegg. Det foreslås en bevilgning på 30 mill. kroner på landsbasis i 2017.

Disse medlemmers forslag vil gi 40 mill. kroner i økt pott for søknadsbaserte nybygg og rehabilitering for Sør- og Vestlandet.

Disse medlemmer foreslår 3 000 nye studieplasser, der minst 150 plasser foreslås lagt til Universitetet i Agder.

Disse medlemmer foreslår en rekke andre bevilgninger som vil ha betydning for Sør-Norge, og som er omtalt som nasjonale satsinger i resten av dokumentet.

Øst-Norge

Disse medlemmer styrker kommuneøkonomien med 2 mrd. kroner i tillegg til regjeringens bevilgninger. Dette vil gi en betydelig styrking av kommunenes økonomi. Kommunene i Østfold vil få 105,8 mill. kroner mer, kommunene i Akershus vil få 228,4 mill. kroner mer, Oslo kommune vil få 249,8 mill. kroner mer, kommunene i Hedmark 75,5 mill. kroner mer, kommunene i Oppland 72,9 mill. kroner mer, kommunene i Buskerud 104,9 mill. kroner mer, kommunene i Vestfold 90,2 mill. kroner mer og kommunene i Telemark vil få 66 mill. kroner mer med Arbeiderpartiets forslag enn med det regjeringens. Dette vil styrke kommunene på Østlandet med 993,5 mill. kroner utover regjeringens forslag.

Disse medlemmer vil i tillegg foreslå å gi 1 mrd. kroner ekstra til fylkeskommunene utover regjeringens rammer. 407 mill. kroner vil gå til østlandsfylkene. Herav får Østfold 43,4 mill. kroner mer, Akershus 85,4 mill. kroner mer, Oslo 88,3 mill. kroner mer, Hedmark vil få 43,1 mill. kroner mer, Oppland 36 mill. kroner mer, Buskerud 41,7 mill. kroner mer, Vestfold 37,7 mill. kroner mer og Telemark 31,4 mill. kroner mer. Regjeringens økonomiske opplegg gir i beste fall nullvekst for sektoren etter at utgifter til befolkningsvekst og pensjon er betalt og regjeringens egne satsinger gjennomført. Et svakt økonomisk opplegg fra regjeringen gir lite rom for å satse på de yngste og de eldste. Dette vil disse medlemmer rette opp.

Disse medlemmer vil føre en aktiv næringslivspolitikk der vi legger til rette for verdiskaping og vekst i hele landet. Regjeringens kutt i regionale utviklingsmidler vil ramme regional og lokal verdiskaping. Disse medlemmer vil prioritere næringsrettede midler til regional utvikling, og vi vil gi 200 mill. kroner mer enn regjeringen nasjonalt. Disse medlemmers forslag vil gi region Øst 44,1 mill. kroner mer enn regjeringens forslag. Fordelt på fylkene blir det 3,3 mill. kroner mer til Østfold og 2,4 mill. kroner mer til Akershus. Oslo vil får 1,6 mill. kroner mer, Hedmark fylke vil få 10,9 mill. kroner mer, Oppland vil få 11,4 mill. kroner mer, Buskerud 4,7 mill. kroner mer, Vestfold vil få 1,6 mill. kroner mer og Telemark 8,2 mill. kroner mer enn med regjeringens forslag.

Disse medlemmer vil styrke sykehussektoren med 1 mrd. kroner ekstra utover regjeringens prioriteringer. Dette vil gi de regionale helseforetakene økonomisk styrke til å gjennomføre nødvendige investeringer. Helse Sør-Øst RHF vil få økt sin bevilgning utover regjeringens rammer med 538 mill. kroner.

Disse medlemmer ønsker å redusere etterslepet av bevilgninger til idrettsanlegg, og foreslår en bevilgning på 200 mill. kroner til dette i 2017. Dette vil gi 79,3 mill. kroner til idrettsanlegg på Østlandet. Fordelt på fylkene vil det gi Østfold 8,4 mill. kroner, Akershus 19,4 mill. kroner, Oslo 12,7 mill. kroner, Hedmark 7,3 mill. kroner, Oppland 8,4 mill. kroner, Buskerud 13,3 mill. kroner, Vestfold 9,8 mill. kroner og Telemark 6,3 mill. kroner. I tillegg ønsker Arbeiderpartiet å sikre full momskompensasjon til idrettsanlegg. Det foreslås en bevilgning på 30 mill. kroner på landsbasis i 2017.

I disse medlemmers forslag foreslås 9 mill. kroner i økt bevilgning til Telemark museum og 10 mill. kroner til Anno museum i Hedmark ut over regjeringens forslag. Skogfinsk museum styrkes med 2 mill. kroner og Kaupang formidlingssenter/Vestfoldmuseene med 4 mill. kroner ekstra. Litteraturhuset Skien foreslås styrket med 0,3 mill. kroner ekstra til drift, og Poesiparken i Larvik med 0,2 mill. kroner. Arbeiderpartiet ønsker å styrke Opera Østfold med 3 mill. kroner i økt bevilgning, og OscarsborgOperaen får 2 mill. kroner i økt bevilgning. Ringsakeroperaen styrkes med 2 mill. kroner i økt driftsbudsjett og Lillehammer kunstmuseum med 1 mill. kroner. Stella Polaris Vestfold får 4 mill. kroner, og for Scenekunst i Østfold foreslås en økt bevilgning på 2 mill. kroner. Disse medlemmer vil styrke Circus Xantis bevilgninger med 2 mill. kroner.

Disse medlemmer vil styrke finansieringen av Rygge øvelsessenter med 10 mill. kroner utover regjeringens forslag.

Disse medlemmer vil styrke barnevernet i Oslo med 160 mill. kroner for å dekke underfinansieringen av andrelinjebarnevernet.

Disse medlemmer foreslår 3 000 nye studieplasser på landsbasis. Minst 40 plasser foreslås knyttet til Bio-økonomi ved Høyskolen i Hedmark, Kongsvinger.

Disse medlemmer foreslår en rekke andre bevilgninger som vil ha betydning for Øst-Norge, og som er omtalt som nasjonale satsinger i øvrige merknader.

Disse medlemmer viser for øvrig til oppdaterte anslag på innvandrings- og integreringsområdet, som innebærer en reduksjon i utgifter på 1,8 mrd.

kroner. Disse endringene er tatt høyde for i disse medlemmers forslag på de ulike rammeområdene.

3.1.2.3 Merknader fra Kristelig Folkeparti

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til at Norge er et av verdens beste land å bo i. Samtidig står vi overfor flere utfordringer som krever sterkere politisk innsats: Familiene opplever at kravene er høye og tiden er knapp, og fødselstallene er de laveste siden 1986. Skolen trenger videreutvikling. Vi trenger å få flere i arbeid og styrke grunnlaget for bærekraftig verdiskaping i hele landet. Dessuten er verdens fattigdom og nød et ansvar vi må ta på alvor i et rikt samfunn som vårt.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkepartis tar tak i disse utfordringene i sitt alternative statsbudsjett 2017. Dette medlem foreslår målrettede satsinger på 13 mrd. kroner. Dette dekkes inn gjennom utgiftsreduksjoner og omprioriteringer på om lag 5 mrd. kroner og økte skatter og avgifter – særlig grønne og folkehelsefremmende avgifter – på 8,5 mrd. kroner. Dette gir en redusert oljepengebruk på om lag 200 mill. kroner sammenliknet med regjeringens forslag.

Dette medlem viser til at budsjettalternativet har en tydelig, kristendemokratisk sentrumsprofil som gjenspeiler Kristelig Folkepartis egenart. Dette medlem vil bygge samfunnet på de verdiene som er nedfelt i vår kristne og humanistiske kulturarv. Dette verdigrunnlaget tar utgangspunkt i menneskeverd, nestekjærlighet og forvalteransvar. Dette kommer til uttrykk gjennom de prioriteringer dette medlem gjør på statsbudsjettet.

Fremtidsrettede investeringer i familie, skole og bærekraftig verdiskaping

Dette medlem viser til at Kristelig Folkepartis alternative statsbudsjett 2017 har følgende hovedsatsinger:

- Familie: Kontantstøtten økes til 9 000 kroner i måneden (350 mill. kroner). Barnehagenes bemanning styrkes (346 mill. kroner). Barnetrygden økes (600 mill. kroner). Foreldrepengene for foreldre uten arbeidslivstilknytning økes til 1 G (275 mill. kroner). Tvillingforeldre gis dobbel permisjon første fire måneder (100 mill. kroner).
- Skole: Tidlig innsats i skolen: Norm for lærertettheit fra 1–4. trinn (460 mill. kroner) og på 5–10. trinn (194 mill. kroner). Ny mentorordning for nye lærere (230 mill. kroner).
- Helse og eldre: Helsestasjon og skolehelsetjeneste (400 mill. kroner). Psykisk helsevern barn og unge (250 mill. kroner). Rusarbeid (300 mill. kroner). Økt legedekning på sykehjem (200 mill. kroner). Økt minstepensjon for enslige minstepensjonister (114 mill. kroner). Kristelig Folkeparti reverserer regjeringens kutt i støtten til multihandikappede, trafikkskadde og kronisk syke, og bedrer ordningene for uføre med barn og gjeld.
- Arbeid og verdiskaping i hele landet: Økt engangstilskudd til vedlikehold på Sør- og Vestlandet (500 mill. kroner), 2 000 flere tiltaksplasser (274 mill. kroner), 2 000 nye studieplasser (114,6 mill. kroner). Økt lærlingtilskudd (100 mill. kroner). 250 mill. kroner ekstra til regional utvikling. Nytt bioøkonomifond/ordning (150 mill. kroner). Økt bredbåndstilskudd (50 mill. kroner).
- Klima: Økte miljøavgifter for å vri forbruk og produksjon i grønn retning (5 mrd. kroner). Økt bevilgning til jernbane (500 mill. kroner), kollektiv (400 mill. kroner) og gang- og sykkelveier (300 mill. kroner). Klimatiltak i kommunene (100 mill. kroner). Gods fra vei til sjø (60 mill. kroner).
- Verdens fattige: Satsing på langsiktig bistand for å bidra til utvikling, særlig i Afrika (1,1 mrd. kroner).

Valgfrihet og fleksibilitet for familiene

Dette medlem viser til at familiepolitikken ikke var noen vinner i regjeringens budsjett. Det er lite fremtidsrettet. For Kristelig Folkeparti er gode vilkår for familiene og barna helt sentralt.

Dette medlem understreker at barn trenger noen rundt seg som tar vare på dem. Det er helt avgjørende for at de skal utvikle seg og for at de skal få et godt liv som barn, og senere som ungdommer og voksne. Kristelig Folkepartis mål med familiepolitikken er først og fremst best mulig oppvekst for alle barn, og gode rammer for familiene er blant de viktigste virkemidlene for å oppnå dette.

Dette medlem viser til at god familiepolitikk også er god samfunnsøkonomi. Det finnes ingen bedre investeringer enn trygg oppvekst for alle barn og gode vilkår for familiene. Barnehagetilbudet er for eksempel en nøkkel for sosial utjevning og en viktig grunn til at vi bør satse på videre utbygging og kvalitetsheving. En annen nøkkel er foreldrenes involvering i barnas hverdag. Harvard-professor Robert Putnam understreker betydningen av at foreldre jevnlig spiser middag med barna, eller at de leser med dem. Det skaper barn som er trygge og føler seg sett, og som gjør det bedre på skolen.

Dette medlem mener at dette sier noe om at politikk som gir tid og rom for at foreldre kan ha tid med barna sine, er et stort gode. Får vi et arbeidsliv som kun er lagt opp på arbeidslivets premisser på bekostning av familiene, taper vi alle.

Dette medlem viser til at den andre grunnen til at god familiepolitikk er god samfunnsøkonomi, handler om velferdens bærekraft på sikt. Vi blir flere eldre – og det er bra. Men vi blir også færre arbeidstakere til å finansiere helse- og pensjonsutgifter fremover. De siste årene har fødselstallene falt betydelig til godt under det nivået som trengs for å opprettholde befolkningen på 2,1 barn per kvinne. Nå er tallet 1,73, det laveste siden 1986. Fødselstallene har falt så mye at forskere spør seg om nordmenn nå får færre barn enn de egentlig ønsker seg.

Dette medlem viser til at en av årsakene til dette kan være at vi får barn i høyere alder enn tidligere. En annen kan være et stadig mer krevende arbeidsliv, som er vanskelig å kombinere med familieliv. Målet må være trygg oppvekst for alle barn, og at familiene får så mange barn som de ønsker seg.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti på denne bakgrunn vil satse på familiene. Dette medlem vil videreutvikle de gode ordningene vi har, slik at de blir enda bedre. Dette medlem vil bedre familienes valgfrihet ved å styrke kontantstøtten og barnehagene. Dessuten foreslår dette medlem å øke barnetrygden.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti vil øke kontantstøtten til 9 000 kroner i måneden, slik at enda flere foreldre kan få en reell mulighet til å være hjemme med ettåringene, hvis de ønsker det. 60 pst. av barnefamiliene bruker kontantstøtte. Nesten en av fire er fedre, og andelen vokser. Dette viser at kontantstøtten spiller en viktig rolle i barnefamiliene hverdag.

Samtidig vil dette medlem styrke kvaliteten i barnehagene. Dette medlem vil ha en bemanningsnorm i barnehagene som sikrer flere voksne per barn, og ikke minst flere barnehagelærere per barn. På denne måten kan vi bedre muligheten for at hvert enkelt barn kan bli sett, få omsorg og hjelp.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti også er garantisten for barnetrygden. Andre vil kutte, dette medlem vil styrke den. Dette medlem mener alle familier bør få barnetrygd som et universelt gode, på en enkel og ubyråkratisk måte som i dag.

Det handler om en grunnplanke i velferdssamfunnet om at alle bidrar og alle får offentlige tjenester og ytelser tilbake. Endrer vi på dette gjennom behovsprøving av universelle velferdsordninger, risikerer vi at de mest ressurssterke ikke lenger vil delta i det spleiselaget som det norske velferdssamfunnet er.

Dette medlem vil også tette det store hullet i dagens system, der unge med liten arbeidslivstilknytning bare får en brøkdel av de foreldrepengene som arbeidstakere får i form av engangsstønad.

Tidlig innsats i skolen

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti satser på skolen. Det har dette medlem gjort helt konsekvent i hele perioden: I 2015 fikk dette medlem gjennomslag for 700 nye lærere i 1.–4. klasse. I 2016 fikk vi inn ytterligere 1 000 nye lærerstillinger.

Dette medlem viser til at vi i 2017 fortsetter denne storsatsingen, og legger inn mer enn 650 mill. kroner for å innføre en norm for lærertetthet i grunnskolen: Alle barn i 1.–4. klasse skal få to lærere i klassen, dersom de er flere enn 16 elever. Også barna i 5.–10. klasse skal få to lærere, dersom de er flere enn 24 elever i klassen.

Med dette lærerløftet forandrer dette medlem Skole-Norge. Flere lærere gir mulighet til å se hver enkelt elev, og gi tilpasset opplæring. Flere lærere på barnetrinnet er særlig viktig. Det gir mulighet til å sette inn hjelpetiltak, straks behovet oppstår. I dag får altfor mange hjelp altfor sent. Det settes inn stadig mer spesialundervisning jo høyere opp i klassetrinnene man kommer – og mest av alt på ungdomstrinnet. Dette er stikk i strid med det vi vet om betydningen av tidlig innsats. Nå snur Kristelig Folkeparti på dette. Dette medlem bryter med «vente og se»-holdningen, og gir skolen ressurser til å satse på tidlig innsats.

Dette medlem mener at læreren er skolens viktigste ressurs. Kristelig Folkeparti gir med dette budsjettet alle barn, uansett hvor i landet de bor, en likere og bedre tilgang på denne ressursen.

Dette medlem viser til at regjeringen snakker mye om kvalitet i skolen. Dessverre unnlater de konsekvent å satse på det kvalitetstiltaket som virker best: nemlig flere kvalifiserte lærere. Dette medlem har fått kjempe for hver eneste ny lærerstilling i skolen denne perioden. Heller ikke i årets budsjett viser regjeringen noe vilje på dette feltet. Man kutter til og med i antall lærere. Kristelig Folkeparti kommer ikke til å gi seg. Dette medlem skal ta kampen for at lærerne skal få mer tid til hver enkelt elev. Det fortjener skolen. Det fortjener lærerne. Og, ikke minst, det fortjener alle skolebarna.

Dette medlem understreker at en god lærer blir ikke født som det. Det å være lærer, må læres. Og den kanskje beste måten å lære god klasseledelse på, er ved å hente erfaring og få veiledning fra erfarne lærerkolleger. Dessverre er oppfølgingen av nyutdannede lærere i dag svært varierende både i omfang og innhold. Vi vet også at 1 av 3 lærere slutter i jobben i løpet av få år – ofte fordi overgangen fra studie til jobb blir vanskelig å takle.

Derfor legger dette medlem inn midler til en obligatorisk mentorordning i skolen. Nyutdannede lærere skal gjennom det første året følges tett opp av en erfaren kollega. Dette medlem vil frikjøpe

både mentoren og den nyutdannede til sammen én dag i uka til dette arbeidet. Dette er en satsing som både ferdige lærere og lærerstudentene etterlyser. Det er en investering som vil redusere frafallet og gi framtidens skole flere lærere. Og ikke minst er det en ordning som vil gi elevene tryggere og bedre lærere.

Trygghet for barn

Dette medlem viser til at vold i nære relasjoner er et stort samfunnsproblem, som koster samfunnet årlig om lag 5 mrd. kroner. Anmeldelser av vold og overgrep av barn og unge i familieforhold har økt de senere år. Omfangsundersøkelser viser at det fremdeles er store mørketall. Forebygging og tidlig innsats er avgjørende. Det offentlige må hjelpe både offer og overgriper.

Dette medlem viser til at regjeringen har lagt frem sin oppfølging av Kristelig Folkepartis gjennomslag om en helhetlig opptrappingsplan for å bekjempe vold i nære relasjoner, spesielt rettet mot barn. Dette medlem er svært kritisk til regjeringens svake oppfølging generelt og til regjeringens forslag til statsbudsjett på dette området.

Dette medlem viser til Kristelig Folkepartis alternative statsbudsjett 2017, der det foreslås en milliardsatsing for å sikre en god start på arbeidet med opptrappingsplanen. Dette gjelder tiltak innen både helse-, familie- og justissektoren, med alt fra flere barnehagelærere, lærere og helsesøstre, slik at flere barn kan bli sett og ivaretatt, til flere etterforskere, påtalejurister og avhørere i politiet og Statens Barnehus.

Flere i arbeid og verdiskaping i hele landet

Dette medlem viser til at arbeidsledighet er en stor påkjenning for den enkelte som ikke får brukt sine ressurser, for familier og barn. Ledighet betyr også store tapte ressurser for samfunnet. Når ledigheten fortsatt er så høy på Sør- og Vestlandet, er det en utfordring som krever handling. Derfor styrker Kristelig Folkeparti midlene til vedlikehold av offentlig infrastruktur i regionen med 500 mill. kroner. Dette er et tiltak som virker raskt og målrettet, det gir arbeidsplasser i privat sektor og det kan lett reverseres hvis tidene blir bedre.

Dessuten foreslår dette medlem en styrking av lærlingtilskuddet og Samfunnskontrakten for å stimulere flere bedrifter til å ta inn lærlinger. Dette medlem vil ha flere tiltaksplasser og flere studieplasser, ikke minst for å møte den høye ungdomsledigheten.

Selskapsskatten på bedriftenes overskudd og inntektsskatten for personer er etter alt å dømme de mest skadelige skattene for verdiskaping og investeringer i næringslivet. Dette medlem er glad for at regjeringen i år prioriterer disse skattelettelsene, som en oppfølging av det tverrpolitiske skatteforliket.

Dette medlem understreker at det er også positivt at regjeringen nå gjennomfører Kristelig Folkepartis mangeårige krav om å redusere formuesskatten på arbeidende kapital. Dette er særlig viktig for mindre bedrifter i distriktene.

Dette medlem vil ta hele landet i bruk og styrker midlene til regional utvikling med 250 mill. kroner. Dette medlem foreslår å etablere et nytt bioøkonomifond og styrke bredbåndstilskuddet.

Helse og eldre

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti satser offensivt på skolehelse og helsestasjonene. Dette medlem foreslår 400 mill. kroner øremerket til dette formålet i 2017. Dette medlem foreslår ytterligere 200 mill. kroner til helse- og omsorgstjenestene i kommunen, og dette medlem mener flere pilotprosjekter innen omsorgsteknologi bør igangsettes.

Vi reverserer regjeringens kutt i støtten til multihandikappede, trafikkskadde og kronisk syke. Dessuten bedrer vi ordningene for uføre med barn og gjeld.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i budsjettet for inneværende år sørget for å øke minstepensjonen for enslige minstepensjonister med 4 000 kroner. Samtidig har enslige minstepensjonister fortsatt en inntekt langt under fattigdomsgrensen. Lønnsmottakere og andre pensjonister får lavere skatt med dette budsjettet og dermed bedre kjøpekraft. Det får ikke minstepensjonistene, som ikke betaler skatt. Derfor foreslår vi å øke minstepensjonen for enslige minstepensjonister med ytterligere 6 000 kroner.

Klima og grønt skatteskifte

Dette medlem understreker at vi trenger kraftigere miljø- og klimatiltak enn det som ligger i budsjettet. Kristelig Folkeparti stiller ikke noen ultimative krav når det gjelder virkemidler, det sentrale for dette medlem er å redusere klimautslippene. Vi trenger et grønnere skatteregime som gjør det lønnsomt å gjøre klima- og miljøvennlige valg, og vi må ta i bruk virkemidler som handler om andre deler av klimapolitikken. Derfor har Kristelig Folkeparti lagt fram et offensivt grønt skatteskifte og tydelige prioriteringer av jernbane, kollektiv, gang- og sykkelveier og klimatiltak i kommunene.

Dette medlem viser til Grønn skattekommisjon som definerer et grønt skatteskifte som økte miljøavgifter, vekslet inn i skattelettelser på de mest skadelige skattene for verdiskaping, dvs. selskapsskatt og inntektsskatt for personer. Regjeringens forslag innebærer hovedsakelig den ene siden av dette skif-

tet, dvs. kutt i selskapsskatt og inntektsskatt for personer.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti har lagt frem et forslag som innebærer både økte miljøavgifter og støtte til regjeringens lettelser i selskapsskatt og inntektsskatt. I sum blir det budsjettet dette medlem går for et reelt grønt skatteskifte, som gir en dobbel gevinst: høyere og grønnere verdiskaping.

Dette medlem godtar imidlertid ikke premisset om at dette må gå helt i null – særlig ikke etter at dette medlem har kuttet skatter for over 20 mrd. kroner så langt i stortingsperioden.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti tar inn litt mer i økte miljøavgifter, enn dette medlem deler ut igjen i form av skattelette på selskaps- og inntektsskatt for personer. Det gjør dette medlem for å finansiere fremtidsrettede satsinger på familie, skole og bærekraftig verdiskaping i hele landet, som regjeringen ikke har prioritert sterkt nok.

Dette medlem understreker at Kristelig Folkeparti er opptatt av å ha folk med seg i miljøarbeidet for å beholde folkelig støtte til grønne endringer over tid, og dette medlem ønsker å ivareta landbruks- og distriktspolitiske målsettinger.

Dette medlem foreslår ambisiøse grønne forslag på en rekke områder, men dette medlem ønsker for eksempel å gå mer skrittvis frem når det gjelder drivstoffavgiftene. Dette medlem foreslår en økning i diesel- og bensinavgiftene på hhv. 20 og 15 øre, for å gi et signal om at folk på sikt bør gjøre klimavennlige transportvalg. Dette medlem ønsker imidlertid ikke å gå lenger fra ett år til et annet, av hensyn til folk i distriktene og næringslivet. Vår viktigste endring når det gjelder bilavgiftene, er å gjøre det dyrere å kjøpe nye, forurensende biler og billigere å kjøpe lavutslippsbiler og elbiler. Dette medlem mener dette er den beste måten å bidra til at vi raskere får en grønnere bilpark med lavere utslipp.

Bistand til verdens fattige

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti foreslår å øke bistandsrammen for å unngå realverdinedgang i norske bistandsoverføringer til utviklingsland. Dette medlem prioriterer å styrke kampen mot fattigdom, særlig i Afrika sør for Sahara. Sivilt samfunn, utdanning og matvaresikkerhet og klimatilpasset landbruk er ellers de største satsingsområdene. Dette medlems forslag betyr en kraftig styrking av norsk innsats i sårbare områder preget av matvarekriser og med mange mennesker på flukt.

Dette medlem foreslår å øke Utenriksdepartementets del av bistandsbudsjettet med 0,5 mrd. kroner, slik at bistandsrammen totalt – inklusive regnskogssatsingen – tilsvarer i overkant av 1,01 pst. av forventet BNI i 2017. I alt styrker Kristelig Folkeparti dermed de faktiske bistandsoverføringene til utviklingsland med 1,1 mrd. kroner i forhold til regjeringens budsjettforslag. Dette medlem styrker kraftig langsiktig utviklingsbistand i mange av verdens fattigste land – i Afrika sør for Sahara. Regionbevilgningen for Afrika vil med regjeringens forslag få realverdinedgang. Dette medlem foreslår at den økes med 300 mill. kroner.

Kristelig Folkepartis alternative statsbudsjett 2017

Dette medlem viser til Kristelig Folkepartis alternative statsbudsjett 2017, der det foreslås følgende satsinger (beløp er angitt som endring sammenliknet med regjeringens forslag):

Beskrivelse	Endring (mill. kr)	Delsum satsinger
Ramme 1: Statsforvaltning		
40 åpne fengselsplasser Arendal fengsel avdeling Evje fra 1. september 2017	2,0	
Utvide Vik fengsel med 30 lukkede plasser med byggestart 1. juli 2017	21,0	
Investeringskostnader for bygging av seremonirom/veiledningsrom retreat i Halden fengsel	8,0	
		31,0
Ramme 2: Familie og forbruker		
Økt bemanning: flere voksne og 50 pst. barnehagelærere	346,0	
Foreldrebetaling redusert ikke bare for dem med inntekt under 500 000, men alle under 600 000	73,0	
Tiltak mot vold og overgrep: Incest- og voldtektssentre	5,0	
Tilskudd til voldsforebyggende tiltak: ATV	10,0	

Beskrivelse	Endring (mill. kr)	Delsum satsinger
Tilskudd til tiltak for voldsutsatte barn: Senter for voldsutsatte barn, Stine Sofies Stiftelse	10,0	
Tilskudd til lokale samlivskurs	10,0	
Kapasitetsøkning i familievernet på de offentlige kontorene + barnesamtale flere barn (16 mill. + 9 mill,)	25,0	
Kapasitetsøkning i familievernet på de kirkelige kontorene + barnesamtale flere barn (5 mill. + 4 mill.)	9,0	
Økt kontantstøtte for alle ettåringer til 9000 kr pr. måned fra 1. august 2017	350,0	
Utvide kontantstøtten med én måned fra 1. august 2017	53,0	
Øke barnetrygden med 4 pst.	600,0	
Tilskuddsordning barn i storbyer	5,0	
Økt nasjonal tilskuddsordning mot barnefattigdom, herunder økt støtte til Barnas stasjon, Ferie for alle og FRI	30,0	
Utvikling i kommunene, foreldrestøtte. Tidlig hjelp til barn av rusmisbrukere og psykisk syke	10,0	
Nasj. grunnstøtte barne- og ungdomsorg.	10,0	
Nurse Family Partnership-programmet økes, hjelp til førstegangsfødende foreldre i risiko	5,0	
15 mill. kr til barnevernet i Oslo pluss flere stillinger i kommunalt barnevern	46,0	
Rekruttering av fosterhjem	10,0	
Videreføre og styrke driften av de ideelle foreldre- og barnsentrene	40,0	
Øremerket bevilgning til forberedelse av likelønnspott	1,0	
Rette opp kutt til og styrke likestillingssentre	3,0	
Økt engangsstønad ved fødsel og adopsjon til 1 G (92 576 kr) for barn født f.o.m. 1. juli 2017	275,0	
Gi far selvstendig uttaksrett til foreldrepermisjonen	50,0	
Gi tvillingforeldre dobbel permisjon første fire måneder	100,0	
Gi trillingsforeldre og andre flerlingforeldre dobbel permisjon	4,0	
Utvidet foreldrepermisjon ved prematur fødsel	13,0	
		2093,0
Ramme 3. Kultur		
Produksjonstilskudd (pressestøtte)	15,0	
Musikkensembler, kor i det frie kulturfeltet	15,0	
Frifond (tilbakeføring fra tippeoverskuddet)	18,4	
Litteraturhuset i Skien	0,3	
Fortidsminneforeningen. Formidlingsarbeid, driftsstøtte museum	5,0	
Leveld Kunstnartun	0,4	
Skuespiller- og danseallianseen	8,0	
Museumsbygg Skien, oppstartsmidler	15,0	
Kunstnerstipend	8,0	
Østfold opera	3,0	
Stiftelsen Sound of Happines, Kristiansand	0,5	
Protestfestivalen, Kristiansand	0,3	
Statlig tilskudd VSA – ski- og aktivitetsanlegg	6,0	

Beskrivelse	Endring (mill. kr)	Delsum satsinger
Aust-Agder Museum og Arkiv – fullfinansiering av konsolideringsprosess	5,0	
Maihaugen scene	6,0	
Handlingsplan mot antisemittisme: Jødisk museum, Trondheim	0,8	
Handlingsplan mot antisemittisme: Jødisk museum, Oslo (0,8 mill.); Jødisk kulturfestival, Oslo (0,4 mill.)	1,2	
		107,9
Ramme 4. Utenriks, inkl. bistand		
Tilskudd til næringsfremme-, kultur- og informasjonsformål	5,0	
Direktoratet for Utviklingssamarbeid (NORAD), driftsutgifter	25,0	
Regionbevilgning for Afrika	300,0	
Regionbevilgning for Asia (intern omdisponering for å styrke bistand til Nepal)	0,0	
Sivilt samfunn	150,0	
Næringsutvikling	10,0	
Menneskerettigheter	25,0	
Fred, forsoning og demokratitiltak	40,0	
Forskning, kompetanseheving, evaluering; (Evaluering)	20,0	
Forskning, kompetanseheving, evaluering; Forskning (NORGLOBAL)	50,0	
Miljø og bærekraftig utvikling; Fornybar energi	30,0	
Kvinners rettigheter og likestilling	10,0	
Utdanning	100,0	
FNs utviklingsprogram (UNDP)	20,0	
FNs befolkningsfond (UNFPA)	15,0	
FNs barnefond (UNICEF)	75,0	
Verdens matvareprogram (WFP)	40,0	
FNs høykommissær for flyktninger	40,0	
FNs AIDS-program (UNAIDS)	15,0	
Matvaresikkerhet og klimatilpasset landbruk	100,0	
FNs organisasjon for kvinner og likestilling (UN Women)	10,0	
		1080,0
Ramme 5. Justis		
Økt bemanning i domstolene	10,0	
Økt bemanning i kriminalomsorgen	40,0	
Bemanning Arendal fengsel avdeling Evje fra 1. september 2017	5,0	
Innhold i soningen – frivillige org.	10,0	
Lønnskostnader til utvikling av retreat i fengsler	1,0	
Statens Barnehus	50,0	
Kriposseksjon for seksuallovbrudd (20 mill.), internettrelaterte overgrep mot barn og unge (20 mill.) samt seksjon for etterretning til bekjempelse av menneskehandel (5 mill.)	45,0	
Flere påtalejurister, etterforskere og avhørere knyttet til vold mot barn	60,0	
Avhør av barn og unge som begår seksuelle overgrep ved Statens Barnehus	20,0	
Høyere påtalemyndighet	5,0	

Beskrivelse	Endring (mill. kr)	Delsum satsinger
Syv nye sentre mot arbeidslivskriminalitet: Politiet – Nav, skatteetaten, politi og Arbeidstilsynet	21,7	
EXIT-menneskehandelsteam i alle politidistrikt – halvårseffekt	22,5	
Etterforske brudd på sexkjøpsloven – halvårseffekt	22,0	
Handlingsplan mot menneskehandel	5,0	
Frivillige org. som bekjemper menneskehandel og sosiale tiltak for prostituerte, bl.a. Nadheim – Lauras Hus	5,0	
Driftsstøtte til Nadheim (1 mill.) + opprettelse av 3 nye oppfølgingsleiligheter (0,5 mill. lønn + 0,5 mill. leie)	2,0	
Øke rettshjelpsmidler til Norsk Organisasjon for Asylsøkere	2,2	
		326,4
Ramme 6. Innvandring, regional utvikling, bolig		
Opprettholde au pair-senteret	3,0	
Stønad til barnefamilier i mottak (reversere kutt)	5,4	
Styrke barnefaglig kompetanse i hele asylforvaltningen	20,0	
Styrke barnefaglig kompetanse og bemanning i asylmottak for enslige mindreårige asylsøkere mellom 15–18 år	100,0	
Veiledning og informasjon for barnefamilier om retur ved avslag	4,0	
Oppstart prosjekt med et eget utreisesenter for barnefamilier	10,0	
Tilskudd til integreringsprosjekter i asylmottak i regi av frivillige organisasjoner	15,0	
Tilskudd til Selvhjelp for Innvandrere og Flyktninger (SEIF)	1,5	
Øke timetallet til norskopplæring i mottak fra 175 til 250	34,9	
Regionale utviklingsmidler	200,0	
Nasj. samarbeid for regional utvikling	50,0	
Groruddalssatsingen, rette opp kutt	17,0	
		460,8
Ramme 7. Arbeid og sosial		
Syv nye sentre mot arbeidslivskriminalitet: Nav (Nav, skatteetaten, politi og Arbeidstilsynet)	21,7	
Adm. kostnader 2 000 tiltaksplasser	45,5	
Fleksibelt ettervern, jobb for tidligere innsatte. Pilotprosjekt mellom Klepp, Time og Hå kommuner, No Limitation og Nav. Øremerking i tre år. For 2017 øremerkes 2,3 mill. som halvårseffekt	2,3	
2000 tiltaksplasser (1000 ordinære og 1000 nedsatt arbeidsevne)	235,0	
250 plasser, varig tilrettelagt arbeid	32,0	
Tilskuddsordning som skal forebygge og redusere fattigdom blant barn og unge	10,0	
Syv nye sentre mot arbeidslivskriminalitet: Arbeidstilsynet (Skatteetaten, politi, Nav, Arbeidstilsynet)	21,7	
Utvide overgangsperioden i uførereformen til 2021 slik at barnetillegget økes de neste fem årene	2,0	
Styrking av Arbeidstilsynet for å bekjempe arbeidslivskriminalitet	10,0	
Øke pensjonen for enslige alderspensjonister med minstepensjon med 6000 kroner fra 1. september 2017	114,0	

Beskrivelse	Endring (mill. kr)	Delsum satsinger
Styrke funksjonshemmedes organisasjoner, herunder FFO og SOR	5,0	
		499,2
Ramme 8. Forsvar		
Økt tilskudd til Det Frivillige Skyttervesen	0,5	
Uniformer og forlegningstiltak for kvinner i Forsvaret	10,0	
Overføringer til andre: Økt støtte til veteranorganisasjonene	1,5	
Hæren: Styrking av reservedeler, ammunisjon, beredskapsbeholdninger og vedlikehold	90,0	
Hæren: Øke antall øvingsdøgn i 2. bataljon fra 26 til 28	8,0	
Kystjegerkommandoen (KJK) opprettholdes i Nord-Norge (drift)	65,0	
Heimevernet: økt øvingsaktivitet og reservedeler, ammunisjon, beredskapsbeholdninger og vedlikehold	91,0	
HV-11/Setnesmoen opprettholdes (drift)	15,0	
Heimevernet, drift: Sjøheimevernet – midler til aktivitet i nord i 2017	10,0	
Heimevernet: Styrking av stabene i HV-16 (Troms) og HV-17 (Finnmark) samt ekstra øvingsdøgn i innsatsstyrken i HV-17	17,0	
Kystjegerkommandoen opprettholdes i Nord-Norge (materiell)	75,0	
Kulturelle og allmennyttige formål: Driftsutgifter (Forsvarets Musikk)	7,0	
		390,0
Ramme 9. Næring		
Bioøkonomifond/ordning	150,0	
Mechatronics Innovation Lab (MIL) ved Universitetet i Agder	40,0	
Laboratorium for undervannsteknologi, Lindesnes	1,5	
		191,5
Ramme 11. Landbruk		
Forskning fôr (10 mill.) og gjødsling (10 mill.)	20,0	
Klimarådgivning på gårder, styrt av Bondelaget	15,0	
Matsentralen i Oslo	1,0	
MRSA-erstatning til bønder	20,0	
Tilskudd til tømmerkaier og skogsveger	30,0	
Trebasert innovasjon (rette opp kutt)	19,5	
Planteforedling	10,0	
Doble satsen til drenering/grøfting fra 1000 til 2000 kr per dekar til	70,0	
		185,5
Ramme 12. Olje og energi		
Tilskudd til utjevning av overføringstariffer, reversere kutt	20,0	
Tilskudd museums- og kulturminnetiltak, herunder Telemarkskanalen, flomsikring	2,0	
Flom og skredforebygging, reversere kutt + øke, Åknesprosjektet Møre og Romsdal	20,0	
		42,0

Beskrivelse	Endring (mill. kr)	Delsum satsinger
Ramme 13. Miljø		
Skogvern	50,0	
Truede arter og natur	10,0	
Statlige vannmiljøtiltak, nye laksetrapper i Vefsna	7,0	
Vannressursforvaltning, økning	30,0	
Friluftsformål, styrking	5,0	
Miljøovervåking/økologisk grunnkart	50,0	
Tilskudd til klimatiltak og klimatilpasning, herunder Klimasats	100,0	
Verdensarv, kulturlandskap, bl.a. bievennlige slåtteenger	20,0	
Marin forsøpling	10,0	
Restfinansiering utgravinger på Kongsgårdprosjektet Avaldsnes, Rogaland	5,4	
Tilskudd verdensarvområdene/stedene	5,0	
Forskning på isavhengige pattedyr	5,0	
Regionalparker i Østfold, Telemark, Finnmark, Sogn og Fjordane og Oppland	10,0	
		307,4
Ramme 15. Helse og omsorg		
Klara Klok, digital rådgivningstjeneste for ungdom, øremerke	1,8	
Seksuell helse, abortforebyggende arbeid, Menneskeverd	1,5	
Gå imot regjeringens forslag til fjerning av diagnoselisten for fysioterapi	140,0	
ME-forskning	2,0	
Videreutvikle Avansert hjemmesykehus for barn, Stavanger universitetssykehus (SUS), barnepalliasjon	20,0	
Ammehjelpen	0,8	
Modum Bad, Institutt for sjelesorg	0,4	
Basisbevilgning, regionale helseforetak	1638,0	
Psykisk helse i skolen, videreføre tilskuddsordning	25,0	
Arbeid med tverrsektoriell strategi for barn og unges psykiske helse (forarbeid til opptrappingsplanen for psykisk helse for barn og unge)	20,0	
Intensivere tiltak mot unødig bruk av medikamentbruk blant barn og unge	10,0	
Styrke kapasitet psykisk helsevern barn og unge (PHBU)	250,0	
Etablere/videreutvikle FACT-team for barn og unge (oppsøkende behandlingsteam for alvorlig psykisk syke)	20,0	
Økt bemanning i helsestasjon- og skolehelsetjenesten, starte opptrapping mot kvalitetsnorm. Øremerke 50 mill. kr fra kommunerammen, 250 mill. kr i friske midler og videreføre 101,3 mill. kr allerede øremerkede. Total satsing: 401,3 mill. kr	250,0	
Rusarbeid i kommunene (øremerking av midlene i opptrappingsplanen fra kommunerammen)	270,0	
Tilskuddsordningen for frivillige/ideelle som driver rus/psykisk helsearbeid	50,0	
Øremerkede bevilgninger til ideelle/frivillige organisasjoner: Frelsesarmeen Gatehospitalet, Oslo 39,3 mill. kr, Evangeliesenteret 31 mill. kr, Stiftelsen P22 19 mill. kr, Stiftelsen Kraft 1,5 mill. kr, Sammen om nøden 5 mill. kr, Pårørendesenteret 4 mill. kr, Retretten 3 mill.		
Forebygging av alkoholskader	30,0	
Reversere kutt i rekrutteringstilskuddet til legetjenester i kommunene	15,0	

Beskrivelse	Endring (mill. kr)	Delsum satsinger
Aktivitetsvenn, arbeid rettet mot demensrammede i regi av Nasjonalforeningen for folkehelsen	4,0	
Demensforskning	20,0	
Forebyggende hjemmebesøk for 75-åringer (50 pst. statlig tilskudd)	25,0	
Livshjelp ved livets slutt, kommunale kompetansemidler	20,0	
Videreutvikling av seniorsentre og aktivitetstilbud til seniorer	12,0	
Innovasjon i omsorgstjenestene, pilotprosjekter omsorgsteknologi	50,0	
Senter for rettsmedisin, nasjonal status	30,0	
Medisinske undersøkelser på barnehusene finansiert av RHF, tilskuddsordning/øremerking	35,0	
Hjelpetilbud for unge overgripere etter modell av off-clinic i Sverige	10,0	
Snakk om mobbing, Blå Kors	3,0	
Tromsøundersøkelsen	2,5	
No Limitation	2,0	
		2958,0
Ramme 16. Kirke, utdanning og forskning		
Landslinje for skiskyting, Stryn VGS	4,0	
Tidlig innsats 1.–4. trinn. Videreføring av fjorårets satsing på flere lærere. Norm for lærertetthet	460,0	
Øremerkede midler, flere lærerstillinger 5.–10. trinn. Norm for lærertetthet	194,0	
Innføring av mentor/veiledningsordning for nye lærere fra høsten 2017	230,0	
Samfunnskontrakten: Få flere bedrifter til å ta inn lærlinger	20,0	
Styrke Barneombudets arbeid med å hjelpe barn utsatt for mobbing	7,0	
2000 nye studieplasser	114,6	
Kompensere universiteter og høyskoler som får en negativ effekt i 2017 ved omstillingen til nytt finansieringssystem	67,0	
Oppstart pianostemmerutdanning Norges musikkhøgskole	2,0	
Rekrutteringsstillinger til private institusjoner	10,0	
Opptrapping av lærerutdanning NLA, 70 elevplasser	3,0	
Tilsyn, private høyskoler	10,0	
Driftstilskudd Musikkteaterhøyskolen	4,0	
Innlemme elever ved folkehøyskolene i 11 mnd. studiestøtte	3,0	
Folkehøyskolene – integreringstiltak asylsøkere	0,5	
Folkehøyskolenes bærekraftprosjekt, engangsbevilgning	2,0	
Videreføre tilskudd til Globalskolen og Norskskolen	12,0	
Friskoler, økt kapitaltilskudd	30,0	
Opprette lokal frafallspott	10,0	
Utvikling læreplanarbeid samisk	3,0	
Antimobbearbeid samisk	1,0	
Styrke studieforbundenes arbeid for integrering	10,0	
Frivillige organisasjoner, arbeid mot mobbing	5,0	
Styrke elevkurs hørselshemmede	1,0	
Økt driftstilskudd/rammetilskudd til Den norske kirke	76,0	

Beskrivelse	Endring (mill. kr)	Delsum satsinger
Andre trossamfunn	13,0	
Kompensere bortfall av statlige midler som understøtter partssamarbeid og tillitsvalgtordninger	5,0	
Økt egenkapital, Den norske kirke	200,0	
Sjømannskirken – Familieveiviseren	2,5	
Rentekompensasjon – ramme utvides til 1 mrd. kroner	0,3	
Bestandsforskning, Havforskningsinstituttet	10,0	
Opprette to nye studieretninger ved Høyskolen i Hedmark, Kongsvinger, med 20 plasser for IKT, analyse og strategisk utvikling, og 20 plasser for bioøkonomi	1,7	
Opprette to nye studieretninger ved Høyskolen i Hedmark, Kongsvinger, med 20 plasser for IKT, analyse og strategisk utvikling, og 20 plasser for bioøkonomi	0,6	
Bioøkonomiprogrammet ENERGIX, reversere kutt	13,5	
		1525,7
Ramme 17. Transport og kommunikasjon		
Trygg Trafikk (8 mill. kroner); Lokale trafikksikkerhetstiltak (10 mill. kroner) (Barnas transportplan)	18,0	
Notodden flyplass, Tårntjenester	8,2	
E18 Retvet-Vinterbro	20,0	
Utvidet TT-ordning for brukere med særlig behov	22,6	
Skredsikring fylkesveier	50,0	
Jernbane: Redusert vedlikeholdsetterslep	200,0	
Jernbane: Planmidler forsering intercity	300,0	
Godsoverføring fra vei til sjø	60,0	
Tilskudd til bredbånd	50,0	
Kollektivsatsing i byene (belønningsordningen for kollektivtrafikk) (rette opp kutt)	400,0	
Belønningsordningen for gang- og sykkelvei (Barnas transportplan)	300,0	
		1428,8
Ramme 18. Kommunesektoren		
Reversere regjeringens økning i innslagspunkt for refusjonsordning ressurskrevende tjenester	330,0	
Tapskompensasjon fylkeskommuner	60,0	
Økt legedekning i sykehjem og styrket grunnbemanning i omsorgstjenestene	200,0	
Reversere nedtrekk i kommunerammen for bortfall av diagnoselisten for fysioterapi	175,0	
Småkommunetilskudd	50,0	
Omstillingsmidler til Tinn	5,0	
Engangstilskudd til vedlikehold og rehabilitering av bygg og infrastruktur i kommuner på Sør- og Vestlandet	500,0	
Økt lærlingtilskudd med 5000 kr pr kontrakt	100,0	
		1420,0

Beskrivelse	Endring (mill. kr)	Delsum satsinger
Ramme 20. Finansadministrasjon		
Skatteetaten – Syv nye sentre mot arbeidslivskriminalitet (Skatteetaten, politi, Nav, Arbeidstilsynet)	21,7	
Elektronisk innbetalingsordning for avgift ved handel i utenlandsk nettbutikk	10,0	
		31,7
Sum	**13 078,9**	

Dette medlem viser til Kristelig Folkepartis alternative statsbudsjett 2017, der det foreslås følgende utgiftsreduksjoner (beløp er angitt som endring i forhold til regjeringens forslag):

Beskrivelse	Endring (mill. kr)
Omprioritere fra bevilgning til vedlikehold av fengsler til innhold i kriminalomsorgen	-50,0
Disposisjonspost KUD	-5,0
Overgangsbistand/Sårbare stater/regioner (kapitlets innhold er endret, til dels på uheldig måte, i budsjettproposisjonen)	-25,0
Investeringsbevilgning til PST fordeles over to år, for å kunne gi Kripos 45 mill. kr ekstra	-45,0
Redusere måltall for tvangsretur av personer uten lovlig opphold til 7000	-136,5
Redusere måltall for tvangsretur av personer uten lovlig opphold til 7000	-12,25
Redusere måltall for tvangsretur av personer uten lovlig opphold til 7000	-26,25
Forsvarsbygg (EBA), midler omdisponeres til andre forsvarsformål	-50,0
Sjøforsvaret – omdisponering til andre forsvarsformål	-20,0
Forsvarsmateriell, drift: Omdisponering til andre forsvarsformål	-20,0
Norsk Akkreditering	-10,0
Utsette prosjekt for ny registeringsplattform for Brønnøysundregisteret	-172,0
Seismiske undersøkelser ved iskanten i Barentshavet	-57,0
Innsatsstyrt finansiering (Flytting fra Innsatsstyrt finansiering til RHF-enes basisbevilgning; øremerke 250 mill. kr av summen til psykisk helsevern for barn og unge)	-1888,0
Kommunalt arbeid, psykisk helse, omprioritering	-19,2
Digitale helsetjenester for ungdom	-1,8
Fjerne støtten til lavterskel-LAR	-10,0
Realfagstrategien – kutt økning	-30,0
Reversere ekstra naturfagstime	-84,7
Videreutdanning lærere, noe reduksjon av regjeringens økning pga. omprioritering til flere lærere	-80,0
Tilskudd for reduserte bompengetakster utenfor byområdene	-502,8
Omfordele midler fra regjeringens tidlig innsatsforslag til vår satsing på tidlig innsats i skolen	-150,0
Redusert etterspørsel etter barnehageplasser pga. økt kontantstøtte	-156,0
Øremerking av tilskudd til stillinger i skolehelsetjenesten og helsestasjonene	-50,0
Øremerking av midler til opptrappingsplanen mot rus	-300,0
Avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen økes fra 0,5 til 0,6 pst, lik nivået i budsjettavtalen for i år (324,8 mill. kr; økt gjenbruk og standardisering i offentlige IT-prosjekter (200 mill. kroner), kutt i privat konsulentbruk i staten (400 mill. kroner)	-924,8
Sum utgiftsreduksjoner	**-4826,3**

Dette medlem viser til Kristelig Folkepartis alternative statsbudsjett 2017, der det foreslås følgende skatte- og avgiftsendringer (beløp er angitt som endring i forhold til regjeringens forslag):

Skatte- og avgiftslettelser		
Beskrivelse	**Bokført (mill.kr)**	**Påløpt (mill.kr)**
Utvide overgangsperioden i uførereformen for uføre med barn og gjeld til 2021, slik at disse får høyere utbetalinger de neste fem årene	-40,0	-50,0
SkatteFUNN: Fjerne maksimal timesats	0,0	-350,0
Økt skattefradragsbeløp ved gaver til frivillige organisasjoner til 30 000 kr for privatpersoner og 100 000 kr for bedrifter	-17,0	-50,0
Opprettholde skattefritak for investeringstilskudd i distriktene under LMD	-8,0	-8,0
Opprettholde skattefritak for investeringstilskudd i distriktene under KMD	-4,0	-4,0
Bedret reisefradrag	-180,0	-220,0
Øke grensen for når frivillige org. må betale arb.giveravgift til 60 000 per ansatt / 600 000 per org.	-8,0	-10,0
Sum skatte og avgiftslettelser	**-257,0**	**-692,0**

Skatte- og avgiftsøkninger		
Mer omfordelende trinnskatt	1180,0	1480,0
Formuesskatt: Nominell videreføring av bunnfradrag og økt verdsetting av sekundærbolig til 90 pst. av markedsverdi	490,0	610,0
Videreføre dagens avskrivningssatser for saldogruppe c (lastebiler, vogntog og busser)	70,0	300,0
Ikke åpne for jordbruksfradrag for aksjeselskap	0,0	10,0
Fjerne adgangen til avgiftsfri innførsel av varer med verdi under 350 kroner fra 1. april 2017	930,0	1030,0
Reversere muligheten til å gjøre om tobakk til alkohol i taxfree-kvoten; Økte alkoholavgifter 5 pst.	530,0	585,0
Økt tobakksavgift 10 pst.	500,0	550,0
Engangsavgift: Redusert øvre innslagspunkt i CO_2-komponenten til 75 g/km; Dobling NO_x-komponenten	1150,0	1250,0
Engangsavgift: Regjeringens kutt i effektkomponenten halveres	350,0	380,0
Reversere endringen i vektkomponenten i engangsavgiften for plug-in hybrider i statsbudsjettet 2015 (Gjøre elbiler mer attraktive)	460,0	500,0
Videreføre dagens nivå for årsavgiften (Gjøre elbiler mer attraktive)	1220,0	1220,0
Gjeninnføre båtmotoravgiften	170,0	190,0
Oppheve avgiftsfritak for diesel til båtmotorer	34,0	37,0
Økt veibruksavgift autodiesel 20 øre	550,0	580,0
Økt veibruksavgift bensin 15 øre	120,0	130,0
Økt elavgift 1 øre	460,0	615,0
Økt CO_2-avgift innenlandske flyreiser 1 kr	360,0	390,0
Svovelavgiften utvides til å omfatte kull og koks og utslipp fra raffinering fra 1. april 2017	35,0	40,0

Skatte- og avgiftslettelser		
Økt miljøavgift på klimagassene HFK og PFK med 100 kr/tonn CO_2-ekvivalenter	95,0	105,0
Øke NO_x-avgiften med 1,5 kr/kg	2,0	3,0
Sum skatte- og avgiftsskjerpelser	**8706,0**	**10005,0**
Sum skatt/avgift	**8449,0**	**9313,0**

3.1.2.4 Merknader fra Senterpartiet

Komiteens medlem fra Senterpartiet ønsker et samfunn med tjenester nær folk og verdiskaping i hele landet. Dette medlem påpeker at regjeringen gjennom fire år har sentralisert arbeidsplasser, tjenestetilbud, økonomiske ressurser, makt og innflytelse. Innen offentlig sektor har regjeringen foreslått og til dels fått gjennomslag for sentraliserende reformer i kommunesektoren, sykehussektoren, brannvesenet, høyskole- og universitetssektoren, politiet, Skatteetaten og fengselsvesenet. Regjeringen har gjort lov- og skattemessige endringer som har åpnet opp for mer privatisering og stordrift.

Dette medlem er bekymret for at denne utviklingen over tid vil skape store sosiale forskjeller. Disse sosiale forskjellene vil kunne få et klart geografisk preg der ressurser flyttes til de store byområdene, mens distriktene blir tappet for arbeidsplasser, velferdstjenester og innbyggere.

Dette medlem viser til at regjeringen også har foretatt betydelige endringer i skatte- og avgiftssystemet siden den tiltrådte. Ved å kombinere massive skattekutt til de rikeste med nye avgifter som rammer vanlige folk, har den bidratt til at vi nå ser en betydelig økning i forskjeller i Norge og en kraftig sentralisering av velstand og formue. Mens samfunnets mest formuende har fått stadige kutt i skatten på sin finansformue, opplever folk flest en stadig tyngre avgiftsbyrde, blant annet i form av mer bompenger og økning i diesel- og bensinavgiftene.

Et løft for vanlige arbeidsfolk

Dette medlem viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår skatteendringer som skal bidra til å jevne ut de sosiale og geografiske forskjellene som regjeringen har medvirket til å forsterke. En gjennomsnittlig lønnsmottaker vil med Senterpartiets skatteforslag få skattelette på over 1 000 kroner mer enn i regjeringens opplegg. Samtidig gjøres omdisponeringer på nærmere 10 mrd. kroner for å bekjempe den økende ledigheten. Dette medlem påpeker at høy innvandring, blant annet fra EØS, har satt arbeidsbetingelsene i spill for brede grupper blant annet innen håndverks- og yrkesfagene. Senterpartiet satser derfor 155 mill. kroner på en pakke mot arbeidslivskriminalitet og sosial dumping. I tillegg styrkes fagorganiseringen ved at fagforeningsfradraget økes til 4 500 kroner. Dette medlem minner om at Senterpartiet også foreslår en pakke på 368 mill. kroner for å øke rekrutteringen til yrkesfag og at partiet satser 220 mill. kroner på lønnstilskudd og tilrettelagte arbeidsplasser.

Landbruket må sikres

Dette medlem viser til at typiske distriktsnæringer som landbruket, transportnæringen og fiskerinæringen i regjeringsperioden har fått målrettede skatteskjerpelser og mener det er oppsiktsvekkende at regjeringen har foreslått en rekke skatteskjerpelser for landbruket ettersom regjeringen selv i regjeringserklæringen skrev at den ville «bruke målrettede skatteendringer for å styrke bondens økonomiske stilling». I stedet har vi i løpet av perioden sett at verdien av jordbruksfradraget er blitt mindre, at regjeringen har foreslått å skattlegge salg av gårdsbruk innen familien og at regjeringen har lagt fram forslag om å skattlegge investeringer i distriktslandbruket hardere.

Dette medlem foreslår skatteendringer som skal bidra til å utjevne de sosiale og geografiske forskjellene som regjeringen har bidratt til å skape. Samtidig vil Senterpartiets foreslåtte skatteendringer legge til rette for å skape arbeidsplasser og verdier i hele landet. Dette medlem mener at regjeringens såkalt næringsnøytrale næringspolitikk er feilslått og ikke har lyktes med å skape et tilstrekkelig antall nye arbeidsplasser i næringslivet, slik regjeringen har argumentert for at den ville gjøre. Senterpartiet mener at nøkkelen til en vellykket næringspolitikk er bærekraftig utnyttelse av de rike naturressursene våre. Senterpartiets næringspolitikk er derfor en rekke målrettede satsinger på de naturbaserte næringene gjennom for eksempel trebasert innovasjonsprogram, marint verdiskapingsprogram og bioøkonomistrategi.

Dette medlem viser til regjeringens mange reformer i offentlig sektor. Senterpartiet har vært tydelige motstandere av disse reformene fordi de konsekvent sentraliserer det offentlige tilbudet av tjenester. Dette medlem mener at velferdsstaten ikke skal være et gode forbeholdt dem som bor i by, men

at også de som bor utenfor nasjonale og regionale bysentre, har rett til god tilgang på helsetjenester, et tilstedeværende politi, gamlehjem, barnehager, høyskoler og offentlige kontorer i rimelig nærhet til sitt bosted. I enkelte tilfeller, som i kommunereformen og i politireformen, har regjeringen argumentert med at tjenestene til innbyggerne vil bli bedre dersom de flyttes lenger bort fra folk i distriktene og produseres i større enheter. I andre tilfeller, som i den varslede fengselsreformen, argumenterer regjeringen ikke for at kvaliteten på tjenesten vil endre seg. Regjeringen nøyer seg her med å påpeke at «nye fengsler må være større, og flere av dagens enheter må erstattes med færre og større enheter». I begge tilfeller vil likevel resultatet av regjeringens reformer være at det offentlige tjenestetilbudet i Norge flyttes fra distriktene inn til region- eller bysentre og at små og geografisk spredte enheter erstattes med store og sentraliserte enheter. Dette medlem frykter at dette skaper en samfunnsutvikling der det er vanskeligere å komme i kontakt med offentlige institusjoner, der de mest ressurssvake vil falle utenfor flere av velferdssystemene og der Norge får en todelt velferdsstat som favoriserer dem som bor sentralt. Dette medlem mener det er avgjørende for å opprettholde skatteviljen og den store støtten til velferdsstaten i hele Norge at alle får nyte godt av velferdstjenestene uavhengig av bosted.

Dette medlem viser til Senterpartiets alternative budsjett. De viktigste satsingene i dette budsjettet er en storstilt satsing på lokal velferd gjennom kommuner og fylkeskommuner, satsing på vanlige arbeidsfolk, oppgradering av Hæren og Heimevernet, målrettet arbeid for å skape arbeidsplasser i hele landet og en stor økning i de frie midlene til politidistriktene.

Dette medlem viser til at det i Senterpartiets alternative statsbudsjett foreslås en rekke tiltak for å bedre tjenestetilbudet til folk i hele Norge. Det foreslås blant annet 500 mill. kroner i økning i de frie midlene til politidistriktene for å sikre god politidekning i alle deler av landet og for å motvirke effektene av regjeringens sentraliserende politireform. Bevilgningene til kommuner og fylkeskommuner foreslås økt med henholdsvis 2 mrd. kroner og 1 mrd. kroner. Midlene skal blant annet gå til 6 000 flere barnehageplasser, økt legedekning på sykehjem, folkehelsetiltak i regi av frivillige organisasjoner og klimatiltak i kommunene. Senterpartiet foreslår å overføre prosjektet med statlig finansiering av eldreomsorgen til kommunene, et grep som vil gi kommunene over 1 mrd. kroner i økte rammer. For å avhjelpe en mange steder anstrengt kommuneøkonomi, foreslår partiet å fullfinansiere kostnadene knyttet til enslige mindreårige asylsøkere og til integreringstilskudd. Partiet foreslår også å innføre gratis skolemåltid for ett klassetrinn fra høsten 2017 av og gratis skolefrukt for alle. I tillegg har Senterpartiets forslag innenfor rammeområder som transport, helse, næring og justis en klar distriktsprofil.

Arbeid til alle

Dette medlem minner om at arbeidsledigheten fortsatt er høy i enkelte deler av landet. For å avhjelpe denne situasjonen gjør Senterpartiet omprioriteringer på nesten 10 mrd. kroner. Blant tiltakene er riksveginvesteringer, utbygging av bredbånd, skredsikring av riks- og fylkesveger, utbedring av flaskehalser på vegene som skal sikre bedre fremkommelighet for næringslivet, vedlikehold av sykehus, vedlikehold i kommunene og regionale utviklingsmidler. I pakken inngår også målrettede skatteletter som fjerning av økt arbeidsgiveravgift for finansnæringen, reversering av økning i veibruksavgift for bensin og autodiesel og opprettholding av ordningen med startavskrivninger i saldogruppe D.

Dette medlem viser til at regjeringen forsinket la frem et forslag til ny langtidsplan for Forsvaret og at det ble inngått forlik rundt dette av tre partier på Stortinget. Dette medlem mener det er beklagelig at regjeringen foreslår å utsette alle investeringer i Hæren og Heimevernet i påvente av en landmaktutredning. Senterpartiet mener at Norge ikke kan utsette nødvendige investeringer i Hæren og foreslår derfor en kraftig økning i bevilgningene til Hæren med 1 mrd. kroner. Tilsvarende mener Senterpartiet at det er nødvendig å opprettholde et sterkt Heimevern over hele landet og foreslår å bevilge 300 mill. kroner mer til dette formålet.

Innenfor justissektoren er det store behov for økte midler. Dette medlem vil derfor vise til at Senterpartiet foreslår å bevilge 500 mill. kroner mer enn regjeringen til politidistriktene. I tillegg foreslår Senterpartiet å bevilge 150 mill. kroner mer til å ansette flere fagutdannede i fengslene og 22 mill. kroner til digitalisering av de mindre tingrettene. Behovet for nasjonal grensekontroll ble aktualisert gjennom flyktningkrisen i 2015. Dette medlem viser også til at EU-kommisjonen nylig har anbefalt at en rekke land, deriblant Norge, forlenger den nasjonale grensekontrollen som følge av en uavklart grensekontrollsituasjon i hele Europa. Senterpartiet foreslår derfor i statsbudsjettet for 2017 å bevilge 100 mill. kroner til nasjonal grensekontroll.

Dette medlem mener at det er behov for en mer målrettet næringspolitikk der bærekraftig utnyttelse av de rike naturressursene våre er en bærebjelke. For å oppnå en bedre næringspolitikk foreslår Senterpartiet blant annet å reversere regjeringens foreslåtte kutt i Investinor, å tilføre et grønt investeringsselskap 10 mrd. kroner i fondskapital, å styrke miljøteknologiordningen med 65,5 mill. kroner og å

øke investeringsmidlene for landbruket med 200 mill. kroner.

3.1.2.5 Merknader fra Venstre

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Norge, som et av de første land, i juni i år ratifiserte Paris-avtalen. Det betyr at Norge skal redusere egne utslipp av klimagasser med 40 pst. innen 2030 i forhold til nivået i 1990 og bli et lavutslippssamfunn i 2050.

Utfordringen er at de norske utslippene ikke har gått ned i perioden fra 1990 til i dag. Utslippene har økt med 2,5 pst. Det gjør at vi må starte arbeidet med å nå 2030-målene jo før jo heller. Behovet for et grønt skifte har aldri vært mer presserende enn det er akkurat nå.

Det er ikke noe nytt at dette medlem mener dette. Det var også et bakteppe for budsjettforhandlingene i fjor. Og grunnen til at det i det hele tatt ble en avtale var at statsministeren personlig garanterte for at budsjettet i 2017 ville medføre en grønn skatte- og avgiftsomlegging av en størrelse som forsterker klimaforliket og som gir betydelige reduksjoner i klimautslippene. Dette er også nedfelt som en del av avtaleteksten om statsbudsjettet for 2016.

Problemet for både regjeringen og for norsk klimapolitikk er at regjeringen og statsministeren ikke har levert det de lovet. Og på viktige områder går regjeringens forslag til statsbudsjett i feil retning:

Det foreslås mer penger til vei, mindre til jernbane, kollektivtransport, sykkel og gange. Hvordan regjeringen har tenkt å nå målene de har sluttet seg til i Nasjonal transportplan 2014–2023 om at all vekst i persontrafikk i storbyområdene skal tas med kollektiv-, gang- eller sykkeltrafikk, er for meg en gåte.

Det foreslås en netto skatte- og avgiftslette til bilister og bruk av fossile biler med nesten 1 mrd. kroner, mens regjeringen samtidig varsler økte avgifter på nullutslippsbiler i årene som kommer. Hvordan regjeringen har tenkt å nå målene de har sluttet seg til om at Norge skal bli et lavutslippssamfunn i 2050, og at utslippene fra transportsektoren nesten skal halveres i løpet av 13 år, er en like stor gåte.

For dette medlem er et budsjett som medvirker til utslippsreduksjonene allerede i 2017, viktig, men enda viktigere er det at det settes i verk tilstrekkelig tiltak i 2017 som bidrar til at Norge når målene i 2030. Regjeringens forslag til statsbudsjett gjør ikke dette. De forslagene som Venstre fremmer i sitt forslag til statsbudsjett for 2017, vil nettopp gjøre det, og de har også i stor grad sammenfall med den utredningen regjeringen mottok av ekspertutvalget for grønn konkurransekraft fredag 28. oktober 2016.

I klimapolitikken er Norge på sett og vis i en særstilling: Vi har høye klimautslipp, vi vil i stor grad påvirkes av klimaendringene og har samtidig en sterkt oljedominert økonomi. Den eneste muligheten til å møte disse parallelle utfordringene er gjennom et reelt grønt skifte.

Det krever at vi bruker avgiftssystemet aktivt. Det må bli billigere og enklere å velge miljøvennlig, og dyrere å forurense. Norge må ta sin del av ansvaret for å unngå katastrofale klimaendringer.

Dette medlems viktigste oppgave blir derfor å sørge for at Norge får et statsbudsjett i 2017 som gir lavere klimagassutslipp og flere varige, grønne arbeidsplasser.

Konkret foreslår dette medlem følgende for å oppnå disse målene:

- Et grønt skatteskifte på om lag 15 mrd. kroner med like store deler skjerpelser og lettelser i grønne avgifter og skatter.
- En økt satsing på kollektivtransport, sykkel- og gangveier og fornybare løsninger i transportsektoren på over 6 mrd. kroner
- Omstilling av norsk næringsliv i mer miljø- og klimavennlig retning med nye tiltak og økte satsinger på 1,5 mrd. kroner

Dette medlem viser til at det grønne skiftet er hovedprofilen i Venstres forslag til statsbudsjett for 2017. Det er i tillegg en rekke forslag som vil bidra til å løse flere av utfordringene Norge står overfor.

- En målrettet satsing på å redusere arbeidsledigheten og skape flere nye, varige arbeidsplasser – spesielt i privat sektor. Totalt foreslår Venstre om lag 7 mrd. kroner i ulike tiltak knyttet til teknologioverføring og innovasjon, tiltak for økt gründerskap og tiltak for økt aktivitet. I tillegg kommer forslag om målrettede skattelettelser for norsk næringsliv på rundt 2 mrd. kroner ut over regjeringens forslag som bl.a. innebærer at selskapsskatten reduseres fra 25 til 24 pst.
- En tydelig omfordeling til dem som trenger det mest. Både gjennom et mer sosialt skattesystem, omfordeling av kontantytelser fra det offentlige og en rekke målrettede tiltak over statsbudsjettets utgiftsside. Totalt 3,2 mrd. kroner i målrettede tiltak til dem som trenger det mest.
- Tidlig innsats i barnehage, SFO/AKS, grunnskolen og helseoppfølging av barn/unge med om lag 2 mrd. kroner.
- Et digitaliserings- og IKT-løft i skolen på om lag 650 mill. kroner.
- En styrket kommuneøkonomi med 3 mrd. kroner, hvor ca. 1,8 mrd. kroner er økte frie inntekter.
- Tiltak for forebygging og bedre folkehelse med 2,8 mrd. kroner.
- En mer bærekraftig bruk av oljepenger, effektivisering av offentlig sektor og flere betydelige og

nødvendige endringer av offentlige ytelser som virker kontraproduktivt i forhold til mål om flere i arbeid og at den reelle pensjonsalderen må heves i framtiden – vi må jobbe lenger. Venstre foreslår om lag 7 mrd. kroner mindre i oljepengebruk i 2017 enn det regjeringen legger opp til.

Konkret foreslår dette medlem følgende i store størrelser (i mill. kroner) slik det framkommer av omtale og tabeller under de ulike rammeområder i denne innstilling:

Inndekning/omprioriteringer:	24 127,3
Økte inntekter:	735,3
Skatteskjerpelser (netto bokført)	954,5
Sum økt handlingsrom	**25 817,1**
Økte utgifter/omprioriteringer	-18 858,6
Sum økte utgifter	**-18 858,6**
Mindre oljepengebruk	**6 958,5**

Dette medlem foreslår å omprioritere nær 40 mrd. kroner i forhold til regjeringens forslag til statsbudsjett for 2017, hvorav ca. 14 mrd. kroner er innenfor det samlede skatte- og avgiftsopplegget.

Grønt skifte. Grønn vekst

Dette medlem har etterlyst det grønne skiftet i mange, mange år. Statsbudsjettet for 2017 blir siste mulighet for regjeringen og regjeringspartiene til å vise at de tar klimaproblemene og Norges forpliktelser på alvor og at de faktisk følger opp de avtaler de har inngått, både med Venstre i budsjettet for 2016, Stortingets eget klimaforlik og de internasjonale avtaler Norge har undertegnet og ratifisert.

Norges mål og forpliktelser om å redusere utslippene med 40 pst. innen 2030 innebærer at vi må slippe ut 23 millioner tonn færre CO_2-ekvivalenter i 2030 enn det vi gjør i dag. Den eneste virkningen av årets budsjett som regjeringen kan vise til, er en reduksjon på om lag 200 000 tonn som følge av en forsiktig økning av enkelte miljøavgifter. Da er det ikke regnet med en økning som forslag av reduksjon i andre skatter og avgifter og forslag om å redusere bompengebetaling innebærer. Legger vi regjeringens egne tall og tempo til grunn, vil vi i beste fall nå klimaforpliktelsene om 115 år.

Konsekvensene av å la være å gjøre noe mer i 2017, fordi dette er for å sitere statsministeren «det folk og bedrifter kan klare i et enkelt budsjettår», er at Norge vil påvirkes dramatisk av klimaendringene. Temperaturen vil øke, særlig i nord. Havet blir surere og varmere, og store deler av Norge vil få økt nedbør. Faren for skred og oversvømmelser øker. Vesentlig infrastruktur som veier og avløp vil få større påkjenninger. Regningen kan bli svært stor. I den sammenheng er 160 kroner (konsekvensene av regjeringens forslag til økt veibruksavgift for bensin for en bil som kjører med gjennomsnittlig forbruk på 0,7 liter per mil) i årlige økte bensinutgifter rimelig marginale.

Klimaendringene er vår tids største utfordring, og vi har allerede begynt å se at konsekvensene kan bli dramatiske om vi ikke lykkes i å redusere verdens klimagassutslipp. Derfor trenger vi et statsbudsjett som setter oss i stand til å redusere Norges utslipp med 40 pst. innen 2030. Samtidig er det nødvendig å skape nye, varige arbeidsplasser. Det er essensen i det grønne skiftet som dette medlem foreslår.

I forslaget til statsbudsjett for 2017 legger Venstre til rette for et grønt skifte slik at vi kan redusere utslippene betydelig og nå målene i 2030. Konkret foreslår dette medlem:

- Et grønt skatteskifte på ca. 15 mrd. kroner (hvor like deler er skjerpelser og lettelser).
- Et skifte fra fossil til nullutslipp i bilparken.
- Et skifte fra privatbil og vei til kollektivtransport, jernbane og sykkel.
- Fra olje til grønn innovasjon og teknologi.

Dette medlem viser til at Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 innebærer en kombinasjon av «gulrot og pisk», men har et langt større fokus på positive virkemidler og et reelt skifte enn det vi har foreslått i de siste årene. Dels skyldes det at det dette medlem foreslår skal være forutsigbart og gjenkjennelig, og dels skyldes det at Venstre i samarbeid med regjeringen så langt har gjennomført et grønt skatteskifte i størrelsesorden 7,7 mrd. kroner.

Mange av dette medlems forslag når det gjelder skatteskifte er enten de samme som vi foreslo i forbindelse med statsbudsjettet for 2016 eller de er i stor grad identiske med de forslag Venstre har spilt inn til regjeringen og regjeringspartiene i de forhand-

linger som er gjennomført, men dessverre ikke konkludert, når det gjelder oppfølging av budsjettavtalen fra i fjor og anbefalingene fra Grønn skattekommisjon.

28. oktober 2016 mottok regjeringen anbefalingene fra sitt eget ekspertutvalg om «Grønn konkurransekraft». Regjeringens forslag til statsbudsjett inneholder svært få av anbefalingene fra denne rapporten, mens det i påfallende grad er sammenfall mellom rapporten og Venstres budsjettforslag for 2017. Det gjelder i alt fra skattepolitikken til vridning av forskningsinnsats, offentlige grønne innkjøp, tilgang på risikovillig kapital og krav om null- og lavutslipp i nye kollektivprosjekter og anbud. Denne høsten vil vise hvorvidt dette utvalget vil bety en reell endring i måten Norge tenker klimapolitikk på, eller om regjeringen først og fremst tenker at dette er et prisverdig initiativ og lar det være med det. For dette medlem er det helt uaktuelt ikke å ta inn disse anbefalingene i norsk klimapolitikk.

Grønt skifte sektor for sektor

Dette medlem understreker at Venstres grønne skifte består av en rekke elementer, hvor skatter og avgifter er viktig, men langt fra alt. I tillegg til et rent skatteskifte foreslår dette medlem også en rekke tiltak på statsbudsjettets utgiftsside som vil bidra til et reelt skifte sammen med nettopp virkemidler på skatte- og avgiftssiden. Også dette er helt i tråd med anbefalingene fra regjeringens eget ekspertutvalg for grønn konkurransekraft.

Eksempler på slike skifter er f.eks. fiskerisektoren, som på den ene side får økt CO_2-avgift med 160 mill. kroner, mens samme sektor får tilsvarende skattelettelser gjennom økt fiskerifradrag (150 mill. kroner.), økt tilskudd til næringstiltak i fiskeriene (10 mill. kroner.), marint verdiskapingsprogram (30 mill. kroner.), tilskudd til drivstoff i bransjer som har hatt lav CO_2-avgift (100 mill. kroner.) samt økte avskrivningssatser på maskiner, inventar m.m. som vil komme sektoren til gode, men som er vanskelig å tallfeste. I sum et grønt skifte som næringen kommer ut av i pluss, og hvor de som velger å legge om i mer miljøvennlig retning, kommer ut enda bedre.

Tilsvarende skifter skjer for landbruket, anleggssektoren og transportbransjen som på den ene side får økte miljøavgifter i tråd med prinsippet om at forurenseren skal betale, men samtidig blir kompensert gjennom andre reduserte skatter og avgifter og gjennom ulike tiltak og støtteordninger over statsbudsjettets utgiftsside som i sum bidrar og stimulerer til et grønt skifte. Det samme gjelder for husholdninger og privatpersoner.

Et grønt skatteskifte

Dette medlems overordnede mål i skattepolitikken er et grønt skatteskifte, hvor skattesystemet brukes aktivt til å stimulere arbeid og arbeidsplasser, utvikling, investering og eierskap i norske bedrifter og til å premiere miljøvennlig adferd. Konkret betyr det lavere skatt på arbeid, eierskap og bedrifter, skattestimuli for å gjøre miljøvennlige valg og økte miljøavgifter. Eller for å bruke ekspertutvalget for grønn konkurransekrafts formuleringer: «Det vi vil ha mindre av, skal skattes mer. Det vi vil ha mer av, skal skattes mindre.»

Det er ingen tvil om at skatter og avgifter er et viktig politisk virkemiddel for å styre adferd. Også i klimapolitikken. Det slår regjeringen selv fast. En rekke steder i ulike dokumenter knyttet til statsbudsjettet for 2017 slår nettopp regjeringen fast at det viktigste virkemiddelet i klimapolitikken er avgifter.

Dette medlem viser til at det etter forslag fra Venstre ble i 2014 satt ned en ny Grønn skattekommisjon. Kommisjonen la fram sine anbefalinger i desember 2015, og regjeringen har gjentatte ganger vist til dette arbeidet som påskudd for ikke å gjøre noe mer aktivt for å vri skattepolitikken i grønnere retning. Det er med stor undring dette medlem kan konstatere at regjeringen ikke ønsker å følge opp anbefalingene fra grønn skattekommisjon med en egen sak til Stortinget, men avspiser hele utredningen med tosiders uforpliktende kommentarer i statsbudsjettdokumentene for 2017.

For dette medlem handler et grønt skatteskifte både om å gi skatte- og avgiftslettelser for å belønne miljøvennlig valg, og det handler om skatte- og avgiftsskjerpelser for å sette en pris på utslipp og følge prinsippet som «alle» er enige om, nemlig at forurenseren skal betale.

Konkret foreslår dette medlem følgende endringer i et grønt skatteskifte:

Grønt skatteskifte	Bokført (mill. kroner)	Påløpt (mill. kroner)
Innføre et nytt miljøfradrag etter canadisk modell på 5 000 kr for alle personlige skatteytere (arbeidstakere og pensjonister)	-3375,0	-4225,0
Endre reisefradraget slik at bunnbeløpet opprettholdes på 22 000 kroner ved bruk av bil, men reduseres til 15 000 ved bruk av kollektivtransport	-100,0	-120,0
Skattefradrag, energieffektiviseringstiltak i egen bolig, inntil 50 000 kr per bolig	-260,0	-350,0
Skattefritak for arbeidsgiverfinansiert månedskort (kollektivtransport)	-2000,0	-2500,0
Økte avskrivningssatser saldogruppe c til 25 pst.		
Saldogruppe c gjelder lastebiler, vogntog, varebiler, busser mv.	-30,0	-130,0
Øke avskrivningssatsen for maskiner med 5 pst. under forutsetning av investeringen har påvist miljøeffekt og medfører økt energieffektivisering	-50,0	-100,0
Gå mot regjeringens forslag om å øke grunnrenteskatten med 1,3 prosentenheter for vannkraftproduksjon.	0,0	-125,0
Ekstra jordbruksfradrag på 20 000,- for bønder som driver eller legger om til økologisk produksjon	-1,5	-1,5
SkatteFUNN: Ekstra kriterium for fradrag for FoU knyttet til klima, miljø og energieffektivisering på hhv. 2 mill. kroner for bedriftsintern støtte og 4 mill. kroner for bedriftsekstern støtte	0,0	-3,0
Innføre nullsats på moms for reiser med kollektivtransport (unntatt flyreiser)	-750,0	-800,0
Fjerne årsavgiften for elbiler (og dermed også gå mot regjeringens forslag om opptrapping de neste årene)	-55,0	-55,0
Innføre fritak for omregistreringsavgift for elbiler	-40,0	-55,0
Innføre en flat omregistreringsavgift på alle personbiler på 1 500 kroner	-700,0	-700,0
Innføre fritak for elavgift for elektrisitet brukt som drivstoff i ferger, skip, lastebiler, busser og landstrøm (for båter)	-1,0	-1,0
Innføre fritak for elavgift for ladestasjoner til elbiler	-40,0	-55,0
Sum reduserte grønne skatter og avgifter	**-7402,5**	**-9220,5**
Gå mot regjeringens forslag om å øke satsene i reisefradraget	60,0	75,0
Øke CO_2-komponenten med 25 pst. for biler med utslipp over 200 g/km	150,0	150,0
Senke nedre knekkpunkt i CO_2-komponenten i engangsavgiften fra 85 til 70 g/km	1200,0	1330,0
Heve CO_2-komponenten i engangsavgiften for avgiftsgruppe C (campingbiler m.m.) til samme nivå som gjelder for personbiler	90,0	100,0
Øke satsen i engangsavgiften for NO_x-utslipp med 25 pst.	80,0	90,0
Ilegge samme NO_x-komponent i engangsavgiften for hhv. varebiler (gruppe b) og campingbiler (gruppe c) som for personbiler	49,0	55,0
Øke vektfradraget i engangsavgiften med 25 pst. for biogasskjøretøy	0,0	0,0
Endre vektfradraget i engangsavgiften for ladbare hybridbiler	0,0	0,0
Redusere vektfradraget for ikke ladbare hybridbiler til 5 pst.	55,0	60,0
Gå mot regjeringens forslag om å redusere årsavgiften	1220,0	1220,0
Økt veibruksavgift på bensin med 35 øre per liter	270,0	300,0
Økt veibruksavgift på autodiesel med 65 øre	1800,0	1950,0
Oppheve avgiftsfritak for diesel til båtmotorer	34,0	37,0
Trappe opp omsetningskravet for biodrivstoff til 20 pst. i 2020	0,0	0,0
Omsetningskravet for biodrivstoff utvides til å gjelde all omsetning av drivstoff i Norge	0,0	0,0

Grønt skatteskifte	Bokført (mill. kroner)	Påløpt (mill. kroner)
Innføre en gjennomgående CO_2-avgift på 500 kr per tonn	1142,0	1228,0
Økt avgift på klimagassene HFK/PFK tilsvarende CO_2-avgift på 500 kr per tonn	57,5	65,0
Endre grunnavgiften på drikkevareemballasje til en avgift på materialbruk som graderes etter innholdet av nytt ikke-fornybart råstoff	0,0	0,0
Ny miljøavgift på plast	200,0	240,0
Ny miljøavgift på deponi av gruveavfall	400,0	400,0
Påslag på nettariffen med 1 øre/kWh	630,0	630,0
Gjennomgå hele skatteleggingen av petroleumssektoren og tilpasse denne til Paris-avtalen	0,0	0,0
Sum reduserte grønne skatter og avgifter	**7437,5**	**7930,0**
Sum grønt skatteskifte	**35,0**	**-1290,5**

Dette medlem foreslår også en rekke tiltak på statsbudsjettets utgiftsside som vil bidra til et reelt skifte sammen med virkemidler på skatte- og avgiftssiden. Også dette er helt i tråd med anbefalingene fra regjeringens eget ekspertutvalg for grønn konkurransekraft.

Fra fossil til nullutslipp i transportsektoren

Dette medlem viser til at vegtransport er en av de største kildene til utslipp av CO_2 i Norge. Derfor må alle tenkelige virkemidler brukes for å stimulere til et skifte fra fossil til nullutslipp i transportsektoren.

Dette medlem vil ha et skifte fra fossil- til nullutslipp gjennom økt skattlegging av fossile alternativ og redusert skattlegging av lav- og nullutslipp. Det skjer gjennom en storstilt satsing på kollektivtransport og tog både gjennom skatte- og avgiftssystemet og på statsbudsjettets utgiftsside. Det skjer gjennom målrettede støtteordninger for å legge om fra fossil til nullutslipp, og det skjer gjennom en storstilt satsing på utbygging av nødvendig infrastruktur slik at alle deler av landet kan være med på omstillingen.

Dette medlem foreslår derfor å gjøre lav- og nullutslippsbiler billigere og mer tilgjengelige, mens de mest forurensende bensin- og dieseldrevne bilene blir dyrere.

Konkret foreslår dette medlem å fjerne omregistreringsavgiften på elbiler slik at det bli billigere å kjøpe brukte elbiler, fjerne årsavgiften på elbiler (og ikke øke slik regjeringen foreslår) slik at det blir billigere å eie elbiler, fjerne elavgift på ladestasjoner slik at det blir billigere å bruke elbiler, og å bruke over 600 mill. kroner på utbygging av ladestasjoner m.m. slik at det blir enklere å bruke elbiler spesielt i steder av landet der det lite utbygd infrastruktur for elbiler. På den annen side blir forurensende biler dyrere ved at engangsavgiften ved kjøp øker dersom bilen slipper ut mye CO_2. I sum er det et reelt grønt skatteskifte som virker.

Fra privatbil og vei til kollektivtransport, jernbane og sykkel

Dette medlem vil at Norge skal utvikle verdens mest miljøvennlige transportsektor. Fremtidig trafikkvekst i og rundt de store byene må tas av jernbane, kollektiv, sykkel og gange. Godstransport må overføres fra vei til sjø og bane. Fossilt drivstoff må erstattes av elektrisitet og andre rene energiformer. Tettsteder og byer må bygges omkring kollektivknutepunktene slik at behovet for å eie og kjøre bil reduseres, og slik at flere kan benytte seg av fleksible, klimavennlige transportløsninger. Derfor foreslår dette medlem et betydelig skifte fra privatbil og vei til kollektivtransport, jernbane og sykkel. Dette medlem tror i motsetning til byrådet i Oslo at pris betyr noe for forbrukernes valg mellom kollektiv eller privatbil, mellom det miljøvennlige og det miljøfiendtlige. Derfor foreslår dette medlem å innføre nullsats på billetter på tog, buss, bane og båt. Det medfører at prisen kan senkes med ca. 10 pst. I tillegg foreslår dette medlem at prisreduksjonen på 20 pst. på NSBs månedskort som ble innført i enkelte områder fra 14. oktober i år, utvides til å gjelde alle områder i 2017.

Konkret foreslår dette medlem:

Tiltak	Mill. kr.
Tilskudd til gang- og sykkelveier	387,5
Belønningsordning for bedre kollektivtransport	600,0
Planleggingsmidler, kollektivprosjekter i Stavanger og Akershus	15,0
Skattefritak for arbeidsgiverfinansiert månedskort (kollektivtransport)	2000,0
Innføre nullsats på moms for reiser med kollektivtransport (unntatt flyreiser)	750,0
Tilskudd til vare- og lastebiler med nullutslipp	200,0
Tilskudd til fornybart drivstoff i bransjer som har hatt lav CO_2-avgift	250,0
Redusert pris på månedskort og årskort på NSB med 20 pst. på strekninger som i dag ikke er omfattet av ordningen	105,0
Økt studentrabatt på månedskort, NSB	4,0
Jernbane, drift og vedlikehold	400,0
Planlegging, jernbane bl.a. for tilrettelegging for hydrogentog på Rauma- og Nordlandsbanen	435,0
Investeringer, jernbane	300,0
Innføre full rabatt/kompensasjon for godstransport for ny kjørevegsavgift også i rushtid	0,0
Utredning av satellittbasert veiprising	10,0
Forskning på miljøvennlig transport, Amorf, Energiex og Transport2025	50,0
Sette krav om nullutslippsteknologi ved alle nye fergeanbud/kjøp av riksvegfergetjenester fra 1. januar 2017	0,0
Biogass	50,0
Enova-øremerket utbygging av infrastruktur for nullutslippsbiler	630,0
Sum økt satsing på fornybart, kollektivt, sykkel og gange	**6186,5**
Riksveiinvesteringer	-1000,0
Veiselskapet	-1075,0
Fylkesveier	-200,0
Bompenger	-505,0
Sum redusert satsing på vei og privatbilisme	**-2780,0**

Fra olje til grønn innovasjon og teknologi

Dette medlem understreker at norsk industri er basert på bærekraftig fornybar energi, og norske metallurgiske og prosessindustrielle forskningsmiljøer er verdensledende. Dette medlem vil legge til rette for å videreutvikle disse verdensledende kunnskapsmiljøer for bærekraftig industriproduksjon. En offensiv klimapolitikk kan gjøre norsk næringsliv mer konkurransedyktig. I tett samspill med industrien vil dette medlem forsterke innsatsen for å redusere og fjerne utslippene. Skal Norge lykkes med dette, er det viktig å styrke de ordningene som bidrar til teknologiutvikling, som f.eks. miljøteknologiordningen under Innovasjon Norge, sikre tilgang på kapital til store innovative prosjekter innen fornybar energi og bioøkonomi og satse tungt på forskning innenfor miljø, klima og miljøvennlig energi. For å stimulere til det grønne skiftet foreslår dette medlem bl.a. at det opprettes to nye såkornfond à 200 mill. kroner som øremerkes hhv. miljøteknologi og bioøkonomi. Dette medlem foreslår at det opprettes et nytt teknologioverføringsprogram fra olje og gass til nye næringer, og at Norge i løpet av 2018 får på plass fullskala demonstrasjonsanlegg for havvind basert på norsk teknologi og norsk leverandørindustri.

Petroleumssektoren står for nesten en tredjedel av norske CO_2-utslipp. Klimaendringene må også påvirke petroleumspolitikken. Både nasjonale klimamål og det internasjonale målet om å redusere temperaturstigningen til 1,5 grader tilsier at betydelige deler av norsk olje og gass bør bli liggende. I takt med at fossilandelen og klimagassutslippene går ned, vil markedet for olje og gass skrumpe inn. Samtidig vil markedet for de fornybare energibærerne og de moderne nullutslippsløsningene vokse. Dette medlem vil posisjonere Norge til å være med på denne energiomstillingen.

Klimapolitiske hensyn må inngå som en del av beslutningsgrunnlaget når og om nye petroleumsprosjekter planlegges. Sårbare områder i nord bør etter dette medlems syn ikke være et område for petroleumsaktivitet, og med dagens oljepris er det heller ikke lønnsomt. Alle bevilginger til leting/kartlegging/aktivitet i disse områdene bør fjernes. Dette medlem foreslår også noen endringer i den svært gunstige petroleumsbeskatningen som innebærer en økt likebehandling skattemessig mellom øvrig næringsliv og olje- og gassnæringen. Dette medlem merker seg at også på dette punktet er regjeringens ekspertutvalg for grønn konkurransekraft på linje med dette medlem og støtter Venstres forslag om at det er behov for en full gjennomgang av skatteregimet for petroleumssektoren for å tilpasse dette til de forpliktelser Norge har forpliktet seg til.

Konkret foreslår dette medlem:

Tiltak	Mill. kr.
Miljøvennlige innkjøp DiFi	15,0
Bioøkonomistrategi	50,0
Etablering av to nye såkornfond øremerket til hhv. miljøteknologi og bioøkonomi/fornybar energi à 200 mill.	89,6
Eget såkornfond for IKT-næringer på 250 mill.	56,0
Risikoavlastning for innovative grønne anskaffelser	75,0
Innovasjon Norge, miljøteknologiordningen	220,0
Økt tilskudd til pre-såkornfond	50,0
Verdiskapingsprogrammet for tre	25,0
Klimakartlegging i landbruket	10,0
Teknologioverføringsprogram fra olje- og gass til nye næringer	60,0
Tilskudd til MET-senteret (havvind)	3,0
Etablere fullskala demonstrasjonsprosjekt for havvind	0,0
Støtteordning til null- og lavutslippsferger i fylkessambandene utvides til å inkludere midler til gjennomføring	45,0
Biosmia – Senter for markedsdrevet bioinnovasjon, Hamar	3,0
Centre for Climate and Energy Transformation (UIB)	6,0
Tilskudd til vare- og lastebiler med nullutslipp	200,0
Tilskudd til fornybart drivstoff i bransjer som har hatt lav CO_2-avgift	250,0
Tilskudd til klimatiltak og klimatilpasning i kommunene. Klimasats.	100,0
Forskning miljø, transport og nye næringer	250,0
Utfasing av fossil oppvarming i alle statlige bygg	0,0
Sum økt satsing på teknologioverføring og innovasjon	**1507,6**

Redusert oljeaktivitet	
Kartlegging, petroleumsaktivitet	-57,0
Diverse oppdrags- og samarbeidsvirksomhet, Oljedirektoratet	-62,5
Avvikling av Petoros engasjement i leteboring rundt Island	-8,6
Petroleumsforskning	-390,0
Sum redusert satsing på oljeaktivitet	**-518,1**

Ut over dette kommer en rekke mer generelle styrkninger av forsknings- og innovasjonsinnsats, økt tilgang på kapital, krav i offentlige anbud m.m., også det anbefalt av regjeringens ekspertutvalg for grønn konkurransekraft.

Dette medlem understreker at Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 inneholder langt mer enn tiltak som bidrar til et grønt skifte. Det inneholder en tydelig omfordeling til dem som trenger det mest, både gjennom et mer sosialt skattesystem, omfordeling av kontantytelser fra det offentlige og en rekke målrettede tiltak over statsbudsjettets utgiftsside, totalt 3,2 mrd. kroner i målrettede tiltak. Det inneholder en rekke forslag om tidlig innsats i barnehage,

SFO/AKS, grunnskolen og helseoppfølging av barn/unge med om lag 2 mrd. kroner. Det inneholder et nødvendig digitaliserings- og IKT-løft i skolen på om lag 650 mill. kroner. Det inneholder en styrket kommuneøkonomi med 3 mrd. kroner, hvor ca. 1,8 mrd. kroner er økte frie inntekter, og det inneholder bl.a. tiltak for forebygging og bedre folkehelse med 2,8 mrd. kroner.

Dette medlem viser til at finansministeren har opplyst Stortinget i brev av 24. november om at anslagene knyttet til asylankomster mv. vil bli om lag 1,8 mrd. kroner brutto lavere enn budsjettert, og ca. 1 mrd. kroner netto. Dette medlem legger til grunn at innsparingen uavkortet går til å redusere oljepengebruken og ikke til å finansiere andre varige økte utgifter.

Dette medlem viser til omfattende omtale av og tabeller over alle forslag i Venstres alternative budsjett for 2017 under de ulike rammeområdene som følger i denne innstilling. I forhold til regjeringens forslag fremmer dette medlem følgende forslag til endring av de ulike rammesummer:

Komité	Nr.		Prop. 1 S med Tillegg 1-5	Venstre
Finanskomiteen	0	Lånetransaksjoner mv.	0	0 (0)
Kommunal- og forvaltningskomiteen	1	Statsforvaltning	9 296 065	9 057 972 (-238 093)
Familie- og kulturkomiteen	2	Familie og forbruker	47 121 072	48 478 972 (+1 357 900)
	3	Kultur	10 672 084	10 765 984 (+93 900)
Utenriks- og forsvarskomiteen	4	Utenriks	35 672 771	35 854 771 (+182 000)
Justiskomiteen	5	Justis	32 045 254	31 694 754 (-350 500)
Kommunal- og forvaltningskomiteen	6	Innvandring, regional utvikling og bolig	26 815 636	24 977 386 (-1 838 250)
Arbeids- og sosialkomiteen	7	Arbeid og sosial	436 638 056	431 574 556 (-5 063 500)
Utenriks- og forsvarskomiteen	8	Forsvar	45 897 949	45 819 449 (-78 500)
Næringskomiteen	9	Næring	5 363 442	4 778 542 (-584 900)
	10	Fiskeri	526 350	546 350 (+20 000)
	11	Landbruk	17 122 244	17 090 944 (-31 300)
Energi- og miljøkomiteen	12	Olje og energi	-65 832 989	-65 971 789 (-138 800)
	13	Miljø	9 720 268	10 858 893 (+1 138 625)
Kontroll- og konstitusjonskomiteen	14	Konstitusjonelle institusjoner	2 509 069	2 499 069 (-10 000)
Helse- og omsorgskomiteen	15	Helse	183 268 819	181 955 913 (-1 312 906)
Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen	16	Kirke, utdanning og forskning	73 312 643	74 763 766 (+1 451 123)
Transport- og kommunikasjonskomiteen	17	Transport og kommunikasjon	64 386 081	64 803 081 (+417 000)

Komité	Nr.		Prop. 1 S med Tillegg 1-5	Venstre
Kommunal- og forvaltnings-komiteen	18	Rammeoverføringer til kommune-sektoren mv.	172 346 597	173 729 397 (+1 382 800)
Finanskomiteen	19	Tilfeldige utgifter og inntekter	4 746 786	2 504 286 (-2 242 500)
	20	Finansadministrasjon mv.	27 210 428	27 210 428 (0)
	21	Skatter, avgifter og toll	-994 312 535	-995 267 035 (-954 500)
	22	Utbytte mv.	-23 290 962	-23 448 962 (-158 000)
	23	Statens pensjonsfond utland	-121 235 128	-114 276 727 (+6 958 401)

3.1.2.6 Merknader fra Sosialistisk Venstreparti

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett for 2017, hvor det legges fram et helhetlig forslag til endringer som fremmer fordeling og miljø.

Dette medlem viser til at Norge er et land med relativt små forskjeller, en sterk velferdsstat, høy arbeidsdeltakelse blant begge kjønn, sterke fagforeninger og en stabil økonomi. Dette har gjort Norge til et av verdens beste land å bo i. Likevel kan dette snu. Forskjellene øker, arbeidsløsheten stiger og flere må jobbe i midlertidige stillinger. Samtidig løper boligprisene fra unge som trenger bolig. Slik skapes og forsterkes forskjeller.

Dette medlem fremmer et budsjettforslag som vil verne om det beste med det norske samfunnet, som små forskjeller, høy sysselsetting og sterke fellesarenaer. Det foreslås kraftfulle tiltak for å redusere forskjellene og viktige løft for velferden. Norge må være en del av klimaløsningen, ikke klimaproblemet. Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett peker veien framover for norsk klima- og miljøpolitikk.

Dette medlem viser til at internasjonale sammenligninger viser at land med små forskjeller er bedre å bo i for alle. Store forskjeller skaper sosiale problemer, hemmer økonomisk vekst og ødelegger sosial mobilitet. Når forskjellene øker, vil stadig nye grupper bli rammet. Dette medlem foreslår en skattepolitikk med økt skatt på arv, formue, utbytte og eiendom, og lavere skatt på vanlige og lave arbeidsinntekter. Norge må ta tilbake retten til å styre sitt eget arbeidsliv, slik at arbeidsinnvandring skjer uten sosial dumping og press på lønnsnivået. Fellesskapet må ta en ny rolle som pådriver for bygging av nok boliger, og det må innføres et forbud mot profitt på grunnleggende velferd som barnehager, barnevern og eldreomsorg.

Dette medlem mener at fellesskapet skal eie fellesskapets verdier, som infrastruktur og ressursene i havet. Forvalter vi ressursene riktig, kan vi opprettholde et mangfold av trygge arbeidsplasser og spre gevinstene slik at de kommer hele folket til gode.

Et samfunn med små forskjeller

Dette medlem mener det trengs krafttak mot segregering, en aktiv likestillingspolitikk og sterke fellesarenaer som gir alle samme mulighet til å lykkes. I Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett foreslås det konkrete grep for å redusere forskjellene. Dette medlem vil særlig trekke fram følgende fem punkter: et omfordelende skattesystem, trygge jobber, bolig, tiltak mot barnefattigdom og integrering.

1. Et omfordelende skattesystem

Dette medlem viser til at et av de mest effektive grepene for å gjøre skattesystemet mer omfordelende er å senke skatten på arbeid og øke den på formue, arv og eiendom. Mange unge opplever at boligprisene løper fra dem, selv om de jobber hardt og sparer så mye de kan. Samtidig har vi et skattesystem som er rigget for spekulasjon og prisvekst. De som eier én eller flere boliger, får hvert år skattefordeler for til sammen mange titalls mrd. kroner. Jo dyrere bolig, jo større skattefordeler. De som leier bolig, ser ikke noe til disse fordelene.

Dette medlem viser til at det er bred enighet blant økonomer om at beskatningen av eiendom bør endres, og foreslår derfor en omlegging med lavere skatt på arbeid og høyere skatt på eiendom. De aller fleste vil tjene på en slik omlegging, samtidig som vi setter kursen mot et mer rettferdig skattesystem.

Dette medlem viser til at regjeringens skattepolitikk øker forskjellene i Norge. En gjennomgang

gjort av Klassekampen 15. oktober i år viser at 74 av de 100 rikeste i Norge er arvinger. Likevel prioriterte regjeringen å fjerne skatt på arv. I følge Statistisk sentralbyrå eier den rikeste tidelen i Norge halvparten av all formue i landet. Likevel har regjeringen kuttet formuesskatten gjennom flere år. Hovedargumentet for skattekuttene har vært at det ville skape flere arbeidsplasser, men i stedet blir stadig mer penger syltet ned i boligmarkedet. I stedet for å kutte skatten for de rikeste og håpe at pengene blir brukt til å skape arbeidsplasser, foreslår Sosialistisk Venstreparti her å øke skattene for dem som har mest, og investere i framtida og nye arbeidsplasser.

2. Trygge jobber

Dette medlem mener at å ha jobb er den beste oppskriften for økonomisk trygghet. Det er derfor alvorlig når arbeidsledigheten er på et rekordhøyt nivå og arbeidslivet blir mer utrygt. Antallet midlertidig ansatte har økt kraftig etter at regjeringen svekket arbeidsmiljøloven og gjorde det lettere å ansette folk på midlertidig kontrakt. Svekkelsen av arbeidsmiljøloven har altså ikke skapt flere jobber, men flere midlertidige jobber.

Dette medlem peker på at å kjøpe bolig i dagens marked er ikke enkelt. Det blir ikke lettere om man i tillegg bare har midlertidig stilling. Arbeidsinnvandringen har hatt mange positive konsekvenser for norsk økonomi. Likevel har utviklingen de siste årene vist at mange bransjer sliter med omfattende sosial dumping. Det undergraver muligheten til å leve av egen inntekt for både norske og utenlandske arbeidere, og bidrar til en todeling av arbeidsmarkedet.

Dette medlem mener at for å møte dette må samfunnet sørge for et gjennomorganisert arbeidsliv og sterkere styring fra myndighetenes side. Dette medlem foreslår blant annet en kraftig styrking av Arbeidstilsynet, Skatteetaten og Økokrim. Ungdom er spesielt utsatt når arbeidsløsheten stiger. Dette medlem foreslår derfor en ungdomsgaranti som skal sikre utdanning, aktiviteter og tiltak som hjelper ungdom i arbeid.

3. Bolig

Dette medlem viser til at boligprisene nesten har doblet seg de siste ti årene. Lav rente og for få nye boliger er viktige forklaringer bak dette. Samtidig blir boligprisene fyrt opp av et skattesystem som kraftig favoriserer dem med flest og dyreste boliger. Skattesystemet er overmodent for endring. Dette er bakgrunnen for at Sosialistisk Venstreparti foreslår lavere skatt på arbeid og høyere skatt på eiendom.

Dette medlem mener at det med dagens prisvekst og spekulasjon i boligmarkedet er grunn til å frykte at mange ikke får ta del i drømmen om å eie egen bolig, og at de må leie i et lite regulert privat marked. Kommunene og staten må ta en mer aktiv rolle i boligmarkedet. Dette medlem foreslår å styrke Husbanken gjennom en ordning hvor de som ikke har egenkapital til å komme seg inn på boligmarkedet, kan få hjelp av Husbanken til å gjøre dette. Det må bygges flere offentlige utleieboliger og studentboliger for å motvirke prispress i leiemarkedet. Dette medlem viser til at mange trenger økonomisk hjelp for å leie bolig. Likevel har Regjeringen sørget for at færre får bostøtte. Dette medlem foreslår å øke og forbedre ordningen med bostøtte og øke lånerammene til Husbanken kraftig.

4. Barnefattigdom

Dette medlem viser til at 92 000 barn lever i fattige familier. Noen grupper er mer utsatte enn andre. Enslige forsørgere og familier med svak tilknytning til arbeidslivet er særlig utsatt. Mens barn med innvandrerbakgrunn bare utgjør 13 pst. av befolkningen, kommer halvparten av de fattige barna i Norge fra denne gruppen. Grupper fra land fra utenfor Europa er overrepresentert i statistikken. Samtidig trekker Statistisk sentralbyrå fram arbeidsinnvandring fra EU/EØS som en viktig årsak til økningen i antall fattige barn. Dermed er det ikke mulig å bekjempe fattigdommen uten både en kraftfull integreringspolitikk og en innsats mot sosial dumping i arbeidslivet.

Dette medlem peker på at barn med foreldre med dårlig økonomi ofte opplever utestengelse. Dette gjelder alt fra barnehage til deltakelse i fritidsaktiviteter. Dette medlem foreslår derfor å innføre områdesatsinger flere steder i landet enn i dag. Slike satsinger utarbeides sammen med berørte kommuner og kan inneholde gratis halvdagsplass i barnehage og SFO, deltakelse i kulturtilbud eller annet som er viktig for å gi alle barn mulighet til deltakelse. Det forslås også et biblioteklløft som gjør at flere får tilgang til kulturtilbud over hele landet.

Dette medlem viser til at offentlige ordninger er ekstra viktige for dem med lavest inntekt. Om barnetrygden hadde blitt regulert i takt med prisstigningen de siste to tiårene, ville vi hatt omtrent 18 000 færre fattige barn i dag. Høyresiden ønsker å behovsprøve barnetrygden. Det er feilslått politikk. Behovsprøving betyr at en innfører nok en ordning som man mister om man kommer i arbeid. En behovsprøving vil gjøre barnetrygden til sosialhjelp. Dermed skaper man en fattigdomsfelle fordi det i mange tilfeller ikke vil lønne seg å jobbe. Barnetrygden kan sees på som et skattefradrag for de økte utgiftene med barn, bare at den også går til dem med så lav inntekt at de ikke får glede av skattefradrag. Det er derfor barnetrygden er så viktig for omfordeling. Derfor foreslår Sosialistisk Venstreparti en kraftig opptrap-

ping av barnetrygden samtidig som vi foreslår å øke skatten for dem med de høyeste inntektene.

5. Integrering

Dette medlem viser til at innvandrere i dag er overrepresentert i fattigdomsstatistikken. En viktig forklaring på dette er at mange ikke er i arbeid. Spesielt gjelder dette kvinner. Å satse på integrering og språkopplæring handler om å gi den enkelte mulighet til å ta del i samfunnet. Men det er også lønnsomt for samfunnet at så mange som mulig kan bidra med sin kompetanse i arbeidslivet og betale skatt framfor å være avhengig av overføringer.

Dette medlem viser derfor til at Sosialistisk Venstreparti foreslår en opptrapping mot en «språkmilliard». Nyankomne asylsøkere og flyktninger bør få 250 timer språkopplæring, og Jobbsjansen, som er et vellykket program for å få innvandrere ut i arbeidslivet, bør styrkes. I tillegg må kommunene få mer i integreringstilskudd, slik at de får større rom til å tilpasse den grunnleggende opplæringen til den enkelte. Sosialistisk Venstreparti foreslår i sitt alternative statsbudsjett å videreføre og styrke områdesatsingene i områder med høy minoritetsandel, og videreføre ordninger som gratis kjernetid i barnehagene og gratis SFO i de samme områdene. Dette treffer målrettet og gjør at alle barn kan delta, at de blir integrert, og at de får tidlig språkopplæring.

Dette medlem viser til at kontantstøtten er frihet for noen, men i praksis en fattigdomsfelle for mange andre. Det er i stor grad kvinner som blir hjemme med barna når de egentlig kunne jobbet og samtidig hatt barna i barnehagen. Dette medlem foreslår å avvikle kontantstøtten og gjøre den om til en kommunal ventestøtte for familier som ikke har barnehageplass.

En inkluderende fellesskole: Heldagsskolen

Dette medlem mener at en god barndom varer hele livet. Gjennom sterke fellesarenaer gir vi barna våre best forutsetninger for å lykkes. I Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett foreslås det derfor å satse stort på barna gjennom en stor velferdsreform for skolen. Heldagsskolen betyr ikke at barna skal være lenger på skolen, men å heve kvaliteten på tiden de allerede tilbringer på skolen. Heldagsskolen er framtidens viktigste reform for økt kunnskap, sosial utjevning og god folkehelse. Når vår mest innbringende råvare skal utfases og ikke lenger vil gi oss store fondsinntekter, blir prioritering av skole og barnehage enda viktigere for den oppvoksende generasjonen.

Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti her foreslår grep for en skole hvor det er enda flere kvalifiserte lærere. Lærerne skal ha tid og ressurser til å følge opp den enkelte elev, og elevene skal får de beste forutsetningene for både trivsel og læring. I dette budsjettforslaget presenterer Sosialistisk Venstreparti det første steget i retning av vår velferdsreform. Skoledagen skal utnyttes bedre til beste for hver enkelt elev. Det innebærer mer kunnskap og dybdelæring, leksehjelp til alle, vekt på kreativ læring, mer tid til praktiske og estetiske fag, fysisk aktivitet og sunn og gratis skolemat. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås en opptrapping av heldagsskolen med en ambisiøs lærergaranti om maks antall elever per skole. Det foreslås videre å innfase øvingsarbeid på skolen med lærer for mellomskoletrinnet og å prioritere fysisk aktivitet og sunn skolemat for ungdomsskolen. Med disse forslagene skaper vi en bedre skoledag for barna, en bedre hverdag for familiene og en bedre arbeidsdag for lærerne.

En offensiv klimapolitikk

Dette medlem viser til at naturen skal gi levebrød, glede og velferd også for kommende generasjoner. Derfor må vi stanse klimaendringene og utryddelsen av planter og dyr. I dette budsjettforslaget foreslår Sosialistisk Venstreparti reduserte klimagassutslipp, ren luft i byene, vern av naturen og stans i plastforsøplingen av havet. Tiden for å forurense og bruke fossile løsninger er forbi. Norge trenger en politikk som bygger på regelen: Bare nullutslipp er godt nok. Vi må gå over til biler, fabrikker, båter og hus som ikke forurenser.

Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett som i alt foreslår om lag 8,6 mrd. kroner i økt satsing på miljø. Av dette går om lag 4,7 mrd. kroner til en miljøsatsing i transportsektoren. I tillegg foreslås det et grønt skatteskift med lavere skatt på arbeid og høyere miljøavgifter for å fremme nullutslippsløsninger.

Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstrepartis forslag gir en tydelig retning for miljøvennlig omstilling. Det er viktig både for å bekjempe klimaendringene og for å sørge for at vi har noe å leve av når oljen trappes ned. Ved å være tidlig ute med nullutslippsløsninger kan Norge trygge og skape arbeidsplasser. Ønsket om miljøvennlig omstilling er bakgrunnen for at Sosialistisk Venstreparti foreslår en satsing på til sammen 1 mrd. kroner for å kutte utslipp og spare energi i næringsliv, industri, havner og bygg, blant annet gjennom Enova og Miljøteknologiordningen. Dette medlem mener dessuten det er viktig å ruste kommunene til å gjennomføre klimatiltak og klimatilpasninger. Over hele verden tar byene teten i den grønne omstillingen, slik rød-grønne Oslo gjør i Norge.

Dette medlem fremmer forslag om en storsatsing på kollektivtrafikk, sykkel, jernbane og elbiler på til sammen 4,2 mrd. kroner. Dette medlem

mener det er viktig å prioritere et stort kollektivløft. Staten må støtte inntil 70 pst. av store investeringer i kollektivtrafikken i de store byene og i tillegg drift av kollektivtransport, mot at kommuner og fylker reduserer biltrafikken. Ordningen med bymiljøavtaler som gir støtte til miljøvennlig transport til flere byer, må styrkes. Dette medlem foreslår å øke satsingen på sykkelveier med 600 mill. kroner sammenlignet med regjeringens forslag, og at størstedelen av pengene skal gå til støtteordninger for at kommuner og fylkeskommuner skal få bygge trygge sykkelveier.

Dette medlem viser videre til Sosialistisk Venstrepartis forslag i dette budsjettet for økt satsing på investering, vedlikehold og planlegging i jernbanen med til sammen 1,5 mrd. kroner. I tillegg foreslås det å etablere «Nye baner» for å utrede, planlegge, få bygget og drive lyntog til erstatning for flytrafikk i Norge og til våre naboland.

Dette medlem viser til at også i et miljøvennlig samfunn kommer det til å være behov for bilen. Sosialistisk Venstrepartis mål er at ni av ti nye biler som selges i Norge, skal være nullutslippsbiler innen 2020. Dette vil være et godt delmål for å sikre at man når Stortingets vedtak om at innen 2025 skal alle nye biler som selges være uten utslipp. Dette medlem mener elbilen må bli folkebilen, ikke bare et valg for de få, og dette er bakgrunnen for at det foreslås å øke avgiftene på nye fossile personbiler og varebiler.

Dette medlem viser til at selv om det er bred politisk enighet om at alle fortjener ren og trygg luft, så mangler det politisk vilje fra regjeringen til å føre en politikk som faktisk sikrer god luftkvalitet i byene. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett, der det foreslås å endre avgiftene for å bekjempe forurensingen, samt foreslås å opprette en støtteordning for å fase ut gamle forurensende vedovner i byområder.

Dette medlem vil minne om at i verden i dag utryddes planter og dyr i et urovekkende tempo. Naturen i Norge rommer ufattelig stor fornybar rikdom som må tas vare på. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås å øke satsingen for å ta vare på norsk natur med 830 mill. kroner sammenlignet med regjeringens forslag.

Økonomisk politikk

Dette medlem viser til at det i Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett foreslås store endringer i skattesystemet for å sikre vekst, fordeling og en miljøvennlig framtid. Vi foreslår å vri skattene bort fra arbeid og over til formue, arv og bolig. Vi foreslår å øke prisen på forurensing for å forsterke farten på omstillingen til nullutslippssamfunnet. Samtidig går folk flest samlet sett i pluss eller omtrent likt som i dag. Dette er mulig fordi vi samtidig kutter inntektsskatten. Samlet foreslår vi å øke skattenivået tilbake til 2013-nivå i tillegg til innføring av moms på finanssektoren.

Dette medlem viser til at regjeringen har økt oljepengebruken kraftig og brukt handlingsrommet på å kutte skattene til de rikeste. Om oljepengebruken fortsetter i dagens tempo, vil oljefondet være tomt i løpet av få tiår. Dermed har regjeringen sendt regningen for skattepolitikken til framtidige generasjoner.

Dette medlem peker på at det ikke mangler rikdom i Norge til å sikre velferden. Det viktige er hvordan rikdommen fordeles. Sosialistisk Venstreparti jobber for at Norge skal bli mindre, ikke mer, avhengig av oljeinntektene framover. Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti derfor foreslår en oljepengebruk som ligger 7,7 mrd. kroner under regjeringens forslag.

Dette medlem viser til at det i det opprinnelige forslaget til alternativt budsjett for 2017 fra Sosialistisk Venstreparti ble lagt opp til en redusert oljepengebruk på 7 mrd. kroner. Det lå i det opprinnelige budsjettforslaget fra Sosialistisk Venstreparti inne forslag om en konsekvensjustering av utgiftene på innvandrings- og integreringsområdet for å ta høyde for lavere asylankomster på til sammen 484,9 mill. kroner. Regjeringen la den 17. november fram nye anslag på innvandrings- og integreringsområdet. Med de nye anslagene fra regjeringen har dette i budsjettforslaget blitt justert til 1 778,4, i tråd med de nye anslagene. Bevilgningen til humanitær bistand i kapittel 163 post 70 forslås økt med ytterligere 600 mill. kroner i forhold til Sosialistisk Venstrepartis opprinnelige forslag til alternativt budsjett, slik at det foreslås å bevilge 1 mrd. kroner mer til formålet enn regjeringens forslag.

Dette medlem viser til at det gjennom et omfordelende skattesystem og forbedring av velferdsordningene sikres at gevinstene i samfunnet kommer alle til gode framfor at de samler seg hos noen få. En rettferdig fordeling av godene er avgjørende for at vi skal lykkes som samfunn. Det er samtidig god næringspolitikk. For å møte framtiden trenger vi også en aktiv næringspolitikk og vilje til å satse på omstilling. I Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett presenteres en kraftfull pakke for omstilling og utvikling av framtidens næringsliv. Samspillet mellom en aktiv næringspolitikk, små forskjeller og gode velferdsordninger vil være det som gjør at Norge lykkes også i framtiden.

Dette medlem viser for øvrig til merknadene under hvert enkelt rammeområde for nærmere omtale, samt til vedlegg for detaljert oversikt over prioriteringene.

3.2 Gjennomgang av forslaget til statsbudsjett for 2017 etter den vedtatte inndelingen i rammeområder

3.2.1 Rammeområde 1 (Statsforvaltning), under kommunal- og forvaltningskomiteen

3.2.1.1 SAMMENDRAG

Kap.	Formål	Prop. 1 S (2016–2017)
	Utgifter rammeområde 1 (i tusen kroner)	
20	Statsministerens kontor	117 900
21	Statsrådet	169 500
24	Regjeringsadvokaten	117 200
502	Lønnsoppgjøret i staten – tariffavtalte avsetninger	198 500
510	Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon	884 033
520	Tilskudd til de politiske partier	440 628
525	Fylkesmannsembetene	2 003 856
530	Byggeprosjekter utenfor husleieordningen	2 694 337
531	Eiendommer til kongelige formål	58 352
532	Utvikling av Fornebuområdet	10 299
533	Eiendommer utenfor husleieordningen	46 824
540	Direktoratet for forvaltning og IKT	500 610
545	Datatilsynet	50 776
546	Personvernnemnda	1 920
2445	Statsbygg	3 400 374
	Sum utgifter rammeområde 1	**10 695 109**
	Inntekter rammeområde 1 (i tusen kroner)	
3021	Statsrådet	100
3024	Regjeringsadvokaten	18 000
3510	Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon	144 150
3525	Fylkesmannsembetene	161 175
3531	Eiendommer til kongelige formål	40
3533	Eiendommer utenfor husleieordningen	3 121
3540	Direktoratet for forvaltning og IKT	42 282
5445	Statsbygg	1 029 976
5446	Salg av eiendom, Fornebu	200
	Sum inntekter rammeområde 1	**1 399 044**
	Sum netto rammeområde 1	**9 296 065**

3.2.1.2 KOMITEENS MERKNADER

3.2.1.2.1 Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet foreslår at ramme 1 settes til 9 296 065 000 kroner, som er det samme som regjeringens forslag.

Disse medlemmer mener det er viktig å skape en enklere hverdag for folk flest gjennom forenkling av lover og regler og fjerning av unødvendige og særnorske forbud og påbud. Disse medlemmer mener samfunnet må bli mindre byråkratisk, og at enkeltmennesket bør ha større frihet til å styre eget liv uten innblanding fra politikere og byråkrater.

Disse medlemmer vil understreke viktigheten av at fellesskapets ressurser brukes mest mulig effektivt. Det skal stilles krav til bruk av skattebetalernes penger. Regjeringens arbeid med å fornye, forenkle og forbedre offentlig sektor er derfor av avgjørende betydning. Disse medlemmer viser i den sammenheng til at regjeringen har innført en avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform, som forutsetter at alle statlige virksomheter gjennomfører tiltak for å bli mer effektive. Deler av gevinsten fra mindre byråkrati og mer effektiv bruk av pengene overføres til fellesskapet i de årlige budsjettene.

Disse medlemmer viser til at denne regjeringen har gitt fornying og digitalisering i offentlig sektor et stort løft. I 2016 har regjeringen blant annet startet arbeidet med modernisering av folkeregisteret, utvikling av ny elektronisk offentlig postjournal, utvikling av selvbetjeningsløsning for startlån i Husbanken og etablering av digital nasjonal terreng- og høydemodell. I 2017 foreslår regjeringen om lag 1,2 mrd. kroner til nye IKT- og digitaliseringstiltak. For å øke digitaliseringstempoet foreslås det å utvide medfinansieringsordningen for små og mellomstore lønnsomme digitaliseringsprosjekter. Dette vil gjøre det mulig å realisere enda flere nye IKT- og digitaliseringsprosjekter. Andre eksempler på digitaliseringstiltak er Nav, UDI, Brønnøysund-registrene og PST.

Disse medlemmer viser til at Norge gjennom en lang periode har stått i en økonomisk særstilling sammenliknet med andre land. Nå står vi overfor nye utfordringer. Lav oljepris, høyere arbeidsledighet i deler av landet og integrering av rekordmange flyktninger er noen av utfordringene. Regjeringens arbeid med omstilling, både i næringslivet og i offentlig sektor, må derfor fortsette.

Disse medlemmer peker på at regjeringen har satt i gang en rekke tiltak, blant annet arbeid med økt valgfrihet for innbyggerne, digitalisering i forvaltningen, enklere regelverk, styrking av arbeidet med ledelse og styring i staten og et omfattende arbeid for å redusere tidstyver i offentlig forvaltning. Disse medlemmer vil særlig fremheve regjeringens viktige arbeid med kommunereform, som går inn i en avgjørende fase når Stortinget skal vedta ny kommunestruktur våren 2017. For å sette kommunene i stand til å gi gode velferdstjenester, utvikle sine lokalsamfunn og løse framtidens utfordringer, er vi avhengige av større og mer robuste kommuner. I tråd med Stortingets vedtak vil også en regionreform som vil skape sterkere regioner, legges frem for Stortinget våren 2017.

3.2.1.2.2 Merknader fra Arbeiderpartiet

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at Arbeiderpartiet i sitt forslag til statsbudsjett for 2017 foreslår at rammeområde 1 settes til 9 286 065 000 kroner, som er en reduksjon på 10 mill. kroner i forhold til regjeringens forslag. Disse medlemmer viser til Arbeiderpartiets alternative budsjett og øvrige merknader.

3.2.1.2.3 Merknader fra Kristelig Folkeparti

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 1 settes til 9 277 065 000 kroner, som er en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på 19 mill. kroner.

Dette medlem viser til Kristelig Folkepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås en økning på 21 mill. kroner til utvidelse av Vik fengsel med 30 fengselsplasser med høyt sikkerhetsnivå. Bevilgningen foreslås økt under rammeområde 1. I tillegg foreslås det økte midler til bygging og drift av 40 åpne fengselsplasser i Arendal fengsel avdeling Evje, hvorav 2 mill. kroner er foreslått økt under rammeområde 1. Dette medlem viser til Kristelig Folkepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås å omdisponere 50 mill. kroner fra vedlikehold av fengsel til økt bemanning i kriminalomsorgen, samt økte midler til frivillige organisasjoner, med henholdsvis 40 mill. kroner og 10 mill. kroner til hvert av formålene. Dette medlem viser til at Halden fengsel har hatt gode erfaringer med å tilby retreat til innsatte for å hjelpe domfelte til et nytt liv uten kriminalitet. Dette medlem viser til Kristelig Folkepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås en økning på 8 mill. kroner til bygging av seremonirom/veiledningsrom retreat i Halden fengsel.

3.2.1.2.4 Merknader fra Senterpartiet

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 1 settes til 8 857 365 000 kroner, som er en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på 438 700 000 kroner. Senterpartiet foreslår en rekke kutt innenfor byråkratiet for å kunne omprioritere midler til infrastruktur og tjenester nær folk. I tillegg foreslås blant annet energieffektiviseringstiltak i statlige bygg. Dette er nærmere omtalt under rammeområde 13. For øvrig vises det til Senterpartiets hovedmerknad.

3.2.1.2.5 Merknader fra Venstre

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2017 foreslår at ramme 1 settes til kroner 9 057 972 000, som er en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på 238 093 000 kroner.

Dette medlem viser til at Venstres helhetlige forslag til statsbudsjett for 2017 tar utgangspunkt i

budsjettforslaget fra regjeringen Solberg, jf. Prop. 1 S (2016–2017), samt tilleggsproposisjoner 1–5. Konkrete endringer på rammeområde 1 i forhold til disse dokumentene følger av omtale og tabeller under.

Dette medlem legger til grunn at årets statsbudsjett skal bli tidenes grønne budsjett, og at det derfor er nødvendig å presentere et statsbudsjett preget av nøktern pengebruk og en ambisiøs miljøpolitikk som favner alle rammene. Også statsforvaltningen vil være preget av disse to hovedmomentene, og dette medlem gjør derfor gjennomgående forslag som gjør statsforvaltningen grønnere, og mer effektiv, og som hindrer unødvendig vekst i rammebevilgningen. Dette medlem vektlegger at forvaltningen har et ansvar for å gå foran både i miljøsaken, men også når det gjelder å inkludere samfunnets marginale grupper. Som en stor eiendomsforvalter plikter staten til å gjøre slutt på fossil oppvarming av statlige bygninger samtidig som kompetansen må heves rundt miljøvennlige innkjøp. Videre mener dette medlem at man må unngå unødvendig pengebruk innenfor forvaltning av statens kongelige eiendommer og i Statsbyggs eiendommer generelt. I økonomisk utfordrende tider er det uforsvarlig av regjeringen å bevilge store og tidvis unødvendige summer til disse to formålene, samtidig som det i andre rammer kuttes i bevilgninger til arbeidsmarkedstiltak og tiltak for samfunnets svakeste.

Dette medlem mener statsforvaltningen har et særlig ansvar for å gå foran med å tilby traineeplasser for funksjonshemmede. Dette er en viktig signaleffekt ovenfor næringslivet, i tillegg til at det bidrar til å sysselsette en gruppe som hovedsakelig er avhengig av statlig støtte for å ta del i arbeidsmarkedet. Siden kun 20 plasser ble opprettet i 2015, mener dette medlem at det er på tide med et krafttak, og foreslår derfor å bevilge 10 mill. kroner for å etablere 200 nye traineeplasser for funksjonshemmede i statsforvaltningen.

Dette medlem understreker viktigheten av at årets budsjett blir et helhetlig grønt budsjett. For å sikre en grønnere statsforvaltning er det også her viktig med et kompetanseløft, og dette medlem ønsker derfor å gjeninnføre den tidligere ordningen på 15 mill. kroner som bidrar til offentlig kompetanse for miljøvennlige innkjøp under Direktoratet for Forvaltning og IT (DiFi).

Dette medlem registrer også at flere statlige bygg fremdeles gjør bruk av fossil oppvarming. Sett i sammenheng med at regjeringen nylig har undertegnet tidenes mest ambisiøse klimaavtale i Paris, mener dette medlem at også statsforvaltningen må ta en lederrolle i utfasingen av fossile brennstoff. På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fase ut fossil oppvarming i alle statlige bygg, inklusive forsvarsbygg, innen 2018 og om nødvendig komme tilbake til Stortinget med konkret forslag så raskt som mulig.»

Dette medlem mener DiFi har en nøkkelrolle når det gjelder å bidra til mer lønnsomme IT-prosjekter i staten. Difis medfinansieringsordning har allerede båret frukter siden den ble etablert, men til tross for det merker dette medlem seg at regjeringen i realiteten foreslår kutt i ordningen i forhold til statsbudsjettet for 2016. Dette medlem foreslår heller å bevilge ytterligere 50 mill. kroner til medfinansieringsordningen for å sikre utbyggingen av flere lønnsomme IKT-prosjekter i statsforvaltningen.

Dette medlem er bevisst på at hovedstaden befinner seg i en eksponentiell vekstfase. Dette gjelder spesielt for utvalgte bydeler som Majorstua, hvor bydelsutviklingen nå også gjør det nødvendig å overveie en endring i området rundt Politihøgskolen. Med det som bakgrunn foreslår dette medlem å bevilge 5 mill. kroner til en mulighetsstudie som kan evaluere hvilke kostnader man kan spare ved å eventuelt flytte Politihøgskolen.

Dette medlem understreker viktigheten av arkeologiske museer som en grunnpilar i formidlingen av tidlig historie til framtidige generasjoner. Arkeologisk museum i Stavanger spiller en viktig nasjonal og regional rolle i dette øyemed med et spesielt fokus på jernalderen. Dessverre har museet over flere år vært underfinansiert, og museumsbyggene har nå behov både for nybygg og ombygging. Derfor foreslår dette medlem å bevilge 15 mill. kroner for å oppgradere Arkeologisk museum tilknyttet Universitetet i Stavanger.

Dette medlem er bevisst på at høye ambisjoner på miljø- og klima samt skole og utdanning fører til behov for et nøkternt statsbudsjett. Med dette som bakgrunn foreslår dette medlem å kutte bevilgningene til byggeprosjekter som står utenfor husleieordningen, med 125 mill. kroner. Dette vil bety et rammekutt på 5 pst. i en ramme som ellers har vokst med 1,3 mrd. kroner siden 2015. Dette medlem forutsetter at kuttet kun vil bety en marginal faseforskyvning på nye bygg på NMBU og til parkeringsanlegg tilknyttet Universitetet i Tromsø (UiT).

Dette medlem er også kritisk til overstadige bevilgninger til statens kongelige eiendommer i et budsjett hvor det ellers må gjøres harde prioriteringer. Derfor går dette medlem inn for å stryke den generelle bevilgningen til statens kongelige eiendommer på 12,3 mill. kroner. Siden bevilgningen på 26,1 mill. kroner til drift og vedlikehold av statens kongelige eiendommer består, vil dette ikke ha noen nevneverdig innvirkning på byggenes tilstand.

Dette medlem påpeker at det også er gode innsparingsmuligheter når det gjelder videreføring av ordinære byggeprosjekt i regi av Statsbygg. Ved å kutte bevilgningen på 120 mill. kroner, eller om lag 5 pst., vil man kun forsinke framdriften på prosjekter som sikker teknisk infrastruktur i regjeringskvartalet og Nasjonalmuseet. I begge disse tilfellene handler det om bygg som uansett først vil stå ferdig i 2019, og dette medlem mener derfor denne innsparingen frigir midler til andre, mer trengende budsjettposter uten å ha noen nevneverdig effekt på endelig resultat av de prosjektene som blir rammet av kuttet.

Dette medlem mener det ikke er hensiktsmessig å bevilge 76,8 mill. kroner til kjøp av eiendom av Statsbygg. Statsbygg sitter allerede på betraktelige eiendommer, og kjøp av nye eiendommer kan vel så godt finansieres ved salg av eiendommer og omprioriteringer innad i Statsbygg. Ved å stryke bevilgningen på 76,8 mill. kroner ønsker dette medlem å frigi ressurser til andre budsjettposter, samtidig som kuttet vil hindre en videre eksponentiell økning hos Statsbygg.

Samlet foreslår dette medlem følgende konkrete endringer under rammeområde 1, Statsforvaltningen:

Tiltak	Bokført beløp, mill. kr
200 ekstra traineeplasser for funksjonshemmede i statsforvaltningen	10,0
Miljøvennlige innkjøp	15,0
Medfinansieringsordningen for lønnsomme IKT-prosjekter	50,0
Mulighetsstudie for å se på byutviklingsmuligheter og mulige reduserte kostnader ved en eventuell flytting av Politihøyskolen	5,0
Nybygg og ombygging av Arkeologisk museum ved Universitetet i Stavanger	15,0
Byggeprosjekter utenfor husleieordningen	-125,0
Statens kongelige eiendommer	-12,3
Videreføring av ordinære byggeprosjekt, Statsbygg	-120,0
Kjøp av eiendom, Statsbygg	-75,8
Sum ramme 1: statsforvaltningen	**-238,1**

3.2.1.2.6 Merknader fra Sosialistisk Venstreparti

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett og foreslår at rammeområde 1 settes til 9 356 065 000 kroner, som er en økning på 60 000 000 i forhold til regjeringens forslag i Prop. 1 S (2016–2017) inkludert Prop. 1 S (2016–2017) Tillegg 1–5.

Dette medlem påpeker at arbeidet med opprettelsen av helsearkivet på Tynset har pågått siden 2006 og har omfattet helsearkivet og senere sentraldepot for Arkivverket på Tynset. Dette medlem mener det er på høy tid at arbeidet nå kommer i gang etter at regjeringen har skapt stor usikkerhet om satsingen. Det er hele er tre år siden regjeringen Stoltenberg II foreslo oppstartbevilgning for å iverksette prosjektet.

Dette medlem mener det er viktig at Statsbygg nå får ansvaret for prosjektet, og at staten skal eie og drifte dette, slik forutsetningen var i de opprinnelige planene. Det er viktig at regjeringen har gått bort fra sitt tidligere forslag om en såkalt OPS-løsning hvor staten bare skal leie et privat bygg.

Dette medlem viser til mangelen på faglige grunner for å splitte opp den helhetlige arkivsatsingen hvor papirjournalene også skulle oppbevares på Tynset. Dette medlem mener en fullstendig arkivløsning som inkluderer oppbevaring av papirjournalene på Tynset, er det som best oppfyller helsearkivets faglige formål.

Dette medlem viser til at Statsbygg nå er i gang med å planlegge og klargjøre for byggestart. Et slikt bygg stiller derfor også ekstra krav til ressurser. Det vil kunne by på utfordringer å realisere et godt nok prosjektet innenfor den øvre grensen for prosjektet på 230 mill. kroner, og det kan være behov for å øke Statsbyggs ramme for prosjektet.

Dette medlem mener det er behov for å øke vedlikehold i fengsler og prosjektere flere nye fengselsplasser og prioriterer dette.

Dette medlem viser til at Sameien Sitje og Skogfinsk museum må realiseres. På årets budsjett er det ikke behov for bevilgninger, men det forutsettes bevilgninger til oppstart av bygging i 2018.

Dette medlem mener det effektiviseringspålegget som regjeringen pålegger andre, også må gjelde regjeringen selv og eiendommer til kongelige formål.

Dette medlem viser til fagkomiteens innstilling for nærmere omtale av endringer.

3.2.2 Rammeområde 2 (Familie- og forbruker), under familie- og kulturkomiteen

3.2.2.1 SAMMENDRAG

Kap.	Formål	Prop. 1 S (2016–2017)
	Utgifter rammeområde 2 (i tusen kroner)	
231	Barnehager	614 231
800	Barne- og likestillingsdepartementet	162 237
840	Tiltak mot vold og overgrep	181 180
841	Samliv og konfliktløsning	33 124
842	Familievern	500 847
843	Adopsjonsstøtte	13 797
844	Kontantstøtte	1 539 000
845	Barnetrygd	15 180 000
846	Familie- og oppvekstttiltak	458 046
847	EUs ungdomsprogram	8 212
848	Barneombudet	15 595
853	Fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker	225 178
854	Tiltak i barne- og ungdomsvernet	1 375 174
855	Statlig forvaltning av barnevernet	6 683 361
856	Barnevernets omsorgssenter for enslige, mindreårige asylsøkere	1 083 662
858	Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet	273 614
860	Forbrukerrådet	158 244
862	Positiv miljømerking	7 558
865	Forbrukerpolitiske tiltak	18 787
867	Sekretariatet for Markedsrådet og Forbrukertvistutvalget	11 498
868	Forbrukerombudet	27 115
870	Sekretariatet for Likestillings- og diskrimineringsnemnda	6 431
871	Likestilling og ikke-diskriminering	48 682
873	Likestillings- og diskrimineringsombudet	54 065
2530	Foreldrepenger	20 829 000
	Sum utgifter rammeområde 2	**49 508 638**
	Inntekter rammeområde 2 (i tusen kroner)	
3842	Familievern	696
3847	EUs ungdomsprogram	2 364
3855	Statlig forvaltning av barnevernet	1 453 855
3856	Barnevernets omsorgssenter for enslige mindreårige asylsøkere	930 193
3858	Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet	458
	Sum inntekter rammeområde 2	**2 387 566**
	Sum netto rammeområde 2	**47 121 072**

3.2.2.2 KOMITEENS MERKNADER

3.2.2.2.1 Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet foreslår at ramme 2 settes til 47 121 072 000 kroner, som er det samme som regjeringens forslag.

Disse medlemmer viser til at regjeringen i dette budsjettet ønsker å satse på en styrking av innsatsen mot vold og overgrep i nære relasjoner, ivaretagelse av barn som er utsatt for vold og overgrep, øke kvaliteten og kompetansen i barnevernet, samt øke kvaliteten i barnehagene.

Disse medlemmer merker seg regjeringens opptrappingsplan mot vold og overgrep som er en tverrdepartemental satsing.

Disse medlemmer viser til at midlene som BLD står for, skal gå til å styrke kompetansen om vold i familievernet, foreldrestøttende tiltak i kommunene og tilskudd til Stine Sofie Senteret for voldsutsatte barn. Disse medlemmer vil påpeke viktigheten av å forhindre vold og overgrep samt hjelpe dem som har vært utsatt for dette.

Disse medlemmer merker seg at de andre departementenes budsjetter knyttet til opptrappingsplanen skal gi et bedre behandlingstilbud både for voldsutsatte og overgripere.

Disse medlemmer viser til at regjeringen fortsetter arbeidet med forebygging og fosterhjemsplasseringer i barnevernet fremfor mer kostbare institusjonsopphold. Disse medlemmer viser til at regjeringen fortsetter arbeidet med å øke kompetansen og kvaliteten i barnevernet. Disse medlemmer viser til at dette henger sammen med regjeringens plan om fremleggelse av en kvalitets- og strukturreform for barnevernet i 2017. Disse medlemmer merker seg at det vil satses på å heve kvaliteten i kommunene, barnevernstjenestens undersøkelses- og hjelpetiltaksarbeid samt samarbeidet med andre tjenester. Disse medlemmer ser det som viktig å styrke kompetansen i barnevernet.

Disse medlemmer merker seg at regjeringens hovedfokus på familiepolitikken er familieverntjenesten. Disse medlemmer påpeker at regjeringen har som mål at familieverntjenesten skal komme tidlig inn i familiene og jobbe forebyggende. Disse medlemmer er tilfredse med at tjenesten er styrket, at det er opprettet flere behandlerstillinger, at ventetiden har gått ned, og at tilbudet har blitt mer likeverdig på landsbasis. Disse medlemmer er tilfreds, med at tilbudet til familier styrkes, siden dette kan forebygge konflikter og forhindre omsorgsovertagelser. Disse medlemmer viser til at mange familier har et høyt konfliktnivå etter samlivsbrudd, og at det er viktig å ha et godt tilbud fra familievernet for å forhindre dette, skape et godt samspill i familiene og sørge for at færre saker må prøves for domstolene. Disse medlemmer viser til at barn som lever med et høyt konfliktnivå mellom foreldrene, kan utvikle sosiale, emosjonelle og kognitive vansker, og at det er viktig å forebygge dette. Disse medlemmer anser familievernet som særlig viktig i familier som lever med vold.

Disse medlemmer merker seg at regjeringen ønsker å øke kompetansen i barnehagene og jobbe aktivt mot mobbing. Disse medlemmer viser til at regjeringen foreslår å videreføre støtten til økt kompetanse i barnehagene, og at dette kan bedre læringsmiljø og sørge for et mer likeverdig tilbud fra alle barnehager. Disse medlemmer er tilfredse med at regjeringen styrker arbeidet mot mobbing i barnehagene, og at dette kan føre til bedre trivsel for barna, samt et bedre læringsmiljø.

Disse medlemmer viser til at regjeringen har som mål at alle skal kunne delta på lik linje i arbeidslivet, og at ingen skal oppleve diskriminering med bakgrunn i kjønn, alder, etnisitet, religion, seksuell legning eller funksjonshemninger. Disse medlemmer ser arbeidet mot diskriminering som positivt både for den enkelte og for samfunnet som helhet.

Disse medlemmer anerkjenner regjeringens fokus på forbrukerne og at disse sikres en sterk stilling i markedet og et sterkt rettighetsvern. Disse medlemmer ser det som viktig at forbrukerne har gode informasjonskilder som gjør at de kan ta informerte og ansvarlige valg.

3.2.2.2.2 Merknader fra Arbeiderpartiet

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at Arbeiderpartiet i sitt forslag til statsbudsjett for 2017 foreslår at rammeområde 2 settes til 49 277 903 000 kroner, som er en økning på 2 156 831 000 kroner i forhold til regjeringens forslag. Disse medlemmer viser til Arbeiderpartiets alternative budsjett og øvrige merknader.

3.2.2.2.3 Merknader fra Kristelig Folkeparti

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 2 settes til 49 214 072 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 2 093 000 000 kroner.

Kristelig Folkeparti vil ha mer kontantstøtte og bedre barnehager

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti mener at de som ønsker å være hjemme litt lenger etter foreldrepermisjonstiden, bør få kontantstøtte, mens de som velger barnehage, skal sikres en god barnehagehverdag med nok voksne og barnehagelærere, til en pris som ikke er uhåndterlig for foreldrene. Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti mener det aller viktigste for kvaliteten på barnehagetilbudet er at det er nok voksne i barnehagen. Kristelig Folkeparti mener at det er altfor sent å innføre krav om bemanning først innen 2020. Kristelig Folkeparti vil at det sikres at det er maks tre små barn pr.

voksen og maks seks store barn pr. voksen i alle barnehager til enhver tid. I kombinasjon med denne bemanningsnormen mener Kristelig Folkeparti det bør innføres en barnehagelærernorm på minst 50 pst. Disse normene bør på plass allerede i 2017, og dette medlem foreslår en økning i barnehagemidlene øremerket flere ansatte og flere barnehagelærere på 346 mill. kroner i 2017.

Dette medlem viser til at alle barn som fødes før 1. november pr. i dag har en lovbestemt rett til barnehageplass som ettåringer. Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti vil at enda flere barn skal få plass i barnehagen når de trenger det, selv om de er født på «feil» tidspunkt. Dette innebærer at kommunene må bygge ut større kapasitet (etablere lokaler og ansette personer) fordi det må tilbys plasser på andre tidspunkter enn i august når det blir ledige plasser i forbindelse med overgang til skole. Dette medlem viser til at flere opptak således vil innebære at det i perioder vil være overkapasitet på barnehageplasser. Dette medlem vil påpeke at dette er bra for kvaliteten. Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i alternativt budsjett for 2017 foreslår at alle som fyller ett år før 1. desember, skal ha rett på plass fra fylte ett år.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti mener det er viktig at foreldres økonomiske situasjon ikke skal avgjøre hvorvidt et barn går i barnehagen eller ikke, og at Kristelig Folkeparti i alternativt budsjett for 2017 foreslår at det bevilges ytterligere 73 mill. kroner slik at foreldrebetalingsordningen skal slå inn ved 5 pst. av husholdningsinntekten, og at også barn med foreldre som tjener opp til 600 000 kroner dermed får redusert foreldrebetaling.

Dette medlem viser til at formålet med kontantstøtten er å gi foreldrene mer tid sammen med barna og mulighet til å velge noe annet enn barnehage mens barnet er ett år, dersom de ønsker det. Dette medlem viser til Kristelig Folkepartis alternative budsjett for 2017, hvor det foreslås at kontantstøtten økes til 9 000 kroner pr. måned fra 1. august 2017. Kristelig Folkeparti vil også utvide kontantstøtten til å gjelde i 12 måneder, ikke bare 11. Forslagene til endringer innebærer en økning på 403 mill. kroner. Dette medlem vil påpeke at kontantstøtten er god ordning for familiene som gir noen flere familier, som ellers ikke ville hatt økonomi til det, muligheten til å være hjemme litt lenger, dersom de mener det er best for barnet og familien.

Når barn utsettes for omsorgssvikt

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti mener det er nødvendig med mer ressurser til barnevernet for å sikre at alle barn og familier får den hjelpen de trenger.

Pr. 31. august 2016 ventet i alt 441 barn på fosterhjem, ifølge Barne- og likestillingsdepartementet, hvorav 305 barn hadde ventet mer enn seks uker etter vedtak om fosterhjem. Pr. 31. august 2015 ventet i alt 406 barn på å få plass i fosterhjem, hvorav 282 barn hadde ventet over seks uker. Mens barna venter, bor de i hovedsak i statlige beredskapshjem eller på institusjon. Arbeidet med å forkorte tiden fram til barna kommer til et trygt og varig hjem, må etter dette medlems syn intensiveres. Dette medlem mener det ikke er akseptabelt at barn holdes på vent i en så sårbar situasjon, de trenger umiddelbart god omsorg, trygghet og stabilitet. Kristelig Folkeparti vil ha økt innsats for rekruttering av fosterhjem. Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i alternativt budsjett foreslår at bevilgningen til rekruttering av fosterhjem økes med ytterligere 10 mill. kroner.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i alternativt budsjett foreslår en ekstrabevilgning på 46 mill. kroner for å sikre at opptrappingen i øremerkede stillinger i det kommunale barnevernet fortsetter i tråd med veksten i 2016 (31 mill. kroner, i overkant av 40 nye stillinger), samt for å dekke Oslo kommunes særskilte utgifter (15 mill. kroner).

Dette medlem viser til at til ATV (Alternativ til vold) er en ideell organisasjon som står klar til å opprette kontorer i flere deler av landet. Kristelig Folkeparti mener det vil være vel anvendte midler å legge til rette for dette, i spleiselag med kommuner, og Kristelig Folkeparti foreslår i alternativt budsjett at ATV som tilskudd til voldforebyggende tiltak tilføres ytterligere 10 mill. kroner til nytt kontor i Bodø og Follo, samt til at flere kontorer også kan behandle familiene til den som har utøvd vold, og barn som er utsatt for vold.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i alternativt budsjett for 2017 foreslår ytterligere 5 mill. kroner til incest- og voldtektssentrene.

Kristelig Folkeparti vil at familier som kan ha god nytte av opphold på og støtte fra foreldre og barn-sentre skal få tilbud om det. Kirkens bymisjon, Blå Kors, Kirkens Sosialtjeneste og to egne stiftelser har foreldre og barn-sentre med helt unike tilbud. Kristelig Folkeparti vil at 40 mill. kroner skal bevilges til ytterligere styrking av disse sentrene, og at sentrene sikres trygg og forutsigbar drift av totalt minst 39 plasser i 2017.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i alternativt budsjett foreslår at tilskuddet til tiltak for voldsutsatte barn økes med 10 mill. kroner, slik at Stine Sofies Stiftelses senter kan sikres tilstrekkelig driftsmidler fra det offentlige i 2017.

Dette medlem vil peke på at disse sentrene og ATV sammen med en sterk økning i familievernets budsjetter, økte midler til det kommunale barnevernet og til barnehagene er blant tiltakene som Kris-

telig Folkeparti ønsker for å få til en helhetlig satsing mot vold i nære relasjoner. Dette medlem vil understreke at det må satses tungt i flere sektorer i dette arbeidet, og at Kristelig Folkeparti derfor foreslår en betydelig styrking på feltet også innen helse- og justissektorene.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i alternativt budsjett for 2017 har foreslått en økning på ytterligere 34 mill. kroner til familievernet utover regjeringens forslag, slik at tjenesten skal kunne vokse videre og blant annet ha mulighet til å tilby alle barn en egen samtaletime ved mekling, i tråd med intensjonen i Stortingets enstemmige vedtak i statsbudsjettet for 2015.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i alternativt budsjett foreslår at tilskuddet til lokale samlivskurs økes med 10 mill. kroner utover regjeringens forslag.

Kristelig Folkeparti vil øke engangsstønaden

Dette medlem viser til at det er en betydelig svakhet i det norske systemet at det er økonomisk ugunstig å få barn tidlig i livet. I dag er det slik at vi som samfunn legger opp til barnefødsler i 30-åra i stedet for i 20-åra. Selv om de samlet sett vil kunne bidra med like mye til samfunnet og delta like mange år i arbeidslivet, vil kvinnen som føder på «riktig tidspunkt» kunne motta mer enn ti ganger så mye støtte som en kvinne som føder på «feil tidspunkt». Dette medlem viser til at Kristelig Folkepartis mål er å erstatte dagens engangsstønad med en ordning der alle har rett til foreldrepenger med utgangspunkt i 2 G i folketrygden. Dette er også i tråd med det rådet Skjeie-utvalget ga regjeringen i sin likestillingsrapport. Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i alternativt budsjett for 2017 foreslår at engangsstønaden økes til 1 G fra 1. juli 2017. Det er en økning til 92 576 kroner fra dagens 46 000 kroner, totalt en økt bevilgning på 275 mill. kroner.

Kristelig Folkeparti arbeider for likestilling

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i alternativt budsjett for 2016 foreslår en bevilgning på 1 mill. kroner som skal benyttes til arbeid med likelønnspott. Kristelig Folkeparti foreslår også at 3 mill. kroner bevilges likestillingssentrene for å unngå kutt, men heller styrke sentrene.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i alternativt budsjett foreslår 50 mill. kroner ekstra for å gjøre det mulig for flere menn å være hjemme med barnet i foreldrepermisjon. Kristelig Folkeparti mener far bør få selvstendig rett til uttak av foreldrepermisjon, noe som vil gi flere fedre rett til å ta ut foreldrepenger. Fedre vil kunne ta ut fedrekvote også i de tilfeller der barnets mor ikke har rett til foreldrepenger, og de vil kunne ta ut foreldrepenger på selvstendig grunnlag selv om barnets mor er hjemme etter fødselen. Dette er viktig for å gi barnet mer tid med far, og det gir grunnlag for en likere deling av hjemme- og utearbeid mellom foreldrene.

Et mer sosialt familiebudsjett

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i alternativt budsjett foreslår at barnetrygden økes ved at denne posten økes med 600 mill. kroner utover regjeringens forslag. Kristelig Folkeparti mener det er på tide at barnetrygden økes. Barnefamilienes utgifter økes stadig, mens de offentlige ordningene svekkes.

Dette medlem mener det er viktig å videreføre barnetrygden som en universell ordning som treffer alle barn, og som utbetales til alle uten kontrollering og overprøving av hvorvidt foreldrene har behov for utbetalingen eller ikke.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i alternativt budsjett foreslår at tilskuddsordningen for barn i storbyer økes med 5 mill. kroner utover regjeringens forslag. Det er avgjørende at barn og ungdom har åpne og gode møteplasser, og det gjelder alle, også unge med innvandrerbakgrunn, utsatte ungdomsgrupper og andre unge med spesielle behov.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i alternativt budsjett foreslår ytterligere 30 mill. kroner til den nasjonale tilskuddsordningen mot barnefattigdom, herunder styrkede bevilgninger til Røde Kors' tilbud om Ferie for alle og Blå Kors' Barnas Stasjon. Den nasjonale tilskuddsordningen mot barnefattigdom er viktig, og det er velkjent at tiltak som Røde Kors' Ferie for alle, Blå Kors' Barnas Stasjon, Kirkens Bymisjons FRI og andre gir svært viktige og verdifulle tilbud til barn og unge som lever i familier med lave inntekter og ulike utfordringer. Det er viktig at barn og unge får delta på sosiale arenaer og opplever livskvalitet uavhengig av foreldrenes sosiale situasjon og inntekt.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i alternativt budsjett foreslår at midlene til utvikling i kommunene med fokus på foreldrestøtte og tidlig hjelp til barn av rusmisbrukere og psykisk syke økes med ytterligere 10 mill. kroner utover regjeringens forslag. Dette medlem viser til at prosjekter og program på familie- og oppvekstområdet i kommunal sektor kan være avgjørende for mange barn i en vanskelig livssituasjon. Tilskuddsordningen Foreldrestøttende tiltak i kommunene har som mål å gi barn tidlig hjelp gjennom å stimulere kommunene til å sette i verk foreldrestøttende tiltak. Dette medlem vil peke på det viktige arbeidet med å hjelpe foreldre til å bli bevisst på barnas behov og møte disse på en god måte, arbeid som forebygger eller hindrer ulike former for vold og overgrep mot barn og som hjelper foreldre, herunder også adoptiv- og fosterforeldre

med å utvikle en positiv omsorg som støtter barnets utvikling.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i alternativt budsjett foreslår at den nasjonale grunnstøtten til barne- og ungdomsorganisasjonene økes med ytterligere 10 mill. kroner. Dette medlem vil understreke at de frivillige organisasjonene er viktige aktører både som sosiale møteplasser, demokratitutviklere og miljøskapere. Barne- og ungdomsorganisasjonene bidrar til gode og trygge lokalsamfunn, de bygger sosial kapital og bidrar til integrering og inkludering med lavterskeltilbud for alle, samtidig som de legger grunnlag for videre rekruttering til frivilligheten. Dette medlem viser til at grunnstøtten er nødvendig blant annet for å sikre bred deltakelse gjennom lavest mulig kontingenter og annen egenbetaling. Dette medlem vil også i denne sammenheng understreke betydningen av at frivillige organisasjoner mottar frie midler gjennom økt grunnstøtte, og ikke gjøres avhengig av prosjektmidler eller annen mer myndighetsstyrt og ressurskrevende støtte.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i alternativt budsjett foreslår at Nurse Family Partnership-programmet økes med ytterligere 5 mill. kroner. Dette medlem viser til at dette er et internasjonalt anerkjent program som benyttes for å forebygge omsorgssvikt og psykisk sykdom og bedre barns oppvekstvilkår gjennom tidlig innsats, allerede i svangerskapet. Resultatene fra flere land er gode og viser forbedring av mor og barns helse under svangerskapet, mødrene hadde økt deltakelse i arbeidslivet, og det er dokumentert reduksjon i atferdsvansker og kriminalitet hos barna.

Bedre ordninger for familier

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti mener det er på tide å innføre dobbel permisjon for alle foreldre som får trillinger eller flerlinger. Den store omsorgsoppgaven foreldre som får flere barn samtidig plutselig har, gjør det naturlig og nødvendig at myndighetene legger til rette for at begge foreldre får mer permisjon enn i dag. Kristelig Folkeparti har i alternativt budsjett foreslått en økning på posten med 4 mill. kroner for å finansiere en slik endring.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i alternativt budsjett for 2017 foreslår at alle tvillingforeldre får fire måneder ekstra permisjon slik at to foreldre kan være hjemme samtidig. Kristelig Folkeparti foreslår en ekstrabevilgning på 100 mill. kroner for å finansiere en slik endring.

Dette medlem viser til at foreldre med barn som er født før termin, i dag opplever en forkorting av foreldrepermisjonstiden som gir opptil mange færre uker sammen med barnet i foreldrepermisjon. Kristelig Folkeparti mener dette er lite hensiktsmessig, og at fødselspermisjonen for disse foreldrene bør utvides på en slik måte at permisjonen slutter samtidig som den ville ha gjort ved fødsel på termin. Kristelig Folkeparti har foreslått en økning på 13 mill. kroner for å dekke merutgifter ved en slik endring.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i alternativt budsjett for 2017 foreslår at ytterligere 5 mill. kroner bevilges over kap. 872 post 70, slik at tilskuddet til funksjonshemmedes organisasjoner, herunder FFO og SOR, økes ytterligere.

3.2.2.2.4 Merknader fra Senterpartiet

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 2 settes til 47 451 903 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 330 831 000 kroner.

Dette medlem påpeker at familien er den viktigste enheten i samfunnet, og at gode og trygge familieforhold er maktpåliggende for velferden både til barn og voksne. Senterpartiet satser på en rekke tiltak som skal gjøre hverdagslivet enklere for vanlige familier samtidig som partiet har et ekstra fokus på de familiene som opplever særlige utfordringer. I partiets alternative budsjett foreslås det å bevilge 569 mill. kroner til å opprette 6 000 flere barnehageplasser, en bevilgning som vil ta oss et godt steg i retning av løpende barnehageopptak med de fordeler dette innebærer for familier i etableringsfasen. I tillegg foreslår partiet å gi far selvstendig opptjeningsrett til foreldrepermisjon og utvide fedrekvoten til 14 uker. Disse er begge tiltak som bidrar både til økt velferd for barnet og til økt likestilling mellom kvinner og menn i familie- og yrkesliv.

Dette medlem viser til at barnetrygden er en viktig universell velferdsordning som ikke har vært prisjustert på mange år. Senterpartiet vil styrke den universelle barnetrygden og mener den må prisjusteres. Engangsstønad er viktig for dem som ikke har vært i inntektsbringende arbeid før fødsel. Mange av disse familiene har i dag en vanskelig økonomisk situasjon fordi engangsstønaden over år har vært lav. Senterpartiet mener engangsstønaden bør økes og starter i dette budsjettet.

Dette medlem minner om at flerlingforeldre har større omsorgsbyrde enn andre foreldre etter fødsel. Dagens permisjonsordning er ikke god nok for disse foreldrene, og Senterpartiet vil utvide permisjonstiden etter flerlingfødsler med 10 uker fra 1. juli 2017.

Dette medlem påpeker at barn av psykisk syke og rusavhengige er en særlig utsatt gruppe. Senterpartiet vil øke innsatsen for identifisere og følge opp disse barna og øker tilskuddet som går til dette med 5 mill. kroner. Innsatsen på dette området må ses i sammenheng med Senterpartiets opptrappingsplan

for rus- og psykiatri under Helse- og omsorgsdepartementet.

Dette medlem viser også til at Senterpartiet vil sikre retten barn har til samtaletime ved samlivsbrudd og prioriterer 2 mill. kroner til dette arbeidet.

3.2.2.2.5 Merknader fra Venstre

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt alternative statsbudsjett for 2017 foreslår at ramme 2 settes til 48 478 972 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 1 357 900 000 kroner.

Dette medlem viser til at Venstres helhetlige forslag til statsbudsjett for 2017 tar utgangspunkt i budsjettforslaget fra regjeringen Solberg, jf. Prop. 1 S (2016–2017), samt tilleggsproposisjoner 1–5. Konkrete endringer på rammeområde 2 i forhold til disse dokumentene følger av omtale og tabeller under.

Dette medlem viser til at Venstres familiepolitikk tar utgangspunkt i at den enkelte familie skal ha stor frihet til å finne de løsninger som passer dem best. For dette medlem er respekt for ulike valg viktig. Dette medlem mener det er viktig at staten sørger for trygge rammer uansett hvilken familieform den enkelte velger, og at familiepolitikken i tillegg skal ha som mål å utjevne sosiale forskjeller og fremme likestilling.

For dette medlem er det å sikre en trygg og god oppvekst for alle barn en av de viktigste oppgavene vi som fellesskap må løse. Barn må både utfordres og få tillit for å utvikle seg og for å tilegne seg kunnskapen som voksenlivet krever av dem. Dette medlem understreker at det er en viktig oppgave å sørge for at barnehage, skole, helsetjenester og fritidstilbud sammen legger til rette for en trygg og god oppvekst for alle barn. Det kan være tøft for barn som vokser opp i dag, å møte alle de forventningene som stilles til dem. Dette medlem legger til grunn at det må utvikles løsninger som er tilpasset tiden vi lever i, med fleksibilitet og rom for familiene til å styre egen hverdag.

Færre fattige barn

Dette medlem påpeker at Norge er et av verdens rikeste land, og de fleste innbyggerne har hatt en god inntektsutvikling de siste årene. Likevel har noen så lav inntekt og levestandard at de har begrensede muligheter til å delta fullt ut i samfunnet. Dette medlem er bekymret over at det i 2013, ifølge SSB, var 84 300 barn og unge som levde i fattigdom i Norge. For noen handler det om ikke å ha mulighet til å delta på ulike fritidsaktiviteter eller å dra på ferie. For andre handler det om muligheten til å kunne ha ordentlige boforhold, kjøpe sunn mat eller delta i barnehage og skolefritidsordning. Dette medlem konstaterer at fattigdom ikke bare handler om å ha en lavere levestandard, men også at man blir stående på utsiden av samfunnet og fratatt muligheten til å delta på ulike arenaer i fellesskapet.

Dette medlem er bekymret for at forskjellene mellom dem med lavest og dem med høyest inntekt er økende, og at antall barn og unge i lavinntektsfamilier skal fortsette å øke. For dette medlem er det et uttalt mål å redusere sosial ulikhet. Årsakene til fattigdom er komplekse og må bekjempes på flere ulike arenaer. Det er svært viktig å arbeide målrettet og iverksette både små og store tiltak for å redusere barnefattigdommen. Et viktig tiltak er å styrke tilskuddsordninger som kommuner og frivillige organisasjoner kan søke midler fra til ulike lokale tiltak. Andre tiltak er utvidet forsøk med gratis deltidsplass i barnehage og SFO/AKS, samt innføring av en modell med makspris og differensiert oppholdsbetaling i SFO/AKS etter modell fra barnehagene, som begge er forslag dette medlem følger opp i Venstres forslag til statsbudsjett for 2017. Å løfte flere barn og familier ut av fattigdom og forebygge framtidig fattigdom krever innsats på en rekke ulike områder. Det krever tiltak for å få flere i arbeid, på rus- og psykiatrifeltet, på innvandrings- og integreringsfeltet, og tiltak for å sikre en reell omfordeling. For dette medlem er det viktig at vi setter innsatsen inn der hvor den virker best, og målretter pengebruken tilsvarende. Flere universelle ordninger hvor alt smøres likt ut til alle, er ikke en god modell i det lange løp. Dette medlem viser til at Venstre i 2014 la fram en tiltakspakke på 75 tiltak for å løfte barn ut av fattigdom, og at de fleste av disse tiltakene er fulgt opp i Venstres forslag til statsbudsjett for 2017. Dette medlem viser til nevnte forslag der det totalt foreslås økte bevilgninger på om lag 3,4 mrd. kroner i 2017, hvorav et utvalg er listet under.

Tiltak	Mill. kr.
Makspris og differensiert oppholdsbetaling for SFO etter modell fra barnehagene	70,0
Forsøk med gratis barnehage og SFO i Drammen og Skedsmo[1]	40,0
Heve beløpsgrensen for rett til gratis kjernetid i barnehage for 3-, 4- og 5-åringer til 500 500 kroner	24,1
Gratis barnehage for alle barn på mottak	70,0
Nasjonal minstenorm for sosialhjelp og heving av dagens veiledende sats med 10 pst.	570,0

Tiltak	Mill. kr.
Provenynøytral omlegging/omfordeling av barnetrygden (se egen tabell)	0,0
Heve grensene for maksimal utbetaling av uføretrygd inkl. barnetillegg til 99 pst. av tidligere lønn (får først effekt i 2019)	0,0
Innføre tak i egenandeler knyttet til tannregulering for personer under 20 år på 5 000 per år	45,0
Styrking av tilskuddsordningen mot barnefattigdom	47,4
Kompetansetiltak i barnehagene	47,0
Svømmeopplæring i barnehager	10,0
Utvide forsøket med økt fysisk aktivitet og kroppsøving i grunnskolen	10,0

1 Anslag basert på at 20 pst. av barn i barnehage og SFO i de aktuelle kommuner vil falle under inntektsgrensen på 500 500 kroner og at anslagsvis 10 pst. totalt i de respektive kommuner vil benytte SFO enn i dag. Kilder: SSB/KOSTRA og kommunens hjemmesider.

Tidlig innsats

Dette medlem understreker at tidlig innsats krever en helhetlig satsing på permanente tiltak i barns første leveår. Støttefunksjoner til barnefamilier er grunnleggende viktig på ulike områder. Mye av tjenestetilbudet til barn og unge oppleves som fragmentert og lite koordinert og oversiktlig, slik at barnefamilier må forholde seg til for mange ulike tjenester og fagfolk. Det er etter dette medlems syn viktig å koordinere tjenester til barn bedre enn i dag. Tidlig innsats knyttes gjerne til målrettet faglig satsing og tilpasset opplæring i skolen, men dette medlem påpeker at det også må bety at barnas ulike sosiale og fysiske utfordringer tas tak i så tidlig som mulig. Det må gjøres ved å ta i bruk en rekke ulike virkemidler, både faglige og helsemessige og virkemidler knyttet til fritidstilbudet.

Gjennom et sett av tiltak innenfor barnehage, SFO, familievern, barnevern, helsetiltak rettet mot barn og unge, skoleløpet og bekjempelse av barnefattigdom vil dette medlem investere i framtiden og legge til rette for mer tidlig innsats. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017, der det totalt foreslås økte bevilgninger på om lag 2 mrd. kroner i 2017, fordelt i tabellene under. Dette medlem viser til utdypende omtale av tiltakene som omhandler helse, skole og SFO under rammeområdene 15, 16 og 18.

Tiltak	Mill. kr
3300 flere barnehageplasser	312,0
Innføre en modell med makspris og differensiert oppholdsbetaling for SFO etter modell fra barnehagene	70,0
Heve beløpsgrensen for rett til gratis kjernetid i barnehage for 3, 4 og 5-åringer til 500 500,-	24,1
Gratis barnehage for alle barn på mottak	70,0
Forsøk med gratis barnehage og SFO for lavinntektsfamilier i Drammen og Skedsmo	40,0
Kompetansetiltak i barnehagene	47,0
Svømmeopplæring i barnehager	10,0
Sum barnehage/SFO/AKS	**573,1**
Opptrapping for familievernet	20,0
Informasjonstiltak i barnehager om vold og overgrep	10,0
Styrking av det kommunale barnevernet	144,0
Psykisk helse i skolen	40,0
Extra Ung: Tilskuddsmidler for å følge opp Ungdomshelsestrategien	10,0
DigiLab og eHelseplan for ungdom	5,0
Elevkurs for elever med hørselshemming	1,0
400 nye stillinger i skolehelsetjenesten og på helsestasjoner	280,0
Videreutdanning av skolehelsepersonell	50,0
Sum familievern, barnevern, og helsetiltak	**560,0**

Tiltak	Mill. kr
Flere lærere/økt lærertetthet	200,0
En ekstra uketime 1.-7. trinn i grunnskolen øremerket IT/IKT/programmering	84,7
Tilskudd til IKT-tiltak i grunnopplæringen	100,0
Forsøk med programmering som fag	50,0
Videreutdanning av lærere og skoleledere	200,0
Videreutdanningsløft, ikke-kvalifiserte	200,0
Utvide forsøket med økt fysisk aktivitet og kroppsøving i grunnskolen	10,0
Sum tiltak i grunnskolen	**844,7**

Barnehager

Dette medlem vil legge til rette for at alle barn får mulighet til å gå i barnehage. Derfor mener dette medlem at ordningen med gratis kjernetid for barn i lavinntektsfamilier bør utvides ytterligere, og at det bør opprettes langt flere barnehageplasser. Barnehagen må inkluderes i det helhetlige utdanningsløpet samtidig som kvaliteten heves. Tidlig innsats krever en helhetlig satsing på barn med hovedvekt på de første leveår.

Dette medlem understreker at barnehagene er det stedet utenfor familien som har mest å si for å bygge god psykisk helse hos barn og for å oppdage og hjelpe barn med ulike hjelpebehov så tidlig som mulig. Det er derfor svært viktig at den faglige kompetansen er god, og at det arbeides målrettet for å øke den faglige kvaliteten i barnehagene. Dette medlem er opptatt av å anerkjenne barnehagelærernes fagkompetanse. Ingen annen yrkesgruppe har spesialkompetanse i å forstå små barns læring og utvikling. Dette medlem vil også understreke viktigheten av at tilbudet i barnehagen gis av faglig dyktige pedagogiske ledere, som skal lede personalet til å gi et barnehagetilbud av høy kvalitet som når alle barna. Dette medlem viser til Stortingets anmodningsvedtak nr. 39 av 24. november 2015, og at Kunnskapsdepartementet har fulgt opp dette ved å fjerne adgangen til å gi varig dispensasjon fra kravet om utdanning for pedagogiske ledere i barnehagen, og viser videre til at 70 pst. av de ordinære barnehagene oppfylte pedagognormen uten å bruke dispensasjonsadgangen i 2015, mot 55 pst. i 2014. Dette medlem mener at dette er svært positivt, men er samtidig bekymret over at det er 1 631 årsverk pedagogiske ledere som hadde dispensasjon ved utgangen av 2015. Dette medlem er også bekymret over at det fortsatt er mange barnehager som mangler tilstrekkelig pedagogisk bemanning og nok ansatte med relevant barnefaglig utdanning, og viser til beregninger fra Utdanningsdirektoratet som viser at det mangler 2 200 barnehagelærere for å oppfylle pedagognormen i 2015. Dette medlem vil understreke viktigheten av at størst mulig andel av personalet har pedagogisk eller barnefaglig bakgrunn, og mener at det må settes et mål om at minst 80 pst. av alle ansatte i barnehagene har barnefaglig kompetanse, og at 50 pst. er utdannet barnehagelærere. Dette medlem er opptatt av at de som har stilling som pedagogisk leder, men mangler formell kompetanse, skal få tilbud om dette. En av de store oppgavene på barnehagefeltet er å øke kompetansen til dem som arbeider i barnehagen. Dette medlem er glad for at også regjeringen i sitt budsjettforslag har dette som satsingsområde, men at det vil være behov for økte ressurser utover dette. Dette medlem viser på denne bakgrunn til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017, der det foreslås å bevilge 47 mill. kroner til å heve kvaliteten i norske barnehager, gjennom å tilby ABLU-studieplasser til pedagogiske ledere som arbeider på dispensasjon.

Dette medlem viser til at flere undersøkelser viser at barn fra ressurssvake familier har store fordeler av å gå i barnehage, og at det er vist store positive langtidseffekter på utdanning og yrkesdeltakelse av barnehage. Dette medlem viser videre til budsjettforliket mellom samarbeidspartiene om statsbudsjettet for 2016, der det ble enighet om å gi barn som fyller ett år senest innen utgangen av oktober det året det søkes om barnehageplass, rett til plass fra fylte ett år. Dette medlem mener retten bør utvides til alle barn som fyller ett år i søknadsåret.

Dette medlem påpeker at barnehagen er en viktig sosialiseringsarena, og at alle barn uavhengig av foreldres inntekt bør få tilbud om barnehageplass som en viktig og nødvendig forberedelse for videre utdanningsløp. Dette medlem viser til at samarbeidspartiene etter forslag fra Venstre har innført gratis kjernetid i barnehage for fire- og femåringer fra lavinntektsfamilier fra og med budsjettåret 2015, og for treåringer fra lavinntektsfamilier fra og med budsjettåret 2016. Dette medlem foreslår å utvide ordningen ved å heve beløpsgrensen for rett til gratis kjernetid i barnehage til 500 500 kroner. Dette vil medføre at om lag 7 000 flere barn får rett til gratis

kjernetid. Dette medlem forslår derfor å bevilge 24,1 mill. kroner til formålet i 2017, og viser til nærmere omtale under rammeområde 18.

Dette medlem viser også til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017, der det foreslås å øke vertskommunetilskuddet med 70 mill. kroner for å gi gratis barnehage for alle barn i asylmottak, og viser til nærmere omtale under rammeområde 6 i denne innstillingen.

Dette medlem viser til at deltakelse i barnehage og skolefritidsordning (SFO) er lavest hos de barna som kunne hatt størst utbytte av tilbudet. Dette er også en viktig arena for inkludering og sosialt felleskap, men når mange ikke har råd til å betale oppholdsbetalingen, betyr det at mange barns muligheter til å greie seg i skolen og samfunnet blir påvirket av foreldrenes økonomiske forutsetninger. Dette medlem ønsker derfor å innføre en modell med makspris og differensiert oppholdsbetaling på SFO/AKS fra og med høsten 2017, etter modell av tilsvarende ordning for barnehagene. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017, der det foreslås å sette av 70 mill. kroner til dette, og viser videre til nærmere omtale under rammeområde 16 og 18.

Dette medlem viser også til at Venstre av samme grunn foreslår en forsøksordning med gratis fulltidsplass i barnehage og SFO. Forsøksordningen foreslås i første omgang avgrenset til Skedsmo og Drammen kommuner og at den gjelder for barn hvor husholdningsinntekten er lavere enn 500 500 kroner, som er den samme grensen som for redusert oppholdsbetaling. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017, der det foreslås å bevilge 40 mill. kroner til denne ordningen i 2017.

Dette medlem viser til at det har vært mange tragiske drukningsulykker blant barn og unge, særlig i innvandrerbefolkningen, og at svømmeferdighetene blant barn og unge må styrkes. Norge er en kystnasjon og har mange innsjøer og elver. Det gjør at de aller fleste er i nærheten av vann mange ganger i løpet av livet. Dette medlem mener derfor at alle bør få grunnleggende ferdigheter i svømming så tidlig som mulig. Det er viktig å se på muligheter for svømmeopplæring allerede i barnehagealder og at lek i vann blir en del av årsplanen i barnehager. Dette medlem viser til at det i forbindelse med budsjettforliket for 2016 ble opprettet en støtteordning for tiltak for svømming i barnehager, og foreslår å øke bevilgningen til denne posten med 10 mill. kroner.

Dette medlem viser til at regjeringen i Prop. 12 S (2016–2017) har lagt fram forslag til opptrappingsplan mot vold og overgrep. Dette medlem er enig med regjeringen i at det er viktig å tydeliggjøre barnehagens ansvar når det gjelder forebygging og avdekking av vold og seksuelle overgrep mot barn, men påpeker at barnehagen også er en arena for å forebygge gjennom å bevisstgjøre barn om kropp, identitet og følelser, jf. anmodningsvedtak nr. 799 av 7. juni 2016. Dette medlem vil derfor foreslå å innføre et tilpasset kurs- undervisningsopplegg om vold og overgrep som alle barn i barnehage tilbys, og foreslår å bevilge 10 mill. kroner til å utvikle og starte innføringen av dette kursopplegget.

Dette medlem vil understreke viktigheten av barnehagen som en arena som utjevner sosial ulikhet og der barn kan utvikle viktige sosiale ferdigheter og læringsglede. Dette medlem viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2017 har en samlet innsats for barnehager og skolefritidsordning på 573,1 mill. kroner. Dette medlem mener disse satsingene samlet gir et godt grunnlag for å gi flere barn bedre forutsetninger for å lykkes senere i livet.

Barnevernet

Dette medlem viser til at det er bred politisk enighet om at det er behov for et bedre barnevern. Det er, etter dette medlems syn, et offentlig ansvar å påse at barn ikke lider eller blir utsatt for omsorgssvikt. Dette medlem er bekymret over at barnevernet ikke i tilstrekkelig grad klarer å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid, og mener det systematiske arbeidet for å heve kvaliteten i barnevernet må fortsettes og styrkes. Dette medlem foreslår i den forbindelse både å styrke den kommunale barneverntjenesten med 200 nye stillinger og foreslår økte bevilgninger med 144 mill. kroner til dette.

Dette medlem mener kommunene må få et mer helhetlig ansvar for barnevernet, men er av den oppfatning at en gradvis overføring av Bufetats oppgaver regionalt til kommunene må ses i sammenheng med kommunereformen og opprettelsen av større og mer robuste kommuner.

Dette medlem mener at det må iverksettes flere tiltak for å øke kompetansen innen barnevernet, slik at kompetansen i fremtiden vil samsvare bedre med arbeidsoppgavene og ansvaret. Dette medlem mener det i årene fremover vil være behov for ytterligere styrking av barnevernet, blant annet grunnet lovendringen som åpner for at det kan pålegges hjelpetiltak etter § 4-4. Dette medlem viser til at barnevernspedagogutdanningen i statsbudsjettet for 2014 ble hevet fra finansieringskategori F til E, noe som gir bedre rom for mer individuell oppfølging og bedre veiledning. Dette medlem viser til at det også jobber svært mange sosionomer i barnevernet, og mener at å øke kvaliteten på sosionomutdanningen, tilsvarende barnevernspedagogutdanningen, er et viktig tiltak for å heve kvaliteten i barnevernet.

Dette medlem viser til regjeringens forslag om å endre refusjonsordningen for bosetting av mindreårige asylsøkere, som foreslås lagt om til en ordning med fast tilskudd. Dette medlem går imot denne endringen og foreslår å tilbakeføre 2 455 mill. kroner fra ramme 5 for å reversere dette.

Familie og oppvekst

For dette medlem er det viktig å legge best mulig til rette for at alle barn uavhengig av bakgrunn sikres en oppvekst med like muligheter, fri for vold og overgrep. Dette medlem mener familievernet spiller en viktig rolle for å skape trygge familierammer for barn og at styrkingen på området skal fortsette. Dette medlem viser til at det i Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 foreslås ytterligere 20 mill. kroner til familievernet for at alle barn skal få en egen oppfølgingstime i familievernet ved foreldres samlivsbrudd.

Dette medlem foreslår å øke tilskuddsordningen for å redusere barnefattigdom med 47,4 mill. kroner for å gi barn fra fattige familier mulighet til å delta på ulike fritidsaktiviteter på linje med andre barn. Dette inkluderer særskilt tilskudd til frivillige organisasjoner som driver forebyggende psykisk helsearbeid rettet mot barn, unge og deres foreldre, og øke tilskuddsordningen til totalt 225 mill. kroner. Dette medlem viser til at ordningen er målrettet og etterspurt, og at den bidrar til økt deltagelse for barn og unge i lavinntektsfamilier.

Dette medlem mener barnetrygden bør ha en fordelende virkning. Barnetrygden har i dag for svak fordelingseffekt, og dette medlem mener at denne effekten med enkle grep kan bli sterkere. Dette medlem viser til representantforslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande og Borghild Tenden om omfordeling av barnetrygden (Dokument 8:9 S (2012–2013)). Dette medlem mener at barnetrygden bør differensieres slik at mottakere av barnetrygd med en inntekt under 3,4 G (315 000 kroner) pr. år får økt barnetrygden med 540 kroner per måned, mottakere med inntekt under 5,2 G (482 000 kroner) per år får uendret barnetrygd, mens mottakere med en inntekt over 5,2 G (482 000 kroner) får redusert barnetrygden med 533 kroner pr. måned. Dette medlem mener at en differensiering av barnetrygden vil være et effektivt og riktig grep for å løfte mange barnefamilier ut av fattigdom. Dette medlem viser til Venstres modell for omlegging av barnetrygden, basert på svar på spørsmål nr. 286/2016 fra Finansdepartementet, som vises i tabellen under.

Inntektsgrense mottakere av barnetrygd	Antall barn	Barnetrygd regjeringens modell per barn (gj.snitt per måned)	Barnetrygd Venstres modell per barn (per måned)	Differanse per måned
Under 315 000	379 098	1 080	1 620	+540
315 000 til 482 000	388 462	1 054	1 054	0
Over 482 000	384 456	1 065	533	-533

Dette medlem viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2017 foreslår å avvikle kontantstøtten. Dette medlem viser til at kontantstøtten ble innført i en tid da det var stor mangel på barnehageplasser, men at det i dag nesten er full barnehagedekning i de fleste kommuner. For dette medlem er det viktig å bruke økte ressurser på å heve kvaliteten i barnehager, som er en viktig integreringsarena, og som er viktige for hele utdanningsløpet. Dette medlem viser til at forskning støtter at barn fra ressurssvake familier har store fordeler av å gå i barnehage, blant annet har barn som går i barnehage bedre språkutvikling. Dette medlem viser til at det er spesielt mange barn med lavt utdannede mødre, minoritetsspråklige barn og barn fra lavinntektsfamilier som mottar kontantstøtten, og at kontantstøtten har vist seg å være en fattigdomsfelle som veldig mange kvinner blir sittende fast i. Dette medlem mener at kontantstøtten i dag ikke er et treffsikkert virkemiddel i forhold til en rekke andre politiske mål, særlig arbeidet for økt integrering og redusert barnefattigdom. Dette medlem foreslår på denne bakgrunn å avvikle kontantstøtten med 1 539 mill. kroner, hvor alle midlene omprioriteres til andre tiltak for barnefamilier, særlig for dem med lav inntekt.

Dette medlem viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2017 foreslår å innføre en venteстøtte på 6 000 kroner per måned for de barnefamiliene som har barn over ett år og som ikke har fått innvilget sin søknad om barnehageplass. Basert på svar på tilsvarende spørsmål i forbindelse med statsbudsjettet for 2016 er dette anslått til å gi en økt kostand på 119 mill. kroner.

Forbrukerpolitikk

Dette medlem understreker at tilgang til riktig og fullstendig informasjon er vesentlig for den enkelte innbygger og for et velfungerende marked. Staten har en viktig rolle i å sikre forbrukerrettigheter og åpenhet om varer og tjenester. Dette medlem viser til at formålet med miljømerking er å stimulere til

mer miljøtilpasset produktutvikling og mindre miljøbelastende forbruk, og mener at det er et godt virkemiddel for å veilede forbrukere og innkjøpere. Dette medlem ser gjerne at det legges til rette for å etablere flere merkeordninger til ulike formål, og for mer tilgjengelig produktinformasjon. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017, der det foreslås å øke bevilgningen til miljømerking med 2,5 mill. kroner, slik at totale bevilgninger på posten blir 10 mill. kroner.

Likestilling og ikke-diskriminering

Dette medlem mener likestilling ikke kommer av seg selv, men at det er et resultat av aktiv politisk styring og reguleringer. Dette medlem mener Norge fortsatt har store utfordringer på likestillingsområdet, understreker at det fortsatt er forskjeller mellom menn og kvinner når det gjelder makt over egen hverdag, lønn og innflytelse i samfunnet, og at det derfor er behov for en aktiv likestillingspolitikk. Dette medlem mener det er uheldig at denne regjeringen kutter i tiltak som fremmer likestillingen. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017, der det legges opp til å reversere regjerings foreslåtte kutt på posten til likestillingssentrene, tilsvarende 2 mill. kroner.

Samlet foreslår dette medlem følgende konkrete endringer under rammeområde 2, Familie og forbruker:

Tekst	Bokført mill. kroner
Kompetansetiltak i barnehagene	47,0
Informasjonstiltak i barnehager om vold og overgrep	10,0
Svømmeopplæring i barnehager	10,0
Opptrapping for familievernet	20,0
Ventestøtte for foreldre som har fått avslag på barnehagesøknad for barn over ett år	119,0
Provenynøytral omlegging/omfordeling av barnetrygden	0,0
Styrking av tilskuddsordningen mot barnefattigdom	47,4
Forsøk med gratis barnehage og SFO	40,0
Styrking av det kommunale barnevernet	144,0
Gå mot regjeringens forslag om endre refusjonsordningen for bosetting av mindreårige asylsøkere	2 455,0
Miljømerking	2,5
Likestillingssenter	2,0
Kutte kontantstøtten fra 1. januar 2017 og samtidig innføre en ventestøtte på 6 000 kroner per måned for foreldre som har fått avslag på barnehageplass etter barnets fylte ett år	-1 539,0
Sum ramme 2: familie og forbruker	**1 357,9**

3.2.2.2.6 Merknader fra Sosialistisk Venstreparti

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett og foreslår at rammeområde 2 settes til 46 975 403 000 kroner, som er en reduksjon på 145 669 000 i forhold til regjeringens forslag i Prop. 1 S (2016–2017) inkludert Prop. 1 S (2016–2017) Tillegg 1–5.

Likestilling

Dette medlem peker på at makt og muligheter er ujevnt fordelt mellom kvinner og menn. Skjeve maktforhold i samfunnet må bekjempes gjennom en aktiv politikk for mer likestilling. Kvinner tjener fremdeles mindre enn menn, kvinner jobber ufrivillig deltid, flere kvinnedominerte yrker er utsatt for kommersialisering og press på lønns-, arbeids- og pensjonsvilkår, og kontantstøtten bremser yrkesdeltakelse. Dette medlem viser til at mange kvinner utsettes for vold og overgrep uten at myndighetene prioriterer trygghet for kvinner høyt nok. Dette medlem viser til alternativt budsjett fra Sosialistisk Venstreparti, der likestilling og kampen mot vold mot kvinner er prioritert.

Like muligheter i arbeidslivet

For at kvinner og menn skal få like muligheter, må det tas strukturelle, politiske grep for å rette opp skjevhetene. Dette medlem understreker hvor viktig fast og full jobb er for trygghet og økonomisk frihet. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett, der heltidskultur i arbeidslivet, styrket likestillingssamarbeid mellom partene og flere erfaringer med seks timers arbeidsdag er viktige satsinger.

Trygghet fra vold

Dette medlem understreker sterkt at menns vold mot kvinner er et samfunnsproblem. Altfor mange lever i dag med vold og trusler om vold og overgrep. Arbeidet for trygghet fra vold og overgrep må prioriteres høyt. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, der det foreslås å bevilge mer penger til krisesentre, voldsforebygging og sentre mot incest og overgrep. Det foreslås også et nasjonalt program mot seksuell trakassering.

Kvinners rettigheter

Likestilling kommer ikke av seg selv. Dette medlem viser til at da regjeringen foreslo å svekke abortrettighetene, reiste kvinnebevegelsen seg. Sterke kunnskapsmiljøer og kvinneorganisasjoner er et viktig ledd i et forsvarsverk for velferd, lovverk og ordninger som trygger og fremmer likestillingen. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, der det foreslås styrking av kunnskapsmiljøer og kvinneorganisasjonene.

Familie

Dette medlem er opptatt av at familiene skal ha trygghet. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, der familiepolitikken foreslås styrket på en rekke områder. Gjennom satsing på trygg fødselsomsorg, god permisjonstid og hjelp til utsatte familier lager vi et bedre samfunn for våre minste. Slik satsing må gjøres på tvers av områder og inkluderer barnehagesatsing med flere plasser, mer kvalitet, gratis halvdagsplass for flere og makspris for alle. Videre foreslås det å gi barnefamilier bedre råd gjennom satsing på barnetrygden.

Dette medlem viser til at foreldrepermisjon skal gi en trygg start på nye liv. I dag kan foreldre velge mellom å ta ut 80 eller 100 pst. lønn under foreldrepermisjonen. Dette medlem foreslår en ny ordning med mulighet for 90 pst. lønn i 54 permisjonsuker. Pappapermen skal igjen bli 14 uker. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett der kontantstøtten foreslås omgjort til en ventestøtte for de familiene som ikke har fått barnehageplass enda. Det foreslås videre at ordningen overføres til og administreres av kommunene.

På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjøre foreldrepermisjonsordningen mer fleksibel og familietilpasset gjennom å innføre et nytt alternativ for foreldrepermisjon, der foreldre kan ta ut permisjon i 54 uker med 90 pst. lønn.»

Dette medlem viser til at samfunnet har et spesielt ansvar for å ivareta familier som får flere barn på en gang, og som trenger ekstra hjelp. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett der det foreslås at tvillingfamilier skal få ti uker ekstra permisjon sammenlignet med ettbarnsfødsler, sånn at begge foreldrene kan være sammen hjemme den første tiden. For trillingfamilier foreslås en ordning der begge foreldrene skal få være hjemme sammen hele det første året. Dette medlem viser til at disse to endringene ikke koster mange penger, men har utrolig stor betydning for de familiene det gjelder.

Færre fattige barn

Dette medlem viser til at 92 000 barn i Norge lever i familier som er fattige over tid. Barnetrygden er blant de mest treffsikre virkemidlene for å få barn ut av fattigdom. Barnetrygden er en ordning som er lik for alle, men betales over skatteseddelen. Det gjør at den som har mest, betaler mer for barnetrygden enn den som har minst. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, der det foreslås økt barnetrygd for alle ved å justere satsene. I tillegg foreslås en målrettet økning til familier som har mange barn, og til enslige forsørgere, fordi dette er grupper der risikoen for fattigdom er større. Beregninger viser at dersom barnetrygden hadde blitt justert årlig de siste tjue årene, ville mer enn 18 000 barn vært ute av fattigdom.

3.2.3 Rammeområde 3 (Kultur), under familie- og kulturkomiteen

3.2.3.1 SAMMENDRAG

Kap.	Formål	Prop. 1 S (2016–2017)
Utgifter rammeområde 3 (i tusen kroner)		
300	Kulturdepartementet	165 910
315	Frivillighetsformål	1 577 060
320	Norsk kulturråd	1 088 028
321	Kunstnerøkonomi	500 739
322	Bygg og offentlige rom	225 496

Kap.	Formål	Prop. 1 S (2016–2017)
323	Musikk og scenekunst	2 692 733
325	Allmenne kulturformål	499 849
326	Språk-, litteratur- og bibliotekformål	791 425
328	Museum og visuell kunst	1 540 910
329	Arkivformål	395 502
334	Film- og medieformål	827 510
335	Mediestøtte	373 720
337	Kompensasjon for kopiering til privat bruk	47 000
339	Pengespill, lotterier og stiftelser	86 666
	Sum utgifter rammeområde 3	**10 812 548**
	Inntekter rammeområde 3 (i tusen kroner)	
3300	Kulturdepartementet	81
3320	Norsk kulturråd	4 826
3322	Bygg og offentlige rom	129
3323	Musikk og scenekunst	24 467
3325	Allmenne kulturformål	23 578
3326	Språk-, litteratur- og bibliotekformål	25 183
3329	Arkivformål	24 797
3334	Film- og medieformål	21 253
3339	Inntekter fra spill, lotterier og stiftelser	16 150
	Sum inntekter rammeområde 3	**140 464**
	Sum netto rammeområde 3	**10 672 084**

3.2.3.2 Komiteens merknader

3.2.3.2.1 Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet foreslår at ramme 3 settes til 10 672 084 000 kroner, som er det samme som regjeringens forslag.

Disse medlemmer viser til at regjeringen vil øke spredningen av kulturmakt og stimulere til vekst og idéskaping nedenfra på kulturfeltet, med et overordnet mål om økt kulturbruk og høyere kvalitet. Disse medlemmer viser også til regjeringens ønske om å styrke sivilsamfunnet gjennom tiltak rettet mot idrett og frivillighet, ved å skape stabile rammebetingelser for den frivillige innsatsen. Disse medlemmer viser til hvordan statsbudsjettet overordnet sett fortsetter nyorienteringen igangsatt av regjeringen innen kultur og frivillighetsfeltet, med stor vekt på forenkling og lokal tilpasning med oppmuntring til nytenkning fra kulturnæringen selv.

Disse medlemmer vil fremheve regjeringens satsing på Kreativt Norge. Det er viktig å utnytte potensialet i den kreative næringen slik at flere kunstnere får styrket mulighetene for egeninntjening og kan bidra til flere nye arbeidsplasser. Disse medlemmer mener det er viktig å bygge opp virkemidlene og støtteapparatet rundt de utøvende og skapende kunstnerne i det frie feltet slik at mer norsk kunst og kultur kan nå et større publikum. Disse medlemmer mener at satsingen er viktig for at Norge skal ha flere økonomiske ben å stå på i fremtiden. Disse medlemmer mener det er riktig å etablere Kreativt Norge og med det bidra til å flytte oppgaver og stillinger fra Kulturrådet ut av Oslo. Disse medlemmer peker på at det er viktig å bygge videre på kompetanse som finnes regionalt over hele landet i den videre utviklingen av kulturell og kreativ næring.

Det er også viktig å peke på en ytterligere økning av gaveforsterkningsordningen som disse medlemmer mener er viktig for å gi kulturinstitusjonene en bredere finansiering. Gaveforsterkningen har vist seg å være en suksess og et viktig ledd i regjeringens mål om å styrke den private finanseringen av kulturlivet og legge til rette for økt grad av offentlig-privat samarbeid. Disse medlemmer vil i denne sammenheng også trekke frem at regjeringen fortsetter og utvider sin satsing på Talent Norge, hvor privat og statlig kapital tilfører viktige bidrag til talentsatsingen i norsk kulturliv. Sammen med tiltak for å for-

enkle de administrative kravene for frivillig innsats er denne ordningen med på å spre oppslutning, finansiering og deltagelse på kulturfeltet.

Disse medlemmer er tilfreds med at tilskuddet til tiltak mot barnefattigdom på frivillighetsfeltet videreføres og styrkes. For regjeringen er det et mål å gi befolkningen mulighet til å delta i et mangfoldig kulturliv og legge til rette for at flest mulig skal kunne ta del i idrett og frivillighet. I denne sammenheng vil disse medlemmer vise til at regjeringen viderefører tilskuddet til merverdiavgiftskompensasjon for frivillige organisasjoner, og at tilskuddet til momskompensasjonen for bygging av idrettsanlegg økes.

Disse medlemmer vil også fremheve regjeringens arbeid med å verne om norsk kulturarv og ivaretagelse av kulturhistoriske bygninger og gjenstander i budsjettet for 2017.

Regjeringen vil fornye, forenkle og forbedre. Disse medlemmer viser til at i statsbudsjett for 2017 fortsetter arbeidet med forenkling og effektiv ressursbruk i alle budsjettposter og tilskuddsposter under Kulturdepartementets budsjett. Disse medlemmer fremhever at Kulturdepartementet i 2017 fortsetter forenklingslingsarbeidet for frivilligheten, og arbeidet med å legge til rette for å forenkle og effektivisere tilskuddsforvaltningen i Norsk kulturråd, og viser til at elektronisk saksbehandling er nå tatt i bruk for alle de viktigste ordningene under Norsk kulturfond, Fond for lyd og bilde og Statens kunstnerstipend. Dette gir økt fleksibilitet og transparens i Norsk kulturråds forvaltning av fonds- og stipendmidler.

Endelig vil disse medlemmer også vise til alle de gode tiltakene som vi har løftet de foregående budsjettene, og som er videreført i dette budsjettet.

3.2.3.2.2 Merknader fra Arbeiderpartiet

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at Arbeiderpartiet i sitt forslag til statsbudsjett for 2017 foreslår at rammeområde 3 settes til 11 460 834 000 kroner, som er en økning på 788 750 000 kroner i forhold til regjeringens forslag. Disse medlemmer viser til Arbeiderpartiets alternative budsjett og øvrige merknader.

3.2.3.2.3 Merknader fra Kristelig Folkeparti

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 3 settes til 10 774 984 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 102 900 000 kroner.

Dette medlem vil føre en kulturpolitikk som styrker våre kulturelle røtter, samtidig som vi stimulerer til nye kulturelle impulser. Dette medlem mener kulturpolitikken må bidra til å styrke både det profesjonelle og det frivillige kulturlivet.

Mediepolitikken

Dette medlem viser til at pressestøtten er viktig for en rekke papiraviser over hele landet, og at Kristelig Folkeparti i sitt alternative budsjett avlyser regjeringens kuttforslag og i stedet foreslår å øke pressestøtten med 15 mill. kroner.

Frivillig kulturliv og idrett

Dette medlem viser til at korbevegelsen er den største folkebevegelsen etter idretten, og det er viktig både å bevare og fornye den nasjonale verdien som ligger i korkunsten. Dette medlem viser til Kristelig Folkepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås å øke bevilgningen til Norsk kulturråds ordning for tilskudd til musikkensembler med 15 mill. kroner.

Dette medlem viser til at $^1/_3$ av Frifond har blitt bevilget over statsbudsjettet, noe som har skapt forutsigbarhet for ordningen. Dette medlem er kritisk til at regjeringen foreslår å la tippemidlene i sin helhet finansiere Frifond. Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative budsjett foreslår å opprettholde bevilgningen over denne posten med 18,4 mill. kroner.

Dette medlem viser til at Vegårshei Ski- og Aktivitetssenter (VSA) skal brukes som eksempelanlegg av Norges Skiforbund (NSF) og som kursarena for nasjonale anleggsseminarer. VSA blir på mange måter et pilotprosjekt. Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative budsjett foreslår å bevilge 6 mill. kroner til statlig tilskudd til dette.

Kunstnere

Dette medlem viser til at det er et sterkt behov for å bedre kunstnernes økonomi. Satsing på kunstnerstipendene, sammen med en rekke andre virkemidler og statlige ordninger, er svært viktig for å få dette til. Dette medlem viser til Kristelig Folkepartis alternative budsjett, hvor det foreslås å øke satsene i stipendet gjennom økte bevilgninger på totalt 8 mill. kroner.

Scenekunst

Dette medlem viser til at formålet til Skuespiller- og danseralliansen AS er å sikre de tilsatte dansere og skuespillere rettigheter og inntekter mellom eksterne tilsettingsforhold og oppdrag, samt legge til rette for ekstern sysselsetting og arbeide for kompetanseoppbygging og kunnskap om scenekunstens vilkår. Dette medlem viser til Kristelig Folkepartis alternative budsjett, hvor det foreslås å øke bevilgningen med 8 mill. kroner utover regjeringens forslag for å kunne ansette enda flere skuespillere og dansere.

Dette medlem viser til at Operaen i Østfold gjennom flere år har vært underfinansiert. Dette medlem viser til Kristelig Folkepartis alternative budsjett hvor det foreslås å øke bevilgningen med 3 mill. kroner for å rette opp i dette.

Dette medlem viser til at Protestfestivalen tidligere mottok støtte fra Kulturrådet, men at de nå ikke anses å være innenfor Kulturrådets kriterier. Dette medlem viser til at Kristelig Folkepartis alternative budsjett foreslår å bevilge 0,3 mill. kroner til fortsatt drift av festivalen.

Museum

Dette medlem viser til at Fortidsminneforeningen gjennom mange år har drevet et viktig frivillig arbeid for å bevare noen av våre viktigste «kulturelle arvesmykker». Dette medlem viser til Kristelig Folkepartis alternative budsjett hvor det foreslås å bevilge 5 mill. kroner i driftsstøtte som museum til Fortidsminneforeningen for å kunne profesjonalisere deler av virksomheten

Dette medlem ønsker videre å blant annet styrke formidlingsarbeidet ved en rekke andre museer og institusjoner. Dette medlem viser til at Kristelig Folkepartis alternative budsjett foreslår å bevilge, utover regjeringens forslag, 15 mill. kroner til oppstartsmidler museumsbygg Skien, 5 mill. kroner til Aust-Agder Museum og Arkiv for å fullfinansiere konsolideringsprosessen, 6 mill. kroner til å oppgradere Maihaugen scene, 0,8 mill. kroner til Jødisk museum i Oslo, 0,4 mill. kroner til Jødisk kulturfestival, 0,8 mill. kroner til Jødisk museum i Trondheim.

Allmenne kulturformål og språk

Dette medlem viser til at Leveld Kunstnartun er et arbeidssted der utøvende kunstnere, kulturarbeidere og kunstfagfolk kan arbeide i kortere eller lengre perioder, og der utøvere med ulik bakgrunn kan arbeide på tvers av sjangre. Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative budsjett foreslår å bevilge 0,4 mill. kroner til dette positive arbeidet.

Dette medlem viser til at Sound of Happiness er et kompetansesenter med formål å drive opplæring av utviklingshemmede innenfor områdene musikk, sang og andre former for kunstneriske og kulturelle uttrykk. Dette medlem viser til Kristelig Folkepartis alternative budsjett hvor det foreslås å bevilge 0,5 mill. kroner til dette viktige arbeidet.

Dette medlem viser til at Litteraturhuset i Skien, i motsetning til de tre andre litteraturhusene, ikke mottar støtte over statsbudsjettet. Dette medlem viser til at forskjellen er at de ikke drifter eget hus, de leier lokaler på Ibsenhuset og arrangementene er i samarbeid med folkebiblioteket som er i samme bygg. Dette medlem viser til at Kristelig Folkepartis alternative budsjett foreslår å bevilge 0,3 mill. kroner til statlig tilskudd til dette.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkepartis alternative budsjett inneholder forslag til en reduksjon på post 79 under kap. 325 på 5 mill. kroner.

3.2.3.2.4 Merknader fra Senterpartiet

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 3 settes til 10 858 874 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 186 790 000 kroner.

Kultur nær folk

Dette medlem mener det er på tide å dreie kulturmidler i favør av det lokale kulturlivet og la hele landet ta del i veksten. Senterpartiet vil styrke kulturnasjonen nedenfra og prioritere tiltak med betydning der folk bor. Dette gjelder både amatørvirksomhet og profesjonell virksomhet utenfor de større byene.

Dette medlem minner om at landets ypperste utøvere rekrutteres fra det brede og ofte lokale kulturlivet. Derfor er det avgjørende for å få fram gode kulturutøvere lokalt og regionalt. Skal vi få til det, må vi satse på kultur i alt sitt mangfold og bredde.

Dette medlem viser til at Senterpartiet foreslår styrking av tilskuddsordningene til musikere og musikkensembler, konsertarrangører og festivaler gjennom Kulturrådet. Senterpartiet mener dette er viktige bidrag for å gjøre musikk i alle sjangere tilgjengelig for et større publikum over hele landet. Økt turnévirksomhet og konsertproduksjon, samt mulighet til å videreføre og fornye floraen av ulike festivaler, er en viktig del av arbeidet med å styrke det lokale kulturtilbudet. Dette vil også gi økte utviklingsmuligheter og bedre de økonomiske rammevilkårene for produksjon og formidling for musikere og arrangører. Norsk musikkbransje er i god utvikling og gjør det også sterkt internasjonalt innen alle sjangre. Behovet for gode vilkår for øving og fremføring er store over hele landet. Senterpartiet foreslår derfor også en real økning i Musikkutstyrsordningen slik at en kan sikre gode vilkår for øving og fremføring av musikk i hele Norge. Dette vil komme både amatørdelen av musikklivet og profesjonelle utøvere til gode.

Dette medlem påpeker at Senterpartiet ønsker å bedre vilkårene for profesjonelle scenekunstnere, produsenter og produksjonsmiljøer innen teater, performance og musikkteater. Parallelt til økning i tilskuddsordningene til musikk, foreslår derfor Senterpartiet å øke tilskuddet til fri scenekunst. I tillegg foreslår Senterpartiet å øke tilskuddet til Skuespiller- og dansealliansen slik at flere skuespillere og dansere kan innlemmes i ordningen. Senterpartiet mener

Riksteateret spiller en viktig rolle i formidling av scenekunst. Dette medlem er kjent med at Riksteateret har fått en krevende økonomisk utvikling over flere år. Senterpartiet foreslår derfor å øke bevilgningen til Riksteaterets turnévirksomhet.

I tillegg foreslår Senterpartiet å øke bevilgningene til kor, amatørteater og frivillig teaterformål (jf. nedenstående tabell). Senterpartiet foreslår å bevilge midler til en assistentordning for billedkunstnere, en såkalt kunstnerassistentordning. Senterpartiet mener dette både vil fungere som en mentorordning der nyutdannede kunstnere får ta del i erfaringsoverføring fra etablerte kunstnere, samtidig som det er et bidrag til å styrke kunstnerøkonomien.

Dette medlem mener «Ung kultur møtes» (tidligere Ungdommens Kulturmønstring) er en viktig arena for barn og ungdom og til å skape kreative og rike oppvekstmiljø. Senterpartiet foreslår å stimulere dette arbeidet ved å øke tilskuddet med 3 mill. kroner i 2017.

Dette medlem viser til at mange frivillige lag og organisasjoner i dag er historiske eiere av lokale kulturbygg. Slike forsamlingshus betyr mye for det lokale kulturlivet, både i bygd og by. Men de organisasjonseide kulturhusene har etter hvert et tydelig vedlikeholdsetterslep, og behovet for ombygging og modernisering er mange steder stort. Senterpartiet vil styrke de økonomiske støtteordningene, og foreslår en egen tilskuddsordning for organisasjonseide kulturhus

En stødig mediepolitikk

Dette medlem viser til at pressestøtten har vært en velfungerende og helt nødvendig ordning for å sikre mediemangfold i avismarkedet. Senterpartiet mener det er en grunnleggende demokratisk verdi at avisleserne skal ha tilgang til ulike synspunkter og meninger i avislandskapet. Særlig de mindre avisene sliter økonomisk, selv om deres markedsposisjon er sterk. Markedskreftene alene kommer til kort når det gjelder å opprettholde en differensiert lokalpresse. Senterpartiet er bekymret over den økonomiske situasjonen blant norske medier og er kritisk til at regjeringen kutter i pressestøtten. Dette vil forverre økonomien i en lang rekke aviser og direkte true mediemangfoldet. Derfor foreslår Senterpartiet å øke pressestøtten med 43 mill. kroner i 2017 og øke tilskuddet til samiske av iser og medieforskning.

Dette medlem registrerer også at regjeringen i budsjettet ikke gjør de nødvendige endringer for å sikre teknologinøytrale rammebetingelser for mediene.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen frita publikasjoner som dekker smale områder, fra merverdiavgift på samme måte som alminnelige dagsaviser. Det samme skal gjelde for salg av enkeltartikler.»

Dette medlem er svært overrasket over at regjeringen ikke går inn for å øke NRK-lisensen for 2017. Dette er i strid med hva et samlet Storting uttalte i forbindelse med behandlingen av stortingsmeldingen om allmennkringkasting. Forutsigbarhet og kostnadsdekning for lønns- og prisvekst var et sentralt tema i meldingen. Senterpartiet vil sikre NRKs posisjon og samfunnsoppdrag og gi NRK anledning til å øke lisensen for 2017 tilsvarende lønns- og prisstigning.

Dette medlem påpeker at for 2017 innebærer dette at kringkastingsavgiften bør økes til 2 607 kroner ekskl. merverdiavgift.

Satsing på idrett

Dette medlem gjør oppmerksom på at Senterpartiet er opptatt av å sikre frivillige lag og organisasjoner forutsigbarhet og gode økonomiske rammer. Staten skal ikke tjene penger på det arbeidet som utføres av frivillige organisasjoner. Derfor er refusjon av moms på varer og tjenester en viktig ordning som har stor betydning for økonomien i frivillig sektor. I sitt alternative statsbudsjett legger Senterpartiet inn hele 75 mill. kroner for å styrke ordningen, slik at mer av organisasjonenes utgifter til moms kan refunderes og isteden brukes på å styrke aktiviteten.

Dette medlem viser til at Senterpartiet vil sikre gode støtteordninger for bygging av idrettsanlegg, både for bredde- og toppidrett, samt redusere og forenkle krav til dokumentasjon. Dessverre velger regjeringen nok en gang å underbudsjettere bevilgningen til merverdiavgiftskompensasjon for bygging av idrettsanlegg. Som foregående år er budsjettforslaget trolig langt fra tilstrekkelig til å imøtekomme søknadene. Dette gir et signal som skaper usikkerhet. En avkorting i ordningen vil påvirke økonomien i anleggsprosjektene svært negativt. Dette vil redusere idrettens egen anleggsutbygging, svekke dugnadsinnsatsen og i ytterste konsekvens føre til at færre anlegg blir realisert. Dette medlem mener primært at denne ordningen skal gjøres regelstyrt og ikke rammestyrt for å fjerne den økonomiske usikkerheten. For 2017 foreslår Senterpartiet å øke bevilgningen med 50 mill. kroner i tråd med forventet søknadsmengde.

Dette medlem viser til at Senterpartiet er bekymret over at regjeringen velger å gjøre tilskudd til barne- og ungdomsorganisasjonene mer og mer avhengig av spillemidler. Derfor foreslår Senterpartiet å øke tilskuddet til barne- og ungdomsorganisasjoner over Kulturdepartementets budsjett med 4 mill. kroner til fordeling via LNU.

I tillegg foreslås økte tilskudd til frivillighetssentraler og tilskuddsordninger som retter seg mot frivillige organisasjoners virksomhet lokalt og regionalt.

Kirken må ivaretas

Dette medlem mener regjeringens budsjettforslag setter den landsdekkende folkekirken i spill, og vil resultere i en sentralisering av prestetjenesten i de enkelte bispedømmene. Dersom Den norske kirke skal kunne fortsette sitt virke som en levende og tilstedeværende folkekirke over hele landet, er det nødvendig å sikre økonomien. Dette bør gjøres både gjennom et høyere rammetilskudd, nødvendige omstillingsmidler og oppbygging av en forsvarlig egenkapital. Senterpartiets alternative budsjettforslag ivaretar dette.

Dette medlem mener det er behov for et kraftig løft for å ta vare på kirkens bruksrom og kulturarv. Det er særlig behov for styrking av kirkevedlikeholdet. Derfor foreslår Senterpartiet å videreføre rentekompensasjonsordningen for kirkebygg gjennom å utvide rammen med 1,5 mrd. kroner.

3.2.3.2.5 Merknader fra Venstre

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt alternative statsbudsjett for 2017 foreslår at ramme 3 settes til 10 765 984 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 93 900 000 kroner.

Dette medlem viser til at Venstres helhetlige forslag til statsbudsjett for 2017 tar utgangspunkt i budsjettforslaget fra regjeringen Solberg, jf. Prop. 1 S (2016–2017), samt tilleggsproposisjoner 1–5. Konkrete endringer på rammeområde 3 i forhold til disse dokumentene følger av omtale og tabeller under.

Dette medlem vil understreke betydningen av et sterkt og velfungerende kulturliv. Kunst og kultur er selve grunnlaget for vår utvikling som mennesker og som samfunn. I et liberalt samfunn skal kulturen avspeile bredde og mangfold. Derfor kan et kulturliv aldri styres av offentlige myndigheter like lite som av markedskrefter og kortsiktig behovstilfredsstillelse. For å sikre et fritt kulturliv er det etter dette medlems syn viktig med maktspredning, og norsk kulturliv må ikke sentralstyres, men ha en desentralisert maktstruktur og en god fordeling av kulturmidlene. Det må være et mangfold av finansieringskilder som gjør kulturaktørene mer uavhengige av politiske føringer.

Dette medlem vil understreke at kulturlivet, kunsten, mediene, frivillige organisasjoner og sivile fellesskap ikke skal være instrumenter for staten, men leve i kraft av seg selv og utfordre og utvikle samfunnet uavhengig av politiske mål. Sivilsamfunnet er viktig for demokrati og samhold og kan ha en sterk samfunnsendrende kraft. Dette medlem arbeider for et mangfoldig og fritt kulturliv som stimulerer til nysgjerrighet, kreativitet og mangfold. En offensiv kulturpolitikk henger sammen med vern av ytringsfriheten, og i et liberalt samfunn er derfor en stor kultursektor et mål i seg selv. Et mangfoldig og bredt kulturliv skaper dessuten en større valgfrihet for den enkelte og er med på å bidra til bedre livskvalitet i hverdagen. I tillegg bidrar et aktivt kulturliv med mange arbeidsplasser og er en viktig del av norsk næringsliv, inkludert reiseliv.

Dette medlem viser til at bevilgningene til kultursektoren over statsbudsjettet har økt i flere år, men at regjeringens forslag til bevilgninger i 2017 reduseres når det gjelder frivillighetsformål og har en svak realnedgang når det gjelder kulturformål. Dette medlem viser til at Venstre i all hovedsak har støttet bevilgningsøkningene som Stortinget har vedtatt foregående år, ofte med andre prioriteringer på innretningen, og understreker at de offentlige bevilgningene til kultur skal ligge på et høyt nivå.

Dette medlem har tidligere tatt til orde for mer privat finansiering av kultur, og er derfor tilfreds med at gaveforsterkningsordningen også i dette budsjettet videreføres og forsterkes. Dette medlem viser til NOU 2013:4 som underbygger at kulturløftet ikke førte til den nødvendige styrkingen av denne grunnmuren, som frie grupper, bibliotek og frivillighet. Dette medlem mener det er viktig å prioritere dette, samt tiltak for å bevare og styrke ytringsfriheten og norsk og samisk språk og kulturarv. På denne bakgrunn viser dette medlem til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 der det ikke støttes å videreføre talentutviklingsordningen på kulturfeltet med 36,1 mill. kroner.

Frivillighet og idrett

Dette medlem mener at en sterk frivillig sektor er avgjørende for et robust demokratisk samfunn, og at frivillige organisasjoner gjør en uvurderlig og uerstattelig jobb når det gjelder demokratiopplæring, meningsbryting og opinionsdannelse, så vel som når det gjelder inkludering, kulturformidling og -utvikling, velferdsproduksjon og folkehelse – for å nevne noe. Dette medlem er derfor opptatt av rammevilkårene for frivillige organisasjoner. Ordningen med merverdiavgiftskompensasjon for frivillige organisasjoner skal kompensere for kostnader frivillige organisasjoner har ved kjøp av varer og tjenester der næringsliv og kommunale tjenester ikke belastes ved innkjøp. Dette medlem registrerer at ordningen fortsatt ikke dekker det reelle behovet i sektoren, og viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 der det foreslås å øke bevilgningen med 80 mill. kroner for å kompensere for dette.

Dette medlem viser til at støtteordningen Frifond siden 2000 har bidratt til å bedre de økonomiske

rammevilkårene for demokratisk og frivillig aktivitet i lokalsamfunn, organisert så vel som uorganisert. Ordningen er finansiert over spilloverskuddet fra Norsk Tipping, i tillegg til en egen post over Kulturdepartementets budsjett. Dette medlem foreslår å øke sistnevnte med 50 mill. kroner og avviser regjerings forslag om å fase ut denne posten i 2018.

Dette medlem mener at idrett bidrar til å gjøre samfunnet vårt bedre og mer inkluderende gjennom lek, sosial aktivitet, dugnad, konkurranse og folkehelse. Dette medlem har et mål om at alle innbyggere skal ha et bredt spekter av lokalt forankrede aktivitetstilbud, både i regi av den frivillige, medlemsbaserte idretten og gjennom muligheten for egenorganisert aktivitet. Dette medlem vil bedre vilkårene for å drive egenorganisert idrett ved å gjøre det enklere å arrangere stevner og mesterskap, og ved at egenorganisert idrett får tilgang til offentlig finansierte anlegg. Dette medlem foreslår å bevilge 50 mill. kroner til en ny støtteordning for egenorganisert idrett. Støtten skal både gå til opprettelsen av en egen paraplyorganisasjon for den egenorganiserte idretten og til prosjekt- og anleggsstøtte.

Dette medlem mener investeringer i friluftsliv er en god måte både å forbedre folkehelsen på, og samtidig sørge for at innbyggerne har tilgjengelig natur og mulighet til naturopplevelser. Dette medlem vil bedre vilkårene for organisasjoner og grupper som arbeider med tilrettelegging for bruk av naturen, og foreslår å bevilge 50 mill. kroner til tilskudd til friluftsaktiviteter og -tiltak.

Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017, der det foreslås å overføre 200 mill. kroner av spilloverskuddet til Norsk Tipping til statsbudsjettet, øremerke 50 mill. kroner til driften av Lotteri- og stiftelsestilsynet og redusere bevilgningene til pengespill, lotterier, stiftelser og tilsvarende, samt benytte de øvrige 150 mill. kroner til å finansiere økt bevilgning til Frifond, ny støtteordning for egenorganisert idrett og tilskudd til friluftstiltak som beskrevet over.

Dette medlem vil understreke viktigheten av et sterkt lokalt kulturliv for at kulturen skal kunne engasjere og motivere, og påpeker at dette henger sammen med vilkårene for frivillige kulturorganisasjoner. Dette medlem viser til at lokale kulturbygg siden «spillemiddelforliket» i 2003 har fått penger over kulturdelen av spillemiddelordningen, og at dette har vært en særdeles viktig stimulering for bedre øvings- og fremføringsarenaer for det lokale kulturlivet. Dette medlem viser til at kulturliv og kommuner i lang tid har etterlyst større likeverd mellom spillemidler til kulturbygg sammenlignet med idrettsanlegg. Dette medlem kjenner til at det i 2014 ble fordelt midler til mer enn 90 lokale kulturbygg og 13 regionale bygg, og mener at forslaget om å redusere spillemiddelandelen til kulturbyggene, for tredje år på rad, går på tvers av intensjonene om å stimulere til et kulturliv som vokser ut fra lokalt engasjement. Dette medlem stiller seg negativ til at de lokale kulturbyggene på denne måten gradvis fjernes fra spillemiddelordningen. Dette medlem viser til forslaget over om å øke tilskuddet til Frifond med 50 mill. kroner, og mener at det på denne bakgrunn ikke er grunnlag for å redusere andelen av spilloverskuddet til regionale kulturbygg. Dette medlem fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at avsettingen til regionale kulturbygg fra spilloverskuddet ikke reduseres i 2017, og på sikt økes til ca. $^1/_6$ av forventede spillemidler til idrettsanlegg.»

Dette medlem viser til at det ikke eksisterer innendørs sykkelbaner i Norge, og at norgesmesterskapet i banesykling i februar som en konsekvens av dette ble holdt i Odense i Danmark. Dette medlem viser videre til at Norges Cykleforbund ønsker å etablere en velodrom i Asker, og etablere et kompetansesenter for sykkelsporten i tilknytning til dette, og at Asker kommune støtter dette. Dette medlem foreslår å bevilge 4,3 mill. kroner til prosjektering av denne velodromen over kulturdepartementets disposisjonspost, og fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen prioritere 4,3 mill. kroner til prosjektering av ny sykkelvelodrom innenfor rammene av kulturdepartementets kap. 325 post 79 Til disposisjon.»

Kunst og kultur

Dette medlem viser til NOU 2013:4 som påpeker at kunstnerformål er det området på det statlige kulturbudsjettet som hadde svakest vekst i perioden 2006 til 2013, og til budsjettforliket mellom samarbeidspartiene høsten 2015, der kunstnerøkonomien på denne bakgrunn ble gitt et løft på 8,9 mill. kroner til økte kunstnerstipend. Dette medlem viser til at kunstnerstipendene før dette over lang tid har hatt en realnedgang. Mens et arbeidsstipend i 1963 lå på 82,1 pst. av et normalårsverk, lå det i 2014 på 40,7 pst. av gjennomsnittlig heltids årsinntekt. Dette medlem understreker at bevilgningen på 2016-budsjettet var ment som første del av en opptrapping over 3 år og med mål om å øke stipendene til 50 pst. av gjennomsnittlig heltids årsinntekt. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 der det foreslås å bevilge 10 mill. kroner til dette formålet, som del to av tre årlige økninger.

Dette medlem viser videre til at Sverige siden 1998 har hatt assistentstipendium for kunstnere, hvilket etter dette medlems oppfatning er en god

ordning for erfarings- og kompetanseoverføring mellom nyutdannete kunstnere og etablerte kunstnere. Ordningen vil kunne styrke både profesjonalitet og produktivitet i kunstscenen, og dette medlem foreslår derfor å innføre en toårig prøveordning som omfatter 20 hjemler i 50 pst. stilling, som forvaltes av Norsk kulturråd. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 der det foreslås å bevilge 4 mill. kroner til dette formålet.

Dette medlem mener også at kuratorer bør inkluderes i arbeidsstipendordningen. Dette medlem foreslår en treårig prøveordning med totalt seks stipender, og viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 der det foreslås å bevilge 1,4 mill. kroner til dette formålet.

Dette medlem mener at det er et mål å stimulere til økt skapende virksomhet, produksjon og formidling av visuell kunst av høy kvalitet, og ønsker derfor å styrke Norsk kulturråds støtteordninger til visuell kunst. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 der det på denne bakgrunn er foreslått å bevilge ytterligere 5 mill. kroner til dette formålet.

Dette medlem viser til at Kristiansund har en operascene med gamle tradisjoner i Norge, men at scenen som huser operaen ikke lenger er tilfredsstillende. Dette medlem viser videre til planene for å bygge et nytt opera- og kulturhus, som har fått tilsagn om finansiering både lokalt og på fylkesnivå, men som mangler statlig finansieringsbidrag for å kunne realiseres. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017, der det foreslås å bevilge 25 mill. kroner til prosjektering av dette i 2017. Rammen for det statlige bidraget vil være på 220 mill. kroner, med mål om ferdigstillelse første halvår i 2020. Bidragene vil dermed være 75 mill. kroner i 2018, 75 mill. kroner i 2019 og 45 mill. kroner i 2020.

Dette medlem mener det er viktig å synliggjøre og ta vare på sørsamisk kultur. Dette medlem viser til at stiftelsen Saemien Sijte – sørsamisk museum og kultursenter har behov for oppstartsbevilgning for å realisere det nye museumsbygget. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 der det foreslås 20 mill. kroner til dette. Rammen for det statlige bidraget vil være på 140 mill. kroner, med mål om ferdigstillelse i 2019. Bidragene vil dermed være 60 mill. kroner i 2018 og 60 mill. kroner i 2019.

Dette medlem viser til den uavklarte situasjonen til Norges nasjonale dansekompani for samtidsdans, Carte Blanche, og BIT Teatergarasjen, lokalisert i Bergen. Begge disse institusjonene har stått uten hjemmescene siden 2008, og fra 2018 står Carte Blanche uten produksjonslokaler. Dette medlem viser til samarbeidet mellom disse gruppene, Den Nationale Scene, Bergen kommune og Hordaland fylkeskommune om felles lokalisering i Sentralbadet i Bergen, og mener at dette kan bli en god løsning for Carte Blanche og BIT Teatergarasjen i tillegg til å sikre prøvelokaler for Den Nationale Scene. Dette medlem viser til at staten eier 70 pst. av Carte Blanche og dekker 60 pst. av BITs driftskostnader, og foreslår derfor at det bevilges 3 mill. kroner til et forprosjekt til byggeprosjektet Sentralbadet i Bergen.

Dette medlem merker seg at regjeringens forslag til statsbudsjett innebærer en realnedgang for flere kulturinstitusjoner målt mot anslått pris- og lønnsvekst. Dette medlem viser på denne bakgrunn til Venstres alternative statsbudsjett for 2017 der det foreslås å øke bevilgningen til Den norske Opera & Ballett med 5 mill. kroner, og til Riksteatret med 2,8 mill. kroner. Dette medlem viser til at Riksteatret har som oppgave å tilby scenekunst til publikum over hele landet og foreslår at bevilgningen går til Riksteatrets turnévirksomhet.

Dette medlem ønsker også å styrke Norsk kulturråds støtteordninger til musikkformål, og mener at det er særlig viktig å styrke arrangørstøtteordningen som skal bidra til å gjøre musikk av høy kvalitet tilgjengelig for flest mulig, formidle musikk til barn og unge, og stimulere til kunstnerisk utvikling og fornyelse. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 der det på denne bakgrunn er foreslått å bevilge ytterligere 5 mill. kroner til disse formålene.

Dette medlem er opptatt av å bygge opp om frittstående kunst- og kulturarenaer. Dette medlem viser til Tou Scene i Stavanger, en kulturfabrikk med scener og prosjektrom bygget av et nettverk av skapende kunstnere. Scenen er eid av Stavanger kommune i et gammelt lokale som har stort behov for rehabilitering. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 der det foreslås å bevilge 2,0 mill. kroner i en engangsbevilgning til kultur- og byutviklingsformål.

Dette medlem mener at Skuespiller- og danseralliansens prosjekt for flere frilanskunstnere er et positivt og viktig tiltak for sysselsetting og kompetansebygging blant skuespillere og dansere. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017, der det foreslås å bevilge ytterligere 2 mill. kroner til dette formålet, for å muliggjøre enda flere ansettelser.

Dette medlem mener at det å forene kultur og næring er å satse på framtidige arbeidsplasser som ennå ikke er skapt, og at det kulturbaserte næringslivet er et sentralt element for å bygge det kreative Norge. Dette medlem understreker at kunstnere er en mangfoldig gruppe, og at en av hovedutfordringene i kulturpolitikken er å legge til rette for at flest mulig skal kunne leve av sin kunst. Kulturpolitikken

handler derfor også om en god næringspolitikk, spesielt rettet mot småbedrifter og enkeltmannsforetak innen kultursegmentet. Dette medlem viser til regjeringens forslag om å øke bevilgningene til kulturell og kreativ næring med 40 mill. kroner og støtter dette. Dette medlem viser videre til den særskilte satsingen på kreativ næring i Innovasjon Norge, og er opptatt av at denne satsingen også inkluderer rettighetshavere. Dette medlem fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for rettighetshavere som ønsker å utvikle kommersielle produkter knyttet til sine åndsverk.»

Dette medlem viser til at regjeringen foreslår å avvikle tilskuddet til Norsk publikumsutvikling (NPU) og Norsk kulturforum (NOKU) med den begrunnelse at tilskuddene ikke faller inn under et statlig ansvarsområde. Dette medlem er uenig i dette, og foreslår å reversere kuttene på til sammen 2,85 mill. kroner.

Dette medlem viser til at Stiftelsen Horisont gjennom Melahuset og Melafestivalen gjør et svært viktig arbeid for å tilby en arena der minoriteter kan utøve sin kultur på egne premisser. Dette medlem påpeker at Melahuset etter forslag fra Venstre fikk økt sin driftsstøtte med 2 mill. kroner i behandlingen av revidert nasjonalbudsjett for 2016. Dette medlem er uenig i regjeringens behandling av dette som et engangstilskudd, og viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 der det på nytt foreslås en permanent økning i driftsbevilgningen til Melahuset på 2 mill. kroner.

Dette medlem viser til at regjeringen foreslår å overføre ansvaret for å forvalte og fastsette fordelingen av tilskudd til språkorganisasjoner og andre språktiltak, som i dag bevilges av departementet. Dette medlem mener at dette fortsatt skal være et politisk ansvar, og fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen videreføre ordningen med tilskudd til språkorganisasjoner over kap. 326 post 73 og ikke gjennom Språkrådet slik regjeringen legger opp til.»

Denne medlemen understrekar Noreg sitt ansvar for å ta vare på det språklege mangfaldet, og meiner det er særs viktig å syte for at nynorsk er eit aktivt og synleg bruksspråk i medieålmenta og i dei kommunane der nynorsk er hovudmål for store eller mindre delar av folkesetnaden. Lokalaviser er store nynorske tekstprodusentar, og gode nynorskjournalistar er viktige både for journalistikken og for at innbyggjarane skal få høve til å møte nynorsk i kvardagen. Denne medlemen framhevar også tiltak som gjer moderne nynorsk synleg for born og ungdom i skular og barnehagar. Denne medlemen peikar difor på Venstre sitt framlegg til statsbudsjett for 2017, der det vert gjort framlegg om å auke løyvingane til Nynorsk pressekontor med 0,5 mill. kroner, til Nynorsk avissenter med 0,5 mill. kroner og til Landssamanslutninga for nynorskkommunar med 0,3 mill. kroner. Denne medlemen peikar også på planane om å opprette Vinje-senteret for dikting og journalistikk – eit nasjonalt senter knytt til diktaren Aasmund Olavsson Vinje og oppretta i eit samarbeid mellom Vinje kommune og Stiftinga Nynorsk kultursentrum, som frå før driv Ivar Aasen-tunet i Ørsta og Olav H. Hauge-senteret i Ulvik. Denne medlemen stør initiativet og gjer framlegg om å løyve 1,2 mill. kroner til oppstart av prosjektet.

Denne medlemen er kjend med arbeidet med å etablere eit Jakob Sande-senter i Dale i Sunnfjord, heimstaden til forfattaren. Denne medlemen er positiv til eit slikt prosjekt, og ser fram til ein framtidig søknad om stønad til å etablere senteret.

Denne medlemen viser til at dei norske språksamlingane, Norsk Ordbok, Nynorskordboka og Bokmålsordboka, er flytta til Bergen, og at Universitetet i Bergen har påteke seg ansvaret for langsiktig drift og utvikling av samlingane. Denne medlemen peikar på at Norsk Ordbok dokumenterer alle dialektar og skriftspråket nynorsk, og at det står att å fulldigitalisere band 1 til 5, og å kontinuerleg oppdatere verket. Denne medlemen gjer framlegg om å løyve 1,3 mill. kroner til dette arbeidet, og viser til Venstres framlegg til statsbudsjett for 2017 der dette går fram.

Dette medlem påpeker at det i NOU 2013:4 dokumenteres at folkebibliotekene er den lokale budsjettaperen i tiden etter 2005. Bibliotekene har en enda viktigere rolle i en verden der informasjon er lett tilgjengelig, men der det er en stadig større utfordring å finne frem til den riktige informasjonen. Dette medlem mener bibliotekene fortsatt må utvikles for å bevare sin viktige posisjon som lokale møtesteder for kultur og kunnskap. Dette medlem viser til at Venstre på denne bakgrunn har foreslått betydelig økninger i bevilgningene til bibliotekene i sine forslag til statsbudsjett over flere år, for blant annet å styrke flerkulturelle bibliotek, igangsette et investeringsprogram for biblioteklokaler, etablering av modellbibliotek og samarbeidsløsninger, samt bidra til kompetanseutvikling for ansatte. En slik satsing bør finansieres delvis av staten, og delvis gjennom private og kommunale bidrag, og både store og små bibliotek skal kunne ta del i ordningen. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017, der det som en begynnelse på denne satsingen foreslås å øke tilskuddet til bibliotek- og

litteraturrelaterte tiltak gjennom Nasjonalbiblioteket, med 20 mill. kroner.

Dette medlem ønsker også å styrke Norsk kulturråds støtteordninger til litteraturformål, både for å sikre videreutvikling av innkjøp av e-bøker og ytterligere styrke satsingen på digital utvikling og e-utlån i biblioteket, men også for å sikre en systematisk og god formidling i bibliotekene. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 der det på denne bakgrunn er foreslått å bevilge ytterligere 5 mill. kroner til disse formålene.

Dette medlem viser til at Norsk Forfattersentrum er en organisasjon som formidler og organiserer forfatterbesøk, turneer på skoler, foredragsserier og lignende over hele landet. Dette medlem mener at tilbudet er et viktig virkemiddel for å sikre forfattere mulighet til å formidle sine bøker og tjene penger på sitt forfatterskap. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 der det foreslås å øke bevilgningen til Norsk Forfattersentrum med 3 mill. kroner.

Denne medlemen viser til at Norsk Vassdrags- og Industristadmuseum (NVIM) i Tyssedal er hovudsamarbeidspart i NVE si museumsordning, med nasjonalt ansvar for tema vatn og vassdrag som kraftkjelde, vassdragsvern og konsesjonsbehandling. Tyssedal kraftanlegg er eit nasjonalt kulturminne, og museet sitt fokus på fornybar energi gjer NVIM til ein viktig kunnskapsbank og diskusjonsarena i det grøne skiftet. Denne medlemen meiner på denne bakgrunnen at vasskraft er viktig både i eit historisk perspektiv og i eit framtidsperspektiv, og viser til Venstres framlegg til statsbudsjett for 2017 der det vert gjort framlegg om å løyve til saman 3,6 mill. kroner til NVIM, inkludert 2,5 mill. kroner i driftstilskot, 0,3 mill. kroner til museumsbygg og 0,8 mill. kroner til å gjere Senter for industriarkiv (SINDARK) til del av museet.

Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017, der det foreslås å bevilge 1 mill. kroner som et utviklingstilskudd til å slå sammen Lillehammer Kunstmuseum/Kunstbanken og Stiftelsen Lillehammer Museum, som blant annet inkluderer Maihaugen, Bjerkebæk, Aulestad og Norges Olympiske Museum.

Dette medlem viser til at Kistefos-Museet på Jevnaker er et museum i sterk vekst, men som fortsatt ligger et stykke bak sammenlignbare museum når det gjelder nivået på støtte fra staten. Museet mottok 1 mill. kroner til drift og utvikling i 2016, og dette medlem foreslår å bevilge ytterligere 2 mill. kroner i 2017.

Dette medlem viser til at Vadsø museum – Ruija kvenmuseum er ansvarsmuseum for kvensk/norskfinsk historie og kultur, og at det i nærmere 20 år har blitt arbeidet for å gi museet et godt tilpasset, tilgjengelig og innholdsrikt bygg. Det gamle NRK-bygget i kommunen er nå klar til bruk, det er tverrpolitisk enighet om tiltaket lokalt og på fylkesnivå, og venter kun på statlig finansiering. Dette medlem foreslår på denne bakgrunn å bevilge 3,5 mill. kroner til nødvendige bygningsmessige tilpassinger og ny utstilling i bygget.

Dette medlem viser til at Vigra kringkaster opererte lengst av alle norske sendere før den måtte gi tapt under invasjonen i 1940. Norkring ønsker å rive bygningene knyttet til senderen, men det er sterke krefter både i lokalbefolkning og innen Museums-Norge som mener at det er verdt å ta vare på denne delen av norsk krigs- og kringkastingshistorie. Dette medlem foreslår derfor å bevilge 1 mill. kroner til et forprosjekt forvaltet av Giske kommune for å vurdere ulike løsninger om hvordan Vigra kringkaster best kan ivaretas fremover.

Dette medlem understreker viktigheten av arbeidet som ulike arkivinstitusjoner utfører. Arkivene er en sentral del av vår kollektive hukommelse, og en godt utviklet og oppdatert arkivinfrastruktur er avgjørende for framtidens forståelse av nåtiden. De private arkivene er en veldig viktig del av den norske arkivsektoren. Dette medlem viser til at 60 pst. av privatarkivene i Norge, som inneholder alt fra organisasjons- og bedriftshistorikk til tidligere statsministres private kommunikasjon, blir bevart i institusjoner utenfor Arkivverket. Dette medlem peker også på at sektoren står overfor store utviklingsutfordringer i forbindelse med digitalisering – både for å digitalisere eksisterende arkivmateriale, men også for å utvikle systemer for å ta vare på historien som skapes i det digitale samfunnet. Dette medlem merker seg at privatarkiver og utviklingsmidler til privatarkiv har havnet mellom to stoler etter omleggingen av Kulturrådet, blant annet ved at det ikke eksisterer støtteordninger for privatarkiver. Dette medlem foreslår på denne bakgrunn at det bevilges 5 mill. kroner i utviklingsmidler til private arkiv, og viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 der det foreslås at 250 000 kroner av disse forbeholdes forprosjekt for Midtnorsk senter for immateriell kulturarv, Stiftinga Hilmar Alexandersen.

Film og media

Dette medlem viser til behandlingen av Meld. St. 30 (2025–2016) der det blant annet var tverrpolitisk enighet om å forbeholde tilskuddene til regionale filmfond til de fondene som deltok i en konsolidering med andre filmfond. Dette medlem merker seg at den nye finansieringsordningen er innrettet slik at fondene får et fast grunntilskudd og et aktivitetsbasert tilskudd som fondene konkurrerer om. Dette medlem mener det er grunnlag for å se nærmere på om dagens finansieringsmodell der

grunntilskuddet baseres på antallet fylker som deltar i filmfondet, sikrer formålet om å bygge sterke regionale filmbransjer, likeverdighet mellom fondene samt stimulerer til høy aktivitet og skaper sterke regionale filmmiljøer, og fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen vurdere behovet for å endre tildelingskriteriene til de lokale filmfondene, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Dette medlem viser videre til at regjeringen foreslår å redusere produksjonstilskuddet til aviser med 10 mill. kroner. Dette medlem støtter ikke et slikt forslag og foreslår derfor å reversere det foreslåtte innsparingstiltaket.

Dette medlem påpeker at dagens innovasjonsvirkemidler i liten grad er innrettet mot medieutvikling og digitalisering, og at dette er særlig utfordrende for lokalaviser som dekker den lokale offentligheten, der både annonsemarked og lesermarked er utfordrende. Mange slike lokalaviser står også utenfor sterke eier- og teknologimiljøer, men har ikke desto mindre bruk for innovasjonsstøtteordninger for å tilpasse seg en ny medievirkelighet og utvikle nye løsninger som kan bidra til å sikre en mangfoldig offentlighet. Dette medlem viser til Landslaget for lokalavisers planlagte treårige prosjekt «Innovasjonsløft i lokalavisene», og foreslår å opprette en slik ordning for innovasjonstiltak i aviser under forvaltning av LLA. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 der det foreslås å bevilge 2 mill. kroner til en slik ordning.

Samlet foreslår dette medlem følgende konkrete endringer under rammeområde 3, Kultur:

Tekst	Bokført mill. kroner
Merverdikompensasjon, frivillige org.	80,0
Ny tilskuddspost til spesielle frivillighetsformål	150,0
Sykkelvelodrom, Asker (4,3 mill. kroner øremerkes innenfor posten)	0,0
Norsk kulturfond	15,0
Kunstnerstipend	10,0
Kunstnerassistentordning	4,0
Arbeidsstipendordning for kuratorer	1,4
Nytt bygg, Kristiansund Opera- og Kulturhus	25,0
Nytt bygg, Samien Sitje	20,0
Nye lokaler for Carte Blanche og BIT Teatergarasjen i Sentralbadet i Bergen	3,0
Riksteateret	2,8
Den norske Opera & Ballett	5,0
Tou scene, kultur- og byutvikling.	2,0
Skuespiller- og danseralliansen	2,0
Videreføre tilskuddene til Norsk publikumsutvikling (NPU) med 2 mill. og Norsk kulturforum (NOKU) 0,85 mill.	2,9
Melahuset	2,0
Økt støtte til hhv. Nynorsk pressekontor (0,5), Nynorsk avissenter (0,5), Nynorsk kultursenter, Vinje (1,2) og landssamanslutninga av nynorskkommunar (0,3)	2,5
Digitalisering og oppdatering av Norsk Ordbok	1,3
Norsk forfattersentrum	3,0
Bibliotek	20,0
Norsk Vassdrags- og Industristadmuseum, Odda	3,6
Utviklingstilskudd for sammenslåing av Lillehammer Kunstmuseum/Kunstbanken og Stiftelsen Lillehammer Museum (Maihaugen, Bjerkebæk, Aulestad, Norges Olympiske Museum mfl.)	1,0
Kistefos-Museet, Jevnaker	2,0
Ruija kvenmuseet, ny utstilling og nødvendige bygningsmessige tilpasninger	3,5
Telemuseet	1,0
Utviklingsmidler til private arkiv	5,0

Tekst	Bokført mill. kroner
Reversere kutt i pressestøtten	10,0
Innovasjonstilskudd, lokalaviser	2,0
Gå mot regjeringens forslag om en egen talentsatsing	-36,1
Drift Lotteritilsynet	-50,0
Inntekter fra Norsk Tipping (økte inntekter)	-200,0
Sum ramme 3: kultur	**93,9**

3.2.3.2.6 Merknader fra Sosialistisk Venstreparti

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett og foreslår at rammeområde 3 settes til 11 267 082 000 kroner, som er en økning på 594 998 000 kroner i forhold til regjeringens forslag i Prop. 1 S (2016–2017), inkludert Prop. 1 S (2016–2017) Tillegg 1–5.

Dette medlem mener kultur har en stor egenverdi og ønsker en mangfoldig og inkluderende kulturpolitikk. Offentlige midler må brukes på å fremme viktige kulturuttrykk som ikke kan finansieres av markedet alene. Flest mulig skal ha anledning til å oppleve og utøve kunst og kultur, uavhengig av størrelsen på lommeboka eller hvor de bor.

Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett som går inn for å øke støtten til kulturformål med 866 mill. kroner i forhold til regjeringens forslag. Dette inkluderer et forslag om økning på 582 mill. kroner på rammeområde 3, 84 mill. kroner på rammeområde 16 og 200 mill. kroner på rammeområde 18. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett for en nærmere beskrivelse av satsingene på kulturformål utenfor rammeområde 3 og 16.

Dette medlem understreker at styrkingen av midler til kulturformål er første ledd i en opptrapping som skal sikre at 1 pst. av statsbudsjettet brukes til kulturformål i løpet av neste stortingsperiode. Disse friske midlene er avgjørende både for å bevare de viktige kulturinstitusjonene Norge har, og ikke minst legge til rette for nye og friske satsinger.

Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett hvor det foreslås en styrking av tiltak for medier og ytringsfrihet med 110 mill. kroner i forhold til regjeringens forslag. Norske medier er under sterkt økonomisk press, blant annet på grunn av manglende annonseinntekter. Staten skal ikke fullfinansiere alle medier i Norge, men det offentlige må ta sin del av ansvaret om Norge skal ha en sterk, fri og uavhengig presse også i fremtiden. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett hvor de eksisterende ordningene for mediestøtte styrkes med 50 mill. kroner. Dette medlem viser videre til NRKs sentrale posisjon i norsk mediehverdag og understreker viktigheten av å styrke, ikke svekke, Norges allmennkringkaster. Det er svært uheldig at regjeringen ikke lar NRK-lisensen følge pris- og lønnsvekst, og denne bør økes med 70 kroner. Til sist viser dette medlem til en nysatsing på innovasjonsstøtte til lokalaviser og en ny tilskuddsordning for kvalitetsjournalistikk for å styrke den uavhengige og gravende journalistikken.

Dette medlem ønsker å understreke viktigheten av bibliotekene i norsk kulturliv. Bibliotekene gjør kunnskap, kultur, litteratur og verdier tilgjengelig for alle grupper i samfunnet, uavhengig av sosiale, økonomiske og geografiske skillelinjer. Foruten et nasjonalt biblioteklløft på 200 mill. kroner på rammeområde 18, viser dette medlem til en styrket satsing på kompetanseheving og digitalisering av bibliotekene, med 50 mill. kroner på rammeområde 4.

Dette medlem viser til at kunstnere er en av de få yrkesgruppene som har opplevd en nedgang i reallønn de siste årene. Det må være et mål at kunstnere skal ha samme vilkår og rettigheter som andre arbeidstakere. Et rikt kulturliv betinges av økonomisk uavhengige kunstnere. Dette medlem mener derfor det er nødvendig med et løft for kunstnerøkonomien, og viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett hvor det foreslås en økning på 56 mill. kroner til dette formålet. Midlene brukes til å øke satsene for og antallet kunstnerstipend og honorarer. Dette medlem viser også til at Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett inneholder forslag om økning på 65 mill. kroner for reell pris- og lønnsjustering for alle nasjonale, regionale og lokale institusjoner.

Dette medlem ønsker å legge bedre til rette for at det skal være mulig å leve av å produsere kunst og kultur i Norge. Dette kan gjøres ved å styrke eksisterende ordninger i kulturlivet som gjør det lettere å leve av å være kunstner, og som bidrar til at publikum får et enda større kulturtilbud å velge i. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett hvor det foreslås en rekke tiltak for å oppnå dette. Videre foreslås det 80 mill. kroner mer til Norsk Kulturfond og totalt 194 mill. kroner til film, teater, musikk og scenekunst.

3.2.4 Rammeområde 4 (Utenriks), under utenriks- og forsvarskomiteen

3.2.4.1 SAMMENDRAG

Kap.	Formål	Prop. 1 S (2016–2017)
	Utgifter rammeområde 4 (i tusen kroner)	
100	Utenriksdepartementet	2 339 545
103	Regjeringens fellesbevilgning for representasjon	57 422
104	Kongefamiliens offisielle reiser til utlandet	9 748
115	Næringsfremme-, kultur- og informasjonsformål	52 662
116	Deltaking i internasjonale organisasjoner	1 586 302
117	EØS-finansieringsordningene	1 224 000
118	Nordområdetiltak mv.	442 838
119	Globale sikkerhetstiltak	14 464
140	Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen	1 580 751
141	Direktoratet for utviklingssamarbeid (Norad)	262 467
144	Fredskorpset	46 021
150	Bistand til Afrika	2 094 640
151	Bistand til Asia	591 500
152	Bistand til Midtøsten og Nord-Afrika	556 000
153	Bistand til Latin-Amerika	80 000
160	Sivilt samfunn og demokratiutvikling	2 119 581
161	Næringsutvikling	524 000
162	Overgangsbistand/sårbare stater og regioner	247 500
163	Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter	4 734 424
164	Fred, forsoning og demokrati	1 086 100
165	Forskning, kompetanseheving og evaluering	596 180
166	Klima, miljø og fornybar energi	1 242 700
167	Flyktningtiltak i Norge, godkjent som utviklingshjelp (ODA)	3 742 766
168	Kvinners rettigheter og likestilling	306 700
169	Global helse og utdanning	4 919 325
170	FN-organisasjoner mv.	3 071 100
171	Multilaterale finansinstitusjoner	1 797 000
172	Gjeldslette og gjeldsrelaterte tiltak	270 000
480	Svalbardbudsjettet	318 968
	Sum utgifter rammeområde 4	**35 914 704**
	Inntekter rammeområde 4 (i tusen kroner)	
3100	Utenriksdepartementet	241 933
	Sum inntekter rammeområde 4	**241 933**
	Sum netto rammeområde 4	**35 672 771**

3.2.4.2 KOMITEENS MERKNADER

3.2.4.2.1 Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet foreslår at ramme 4 settes til 35 672 771 000 kroner, som er det samme som regjeringens forslag.

Disse medlemmer mener at norsk utenriks- og utviklingspolitikk skal være bygget på tydelige prioriteringer, forankret i liberale verdier og ha som hovedformål å sikre sentrale nasjonale interesser. Norge skal være en troverdig og tillitskapende aktør i arbeidet for mer demokratisk solidaritet. En utenrikspolitikk bygget på et forpliktende internasjonalt samarbeid sikrer at hovedlinjene i norsk utenriks- og utviklingspolitikk befestes.

Disse medlemmer mener at Norge skal være en aktiv bidragsyter i FN, NATO og andre internasjonale organisasjoner, samt føre en offensiv Europapolitikk med mål om økt medvirkning og påvirkning gjennom EØS-avtalen og Norges øvrige avtaler med EU.

Disse medlemmer understreker at Norge, Europa og Europas nærområder står overfor et nytt, sammensatt og komplekst sikkerhetspolitisk bilde. Det skjer en urovekkende utvikling av ustabilitet og væpnet konflikt i våre sørlige nærområder, særlig Syria og Irak. Russlands folkerettsbrudd og illegale handlinger i Ukraina utfordrer euroatlantiske sikkerhetsstrukturer. Det er nødvendig at Norge prioriterer og viser solidaritet med våre allierte i NATO og koordinerer oss med våre partnere i EU.

Disse medlemmer mener at Norge, i tett samarbeid med andre land, skal ta et større ansvar for å oppnå varige resultater i utviklingspolitikken.

Disse medlemmer merker seg at regjeringen foreslår et bistandsbudsjett på 1 pst. av Norges samlede inntekter (BNI). Disse medlemmer viser til regjeringens samarbeidsavtale, og støtter på dette grunnlag satsingen på fem områder: utdanning, helse, humanitær bistand, næringsutvikling og jobbskaping, og klima, miljø og ren energi.

Disse medlemmer viser til regjeringens samarbeidsavtale, og støtter på dette grunnlag regjeringens mål om å opprettholde et høyt nivå på internasjonal bistand og ser på bistandspolitikken som et viktig fundament for å bekjempe fattigdom og fremme utvikling. Bistand innrettet mot konkrete felt som utdanning, helse og næringsutvikling sikrer en målrettet utvikling og legger fundamentet for en moderne og fremtidsrettet politikk på området. Gjennom tilgang til gode utdanningsinstitusjoner, helsevesen og arbeidsplasser kan mennesker på sikt arbeide seg varig ut av fattigdom.

Disse medlemmer imøteser regjeringens kraftløft for at Norge nå går i bresjen internasjonalt i arbeidet med utdanning for utvikling, især jenters rett til utdanning. Regjeringen viser lederskap ved den formidable økningen i støtten til utdanning i fattige land hvert år siden 2013, som oppfyller løftet om en dobling av satsingen i stortingsperioden. Utdanning for alle er ikke bare en menneskerett, det er en betingelse for vekst og utvikling.

Disse medlemmer støtter regjeringens løft på global helse. Med økningen settes det av over 3 mrd. kroner til blant annet bedret mødre- og barnehelse samt bekjempelse av aids, tuberkulose og malaria. Med dette vil innsatsen for global helse øke med en halv mrd. kroner i løpet av regjeringsperioden.

Disse medlemmer understreker viktigheten av å se satsingen på utdanning i sammenheng med satsingen på helse.

Disse medlemmer støtter regjeringens satsing på handelspolitikk og næringsutvikling i utviklingsland for å sikre gode vilkår for investeringer og jobbskaping i de fattigste landene. Tiltak som bekjemper korrupsjon, etablerer et godt investeringsklima og sikrer skatteinntekter til felles velferd, bidrar til å skape en varig vei ut av fattigdom. Gjennom økte bevilgninger til prosjekter i regi av Norfund øker den målrettede satsingen på prosjekter innen fornybar energi, og bidrar med det til et bærekraftig grunnlag for fremtidig vekst og utvikling.

Disse medlemmer understreker at globale trusler rammer Norge, vår sikkerhet og våre interesser og merker seg at regjeringen intensiverer arbeidet med å forebygge radikalisering, voldelig ekstremisme og terrorisme i land og områder preget av konflikt og sårbarhet.

Disse medlemmer ser positivt på regjeringens signaler om en mer forenklet administrasjon av og kontroll knyttet til norske bistandsmidler i regjeringsplattformen. En større åpenhet omkring bistandsmidlene representerer en mer oppdatert utviklingspolitisk linje og er en viktig forutsetning for nasjonalt eierskap og kontroll, i tråd med utviklingen i mange andre giverland.

Disse medlemmer er glad for retningsendringen mot systematiske evalueringer og mer åpenhet om omfanget, gjennomføringen og effektene av norsk utviklingspolitikk og mener det representerer en moderne og fremtidsrettet utviklingspolitikk.

Disse medlemmer mener Prop. 1 S (2016–2017) gjenspeiler regjeringsplattformens målsettinger på en god måte og slutter seg til de prioriteringer som er gjort.

3.2.4.2.2 Merknader fra Arbeiderpartiet

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at Arbeiderpartiet i sitt forslag til statsbudsjett for 2017 foreslår at rammeområde 4 settes til 35 347 171 000 kroner, som er en reduksjon på 325 600 000 kroner i forhold til regjeringens forslag. Disse medlemmer viser til Arbeiderpartiets alternative budsjett og øvrige merknader.

3.2.4.2.3 Merknader fra Kristelig Folkeparti

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 4 settes til 36 727 771 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 1 055 000 000 kroner.

Dette medlem viser til at ekstrem fattigdom, klimaendringer og det enorme inntektsgapet mellom verdens rikeste og fattigste land er blant de største utfordringer verden står overfor. Norge må gjennom en helhetlig utviklingspolitikk bidra til større internasjonal rettferdighet.

Dette medlem viser til at regjeringen baserte budsjettforslagene i Prop. 1 S (2016–2017) på for høye prognoser om antall asylsøkere og flyktninger i 2017. Disse prognosene er siden nedjustert, og finansministeren har orientert Stortinget om at den volumstyrte bevilgningen til flyktningtiltak i Norge (ODA-godkjent) nedsettes med 775 mill. kroner. Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative statsbudsjett forutså denne situasjonen og derfor la inn økninger på mer enn 1 mrd. kroner på kapitler for bistandstiltak i utviklingsland.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative budsjett bl.a. la inn en økning i regionbevilgningen til Afrika på 300 mill. kroner, en økning av bevilgningen til sivilt samfunn på 150 mill. kroner og en økning i støtten til utdanningstiltak på 100 mill. kroner. Forvaltningskapasiteten i NORAD ble foreslått bygd ut vesentlig og budsjettposten for dette økt med 25 mill. kroner. Siden forslaget fra regjeringen innebar realverdinedgang for en lang rekke bistandskapitler, foreslo Kristelig Folkeparti i sitt alternative bistandsbudsjett påplussinger på mange kapitler for å opprettholde omfanget av norsk innsats for fattigdomsbekjempelse, for menneskerettigheter og likestilling, for freds og forsoningsarbeid.

Dette medlem viser for øvrig til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative budsjett la inn en økning på 5 mill. kroner under Utenriksdepartementets budsjett (programområde 02 Utenriksforvaltning). Denne bevilgningsøkningen var øremerket tilskudd til fremme av norsk kultur i utlandet.

3.2.4.2.4 Merknader fra Senterpartiet

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 4 settes til 33 633 588 000 kroner, som er en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på 2 039 183 000 kroner.

Dette medlem mener Norge må tenke langsiktig i bistandspolitikken. Gjennom bistandspolitikken skal man bidra til at mennesker får dekket sine mest grunnleggende behov. Samtidig er det viktig å legge til rette for en bærekraftig økonomisk utvikling. Dette medlem mener at FNs bærekraftsmål er en viktig rettesnor i denne sammenheng. Mål én sier at man skal utrydde all fattigdom i verden, mens mål to sier at man skal utrydde sult, oppnå mattrygghet, bedre ernæring og fremme bærekraftig landbruk.

Dette medlem mener at Norge bør bruke mer ressurser på å sikre mennesker tilgang på trygg mat. Styrket satsing på landbruksbistand går som en rød tråd gjennom Senterpartiets bistandsbudsjett.

Dette medlem viser til at Senterpartiet gjennom bistandspolitikken vil styrke kvinners rettigheter. Senterpartiet vil medvirke til dette gjennom å øke bevilgningene til FNs program for kvinnerettigheter og likestilling og øremerke mer bistandsmidler til organisasjoner som jobber for likestilling.

Dette medlem minner om at man de senere årene har sett flere humanitære kriser utspille seg, blant annet i Syria, Irak og Jemen. Det er et sterkt behov for å hjelpe mennesker i disse områdene. Senterpartiet mener også at hjelp til flyktninger i så stor grad som mulig bør gis i nærområdene. Derfor øker Senterpartiet støtten til nødhjelp og humanitær bistand. Senterpartiet øker også bevilgningene til FNs matvareprogram og til FNs høykommissær for flyktninger.

Dette medlem viser til at informasjonsstøtten fra Norad har vært et viktig tiltak for å sikre en informert opinion og en kritisk debatt. Støtten har tidligere hatt egen øremerking i budsjettene, men er nå lagt inn i kapittelet om sivilt samfunn. Senterpartiet foreslår å øremerke 70 mill. kroner til informasjonsstøtte.

Dette medlem påpeker ellers at Senterpartiet kutter bevilgninger til EØS-midler. Senterpartiet mener Norge kan motvirke fattigdom mer effektivt på andre måter enn gjennom å gi slike bevilgninger. Både Europameldinga og Riksrevisjonen har satt spørsmålstegn ved om og eventuelt i hvor stor grad EØS-midler faktisk bidrar til utjevning av levekår i Europa. Når Norge for eksempel bevilger nær 50 mill. kroner til blant annet aircondition og oppvarmingsparametre i en bygning med polsk kunst fra 1900-tallet, mener dette medlem pengene kan brukes på bedre måter.

3.2.4.2.5 Merknader fra Venstre

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt alternative statsbudsjett for 2017 foreslår at ramme 4 settes til 35 854 771 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 182 000 000 kroner.

Dette medlem viser til at Venstres helhetlige forslag til statsbudsjett for 2017 tar utgangspunkt i budsjettforslaget fra regjeringen Solberg, jf. Prop. 1 S (2016–2017), samt Tilleggsproposisjoner 1–5. Konkrete endringer på rammeområde 4 i forhold til disse dokumentene følger av omtale og tabeller under.

Dette medlem viser til at utgangspunktet for Venstres utenrikspolitikk bygger på sosialliberale mål for mangfold, toleranse og frihet for alle, uavhengig av geografisk opprinnelse. Venstre mener dette målet nås best gjennom å styrke og videreutvikle internasjonale institusjoner som fremmer menneskerettigheter, demokrati, bærekraftig økonomisk vekst, god fordelingspolitikk, miljø og respekt for internasjonal lov og rett. For Venstre er det viktig at Norge yter bistand for å bekjempe fattigdom og at vi respekterer demokratiske lands rett til å bestemme over egen utvikling. Men Venstre mener det er legitimt å stille krav om demokrati, respekt for grunnleggende menneskerettigheter og miljø, slik at vi kan stimulere til en positiv og bærekraftig, global utvikling.

Dette medlem mener FNs bærekraftsmål må legge føringer for de prioriteringer verden må ta i årene framover. Dette må også gjenspeiles i norsk utenriks- og utviklingspolitikk.

Dette medlem ser en uheldig blanding i regjeringens forslag til budsjett av hva som er utenrikspolitikk og hva som er utviklingspolitikk. Disse to områdene har ulike målsettinger og virkemidler. Målet for utenrikspolitikken er å fremme norske interesser ute, mens utviklingspolitikkens mål er å fremme andre samfunns framgang. Dette kan tidvis være mål som står i motsetning til hverandre, og det vil kreves ulike politiske tiltak.

Svalbardsamfunnet står overfor klare utfordringer, og dette medlem mener denne situasjonen må reflekteres bedre i bevilgningene over statsbudsjettet. Derfor vil dette medlem foreslå bevilgning på 2 mill. kroner til styrking av Longyearbyen lokalstyres arbeid med videreutvikling av lokalsamfunnet. Videre foreslår dette medlem 5 mill. kroner til vedlikehold og andre infrastrukturtiltak, og 3 mill. kroner som oppvekstiltak med tilbud til foreldre med utenlandske barn i barnehage.

Dette medlem viser til at disposisjonene i Venstres alternative statsbudsjett blant annet innebærer å reversere og styrke regjeringens forslag under tilskudd til kultur- og informasjonsformål, gjennomgå forvaltningspraksis i UD og NORAD, og redusere administrasjonsutgifter til konsulentbistand, styrke nødhjelp og humanitær bistand, styrke arbeidet med biomangfold, klima og miljø og bekjempelse av naturkriminalitet.

Dette medlem vil understreke at globalisering og en sunn markedsøkonomi har løftet flere mennesker ut av fattigdom de siste tiårene enn noen gang tidligere i verdenshistorien. Denne utviklingen skyldes blant annet velfungerende nasjonale og internasjonale markeder, sterkere forpliktelser overfor sivile og politiske menneskerettigheter i de fleste stater, og fungerende internasjonalt samarbeid på en rekke områder. Det er, etter dette medlems mening, viktig å legge til rette for næringsutvikling i utviklingsland.

Dette medlem vil imidlertid understreke at det er viktig å opprettholde et høyt nivå på norske bistands- og utviklingsbidrag for å nå globale mål om fattigdomsbekjempelse og viktige miljø- og klimamål.

Dette medlem mener det er viktig å opprioritere arbeidet med FNs bærekraftsmål, og vil derfor nedprioritere enkelte andre deler av utenriksbudsjettet. Dette er bakgrunnen for forslaget om å kutte tilskuddet til Nordisk ministerråds virksomhet med 45 mill. kroner og omprioritere disse midlene. Det vil tilsi en videreføring av bevilgningsnivået til Nordisk ministerråd som i 2015.

Dette medlem legger videre opp til en reduksjon på 50 mill. kroner til Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen, etter at departementet har fått stor oppmerksomhet etter svært uheldig praksis med bruk av eksterne konsulenter. Dette medlem mener det er behov for en grunnleggende gjennomgang av prinsipper og praksis for forvaltningen av bevilgningene til utviklingsformål. På denne bakgrunn foreslås en reduksjon på 20 mill. kroner, dvs. en reduksjon av deler av økningen som regjeringen foreslår til driftsutgifter til Norad.

Den humanitære situasjonen i og rundt Syria er ekstrem. Lidelsene til sivilbefolkningen er enorme. Situasjonen for flyktninger i nærområdene og Middelhavsregionen er meget krevende. Dette medlem viser til Venstres alternative statsbudsjett for 2017 hvor det foreslås en økning på 100 mill. kroner i bevilgninger til humanitær innsats i Middelhavet, og i Syria og nærområder.

Dette medlem vil prioritere opp Helsingforskomiteens arbeid med religionsfrihet med 2 mill. kroner, ut over regjeringens forslag på 1 mill. kroner.

Fremme av norsk kulturliv internasjonalt har lang tradisjon, og må prioriteres også framover. Dette medlem viser til Venstres alternative statsbudsjett for 2017, hvor regjeringens kutt i forslag til bevilgning til næringsfremme, kultur og informasjonsformål på samlet 14 mill. kroner reverseres.

Dette medlem mener det er riktig å legge opp til at norsk stat-til-stat-bistand går til et begrenset antall land, og mener derfor at antallet fokusland kan reduseres. Dette medlem vil redusere tilskudd til Etiopia over regionbevilgningen til Afrika med 44 mill. kroner, og stille effektiviseringskrav til multilaterale organisasjoner med 20 mill. kroner.

Global innsats for helse er viktig. Likevel vil dette medlem redusere bevilgning til GAVI med 50 mill. kroner, fordi det er et formål og en aktivitet det er mulig å hente inn private midler til. Dette vil gi rom for å opprioritere innsats til viktige globale utfordringer som klima og miljø.

Det grønne klimafondet (GCF) ble opprettet for å være hovedkanal for storskala multilateral finansiering av tiltak både for utslippsreduksjoner og klimatilpasning i utviklingsland. Klimaeffekten merkes mest blant fattige mennesker i områder hvor det mangler ressurser for å tilpasse seg nye krevende forhold. Klimafondet er den viktigste finansieringskanalen for gjennomføring av Paris-avtalen. Dette medlem vil derfor øke bevilgningen med 100 mill. kroner til dette klimaarbeidet. Satsing på fornybar energi er nødvendig for å nå de klimapolitiske målene som ble satt i Paris. Derfor foreslår dette medlem en økning i bevilgningene til fornybar energisatsing på 50 mill. kroner. Videre viser dette medlem til Venstres alternative budsjettforslag om å øke bevilgningen til biomangfold/hav med 50 mill. kroner, og tilsvarende økning i bevilgningen til bekjempelse av naturkriminalitet med 50 mill. kroner, og styrke bevilgning til Bærekraftsmidler (som forvaltes av LNU) med 5 mill. kroner.

Dette medlem mener det er avgjørende viktig å bygge opp kompetanse og kunnskap innen områdene fattigdomsbekjempelse og klima, samt ha en god og kunnskapsbasert forvaltning av utviklingspolitikken. Derfor viser dette medlem til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 med forslag om å øke bevilgningen til forskning med 30 mill. kroner.

Dette medlem foreslår å øremerke 6 mill. kroner for Russland/Eurasia til Riksantikvarens arbeid i utlandet.

Dette medlem ser positivt på regjeringens satsingsområder: utdanning, helse og næringsutvikling. De fleste barn i grunnskolealder går på skole, men det er fortsatt mange millioner barn som ikke har tilgang til grunnskoleutdanning. Dette medlem støtter regjeringens satsing på utdanning, og vil særskilt understreke viktigheten av utdanning og inkludering av funksjonshemmede.

Dette medlem vil påpeke at innenfor frivillige og ideelle organisasjoner vil det være kompetanse og kapasitet som går ut over de land norske myndigheter prioriterer, og denne kompetanse og kapasitet må sikres støtte uavhengig av norske myndigheters prioritering av samarbeidsland for offentlig bistand. Land-til-land-bistand og multilateral bistand kan aldri erstatte den innsatsen som blir gjort på grasrotplan av sivilt samfunn. Dette medlem støtter derfor regjeringens forslag til nivå på bevilgninger til sivilt samfunn. Dette medlem vil imidlertid understreke at økt satsing på utdanning ikke må gå ut over eksisterende arbeid innen sivilt samfunn, men må da heller komme i tillegg.

Dette medlem vil i denne forbindelse også gjenta sin skepsis til praksisen med at flyktningtiltak i Norge godkjennes som utviklingshjelp (ODA). Dette medlem er kjent med at dette er i tråd med OECDs retningslinjer og en innarbeidet budsjetteknikk, men vil advare mot en utvikling der Norge fremstår som ledende i å utgiftsføre innenlands flyktningtiltak som bistand.

Dette medlem mener at satsingen på likestilling fortsatt må ha høy prioritet. Norges rolle i det internasjonale arbeidet for likestilling mellom kjønn har vært viktig, og vi blir sett på som et foregangsland. Denne rollen må forvaltes aktivt og godt framover, både gjennom land-til-land-støtte og gjennom innsats på grasrotplan. I Verdensbankens Development Report 2012 ble det slått fast at mangel på likestilling mellom kjønn er et av de største hindrene til økonomisk vekst i mange fattige land. Det heter videre at i mange deler av verden er det fortsatt stor avstand mellom løfter om likestilling og den hverdagen kvinner opplever. Kvinners rettigheter er under press, og Norge har etter dette medlems mening et spesielt ansvar for å følge opp det internasjonale likestillingsarbeidet.

Samlet foreslår dette medlem følgende konkrete endringer under rammeområde 4, Utenriks:

Tekst	Bokført (mill. kr.)
Religionsfrihetsarbeid	2,0
Næringsfremme, kultur og informasjonsformål	14,0
Bærekraftsmidler	5,0
Økt humanitær innsats i Middelhavet og i Syria og nærområder	100,0
Naturkriminalitet	50,0
Riksantikvaren (øremerke 6 mill. innenfor posten)	0,0
Biomangfold/hav	50,0
Forskning	30,0
Klima og miljø	100,0
Fornybar energi	50,0
Svalbard: Omstillingsmidler til Longyearbyen selvstyre	2,0

Tekst	Bokført (mill. kr.)
Svalbard: Tiltak arktisk infrastruktur	5,0
Svalbard: Oppvekstiltak	3,0
Tilskudd til Nordisk ministerråds virksomhet	-45,0
Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen	-50,0
Driftsutgifter NORAD	-20,0
Regionbevilgning Afrika	-64,0
Global helse	-50,0
Sum ramme 4: utenriks	**182,0**

3.2.4.2.6 Merknader fra Sosialistisk Venstreparti

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett og foreslår at rammeområde 4 settes til 36 876 338 000 kroner, som er en økning på 1 203 567 000 kroner i forhold til regjeringens forslag i Prop. 1 S (2016–2017), inkludert Prop. 1 S (2016–2017) Tillegg 1–5.

Dette medlem viser til at internasjonal solidaritet er bærebjelken i Sosialistisk Venstrepartis utenriks- og utviklingspolitikk. For å oppnå målene om en rettferdig og fredelig verden trengs en radikal omfordeling av makt og ressurser, både internasjonalt og på landnivå. Sosialistisk Venstreparti ønsker en ny kurs i utenriks- og utviklingspolitikken som fokuserer på rettferdig fordeling og reduserte klimagassutslipp og som styrker tiltak for fred og demokratiutvikling. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett for 2017, som tar et første steg i en slik retning.

Dette medlem viser til at antallet som har behov for humanitær hjelp er økende. Hjelpeorganisasjonene og FN rapporterer at de mangler penger til å gi basal humanitær hjelp i noen av verdens mest alvorlige kriser. Her er det avgjørende at Norge stiller opp. Dette medlem ber derfor regjeringen øke bevilgningene til humanitær bistand, og viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett for 2017 hvor det foreslås en økning på 1 000 mill. kroner til humanitær bistand.

Dette medlem understreker viktigheten av en utviklingspolitikk innrettet mot omfordeling av økonomisk og politisk makt, både innad og mellom land. Sosialistisk Venstrepartis mål er å hjelpe land å bygge opp gode institusjoner så de selv blir uavhengige av norsk bistand på sikt. Samtidig støtter Sosialistisk Venstreparti oppbyggingen av sterke sivilsamfunn og fagforeninger som er grunnleggende forutsetninger for at å styrke fredsarbeid, demokrati og respekt for menneskerettigheter. Til sist er det avgjørende at også bistandsbudsjettet satser kraftig på tiltak for mer fornybar energi, mindre CO_2-utslipp og klimatilpasning. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett hvor disse prioriteringene er tydeliggjort, ved å foreslå økninger på 390 mill. kroner til klimatiltak innenfor rammeområde 4, 330 mill. kroner til fred og demokratitiltak og 296 mill. kroner økning i kjernestøtte til FN-organisasjoner, som har opplevd store kutt i den inneværende regjeringsperioden.

3.2.5 Rammeområde 5 (Justis), under justiskomiteen

3.2.5.1 SAMMENDRAG

Kap.	Formål	Prop. 1 S (2016–2017)
	Utgifter rammeområde 5 (i tusen kroner)	
61	Høyesterett	108 747
400	Justis- og beredskapsdepartementet	577 535
410	Domstolene	2 410 185
411	Domstoladministrasjonen	84 650
414	Forliksråd og andre domsutgifter	269 408
430	Kriminalomsorgen	4 850 216
432	Kriminalomsorgens utdanningssenter (KRUS)	189 931
440	Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten	17 318 148
442	Politihøgskolen	587 009
444	Politiets sikkerhetstjeneste (PST)	892 885

Kap.	Formål	Prop. 1 S (2016–2017)
445	Den høyere påtalemyndighet	240 171
446	Den militære påtalemyndighet	8 704
448	Grensekommissæren	5 184
451	Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap	761 797
452	Sentral krisehåndtering	26 744
453	Sivil klareringsmyndighet	8 900
454	Redningshelikoptertjenesten	2 866 865
455	Redningstjenesten	293 808
460	Spesialenheten for politisaker	46 246
466	Særskilte straffesaksutgifter m.m.	1 090 813
467	Norsk Lovtidend	4 233
468	Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker	16 763
469	Vergemålsordningen	371 289
470	Fri rettshjelp	736 935
471	Statens erstatningsansvar og Stortingets rettferdsvederlagsordning	192 437
472	Voldsoffererstatning og rådgiving for kriminalitetsofre	390 103
473	Statens sivilrettsforvaltning	46 694
474	Konfliktråd	123 142
475	Bobehandling	84 049
	Sum utgifter rammeområde 5	**34 603 591**
	Inntekter rammeområde 5 (i tusen kroner)	
3400	Justis- og beredskapsdepartementet	9 013
3410	Domstolene	371 705
3430	Kriminalomsorgen	116 227
3432	Kriminalomsorgens utdanningssenter (KRUS)	1 016
3440	Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten	1 802 531
3442	Politihøgskolen	33 759
3444	Politiets sikkerhetstjeneste (PST)	12 697
3451	Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap	172 336
3454	Redningshelikoptertjenesten	25 197
3469	Vergemålsordningen	9 333
3470	Fri rettshjelp	3 855
3473	Statens sivilrettsforvaltning	5
3474	Konfliktråd	663
	Sum inntekter rammeområde 5	**2 558 337**
	Sum netto rammeområde 5	**32 045 254**

3.2.5.2 Komiteens merknader

3.2.5.2.1 Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet foreslår at ramme 5 settes til 32 045 254 000 kroner, som er det samme som regjeringens forslag.

Disse medlemmer mener at beredskapen i Norge må styrkes, grunnbemanningen i politiet heves og sammenhengen i straffesakskjeden prioriteres. Disse medlemmer viser til at regjeringen bygger sin politikk på den enkeltes behov for trygghet i hverdagen. For å oppnå dette er man avhengig av et tilstedeværende og effektivt politi, rask og rettssikker straffesaksbehandling og strafferettslige reak-

sjoner som sender klare signaler om at uønsket adferd ikke tolereres. Disse medlemmer mener at dømte gjennom soning, eller annen straffegjennomføring, må gis reell mulighet til å leve et liv uten kriminalitet. Disse medlemmer mener at regjeringens forslag til statsbudsjett viderefører og styrker den satsingen vi har sett på disse områdene i denne stortingsperioden.

Disse medlemmer mener et sterkt nærpoliti er avgjørende for å skape mer trygghet i samfunnet. Politiet må rustes opp for å møte fremtidens kriminalitetsutfordringer. Disse medlemmer er tilfredse med at regjeringen har sørget for en betydelig økning i bevilgningene til politiet gjennom fire statsbudsjetter. Nye stillingshjemler og en styrking av politidistriktene vil bidra til mer synlig politi. Det er behov for en økning av antallet politiutdannede og sivilt ansatte for å frigjøre politikraft til politiets kjerneoppgaver og bidra med spesialkompetanse innen prioriterte områder. En vellykket gjennomføring av nærpolitireformen, som et bredt stortingsflertall stiller seg bak, vil frigjøre ytterligere politikraft og komme politidistriktene til gode. Disse medlemmer mener det er riktig av regjeringen å bevilge betydelige midler til oppfølgning av politireformen, samt øremerkede midler til både politidistriktene og nye stillingshjemler i politiet.

Disse medlemmer er tilfredse med at regjeringen har økt bevilgningene til politi- og påtalemyndigheten betydelig i denne regjeringsperioden. Det er behov for en økning av antallet politiutdannede og sivilt ansatte, for å frigjøre politikraft til politiets kjerneoppgaver og bidra med spesialkompetanse innen prioriterte områder. Disse medlemmer anser det som viktig at det er midler til å ansette de nyutdannede fra Politihøgskolen i politiet, og understreker betydningen av at regjeringen legger opp til å ansette et antall nye politibetjenter tilsvarende antallet politistudenter som går ut av Politihøgskolen. Siden regjeringen Solberg tiltrådte, er det satt av midler til å ansette over 1 400 nye politibetjenter. Disse medlemmer viser til ambisjonen i regjeringens politiske plattform om to polititjenestemenn per 1 000 innbyggere på nasjonalt nivå i løpet av 2020. Dersom dagens politisatsing videreføres, vil dette ambisiøse målet nås.

Disse medlemmer understreker betydningen av regjeringens tiltak på kriminalomsorgsområdet. Disse medlemmer viser til at regjeringen arvet et vedlikeholdsetterslep i kriminalomsorgen som er beregnet til 3,3–4,4 mrd. kroner. Dette medfører at det i dag er to hovedutfordringer i kriminalomsorgen: behovet for flere fengselsplasser og vedlikeholdsetterslepet. Disse medlemmer er fornøyde med at bevilgningen til ekstraordinært vedlikehold i kriminalomsorgen fortsetter for fjerde året på rad. Gjennom økt satsing på vedlikehold kan man raskt sette i gang prosjekter som vil både bidra til arbeid, aktivitet og omstilling, samt redusere vedlikeholdsetterslepet i kriminalomsorgen. Disse medlemmer ser også regjeringens satsing på stifinnerenheter for rusbehandling, og er glade for at budsjettet legger opp til etablering av tre nye enheter der mestring og behandling kan erstatte tradisjonell soning for rusavhengige.

Disse medlemmer viser videre til at soningskøen nå i praksis er fjernet. Køen er redusert fra 1 200 personer i 2013, til under 385 personer per 9. september 2016. Disse i overkant av 300 domfelte er i stor grad personer som selv har søkt utsatt soning, eller avventer soning av helsemessige årsaker. Regjeringens suksess med avvikling av soningskøen skyldes i stor grad inngåelsen av en soningsavtale om 242 midlertidige fengselsplasser i Nederland. Disse medlemmer konstaterer at regjeringen Solberg samtidig arbeider målrettet for at fengselskapasiteten i Norge skal økes. Prosjektering av 300 plasser i Agder, samt en utvidelse av Ullersmo og Eidsberg fengsel med 181 nye plasser, er noen av tiltakene regjeringen Solberg har satt i gang i perioden. Disse medlemmer henviser til Meld. St. 12 (2014–2015), og konstaterer at denne kapasitetsøkningen er helt nødvendig for at kriminalomsorgen skal kunne stille et tilstrekkelig antall varetektsplasser til disposisjon for politiet. Disse medlemmer har merket seg at regjeringen arbeider både kortsiktig og langsiktig med å løse de akutte utfordringene i kriminalomsorgen.

Disse medlemmer viser til domstolenes avgjørende rolle i straffesakskjeden. Det er bevilget betydelige midler for å få på plass et nytt og mer effektivt saksbehandlingssystem i domstolene siden 2014, og den elektroniske kommunikasjonen mellom domstoler, politiet og kriminalomsorgen vil bedres gjennom «Stifinner II». Disse medlemmer vil også trekke frem regjeringens viktige prøveprosjekter for domstolene, blant annet med lyd og bilde for økt rettssikkerhet, samt hurtigbehandling av straffesaker i Oslo. Disse medlemmer er også tilfreds med at regjeringen setter i gang prosessen med nytt tinghus i Drammen.

Disse medlemmer er tilfreds med at regjeringen prioriterer en styrking av den nasjonale beredskapskapasiteten, og er opptatt av økt oppmerksomhet innen hele beredskapsfeltet. Derfor mener disse medlemmer at regjeringens forslag om styrking av PST og oppfølging av politireformen vil bidra til å styrke samfunnets beredskap. Disse medlemmer vil vise spesielt til regjeringens satsing på et nytt analysesystem for PST, som vil effektivisere etterretningsarbeidet vesentlig i situasjoner der sekundene teller. Fullfinansiering av prosjekteringen av nytt beredskapssenter, samt en styrking av identi-

tetsarbeidet i politiet, er også avgjørende i en beredskapssammenheng.

Disse medlemmer vil understreke viktigheten av regjeringens satsing på sårbare grupper med spesielle behov på justisfeltet. Opprettelsen av 12 kontorer for offersomsorg er en viktig konsekvens av regjeringens målrettede arbeid for voldsofres rettigheter. Statens Barnehus har også fått et historisk løft under regjeringen Solberg, og disse medlemmer konstaterer at denne satsingen økes ytterligere i budsjett for 2017. Disse medlemmer vil også påpeke at denne regjeringen har etablert familievoldskoordinatorer i alle politidistrikt, fjernet foreldelsesfristen for vold og grove overgrep, innført ny straffelov med langt strengere straffer for bl.a. familievold, samt at SARA som verktøy for å kartlegge risiko for gjentatt vold, er tatt i bruk.

3.2.5.2.2 Merknader fra Arbeiderpartiet

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at Arbeiderpartiet i sitt forslag til statsbudsjett for 2017 foreslår at rammeområde 5 settes til 32 260 254 000 kroner, som er en økning på 215 000 000 kroner i forhold til regjeringens forslag. Disse medlemmer viser til Arbeiderpartiets alternative budsjett og øvrige merknader.

3.2.5.2.3 Merknader fra Kristelig Folkeparti

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 5 settes til 32 151 654 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 106 400 000 kroner.

Dette medlem viser til at trygge nærmiljø og gode oppvekstvilkår for barn og unge er en viktig forutsetning for å forebygge kriminalitet. Dessverre opplever for mange vold og kriminalitet, og mye kunne vært unngått gjennom forebyggende arbeid i nærmiljøet og tidlig innsats overfor unge i risikosonen. Nærpoliti er en viktig faktor i det forebyggende arbeidet.

Dette medlem viser til at vold i nære relasjoner er et stort samfunnsproblem. Skal vi klare å bekjempe denne grove kriminaliteten, er det helt nødvendig å styrke flere felt. Dette medlem viser til Kristelig Folkepartis alternative statsbudsjett for 2017 hvor det foreslås en økt bevilgning på 60 mill. kroner sammenlignet med regjeringens forslag til politiet for å sikre flere påtalejurister, etterforskere og avhørere knyttet til vold mot barn. I tillegg foreslås økt bevilgning til Kripos' seksjon for seksuallovbrudd med 20 mill. kroner og Kripos' arbeid knyttet til bekjempelse av internettrelaterte overgrep mot barn med 20 mill. kroner sammenlignet med regjeringens forslag. Dette medlem viser så til forslag om å øke bevilgningen til Statens Barnehus med 50 mill. kroner og 20 mill. kroner til å sikre at avhør av unge som begår seksuelle overgrep, skal foretas på Statens Barnehus.

Dette medlem viser til at menneskehandel er en stor utfordring både internasjonalt og nasjonalt. Arbeidet med å bekjempe menneskehandel må derfor intensiveres. Dette medlem viser til Kristelig Folkepartis alternative budsjett hvor det foreslås en økning på 22,5 mill. kroner sammenlignet med regjeringens forslag til etablering av spesialiserte grupper som skal etterforske menneskehandel i alle politidistrikt med virkning fra 1. juli 2017. I tillegg foreslås det økt bevilgning til politiet med 22 mill. kroner for å sikre team i alle politidistrikt som skal etterforske sexkjøpsloven med virkning fra 1. juli 2017. Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti har i sitt alternative budsjett foreslått en økt bevilgning på 5 mill. kroner sammenlignet med regjeringens forslag til Kripos' seksjon for etterretning til bekjempelse av menneskehandel. Det foreslås i tillegg 5 mill. kroner til handlingsplan mot menneskehandel, samt 5 mill. kroner til frivillige organisasjoner som bekjemper menneskehandel og sikrer sosiale tiltak for prostituerte. Kristelig Folkeparti foreslår også økt bevilgning slik at Lauras hus kan etablere 3 nye oppfølgingsleiligheter for ofre for menneskehandel, samt driftsmidler til Nadheim. Dette medlem viser til Kristelig Folkepartis alternative budsjett hvor det foreslås en bevilgning på 2 mill. kroner til nevnte formål. I tillegg foreslås det økte midler til Norsk Organisasjon for Asylsøkere med 2,2 mill. kroner sammenlignet med regjeringens forslag.

Dette medlem viser til at domstolene sliter med et etterslep og restanser, og saksomfanget har økt de siste årene. Dette medlem viser til Kristelig Folkepartis alternative statsbudsjett hvor det foreslås en økning på 10 mill. kroner til økt bemanning i domstolene.

Dette medlem viser til Kristelig Folkepartis alternative statsbudsjett hvor det foreslås en økning på 21 mill. kroner til utvidelse av Vik fengsel med 30 fengselsplasser med høyt sikkerhetsnivå. Bevilgningen foreslås økt under rammeområde 1. I tillegg foreslås det å øke midler til bygging og drift av 40 åpne fengselsplasser i Arendal fengsel avdeling Evje, hvorav 5 mill. kroner foreslås økt under ramme 5, mens 2 mill. kroner er foreslått økt under rammeområde 1. Dette medlem viser til Kristelig Folkepartis alternative statsbudsjett hvor det foreslås å omdisponere 50 mill. kroner fra vedlikehold av fengsel til økt bemanning i kriminalomsorgen, samt økte midler til frivillige organisasjoner, med henholdsvis 40 mill. kroner og 10 mill. kroner til hvert av formålene. Dette medlem viser til at Halden fengsel har hatt gode erfaringer med å tilby retreat til innsatte, for å hjelpe domfelte til et nytt liv uten kriminalitet.

Dette medlem viser til Kristelig Folkepartis alternative statsbudsjett hvor det foreslås en økning på 1 mill. kroner til nevnte formål.

Arbeidslivskriminalitet er et økende problem i ulike sektorer, og bidrar til et useriøst arbeidsliv og svekker tilliten i samfunnet. Dette medlem viser til Kristelig Folkepartis alternative statsbudsjett hvor det foreslås midler til syv nye sentre som skal bekjempe arbeidslivskriminalitet, slik at det kan etableres slike sentre i alle politidistrikt. Kristelig Folkeparti foreslår å øke bevilgningen med 86,6 mill. kroner til berørte etater (Nav, Skatteetaten, politiet og Arbeidstilsynet) sammenlignet med regjeringens forslag til nevnte formål, hvorav 21,7 mill. kroner er foreslått økt under ramme 5.

Dette medlem viser til at det er store utfordringer i den høyere påtalemyndighet knyttet til kapasitet. Dette medlem viser til Kristelig Folkepartis alternative statsbudsjett hvor det foreslås en økning på 5 mill. kroner til nevnte formål.

Dette medlem foreslår å redusere måltallet for tvangsretur av personer uten lovlig opphold til 7 000. Dette gir en utgiftsreduksjon på til sammen 175 mill. kroner på ramme 5.

3.2.5.2.4 Merknader fra Senterpartiet

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 5 settes til 32 500 954 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 455 700 000 kroner.

Politi i nærmiljøet gir trygghet

Dette medlem viser til at Senterpartiets satsing på politi, domstoler og fengsler styrker hele straffesakskjeden. Justissektoren er i tillegg avhengig av et godt samarbeid med ideelle organisasjoner, stiftelser og frivillige.

Dette medlem påpeker at satsingen på nærpolitiet er den største satsingen Senterpartiet gjør på justisområdet. Nærpoliti er et begrep som må fylles med innhold. Senterpartiet vil ha et politi som er til stede der folk bor. Partiet ønsker derfor en annen politireform enn den sentraliseringsreformen som regjeringen gjennomfører. I tillegg ser partiet med bekymring på den økende veksten i Politidirektoratet, som skjer parallelt med en økende konsulentbruk. Det er politiet i distriktene som utfører tjenestene, og som møter folk i hverdagen. Et tilstedeværende politi har en preventiv og forebyggende effekt, og lensmannskontorene må settes i stand til å ha en bemanning som gjør at de er synlige i lokalsamfunnene.

Dette medlem påpeker at Senterpartiet derfor ønsker å prioritere midler til politidistriktene. Partiet foreslår å øke de frie midlene til politidistriktene med 500 mill. kroner for å bedre responstiden i distriktene, til ansettelser og til bedre materiell.

Dette medlem vil særlig henlede oppmerksomheten til at partiet også vil styrke grensekontrollen med 100 mill. kroner.

Dette medlem mener at politiet må styrkes ytterligere for å avdekke og etterforske økonomisk kriminalitet og arbeidslivskriminalitet. Senterpartiet foreslår derfor en tiltakspakke for å styrke innsatsen mot denne type kriminalitet.

Dette medlem minner om at barnehusene har en viktig rolle i etterforskningen av alvorlig kriminalitet. Senterpartiet er opptatt av at barn skal få like god hjelp, uavhengig av hvor i landet de bor. Partiet foreslår derfor å øke bevilgningene til dette formålet.

Nærhet til domstolene

Dette medlem mener det hverken er nødvendig eller formålstjenlig å gjøre endringer i domstolstrukturen. Folk må oppleve nærhet til den dømmende virksomhet, og domstolene må derfor være tilgjengelige for dem som trenger å oppsøke dem. Senterpartiet vil stanse trenden med at mindre domstoler i distriktene blir tappet for ressurser og utsettes for «sniknedleggelse».

Domstolene har en klart økende saksmengde og flere kompliserte saker. Samtidig vet vi at rask avgjøring av straffesaker styrker rettssikkerheten og er positivt for alle involverte parter. Det må derfor være en prioritet å sette domstolene i stand til å holde måltallene for saksavvikling. Senterpartiet mener at domstolene må styrkes med nye dommerårsverk, og foreslår 14 mill. kroner til dette formålet. I tillegg foreslår Senterpartiet en økt bevilgning på 14 mill. kroner til styrking av jordskiftedomstolene, og reduksjon av lønnsgapet mellom jordskiftedommere og tingrettsdommere.

Gjennom prosjektet «Digitale domstoler» skal saksbehandlingen i Høyesterett, lagmannsrettene og de tolv største tingrettene digitaliseres. Dette er positivt, men Senterpartiet mener at også de mindre tingrettene må inkluderes i dette prosjektet fra starten av. Senterpartiet foreslår en økt bevilgning på 22 mill. kroner til dette i 2017.

Salærsatsen for advokater og sakkyndige representerer et viktig rettssikkerhetshensyn. Regjeringen har foreslått å kutte fraværsgodtgjørelsen til halv salærsats, noe som vil gå ut over dem som har lang reisevei og som ikke har mulighet for å drive med annet inntektsbringende arbeid under reisen. Forslaget fremstår som svakt begrunnet og vil slå uforholdsmessig dårlig ut for de som bor i distriktene og som er avhengige av å kjøre bil over lange strekninger. Senterpartiet foreslår å øke bevilgningen for å sikre at fraværsgodtgjørelsen fremdeles tilsvarer full salærsats.

Kriminalomsorg i Norge

Dette medlem ser et stort behov for å satse på kriminalomsorgen i Norge. Senterpartiet vil imidlertid understreke at strukturendringer ikke er løsningen på de utfordringene som finnes i Kriminalomsorgen i dag.

Senterpartiet ønsker å avslutte avtalen om leie av fengselsplasser ved Norgerhaven fengsel i Nederland, og heller prioritere utbygging av fengselsplasser i Norge. Det er behov for både bygging av nye fengsler og rask utbygging av eksisterende fengsler. Dette medlem foreslår midler til utbygging av Vik og Hustad fengsler, styrking og utviding av Slidreøya fengsel, i tillegg til forprosjektering av Mosjøen fengsel og Soningssenter Sunnmøre.

Selv om soningskøen må holdes lav, er det vel så viktig å sørge for nok bemanning i fengslene. I dag går manglende bemanning ut over sikkerheten til de ansatte og tilbudet til de innsatte. Økt bemanning er en forutsetning for at de ansatte kan føle seg trygge på arbeidsplassen, og for at Kriminalomsorgen kan følge opp de politiske mål som er satt for innholdet i soningen til de innsatte.

Kriminalomsorgen skal i størst mulig grad redusere tilbakefall til kriminalitet. Da må straffegjennomføringen virke både allmennpreventivt og gjøre innsatte i stand til å bli tilbakeført til samfunnet og leve lovlydige liv etter endt soning. Senterpartiet foreslår en økt bevilgning på 150 mill. kroner, slik at det kan satses på ansettelser, bedre forhold for de ansatte og bedre tilbud for de innsatte.

De frivillige organisasjonene gjør viktig arbeid med kriminalitetsforebygging og rettshjelp. Senterpartiet foreslår økte bevilgninger til organisasjoner med slike formål.

3.2.5.2.5 Merknader fra Venstre

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt alternative statsbudsjett for 2017 foreslår at ramme 5 settes til 31 694 754 000 kroner, som er en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på 350 500 000 kroner.

Dette medlem viser til at Venstres helhetlige forslag til statsbudsjett for 2017 tar utgangspunkt i budsjettforslaget fra regjeringen Solberg, jf. Prop. 1 S (2016–2017), samt tilleggsproposisjoner 1–5. Konkrete endringer på rammeområde 5 i forhold til disse dokumentene følger av omtale og tabeller under.

Dette medlem mener justispolitikkens kjerneområde er å videreutvikle en liberal rettsstat som ivaretar både frihet og trygghet. Dette medlem mener staten har en grunnleggende oppgave i å håndheve lov og orden og gi borgerne trygghet for liv og eiendom.

Dette medlem understreker viktigheten av gode arbeidsforhold i landets tinghus, som i ytterste konsekvens kan være avgjørende for rettssikkerheten. Dette medlem viser til enigheten i revidert nasjonalbudsjett 2016, der det ble bevilget 4 mill. kroner til prosjektering av nytt tinghus i Drammen. Drammen har et av de dårligste tinghusene i landet, både når det gjelder ventilasjon, vannlekkasjer, tilrettelegging for funksjonshemmede, sikkerhetstiltak og teknisk utrustning, noe som vanskeliggjør gjennomføringen av de ulike delene av straffesakskjeden, og dette prosjektet har lenge vært øverst på Domstoladministrasjonens prioriteringsliste. Dette medlem legger til grunn at det ikke skal utføres noen ny KVU slik proposisjonen anfører, men at nødvendige utredninger dekkes av forprosjektet som har en totalramme på 12,8 mill. kroner, og at dette forprosjektet kan realiseres med et tilskudd på ytterligere 5,8 mill. kroner i tillegg til regjeringens forslag. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017, der dette foreslås.

Dette medlem viser til at Venstre ikke var del av enigheten om å kjøpe fengselsplasser i Nederland for å avlaste norsk soningskø. Dette medlem mener at avtalen med Nederland preges av en rekke svakheter, og at den undergraver det sentrale målet i norsk kriminalomsorg om å rehabilitere og endre atferd. Dette medlem peker på at nærhetsprinsippet er grunnleggende viktig for familiekontakt og rehabilitering. Dette medlem er av den oppfatning at det er vesentlig bedre bruk av de samme pengene å bygge ut og forbedre norske fengsler, og viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017, der det foreslås 25 mill. kroner til utbygging av Vik fengsel, og der det foreslås å ikke bevilge 297 mill. kroner til kjøp av fengselsplasser i Nederland.

Dette medlem vil fremheve viktigheten av frivillige organisasjoner som støtter opp om kriminalomsorgens mål om tilbakeføring til samfunnet. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017, der det foreslås 2 mill. kroner til økning av tilskuddet til Foreningen for fangers pårørende, øremerket til tiltak for fangers barn, og av tilskuddet til Nettverk etter soning.

Dette medlem mener det er et tilbakevendende problem at mange pågrepne personer holdes frihetsberøvet i politiets arrester, og at problemet med fristbrudd er betydelig og meget bekymringsfullt. Den internasjonale kritikken og Sivilombudsmannens gjentatte påpekninger av problemet har dessverre ikke medført tilstrekkelig bedring. Dette medlem mener at det bør trekkes et skille mellom celler til bruk for straffeprosessuell pågripelse – «fengselsceller» – og sikkerhetsceller (glattceller) som benyttes til overstadig berusede personer innsatt etter bestemmelser i politiloven – «politiceller». I den forbindelse viser dette medlem til følgende tre forslag som fikk tilslutning i Stortinget under behand-

lingen av nærpolitireformen i Stortinget 10. juni 2014:

«Stortinget ber regjeringen i arbeidet med statsbudsjettet for 2015 vurdere tiltak for å heve kvaliteten på landets glattceller. Stortinget ber regjeringen om å sikre at 48-timersregelen overholdes strengt. Stortinget ber regjeringen å forbedre systemet for overføring av pågrepne fra politiet til Kriminalomsorgens varetektsceller.»

Dette medlem er skuffet over at regjeringen ikke fulgte dette opp, og heller ikke i forslaget til statsbudsjett for 2017 har fremmet tiltak om å heve kvaliteten på landets glattceller. Dette medlem foreslår derfor i Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 at det bevilges 10 mill. kroner i tilskudd til en prøveordning (pilotprosjekt) som tester ut alternativer til glattcelle ved ett eller flere politidistrikt.

Dette medlem understreker at kampen mot vold og seksuelle overgrep mot barn må ha høyeste prioritet. Dette medlem viser til Prop. 61 LS (2014–2015) om nærpolitireformen, der Stortinget fattet vedtak om å be regjeringen sikre at det i alle politidistrikter er egne og sterke fagmiljøer blant annet på vold i nære relasjoner og på seksuelle overgrep, og til Prop. 12 S (2016–2017) om opptrappingsplan mot vold og overgrep, der regjeringen bekrefter at dette arbeidet er underveis. Dette medlem vil intensivere innsatsen for å få etablert disse fagmiljøene, og viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 der det foreslås å styrke fagmiljøene i politidistriktene knyttet til disse innsatsområdene, og bevilge 15 mill. kroner til dette arbeidet.

Dette medlem understreker at Statens Barnehus spiller en svært viktig rolle i å sikre barns rettssikkerhet, særlig i saker som omhandler vold og overgrep. Dette medlem påpeker at en samlet justiskomité ved behandlingen av statsbudsjettet uttalte at det er «helt avgjørende å sikre at barnehusene får økte midler slik at de ikke blir proppen i systemet» og at barna må sikres «et like godt tilbud uavhengig av hvor i landet man bor», og konstaterer at regjeringen følger opp ved å øke bevilgningen inkludert 5 mill. kroner som er en «videreføring av satsingen på redusert ventetid fra revidert nasjonalbudsjett 2016.» Dette medlem mener at det er behov for en ytterligere satsing på redusert ventetid ved barnehusene. Dette medlem mener i tillegg at det er behov for å finne løsninger for de distriktene som har store reiseavstander, og peker på at det i enkelte tilfeller kan være en god løsning å etablere satellitter til de etablerte barnehusene. Dette medlem foreslår på denne bakgrunn å bevilge 20 mill. kroner til reduserte ventetider ved barnehusene og til etablering av en satellitt til Statens Barnehus i Førde, i tilknytning til barnehuset i Bergen og gjerne knyttet til Sentralsjukehuset i Førde.

Dette medlem viser til at Økokrim har en særlig rolle i bekjempelsen av økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet, både gjennom etterforskning og som veileder og bistandsorgan for politidistriktene. Dette medlem mener at Økokrims arbeid på disse områdene bør styrkes i forhold til enkelte andre innsatsområder i politiet, og foreslår å bevilge ytterligere 20 mill. kroner til Økokrim hvorav halvparten øremerkes grov dyre- og miljøkriminalitet.

Dette medlem viser til pilotprosjektet for å forbedre behandlingen av straffesaker som gjelder overgrep mot dyr, som ble opprettet i Sør-Trøndelag i 2015, og som ble utvidet med én dyrepolitienhet i Rogaland som følge av budsjettforliket mellom samarbeidspartiene høsten 2015. Dette medlem vil foreslå å utvide prosjektet til å inkludere to nye dyrepolitienheter, som foreslås lokalisert til Innlandet (Hedmark) og Finnmark. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017, der det foreslås 5,9 mill. kroner til dette formålet, og påpeker at dette vil medføre en økt bevilgning på 2,1 mill. kroner til Mattilsynet under rammeområde 11.

Dette medlem har et positivt syn på migrasjon. Kulturell og økonomisk stimulans gjennom innvandring gjør samfunnet sterkere, rikere og mer mangfoldig. Dette medlem mener Norge har en moralsk plikt overfor mennesker som er forfulgt i hjemlandet sitt på grunn av sin rase, religion, nasjonalitet eller tilhørighet til en sosial gruppe, og at Norge bør ta et større ansvar i det internasjonale flyktningarbeidet. Dette medlem viser til den ekstraordinære situasjonen som oppstod høsten 2015 på asyl- og flyktningfeltet som følge av krigen i Syria og konfliktene i regionen. Dette medlem viser videre til at antallet asylankomster er redusert vesentlig i forhold til anslagene som ble lagt til grunn i behandlingen av statsbudsjettet for 2016. Dette medlem mener derfor det er naturlig ikke å videreføre deler av ekstrabevilgningene til politiet og PST som ble gitt i forbindelse med Prop. 1 S Tillegg 1 (2015–2016) om økte asylankomster, og viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 der det foreslås å redusere bevilgningene til politiet og PST med 62,9 mill. kroner på denne bakgrunn. Dette medlem støtter heller ikke regjeringens måltall om å returnere minst 9 000 asylsøkere, og vil videreføre antall returer på nivå fra 2016, altså 7 600. Dette medlem foreslår å redusere bevilgningene til politiet med til sammen 105 mill. kroner på denne bakgrunn.

Dette medlem mener dessuten at det ikke er nødvendig å legge opp til en så stor vekst i PST som regjeringen foreslår. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 der det legges opp til en innsparing på 90 mill. kroner gjennom redusert vekst i PST.

Dette medlem er opptatt av at ordningen med fri rettshjelp er et svært viktig virkemiddel for å ivareta rettssikkerheten for alle samfunnsgrupper, uavhengig av inntekt og formue. Dette medlem understreker at salærsatsen for advokatene er avgjørende for at ordningen fungerer, og mener at regjeringens forslag om å halvere salærsatsen for reisefravær er et svært kortsiktig og dårlig forslag. Advokater på offentlig sats arbeider i stor grad med sensitiv informasjon, og dette vanskeliggjør muligheten for å arbeide på reiser. Dette medlem er bekymret for at det vil være en stor personvernmessig utfordring å gjennomgå taushetsbelagte offentlige transportmidler, slik regjeringen eksplisitt legger opp til. Dette medlem frykter også at forslaget vil føre til dårligere bistand dersom en bor i distriktene, og at det vil ramme urimelig for varetektsinnsatte som er plassert i fengsler utenfor rettskretsen der fengslingen fant sted. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 der disse kuttene er reversert.

Dette medlem er generelt opptatt av ryddige prosesser rundt fastsettelse av lønn og honorarer, og viser til at det under justisminister Odd Einar Dørum den 1. juli 1999 ble inngått en «avtale om drøfting av regulering av den offentlige salærsats mv». Oppfølgingen av denne avtalen har blitt kritisert av Advokatforbundet fordi drøftingene i liten grad oppleves som reelle. Dette medlem viser til at flere andre sammenlignbare samfunnsområder har reelle forhandlinger om de økonomiske vilkårene for yrkesgrupper som utfører oppdrag med statlige økonomisk bidrag, for eksempel fastleger. Dette medlem fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen inngå drøftinger med sikte på en ny avtale om årlige drøftinger mellom staten og Advokatforeningen om salærsatsen og øvrige størrelser i tilknytning til rettshjelpsordningen.»

Dette medlem viser til at regjeringen foreslår å heve taket for egenandel ved fri sakførsel i behovsprøvde saker, med den begrunnelse at flere dermed ser seg tjent med å komme fram til minnelige og utenomrettslige løsninger slik at domstolene og rettshjelpsordningene spares for utgifter. Dette medlem mener at en slik endring vil svekke rettssikkerheten for svakerestilte grupper, og foreslår derfor å reversere kuttet og tilbakeføre 22 mill. kroner til dette formålet.

Dette medlem viser til at regjeringen foreslår å avvikle tilskuddsordningen for lengeværende barn under posten for spesielle rettshjelpstiltak. Dette medlem mener at ordningen har fungert godt slik den er forvaltet av NOAS, og er uenig i at lengeværende barns rettigheter og informasjonsbehov ivaretas av andre ordninger. Dette medlem er imot at ordningen avvikles, og viser til Venstres forslag til statsbudsjett der det foreslås å bevilge 2,1 mill. kroner til å reversere kuttet.

Dette medlem vil understreke viktigheten av frivillige organisasjoners bidrag til å realisere fri rettshjelp på områder som i dag ikke formelt inngår i ordningen. Dette medlem ønsker å styrke tilskudd til spesielle rettshjelptiltak, og viser spesielt til at Gatejuristen kom svært godt ut av Justis- og beredskapsdepartementets evalueringsrapport for denne typen tiltak. Dette medlem foreslår på denne bakgrunn å bevilge 1,5 mill. kroner til Gatejuristnettverket, fordelt på 0,8 mill. kroner til Gatejuristen i Oslo og 0,7 mill. kroner til en generell styrking.

Samlet foreslår dette medlem følgende konkrete endringer under rammeområde 5, Justis:

Tekst	Bokført (mill. kr.)
Prosjekteringer, nytt tinghus Drammen	5,8
Utbygging, Vik Fengsel	25,0
Kriminalomsorgen. Tilskudd til frivillige organisasjoner som støtter opp om kriminalomsorgens mål, med vekt på tilbakeføring til samfunnet	2,0
Tilskudd til pilotprosjekt/prøveordninger med alternativ til glattcelle	10,0
Politidistriktene, arbeid mot vold og seksuelle overgrep	15,0
Tilskudd til Statens Barnehus (inkl. opprettelse av satellitt i Førde)	20,0
Økte bevilgninger til Økokrim, hvorav halvparten øremerkes miljøkriminalitet	20,0
Dyrepoliti, to nye enheter	5,9
1000 flere kvoteflyktninger (300 flere i 2017 og 700 flere i 2018)	39,1
Reversere regjeringens forslag om å halvere salærsatsen for reisefravær	68,0
Reversere regjeringens forslag om å heve taket for egenandel ved fri sakførsel i behovsprøvde saker	22,0
Reversere kutt i rettshjelpsordning for lengeværende barn	2,1
Gatejuristnettverket	1,5

Tekst	Bokført (mill. kr.)
Fengselsplasser Nederland	-297,0
Ikke videreføre (deler av) ekstra-bevilgninger til politiet og PST som ble gitt i forbindelse med Prop. 1 S Tillegg nr. 1 om økte asylankomster	-62,9
Ikke støtte regjeringens måltall om å returnere minst 9000.	-105,0
Redusert vekst, PST	-90,0
Redusere økte bevilgninger til tilbakekallelser av oppholdstillatelser	-32,0
Sum ramme 5: justis	**-350,5**

3.2.5.2.6 Merknader fra Sosialistisk Venstreparti

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett og foreslår at rammeområde 5 settes til 32 201 604 000 kroner, som er en økning på 156 350 000 i forhold til regjeringens forslag i Prop. 1 S (2016–2017), inkludert Prop. 1 S (2016–2017) Tillegg 1–5.

Dette medlem viser til at trygghet i hverdagen er avgjørende for at befolkningen skal leve frie og gode liv. Det er spesielt viktig å ivareta sårbare gruppers trygghet. Dette medlem vil derfor peke på barns trygghet mot vold, bedre rettssikkerhet for voldsutsatte kvinner, og å styrke fri rettshjelp slik at flere kan håndheve sine rettigheter, som viktige grep. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett der viktige prioriteringer er barns trygghet, kamp mot voldtekt og bedre rettssikkerhet for folk flest.

I tillegg er det avgjørende å ta inn over seg at flyktningkrisen ikke er et avsluttet kapittel, men en pågående situasjon. Dette medlem vil derfor vise til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett hvor innsatsen i Middelhavet til operasjonene Triton og Poseidon foreslås å fortsette også ut 2017.

Dette medlem vil vise til at mange barn opplever psykisk og fysisk vold. Det vises derfor til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett hvor egne voldsavsnitt rettet mot barn, økt støtte til barnehus, og midler til politiet for å forhindre at barn forsvinner fra asylmottak, prioriteres. I tillegg prioriteres det 5 mill. kroner til å utrede alternativer til å fengsle barn og barnefamilier i forbindelse med retur på grunn av manglende oppholdstillatelse.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen, innenfor den foreslåtte økningen i årsverk til politiet, sette av ressurser til å opprette barnevoldsavsnitt i samtlige politidistrikt.»

Dette medlem viser til at det de siste årene har vært flere store saker om partnerdrap og voldtekt. Alle har krav på rettssikkerhet, også de som er utsatt for overgrep. Politiet må ha tilstrekkelig kapasitet til å jobbe med forebygging og håndtering av overgrep. Derfor har Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative budsjett foreslått å prioritere midler for at alle politidistrikt får opplæring og begynner å bruke dataverktøy (SARA og PATRIARK) for å hindre partnerdrap i alle politidistrikt. I tillegg foreslås det å prioritere midler til overgrepsmottakene og satsing på krisesentre.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen, innenfor den foreslåtte økningen til politiet, om å sette av ressurser til å fullstendig implementere verktøyene SARA og PATRIARK i alle politidistrikt.»

Dette medlem er bekymret for konsekvensene av regjeringens forslag til kutt i Kontoret for voldsoffererstatning, fordi dette svekker voldsofrenes stilling, og viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett der kontoret foreslås styrket.

Dette medlem mener det er et viktig rettssikkerhetsprinsipp å kunne få prøvd sine rettigheter. Det hjelper ikke å ha rettigheter om en ikke har økonomisk mulighet til å få prøvd disse. Dette medlem er i likhet med de frivillige rettshjelpsorganisasjonene og juristorganisasjonene bekymret for regjeringens forslag til kutt i fri rettshjelp, og viser derfor til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative budsjett både foreslår å reversere kuttene og styrke ordningen.

Dette medlem viser til at miljøkriminalitet risikerer å få for lite oppmerksomhet, og mener innsatsen må forsterkes. Dette medlem viser til at motorisert ferdsel i utmark, krypskyting av rovdyr og annen miljøkriminalitet krever innsats. På denne bakgrunn har Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative budsjett fremmet forslag om å øke satsingen på miljøkriminalitet i Økokrim med 12,5 mill. kroner.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om hvordan Økokrims arbeid mot miljøkriminalitet kan forsterkes.»

Økonomisk kriminalitet er ødeleggende for et samfunn og tilliten mellom folk. I tillegg er det ofte snakk om store og kompliserte saker med en vanskelig bevissituasjon som krever store ressurser. Dette medlem mener derfor at arbeidet mot økonomisk kriminalitet bør økes og viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett hvor Økokrim foreslås styrket med et tillegg på 40 mill. kroner utover regjeringens forslag.

Dette medlem viser til at fengslene i Norge har et stort vedlikeholdsetterslep, hvor de fysiske forholdene i fengslene vanskeliggjør både aktivitet og rehabilitering. Dette medlem vil derfor vise til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett hvor det ekstraordinære vedlikeholdet i fengslene foreslås økt med 70 mill. kroner. Dette medlem viser videre til at bruk av fengselsplasser i Nederland, Norgerhaven, som regjeringen foreslår å fortsette med også i 2017, har en rekke problemer ved seg. Et så alvorlig forhold som soning bør håndteres av norske myndigheter, i Norge. En spesiell utfordring er å sikre kontakt mellom pårørende og innsatte.

Dette medlem vil derfor vise til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett hvor leiekontrakten med Norgerhaven fengselet foreslås avsluttet, og at midlene omprioriteres til satsing på ekstraordinært vedlikehold i fengslene, forprosjektering av nye fengselsplasser med 20 mill. kroner og satsing på flere soningsplasser med elektronisk kontroll med 30 mill. kroner.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om hvordan regjeringen vil sikre kontakt og reisestøtte til pårørende av innsatte som soner i Nederland, samt bygge opp kapasitet i norske fengsler for å gjøre plassene i Nederland overflødige, og gjennom dette forbedre kvaliteten i kriminalomsorgen.»

3.2.6 Rammeområde 6 (Innvandring, regional utvikling og bolig), under kommunal- og forvaltningskomiteen

3.2.6.1 Sammendrag

Kap.	Formål	Prop. 1 S (2016–2017)
	Utgifter rammeområde 6 (i tusen kroner)	
490	Utlendingsdirektoratet	5 081 269
491	Utlendingsnemnda	329 770
495	Integrerings- og mangfoldsdirektoratet	263 484
496	Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere	16 741 946
497	Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere	2 597 993
500	Kommunal- og moderniseringsdepartementet	585 059
550	Omstillingsdyktig næringsliv og lokalsamfunn i distriktene	772 500
551	Regional utvikling og nyskaping	50 000
553	Omstillingsdyktige regioner	605 000
554	Kompetansesenter for distriktsutvikling	27 729
560	Sametinget	307 317
561	Tilskudd til samiske formål	14 071
563	Internasjonalt reindriftssenter	8 555
567	Nasjonale minoriteter	43 877
580	Bostøtte	2 875 300
581	Bolig- og bomiljøtiltak	1 491 029
585	Husleietvistutvalget	28 422
587	Direktoratet for byggkvalitet	151 506
590	Planlegging og byutvikling	78 854
2412	Husbanken	440 257
2426	Siva SF	99 650
	Sum utgifter rammeområde 6	**32 593 588**

Kap.	Formål	Prop. 1 S (2016–2017)
	Inntekter rammeområde 6 (i tusen kroner)	
3490	Utlendingsdirektoratet	1 927 765
3496	Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere	534 911
3497	Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere	129 264
3563	Internasjonalt reindriftssenter	2 967
3585	Husleietvistutvalget	1 038
3587	Direktoratet for byggkvalitet	44 831
5312	Husbanken	93 176
5326	Siva SF	7 000
5613	Renter fra Siva SF	24 000
5615	Husbanken	3 013 000
	Sum inntekter rammeområde 6	**5 777 952**
	Sum netto rammeområde 6	**26 815 636**

3.2.6.2 Komiteens merknader

3.2.6.2.1 Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet foreslår at ramme 6 settes til 26 815 636 000 kroner, som er det samme som regjeringens forslag.

Norge er et land med store variasjoner og rikt mangfold, og disse medlemmer mener det er avgjørende å styrke vekstkraften i hele landet. En vellykket regional- og distriktspolitikk måles i hvilke muligheter mennesker og næringsliv har i distriktene, ikke på én bestemt budsjettpost. Satsingen på samferdsel, skatte- og avgiftslettelser, differensiert arbeidsgiveravgift, inntektssystemet for kommunene, helsetjenester, utdanning, forskning og innovasjon har stor betydning for å få til en god regional utvikling og regional balanse. Disse medlemmer viser til at regjeringen i budsjettet foreslår en samlet innsats på regional- og distriktspolitikken på 40,8 mrd. kroner.

Lave oljepriser og økt ledighet i deler av landet krever etter disse medlemmers mening en næringsvennlig politikk, som kan bidra til omstilling og grunnlag for fremtidig vekst i alle deler av landet. Disse medlemmer viser til at en stor del av den norske konkurranseutsatte industrien drives utenfor de store byene. Det er derfor viktig å redusere avstandsulempene og transportkostnadene, noe regjeringen følger opp gjennom en storstilt satsing på infrastruktur. Disse medlemmer vil i denne sammenheng fremheve satsingen på fylkesveinettet, hvor fjorårets satsing på fylkesveier trappes ytterligere opp med 200 mill. kroner. Totalt er det nå bevilget 1,4 mrd. kroner mer til fylkesvei over fylkeskommunenes budsjetter siden 2013.

Disse medlemmer mener innvandring er en kilde til mangfold, nye impulser og kulturell utveksling, og et bidrag til økonomisk vekst i Norge. Selv om innvandringen har gjort oss til en mer mangfoldig nasjon, ser disse medlemmer utfordringer knyttet til innvandring og integrering. Migrasjonskrisen til Europa førte til at Norge mottok 31 000 flyktninger i 2015, og en stor andel av disse vil få opphold. Disse medlemmer legger til grunn at Norges humanitære tradisjon tilsier at vi skal hjelpe mennesker i nød. Disse medlemmer legger samtidig ikke skjul på at utfordringene vi hadde før denne økningen nå vil bli betydelig større, og vil kreve at alle deler av samfunnet stiller opp for å sikre god integrering.

Disse medlemmer viser videre til at regjeringen i Prop. 1 S (2016–2017) følger opp viktige innstrammingstiltak fra Prop. 90 L (2015–2016) og integreringstiltak fra Meld. St. 30 (2015–2016) for å håndtere den økte tilstrømningen av flyktninger til Norge.

Disse medlemmer er enig med regjeringen i at det har vært nødvendig å håndtere innvandringen og antall asylsøkere, og støtter regjeringens arbeid som har redusert antall asylsøkere uten beskyttelsesbehov, rask bosetting av personer som får opphold og raskere retur av personer uten lovlig opphold i Norge. Det er en sammenheng mellom ankomst, saksbehandling, bosetting og retur, noe som krever effektiv behandling i alle ledd, fra rask avklaring av identitet, til å legge til rette for rask bosetting eller retur avhengig av utfallet av asylsøknaden. I den sammenheng støtter disse medlemmer regjeringens tiltak i Prop. 1 S (2016–2017) om styrket saksbehandling ved Utlendingsdirektoratet (UDI), selv om antallet asylsøkere har falt sterkt i år fra i fjor, og styrket satsing på asylreturer. Disse tiltakene er eksempler som gjør asylkjeden mer effektiv til beste for det norske samfunnet og den enkelte.

Disse medlemmer mener også det er nødvendig med visse innstrammende grep.

Disse medlemmer viser til at regjeringen foreslår å ta ut 3 120 overføringsflyktninger i 2017, hvorav 3 000 plasser er forbeholdt syrere. Bakgrunnen for forslaget er den vedvarende krisen i Syria, den svært vanskelige situasjonen i Syrias naboland og at syriske flyktninger utsetter seg for stor risiko ved å reise over Middelhavet. Disse medlemmer viser til at dette også er i tråd med Stortingets vedtak. Disse medlemmer viser videre til at Norge deltar i EUs relokaliseringsprogram, og vil stille til sammen 1 500 plasser tilgjengelig for relokalisering til Norge i 2016 og 2017.

Disse medlemmer legger vekt på at tiden i mottak skal brukes effektivt, at bosetting i kommuner skal skje så raskt som mulig etter vedtak om opphold, at kvalifisering til arbeidslivet er målrettet, og at medbrakt kompetanse og utdanning skal brukes. Disse medlemmer støtter derfor tiltak i Prop. 1 S (2016–2017) som styrket samfunns- og kulturopplæring i asylmottak i tillegg til norskopplæring, og tiltak for å få flyktninger raskere i jobb.

Disse medlemmer mener det er en selvfølge at det stilles krav til kunnskaper om norsk språk og det norske samfunnet for dem som oppholder seg i Norge over tid. Dette krever en særlig innsats fra hver enkelt av dem som skal leve i Norge. De som skal inn i det norske samfunnet, må gis incentiver og muligheter til å delta i arbeidslivet og samfunnet for øvrig. Skal nye innbyggere lykkes, krever det innsats fra alle parter: myndighetene, lokalsamfunn, frivilligheten, arbeidsliv og næringsliv, og ikke minst den enkelte innvandrer selv. Disse medlemmer vil i den sammenheng særlig trekke frem regjeringens forslag til nye integreringsmottak. Integreringsmottakene skal etableres i samarbeid med fem vertskommuner. Det blir viktig å finne frem til tiltak og samarbeidsformer som gjør at beboerne tidlig kommer inn i et helhetlig kvalifiseringsløp som kan videreføres etter bosetting. Etablering av integreringsmottak er en oppfølging av Samarbeidsavtalen mellom regjeringen, Venstre og Kristelig Folkeparti av 28. februar 2014, Prop. 1 S Tillegg (2015–2016) og Stortingets anmodningsvedtak 434:10 (2015–2016) (integreringsforliket).

Disse medlemmer viser til at regjeringen har som mål at urfolk og nasjonale minoriteter skal få utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv. Disse medlemmer støtter dette målet, og mener det er positivt å gi mennesker større frihet til selvstendig utfoldelse på blant annet det kulturelle plan. Disse medlemmer viser til at det offentlige utvalget som har utredet lovverk, tiltak og ordninger for de samiske språkene, har avgitt sin rapport, og at denne nå skal følges opp. Disse medlemmer viser videre til at Sametinget har gitt uttrykk for at dagens budsjetteringsordning, med tildelinger over flere departementers budsjetter, oppleves som krevende for Sametinget som folkevalgt organ. Disse medlemmer viser til at Kommunal- og moderniseringsdepartementet har arbeidet med et utkast til rapport med vurdering av fordeler og ulemper ved ulike budsjetteringsmodeller. Rapporten er oversendt Sametinget, høsten 2016, og departementet vil, med utgangspunkt i rapporten og i konsultasjoner med Sametinget vurdere om det bør innføres en ny budsjetteringsmodell for Sametinget. Disse medlemmer vil også trekke frem den kollektive oppreisningen til norske rom, hvor regjeringen foreslår midler til nytt kultur- og ressurssenter i 2017.

Disse medlemmer viser til at Norge har en sterk tradisjon for at folk eier sine egne boliger. Regjeringen har som mål at folk flest har mulighet til å eie sin egen bolig, noe disse medlemmer støtter.

Disse medlemmer mener regjeringen fører en sosial boligpolitikk. Regjeringens forslag om endringer i bostøtteordningen, slik at satsene justeres med prisutviklingen, et godt tiltak som vil hindre at stadig flere faller ut av ordningen. Regjeringen retter dermed opp en stor svakhet etter de rød-grønnes omlegging av ordningen i 2009. Disse medlemmer viser til at regjeringen også foreslår at det er siste måneds inntekt som legges til grunn for beregning av bostøtte. Da vil bostøtten til enhver tid være tilpasset søkernes reelle økonomiske situasjon. Med godt samsvar mellom behovet for støtte og den støtten en husstand faktisk får, blir ordningen også mer rettferdig.

Disse medlemmer viser til at befolkningen i Norge øker raskt, særlig i og rundt de største byene. Det er derfor et stort behov for flere boliger i årene fremover, og disse medlemmer merker seg at regjeringen vil legge best mulig til rette for økt utbygging. Offentlige reguleringer skal ikke unødvendig forsinke eller fordyre boligbygging, og disse medlemmer mener regjeringen allerede har tatt viktige initiativ i boligpolitikken. Disse medlemmer støtter regjeringen i målet om å sikre raskere saksbehandling av byggesaker og forenkle plan- og bygningsloven.

3.2.6.2.2 Merknader fra Arbeiderpartiet

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at Arbeiderpartiet i sitt forslag til statsbudsjett for 2017 foreslår at rammeområde 6 settes til 23 947 766 000 kroner, som er en reduksjon på 2 867 870 000 kroner i forhold til regjeringens forslag. Disse medlemmer viser til Arbeiderpartiets alternative budsjett og øvrige merknader.

3.2.6.2.3 Merknader fra Kristelig Folkeparti

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 6 settes til 27 276 436 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 460 800 000 mill. kroner.

Dette medlem viser til Kristelig Folkepartis alternative statsbudsjett for 2017, som prioriterer å gi barn på flukt en verdig og god omsorg og å styrke integreringen gjennom økt norskopplæring i mottak og ved å løfte frivillige organisasjoners integreringsarbeid.

Dette medlem viser til at barn i asylmottak er en sårbar gruppe som trenger minst like god omsorg og oppfølging som norske barn. Dette medlem viser til Kristelig Folkepartis alternative budsjett, der det foreslås å styrke bemanningen og den barnefaglige kompetansen i hele asylkjeden med 20 mill. kroner. Dette medlem viser til at behovet er aller størst i mottakene for de eldste barna mellom 15 og 18 år, som i dag er unntatt fra bemanningsnormer og krav til kompetanse som gjelder for andre mindreårige asylsøkere. Dette medlem viser til Kristelig Folkepartis alternative budsjett, der det foreslås å styrke bo- og omsorgstilbudet for enslige mindreårige asylsøkere over 15 år med 100 mill. kroner.

Dette medlem mener at det bør legges bedre til rette for rask bosetting og god oppfølging i kommunene av enslige mindreårige asylsøkere. Dette er en særlig sårbar gruppe som må sikres trygg og god omsorg. Dette medlem går imot regjeringens forslag om å endre refusjonsordningen for bosetting av mindreårige asylsøkere til en ordning med fast tilskudd.

Dette medlem viser til at dagens regjering har kuttet kraftig i støtten til livsopphold for asylsøkere, og senest i budsjettet for 2016 ble det allerede lave basisbeløpet kuttet med opp mot 20 pst. I neste års budsjett foreslår regjeringen ytterligere kutt, særlig rettet mot barnefamilier. Dette vil ramme de det gjelder hardt, bidra til økt barnefattigdom og bli et hinder for deltakelse og integrering. Dette medlem viser til Kristelig Folkepartis alternative budsjett, hvor det foreslås å reversere dette kuttet ved å øke stønaden til barnefamilier i mottak med 5,4 mill. kroner.

Dette medlem mener fengsling og internering av barn bør unngås, og det bør legges til rette for en tvangsreturprosess i tråd med hensynet til barnas beste. Dette medlem viser til at Sivilombudsmannen i sin besøksrapport fra 22. april 2015 beskriver utreisesenteret ved Trandum som uegnet for barn. Derfor bør det investeres i alternativer, og dette medlem viser til Kristelig Folkepartis alternative budsjett, der det foreslås å sette av 10 mill. kroner til et eget utreisesenter for barnefamilier til erstatning for internering på Trandum. Dette medlem viser videre til at det i Kristelig Folkepartis alternative budsjett foreslås å styrke arbeidet med realitetsorientering, informasjon og saksavklaring i regi av uavhengige organisasjoner (NOAS) med 4 mill. kroner. Denne veiledningen og realitetsorienteringen er viktig, og i noen tilfeller en forutsetning for at asylsøkere med avslag velger assistert retur til hjemlandet.

Dette medlem viser til at språk er en viktig nøkkel til integrering, samfunnsforståelse og for å komme inn i og fungere i arbeidslivet. Regjeringen har kuttet norskundervisning i asylmottak kraftig i denne perioden. Dette medlem mener det er viktig å starte integreringsprosessen og språkopplæringen så tidlig som mulig, og viser til Kristelig Folkepartis alternative budsjett, der det foreslås å øke antallet timer med norskundervisning i mottak fra dagens 175 timer til 250 timer.

Dette medlem viser til at frivillige organisasjoner har en unik rolle i integreringsarbeidet, både ved å mobilisere gode krefter til å bidra med hjelp, støtte og opplæring til de nyankomne og gjennom at asylsøkere og flyktninger kan delta på den gode integreringsarenaen som deltakelse i frivillige organisasjoner, lag og foreninger er. Dette medlem viser til Kristelig Folkepartis alternative budsjett, der det foreslås å øke tilskuddet til integreringsprosjekter i asylmottak i regi av frivillige organisasjoner med 15 mill. kroner, og å styrke arbeidet til organisasjonen Selvhjelp for Innvandrer og Flyktninger (SEIF) med et særskilt tilskudd på 1,5 mill. kroner.

Dette medlem viser til at saksbehandlingskapasiteten i utlendingsforvaltningen har blitt bygget opp i forbindelse med de store asylankomstene i 2015. Dette medlem vil understreke at denne ekstra kapasiteten nå må brukes til raskere behandling og bosetting av dem som med stor sannsynlighet vil få beskyttelse her i landet. Jo raskere en asylsøker får bosette seg i en kommune, desto raskere kan vedkommende delta og bidra med sine ressurser i arbeidsliv og samfunn. Derfor bør bosettingsarbeidet i kommunene prioriteres. Dette medlem vil videre understreke at det er helt nødvendig å få ned saksbehandlingstiden i familiegjenforeningssaker.

Dette medlem viser til at regjeringen foreslår betydelig mindre rettshjelpsmidler til Norsk Organisasjon for Asylsøkere NOAS i 2017 enn i 2016, samtidig som behovet for rettshjelp og veiledning er stort. Rettshjelp er en viktig rettssikkerhetsgaranti, og rettshjelp, veiledning og saksavklaring er ofte en viktig forutsetning for å få til frivillig retur. For å styrke rettsikkerheten og muligheten til informasjon, hjelp og saksavklaring foreslår Kristelig Folkeparti i sitt alternative budsjett å øke støtten til rettshjelpsarbeidet i regi av NOAS med 2,2 mill. kroner.

Dette medlem viser videre til at det i Kristelig Folkepartis alternative budsjett foreslås å videreføre et tilskudd på 3 mill. kroner til informasjons- og veiledningstiltak overfor au pairer. Au pair-senteret er en uavhengig informasjons- og rådgivningstjeneste med spesialkompetanse, som kan bistå på annen måte enn UDIs generelle veiledningstjeneste. Senteret har blitt et knutepunkt for over 3000 au pairer og deres vertsfamilier i Norge, og gir ikke bare viktig kunnskap om hvilke rettigheter en har, men hindrer også overarbeid og utnyttelse

Dette medlem viser til at aldri før har flere mennesker vært på flukt i verden. I 2015 var over 65 millioner på flukt i sitt eget land eller over landegrensene. Dette medlem understreker at Norge har en plikt til å bidra til å avhjelpe dagens flyktningkrise, både ved å hjelpe i nærområdene og her hjemme. Dette medlem viser til regjeringens forslag om å ta imot 3 120 kvoteflyktninger i 2016, hvorav 3 000 fra Syria. Dette er i tråd med Stortingets vedtak 19. juni 2015, hvor det fremgår at Norge skal ta imot 8 000 kvoteflyktninger fra Syria i perioden 2015–2017. Dette medlem står fast på denne avtalen. Dette medlem viser videre til at det ble avtalt en evaluering av avtalen mot slutten av avtaleperioden, og mener det er naturlig at denne evalueringen tas i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett våren 2017. Dette medlem mener at det er naturlig at Norge, i en periode med lavere asylankomster, vurderer antallet kvoteflyktninger framover.

Dette medlem finner det svært uheldig at fylkeskommunenes viktigste verktøy for regional utvikling reduseres dramatisk, og viser til at Kristelig Folkeparti i alternativt budsjett for 2017 foreslår at regionale utviklingsmidler styrkes med 200 mill. kroner. Dette medlem viser videre til at Kristelig Folkeparti i alternativt budsjett for 2017 foreslår at nasjonale tiltak for regional utvikling styrkes med 50 mill. kroner.

Dette medlem finner det uheldig at regjeringen i forslag til statsbudsjett kutter i Groruddalssatsingen, og viser til at Kristelig Folkeparti i alternativt budsjett for 2017 foreslår å reversere dette kuttet med 17 mill. kroner.

3.2.6.2.4 Merknader fra Senterpartiet

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 6 settes til 26 472 566 000 kroner, som er en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på 343 070 000 kroner.

Boligpolitikk er et offentlig anliggende

Dette medlem vil understreke statens ansvar for å legge til rette for en sosial boligpolitikk som gir alle mulighet til å eie egen bolig. Høye boligpriser og lav boligbygging, særlig i Oslo-regionen, gjør det svært vanskelig for unge å etablere seg i boligmarkedet. Ungdom som får hjelp fra foreldre, kan kjøpe egen bolig, mens ungdom som ikke har denne muligheten, må leie i et ofte dyrt og uprofesjonelt marked.

Dette medlem understreker Husbankens sentrale rolle i gjennomføring av boligpolitikken. Muligheten for tilskudd og lån gjennom Husbanken virker sterkt inn på antallet nye boliger som bygges. Mens Husbankens rammer ble økt fra 13,5 mrd. kroner i 2005 til 25 mrd. kroner i 2013, har den sittende regjeringen kuttet lånerammene til 18 mrd. kroner. Dette er ikke forsvarlig sett i lys av det store behovet for økt boligbygging og bedrede sosiale ordninger for dem som skal inn på boligmarkedet.

Dette medlem viser til at Senterpartiet i sitt alternative budsjett øker Husbankens rammer til 25 mrd. kroner.

Dette medlem mener videre det er beklagelig at ordningen «Boligetablering i distriktene» er avviklet. Evalueringen av ordningen var svært god og tilsa en videreføring av ordningen. Ordningen medførte at kommunenes arbeid med boligutvikling ga flere boliger og et mer differensiert boligmarked. I Senterpartiets alternative budsjett for 2017 er bevilgningene til «Boligetablering i distriktene» lagt inn med 20 mill. kroner.

Streng, men varm innvandringspolitikk

Dette medlem fremholder at Senterpartiet ønsker en streng innvandringspolitikk med fokus på hjelp i nærområdene, men der det samtidig er stort rom for hjertevarme. De som har rett til beskyttelse, skal gis opphold. De som ikke har grunnlag for beskyttelse og som dermed ikke får opphold, skal returneres.

Dette medlem påpeker at integrering handler om å inkludere nyankomne innvandrere, flyktninger og asylsøkere i et fellesskap som er uavhengig av etnisitet, religion, språk, hudfarge og kultur. Integrering handler om å skape dette samholdet. Senterpartiet har som mål at alle skal ha mulighet til arbeid og deltakelse i det norske samfunnet. Språk og arbeid er nøkkelen til vellykket integrering. Et godt samfunn er et samfunn der mangfold blir sett på som en ressurs og et gode. Skolen, arbeidslivet og organiserte fritidsaktiviteter er viktige integreringsarenaer. Senterpartiet vil ta hele landet i bruk for å bosette og integrere flyktninger.

Dette medlem mener at det å kunne språket er essensielt for å fungere i samfunnet. Det å beherske norsk språk åpner mange dører og er nødvendig for god integrering. Regjeringen har i løpet av noen år redusert norskopplæringen som tilbys asylsøkere i mottak, fra 600 til 175 timer. Kutt i språkopplæring hemmer integrering, og Senterpartiet er sterkt uenig

i denne nedprioriteringen fra regjeringens side. Tidlig og rask norskopplæring vil gjøre asylsøkerne bedre rustet til videre utdanning og arbeidsløp. Senterpartiet vil styrke norskopplæringen og øker antall timer fra 175 til 250. Det bevilges 34,5 mill. kroner mer til språkopplæring, utover regjeringens budsjett.

Dette medlem fremholder at integrering skjer lokalt i møte med lokalsamfunnet. Derfor er det viktig at kommunene får tilført de ressursene som trengs for å bosette flyktninger. Bosetting av flyktninger er avgjørende for gjennomføring av flyktningpolitikken.

Dette medlem påpeker at Senterpartiet mener alle kommunale oppgaver som er knyttet til bosetting og rollen som vertskommune for mottak, skal fullfinansieres. Senterpartiet legger i sitt alternative statsbudsjett opp til en økning i integreringstilskuddet, slik at kommunene får tildelt de rammer som IMDis beregningsutvalg sier er nødvendig for å dekke kostnadene. Senterpartiet styrker dermed integreringstilskuddet ytterligere med 200 mill. kroner.

Dette medlem viser til at UDI har besluttet å legge ned flere asylmottak som følge av at færre asylsøkere har kommet til Norge enn tidligere antatt. Flere kommuner har lyttet til statens bønn og inngått avtaler om bosetting, opprettet asylmottak og ansatt personell. Nå må kommuner som har fått beskjed om å legge ned, selv ta regningen og dekke innvesterings- og avviklingskostnader. Senterpartiet mener det er urimelig å straffe kommuner som har vist velvilje til å bosette flyktninger. Staten må dekke disse ekstrakostnadene. Senterpartiet bevilger i sitt alternative statsbudsjett 50 mill. kroner i kompensasjon til de kommunene som er rammet av nedleggelsen.

Dette medlem påpeker at frivillige organisasjoner og sivilsamfunnet spiller en nøkkelrolle i integreringsarbeidet. Frivilligheten skaper de gode møteplassene hvor vi, på tvers av våre ulikheter, møtes og deltar i meningsfulle aktiviteter. Dette er arenaer for blant annet meningsutveksling, dialog, samhold, deltakelse – lavterskeltilbud hvor folk kan senke skuldrene og sosialisere seg i samspill med andre. Senterpartiet verdsetter frivillige organisasjoner og sivilsamfunnets utrettelige innsats, og mener det er nødvendig å sikre disse aktørene midler slik at de kan fortsette med gode, inkluderende tiltak som favner bredt. Derfor bevilger Senterpartiet over sitt alternative statsbudsjett 20 mill. kroner mer til integreringstiltak i regi av frivillig sektor.

3.2.6.2.5 Merknader fra Venstre

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt alternative statsbudsjett for 2017 foreslår at ramme 6 settes til 24 977 386 000 kroner, som er en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på 1 838 250 000 kroner.

Dette medlem viser til at Venstres helhetlige forslag til statsbudsjett for 2017 tar utgangspunkt i budsjettforslaget fra regjeringen Solberg, jf. Prop. 1 S (2016–2017), samt tilleggsproposisjoner 1–5. Konkrete endringer på rammeområde 6 i forhold til disse dokumentene følger av omtale og tabeller under.

Innvandring

Dette medlem har et positivt syn på migrasjon. Kulturell og økonomisk stimulans gjennom innvandring gjør samfunnet sterkere, rikere og mer mangfoldig.

Dette medlem mener Norge har en moralsk plikt overfor mennesker som er forfulgt i hjemlandet sitt på grunn av sin rase, religion, nasjonalitet eller tilhørighet til en sosial gruppe, og at Norge bør ta et større ansvar i det internasjonale flyktningarbeidet. Dette medlem viser til regjeringens forslag om å ta imot 3 120 kvoteflyktninger i 2016, hvorav 3 000 fra Syria. Dette er i tråd med Stortingets vedtak 19. juni 2015, hvor det fremgår at Norge skal ta imot 8 000 syriske flyktninger i perioden 2015–2017. Regjeringen foreslår videre å ta imot 120 kvoteflyktninger fra andre land enn Syria. Dette medlem mener at Norge også har et ansvar for å bidra i andre urolige områder, og at Norge også må ha rom for å ta imot flyktninger fra andre områder enn Syria.

Dette medlem foreslår på denne bakgrunn å øke kvoten av overføringsflyktninger fra UNHCR med 1000. Samlet vil dette medlem bevilge netto 49,3 mill. kroner mer over rammeområde 6 for å motta 1 000 flere kvoteflyktninger enn det som følger av regjeringens forslag. Etter OECD/DACs retningslinjer kan visse flyktningutgifter knyttet til opphold i Norge og tilbakevending til sine hjemland klassifiseres som offisiell utviklingshjelp (ODA). Dette medlem foreslår at det netto bevilges 49,3 mill. kroner mer til kvoteflyktninger enn det som følger av regjeringens forslag. Se også ramme 5.

I 2015 søkte 31 150 mennesker om asyl i Norge. I siste prognose fra beregningsutvalget fra 17. oktober i år er anslaget for 2016 redusert til 3 550. Det er betydelig lavere enn prognosen på 25 000 asylsøkere som ble satt i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett for 2016. Vi ser således ut til å få et rekordlavt antall asylsøkere i år. Til tross for lave ankomsttall i 2016 sitter det ifølge UDI 17 700 personer på asylmottak (tall per 24. oktober 2016). Dette medlem mener det derfor er viktig med målrettede tiltak overfor beboere på mottak. Asylmottakene må drives ut fra prinsippet om «integrering fra første dag», hvor beboere på mottak skal få mulighet for å jobbe, lære språk og engasjere seg i samfunnet. Integrering forutsetter både språkkunnskap og samfunnskunnskap. Flere må få tilbud om tilstrekkelig antall timer med opplæring. Dette

medlem foreslår derfor å styrke norskopplæringen for asylsøkere i mottak med 11,6 mill. kroner, noe som innebærer en økning i antall timer med norskopplæring fra 175 til 200.

Dette medlem mener at barn i asylmottak har særlig behov for sosialisering og språkstimulering gjennom lek med andre barn. Dette medlem mener det derfor er behov for å styrke aktivitetstilbudet for barn i mottak fra 0–3 år utover regjeringens forslag, og foreslår å bevilge 10 mill. kroner til dette formålet. Dette medlem mener videre at alle barn i asylmottak bør få tilbud om barnehageplass, og foreslår å bevilge ytterligere 70 mill. kroner til å sikre alle barn i mottak plass i barnehager. Barnehager er den aller viktigste integreringsarenaen for de yngste barna, noe som også bidrar til integrering av foreldrene. Gjennom sosialisering og språkstimulering i barnehagen vil barna også være bedre rustet ved skolestart.

Dette medlem viser til regjeringens forslag om å føre en maksgrense på 10 000 kroner for støtte til barnerike familier i mottak. Barn i mottak er en sårbar gruppe, og forslaget innebærer at livssituasjonen for barn i barnerike familier blir forverret. Dette medlem mener forslaget svekker integreringen og bidrar til økt barnefattigdom, og støtter derfor ikke forslaget om maksgrense for ytelser til barnefamilier i mottak og vil derfor reversere regjeringens foreslåtte kutt på 5,9 mill. kroner.

Mange asylsøkere kommer fra områder med krig og konflikt. De bærer ofte på sorg og savn, men også grusomme erfaringer som de trenger hjelp til å bearbeide. I dag gjøres det ingen systematisk kartlegging av asylsøkeres psykiske helse. Dette medlem foreslår derfor at det settes av 20 mill. kroner til å foreta en utvidet helseundersøkelse ved ankomst, hvor asylsøkerens medisinske oppfølgingsbehov blir kartlagt. Undersøkelse i ankomstfasen kan gjennomføres av helsepersonell med særlig kompetanse på flyktninghelse og traumer.

Dette medlem vil understreke betydningen av frivillig arbeid på integreringsområdet. Det er viktig at det både gis tilskudd til tiltak på lokalt nivå og til nasjonale ressursmiljø på integreringsfeltet. Regjeringen har foreslått å bevilge 1,835 mill. kroner til Human Rights Service (HRS). HRS er omstridt, og er etter dette medlems syn ikke å anse som et nasjonalt ressursmiljø på integreringsfeltet. Dette medlem foreslår derfor å kutte bevilgningen som er foreslått til HRS.

Dette medlem foreslår i stedet at støtten til Minotenk økes med 1,25 mill. kroner, og at støtten til Samora økes med 1 mill. kroner. Dette medlem foreslår også å videreføre støtten til Stiftelsen Fargespill på 2 mill. kroner. Fargespill bidrar til å fremme samhandling og forståelse mellom ulike etniske og religiøse grupper i samfunnet gjennom kunstnerisk virksomhet, musikk, sang og dans.

Dette medlem vil også videreføre tilskudd på 3 mill. kroner til informasjons- og veiledningstiltak overfor au pairer. Au pair-senteret er en uavhengig informasjons- og rådgivningstjeneste med spesialkompetanse, som kan bistå på annen måte enn UDIs generelle veiledningstjeneste.

Dette medlem foreslår videre å redusere økte bevilgninger til tilbakekallelse av oppholdstillatelser med 25 mill. kroner. Dette medlem mener også det er stort innsparingspotensial i en raskere avvikling av kontrakter knyttet til tomme asylmottak, og foreslår derfor å kutte 100 mill. kroner til drift av tomme asylmottak.

Dette medlem går imot regjeringens forslag om å endre refusjonsordningen for bosetting av mindreårige asylsøkere til en ordning med fast tilskudd. Endringen er provenynøytral i 2017.

Regional utvikling

Dette medlem mener det er viktig med en målrettet satsing på tiltak i distriktene for å skape entusiasme og engasjement for lokal utvikling. Dette må i hovedsak skje på grunnlag av lokale initiativ og interesser. Fylkeskommunene har ansvaret for å bistå kommuner og småsamfunn med de riktige tiltakene, og sitter nærmere utfordringene enn departementene og staten gjør. Det er derfor fylkene som bør koordinere og prioritere hvilke prosjekter som skal få støtte til lokal mobilisering. At staten skal bidra til å gi støtte til noen få, bidrar mer til å synliggjøre en subjektiv forskjellsbehandling enn å bygge opp under lokal mobilisering flest mulig steder.

Dette medlem viser til den pågående regionreformen som ble initiert av Venstre, og som har som mål å erstatte dagens fylkeskommuner med større folkevalgte regioner. For at regionene skal bli sterke og handlekraftige er det avgjørende at de får oppgaver og økonomisk frihet til å styre utviklingen i sin region. Dette medlem mener det blant annet er viktig med ordninger som bidrar til et verdiskapende næringsliv i områder med spredt bosetting og store avstander. Dette medlem foreslår derfor å styrke ordningen med bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene med 100 mill. kroner, samt å reversere forslag om å omprioritere 200 mill. kroner fra ordningen til fylkesvei. Forslaget medfører en samlet styrking av ordningen med bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene på 300 mill. kroner.

Dette medlem viser til at regionalt samarbeid over landegrensene gir økt tilgang på kompetanse og ressurser og bedre utnyttelse av felles muligheter. Norge deltar derfor i fire grenseregionale Interreg-program. Dette medlem viser til at engasjementet i programmene er foreslått redusert og delvis av-

viklet. Dette medlem mener det er viktig å videreføre det norske engasjementet i programmene, og foreslår derfor å styrke Interreg-programmene med 100 mill. kroner slik at programmene kan videreføres.

Statlige arbeidsplasser bidrar til å utvikle sterke og attraktive regioner, og det er derfor viktig at alle regioner får tilgang til slike arbeidsplasser. Svært mange statlige arbeidsplasser er lokalisert i Oslo, og Venstre har derfor inngått en avtale med regjeringen om å lokalisere flere statlige arbeidsplasser utenfor Oslo. Dette medlem foreslår derfor å sette av 30 mill. kroner til planlegging og prosjektering knyttet til utflytting av statlige arbeidsplasser som en oppfølging av avtalen mellom Venstre og regjeringen.

Dette medlem viser til at SIVA er statens virkemiddel for tilretteleggende eierskap, nyskaping og næringsutvikling. En styrking av SIVA er en mer målrettet innsats for regional utvikling enn de regionale utviklingsmidlene. SIVA har etablert inkubatormiljøer rundt om i hele landet. Eierskapet til disse deles mellom SIVA, privat næringsliv, kommuner, fylkeskommuner, universiteter og høyskoler. Nøkkelen til suksess ligger i at miljøene kan bruke hverandres sterke sider. Inkubatormiljøene er spredt over hele landet, slik at attraktive arbeidsplasser også utvikles i distriktene. Ettersom konkurransekraften og tilgangen på kapital er mindre i utkantene, er det svært viktig å lykkes med dette. Det er ikke bare god næringspolitikk, det danner også grunnlag for levende distrikter. Inkubasjon gir resultater i form av solide arbeidsplasser og økt verdiskaping, noe Norge trenger mer av. Dette medlem mener derfor at overføringene til SIVA må økes. Flere evalueringer viser at inkubatorordningen og innovasjonsmiljøene er for svakt finansiert. Ved å øke satsingen på inkubasjon er det mulig å årlig utvikle 3–400 nye bedrifter. Dette vil også gi resultater i form av avkastning og økte skatteinntekter. Dette medlem foreslår på denne bakgrunn å styrke SIVAs programmidler med en økt bevilgning på 50 mill. kroner i forhold til regjeringens forslag. Bevilgningen inkluderer 5 mill. kroner i tilskudd til innovasjonssenter i Steinkjer, 2 mill. kroner til Romsdal Innovasjonssenter i Åndalsnes, 5 mill. kroner til innovasjonsbygg på Ås, 1 mill. kroner til Tindved næringshage og 1 mill. kroner til planlegging av inkubator på Gardermoen.

Bolig

Dette medlem ønsker å prioritere mer til dem som trenger det mest. Det er over 6 000 bostedsløse i Norge, og tallet øker mest i gruppen mellom 18 og 24 år. I tillegg sliter mange med å skaffe seg og beholde en bolig. Barnevernsbarn på vei ut av institusjon har problemer med å skaffe seg bolig, og det samme har rusavhengige. Særlig for dem som har hatt problemer i en tidlig fase av livet, vil det være avgjørende å ha en egen bolig under mest mulig stabile forhold. Det er et stort behov for flere boliger til vanskeligstilte både i byer og distrikter i dag, og mange står i kø for å få bolig. Dette medlem mener derfor det er viktig med flere egnede utleieboliger for vanskeligstilte på boligmarkedet, og foreslår å bevilge 106 mill. kroner til 440 flere utleieboliger utover regjeringens forslag.

Dette medlem mener at Husbanken har en sentral rolle i boligpolitikken. Husbanken skal bidra til at flere vanskeligstilte får et godt sted å bo, og til at det blir flere boliger og bygg som møter fremtidens utfordringer med økende krav til miljø- og energivennlige og universelt utformede boliger.

Lånerammen styrer Husbankens prioriteringer, og en økning av rammen gir et større rom for å hjelpe flere. I dagens boligmarked er det mange som trenger hjelp til å skaffe egnet bolig, og utfordringene i boligmarkedet må også gjenspeiles i Husbankens låneramme. Videre opplever kommunene at det ved bosetting av flyktninger er utfordrende å skaffe til veie tilstrekkelig mange boliger. Husbanken har gode ordninger for kommuner som vil bygge boliger til bosetting av flyktninger, og en utvidet låneramme vil gi større rom for utbygging i en situasjon hvor kommunene skal bosette mange. Dette medlem foreslår på denne bakgrunn å utvide Husbankens låneramme med 22 mrd. kroner til 25 mrd. kroner. Utvidelsen medfører en økning av renteinntektene på 20 mill. kroner.

Behovet for flere miljø- og energivennlige og universelt utformede boliger, bygg og uteområder er økende, og dette medlem mener det både er nødvendig å styrke kompetansen på området og å stimulere til mer miljøvennlig boligbygging. Dette medlem foreslår derfor å bevilge 22,1 mill. kroner til kompetansetiltak innen nær-nullenergibygg og energieffektivisering.

Dette medlem mener videre det er viktig å stimulere til mer energieffektivisering, og foreslår også å etablere et treårig prøveprosjekt for støtte til håndverkere som selger energieffektiviseringstiltak, dette som et ledd i Lavenergiprogrammet, som er et tiårig samarbeid mellom statlige etater og byggenæringen.

Dette medlem viser til at det er inngått et nytt tiårig program for områderettet innsats i Groruddalen. Områdesatsingen er en målrettet satsing som skal bedre både miljø- og leveforhold i Groruddalen. Dette medlem mener at slike satsinger gir større muligheter til å komme i arbeid og delta aktivt i samfunnslivet, og foreslår derfor å styrke statens bidrag til ordningen med 17 mill. kroner utover regjeringens forslag.

Samlet foreslår dette medlem følgende konkrete endringer under rammeområde 6, Innvandring, regional utvikling og bolig:

Tekst	Bokført (mill. kr.)
Øke antall timer norskopplæring for asylsøkere i mottak fra 175 til 200	11,6
Utvidet helseundersøkelse ved asylankomster	20,0
Gratis barnehage for alle barn på mottak	70,0
Ikke støtte regjeringens forslag om å sette et tak på 10 000 kroner per måned i ytelser til familier i mottak	5,9
Aktivitetstilskudd for barn i mottak	10,0
Videreføre tilskudd til informasjon og veiledning for au pairer	3,0
1000 flere kvoteflyktninger (300 flere i 2017 og 700 flere i 2018)	55,9
Økt støtte til Minotenk (1,25) og Samora (1)	2,3
Stiftelsen Fargespill	2,0
Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	300,0
Videreføring av Interreg-programmene	100,0
Utflytting av statlige arbeidsplasser	30,0
440 flere utleieboliger	106,0
Bolig- og bomiljøtiltak	22,1
Markedsendringer i boligmarkedet	15,0
Områdesatsing i Groruddalen	17,0
SIVA	50,0
Redusere økte bevilgninger til tilbakekallelser av oppholdstillatelser	-25,0
Raskere avvikling av kontrakter knyttet til tomme asylmottak	-100,0
Gå mot regjeringens forslag om endre refusjonsordningen for bosetting av mindreårige asylsøkere	-2 455,0
Kutte støtten til Human Rights Service	-1,8
1000 flere kvoteflyktninger fra Syria (300 flere i 2017 og 700 flere i 2018) (ODA-godkjente inntekter)	-45,7
Øke antall timer norskopplæring for asylsøkere i mottak fra 175 til 200 (ODA-godkjente inntekter)	-11,5
Økte renter som følge av å øke Husbankens låneramme til 25 mrd. kroner (økte inntekter)	-20,0
Sum ramme 6: innvandring, regional utvikling og bolig	**-1 838,3**

3.2.6.2.6 Merknader fra Sosialistisk Venstreparti

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett og foreslår at rammeområde 6 settes til 27 833 531 000 kroner, som er en økning på 1 017 895 000 i forhold til regjeringens forslag i Prop. 1 S (2016–2017) inkludert Prop. 1 S (2016–2017) Tillegg 1–5.

I 2016 er enda flere mennesker på flukt enn i 2015, og de er avhengige av støtte og solidaritet. Dette medlem mener Norge må ta et større ansvar, både for kvoteflyktninger og solidarisk fordeling av asylsøkere i Europa. Sosialistisk Venstreparti foreslår i sitt alternative statsbudsjett derfor at Norge tar imot 1 500 flere kvoteflyktninger gjennom UNHCR og 1 000 flere gjennom relokaliseringsprogrammet innad i EU.

Dette medlem understreker at flyktningsituasjonen i verden i dag først og fremst er flyktningenes krise og ingen krise verken for Norge eller de fleste land i Europa. Det er spesielt en krise for nabolandene til Syria, som tar imot de fleste flyktningene fra landet.

Dette medlem viser til at regjeringens innstramminger i asylpolitikken sammen med andre Europeiske lands innstramminger og returavtalen med

Tyrkia fører til at mennesker med behov for beskyttelse ikke får det, og at nærområdene, Hellas og Italia får uforholdsmessig store belastninger.

Dette medlem understreker at for Norge er det en utfordring å ta imot så mange flyktninger på kort tid med tanke på fasiliteter, men også en kostbar utfordring. Dette medlem viser til at det ble vanskeliggjort fordi regjeringen unnlot å etablere beredskap for og mottaksapparat til økningen alle så komme. Dette medlem viser til at det ble vist manglende lederskap og vilje til å finne gode løsninger for rask saksbehandling for dem som har beskyttelsesbehov, og god integrering fra dag én for personer som skal bli i Norge. Det har resultert i lange køer og unødvendig lange opphold i mottak og at en har forsinket bosetting i kommuner som er klare for å ta mot flyktninger.

Dette medlem mener at asyl- og innvandringspolitikken skal være rettferdig, solidarisk og rettssikker. Alle som søker beskyttelse, skal behandles med respekt. For å sikre en rask og rettssikker avklaring av søknader om asyl og om familiegjenforening, mener dette medlem at den ledige kapasiteten som nå er i UDI, må omprioriteres til saksbehandlingskapasitet i UDI og UNE, og vekk fra regjeringens satsing på arbeid med tilbakekall av oppholdstillatelser og statsborgerskap.

Dette medlem mener språk er nøkkelen til god integrering, og at det er viktig at oppholdet på asylmottak fylles med fornuftig aktivitet slik at integreringen kan starte med en gang, og at pågangsmot til flyktninger som kommer, ikke blir ødelagt av en lang ventetid. Dette medlem vil vise til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett, hvor satsingen på integreringsmottak foreslås doblet med 20 mill. kroner slik at flere skal mulighet til å bli raskt integrert.

Dette medlem understreker at norskopplæringen på mottak er viktig, og viser til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative budsjett foreslår å reversere regjeringens integreringshemmende kutt i norskopplæringen på mottak, og foreslår å øke timetallet fra 175 til 250 timer. Dette medlem mener også at flere asylsøkere må få mulighet til å få arbeidstillatelse mens de venter på at søknaden blir behandlet. Videre understreker dette medlem at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative budsjett foreslår å styrke ytelsene på asylmottak slik at nivået er på 2015-nivå, i tillegg til at det ikke legges et tak på ytelser for barnefamilier på 10 000 kroner. På den måten vil færre barn må leve på mottak i fattigdom enn de vil gjøre med regjeringens forslag til budsjett.

Dette medlem understreker at Sosialistisk Venstreparti vil sette hensynet til barns rettigheter foran såkalte «innvandringsregulerende hensyn». Dette medlem mener at barnefaglig kompetanse er avgjørende for gode og riktige vurderinger. Det er et stort behov for økt kompetanse om barns rett til å bli hørt og kunnskap om hvordan barn berøres av krig og væpnede konflikter. Dette medlem viser videre til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative budsjett foreslår å sette av økte midler til blant annet rettshjelp for lengeværende asylbarn, og gir rett til barnehageplass for alle barn i mottak, mer til aktiviteter for barn i mottak, bedre finansiering av kommunale omsorgstiltak for barn under 15 som søker asyl alene, i tillegg til en forsterkning av arbeidet mot at barn forsvinner fra mottak.

Dette medlem påpeker at Barneombudet og flere organisasjoner som arbeider med enslige mindreårige asylsøkere, som Redd Barna, NOAS og Norsk Folkehjelp, har kommet med bekymringsmeldinger om forholdene for enslige mindreårige asylsøkere (EMA) mellom 15 og 18 år. Bekymringsmeldingene går særlig på for lite bemanning og dårlig barnefaglig kompetanse. Dette medlem viser også til at regjeringen nå har sendt på høring forslag om lavere bemanning og dårligere tilbud til EMA under 15.

Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett, hvor det foreslås 100,9 mill. kroner for å øke bemanningen og sikre bedre barnefaglig kompetanse på asylmottak og omsorgssenter. Dette er et forslag til start på en opptrapping for å øke bemanningen i tråd med forslag i Bergeutvalget (2011) og Lidén (2013) om en minimumsbemanning på ett årsverk per barn, dvs. ca. én ansatt per tre barn til enhver tid på døgnet, hvor minst halvparten har barnefaglig kompetanse etter samme definisjon som i omsorgssentrene.

Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett, hvor det foreslås bevilget midler som gjør at statsbudsjettet til sammen har en satsing på 1 mrd. kroner som er rettet mot språk og språkopplæring. Dette innebærer 34,9 mill. kroner til økt norskopplæring på mottak, økt satsing på Jobbsjansen med 50 mill. kroner, økt integreringstilskudd til kommunene med 205 mill. kroner, økt satsing på integreringsmottak og å øke områdesatsingen med 39 mill. kroner. I tillegg ligger det inne forslag om å gi alle barn på mottak barnehageplass og forslag til satsing på gratis halvdagsplass i barnehage og gratis deltidsplass i SFO.

Dette medlem vil vise til at nøkkelen til vellykket integrering er å sikre alle mennesker som lever i Norge, arbeid, utdanning og deltakelse i samfunnet, kombinert med en sterk velferdsstat som sørger for velferd til alle. Nesten 3 000 flyktninger som har fått opphold, venter på å bli bosatt i en kommune, på tross av at kommunene har bidratt i en stor bosettingsdugnad. Dette medlem understreker at å bli boende i årevis på asylmottak kan skade både helsa

og evnen til å klare seg selv. Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti fremmet et forslag om en ny bosettingsordning i Dokument 8:1 S (2015–2016) Representantforslag om et nytt system for bosetting av flyktninger, som ble stemt ned.

Dette medlem viser til at kommunene har gitt tilbakemelding om at refusjonsordningen for kommunale barnevernsutgifter til enslige mindreårige asylsøkere har ført til at de vegrer seg mot å bosette enslige mindreårige. Dette medlem er også kritisk til omleggingen fra refusjoner av faktiske barnevernsutgifter til en tilskuddsordning per barn. Dette medlem viser til at det vil føre til at kommuner vegrer seg for å ta i mot de aller mest utsatte barna som trenger mest oppfølging og en rask bosetting, og at en slik omlegging vil føre til det motsatte. Dette medlem vil derfor vise til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett hvor refusjonen foreslås økt og at det settes av 220 mill. kroner ekstra til dette.

Dette medlem viser til at prosjektene med gratis halvdagsplass i barnehage og gratis deltidsplass i SFO i områder med spesielle levekårsutfordringer har vært svært vellykket. Å gå i barnehage er viktig for språkopplæring og integrering, og det gjør det lettere for flere kvinner med minoritetsbakgrunn å få tid og mulighet til å følge språkopplæring og kvalifisere seg i arbeidslivet. Satsinger på områder som har utfordringer, har også vært en suksess, både for deltakelse og for å gjøre områdene mer attraktive og bedre steder å bo. Dette medlem vil derfor vise til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett, hvor det foreslås å styrke disse områdesatsingene utover regjeringens forslag med 39 mill. kroner. I tillegg foreslås det 80 mill. kroner ekstra til å utvide prosjektet med gratis halvdagsplass i barnehage, herunder å sikre at prosjektet med gratis kjernetid i barnehagen fortsetter og utvides, og 100 mill. kroner til gratis deltidsplass i SFO.

Dette medlem understreker at målrettet innsats for at flere kvinner med minoritetsbakgrunn kommer ut i jobb, er viktig både for økonomisk selvstendighet, integrering og likestilling. Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative budsjett derfor foreslår å øke støtten til Jobbsjansen med 50 mill. kroner i forhold til regjeringens budsjett. I tillegg foreslår dette medlem også å sette av midler til å beholde Au Pair Center som driver med rettighetsinformasjon til au pairer i Norge, en gruppe som mangler sentrale rettigheter i sitt arbeid og er svært utsatt for overgrep.

Å skaffe nok boliger til alle er et politisk ansvar. Dette medlem viser til at markedet ikke klarer å sikre en rask nok boligbygging til priser som folk flest har råd til. Dette medlem understreker at skattesystemet for skattlegging av bolig styrker spekulasjon og holder mange utenfor. Dette medlem foreslår derfor å styrke de boligsosiale tilskuddene og viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett, hvor det foreslås å øke etableringstilskuddet 100 mill. kroner utover regjeringens forslag, og tilskudd til utleieboliger med 100 mill. kroner utover regjeringens forslag. I tillegg foreslås det å øke tilsagnsfullmaktene slik at en får realisert raskere utbygging i åra som kommer. Det foreslås også en satsing på 1 000 flere studentboliger enn i regjeringens forslag. Dette medlem mener Husbanken skal ha en sentral rolle for å sikre nok boliger. Dette medlem viser til at Husbanken må får sterkere virkemidler og bedre lånemuligheter for å sikre at unge kan etablere seg på boligmarkedet.

Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative budsjett foreslår å øke lånerammen til Husbanken til 28 mrd. kroner. Dette gjør det mulig å gjennomføre ordninger med lån, og leie-til-eie, også til dem som har normale inntekter men som sliter med å komme seg inn på boligmarkedet på grunn av for lite egenkapital.

Dette medlem påpeker at det er viktig å se kommunenes arealplanlegging, behov for mer sosial boligbygging, planlegging for reduserte klimautslipp og områdeutvikling under ett. Boliger til alle må planlegges for å unngå segregering og slik at økning i transportbehov kan dekkes kollektivt, ved sykkel og gange. I den sammenheng bør også kommunene i større grad etablere tomteselskap og føre en aktiv tomtepolitikk.

Dette medlem mener kommunene skal bygge flere boliger folk har råd til, og planlegge bolig- og byutvikling i et langsiktig perspektiv.

Dette medlem viser til at bostøtten er særlig viktig for folk med lave inntekter og helt avgjørende for at mange i det hele tatt kan skaffe seg eller beholde et hjem. Dette medlem mener at det er behov for å sikre systematisk oppregulering av inntektsgrensene og boutgiftstaket slik at de dekker de faktiske boutgiftene.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge fram endringer i bostøtten som sikrer at inntektsgrensene og boutgiftstaket reguleres slik at de dekker de faktiske økningene i boutgiftene.»

Distriktene er avgjørende for arbeidsplasser, næringsliv og verdiskapning i Norge. Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti vil bygge videre på en politikk som sikrer god aktivitet og utvikling i hele landet. Dette medlem viser til at regjeringen igjen kutter kraftig i distrikts- og regionalmidlene. Dette medlem mener slike kutt fører til at regjeringen bidrar til å øke sentraliseringen. Dette

medlem viser til at dette er vesentlige kutt som vil svekke arbeidet med næringsutvikling og sysselsetting i distriktene. Distriktene og regionene må få midler til å drive med næringsutvikling. Dette medlem viser derfor til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative budsjett foreslår å øke tilskuddene med 450 mill. kroner i tillegg til flere store næringssatsinger på bioøkonomi, marine næringer og store satsinger på næring og miljø.

3.2.7 Rammeområde 7 (Arbeid og sosial), under arbeids- og sosialkomiteen

3.2.7.1 SAMMENDRAG

Kap.	Formål	Prop. 1 S (2016–2017)
	Utgifter rammeområde 7 (i tusen kroner)	
600	Arbeids- og sosialdepartementet	227 414
601	Utredningsvirksomhet, forskning m.m.	267 160
604	Utviklingstiltak i arbeids- og velferdsforvaltningen	440 000
605	Arbeids- og velferdsetaten	11 811 963
606	Trygderetten	70 048
611	Pensjoner av statskassen	20 200
612	Tilskudd til Statens pensjonskasse	5 562 168
613	Arbeidsgiveravgift til folketrygden	302 200
614	Boliglånsordningen i Statens pensjonskasse	36 000
615	Yrkesskadeforsikring	96 000
616	Gruppelivsforsikring	194 000
621	Tilskudd til sosiale tjenester og sosial inkludering	339 490
634	Arbeidsmarkedstiltak	9 170 890
635	Ventelønn	30 000
640	Arbeidstilsynet	626 853
642	Petroleumstilsynet	290 930
643	Statens arbeidsmiljøinstitutt	119 800
646	Pionerdykkere i Nordsjøen	3 450
648	Arbeidsretten, Riksmekleren m.m.	24 492
649	Treparts bransjeprogrammer	2 800
660	Krigspensjon	301 000
664	Pensjonstrygden for sjømenn	83 000
666	Avtalefestet pensjon (AFP)	1 930 000
667	Supplerende stønad til personer over 67 år	325 000
872	Nedsatt funksjonsevne	246 311
2470	Statens pensjonskasse	30 876
2540	Stønad under arbeidsledighet til fiskere og fangstmenn	80 000
2541	Dagpenger	16 300 000
2542	Statsgaranti for lønnskrav ved konkurs mv.	975 000
2620	Stønad til enslig mor eller far	3 562 200
2650	Sykepenger	41 143 656
2651	Arbeidsavklaringspenger	35 220 000
2655	Uførhet	83 953 000
2661	Grunn- og hjelpestønad, hjelpemidler mv.	9 584 140
2670	Alderdom	214 885 000
2680	Etterlatte	2 094 230

Kap.	Formål	Prop. 1 S (2016–2017)
2686	Stønad ved gravferd	181 400
	Sum utgifter rammeområde 7	**440 530 671**
	Inntekter rammeområde 7 (i tusen kroner)	
3605	Arbeids- og velferdsetaten	108 980
3614	Boliglånsordningen i Statens pensjonskasse	28 000
3615	Yrkesskadeforsikring	130 000
3616	Gruppelivsforsikring	101 000
3634	Arbeidsmarkedstiltak	200
3635	Ventelønn mv.	22 200
3640	Arbeidstilsynet	42 915
3642	Petroleumstilsynet	88 110
5470	Statens pensjonskasse	38 070
5607	Renter av boliglånsordningen i Statens pensjonskasse	1 075 000
5701	Diverse inntekter	2 007 940
5704	Statsgaranti for lønnskrav ved konkurs	220 000
5705	Refusjon av dagpenger	30 200
	Sum inntekter rammeområde 7	**3 892 615**
	Sum netto rammeområde 7	**436 638 056**

3.2.7.2 Komiteens merknader

3.2.7.2.1 Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet foreslår at ramme 7 settes til 436 638 056 000 kroner, som er det samme som regjeringens forslag.

Disse medlemmer viser til at ledigheten har økt på Sør- og Vestlandet som følge av det mest alvorlige oljeprisfallet på 30 år. Samtidig er ledigheten redusert i 14 fylker det siste året. Det er viktig å unngå at ledigheten biter seg fast på et høyt nivå slik den gjorde da Arbeiderpartiet styrte på 90-tallet.

Disse medlemmer vil derfor bruke målrettede tiltak for å skape aktivitet og jobber i de regionene og bransjene som er hardest rammet av oljeprisfallet. Bevilgningen til arbeidsmarkedstiltak styrkes med 1 000 tiltaksplasser for ledige sammenlignet med saldert budsjett 2016. Dette er en videreføring av satsingen fra revidert nasjonalbudsjett 2015 som ble forsterket i 2016.

Disse medlemmer viser til at like muligheter for innbyggere er en styrke. Den største forskjellen er mellom mennesker som er i jobb, og de som faller utenfor arbeidsmarkedet. Disse medlemmer viser til at et velfungerende arbeidsmarked er avgjørende for at hver enkelt skal kunne realisere sine drømmer og ambisjoner, og at det skal lønne seg å jobbe. Disse medlemmer støtter regjeringens uttalte mål om et trygt og fleksibelt arbeidsmarked som sikrer lav arbeidsledighet og høy sysselsetting. Velferdsordninger skal hjelpe dem som reelt faller utenfor, samtidig som de må innrettes på en slik måte at de ikke bygger terskler for at enkeltmennesket skal kunne ta seg arbeid. Økt ledighet skaper utrygghet for dem som rammes. Derfor er det en viktig prioritet for disse medlemmer å styrke arbeidsplassenes konkurransekraft og å skape nye, trygge arbeidsplasser.

Disse medlemmer er glad for at det bevilges midler til en ungdomspakke som skal bidra til å motvirke at unge faller utenfor utdanning og arbeidsliv og sørge for at de kommer raskt i opplæring og aktivitet dersom de blir uten arbeid. De tre eksisterende garantiordninger i Nav for unge som står uten jobb og utdanning, erstattes av én ungdomsinnsats. Dermed oppnås også en avbyråkratisering til nytte for brukerne. Det bevilges 30 mill. kroner i 2017 til en ny ungdomsinnsats. Den skal gi et arbeidsrettet tilbud til arbeidssøkere under 30 år som etter åtte ukers ledighet ikke er i arbeid, utdanning eller annen aktivitet. Satsingen iverksettes først på Sør- og Vestlandet.

Disse medlemmer vil arbeide på bred front for å hindre at mennesker faller utenfor arbeidsmarkedet og viktige sosiale arenaer. Et sterkere sosialt sikkerhetsnett skal bidra til at alle får nødvendig bistand når de trenger det. Arbeids- og velferdspolitikken står sentralt i dette arbeidet. Et sterkere sosialt sikkerhetsnett er et av de åtte satsingsområdene til regjeringspartiene. For å hindre langvarig utenfor-

skap og for oppfølging av tidligere vedtak bevilges det 60 mill. kroner til innføring av aktivitetsplikt for mottakere av økonomiske stønad (sosialhjelp) i første omgang for dem under 30 år fra 1. januar 2017. Disse medlemmer forventer økt sysselsetting, kortere gjennomsnittlig mottak av sosialhjelp og lavere offentlige utgifter.

Disse medlemmer mener at arbeids- og velferdsforvaltningen (Nav) er det sentrale verktøyet i gjennomføringen av arbeids- og velferdspolitikken. Disse medlemmer vil, gjennom brukerfokuserte endringer i Nav, legge til rette for god service til brukerne, flere i arbeid og gode tilbud til dem som ikke kan delta i arbeidslivet. Høyres og Fremskrittspartiets ambisjon er avbyråkratiserende endringer som vil gjøre Nav mer brukerrettet og mer effektivt, og bygge ned unødige hindringer for brukerne. Derfor er hovedfokus på endringene som må gjøres nettopp en avbyråkratisering. Disse medlemmer viser til stortingets behandling av Meld. St. 33 (2015–2016) Nav i en ny tid – for arbeid og aktivitet.

Disse medlemmer er også glad for å få på plass en bedre og mer rettferdig pleiepengeordning. Det blir en stor utvidelse av målgruppen. Foreldre til syke barn med behov for pleie, men som i dag ikke har rett til pleiepenger, blir inkludert i ordningen. Dette gjelder bl.a. varig syke barn, barn over 12 år i forbindelse med opphold i helseinstitusjon og barn med behov for kontinuerlig tilsyn og pleie. Det blir kompensasjon som i større grad følger løpet ved egen sykdom og ny tellemåte for graderte pleiepenger som gir foreldre bedre mulighet for å kombinere pleiepenger med å være yrkesaktiv. Ordningen vil legge bedre til rette for at foreldre med store pleieoppgaver skal få uttelling for delvis arbeidsdeltagelse.

3.2.7.2.2 Merknader fra Arbeiderpartiet

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at Arbeiderpartiet i sitt forslag til statsbudsjett for 2017 foreslår at rammeområde 7 settes til 437 260 876 000 kroner, som er en økning på 622 820 000 kroner i forhold til regjeringens forslag. Disse medlemmer viser til Arbeiderpartiets alternative budsjett og øvrige merknader.

3.2.7.2.3 Merknader fra Kristelig Folkeparti

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 7 settes til 437 137 256 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 499 200 000 kroner.

Dette medlem viser til at gode velferdsordninger er avhengig av at flest mulig deltar i arbeidslivet, men understreker at det er viktig med gode ordninger for dem som av helsemessige årsaker ikke kan være i arbeid. Dette medlem viser til at arbeidsledigheten har økt den siste tiden på grunn av oljeprisfall. Arbeidsledigheten har økt spesielt på Sør- og Vestlandet. I tillegg har ungdomsledigheten økt. Det er derfor etter dette medlems mening viktig å sikre målrettede tiltak for å bekjempe arbeidsledigheten.

Dette medlem mener regjeringen legger opp til et for lavt tiltaksnivå for å møte dagens utfordringer på arbeidsmarkedet. Dette medlem viser til Kristelig Folkepartis alternative budsjett, hvor det foreslås å øke tiltaksnivået overfor personer med nedsatt arbeidsevne med 1 000 flere tiltaksplasser, samt 1 000 flere tiltaksplasser for ledige personer. Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative budsjett har foreslått en økning på 274 mill. kroner til nevnte formål. Dette medlem viser til at det er behov for flere tiltaksplasser i varig tilrettelagt arbeid, og viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative budsjett har foreslått å bevilge 38,5 mill. kroner til å øke antallet VTA-plasser med 250 tiltaksplasser.

Dette medlem viser til Stortingets behandling av uføretrygden, der flertallet ble enige om å beholde det behovsprøvde barnetillegget. Dette medlem viser til Kristelig Folkepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås å utvide overgangsperioden i uførereformen til 2021, slik at barnetillegget økes de neste fem årene. Dette medlem viser til at det foreslås å øke bevilgningen med 2 mill. kroner til nevnte formål.

Fattigdom blant barn og unge må bekjempes. Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative budsjett foreslår å styrke tilskuddsordningen som skal forebygge og redusere fattigdom blant barn og unge, med 10 mill. kroner.

Dette medlem viser til at mange enslige minstepensjonister har svært lav inntekt. Dette medlem viser derfor til Kristelig Folkepartis alternative budsjett, hvor det foreslås å heve minstepensjonen for denne gruppen med 6 000 kroner med virkning fra 1. september 2017. Dette medlem viser til at bevilgningen foreslås økt med 114 mill. kroner til nevnte formål.

Dette medlem viser til at arbeidslivskriminalitet er et alvorlig samfunnsproblem som må adresseres på ulike måter. Dette medlem viser til Kristelig Folkepartis alternative budsjett, hvor det foreslås at det skal etableres syv nye senter mot arbeidslivskriminalitet. Dette medlem viser til at bevilgningen foreslås økt med 86,8 mill. kroner til nevnte formål, hvorav 21,7 mill. kroner bevilges til Arbeidstilsynet, samt 21,7 mill. kroner til Nav. I tillegg foreslås det å øke bevilgningen til Arbeidstilsynet med 10 mill. kroner for å bekjempe arbeidslivskriminalitet.

Dette medlem viser til at ettervern for domfelte etter endt soning er svært viktig for å sikre at

den domfelte kan leve et liv uten kriminalitet. Dette medlem viser til Kristelig Folkepartis alternative budsjett, hvor det foreslås økte midler til et pilotprosjekt mellom kommuner, No Limitation og Nav for å sikre fleksibelt ettervern og jobb for tidligere innsatte. Dette medlem viser til at det foreslås 2,3 mill. kroner til nevnte formål, med oppstart 1. juli 2017.

3.2.7.2.4 Merknader fra Senterpartiet

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 7 settes til 436 978 176 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 340 120 000 kroner.

Dette medlem peker på at Statistisk sentralbyrå venter en fortsatt sterk befolkningsvekst i tiårene som kommer. Den vesentligste årsak til veksten består i innvandring, både fra land i og utenfor EØS-området. Denne befolkningsveksten stiller store krav til vårt velferdssystem. I tillegg spiller svært ulike lønns- og arbeidsvilkår og omfang av arbeidsledighet innenfor EØS-området en avgjørende rolle for utenlandske arbeidstakeres interesse for å søke arbeid i Norge.

Dette medlem minner om at konsekvensen av den frie arbeidsinnvandring innenfor EØS-området er at de gruppene i Norge som har svakest tilknytning til arbeidslivet, herunder de som står aller lengst fra arbeid på grunn av nedsatt arbeidsevne, blir sterkest negativt berørt. Arbeidsinnvandring er derfor den viktigste årsaken til at den økonomiske forskjellen mellom folk øker. Selv om arbeidsinnvandringen sank med omlag 16 pst. fra 2014 til 2015, er denne fortsatt betydelig, og i 2015 registrerte 18 000 mennesker seg som arbeidsinnvandrere i Norge.

Dette medlem viser til at det av tre ulike rapporter fra Riksrevisjonen (Dokument 3:9 (2015–2016), Dokument 3:11 (2015–2016) og Dokument 3:14 (2015–2016)) går frem at situasjonen når det gjelder utenlandske arbeidstakere i Norge, er helt uoversiktlig. Dette er fordi mange er på korttidskontrakter og ikke er registrert som arbeidstakere i Norge. Det er ikke mulig å hente ut statistikk på hvilke utenlandske arbeidstakere som er i Norge til enhver tid, hva de arbeider med, eller hvor de arbeider, fordi vi ikke har nasjonale registreringssystemer som fanger opp dette.

Dette medlem påpeker at følgene av dette er at det er for liten grad av kunnskap om hvilke forhold disse menneskene arbeider under. Arbeid på slike vilkår har for mange utenlandske arbeidstakere i Norge vist seg å innebære uttalt mangel på sosial trygghet og forutsigbare rammer for sitt arbeidsliv. Konsekvensene for den enkelte er en utrygg og uverdig livs- og arbeidssituasjon, og Senterpartiet arbeider aktivt for å motvirke denne utviklingen, innenfor de begrensninger som gis gjennom EØS-avtalens realitet om friest mulig arbeidsinnvandring.

Senterpartiet arbeider for å oppheve EØS-avtalen fordi den i realiteten er en husmannsavtale som svekker tilliten til og respekten for vårt folkestyre. Avtalen er dynamisk og omfatter stadig flere områder i norsk samfunnsliv på en måte som svekker den norske (nordiske) modellen. Norge har med avtalen avgitt suverenitet og selvråderett, blant annet knyttet til regulering av det norske arbeidsmarkedet. Senterpartiet mener full sysselsetting og små inntektsforskjeller må være det overordnede målet i arbeidslivspolitikken. Avgjørende for å nå dette målet er også reguleringen av tilbudssiden i det norske arbeidsmarkedet, slik at det skapes et balansert arbeidsmarked uten ledighet.

Dette medlem henleder oppmerksomheten mot at Senterpartiet prioriterer innenfor våre knappe økonomiske rammer tiltak for svakere stilte personer i det norske arbeidsmarkedet, som et nødvendig bidrag for utjevning av de økende forskjellene mellom folk. Senterpartiets budsjett gir mulighet for 1 000 nye tiltaksplasser gjennom lønnstilskuddsordningen. Lønnstilskudd er et godt arbeidsrettet tiltak fordi kvalifiseringen mot jobb foregår ute i det ordinære arbeidslivet, i samarbeid med lokale arbeidsgivere. I tillegg prioriterer Senterpartiet 800 nye plasser i tiltaket varig tilrettelagt arbeid (VTA). VTA-ordningen gir mennesker med varig nedsatt arbeidsevne mulighet til å delta i arbeidslivet, og gir en meningsfull, aktiv og selvstendig hverdag for dem som ikke har mulighet til å komme inn på det ordinære arbeidsmarkedet.

Dette medlem mener det er avgjørende at den enkelte kommune har ressurser til å drive arbeidsmarkedsarbeid gjennom de lokale Nav-kontorene, og har derfor omprioritert midler fra postene som omhandler en styrking av Navs sentrale telefontjeneste og regjeringens generelle ungdomssatsing. Senterpartiet mener det er Navs førstelinje som kan prioritere og forvalte disse midlene mest fornuftig. Det er det enkelte Nav-kontor i den enkelte kommune som kjenner sitt lokalsamfunn og sin befolkning best. Senterpartiet prioriterer å prisjustere stønader til dem som har minst. Dette er mennesker som ikke har mulighet til å øke sine inntekter i særlig grad utenom ytelsessystemet, og som i utgangspunktet er i en sårbar økonomisk situasjon. Regjeringen foreslår nominell videreføring av ytelser, noe som i realiteten innebærer at denne gruppen får et kutt i sine ytelser. Når det både gjennom tariffoppgjør i staten og endringene av alderspensjonen foretas prisjustering for lønnsmottakere og alderspensjonister, innebærer en slik nominell videreføring at stønadsmottakere blir hengende etter andre grupper. Det er derfor helt grunnleggende for Senterpartiet å prioritere midler til

prisjustering av slike ytelser for dem blant oss som trenger det mest, ikke minst når en opplever alt snakket om å redusere forskjellene i samfunnet.

Dette medlem viser til at Senterpartiet viderefører en tydelig satsing i arbeidet med å avgrense og motvirke omfanget av useriøsitet, sosial dumping og arbeidslivskriminalitet, og prioriterer midler til en tiltakspakke på til sammen 155 mill. kroner. Tiltakspakken innebærer bevilgninger til Arbeidstilsynet, Arbeids- og velferdsetaten ved Nav Kontroll, Skatteetaten, Politiet, UDI og Petroleumstilsynet, fordi etatene har større tyngde og slagkraft når virkemiddelapparatet benyttes i fellesskap. Kriminalitet i arbeidslivet er økende og krever tett og effektivt samarbeid mellom myndighetene. Det er etter Senterpartiets syn nødvendig med langt sterkere tiltak i arbeidet mot useriøsitet, sosial dumping og arbeidslivskriminalitet, som undergraver og utkonkurrerer det seriøse arbeidslivet.

3.2.7.2.5 Merknader fra Venstre

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt alternative statsbudsjett for 2017 foreslår at ramme 7 settes til 431 574 556 000 kroner, som er en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på 5 063 500 000 kroner.

Dette medlem viser til at Venstres helhetlige forslag til statsbudsjett for 2017 tar utgangspunkt i budsjettforslaget fra regjeringen Solberg, jf. Prop. 1 S (2016–2017), samt tilleggsproposisjoner 1–5. Konkrete endringer på rammeområde 7 i forhold til disse dokumentene følger av omtale og tabeller under.

Dette medlem understreker at det i alternativt statsbudsjett er lagt opp til en arbeids- og sosialpolitikk som tar vare på de svakeste, gjør det enklere å starte egen bedrift og gjør det lettere å komme i arbeid hvis man er arbeidssøkende. Samtidig går dette medlem inn for å justere pensjonsytelsene, særlig statlig bidrag til avtalefestet pensjon (AFP). Dette blir gjort for å kunne frigjøre skattepengene for andre, mer sårbare grupper. Norge går i skrivende stund gjennom vanskelige økonomiske tider, og det er viktig at statsbudsjettet tilrettelegger for økt arbeidsdeltakelse til tross for lav oljepris. Derfor vil dette medlem styrke tilbudet for dem som har falt utenfor arbeidsmarkedet, spesielt langtidsarbeidsløse på Sør- og Vestlandet hvor konsekvensene av en lav oljepris har ført til den høyeste arbeidsledigheten. Et annet viktig moment for å diversifisere en oljeavhengig norsk økonomi og skape et reelt vekstgrunnlag er støtten dette medlem vil innvilge selvstendig næringsdrivende. Det er viktig å styrke rettighetene til selvstendig næringsdrivende slik at det å etablere et eget foretak ikke blir en høyrisikosport kun få har råd til. Funksjonshemmede, vanskeligstilte og uføretrygdede er med på å utgjøre en økonomisk utsatt gruppe i norsk samfunn. Denne gruppen ønsker helst å delta i arbeidslivet, og derfor har dette medlem lagt opp til en aktiv og inkluderende arbeidsmarkedspolitikk. Samtidig er dette grupper som også ofte er avhengig av statlig støtte for å få hverdagen til å gå rundt. Derfor har dette medlem forsvart disse og andre utsatte arbeidslivsgruppers sosiale rettigheter gjennom alternativt statsbudsjett.

Dette medlem mener det er viktig med offentlige kanaler som muliggjør et offentlig ordskifte rundt det norske arbeidsmarkedet og landets velferdspolitikk. Ifølge dette medlem fyller Magasinet Velferd denne nøkkelrollen ved å skape et tidsskrift som er leselig for den jevne borger, og som legger til rette for meningsutveksling mellom beslutningstakere, borgere og fageksperter. Magasinet Velferds eksklusive fokus på norsk arbeidsmarkeds- og velferdspolitikk gjør det til et unikt organ som bør beholde den nåværende bevilgningen på 1,2 mill. kroner. Dette medlem går derfor inn for å videreføre bevilgningen til Magasinet Velferd.

Dette medlem ser med bekymring på den økonomiske utviklingen på Sør- og Vestlandet. Det økende antallet arbeidsløse på Sør- og Vestlandet vil bli den største økonomiske utfordringen i Norge i 2017, og det er derfor viktig at regjeringen bruker tilgjengelige midler med målsettingen om å redusere arbeidsledigheten i denne delen av landet. Denne gruppen fortjener nærmere oppfølging fra statens side, og derfor vil dette medlem innvilge 50,0 mill. kroner i øremerkede midler til flere stillinger for å bedre oppfølgingen av dem som har vært arbeidsledige i mer enn to år på Sør- og Vestlandet.

Dette medlem registrerer at Idélab i Haugesund bidrar positivt til å forhindre arbeidsledighet i den regionen som er mest påvirket av lavkonjunkturen i økonomien. Idélab er et solid initiativ som hjelper arbeidsledige med nyetablering. Som sådan er det ikke bare et viktig initiativ, men også et som er myntet på en landsdel som for tiden befinner seg i en utfordrende økonomisk situasjon.

Dette medlem mener bedriftshelsetjenesten spiller en nøkkelrolle i å forebygge dårlig helse på arbeidsplassen i Norge. Den forebyggende helseeffekten av bedriftshelsetjenesten er verdifull, samtidig som den hver dag bidrar til tryggere og bedre arbeidsplasser i landet. Som et ledd i IA-avtalen får alle IA-bedrifter et tilskudd fra staten til bedriftshelsetjeneste. Venstre ønsker å utvide denne ordningen til å gjelde for alle bedrifter, uavhengig av IA-avtale.

Dette medlem ønsker derfor å bevilge 300 mill. kroner for å utvide denne allerede vellykkede ordningen slik at den i framtiden vil dekke alle bedrifter.

Dette medlem mener et av hovedformålene med kriminalomsorgen må være å gjøre det mulig for

straffedømte å komme tilbake til et vanlig liv etter at straff er avtjent. Wayback er et unikt initiativ som med gode erfaringer hjelper straffedømte på veien fra fengselsliv til hverdagsliv. Dette medlem vil videreføre tilskuddet på 1 mill. kroner til Wayback som et forebyggende tiltak for å redusere muligheten for at den straffedømte igjen inntar en kriminell løpebane. Bevilgningen kan eventuelt også tas fra statsbudsjettets justisramme (ramme 5).

Dette medlem merker seg den positive effekten etableringen av tverrfaglige enheter for å bekjempe arbeidslivskriminalitet har hatt på norsk arbeidsliv. Tiltaket med felles senter i flere av de største byene i landet har gjort myndighetene bedre i stand til å bekjempe svart arbeid. Dette har også ført til økte skatteinntekter og et arbeidsmarked hvor det i større grad lønner seg å velge seriøst. Dette medlem fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge fram en plan for hvordan man kan utbygge ordningen med tverretatlige enheter hvor Skatteetaten, Nav, Arbeidstilsynet og politiet arbeider sammen mot arbeidslivskriminalitet.»

Dette medlem understreker at det er en utfordring å minske antall personer som går på arbeidsavklaringspenger (AAP). Et forsøksprogram hvor arbeidsgivere har blitt gitt lønnstilskudd, har vist gode resultater, og dette medlem ønsker å doble antall forsøkstilskudd. Derfor vil dette medlem bevilge 77 mill. kroner med formål å doble antall forsøk med lønnstilskudd til arbeidsgivere som ansetter personer med rett til AAP, fra 500 til 1 000 plasser. Dette vil medføre en økning i tilsagnsfullmakten på 14,8 mill. kroner. I denne sammenheng vises det til endringer som må gjøres i romertallsvedtak V Tilsagnsfullmakter. En utvidet forsøksordning vil føre til tilsvarende innsparing på kapittelet om arbeidsavklaringspenger.

Dette medlem registrerer med bekymring den innlåsende effekten av dagens ordning som sier at en må ha vært medlem av Statens pensjonskasse i tre år for å opptjene rett til tilleggspensjon.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen på egnet måte fremme en sak om å oppheve reglene som gjør at man må ha vært medlem av Statens pensjonskasse i tre år for å få rett til tilleggspensjon.»

Dette medlem merker seg viktigheten av kommunale tiltak som forebygger og reduserer barnefattigdom. Spesielt i vanskelige økonomiske tider som de Norge nå befinner seg i, er det viktig at regjeringen sørger for å forebygge fattigdom blant landets yngste. Den forebyggende effekten slike tiltak fører til gjør det dessuten til et samfunnsnyttig formål å øke det kommunale tilskuddet for å forebygge og redusere fattigdom blant barn og unge med 20 mill. kroner.

Dette medlem har som formål å sette folk først i statsbudsjettets rammer. En av de gruppene som er mest avhengig av statlig støtte, er de med nedsatt arbeidsevne. For å følge arbeidslinjen denne regjeringen forfekter er det viktig at også de med nedsatt arbeidsevne blir gitt muligheten til å delta i arbeidslivet. Dette medlem vil derfor bevilge 25 mill. kroner til et forsøks- og utviklingstiltak som kommer de aktørene til gode som rekrutterer arbeidssøkere med nedsatt arbeidsevne.

Dette medlem merker seg at som et resultat av lavkonjunkturen det norske arbeidsmarkedet for tiden er påvirket av har ungdomsarbeidsledighet økt betraktelig. Ungdomsarbeidsledigheten er i flere fylker dobbelt så høy som den blant voksne arbeidssøkende, og det er derfor regjeringens ansvar å støtte tiltak som forebygger ungdomsledighet. Dette medlem vil derfor bevilge ytterlige 10 mill. kroner som tilskudd til tiltak som forebygger ungdomsledighet.

Dette medlem mener det er viktig å støtte eksisterende initiativ som viser seg å ha en forebyggende effekt på arbeidsledighet blant unge. JobbX er ett slikt initiativ som gjennom innovative metoder hjelper unge inn på arbeidsmarkedet. Dette medlem ønsker derfor å bevilge 10 mill. kroner til JobbX sine jobbsøker- og karrieresenter for ungdom. JobbX har hittil konsentrert sine aktiviteter på Østlandet, og dette medlem håper organisasjonen på sikt og med økt finansieringsgrunnlag vil ha mulighet til å i større grad tilby sine tjenester i andre deler av landet, spesielt på det sårbare Sør- og Vestlandet.

Dette medlem innser også at vanskeligstilte ofte er avhengig av statlig støtte for å kunne delta i det ordinære arbeidsmarkedet. Det har allerede blitt høstet positive erfaringer fra lønnstilskuddsordningen som gjør det mer attraktivt å ansette vanskeligstilte. Dette medlem vil se en ytterligere styrket ordning og foreslår derfor 88,5 mill. kroner for å øke ordningen med 500 plasser.

Dette medlem er skuffet over at regjeringen i sitt forslag til statsbudsjett ikke har økt antallet plasser på varig tilrettelagt arbeid (VTA). Dette er snakk om arbeidsplasser for en sårbar gruppe som nesten helt og holdent er avhengig av statlig støtte for å kunne delta i arbeidsmarkedet. VTA-ordningen har blitt forsømt i flere år, til tross for stor etterspørsel, og dette medlem går derfor inn for å øke antall VTA-plasser fra 9 400 til 10 000. Dette vil medføre en kostnad på 92,6 mill. kroner på statsbudsjettet.

Dette medlem er klar over den vanskelige hverdagen mange uføretrygdede med barn befinner seg i som et resultat av at barnetillegget for uføretrygdede nå trappes ned. Som en kompensasjon vil dette medlem bevilge 18 mill. kroner for å heve grensene på maksimal utbetaling av uføretrygd inkludert barnetillegg til 99 pst. av tidligere lønn. Hevingen vil først få budsjetteffekt i 2019, og ordningen trappes ned og skal tilsvare 100 pst. i 2018 og 95 pst. i 2019.

Dette medlem merker seg at små og mellomstore bedrifter er hjørnesteinen i norsk arbeidslivspolitikk. For å legge til rette for flere slike bedrifter er det viktig at regjeringen gjør det lettere å begynne som selvstendig næringsdrivende. Dette medlem foreslår blant annet at selvstendig næringsdrivende skal kunne beholde opptjente rettigheter til dagpenger i inntil tre år ved overgang fra lønnet arbeid til egen virksomhet. Dette vil minske terskelen for å starte egen bedrift som selvstendig næringsdrivende, og tiltaket vil neppe ha budsjetteffekt i budsjettåret 2017. Først i 2018 kan man regne med påløpte kostnader på 216 mill. kroner.

Dette medlem identifiserer styrkingen av selvstendig næringsdrivendes sykelønnsordning som et viktig instrument hvor formålet er å gjøre det lettere å etablere en egen bedrift. Dette medlem foreslår en opptrapping av den bestående ordningen med rett til sykepenger fra 65 til 80 pst. kompensasjon fra og med 17. dag. Kostnaden for dette tiltaket vil komme på 171 mill. kroner.

Dette medlem mener det ville vært mer effektivt om arbeidsgiverne tar over finansieringsansvaret for feriepenger. Dette vil gi et kutt på 1,907 mrd. kroner og en innsparingseffekt på 675 mill. kroner tatt med i betraktning at arbeidsgiverne blir kompensert ved at deres finansieringsperiode avkortes fra 16 til 14 dager. I tillegg kommer tilskudd til bedriftshelsetjenester i alle bedrifter, ikke bare i IA-firmaer.

Dette medlem merker seg at arbeidsgivere må kompenseres for å overta ansvaret for feriepenger. Derfor foreslår dette medlem å redusere arbeidsgivernes finansieringsperiode fra 16 til 14 dager med en kostnad på 1,23 mrd. kroner og en antatt innsparingseffekt på 800 mill. kroner.

Dette medlem ønsker å frita arbeidsgiverne for ansvaret med å betale sykepenger for korttidssykefravær tilknyttet svangerskap. Denne rettighetsbaserte ordningen vil erstatte dagens søknadsordning, samtidig som tiltaket er et ubyråkratisk bidrag til likestilling i Norge. Anslagsvis vil dette bety en 50 pst. økning i antallet arbeidsgivere som har nytte av ordningen i forhold til dem som i skrivende stund mottar refusjon basert på søknad. Fritaket vil medføre kostnader på 67,5 mill. kroner.

Dette medlem merker seg at avtalefestet pensjon (AFP) blir utbetalt til en liten gruppe som i snitt jobber fulltid samtidig som de mottar AFP. Det virker ikke hensiktsmessig å dedikere en betraktelig del av statsbudsjettet til AFP, og dette medlem foreslår derfor å redusere det statlige tilskuddet til AFP fra $^1/_3$ til 1/6. Dette vil føre til innsparing av skattepenger på 1,076 mrd. kroner.

Dette medlem anslår også at det alternative statsbudsjettet vil føre til mindre dagpenger som en konsekvens av 2 500 nye arbeidsplasser skapt som et resultat av de samlede postene. Resultatet vil med et moderat anslag spare skattebetalerne 570 mill. kroner.

Dette medlem legger til grunn at 500 nye plasser med lønnstilskudd for personer med rett på arbeidsavklaringspenger (AAP) vil føre til en budsjettinnsparing på 91,8 mill. kroner.

Dette medlem påpeker også at reduksjon i maksimal varighet i arbeidsavklaringspenger endres fra fire til tre år. Dette medfører en netto innsparing på anslagsvis 2,2 mrd. kroner, til tross for en antatt økning i uførepensjonskostnadene.

Dette medlem vil også halvere avkortingen av pensjon som ble gjennomført i 2016. Dette vil føre til en innsparing på 1,36 mrd. kroner.

Samlet foreslår dette medlem følgende konkrete endringer under rammeområde 7, Arbeid og sosial:

Tekst	Bokført (mill. kr.)
Magasinet Velferd	1,2
Oppfølging av langtidsledige på Sør- og Vestlandet	50,0
Wayback	1,0
Dobling av antall i forsøkene med lønnstilskudd til arbeidsgivere som ansetter personer med rett til arbeidsavklaringspenger.	77,0
Sosiale tjenester og tiltak for vanskeligstilte grupper på arbeidsmarkedet	20,0
Forsøk, utviklingstiltak: bl,a, tilretteleggingstilskudd for rekruttering av arbeidssøkere med nedsatt arbeidsevne	25,0
Tilskudd til tiltak som forebygger ungdomsledighet	10,0
Styrke ordningen med lønnstilskuddsordning	88,5

Tekst	Bokført (mill. kr.)
Utvide ordningen med tidsbestemt lønnstilskudd for å få flere kvinner med innvandrerbakgrunn ut i arbeidslivet	50,0
Tilskudd til JobbX	10,0
Tilskudd til Idélab, Haugesund	3,0
Øke antall plasser under ordningen tilrettelagte arbeidsplasser fra 9 400 til 10 000	92,6
La selvstendig næringsdrivende beholde opptjente rettigheter til dagpenger i inntil tre år ved overgang fra lønnet arbeid til egen virksomhet	0,0
Redusere arbeidsgivernes finansieringsperiode fra 16 til 14 dager	1 230,0
Fritak for arbeidsgivers ansvar for sykepenger for korttidssykefravær knyttet til svangerskap. Rettighetsbasert ordning som erstatter dagens søknadsordning.	67,5
Styrking av sykelønnsordning for selvstendig næringsdrivende	171,0
Utvide ordningen med tilskudd til bedriftshelsetjeneste til å gjelde alle bedrifter	300,0
Heve grensene for maksimal utbetaling av uføretrygd inkl. barnetillegg til 99 pst. av tidligere lønn	0,0
Reduserer det statlige tilskuddet til AFP fra 1/3 til 1/6.	-1 076,0
Mindre dagpenger som følge av 2500 flere arbeidsplasser i vårt samlede opplegg	-570,0
La arbeidsgiverne ta over finansieringsansvaret for feriepenger av sykepenger	-1 907,0
Innsparing i arbeidsavklaringspenger som følge av 500 flere plasser med lønnstilskudd for personer som er i AAP-ordningen	-91,8
Arbeidsavklaringspenger. Reduksjon i maksimal varighet endres fra 4 til 3 år. Unntak for maksimal varighet beholdes, og det forutsettes at overgang til uføretrygd er lik som i dagens system = 39 pst.	-2 250,0
Halvering av avkortning av pensjon som ble gjennomført i 2016	-1365,5
Sum ramme 7: arbeid og sosial	**-5 063,5**

3.2.7.2.6 Merknader fra Sosialistisk Venstreparti

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett og foreslår at rammeområde 7 settes til 436 532 556 000 kroner, som er en reduksjon på 105 500 000 i forhold til regjeringens forslag i Prop. 1 S (2016–2017) inkludert Prop. 1 S (2016–2017) Tillegg 1–5.

Arbeid

Dette medlem viser til at det er rekordmange arbeidsløse i Norge. Å stå utenfor arbeidslivet rammer ikke bare de arbeidsløse og familiene deres, det rammer hele samfunnet. Vi må sørge for at fellesskapet stiller opp med den støtten som skal til for at folk både klarer å stå oppreist under arbeidsløsheten og lettere finner seg nytt arbeid. Dette medlem viser til regjeringens forslag til tiltaksnivå, som ikke står i samsvar med dagens utfordringer. Ventetiden for tiltak er for lang. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett der tiltaksnivået foreslås økt for å møte arbeidsløsheten.

Unge i arbeid

Dette medlem viser videre til at ungdom er spesielt utsatt når arbeidsløsheten stiger. Med tusenvis av arbeidsløse ungdommer trenger Nav sterkere muskler til å følge opp ungdommene. I dag er ventetiden for hjelp altfor lang, for mange over ett år. Sosialistisk Venstreparti går inn for en ungdomsgaranti som skal sikre unge under 25 år arbeid, aktivitet eller kvalifisering innen tre måneder. Dette medlem klarer ikke å se det reelle innholdet i regjeringens forslag til en «ungdomsinnsats». Heller ikke på gjentatte spørsmål har regjeringen klart å fylle denne «innsatsen» med innhold. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett, der satsingen på ungdom foreslås økt markant.

Varig tilrettelagt arbeid

Dette medlem mener at alle mennesker bør sikres arbeid, og foreslår derfor å øke antallet plasser til varig tilrettelagt arbeid. Dette medlem er kjent med initiativer for at flere med funksjonsnedsettelser skal få plass i det vanlige arbeidslivet. Slike initiativer må møtes med støtte og velvilje fra politisk hold.

Trygt arbeidsliv

Dette medlem viser til at de siste årenes arbeidsinnvandring, og mer bruk av konkurranseutsetting og anbud, har ført til press på lønns- og arbeidsvilkårene i en rekke sektorer. I en situasjon med stor arbeidsinnvandring fra EØS-området må samfunnet sørge for et gjennomorganisert arbeidsliv og sterkere styring fra myndighetenes side. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett, der det foreslås å styrke innsatsen mot sosial dumping og for et anstendig arbeidsliv. Viktige tiltak er økt fagforeningsfradrag, et sterkere Arbeidstilsyn og opprettelse av nye sentre mot arbeidslivskriminalitet.

Likestilling

Dette medlem viser til at kvinner fremdeles har mindre makt enn menn. Kvinner eier mindre og tjener mindre enn menn, og lønnsforskjellene øker. Det er et politisk ansvar å gjøre noe med denne urettferdigheten. Kvinners deltakelse i arbeidslivet er en viktig kilde til frihet. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett der det foreslås et tiltak for sekstimersdag, heltidskultur og likestillingssatsing i arbeidslivet.

Kamp mot fattigdom og forskjeller

Dette medlem peker på at små forskjeller fører til at det skapes mer, både av økonomiske verdier og gode liv for flere. Derfor fremmer Sosialistisk Venstreparti en politikk for omfordeling. Folk som får god bistand og økonomisk trygghet når de opplever sykdom, arbeidsledighet eller vanskeligheter i livet, klarer bedre å overkomme problemene. Barn som vokser opp i fattigdom, får ikke de samme mulighetene som andre barn.

Dette medlem mener at alle barn har rett til en trygg oppvekst selv om en av foreldrene er syk. Regjeringen og dens samarbeidspartier har valgt å kutte i barnetillegget for uføre. Da statsbudsjettet for 2016 ble vedtatt, inneholdt forliket påstander om kutt på 9 mill. kroner til disse ungene, nå forteller budsjettet at det virkelige tallet er 32 mill. kroner. For 2017 kuttes disse ungenes inntekt enda mer, nå med 37 mill. kroner. Dette medlem tar avstand fra en politikk som rammer barn med foreldre som ikke har helse til å jobbe. Dette medlem foreslår å gjeninnføre barnetillegget for dem som har fått kutt.

3.2.8 Rammeområde 8 (Forsvar), under utenriks- og forsvarskomiteen

3.2.8.1 SAMMENDRAG

Kap.	Formål	Prop. 1 S (2016–2017)
	Utgifter rammeområde 8 (i tusen kroner)	
1700	Forsvarsdepartementet	1 296 389
1710	Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg	5 538 963
1716	Forsvarets forskningsinstitutt	162 479
1720	Felles ledelse og kommandoapparat	5 310 768
1723	Nasjonal sikkerhetsmyndighet	258 716
1725	Fellesinstitusjoner og -utgifter under Forsvarsstaben	845 032
1731	Hæren	5 362 228
1732	Sjøforsvaret	4 191 223
1733	Luftforsvaret	4 774 506
1734	Heimevernet	1 245 353
1735	Etterretningstjenesten	1 714 268
1740	Forsvarets logistikkorganisasjon	1 797 022
1760	Forsvarsmateriell og større anskaffelser og vedlikehold	6 572 522
1761	Nye kampfly med baseløsning	8 787 215
1790	Kystvakten	1 094 428
1791	Redningshelikoptertjenesten	925 343
1792	Norske styrker i utlandet	823 497
1795	Kulturelle og allmennyttige formål	248 238
	Sum utgifter rammeområde 8	**50 948 190**

Inntekter rammeområde 8 (i tusen kroner)

4700	Forsvarsdepartementet	24 655
4710	Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg	3 591 259
4720	Felles ledelse og kommandoapparat	107 247
4723	Nasjonal sikkerhetsmyndighet	11 392
4725	Fellesinstitusjoner og -inntekter under Forsvarsstaben	24 622
4731	Hæren	63 993
4732	Sjøforsvaret	54 761
4733	Luftforsvaret	109 250
4734	Heimevernet	5 598
4740	Forsvarets logistikkorganisasjon	82 943
4760	Forsvarsmateriell og større anskaffelser og vedlikehold	101 286
4790	Kystvakten	1 106
4791	Redningshelikoptertjenesten	838 289
4792	Norske styrker i utlandet	25 117
4795	Kulturelle og allmennyttige formål	8 223
4799	Militære bøter	500
	Sum inntekter rammeområde 8	**5 050 241**
	Sum netto rammeområde 8	**45 897 949**

3.2.8.2 Komiteens merknader

3.2.8.2.1 Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet foreslår at ramme 8 settes til 46 197 949 000 kroner, som en økning i forhold til regjeringens forslag på 300 000 000 kroner.

Disse medlemmer merker seg at regjeringen følger opp langtidsplanen med forslag til en kraftig bevilgningsøkning fra 2017. Og i tråd med innretningen i Prop. 151 S (2015–2016) prioriteres det i regjeringens budsjettforslag for 2017 tiltak som legger til rette for økt tilgjengelighet og utholdenhet. Disse medlemmer noterer at driftsbudsjettet i 2017 utgjør 35 675,8 mill. kroner (70 pst.) av utgiftsrammen og investeringsbudsjettet utgjør 15 272,4 mill. kroner (30 pst.). Disse medlemmer merker seg at utover styrkingene foreslår regjeringen, i tråd med den fremlagte langtidsplanen (Prop. 151 S (2015–2016)), en rekke kostnadsreduserende tiltak for å omdisponere midler til høyere prioritert virksomhet i forsvarssektoren. Disse medlemmer viser til at langtidsplanen angir og forankrer hovedlinjene for sektorens videre utvikling, inkludert forsvarspolitiske mål, oppgaver og ambisjonsnivå, samt tilhørende økonomiske og strukturelle rammer. Disse medlemmer er positive til at det i videreutviklingen av Forsvarets operative struktur for perioden 2017–2020 prioriteres, i tråd med Prop. 151 S (2015–2016), å øke tilgjengelighet og utholdenhet til prioriterte avdelinger gjennom en tydelig prioritering av vedlikehold, reservedeler og beredskapsbeholdninger i 2017.

Disse medlemmer er enige med regjeringen i at det for å sikre økonomisk bærekraft i utviklingen av forsvarsstrukturen må være samsvar mellom oppgaver, struktur og økonomi. Disse medlemmer er opptatt av at det er avgjørende med realistisk planlegging som tar høyde for faktiske driftsutgifter og erfart kostnadsutvikling, for at forsvarsevnen skal kunne opprettholdes over tid, og som grunnlag for økonomisk bærekraft.

Disse medlemmer merker seg at det i regjeringens langtidsplan, og i budsjettforslaget for 2017, for første gang er tatt høyde for en slik utvikling.

Disse medlemmer er i likhet med regjeringen opptatt av at maktbruk eller trussel om maktbruk mot Norge ikke skal kunne gi avgjørende innflytelse på noen del av norsk politikk, og merker seg at regjeringens budsjettforslag tar dette på alvor.

Disse medlemmer støtter regjeringens forslag om at Hæren skal videreføre et høyt trenings- og øvingsnivå. Disse medlemmer viser til at Hæren får markant styrket beredskap og økt operativ evne gjennom bedring av kvaliteten og tilgjengeligheten på lagret materiell og forsyninger samt økt treningsnivå. Disse medlemmer er positive til at 2017 vil markere oppstarten på etablering av et jegerkompani ved Garnisonen i Sør-Varanger.

Disse medlemmer merker seg at Sjøforsvaret styrkes betydelig og vil seile mer i 2017 sammen-

liknet med planlagt aktivitet i 2016, også i Nord-Norge. Disse medlemmer mener det i vesentlig grad vil styrke evnen til å understøtte Sjøforsvarets fartøyer at Norge i 2017 overtar et nytt logistikkfartøy.

Disse medlemmer noterer at Luftforsvarets høye aktivitetsnivå fra 2016 vil bli videreført i 2017. Flyging i Norge med nye kampfly og med nye redningshelikoptre representerer en viktig milepæl og innebærer samtidig en ny fase i Luftforsvarets omstilling.

Disse medlemmer ser positivt på at Kystvakten vil seile mer i 2017 sammenliknet med planlagt aktivitet i 2016, også i Nord-Norge. Disse medlemmer merker seg at NH90-helikoptrene innføres gradvis for bruk på Kystvaktens helikopterbærende fartøyer. 334-skvadron forberedes flyttet fra Bardufoss til Haakonsvern, og NH90 integreres for bruk på fregattene.

Disse medlemmer merker seg at aktivitetsnivået i Heimevernet videreføres i 2017 på samme nivå som i 2016 for innsatsstyrkene og områdestrukturen. Det høye treningsnivået på 90 pst. av innsatsstyrkene opprettholdes, og i utvalgte tropper i innsatsstyrkene videreføres inntil 30 treningsdager i året.

Disse medlemmer ser at videre implementering av militærordningen vies vesentlig oppmerksomhet i 2017. Målet er å sikre rekruttering av spesialister og forlenge tiden hver enkelt står i samme stilling, slik at kompetansen og operativ evne styrkes.

Disse medlemmer slår fast at norsk sikkerhets- og forsvarspolitikk har som mål å sikre Norges suverenitet, territorielle integritet og politiske handlefrihet. Forsvarets grunnleggende rasjonale er å ha en avskrekkende effekt på mulige angripere og forsvare Norge og allierte mot eksterne trusler, anslag og angrep. Fundamentet for Norges sikkerhet er NATO. Norge må ha et moderne forsvar som inngår i en sterk og troverdig allianse. Dette vil ha en avskrekkende effekt og reduserer sannsynligheten for at vi kommer i en situasjon hvor Norges eller alliertes sikkerhet utfordres og må forsvares med militærmakt. Disse medlemmer mener det er viktig at Forsvaret også skal kunne bidra substansielt og effektivt til styrket sikkerhet i samarbeid med andre sentrale aktører som FN, EU, de nordiske landene og Den afrikanske union. Disse medlemmer vil understreke at Forsvaret spiller en viktig rolle i samfunnets samlede beredskap.

Disse medlemmer ser at skifter i det sikkerhetspolitiske bildet kan endres raskt, og at det derfor også i fremtiden må påregnes endringer i dette bildet. Det er derfor viktig å bygge opp et forsvar som er fleksibelt og fremtidsrettet.

Disse medlemmer viser til at Stortinget behandlet Prop. 151 S (2015–2016) Langtidsplan for forsvarssektoren høsten 2016, og viser til Innst. 62 S (2016–2017).

I tråd med forsvarsforliket medfører dette endringer i forhold til regjeringens forslag for 2017 som følger:

(alle tall i kr.)

Oppfølging, enighet om forsvarets langtidsplan

Dep.	Kap.	Post	Beskrivelse	Påløpt endring	Bokført endring
FD	1700	71	Ivaretakelse av pris- og lønnskompensasjon DFS	500 000	500 000
FD	1710	1	Øremerking av midler til PBU/EBA ifm. innføring av allmenn verneplikt	10 000 000	10 000 000
FD	1725	71	Økt støtte til veteranorganisasjonene	1 500 000	1 500 000
FD	1731	1	Hæren – ytterligere styrking av reservedeler/ammunisjon/beredskapsbeholdninger/vedlikehold	90 000 000	90 000 000
FD	1731	1	Øke antall øvingsdøgn i 2. bataljon på Skjold fra 26 til 28	8 000 000	8 000 000
FD	1732	1	Kystjegerkommandoen (KJK) opprettholdes i Nord-Norge	65 000 000	65 000 000
FD	1734	1	HV – ytterligere øving/aktivitet, samt reservedeler/ammunisjon/beredskapsbeholdninger/vedlikehold.	91 000 000	91 000 000
FD	1734	1	Styrking av stabene ved HV 16 (Troms) og HV 17 (Finnmark), samt ekstra øvingsdøgn I-styrken HV-17. (Forseres fra 2018 til 2017.)	17 000 000	17 000 000
FD	1734	1	HV-11/Setnesmoen, opprettholdelse inntil LMS konkluderer helhetlig distriktstruktur	15 000 000	15 000 000
FD	1734	1	Sjøheimevernet – aktivitet i nord i 2017	10 000 000	10 000 000
FD	1760	45	Kystjegerkommandoen (KJK) opprettholdes i Nord-Norge	75 000 000	75 000 000

					(alle tall i kr.)
FD	1795	1	Opprettholde to korps i 2017	7 000 000	7 000 000
FD	1732	1	Omdisponering Sjøforsvaret	-20 000 000	-20 000 000
FD	1760	1	Omdisponering ledelse, stab og adm.	-20 000 000	-20 000 000
FD	1710	47	Omdisponering fra EBA-prosjekter Forsvarsbygg	-50 000 000	-50 000 000
				300 000 000	300 000 000

Inndekningen av forsvarsforliket øker oljepengebruken teknisk med 300 000 000 kroner. Disse medlemmer viser for øvrig til den videre behandling av statsbudsjettet for 2017, jf. Innst. 5 S (2016–2017).

3.2.8.2.2 Merknader fra Arbeiderpartiet

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at Arbeiderpartiet i sitt forslag til statsbudsjett for 2017 foreslår at rammeområde 8 settes til 45 897 949 000 kroner, som er en økning/reduksjon på 0 kroner i forhold til regjeringens forslag.

Disse medlemmer viser til forliket i Stortinget om Langtidsplanen for Forsvaret og budsjettkonsekvensene dette får for 2017. Disse medlemmer imøteser at regjeringspartiene synliggjør enigheten og den tilhørende inndekningen i finansinnstillingen.

Disse medlemmer viser til Arbeiderpartiets alternative budsjett og øvrige merknader.

3.2.8.2.3 Merknader fra Kristelig Folkeparti

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 8 settes til 46 197 949 000 kroner, som er en økning på 300 000 000 kroner i forhold til regjeringens forslag.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i arbeidet med ny langtidsplan for Forsvaret og forsvarsbudsjettet for 2017 har vært spesielt opptatt av å styrke Hæren og Heimevernet i forhold til regjeringens forslag. I arbeidet med forsvarsbudsjettet for 2017 er bevilgningene til Hæren styrket med om lag 100 mill. kroner og bevilgningene til Heimevernet styrket med over 130 mill. kroner. I dette beløpet inngår bl.a. at HV-11/Setnesmoen videreføres i 2017 og fortsatt drift i Sjøheimevernet. Det ble i arbeidet med langtidsplanen også oppnådd gjennomslag for å videreføre Kystjegerkommandoen i Nord-Norge, og midler til dette er også sikret i 2017-budsjettet.

Dette medlem viser for øvrig til at Kristelig Folkeparti også har lagt inn 10 mill. kroner ekstra til uniformer og forlegningstiltak slik at Forsvaret er bedre rustet til å ta inn en større andel kvinner. Dessuten har Kristelig Folkeparti foreslått å øke tilskuddet til Det frivillige Skyttervesen.

Dette medlem mener det er viktig å opprettholde samtlige korps i Forsvarets Musikk, både ut fra Forsvarets behov og den betydningen disse profesjonelle korpsene har for musikklivet i sine regioner. Dette medlem har derfor ikke støttet regjeringens forslag om nedleggelse av to av Forsvarets musikkorps og følgelig lagt inn midler til videre drift av samtlige korps.

3.2.8.2.4 Merknader fra Senterpartiet

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 8 settes til 47 127 949 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 1 230 000 000 kroner.

Senterpartiet satser på Forsvaret

Dette medlem påpeker at Norge i sin sikkerhetspolitikk er prisgitt NATO og den tryggheten NATO kan gi. Samtidig må Norge besørge et sterkt nasjonalt forsvar som er sterkt nok til å utgjøre en krigsforebyggende terskel.

Dette medlem viser til at Senterpartiet ønsker å styrke alle tre våpengreiner og dermed sette Forsvaret i stand til å forsvare landet gjennom god samhandling mellom våpengreinene. Norge risikerer å stå overfor et bredt spekter av trusler mot den nasjonale sikkerheten vår de neste årene. Eksempler på dette er press mot norsk territorium, hybridkrigføring, press mot nasjonal suverenitet over norske naturressurser eller omfattende og koordinert terror. Felles for alle disse truslene er at det behøves et bredt spekter av nasjonale kapasiteter for å håndtere dem. Det er maktpåliggende at det opprettholdes et sterkt norsk forsvar bygget opp av norske menn og kvinner med militær kompetanse.

Dette medlem påpeker at Hæren i dag er underfinansiert. Nødvendige investeringer som et samlet storting har vedtatt, er fremdeles ikke igangsatt. Det blir heller ikke sikret finansiering hverken i regjeringens budsjett eller i forslaget til langtidsplan. En rekke utredninger de siste årene har konkludert med at Forsvaret behøver en mekanisert brigade. Hæren mangler i dag nødvendige kapasiteter som luftvern, fungerende stridsvogner og artilleri. I tillegg anbefaler forsvarssjefens fagmilitære råd at det etableres en stridsgruppe i Porsangermoen og et jegerkompani ved garnisonen i Sør-Varanger.

Hæren og heimevernet må styrkes

Dette medlem viser til at Senterpartiet gjennom sitt alternative forsvarsbudsjett sikrer Norge en sterk hær. Det trengs store investeringer, noe Senterpartiet tar konsekvensen av. Partiet foreslår å bevilge én mrd. kroner mer til Hæren enn det regjeringen foreslo. Med disse midlene kan Hæren gå i gang med investeringer i kampluftvern, artilleri, stridsvogner og kommando- og kontrollsystemer. Samtidig foreslås det å bevilge de nødvendige midlene til investeringene for å etablere en mekanisert stridsgruppe på Porsangermoen i tråd med forsvarssjefens tilråding.

Dette medlem påpeker at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett også foreslår et historisk løft for Heimevernet, som i dag er underfinansiert. Regjeringen har ikke klart å fylle opp områdestrukturen i Heimevernet. Det er behov for mer trening i Heimevernet samt oppgradering av våpen og utstyr. I langtidsplanen for Forsvaret vil regjeringen legge ned Sjøheimevernet, og man har ikke satt av midler til trening av denne kapasiteten i 2017. Senterpartiet vil beholde Sjøheimevernet og sikre full trening av denne enheten samtidig som Sjøheimevernets baser på Grunden 22 og Nærøysund blir videreført. Senterpartiet foreslår å øke bevilgningene til Heimevernet med 300 mill. kroner jevnført med regjeringens budsjettforslag.

Bedre forsvarsevne langs kysten

Dette medlem konstaterer at Senterpartiet i sitt alternative budsjett vil sikre Kyst-Norge et sterkt forsvar og vil styrke beredskapen og forsvarsevnen langs kysten. Senterpartiet er sterkt imot regjeringens planer om å legge ned Kystjegerkommandoen. Senterpartiet vil gjennom sitt alternative budsjett sikre full finansiering av Kystjegerkommandoen, som opprettholdes som del av Sjøforsvaret og fortsetter på Trondenes.

Slå ring om verneplikten

Dette medlem fremhever at Senterpartiet ønsker et folkeforsvar – et forsvar av og for folket. Gjennom verneplikten sikres bredest mulig rekruttering til Forsvaret. Et folkeforsvar må ha plass til hele folket. De best skikkede og motiverte kan da velge å fortsette sin militære karriere etter avtjent verneplikt. Senterpartiet vil styrke avdelingene i Forsvaret som tar imot vernepliktige. Å styrke Hæren, Heimevernstrukturen, Sjøheimevernet og Kystjegerkommandoen medvirker til at flere vernepliktige får avtjent førstegangstjenesten. Forsvarsviljen i det norske folk er høy, og norske folkevalgte må sikre et forsvar som gjør seg nytte av denne helt avgjørende ressursen.

Dette medlem vil også fremheve at Forsvarets musikk representerer over 200 år med nasjonal kulturarv. Forsvarets musikk har også en viktig rolle som brobygger mellom Forsvaret og det sivile samfunn. Senterpartiet vil beholde alle fem korps og foreslår å øke bevilgningene med 40 mill. kroner sammenlignet med regjeringens budsjettforslag. Samtidig ønsker Senterpartiet at deler av budsjettet for korpsene skal finansieres av Kulturdepartementet.

3.2.8.2.5 Merknader fra Venstre

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt alternative statsbudsjett for 2017 foreslår at ramme 8 settes til 45 819 449 000 kroner, som er en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på 78 500 000 kroner.

Dette medlem viser til at Venstres helhetlige forslag til statsbudsjett for 2017 tar utgangspunkt i budsjettforslaget fra regjeringen Solberg, jf. Prop. 1 S (2016–2017), samt tilleggsproposisjoner 1–5. Konkrete endringer på rammeområde 8 i forhold til disse dokumentene følger av omtale og tabeller under.

Dette medlem mener at norsk sikkerhet ivaretas både gjennom egen militær evne og gjennom å bidra til fred, frihet og demokrati i flest mulig land, kombinert med reell vilje til en rettferdig internasjonal utvikling. Økt handel, samarbeid og dialog er de beste virkemidlene for fred mellom ulike stater. NATO og det transatlantiske samarbeidet skal forbli hjørnesteiner i norsk sikkerhetspolitikk, samtidig som det forsvarspolitiske samarbeidet i Norden og med EU videreutvikles.

Dette medlem mener at Norges rolle som forvalter av ressurser og vår geopolitiske plassering krever et sterkt selvstendig norsk forsvar og deltakelse i forpliktende internasjonalt samarbeid. Det er viktig at Norge er i stand til å hevde suverenitet og utøve myndighet i norske områder.

Dette medlem vil understreke betydningen av at det er en balanse mellom drift og investeringer i Forsvaret. Over flere år ser man at de avsatte driftsmidlene ikke står i forhold til de investeringene det legges opp til.

Dette medlem kan støtte langtidsplanens forutsetninger, som legger opp til en samlet økning i pengebruken til forsvaret på kr 165 mrd. kroner (2016-kroner) over 20 år. Regjeringens forslag til innfasing av de store investeringene i fly binder imidlertid opp det meste av Forsvarets drifts- og investeringsmidler uten at forsvaret av kysten og landforsvarets rolle er klarlagt. Et forsvar uten en relevant og moderne landmakt er etter dette medlems vurdering et forsvar ute av balanse, og som dermed kan utmanøvreres.

Dette medlem har etterlyst en klar prioritering av Hæren og Heimevernet i langtidsplanen. Det er knyttet stor usikkerhet til om vi i det hele tatt vil

være i stand til å finansiere et høyteknologisk forsvar slik regjeringen legger opp til, og det er uklart hvordan de økonomiske rammene for Forsvaret vil være de nærmeste årene.

For dette medlem er det derfor helt avgjørende at det ikke blir gjort store investeringsbeslutninger i Stortinget som svekker det økonomiske handlingsrommet som er nødvendig for å styrke Hæren, Heimevernet og Kystforsvaret. Det kan medføre uopprettelig skade på Norges forsvarsevne, og vi kan i realiteten bli oppfattet av både USA og Russland som et land uten evne til å prioritere egne soldater på bakken.

Forsvaret trenger forutsigbarhet i grunnstrukturen, og dette medlem vil sikre at landforsvaret (Hæren og Heimevernet) og kystforsvaret kan opprettholdes og moderniseres i en periode med store endringer i de overordnede forutsetninger for Norges forsvar.

Dette medlem viser til at gjeldende langtidsplan for Forsvaret ligger til behandling i Stortinget høsten 2017, samtidig som Stortinget behandler statsbudsjettet. Dette medlem viser til Venstres posisjoner til denne planen. Dette medlem foreslår omfattende endringer av budsjettopplegget for rammeområde 8 i 2017 på bakgrunn av den ubalanse mellom foreslåtte investeringer og midler til tilfredsstillende driftsvilkår for Forsvaret i tiden som kommer.

Dette medlem har lagt følgende hovedprioriteringer til grunn for sitt arbeid i budsjettet for 2017 og for Forsvarets langtidsplan:

1) Hæren styrkes ved følgende tiltak:
   a. Brigaden i Nord-Norge opprettholdes med
      i. Vedtatte investeringer knyttet til Leopard panservogner, artilleri og kampluftvern som gjennomføres nå, uten å igangsette en ny landmaktutredning
      ii. Ekstra mobilt luftvern som tilføres brigaden for å kunne disponeres ved flyplasser
      iii. En jegerbataljon som etableres på Garnisonen i Porsanger (GP) som en 4. bataljon i Brigaden
   b. Grensevakten (GSV) utvides med et jegerkompani
   c. HMKG videreføres
   d. Det etableres en hærreserve (Brig S) hvor Telemark Bataljon på Rena bidrar med personell.
2) Heimevernet utvikles videre og styrkes:
   a. HV utvides til 45 000 mann inkl. 5 000 i en innsatsstyrke
   b. Økt bevæpning og utstyr tilføres HV, særlig i Nord-Norge
   c. Antall HV-distrikt og de fleste HV-områder opprettholdes
3) Kystforsvaret opprettholdes:
   a. Kystjegerkommandoen videreføres og videreutvikles
   b. Kystkorvettene videreføres inntil videre og inngår i kystforsvaret
   c. Sjøheimevernet videreføres
4) Maritim luftovervåkning videreføres:
   a. P3 Orion beholdes og driftes fra Andøya
   b. Evenes beholdes som QRA -base for F-35
5) Helikopterdriften fortsetter i hovedsak som i dag.
   a. Hovedbase for helikoptre videreføres på Bardufoss
   b. 339 skvadronen (Bell 412) videreføres på Bardufoss, flyttes ikke til Rygge
   c. 334 skvadronen (NH 90, Marinen) videreføres på Bardufoss, flyttes ikke til Haakonsvern
   d. 337 skvadronen (NH 90, Kystvakta) forblir på Bardufoss
   e. 330 skvadronen (AW101-redningshelikoptre) ledes fra Sola, fordeles på 6 ulike baser
6) Kampfly F-35 kjøpes inn, over tid:
   a. Bestillingen av de første 28 flyene fastholdes
   b. Bestillingen av de neste 18 flyene utsettes i 5 år
   c. Tidspunktet for bestillingen av de siste 6 flyene vurderes senere
   d. Ørlandet bygges ut som base for F-35
   e. Utbyggingen på Evenes utsettes inntil videre
7) Forsvarets skoler gis en ny samlet vurdering:
   a. Luftforsvaret skoler på Kjevik flyttes ikke til Værnes
8) Marinens fartøyer seiler mer enn i dag, men mindre enn regjeringens opplegg:
   a. 5 fregatter videreføres og seiler mer enn i dag
   b. Nye ubåter kjøpes i samarbeid med andre nasjoner og helst slik at «ekstra» ubåter kan lånes fra allierte i en krisesituasjon
9) Kutt i stab og støttefunksjoner:
   a. Generalinspektøren for Luftforsvaret forblir på Rygge
   b. Forsvarsbygg reduseres kraftig, gitt færre flytteprosesser og investeringsprosjekter enn i FMR og regjeringens opplegg
   c. Nedbemanning i stab og støttefunksjoner gjennomføres i tråd med reglene i Arbeidsmiljøloven, men ikke ved bruk av omfattende sluttpakker
10) En rekke leire legges ned eller modernesers ikke, herunder:
   a. Kjeller flyplass legges ned
   b. Åsegarden overføres til Harstad kommune og drives videre i et privat-offentlig samarbeid
   c. Alliert trening oppmuntres ved leirene i Nord-Norge.

Dersom det skal være mulig å frigjøre midler til nødvendige investeringer i Hær, HV og kystforsvaret i perioden 2018–2022, finnes det ikke andre løsninger enn å faseforskyve bestillingene av de neste 18 F-35-flyene. Dette medlem har lagt en slik 5 års faseforskyvning til grunn for sitt alternative forslag til langtidsplan for Forsvaret.

Dette medlem vil legge opp til et kutt på 300 mill. kroner i investeringer i nye kampfly og JSM-programmet. Dette medlem viser til at budsjettet slik det er lagt opp, ikke bygger opp nødvendige driftsmidler og personell til å ta i bruk de nye jagerflyene i den takten som regjeringen legger opp til, noe som vil bety en betydelig feilinvestering de kommende årene. Venstre er av den klare oppfatning, ut fra erfaring med fregattkjøpene, at det er bedre å fase inn jagerflykjøpene i et lavere tempo enn regjeringen legger opp til, slik at man parallelt kan bygge opp en driftsorganisasjon rundt jagerflykapasiteten. Dette medlem viser i så måte til forslag i Forsvarsdepartementets budsjettproposisjon, romertallsvedtak III om bestillingsfullmakter, og varsler at Venstre i innstillingen fra utenriks- og forsvarskomiteen vil foreslå å endre regjeringens bestillingsfullmakt fra 6+6 nye kampfly til 3+3 med leveranse i hhv. 2021 og 2022.

Dette medlem mener det vil det være naturlig med en tilsvarende faseforskyving av investeringene i nye anlegg på Evenes og på Ørlandet. Disse faseforskyvingene kunne skaffe finansielt rom for de nødvendige investeringer i Hæren, som da kan finne sted raskt, og reduserer disse postene med 400 mill. kroner.

Dette medlem vil ikke nedlegge Kystjegerkommandoen, men videreføre den som et viktig element i en ny kystforsvarsstruktur, med korvetter og et oppgradert Sjøheimevern. Dette medlem vil legge forholdene til rette for å kunne prioritere et mobilt kystforsvar med flere mobile missilbærende plattformer. Det vil i denne oppbyggingsperioden være uhensiktsmessig å flytte KJK til Ramsund, slik at avdelingen videreføres på Trondenes. Dette medlem vil derfor videreføre Kystjegerkommandoen med 150 mill. kroner.

Dette medlem viser til at heller ikke Forsvaret er unntatt miljøkrav. Dette medlem viser til at regjeringen foreslår å kutte miljøopprydding i forsvaret med 20 mill. kroner for etter eget utsagn å styrke andre deler av forsvaret. Dette medlem mener det er svært tvilsom praksis å unnlate å rydde opp etter gamle miljøsynder for heller å kjøpe mer kuler og krutt. Dette medlem vil derfor reversere regjeringens forslag til kutt. I tillegg foreslår dette medlem:

«Stortinget ber regjeringen fase ut fossil oppvarming i alle forsvarsbygg innen 2018.»

Dette medlem viser til sitt eget opplegg for Forsvarets langtidsplan, og på bakgrunn av dette foreslår dette medlem følgende konkrete endringer under rammeområde 8, Forsvar:

Tekst	Bokført (mill. kr.)
Miljøopprydning	20,0
Hæren	250,0
Sjøforsvaret	50,0
Heimevernet	250,0
Utstyr, hæren og HV	400,0
Kystvakten	50,0
Videreføre fem forsvarskorps	6,5
Forsvarsbygg, drift	-74,0
Forsvarsbygg, nybygg og anlegg	-150,0
Felles ledelse og kommandoapparat	-76,9
Forsvarsstaben	-50,0
Luftforsvaret	-144,4
Forsvarets logistikkorganisasjon	-31,7
Forsvarsmateriell, drift	-28,0
Nye kampfly med baseløsning	-500,0
Sum ramme 8: forsvar	**-78,5**

3.2.8.2.6 Merknader fra Sosialistisk Venstreparti

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett og foreslår at rammeområde 8 settes til 46 032 949 000 kroner, som er en økning på 135 000 000 i forhold til regjeringens forslag i Prop. 1 S (2016–2017) inkludert Prop. 1 S (2016–2017) Tillegg 1–5.

Dette medlem viser til viktigheten av å føre en langsiktig- og forutsigbar sikkerhetspolitikk. Det innebærer at Norge bygger opp en forsvarsevne som er rustet også for nye endringer i den allianse- og sikkerhetspolitiske situasjonen. Norsk sikkerhet har vært avhengig av NATO, men det vil være uklokt å basere seg utelukkende på NATO for vår sikkerhet i fremtiden. En langsiktig og bærekraftig sikkerhetspolitikk innebærer å bygge opp egne kapasiteter. Dette medlem understreker viktigheten av å innrette forsvarsbudsjettet etter disse målene, hvilket innebærer en økt satsing på landmakt og sjøforsvar, nasjonal forsvarsevne og suverenitetshevdelse, men mindre deltagelse i NATO-ledede operasjoner.

Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti i alternativt statsbudsjett foreslår å bruke noe mer penger enn regjeringen på forsvar, men prioriterer annerledes. Sosialistisk Venstreparti ønsker å styrke landmakten ved å sette i gang nødvendige investeringer i Hæren og Heimevernet allerede fra 2017. Det foreslås å redde Kystjegerkommandoen fra nedleggelse, i tillegg til å bevilge midler til økt trening og seilingstid både i kystforsvaret og Hæren. Dette medlem foreslår å bruke totalt 550 mill. kroner mer enn regjeringen på drift og investeringer i Hæren og Heimevernet, samt 350 mill. kroner mer enn regjeringen til Sjøforsvaret.

Dette medlem deler regjerings vurdering av viktigheten av å utvikle et sterkt cyberforsvar. Dette medlem mener denne delen av forsvaret burde styrkes betraktelig, og viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås å øke støtten til cyberforsvaret med 85 mill. kroner.

Dette medlem viser til Norges bidrag i NATO-ledede operasjoner i Baltikum, Irak og Jordan/Syria. Dette medlem deler regjeringens oppfatning om at Norge skal delta i internasjonale operasjoner, men understreker at disse må ha et sterkt FN-mandat. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor vi foreslår å kutte posten for internasjonale operasjoner ved å trekke ut norske militære bidrag fra Irak og Jordan, hvor norske styrker trener opp ukjente militsgrupper uten en langsiktig strategi, i tillegg til Baltikum, en operasjon som øker spenningene heller enn å gi forutsigbarhet og trygghet i forholdet til Russland.

Dette medlem viser til at regjeringen ønsker å bestille 12 F-35-kampfly. Dette er en kostbar investering som vil legge beslag på uforholdsmessig store deler av forsvarsbudsjettet. Det er dessuten forsvarspolitisk uklokt å nedprioritere land og sjø til fordel for luft i så stor grad som regjeringen legger opp til, gjennom Prop. 1 S (2016–2017) og den nye langtidsplanen for Forsvaret. Dette medlem går derfor inn for en reduksjon av denne bestillingen til 4 F-35-kampfly.

3.2.9 Rammeområde 9 (Næring), under næringskomiteen

3.2.9.1 SAMMENDRAG

Kap.	Formål	Prop. 1 S (2016–2017)
	Utgifter rammeområde 9 (i tusen kroner)	
900	Nærings- og fiskeridepartementet	677 683
902	Justervesenet	127 100
903	Norsk akkreditering	51 000
904	Brønnøysundregistrene	730 050
905	Norges geologiske undersøkelse	244 300
906	Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard	75 100
909	Tiltak for sysselsetting av sjøfolk	2 100 000
910	Sjøfartsdirektoratet	381 000
911	Konkurransetilsynet	108 300
912	Klagenemndssekretariatet	17 700
915	Regelrådet	8 600
922	Romvirksomhet	1 034 530

Kap.	Formål	Prop. 1 S (2016–2017)
924	Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer	48 616
930	Norsk design- og arkitektursenter	71 700
935	Patentstyret	238 000
936	Klagenemnda for industrielle rettigheter	7 800
940	Internasjonaliseringstiltak	7 600
950	Forvaltning av statlig eierskap	202 400
1473	Kings Bay AS	41 635
2421	Innovasjon Norge	2 099 500
2429	Eksportkreditt Norge AS	108 200
2460	Garantiinstituttet for eksportkreditt	0
	Sum utgifter rammeområde 9	**8 380 814**
	Inntekter rammeområde 9 (i tusen kroner)	
3900	Nærings- og fiskeridepartementet	272
3902	Justervesenet	55 050
3903	Norsk akkreditering	45 200
3904	Brønnøysundregistrene	589 700
3905	Norges geologiske undersøkelse	76 500
3906	Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard	850
3910	Sjøfartsdirektoratet	249 700
3911	Konkurransetilsynet	300
3912	Klagenemndssekretariatet	1 400
3935	Patentstyret	81 400
3936	Klagenemnda for industrielle rettigheter	700
3961	Selskaper under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning	4 800
5325	Innovasjon Norge	64 000
5329	Eksportkreditt Norge AS	30 000
5460	Garantiinstituttet for eksportkreditt	17 500
5629	Renter fra eksportkredittordningen	1 800 000
	Sum inntekter rammeområde 9	**3 017 372**
	Sum netto rammeområde 9	**5 363 442**

3.2.9.2 Komiteens merknader

3.2.9.2.1 Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet foreslår at ramme 9 settes til 5 363 442 000 kroner, som er det samme som regjeringens forslag.

Disse medlemmer viser til at regjeringen har lagt frem et budsjett der flere jobber, bedre velferd og en trygg hverdag er prioritert. Norsk økonomi står overfor betydelige utfordringer, og næringslivet må omstilles. Den fremste utfordringen for Norge nå er å skape nye, lønnsomme arbeidsplasser i privat konkurranseutsatt sektor. Norge trenger flere arbeidsplasser som bidrar til offentlige budsjetter, ikke flere som finansieres av de offentlige budsjetter. Regjeringens budsjett fremmer etter disse medlemmers mening verdiskaping og produktivitet i norsk økonomi gjennom bedre rammebetingelser for næringslivet, samtidig som budsjettet støtter opp under og utvikler næringslivets omstillingsevne og konkurransekraft. Dette er viktig for å bevare og videreutvikle det norske velferdssamfunnet.

Disse medlemmer understreker viktigheten av at budsjettet både stimulerer til varig omstilling og ivaretar behovet for kortsiktige tiltak i den tiden vi er inne i. En fortsatt satsing på styrket langsiktig konkurransekraft gjennom vekstfremmende skatte- og avgiftslettelser, raskere bygging av samferdselsmessig infrastruktur og mer forskning og innovasjon er

avgjørende for at Norge i fremtiden skal ha en næringsstruktur bestående av flere internasjonalt konkurransedyktige bransjer. Samtidig følges tiltakspakken for 2016 opp av en ny ettårig tiltakspakke for 2017. Disse medlemmer peker på at selv om det er tegn i norsk økonomi til at utviklingen er i ferd med å snu, er det fortsatt viktig og riktig å ha en særskilt forsterket innsats mot de områdene som er hardest rammet av tilbakeslaget i petroleumsnæringen.

Gründervirksomheten i Norge er tiltakende, men fortsatt er det slik at mange av fremtidens bedrifter og arbeidsplasser ennå ikke er etablert. Investeringer i forskning og utvikling, fremme av gründerskap og innovasjon, samt forenklinger for næringslivet er sentrale faktorer for å sikre norsk næringslivs fremtidige verdiskaping. For å bidra til omstilling av norsk næringsliv prioriterer regjeringen brede og landsdekkende ordninger for næringsrettet forskning og innovasjon. Disse medlemmer peker i denne sammenheng på SSBs rapport «Innovasjons- og verdiskapingseffekter av utvalgte næringspolitiske virkemidler» fra april i år. Rapporten vurderer effekten av tildelinger fra Innovasjon Norge, Forskningsrådet og SkatteFUNN. SSBs analyse tilsier at de brede, generelle ordningene som regjeringen har styrket, som Brukerstyrt Innovasjonsarena og SkatteFUNN, har hatt god effekt på antall arbeidsplasser, økt verdiskaping og økt omsetning for næringslivet, og disse medlemmer understreker viktigheten av at denne rapporten også legges til grunn for fremtidens innretning av de næringspolitiske virkemidlene. Disse medlemmer mener at en slik prioritering sikrer at det er de beste prosjektene som når opp i konkurransen om støtte, samtidig som en mindre del av bevilgningene benyttes til administrasjon.

Disse medlemmer vil påpeke at en god omstillingsevne i næringslivet, og i samfunnet for øvrig, vil bidra til at norsk økonomi står bedre rustet til å møte de endrede internasjonale rammevilkårene vi nå ser konturene av, blant annet som følge av Brexit. Norge er en liten og åpen økonomi som har store gevinster av handel med utlandet. Disse medlemmer understreker at norske bedrifters evne til å lykkes i den internasjonale konkurransen er av stor betydning for den norske stats evne til å opprettholde vårt velferdssamfunn, og peker på at ivaretakelse av Norges internasjonale handelsinteresser er av stor viktighet i tiden som kommer. Regjeringens mål om en mest mulig effektiv bruk av samfunnets ressurser og en aktiv konkurransepolitikk fremheves også av disse medlemmene i denne sammenheng.

3.2.9.2.2 Merknader fra Arbeiderpartiet

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at Arbeiderpartiet i sitt forslag til statsbudsjett for 2017 foreslår at rammeområde 9 settes til 5 638 442 000 kroner, som er en økning på 275 000 000 kroner i forhold til regjeringens forslag. Disse medlemmer viser til Arbeiderpartiets alternative budsjett og øvrige merknader.

3.2.9.2.3 Merknader fra Kristelig Folkeparti

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 9 settes til 5 372 942 000 kroner, som er en økning på 9 500 000 kroner i forhold til regjeringens forslag.

Dette medlem viser til at bioøkonomien er en viktig brikke i fremtidens næringsliv, og at Norge har store ressurser innenfor havbruk, jordbruk og skog. Dette medlem mener at Norge har et stort uutnyttet potensial i bioøkonomien og viser til Kristelig Folkepartis alternative budsjett hvor det foreslås å opprette en ny bioøkonomiordning på 150 mill. kroner som skal bidra til næringsutvikling under Innovasjon Norge.

Dette medlem viser til at det i Kristelig Folkepartis alternative budsjett foreslås å bevilge 40 mill. kroner til Mechatronics Innovation Lab (MIL) ved Universitetet i Agder. Dette medlem viser til at dette laboratoriet har viktig kompetanse for å gjøre teknologiske undersøkelser for å sikre effektivisering innenfor olje og gass, samt teknologiutvikling på nye områder som fornybar industri og offshore vind. Dette medlem viser til at det også foreslås å bevilge 1,5 mill. kroner til Labaratorium for undervannsteknologi på Lindesnes i Kristelig Folkepartis alternative budsjett.

Dette medlem viser til Kristelig Folkepartis alternative budsjett hvor det foreslås å redusere bevilgningen til Norsk Akkreditering med 10 mill. kroner.

Dette medlem viser til Kristelig Folkepartis alternative budsjett hvor det foreslås å redusere bevilgningen til Brønnøysundregisterets nye registreringsplattform med 172 mill. kroner.

3.2.9.2.4 Merknader fra Senterpartiet

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 9 settes til 5 479 342 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 115 900 000 kroner.

Næringslivet er nøkkelen til en grønnere fremtid

Dette medlem viser til at en grønn omlegging av næringslivet vil kunne bli en betydelig styrke for Norge. Derfor legger Senterpartiet opp til en kraftigere satsing på miljøteknologi enn det regjeringen gjør.

Dette medlem trekker særlig frem bioøkonomi som et viktig satsingsfelt. Senterpartiet har en klar

satsing på bioøkonominæringene landbruk, skogbruk, fiske og oppdrett. Senterpartiet foreslår også 40 mill. kroner til oppstart av en ny bioøkonomiordning hos Innovasjon Norge og 50 mill. kroner til konkret oppfølging av bioøkonomistrategien. Hvordan disse midlene skal brukes, vil avhenge av hvordan bioøkonomistrategien ser ut når den til slutt kommer til Stortinget.

Dette medlem gjør oppmerksom på at Senterpartiet også vil etablere et nytt grønt investeringsselskap med en startkapital på 10 mrd. kroner. Investeringsselskapet skal investere i selskaper som tar en ledende og strategisk rolle i utvikling av nye løsninger og teknologier basert på grønt karbon.

Dette medlem viser ellers til at Senterpartiet går imot endring av Investinors mandat og ikke vil tilbakeføre 1,25 mrd. kroner i egenkapital til statskassen, slik regjeringen foreslår. Å svekke Investinor vil kunne føre til at et økende antall såkornselskaper ikke får tilgang på tilstrekkelig vekstkapital når de først begynner å skyte fart. Senterpartiet vil også øke satsingen på katapultsentre og heve engangsstøtten til presåkornfond.

Maritim sektor

Dette medlem peker på at Senterpartiet vil jobbe for å få mer transport over på kjøl, og partiet vil bidra til reduserte utslipp fra maritim sektor ved å styrke innovasjonslånsordningen hos Innovasjon Norge for fornybar nybygg av skip i nærskipsfarten med hele 100 mill. kroner. Senterpartiet vil også styrke kondemneringsordningen med 6 mill. kroner, og foreslår samtidig at inngangskravene reduseres.

Senterpartiet foreslår at regjeringen ser på mulighetene for å innføre norske lønns- og arbeidsvilkår i norske farvann. Regjeringen Stoltenberg II varslet en utredning av det nasjonale handlingsrommet knyttet til dette i 2013. NIS-utvalget ba om det samme i sin utredning i september 2014. Til tross for dette har regjeringen så langt valgt å forholde seg passive.

Dette medlem har særlig merket seg at situasjonen om bord på flerbruksfartøy på norsk sokkel innebærer uavklarte rettsforhold og dårlig rettssikkerhet for dem som arbeider på slike fartøy.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede et krav om norske lønns- og arbeidsvilkår for ansatte på fartøy i norske farvann og på norsk sokkel.»

Dette medlem påpeker at Senterpartiet mener et viktig tiltak for å styrke konkurransekraften for norske rederier og norske sjøfolk vil være å fjerne taket for tilskudd til sysselsetting av sjøfolk på offshoreskip. Senterpartiet mener regjeringen bør vurdere om det er rom for en slik endring innenfor rammen til nettolønnsordningen. Senterpartiet foreslår også at sjømannsfradraget økes. Saken om bygging av nye kystvaktfartøy skal først legges frem for Stortinget våren 2018. Senterpartiet støtter en design- og utviklingsfase mellom Forsvaret og norsk industri for å gi verftsnæringen forutsigbarhet og økt planleggingshorisont.

Mineralnæringen i sentrum av det grønne skiftet

Dette medlem fremholder at mineralnæringen er en forutsetning for ethvert grønt skifte som måtte komme. For at den norske mineralnæringen skal kunne utvikle seg videre er man avhengig av geologisk kartlegging. Regjeringen har kuttet kraftig i bevilgningen til geologisk kartlegging i regi av Norges geologiske undersøkelse (NGU), noe som har alvorlige konsekvenser for næringen. Senterpartiet har satt av 25 mill. kroner for at NGU skal kunne gjenoppta arbeidet med å kartlegge berggrunnen i Nord- og Sør-Norge.

Dette medlem mener også at regjeringen må utrede etableringen av et nasjonalt ressurssenter for prospektering i Norge med midler fra blant annet Innovasjon Norge. Næringen har behov for forutsigbarhet og kapital. Staten må bli et lokomotiv for mineralutvinning i Norge. For å realisere det potensialet næringen har, er det behov for gjennomføring av tiltak. Regjeringen Stoltenberg IIs «Strategi for mineralnæringen» fra 2013 er et godt utgangspunkt.

Dette medlem mener en saksbehandling på over fem år for søknader om uttak av mineralforekomster er uhørt. Senterpartiet foreslår derfor en ekstrabevilgning for 2017 for å styrke Direktoratet for mineralforvaltning, slik at etterslepet på søknader om uttak av mineralforekomster kan reduseres.

Satsing på industri og varehandel

Dette medlem viser til at Senterpartiet foreslår en ny satsing på ferdigvareindustrien, med en norsk eksportstøtteordning som en viktig del. Satsingen skal inneholde sentrale områder for en vellykket internasjonalisering, nemlig design, merkevarebygging og eksportutvikling med hensyn til både konkrete enkelt- og flerbedriftsprosjekter. Senterpartiet har satt av 30 mill. kroner til Innovasjon Norge til en slik satsing.

Dette medlem påpeker at romindustrien er en stor og viktig distriktsnæring som omsetter for mer enn 7 mrd. kroner årlig. Senterpartiet vil derfor reversere regjeringens kutt i de nasjonale følgemidlene. Senterpartiet mener også at regjeringen må forplikte seg til å opprettholde Norges deltagelse i ESA på dagens NNI-nivå og ikke redusere den med 70 pst. fra og med 2018, som foreslått. Dette vil ikke ha noen budsjettmessige konsekvenser for 2017-budsjettet,

men har svært store konsekvenser for norsk romindustri.

Senterpartiet vil styrke grunnlaget for varehandel, inkludert netthandel, i hele Norge, gjennom å fjerne unntaket for merverdiavgift for netthandel fra utlandet på under 350 kroner.

Dette medlem har merket seg at regjeringen varsler et vesentlig kutt på industribidragene til ESAs frivillige program fra og med 2018. Dette er penger som kommer tilbake til Norge i form av industrielle kontrakter og som derved styrker norsk romindustri og skaper viktige arbeidsplasser i hele landet. Et slikt kutt vil bety at norsk romvirksomhet mister markedsadgang og fører til tap av høyteknologiske arbeidsplasser.

Regjeringen har varslet at den vil legge frem en ny romfartsstrategi våren 2017. Dette medlem mener at regjeringen inntil videre bør signalisere overfor ESA at Norge viderefører bidraget på dagens nivå, 1 NNI-andel, fra 2018, og at det endelige nivået på industribidraget vil bli behandlet sammen med Stortingets behandling av romstrategien våren 2017.

Dette medlem mener støtteordningens nasjonale følgemidler bør økes med 20 mill. kroner utover regjeringens forslag for 2017, og at størrelsen fremover skal behandles sammen med Stortingets behandling av romstrategien våren 2017.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen følge opp satsingen på romfartsprogrammene under ESA ('European Space Agency') og ikke redusere den de nærmeste årene.»

3.2.9.2.5 Merknader fra Venstre

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt alternative statsbudsjett for 2017 foreslår at ramme 9 settes til 4 778 542 000 kroner, som er en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på 584 900 000 kroner.

Dette medlem viser til at Venstres helhetlige forslag til statsbudsjett for 2017 tar utgangspunkt i budsjettforslaget fra regjeringen Solberg, jf. Prop. 1 S (2016–2017), samt tilleggsproposisjoner 1–5. Konkrete endringer på rammeområde 9 i forhold til disse dokumentene følger av omtale og tabeller under.

Dette medlem mener Norge står overfor to utfordringer: 1) En relativt sett høy arbeidsledighet som i det alt vesentlige skyldes en fallende oljepris kombinert med et svært høyt kostnadsnivå, og 2) samtidig store miljø- og samfunnsutfordringer som krever en grønn og bærekraftig omstilling.

Dette medlem mener derfor at statsbudsjettet for 2017 både må bli et budsjett for langsiktig omstilling, og et budsjett som samtidig får ned ledigheten. Vi har i mange år snakket om at vi må få de kloke hodene i oljebransjen over i andre bransjer. Nå er mange av dem sagt opp og leter etter ny jobb. Hovedutfordringen er å skape nye arbeidsplasser slik at verdifull kompetanse beholdes i det norske arbeidsmarkedet og at kompetansen brukes til det grønne skiftet alle snakker om, men som for få har en reell vilje til faktisk å gjennomføre. Dette medlem viser til at Norge over år har tillatt et kostnadsnivå som ligger langt over land det er naturlig å sammenligne oss med. Skal vi fortsatt kunne konkurrere om oppdrag i en global økonomi, må vi bli enda mer produktive. Nøkkelen for å få til dette er kompetanse og teknologi. En kompetent arbeidsstyrke har vært og vil være Norges konkurransefortrinn. Derfor er det ekstra viktig at vi bevarer og videreutvikler den kompetansen vi allerede har i en tid med økende ledighet og behov for omstilling og at vi satser storstilt på teknologiutvikling.

Omstilling er utfordrende, og det er ekstra krevende for dem som i kortere eller lengre perioder blir uten arbeid som følge av urolige tider. Vår oppgave som politikere er å gjøre den perioden så kort som mulig og stimulere de mulighetene omstilling gir. For å sikre vår konkurransekraft må vi derfor utvikle et nytt næringsliv. Vi trenger et næringsliv som er mer kunnskapsbasert, eksportrettet, produktivt og miljøvennlig.

Dette medlem har ingen fasit på hvordan framtiden vil se ut. Ingen kan med sikkerhet peke på hvem som blir vinnerne eller driverne i det grønne skiftet. Men det er ingen tvil om at vinnerne er de som klarer å gjøre mer med mindre. Mer miljøriktige og bærekraftige løsninger, mindre fossil ressursbruk. Vi vet at digitalisering åpner helt nye muligheter for både tankegang, forretningsideer og produksjon, og at det vi i dag kaller delingsøkonomi – som bare er resultat av digitaliseringen – vil komme med en kraft og i et omfang som de færreste av oss aner.

Norge bør derfor ha noen overordnede ambisjoner og lage en plan for å møte en ny tid og en grønnere framtid.

Etter dette medlems mening bør det dreie seg om følgende overskrifter:

- Norge skal være ledende globalt på infrastruktur for lavutslippskjøretøy og -fartøy.
- Norge skal være verdens ledende sjømatnasjon.
- Norge skal være en helseteknologisk spiss.
- Norge skal bli en storeksportør av ny fornybar energi.
- Norge skal i langt større grad bidra til framvekst av kreative næringer og næringsveier.
- Norge skal legge til rette for delings- og plattformsøkonomiens framvekst.

Samtidig må det iverksettes en rekke tiltak som virker på kort sikt og som gjennom en styrt omstilling kan bidra til økt sysselsetting, nye arbeidsplasser og nye bedrifter.

Dette medlem viser til at regjeringen la fram en tiltakspakke på om lag 4 mrd. kroner i sitt forslag til statsbudsjett for 2017. Dette medlem støtter de fleste av tiltakene i den pakken, men mener at den må forsterkes og utvides. Dette medlem foreslår derfor en samlet omstillingspakke på om lag 9 mrd. kroner ut over regjeringens forslag, hvorav ca. 2 mrd. kroner er målrettede skattelettelser for å få økte investeringer i næringslivet, økt tilgang på risikovillig kapital og gjøre det lettere å starte nye bedrifter. Dette kommer i tillegg til regjeringens forslag om å redusere selskapsskatten fra 25 til 24 pst., og forslaget om å gjeninnføre aksjerabatt i formuesskatten som Venstre støtter og som er en konkret oppfølging av Stortingets skatteforlik.

Dette medlem mener at en riktig og viktig strategi i omstilling er å satse mer på det som virker, som bidrar til omstilling og gir nye miljøvennlige arbeidsplasser. Både SIVAs inkubasjonsprogram, miljøteknologiordningen under Innovasjon Norge og forsknings- og utviklingskontrakter er eksempler på gode målrettede ordninger som dette medlem vil styrke. Samtidig er det nødvendig med nye og målrettede tiltak.

Derfor foreslår dette medlem både nye målrettede såkornfond, et eget teknologioverføringsprogram fra olje og gass til nye næringer, satsing på innovasjon i helse og omsorg og en gjennomgående satsing på IKT både i offentlig forvaltning og i skolesektoren.

Det er spesielt viktig for dette medlem å sikre risikovillig kapital til investeringer i tidlig fase gjennom det offentlige virkemiddelapparat. Dette medlem foreslår derfor å opprette to nye såkornfond øremerket hhv. miljøteknologi og bioøkonomi/fornybar energi à 200 mill. kroner for å stimulere til økt innovasjon og flere framtidsrettede bedrifter og prosjekter. Det nye såkornfond for miljøteknologi lokaliseres til Rogaland, mens nytt såkornfond for bioøkonomi lokaliseres til Ringerike, hvorav 25 mill. kroner også øremerkes til regionen. En slik økning vil medføre anslagsvis 59,5 mill. kroner i tapsavsetning og 30 mill. kroner til risikoavlastning over statsbudsjettet. Som et ledd i en omfattende IKT-satsing i Venstres budsjettforslag for 2017 foreslår dette medlem også å opprette et eget såkornfond på 250 mill. kroner øremerket investering i IKT-bedrifter.

Dette medlem er svært fornøyd med at Venstre i avtalen om revidert nasjonalbudsjett 2015 fikk gjennomslag for å bevilge 40 mill. kroner til et nytt såkornfond for oppstartsbedrifter i 2015. Presåkornfondordningen fyller et tomrom i virkemiddelapparatet. Dette er helt nødvendig for å øke tilgangen på risikokapital i den tidlige gründerfasen. Det betyr forhåpentligvis også at flere private investorer ønsker å investere langt tidligere i gründerfasen, og det betyr at sjansen øker for at flere gründere lykkes. Resultatene så langt har vist at dette har fungert etter intensjonen.

Dette medlem beklager at regjeringen nå foreslår å redusere tilskuddene til ordningen med 50 mill. kroner i forhold til saldert budsjett for 2016. Det er ingen tvil om at ordningen virker som den skal og fyller nettopp et betydelig tomrom i virkemiddelapparatet. Dette medlem foreslår derfor at bevilgningen holdes på samme nivå i 2017 som i 2016. Dette medlem mener videre at presåkornfondordningen ikke bør være en ordning med 100 pst. statlig tilskudd, men en ordning som er mer lik de ordinære såkornfondordningene hvor statens investeringer kan gi avkastning. Dette medlem foreslår derfor å endre ordningen til en ordning hvor det avsettes 50 pst. i tapsavsetning, og at ordningen dermed også tilføres 100 mill. kroner «under streken».

Dette medlem viser videre til at Riksrevisjonen tidligere i år la fram en rapport (Dokument 3:8 (2015–2016)) om såkornfondenes resultater. Blant tiltakene som Riksrevisjonen foreslår for å styrke og sikre avkastningen av såkornfond, er at Innovasjon Norge bør etablere mer systematikk i oppfølgingen av såkornfondordningene, herunder etablere en plan for tilrettelegging av deling av beste praksis tilpasset fondenes fase og behov. Dette medlem foreslår derfor en ekstra bevilgning til Innovasjon Norge på 10 mill. kroner for nettopp å følge opp og forbedre resultatene av såkornfondene.

Dette medlem mener at mange offentlige regler, skjemaer og påbud fører til unødige rapporteringskrav og kompliserte regelverk. Småbedrifter og gründere rammes ekstra hardt av «skjemaveldet», og dette medlem ser det som en oppgave å forenkle hverdagen til disse bedriftene ved å avskaffe unødvendige lover og forskrifter, samt å forenkle innrapporteringen ved økt bruk av internettbaserte løsninger.

I Sverige opprettet man som en prøveordning et regelråd i 2008. Det har bidratt til å redusere bedriftenes administrative kostnader knyttet til skjemaveldet med 7,3 pst. netto, 11 pst. brutto, og har gitt svensk næringsliv en besparelse på over 7 mrd. svenske kroner.

Venstre var initiativtager til å innføre et norsk regelråd etter svensk modell. Poenget med regelrådet er at det skal vurdere om konsekvensene for næringslivet av nye regler er tilstrekkelig utredet, og om de er utformet slik at de oppnår sitt mål til en relativt sett lav administrativ kostnad for næringslivet. Det norske regelrådet er i oppstartsfasen. Det er svært bekla-

gelig at regjeringen allerede i det første reelle driftsåret for Regelrådet foreslår å kutte bevilgningene med 1,5 mill. kroner uten annen begrunnelsen enn «en samlet avveining for å finne rom også for andre viktige utgiftsformål.» Dette medlem er sterkt uenig i regjeringens prioriteringer og foreslår derfor å reversere det foreslåtte kuttet på 1,5 mill. kroner.

Dette medlem viser til at Estland som første land har opprettet mulighet til å registrere et firma i landet uten fysisk tilstedeværelse i landet. Dette medlem synes det er en interessant modell som også kan gi store potensialer i Norge, bl.a. økte skatteinntekter. Det vil imidlertid være behov for en grundig utredning om både positive og negative konsekvenser før en slik løsning eventuelt også kan gjelde for Norge. Dette medlem foreslår derfor at:

«Stortinget ber regjeringen utrede og eventuelt opprette en ordning med mulighet for registrering av firmaer og selskap i Norge uten fysisk tilstedeværelse etter modell fra Estland.»

Dette medlem vil spesielt satse på det nyskapende miljø- og klimavennlige næringslivet som handler om å legge til rette for grønn vekst. En offensiv klimapolitikk vil gjøre norsk næringsliv mer konkurransedyktig, og i tett samspill med industrien vil Venstre forsterke innsatsen for å redusere og fjerne utslippene. Skal dette lykkes, er det viktig å styrke de ordningene som bidrar til grønn teknologiutvikling og stimulerer til grønn innovasjon.

Dette medlem stiller seg derfor undrende til at regjeringen i sitt forslag til statsbudsjett har foreslått å kutte bevilgningen til miljøteknologiordningen. Dette medlem viser til at behovet for å utvide ordningen er stort. I 2016 var det søknader om tilskudd på 1,2 mrd. kroner, mens de samlede bevilgningene til ordningen var på ca. 500 mill. kroner. Dette medlem foreslår derfor å styrke miljøteknologiordningen med 220 mill. kroner slik at de samlede bevilgningene til ordningen blir 654 mill. kroner i 2017.

Offentlige anbud bør stimulere til nye og fremtidsrettede løsninger. Dette medlem mener at innovative offentlige anskaffelser har et potensial for å bli et kraftfullt innovasjonsverktøy som kan løse viktige samfunnsutfordringer. Dette medlem viser til at markedet for offentlige anskaffelser beløper seg til nær 400 mrd. kroner årlig. Dette medlem viser til Menon-rapporten «Utredning om insentiver/ordninger for risikoavlastning for innovative offentlige anskaffelser» som ble utarbeidet på vegne av Nærings- og fiskeridepartementet og Klima- og miljødepartementet i februar i år. Rapporten viser bl.a. at offentlig sektor blir stadig viktigere for innovasjon i årene som kommer, men den viser også at det største hinder for innovasjon gjennom anskaffelser er innkjøpers opplevde risiko. Dette medlem viser videre til Stortingets behandling av anskaffelsesloven (Innst. 358 L (2015–2016)) hvor flertallet – alle unntatt Høyre og Fremskrittspartiet – gjorde følgende vedtak:

«Stortinget ber regjeringen utrede hvordan en risikoordning for offentlige anskaffelser kan utformes og komme tilbake til Stortinget med en sak på egnet måte.»

Dette medlem viser til at regjeringen foreløpig ikke har fulgt opp Stortingets vedtak, men nøyer seg med en to linjers kommentar i Nærings- og fiskeridepartementets budsjettproposisjon hvor det står at «[r]egjeringen vil gjøre nødvendige vurderinger og melde tilbake til Stortinget på egnet måte». Erfaringene med regjeringens såkalte «vurderinger» er at man i liten grad følger opp Stortingets intensjoner. Dette medlem foreslår derfor at det allerede fra 1. januar 2017 etableres en risikoavlastningsordning på 75 mill. kroner for innovative grønne anskaffelser i tråd med Stortingets uttrykte ønske.

Dette medlem mener det er behov for modernisering av offentlig sektor, slik at den er i stand til å utføre de oppgavene den er satt til å utføre på best mulig måte. En økning i OFU/IFU-midler vil bidra til dette. Derfor foreslår dette medlem en økning på 50 mill. kroner til offentlige og industrielle forsknings- og utviklingskontrakter (IFU/OFU) i regi av Innovasjon Norge. Forsknings- og utviklingskontrakter er tilskudd til forpliktende og målrettet samarbeid mellom to eller flere parter innen næringslivet (IFU) eller mellom næringslivet og det offentlige (OFU). Ordningen skal tjene som et strategisk virkemiddel til utvikling av konkurransedyktige produkter til et internasjonalt marked i samarbeid med nasjonale og internasjonale kundebedrifter og til utvikling av industrielle nettverk og miljøer. Resultatene fra ordningen er gode, men på samme måte som på en rekke ordninger hvor resultatene er gode foreslår regjeringen også kutt SIVAs i inkubatorordning, presåkornfondordningen, ESAs romprogram, BiA-ordningen og Forny2020. I dette tilfellet på 17,4 mill. kroner.

Dette medlem vil bruke mer penger på det som virker, ikke mindre slik regjeringen på en rekke områder legger opp til. Dette medlem er spesielt bekymret over at regjeringen varsler en kraftig reduksjon i ESAs frivillige romprogram fra 2018. Det er i de frivillige programmene Norge henter de største gevinstene fra ESA-investeringene.

Det er i disse programmene vi skreddersyr den norske romsatsingen på de feltene der Norge har best forutsetninger for å lykkes. Jo mer vi legger inn i ESAs frivillige programmer, jo høyere avkastning sitter Norge igjen med.

Etter den innledende budsjettbehandlingen våren 2016 ble det på oppdrag av NFD gjennomført en ekstern evaluering av de samfunnsøkonomiske forholdene ved deltakelse i ESAs frivillige programmer. Konsulentselskapet Menon gjennomførte evalueringen etter retningslinjer definert av Finansdepartementet. For nær 90 pst. av midlene som er satset i ESAs frivillige programmer etter 2004, fant de en svært høy samfunnsøkonomisk gevinst.

Menon konkluderte med at nesten all innsatsen er svært positiv med en årlig gjennomsnittlig avkastning på nær 40 pst. Rapporten sier eksplisitt at resultatene av evalueringen er svært robuste.

Dette medlem vil derfor videreføre bevilgningene til ESAs frivillige romprogram på samme nivå i 2018 som i 2017 og fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre deltakelse i ESAs frivillige romprogram på samme nivå som i 2017 også i 2018 og framover.»

Dette medlem er overbevist om at mye av potensialet for vekst og verdiskaping – ikke minst i Distrikts-Norge – ligger i å utnytte fornybare råvarer som Norge har stor tilgang på. Dette medlem ønsker å styrke satsingen på bioøkonomien og næringer knyttet til skog og biomasse. Dette medlem ønsker derfor både å styrke tilgangen på kapital gjennom å opprette et eget såkornfond for bioøkonomi på 200 mill. kroner og tidoble innsatsen i Innovasjon Norges bioøkonomistrategi, fra regjeringens forslag om 5 mill. kroner til 50 mill. kroner. I tillegg foreslår dette medlem å videreføre innovasjons- og verdiskapingsprogrammet, nærmere omtalt under rammeområde 11, og ikke minst å gjennomføre en storstilt satsing på utvikling av biodiesel basert på råvarer fra norske bioprodukter som skog gjennom å øke innblandingspåbudet og øke prisen på fossil diesel slik at biodiesel blir konkurransedyktig og et reelt alternativ for tungtransporten.

Dette medlem ønsker også å gjeninnføre marint verdiskapingsprogram. De marine næringer kan fortsatt benytte seg av Innovasjon Norges generelle ordninger, dersom de når opp i konkurransen med andre næringer. Bransjen vil imidlertid ikke være sikret en prioritert støtte i egne ordninger. Dette medlem foreslår en bevilging på 30 mill. kroner til marint verdiskapingsprogram.

Dette medlem viser til at reiselivsnæringen er en raskt voksende næring på verdensbasis. Reiselivsnæringen har et potensial til å bli en av de viktigeste næringer for Norge. Norge er flere ganger blitt kåret som et av verdens beste reisemål, og allerede nå omsetter reiselivet i Norge for nesten 70 mrd. kroner og sysselsetter rundt 140 000 mennesker. Dette er et signal om at det er mye i reiselivet som fungerer bra. På grunn av økt kjøpekraft har antall reiser økt betraktelig de siste årene sammenlignet med tidligere, men konkurransen med utenlandske attraktive reisemål er stor og reiselivet er utsatt for en stadig hardere internasjonal konkurranse. Turisters preferanser for valg av reisemål forandrer seg. Det stiller store krav til næringens arbeid ute i markedene, slik det stiller store krav til Innovasjon Norge og andre norske instanser som skal fremme norsk reiseliv internasjonalt. Det betyr at Norge og norske reiselivsprodukter må markere seg enda sterkere i de land og markeder der potensialet er størst til å få turister fra. En sterkere reiselivsnæring vil også styrke arbeidsmarkedet og lokal utvikling for både by- og distriktsområder. Dette medlem mener på denne bakgrunn at reiselivssatsingen under Innovasjon Norge bør styrkes med 13 mill. kroner i 2017.

Dette medlem viser til avtalen om revidert nasjonalbudsjett 2015 hvor det ble bevilget 20 mill. kroner i tilskudd til Mechatronics Innovation Lab. Denne bevilgningen ble også videreført som følge av avtalen om statsbudsjettet for 2016. Mechatronics Innovation Lab (MIL) er et samarbeidsprosjekt mellom klyngene Global Centres of Expertise (GCE) NODE og Universitetet i Agder (UiA). MIL skal være et nasjonalt senter for innovasjon, pilotering og teknologikvalifisering. Formålet med laboratoriet er å bedre innovasjonsevnen i selskaper og øke regionens attraktivitet for investeringer i teknologiutvikling og arbeidsplasser. Et dynamisk teknologimiljø og testfasiliteter kan bidra til at internasjonale konsern fortsetter å investere og videreutvikle sine virksomheter i Norge. Dette medlem foreslår en videreføring av bevilgningene fra 2016 til Mechatronics Innovation Lab (MIL) med 20 mill. kroner for 2017.

Dette medlem foreslår videre å utvide programmet for klyngeutvikling og kompetanse- og teknologioverføring til også å gjelde for helseklynger som Oslo Cancer Cluster. Dette medlem foreslår å bevilge 20 mill. kroner for å styrke ordningen.

Norsk industri er basert på bærekraftig fornybar energi, og norske metallurgiske og prosessindustrielle forskningsmiljøer er verdensledende. Venstre vil legge til rette for å videreutvikle disse verdensledende kunnskapsmiljøer for bærekraftig industriproduksjon. En offensiv klimapolitikk kan gjøre norsk næringsliv mer konkurransedyktig. I tett samspill med industrien vil Venstre forsterke innsatsen for å redusere og fjerne utslippene. Skal dette lykkes, er det viktig å styrke de ordningene som bidrar til teknologiutvikling, som f.eks. miljøteknologiordningen under Innovasjon Norge. Ordningen bidrar til å sikre tilgang på kapital til store innovative prosjekter innen

fornybar energi og forskning innenfor miljø, klima og miljøvennlig energi.

Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 hvor det foreslås en samlet satsing på innovasjon og teknologioverføring på om lag 2,5 mrd. kroner som følger av tabellen under.

Tiltak	Mill. kr
Miljøvennlige innkjøp DiFi	15,0
Medfinansieringsordningen for lønnsomme IKT-prosjekter	50,0
Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	300,0
Videreføring av Interreg-programmene	100,0
SIVAs inkubasjonsprogram	50,0
Tilskudd til Mechatronics Innovation Lab	20,0
Tilskudd til ulønnet arbeidsinnsats, SkatteFUNN	40,0
Bioøkonomistrategi	50,0
Etablering av to nye såkornfond øremerket til hhv. miljøteknologi og bioøkonomi/fornybar energi à 200 mill.	89,6
Eget såkornfond for IKT-næringer på 250 mill.	56,0
Risikoavlastning for innovative grønne anskaffelser	75,0
Basisbevilgninger Innovasjon Norge	10,0
Utvide programmet for klyngeutvikling (Norwegian Innovation Cluster)	20,0
Forsknings- og utviklingskontrakter	50,0
Innovasjon Norge, marint verdiskapingsprogram	30,0
Innovasjon Norge, reiseliv	13,0
Innovasjon Norge, miljøteknologiordningen	220,0
Økt tilskudd til presåkornfond	50,0
Verdiskapingsprogrammet for tre	25,0
Teknologioverføringsprogram fra olje og gass til nye næringer.	60,0
Tilskudd til MET-senteret (havvind)	3,0
Støtteordning til null- og lavutslippsferger i fylkessambandene utvides til å inkludere midler til gjennomføring	45,0
Folkehelseteknologi	5,0
Innovasjon i omsorg, økt bruk av velferdsteknologi og styrking av hverdagsrehabilitering	40,0
Regionalt senter for helseinnovasjon og samhandling, Kristiansund	1,0
mHelse-pilot i bedriftshelsetjenesten	8,0
Innovasjonstilskudd, aviser	2,0
Tilskudd til IKT-tiltak i grunnopplæringen	100,0
2 000 nye studieplasser (hvorav 1000 til IKT og 100 til lærerutdanning)	99,0
BiA	18,0
Forny2020	2,0
Næringsrettet forskning	50,0
50 nye nærings-PhD	10,0
Biosmia – Senter for markedsdrevet bioinnovasjon, Hamar	3,0
Tilskudd til vare- og lastebiler med nullutslipp	200,0
Tilskudd til fornybart drivstoff i bransjer som har hatt lav CO_2-avgift	250,0
Tilskudd til bredbåndsutbygging	56,3

Tiltak	Mill. kr
Etablere en felles nordisk teknologibørs etter modell fra NASDAQ	0,0
Dele og endre Argentums investeringsportefølje slik at selskapet splittes og halvparten av selskapets kapital investeres i selskapers tidligfase der hvor kapitaltørken er størst	0,0
Styrke SkatteFUNN-ordningen (påløpt beløp)	358,0
Redusert alkoholavgift for småskalabryggerier	11,0
Sum teknologioverføring og innovasjon	**2584,9**

Som et ledd i en økt satsing på teknologi og teknologibedrifter ønsker dette medlem å få utredet mulighetene til å få etablert en felles nordisk teknologibørs etter modell av den amerikanske NASDAQ-børsen. Dette medlem henviser til nærmere omtale av forslaget under rammeområde 20 i denne innstilling.

Dette medlem viser til at mer enn 99 pst. av bedriftene i Norge har 100 ansatte eller færre. Over 90 pst. av bedriftene i privat sektor har under 10 ansatte. Når nye bedrifter etableres og eksisterende bedrifter utvikler seg, skapes og opprettholdes arbeidsplasser. Små og mellomstore bedrifter er derfor viktige bidragsytere til verdiskapingen i Norge og til å opprettholde arbeidsplasser og bosetting i hele landet. Dette medlem mener derfor at det er av avgjørende betydning å sørge for gode rammebetingelser for de minste bedriftene, og at arbeidsledighet møtes med en strategi for entreprenørskap, gründervirksomhet, innovasjon og ved å legge til rette for at flere starter eller investerer i ny virksomhet og nye foretak.

Dette medlem ønsker spesielt å belønne dem som legger inn store egne ressurser i å utvikle nye produkter og vil derfor foreslå å gjeninnføre ordningen med tilskudd til ulønnet forskningsinnsats, lik den som finnes for «betalt» innsats under SkatteFUNN-ordningen. Dette medlem foreslår i første omgang å bevilge 40 mill. kroner til ordningen.

Norge må rette den offentlige innsatsen inn mot de bedriftene som har framtiden foran seg og de arbeidsplassene som ennå ikke er skapt. Dette medlem vil gjøre det enklere å starte og drive egen bedrift. Dette medlem vil ha gode vilkår for alle bedrifter, og Venstre er spesielt opptatt av de minste bedriftene, gründere og selvstendig næringsdrivende.

Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 hvor det foreslås en samlet satsing på gründere og selvstendig næringsdrivende på om lag 1,4 mrd. kroner som følger av tabellen under.

Tiltak	Mill. kr.
Minstefradrag for selvstendig næringsdrivende tilsvarende minstefradraget for lønnsmottakere	610,0
Heve maksimalt sparebeløp i OTP for enkeltpersonforetak til 6 pst.	150,0
Endre regler for forskuddsskatt-innbetaling for selvstendig næringsdrivende	0,0
Innføre en tidsbegrenset rabatt i formuesskatten for gründere ved børsintroduksjon av det respektive selskap	0,0
Redusert alkoholavgift for småskalabryggerier	11,0
SIVAs inkubasjonsprogram	50,0
Utvide ordningen med tilskudd til bedriftshelsetjeneste til å gjelde alle bedrifter	300,0
La selvstendig næringsdrivende beholde opptjente rettigheter til dagpenger i inntil tre år, ved overgang fra lønnet arbeid til egen virksomhet	0,0
Styrking av sykelønnsordning for selvstendig næringsdrivende	171,0
Tilskudd til ulønnet arbeidsinnsats, SkatteFUNN	40,0
Økt tilskudd til presåkornfond	50,0
Sum tiltak for gründere og selvstendig næringsdrivende	**1382,0**

Dette medlem mener at den sjøfartskultur som er utviklet over mange år både innenriks og utenriks, må sikres gjennom gode skatte- og avgiftsordninger. Disse må være konkurransedyktige nok til at norsk skipsfart forblir en viktig del av norsk næringsliv.

Dette medlem viser til «Evaluering av sysselsettingsordningene for sjøfolk» fra 2010 utarbeidet av Econ Pöyry for Nærings- og handelsdeparte-

mentet som konkluderte med at ordningen, hvis den ses som en sysselsettingsordning, er «samfunnsøkonomisk ulønnsom».

Dette medlem deler analysen fra Econ Pöyry om at tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk er samfunnsøkonomisk ulønnsom og dermed bør avvikles. Som et midlertidig tiltak, på grunn av situasjonen knyttet til petroleumsvirksomheten langs kysten, foreslår imidlertid dette medlem at ordningen videreføres i 2017 for sikkerhetsbemanning på skip (unntatt Hurtigruta) i NOR, men med en maksimal utbetaling på 100 000 kroner per mottaker og som prosentvis tilskudd til skip i NIS. Samlet vil en slik avgrensning av ordningen medføre en innsparing på 1 572 mill. kroner i 2017.

Dette medlem ønsker å bruke det statlige virkemiddelapparat til å fremme grønne vekstkraftige bedrifter. Til denne oppgaven må det derfor etter dette medlems synspunkt skje endringer i mandat og oppgaver for bl.a. Investinor, Innovasjon Norge og Argentum som en del av arbeidet med det grønne skiftet. I dag investerer disse selskaper på vegne av den norske stat store summer i norsk næringsliv. Felles for alle tre er at det er en for liten andel som brukes til å stimulere grønn vekst. For hver krone Argentum investerer i fond med miljøprofil, investeres 10 kroner i fond relatert til fossile brensler. Det er allerede flere bedrifter på Vestlandet som har brukt høyt kvalifisert arbeidskraft i regionen på å omstille seg til innovative grønne teknologiløsninger og produkter. Slike innovative bedrifter må Norge ha flere av for å skape nye arbeidsplasser og for å øke den norske konkurranseevnen. Det er dette medlems synspunkt at en større del av de statsfinansierte midler som investeres gjennom Argentum, må rettes mot den tidlige fase der hvor kapitaltørken er størst. Verdien av Argentums investeringer er beregnet til 7,2 mrd. kroner ved utgangen av 2013.

Dette medlem støtter regjeringens forslag om å endre mandat for Investinor slik at selskapet i langt større grad kan investere i en tidligere fase og i mindre skala enn i dag. Dette medlem mener imidlertid at det endrede mandatet må komme i tillegg til, og ikke som en erstatning for, dagens mandat. Dette medlem mener også at debatten rundt regjeringens forslag om endringer knyttet til Investinor viser at det er behov for en helhetlig gjennomgang av tilgang på kapital for hele venture-segmentet i Norge, både når det gjelder offentlige og private kilder.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen dele og endre Argentums investeringsportefølje slik at minimum halvparten av selskapets kapital kan investeres i gründere og bedrifters tidligfase.»

«Stortinget ber regjeringen foreta en helhetlig gjennomgang av tilgang på venturekapital i Norge, både offentlig og privat, og på egnet måte fremme forslag til forbedringer.»

Samlet foreslår dette medlem følgende konkrete endringer under rammeområde 9, Næring:

Tekst	Bokført (mill. kroner)
Tilskudd til Mechatronics Innovation Lab	20,0
Regelrådet	1,5
Tilskudd til ulønnet arbeidsinnsats, SkatteFUNN	40,0
Bioøkonomistrategi	50,0
Etablering av to nye såkornfond øremerket til hhv. miljøteknologi og bioøkonomi/ fornybar energi à 200 mill. kroner	89,6
Eget såkornfond for IKT-næringer på 250 mill. kroner	56,0
Risikoavlastning for innovative grønne anskaffelser	75,0
Basisbevilgninger Innovasjon Norge	10,0
Utvide programmet for klyngeutvikling (Norwegian Innovation Cluster)	20,0
Forsknings- og utviklingskontrakter	50,0
Innovasjon Norge, marint verdiskapingsprogram	30,0
Innovasjon Norge, reiseliv	13,0
Innovasjon Norge, miljøteknologiordningen	220,0
Økt tilskudd til pre-såkornfond	50,0
Nettolønnsordningen for sjøfolk	-1 310,0
Sum ramme 9: næring	**-584,9**

Tekst	Bokført (mill. kroner)
«Under streken»	
Etablering av to nye såkornfond øremerket til hhv. miljøteknologi og bioøkonomi/ fornybar energi à 200 mill. kroner	170,0
Eget såkornfond for IKT-næringer på 250 mill. kroner	106,3
Presåkornfondordningen	100,0
Videreføre Investinors mulighet til å investere i venturebedrifter	-1250,0

3.2.9.2.6 Merknader fra Sosialistisk Venstreparti

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett og foreslår at rammeområde 9 settes til 5 943 397 000 kroner, som er en økning på 579 955 000 kroner i forhold til regjeringens forslag i Prop. 1 S (2016–2017), inkludert Prop. 1 S (2016–2017) Tillegg 1–5.

Dette medlem viser til helheten i Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett hvor det blant annet foreslås målrettede satsinger på nullutslippsløsninger, nye arbeidsplasser og rettferdig fordeling. Dette medlem mener at Norge nå går inn i en kritisk fase. Vi har en unik mulighet til å bygge et nytt og grønt næringsliv, med sterk økonomi og kompetente arbeidsfolk, men forandringen skjer ikke av selv. Regjeringen er mer opptatt av å legge til rette for oljenæringen enn å vri denne kompetansen og teknologien over til fremtidens næringer. Regjeringen er mer opptatt av å beholde gårdagens næringsliv enn å legge til rette for framtida. Det er ikke framtidsrettet å fortsatt legge til rette for investeringer i olje, eiendom og verdipapirer. Som nasjon taper vi muligheter og arbeidsplasser, samtidig som miljø forringes. Sosialistisk Venstreparti vil snu denne utviklingen.

Dette medlem mener at Norge nå trenger et grønnere og mer sammensatt næringsliv med framtidsrettede og tryggere arbeidsplasser. Derfor vil Sosialistisk Venstreparti kutte, vri og fornye. I det alternative budsjettet til Sosialistisk Venstreparti vil satsingene på petroleum kuttes, ressursene vris til fornybare nullutslippsnæringer, og samfunnet fornyes i møte med raske teknologiske endringer.

Mye av omstillingsjobben til et grønnere og høyteknologisk næringsliv må skje i eksisterende bedrifter. Derfor foreslår Sosialistisk Venstreparti å styrke miljøteknologiordningen under Innovasjon Norge kraftig, slik at flere kan satse på miljøvennlig innovasjon og nullutslippsløsninger. Bevilgningene til testsentre for industrien, Katapult, økes også, slik at blant annet Robotek og Mechatronics Innovation Lab, også kjent som Sørlandslab, kan søke om videre støtte gjennom denne ordningen. Det foreslås også å videreføre startavskriving for saldogruppe D, noe som vil gjøre det mer lønnsomt for fastlandsindustrien å investere i kapitalutstyr som øker produktiviteten.

Dette medlem viser til at det er behov for mer risikokapital for at flere nyvinninger skal kunne ta steget over til markedet og legge grunnlaget for flere arbeidsplasser. Det er også fortsatt behov for å styrke kapitaltilgangen i Nord-Norge. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett hvor det foreslås å styrke såkornfondet for Nord-Norge med 500 mill. kroner. Støtten til presåkornfond og Investinor foreslås også styrket. Sistnevnte satsing er særlig viktig for å legge til rette for at flere nye bedrifter med gode ideer kan ekspandere og med det skape mange arbeidsplasser.

Dette medlem mener at Norge er i ferd med å bli et høstingsland som sender råvarer ut av landet i stedet for å bruke disse til å skape arbeidsplasser her i landet. Norge er et havland, og uansett hvordan fremtiden blir, vil havet stå sentralt. Men satsingen må skje på en skånsom og bærekraftig måte. Sosialistisk Venstreparti foreslår derfor at innovasjonsprogrammet «Marin fremtid» etableres, for å skape en industriell bærekraftig fremtid til havs, og foreslår å elektrifisere kysten gjennom ulike ordninger for å innfase elsjarker og generell elektrifisering av kysttransport. Videre har Norge store muligheter til å utvikle en bioøkonomi hvor man tar vare på og videreforedler våre naturressurser, samt en målrettet satsing på økt industriell utnyttelse av norsk tre.

Dette medlem har merket seg at regjeringen varsler et vesentlig kutt på industribidragene til ESAs frivillige program fra og med 2018. Dette er penger som kommer tilbake til Norge i form av industrielle kontrakter, som styrker norsk romvirksomhet og skaper viktige arbeidsplasser i en næring i vekst. Et slikt kutt vil bety at norsk romvirksomhet mister markedsadgang og fører til tap av høyteknologiske arbeidsplasser. Regjeringen har varslet en framleggelse av ny romfartsstrategi våren 2017. Dette medlem viser til at et flertall i næringskomiteen har bedt regjeringen på ESAs ministerrådsmøte 1. desember 2016 opprettholde Norges innbetalinger til ESAs frivillige programmer på dagens nivå inntil ny romstrategi er behandlet.

Dette medlem mener støtteordningen nasjonale følgemidler bør stå uendret i 2017, og størrelsen

framover behandles sammen med Stortingets behandling av romstrategien våren 2017.

Den teknologiske utviklingen går stadig raskere fremover, og digitaliseringen har så vidt begynt. På stadig flere områder griper det digitale mer inn i tjenester og produksjon, og har gått fra å være en kuriositet på kontorrekvisitarommet til å bli en integrert del av så ulike områder som helse, utdanning, industri og politi. Norge henger ikke med på utviklingen, derfor foreslår Sosialistisk Venstreparti å satse på en raskere omstilling gjennom et nytt digitaliseringsprogram i Innovasjon Norge. Dessuten krever denne raske utviklingen stor omstilling av norsk utdanningssystem. Sosialistisk Venstreparti foreslår derfor at ungdommen lærer seg koding på skolen og at det allerede i 2017 etableres 1 000 flere IKT-studieplasser i høyere utdanning. Det foreslås også å opprette flere offentlig- og nærings-ph.d.-er.

3.2.10 Rammeområde 10 (Fiskeri), under næringskomiteen

3.2.10.1 Sammendrag

Kap.	Formål	Prop. 1 S (2016–2017)
	Utgifter rammeområde 10 (i tusen kroner)	
917	Fiskeridirektoratet	486 000
919	Diverse fiskeriformål	73 350
	Sum utgifter rammeområde 10	**559 350**
	Inntekter rammeområde 10 (i tusen kroner)	
3917	Fiskeridirektoratet	33 000
	Sum inntekter rammeområde 10	**33 000**
	Sum netto rammeområde 10	**526 350**

3.2.10.2 Komiteens merknader

3.2.10.2.1 Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet foreslår at ramme 10 settes til 526 350 000 kroner, som er det samme som regjeringens forslag.

Disse medlemmer viser til at regjeringens forslag til budsjett for 2017 handler om arbeid, aktivitet og omstilling. Sjømatnæringen er en svært viktig næring som bidrar til arbeidsplasser og aktivitet langs kysten, og som må få gode rammevilkår å vokse. Forutsigbar og bærekraftig vekst i fiskeri- og havbruksnæringene vil styrke norsk konkurransekraft og skape trygge arbeidsplasser langs hele kysten.

Disse medlemmer påpeker at regjeringens forslag til statsbudsjett videreføre satsingen på forskning og utvikling for at de marine næringene skal kunne realisere sitt vekstpotensial. Bevilgningene til forvaltningsrettet marin forskning skal bidra til et godt kunnskapsgrunnlag for en samfunnsmessig, miljømessig og økonomisk bærekraftig forvaltning og utnyttelse av norske hav- og kystområder. Forskningen skal også bidra til trygg sjømat og ivareta havets rolle i matproduksjonen. Disse medlemmer viser til at regjeringen foreslår å styrke den forvaltningsrettede marine forskningen i 2017 gjennom oppgradering av eksisterende forskningsfartøy samt bygging av et nytt fartøy.

Disse medlemmer viser til at regjeringen ønsker vekst i havbruksnæringen og har foreslått flere tiltak for å øke produksjonen samtidig som innføring av det nye produksjonsreguleringsregimet som Stortinget sluttet seg til i 2015, forberedes. Det legges også til rette for forutsigbar og forsvarlig vekst i havbruksnæringen som Stortinget har vedtatt, og disse medlemmer mener at rammene som legges frem for næringen, skal gi mulighet til en firedobling av produksjonen i et langsiktig perspektiv, innenfor kriterier som er akseptable for miljøet. Miljøkriterier vil stå sentralt når økning i produksjon vurderes.

Disse medlemmer mener god fiskehelse og miljømessig bærekraft er en viktig forutsetning for vekst. Disse medlemmer viser til at det i næringen og i forskningsmiljøene arbeides med utvikling av tiltak for å redusere forekomsten av lakselus. Disse medlemmer vil nøye følge oppdrettsnæringens tiltak for helse blant fisk i oppdrett og lakselusas påvirkning på villaks og ørret i 2017. Disse medlemmer vil også følge utviklingen av nye, innovative tiltak for å redusere forekomsten av lakselus med interesse.

Disse medlemmer vil prioritere utvikling av kvotesystemet og de årlige fiskeriregulerinngene og bekjempelse av ulovlig, urapportert og uregistrert

fiske og fiskerikriminalitet for fiskerinæringen i 2017. Disse medlemmer viser også til Stortingets behandling av Meld. St. 10 (2015–2016) En konkurransekraftig sjømatindustri, og peker på at regjeringen fremover følger opp fiskeripolitikken med vekt på tiltak som forenkler og effektiviserer samt øker innovasjon og omstillingsevne i industrien.

Norge eksporterer om lag 95 pst. av all fisk som tas opp av havet. Godt over halvparten av sjømaten går til EU. Storbritannia er et viktig eksportmarked, der Brexit vil kunne få konsekvenser for markedsadgangen. Disse medlemmer understreker viktigheten av fortsatt fokus på arbeidet med markedsadgang for norsk sjømat.

Disse medlemmer viser til at det er potensial for økt verdiskaping i de marine næringene. I en rapport fra 2012 av en arbeidsgruppe oppnevnt av de to vitenskapsakademiene NTVA og DKNVS, pekes det på utviklingstrekk og et økonomisk omsetningspotensial som estimeres til 550 mrd. kroner i 2050, en seksdobling fra daværende omsetningsnivå. Arbeidsgruppen har bestått av anerkjente forskere, erfarne forvaltere, gründere og industriaktører. Forskere fra SINTEF og NTNU har ført arbeidet i pennen.

3.2.10.2.2 Merknader fra Arbeiderpartiet

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at Arbeiderpartiet i sitt forslag til statsbudsjett for 2017 foreslår at rammeområde 10 settes til 531 350 000 kroner, som er en økning på 5 000 000 kroner i forhold til regjeringens forslag. Disse medlemmer viser til Arbeiderpartiets alternative budsjett og øvrige merknader.

3.2.10.2.3 Merknader fra Kristelig Folkeparti

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 10 holdes uendret i forhold til regjeringens forslag.

3.2.10.2.4 Merknader fra Senterpartiet

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 10 settes til 528 350 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 2 000 000 kroner.

Dette medlem mener fiskeoppdrett er en fremtidsnæring. Næringen har likevel betydelige utfordringer som må løses knyttet til særlig lakselus og rømming. Senterpartiet vil styrke Mattilsynet for å sikre tettere oppfølging av oppdrettsnæringen.

Dette medlem mener forvaltningen av fiskeriressursene må gjøres i evighetens perspektiv. Forskning som kan gi økt kunnskap om situasjonen i havet er viktig, og Senterpartiet vil derfor styrke bestandsforskningen med 20 mill. kroner. For å opprettholde lokale fiskerimiljøer og en variert flåtestruktur foreslår Senterpartiet også å øke føringstilskuddet og fiskerifradraget.

Dette medlem peker på at ressursene i havet må komme kystbefolkningen til gode og at det er et selvstendig poeng at utnyttelse av naturressurser skal tjene lokalsamfunnet. Senterpartiet gir i sitt budsjett lettelser til fiskere gjennom blant annet å foreslå økning i fiskerfradraget, men presiserer at de store og strukturelle grepene knyttet til nasjonal suverenitet over naturressursene og lokal verdiskaping er av overordnet betydning for fremtiden til fiskeriene og fiskerisamfunnene langs kysten. Dette medlem fremholder at Senterpartiet er den tydeligste forsvarer av fiskerisamfunnene og de strukturene som er nødvendige for å opprettholde dem.

3.2.10.2.5 Merknader fra Venstre

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt alternative statsbudsjett for 2017 foreslår at ramme 10 settes til 546 350 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 20 000 000 kroner.

Dette medlem viser til at Venstres helhetlige forslag til statsbudsjett for 2017 tar utgangspunkt i budsjettforslaget fra regjeringen Solberg, jf. Prop. 1 S (2016–2017), samt tilleggsproposisjoner 1–5. Konkrete endringer på rammeområde 10 i forhold til disse dokumentene følger av omtale og tabeller under.

Dette medlem viser til at Norge med vår lange kyststripe og fem ganger så mye hav som land, rår over store fornybare ressurser. Dersom ressursene utnyttes optimalt, er det potensial for en verdiskaping som kan være større og mer varig enn oljeinntektene. Med gode rammevilkår kan sjømatnæringene sikre vekst og inntektsgrunnlag langs hele kysten vår. Norge har innen fiskeri, havbruk og marin bioteknologi et stort konkurransefortrinn ut fra naturgitte forutsetninger og en omfattende kompetanse utviklet gjennom generasjoner, og gjennom målrettet forskning. Dette medlem vil utvikle en sjømatpolitikk som sikrer en konkurransedyktig og allsidig sjømatnæring.

Dette medlem mener det er en forutsetning at Norge gjennom en aktiv handelspolitikk får redusert sine handelshindringer, og at Norge får fri markedsadgang for sjømat til EU og de øvrige viktigeste markeder på globalt plan. Norge har i dag ikke frihandel med noen av de 15 viktigeste sjømatmarkedene. En slik friere markedsadgang vil være essensielt, for økt verdiskaping i hele verdikjeden for sjømat. Regelverket innenfor alle deler av sjømatsektoren må forenkles, og ha som hovedmål å sørge for miljøvennlig, bærekraftig forvaltning og lokal verdiskaping.

Dette medlem mener at fiskeressursene er en nasjonal ressurs og skal forvaltes nasjonalt.

Dette medlem er av den oppfatning at den tradisjonelle fiskerinæringen skal reguleres gjennom kvotebestemmelser slik at langtidsbeskatningen ikke er større enn det økologisk bærekraftige. Det må reageres strengt på overtredelser og andre former for juks med disse kvotene. Norge må i internasjonale forhandlinger være en pådriver for å få et mer bærekraftig fiske. Fastsetting av kvoter må så langt som mulig bygge på økosystemforvaltning, slik at beskatning av en art ikke truer langtidsutbytte fra andre arter. Internasjonale avtaler og effektiv kontroll må sikre den økologiske balansen i Barentshavet og Nordsjøen.

Dette medlem viser til Innst. 361 S (2014–2015) i forbindelse med Stortingets behandling av Meld. St. 15 (2014–2015) Forutsigbar og miljømessig bærekraftig vekst i norsk lakse- og ørretoppdrett. Det medlem er fornøyd med at det er igangsatt et arbeid for å gjennomgå gjeldende lakselusregelverk for å tilpasse regelverket næringens nye rammebetingelser, der hensynet til fiskehelse og fiskevelferd på den enkelte lokalitet, samt samlet belastning innenfor produksjonsområder, ivaretas. Videre utarbeides det en strategi mot rømming som tar utgangspunkt i en nullvisjon. De ulike vedtak, pågående strategier og fremtidige nye produksjonsområder med dertil hørende nye risikoprofiler vil gjøre oppdrettsnæringen mer miljømessig og bærekraftig over tid. Dette medlem mener at det i større grad enn i dag må gjøres mer for å styrke arbeidet mot lakselus og foreslår derfor at Mattilsynets kontroll av lakselus styrkes under rammeområde 11. Dette medlem viser videre til forslag under rammeområde 13 om en betydelig styrking av arbeidet med bevaring av villaksstammen.

Dette medlem mener at Norge innen fiskeri, havbruk og marin bioteknologi har et stort konkurransefortrinn ut fra naturgitte forutsetninger og en omfattende kompetanse utviklet gjennom generasjoner samt målrettet forskning. Norge har også et enorm potensial for å produsere sunn og klimavennlig mat fra havet. Norge har et potensial til å øke den marine verdiskapingen. Dette medlem mener det skal skje gjennom en kombinasjon av vekst på bærekraftige premisser i fiske og oppdrett og en sterk satsing på nye framvoksende marine næringer, blant annet krill, økt algeproduksjon og foredling av tare til medisiner, kosmetikk og matvarer.

Dette medlem vil derfor foreslå tilskudd til Norwegian Blue Forest Network med 3 mill. kroner for å styrke samarbeidet mellom Havforskningsinstituttet, Grid Arendal og NIVA, bl.a. for å øke kunnskapen og sikre bevaring av mangroveskog, tareskog og andre «blå skoger» samt øke kunnskapen om fremtidig potensiell verdiskapning av taredyrkning og tarehøsting. Det vises til rammeområde 16 i denne innstilling for det konkrete forslaget.

Dette medlem viser til at det fortsatt er nødvendig med en høyt prioritert bestandsforskning. Ved en slik økt prioritering vil Norge kunne få et mer presist grunnlag for å fastsette kvoter og bedre ressursutnyttelse. Økt bestandsforskning vil også i fremtiden kunne skape økt vekst og verdiskapning for fiskerinæringen. Dette medlem viser til at det i statsbudsjettet for 2016 ble satt av ekstra 10 mill. kroner for å styrke bestandsforskningen. Hvis man ser på den nåværende og potensielle totale verdiskapning i fiskerinæringen, og den målrettete prioritering for å styrke bestandsforskningen, mener dette medlem at det fremdeles må skje en høyere prioritering av bestandsforskningen. Derfor foreslår dette medlem å styrke bestandsforskningen med 10 mill. kroner i 2017. Det vises til rammeområde 16 i denne innstilling for det konkrete forslaget.

Dette medlem mener det fortsatt er utfordringer med lus i norsk oppdrettsnæring og foreslår derfor å styrke Mattilsynets kontrollaktivitet på lus med 10 mill. kroner.

Dette medlem mener at satsing på føringstilskudd og et godt utbygd nett av mottaksstasjoner er avgjørende for å opprettholde en differensiert flåtestruktur. Uten dette vil det mange steder være umulig å være bosatt for yrkesfiskere med små båter, og det vil igjen føre til at verdifulle fiskeressurser ikke blir utnyttet. Dette medlem foreslår derfor at bevilgningene til «Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene» økes med 10 mill. kroner.

Dette medlem viser til sitt eget opplegg for Forsvarets langtidsplan, og på bakgrunn av dette foreslår dette medlem følgende konkrete endringer under rammeområde 10, Fiskeri:

	Bokført (mill. kroner)
Fiskeridirektoratet	10,0
Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene	10,0
Sum ramme 10: fiskeri	**20,0**

3.2.10.2.6 Merknader fra Sosialistisk Venstreparti

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett og foreslår at rammeområde 10

settes til 878 350 000 kroner, som er en økning på 352 000 000 kroner i forhold til regjeringens forslag i Prop. 1 S (2016–2017), inkludert Prop. 1 S (2016–2017) Tillegg 1–5.

Dette medlem stiller seg undrende til regjeringens totale mangel på forståelse for potensialet som ligger i å utvikle kysten og fiskeriene. Siden Høyre- og Fremskrittsparti-regjeringen ble etablert i 2013, har den kuttet i tiltak for næringsutvikling langs kysten, avviklet marint verdiskapingsprogram, fjernet en serie støtteordninger for fiskere og redusert støtten til kommunale fiskerihavnprosjekt. Fylkesbindingene for fiskekvoter har blitt endret, slik at kvotene samles på færre hender og flyttes sørover. Det er tydelig at regjeringen lytter mye til de store selskapene innen fiskeri og oppdrett, og lite til kystsamfunnene og de små aktørene.

Dette medlem viser til at fiskerinæringen er en av de viktigste næringene i Norge. Fiskeri er et av svarene på hva Norge skal leve av i framtiden. Riktig forvaltet er fiskeri og havbruk en evig fornybar næring som vil sikre verdiskaping og arbeidsplasser i hele Norge i generasjoner framover. Derfor må vi sørge for at ressursene kommer fellesskapet og lokalsamfunnene til gode. Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti har levert forslag om at disse prinsippene bør grunnlovfestes, og mener at dette vil være et viktig grep for å sikre at dette kan bli en næring som kan komme alle til gode i generasjonene etter oss.

Dette medlem er kritisk til forslaget til ny organisering av pliktsystemet som kom fra pliktkommisjonen tidligere i år. Kommisjonen har rett i at dagens pliktsystem er feilslått, men overser selve intensjonen bak regelverket, kystsamfunnenes rett til å høste av ressursene. Dette medlem mener at pliktsystemet heller bør ryddes opp i på en måte som også tar hensyn til de små aktørene og bidrar til at ressursene leveres og bearbeides i kystsamfunnene, i stedet for at de fraktes fryst rett ut av landet uten å bidra til verdiskapning på land.

Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett hvor det foreslås et nytt havbruksfond for oppdrettsnæringen som vil bidra til at lokalsamfunnene får ta del av overskuddet i denne næringen. Det foreslås også å øke støtten til Havforskningsinstituttet for å få økt kunnskap om havet.

3.2.11 Rammeområde 11 (Landbruk), under næringskomiteen

3.2.11.1 Sammendrag

Kap.	Formål	Prop. 1 S (2016-2017)
	Utgifter rammeområde 11 (i tusen kroner)	
1100	Landbruks- og matdepartementet	167 672
1112	Kunnskapsutvikling og beredskap m.m. på matområdet	95 938
1115	Mattilsynet	1 369 129
1136	Kunnskapsutvikling m.m	226 646
1138	Støtte til organisasjoner m.m.	35 760
1139	Genressurser, miljø- og ressursregistreringer	24 019
1142	Landbruksdirektoratet	439 764
1148	Naturskade – erstatninger	169 000
1149	Verdiskapings- og utviklingstiltak i skogbruket	137 817
1150	Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	14 579 932
1151	Til gjennomføring av reindriftsavtalen	114 500
1161	Myndighetsoppgaver og sektorpolitiske oppgaver på statsgrunn	24 371
	Sum utgifter rammeområde 11	**17 384 548**
	Inntekter rammeområde 11 (i tusen kroner)	
4100	Landbruks- og matdepartementet	1 027

Kap.	Formål	Prop. 1 S (2016-2017)
4115	Mattilsynet	199 495
4136	Kunnskapsutvikling m.m.	20 286
4142	Landbruksdirektoratet	41 496
	Sum inntekter rammeområde 11	**262 304**
	Sum netto rammeområde 11	**17 122 244**

3.2.11.2 Komiteens merknader

3.2.11.2.1 Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet foreslår at ramme 11 settes til 17 122 244 000 kroner, som er det samme som regjeringens forslag.

Disse medlemmer viser til at regjeringen gjennom de tre siste jordbruksoppgjørene har lagt om til et taktskifte i norsk landbrukspolitikk. Det legges til rette for økt norsk matproduksjon blant annet ved å øke konsesjonsgrenser, produksjonskvoter og slaktetilskudd, og for at bønder i større grad skal få utnytte gårdens samlede ressurser ved å styrke satsingen på nye næringer. De tre siste jordbruksoppgjørene har også vært tidenes forenkling i jordbruket. Siden regjeringsskifte har jordbruket for øvrig hatt en solid inntektsvekst, og vi har sett en økning i matproduksjonen i Norge. Disse medlemmer viser til at regjeringen og stortingsflertallet vil legge til rette for landbruk over hele landet. Disse medlemmer vil gi bonden større frihet til å være selvstendig næringsdrivende samt ha større råderett over egen eiendom.

Disse medlemmer ønsker å videreføre regjeringens mål om forenkling, fornying og forbedring av norsk landbrukspolitikk i 2017. Det er viktig og riktig å legge til rette for en moderne og ressurseffektiv matproduksjon, bygd på strenge krav til mattrygghet. God dyrehelse og god dyrevelferd er viktig for produksjon av trygg mat og for omdømmet til norsk matproduksjon. Regjeringen har vedtatt en nasjonal strategi mot antibiotikaresistens for 2015–2020. Globalt er antibiotikaresistens et betydelig og voksende problem som medfører store belastninger på helsevesenet og mange dødsfall. Disse medlemmer viser til at regjerningen styrker kampen mot antibiotikaresistens i fjørfe- og svineholdet ved å øke bevilgningen til overvåkning, forskning og kunnskapsutvikling ved Veterinærinstituttet og videreføre målsettingen om å hindre at antibiotikaresistente MRSA-bakterier får fotfeste i norsk svinehold. Disse medlemmer påpeker viktigheten av en slik satsing da slike bakterier kan smitte mellom dyr og mennesker. Norsk landbruks- og matproduksjon er blant verdens reneste og tryggeste, og det er et konkurransefortrinn både i hjemmemarkedet og for norsk eksport av landbruksprodukter. Dette må vi ivareta og bygge videre på.

Disse medlemmer viser til viktigheten av å legge til rette for bedre utnytting av skogressursene. Skognæringen vil være viktig for å skape nye arbeidsplasser og verdiskaping i tiden fremover. Disse medlemmer viser til regjeringens ambisjon om å bedre infrastruktur i skogbruket. Norge har den laveste skogsveidekningen i Skandinavia. Utbygging av nye skogsveier har vært en viktig prioritet for denne regjeringen. Siden 2013 har innsatsen blitt doblet på bygging av tømmerkaier, og innsatsen på skogsveier har økt med 80 pst. En stor del av de eksisterende skogsveiene er gamle, og det er derfor viktig at det investeres i nye.

Disse medlemmer ønsker også at flere som begår kriminalitet mot dyr skal straffes for dette, og setter pris på at regjeringen høsten 2016 utvider dyrepolitiordningen slik at den nå omfatter både Sør-Trøndelag og Rogaland.

Disse medlemmer viser til viktigheten av at norsk landbrukspolitikk legger til rette for vekst og utvikling uavhengig av størrelsen på gårdsbruket, og bidrar til at landbruksgründere skal kunne utnytte det totale ressursgrunnlaget i inn- og utmark på landbrukseiendommen. I så henseende viser disse medlemmer til regjeringens satsing på alternativ næringsutvikling for å gi grunnlag for en mer fremtidsrettet landbruksproduksjon.

3.2.11.2.2 Merknader fra Arbeiderpartiet

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at Arbeiderpartiet i sitt forslag til statsbudsjett for 2017 foreslår at rammeområde 11 settes til 17 157 744 000 kroner, som er en økning på 35 500 000 kroner i forhold til regjeringens forslag. Disse medlemmer viser til Arbeiderpartiets alternative budsjett og øvrige merknader.

3.2.11.2.3 Merknader fra Kristelig Folkeparti

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 11 settes til 17 307 744 000 kroner, som er en økning på 185 500 000 kroner i forhold til regjeringens forslag.

Dette medlem viser til at regjeringen reduserer bevilgningen til forskningsprogrammet

ENERGIX i sitt forslag til statsbudsjett. Dette medlem mener dette er en viktig ordning som bidrar til økt kunnskap om bioøkonomi, og viser til Kristelig Folkepartis alternative budsjett hvor det foreslås å reversere regjeringens kutt på 13,5 mill. kroner

Dette medlem viser til at regjeringen foreslår å avvikle ordningen Trebasert Innovasjonsprogram. Dette medlem mener denne ordningen er viktig for å skape utvikling og ny kunnskap i skognæringen. Dette medlem viser til at norske skogressurser er viktig i fremtidens bioøkonomi, og at det derfor er viktig å opprettholde Trebasert Innovasjonsprogram. Dette medlem viser til Kristelig Folkepartis alternative budsjett hvor det foreslås å reversere regjeringens kutt på 19,5 mill. kroner.

Dette medlem viser til at Norge har store skogressurser som kan bidra til økt verdiskapning og arbeidsplasser i distriktene, men at utvikling i denne næringen hindres av blant annet utfordringer knyttet til effektiv transport. Dette medlem peker på at dette skyldes blant annet dårlige skogsbilveger og behov for flere tømmerkaier. Dette medlem viser til Kristelig Folkepartis alternative budsjett hvor det foreslås et flaskehalsprogram over fem år for å effektivisere tømmertransporten, som starter med 30 mill. kroner i 2017 utover regjeringens forslag.

Dette medlem viser til at antibiotikaresistente bakterier er et folkehelseproblem, og at svinebøndene står i fremste rekke for å forhindre smitte i Norge. Dette medlem mener at kompensasjonssatsene ved sanering av svinebesetninger må gjenspeile bedre bøndenes driftstap og viser til Kristelig Folkepartis alternative budsjett hvor det foreslås å øke kompensasjonssatsene med 20 mill. kroner.

Dette medlem viser til at landbruket står for de største utslippene, ved siden av transportsektoren, i ikke-kvotepliktig sektor. Dette medlem mener at vi skal ha et sterkt og klimavennlig landbruk i fremtiden. Dette medlem viser til Kristelig Folkepartis alternative budsjett hvor det foreslås 15 mill. kroner til klimarådgivning på hver enkelt gård for å sikre at tiltak som settes inn er tilpasset den enkelte gårds situasjon og dermed blir mest mulig effektiv.

Dette medlem viser også til at det i Kristelig Folkepartis alternative budsjett foreslås 10 mill. kroner til forskning på gjødsling og 10 mill. kroner til forskning på fôr. Dette medlem vil peke på at dette er to områder hvor det er mulig å redusere utslipp i landbruket, og at det trengs mer forskning om hvordan dette kan gjøres mest mulig effektivt gjennom riktig gjødsling og fôr.

Dette medlem viser videre til Kristelig Folkepartis alternative budsjett hvor det foreslås 10 mill. kroner til planteforedling. Dette medlem viser til at det er potensial for økt kvalitet og produksjon av for eksempel tømmer ved bruk av planteforedling og at man ved slike foredlingsgevinster kan redusere klimautslipp.

Dette medlem viser til at økt bruk av drenering/grøfting er et av tiltakene som ifølge rapporten «Landbruk og klima» har størst klimaeffekt. Dette medlem vil peke på at dette tiltaket dermed bør brukes mer der hvor det er mulig og hensiktsmessig, men at dagens sats er for lav. Dette medlem viser til Kristelig Folkepartis alternative budsjett hvor det foreslås å doble satsen for drenering fra 1 000 kroner per dekar til 2 000 kroner per dekar, og at det forslås å bevilge 70 mill. kroner til dette.

Dette medlem mener at Matsentralen i Oslo er viktig for å redusere matsvinn og for å sikre at frivillige organisasjoner får tilgang til overskuddsmat som kan gis videre til mennesker som trenger denne. Dette medlem viser til at Matsentralen i Oslo først og fremst finansieres i samarbeid mellom matindustri, dagligvarebransjen og organisasjonene, og at bare en svært liten andel har offentlig støtte. Dette medlem mener at Matsentralen i Oslo må opprettholdes, og viser til Kristelig Folkepartis alternative budsjett hvor det foreslås å bevilge 1 mill. kroner til Matsentralen i Oslo.

3.2.11.2.4 Merknader fra Senterpartiet

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 11 settes til 17 735 844 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 613 600 000 kroner.

Styrket verdikjede fra jord til bord

Dette medlem viser til at Senterpartiet vil øke norsk matproduksjon og satse mer på landbruk. Partiet foreslår derfor kraftfulle tiltak i hele verdikjeden fra mat til bord. Senterpartiet foreslår en økning til NIBIO på 50 mill. kroner. Økt kunnskap er en forutsetning for økt matproduksjon. I tillegg foreslår Senterpartiet å styrke både Mattilsynet og Veterinærinstituttet.

Senterpartiet vil ha en kraftfull investeringspakke for landbruket. Denne skal innrettes på en måte som bidrar til at vi har moderne bruk – både små og store – som kan utnytte ressursgrunnlaget i hele Norge.

Senterpartiet setter også i 2017 av midler til å følge opp jordvernstrategien som Stortinget har vedtatt. Regjeringen har foreløpig ikke kommet med noen konkrete tiltak som oppfølging av strategien, men Senterpartiet er utålmodige og mener at tiltak må iverksettes for å nå det ambisiøse, men viktige, målet for 2020.

Dette medlem påpeker at organisasjonene som jobber for landbruk- og bygdeinteresser, også er

viktige for så vel rekruttering til landbruket som for arbeid med dyrevelferd, biologisk mangfold, kulturarv og lokalmiljøutvikling. Senterpartiet er derfor svært kritiske til regjeringens forslag om å endre støtten til disse organisasjonene fra grunnstøtte til prosjektstøtte. Dette vil gi økt byråkratisering og svekket forutsigbarhet for organisasjonene. Senterpartiet reagerer også på at støtten ikke har vært prisjustert de siste årene og foreslår en økning på 5,5 mill. kroner i støtten til disse organisasjonene.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen videreføre ordningen med driftsstøtte til organisasjoner som får støtte over LMDs budsjett.»

Klimavennlig jord- og skogbruk

Dette medlem mener norsk landbruk er viktig for muligheten til klimavennlig matproduksjon i fremtiden. Landbruket selv er offensive i sine klimamål, og Senterpartiet vil bidra med midler til blant annet forskning, rådgivning på det enkelte bruk, klimainvesteringer og økt støtte til drenering.

Dette medlem mener regjeringens stadige skatteskjerpelser for denne næringen er svært kritikkverdig og foreslår å beholde skattefritak for investeringstilskudd i distriktene. Dette medlem foreslår også å øke jordbruksfradraget.

I likhet med næringa, mener dette medlem at regjeringens forslag om å innføre jordbruksfradrag for aksjeselskap i landbruket er begynnelsen på slutten for familielandbruket. Dette medlem foreslår derfor at fradraget fjernes for aksjeselskaper.

Dette medlem påpeker at skogen er en del av løsningen for å nå klima- og miljømål innenfor flere sektorer. Senterpartiet mener skogen er en formidabel ressurs som også vil være motoren i det grønne skiftet. Senterpartiet legger opp til en kraftig økning i satsingen på økt hogst, skogplanting og ikke minst på nye bruksområder for skog. Dette medlem har blant annet prioritert 50 mill. kroner til skogplanting, gjødsling og planteforedling. Dette medlem satser også 50 mill. kroner utover regjeringens satsing på infrastruktur gjennom både skogsbilveier og tømmerkaier. Flaskehalser på det offentlige veinettet må elimineres. Dette medlem er også kritisk til at «Trebasert innovasjonsprogram» foreslås nedlagt, og vil bruke 25 mill. kroner på å videreføre den suksessen regjeringen selv skriver at dette har vært.

Matsikkerhet og dyrehelse

Dette medlem minner om at Senterpartiet vil styrke arbeidet med matvaresikkerhet og beredskap. Blant annet vil partiet gi full kompensasjon ved utbrudd av MRSA, etablere beredskapslager for matkorn og bygge opp norsk produksjon av bier (humler) for å eliminere behovet for import til pollinering i veksthus.

Dette medlem vil også bruke 20 mill. kroner på tiltak mot antibiotikaresistens, samt sette av midler til økt kontroll av dyr innført til Norge. Spesielt mener partiet at kontrollen av såkalte gatehunder må økes betydelig, inntil et forbud mot denne typen import foreligger.

Dette medlem vil også styrke dyrevelferden og foreslår derfor å styrke Mattilsynet og å øke veterinærdekningen.

3.2.11.2.5 Merknader fra Venstre

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt alternative statsbudsjett for 2017 foreslår at ramme 11 settes til 17 090 944 000 kroner, som er en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på 31 300 000 000 kroner.

Dette medlem viser til at Venstres helhetlige forslag til statsbudsjett for 2017 tar utgangspunkt i budsjettforslaget fra regjeringen Solberg, jf. Prop. 1 S (2016–2017), samt tilleggsproposisjoner 1–5. Konkrete endringer på rammeområde 11 i forhold til disse dokumentene følger av omtale og tabeller under.

Dette medlem mener at landbruket har en viktig plass i framtidens Norge. Derfor vil Venstre ha et innovativt, bærekraftig og miljøvennlig landbruk. Norsk landbruk er avgjørende for å sikre bosetting i hele landet, biologisk mangfold, kulturlandskap og trygg matproduksjon.

Dette medlem ser på bonden som en selvstendig næringsdrivende med et spesielt forvalteransvar. Derfor er det viktig at gründermentaliteten får en viktig plass innenfor landbruket. Ressursgrunnlaget på bygdene må i større grad utnyttes til næringsutvikling og til bosetting også for folk uten direkte tilknytning til primærnæringene. Det må bli mer mangfold i landbruket. Lokale myndigheter må få større anledning til lokal tilpasning og til å se landbrukspolitikken i sammenheng med øvrig næringspolitikk. Landbruket må få mindre øremerking, færre skjemaer, færre og enklere retningslinjer. I tillegg til å produsere mat og biomasse må landbruket få en mer sentral rolle i å oppfylle samfunnsmål om livskraftige lokalsamfunn, levende kulturlandskap og natur- og miljøgoder.

Dette medlem ønsker overføringer til landbruket på om lag dagens nivå, men med mer produksjonsnøytrale og miljøvennlige tilskuddsordninger. I tillegg mener dette medlem at det må etableres en klarere deling av landbrukspolitikken der det stimuleres til økt effektivitet og større produksjonsmengde hos produsentene av «ordinære» landbruksprodukter, mens det på den annen side legges mer til rette for at landbrukseiendommene kan være et ut-

gangspunkt for noe mer enn «ordinær» produksjon, det være seg mer nisjeproduksjoner eller «opplevelsesproduksjon».

Dette medlem vil ha en mer aktiv bosettingspolitikk for de landbrukseiendommene som i all hovedsak er et sted å bo. Det bør bli enklere å få kjøpt småbruk, for å sikre bosetting og økt mangfold på bygdene.

Dette medlem vil sikre Norge et fortsatt handlingsrom for en nasjonal landbrukspolitikk innenfor rammen av WTO og andre internasjonale avtaleverk. Det er likevel åpenbart at både WTO-avtalen og den fremtidige TTIP-avtalen vil kreve en omstilling av den norske landbrukspolitikken, ikke minst gjelder dette en felles forståelse av at fremtidig avvikling av eksportsubsidier og et noe redusert tollvern er nødvendig for å slippe den fattige delen av verden til, for å leve opp til fremtidige internasjonale handelsavtaler som Norge velger å tre inn i og for å sikre en bærekraftig konkuranseevne for fremtidens norske landbruk.

Det kompliserte regelverket og mange av landbrukets lover og forskrifter er et hinder for utvikling av et mer fleksibelt landbruk der de som har lyst til å satse på næringen, får mulighet til å gjøre det.

Dette medlem viser til regjeringens forslag om å avvikle tilskuddet til økt bruk av tre som en del av verdiskapnings- og utviklingstiltak i skogbruket. Som en del av det grønne skiftet og som del i innsatsen for å skape bedre rammevilkår for innovasjon, økt sysselsetting og økt eksport innenfor bruk av skogens ressurser, mener dette medlem at det ikke er det rette tidspunkt å kutte dette tilskudd. Derfor foreslår dette medlem å videreføre programmet med 25 mill. kroner i 2017.

Skogsbilveier er en utfordring mot inngrepsfri natur i Norge, og støtteordninger som tilskudd til skogsbilveier gjør det mer lønnsomt å hugge i biologisk viktige områder. Det er sammenheng mellom gammel skog med truede arter og utilgjengelighet for skogbruk, og disse støtteordningene treffer ofte områder som er potensielle for vern. Dette medlem foreslår derfor å redusere tilskuddene til denne type aktivitet med 72 mill. kroner. Som en logisk konsekvens av dette, foreslår dette medlem å videreføre tilskuddet til Utviklingsfondet for skogbruket på 3,6 mill. kroner som regjeringen har foreslått fjernet under henvisning til økte tilskudd til skogsbilveger m.m.

Dette medlem viser til at det fortsatt er dyrevelferdsmessige utfordringer i norsk pelsdyrnæring. Dette medlem mener derfor at Norge må avvikle sin pelsdyrnæring. Som et ledd i en slik norsk avvikling foreslår dette medlem at det gis en omstillingsstøtte på 15 mill. kroner for bønder som driver med pelsdyroppdrett. Tilskuddet foreslås innført fra og med neste jordbruksperiode. En slik omstillingsstøtte finansieres ved å fjerne subsidiene til avløserordningen i pelsdyrnæringen på 15 mill. kroner.

Dette medlem vil ha en forsterket satsing på forskning på økologisk landbruk og matproduksjon. Dette medlem viser i så måte til forslag om ekstra skattefradrag for bønder som driver eller legger om til økologisk produksjon og forslag om å redusere momsen på økologiske matvarer, frukt og grønt, nærmere omtalt under rammeområde 21 i denne innstillingen.

For varig fruktbarhet i jorda, nok rent vann, dyrevern og dyrevelferd, naturmangfold og lokal mattrygghet, er økologisk landbruk et viktig alternativ og supplement til konvensjonelt landbruk. Arbeidet som gjøres i det økologiske miljøet på Tingvoll står helt sentralt for å få til dette. NORSØK og NIBIO på Tingvoll er særdeles viktig som nasjonalt kompetansesenter for økologisk landbruk. Samtidig er forskningssenteret en viktig del av forskningsmiljøet i Møre og Romsdal, et forskningsmiljø som sentrale myndigheter i altfor beskjeden grad satser på.

Dette medlem vil øke bevilgningen til prøveprosjektene med dyrepoliti gjennom å utvide ordningen med to enheter. Én i Innlandet (Hedmark) og én i Finnmark. Dette medlem mener dette vil styrke myndighetenes muligheter til å lykkes i arbeidet med å sikre dyrevelferden. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017, der det foreslås 2,1 mill. kroner til oppfølging hos Mattilsynet og 5,9 mill. kroner til politiet under rammeområde 5.

Dette medlem ønsker at Stortinget skal be regjeringen om å endre erstatningen for sau tapt til rovdyr, slik at den gir bedre økonomiske insentiver for å unngå tap.

Dette medlem fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge om erstatningsordningen for tap av sau i utmark, slik at den gir bedre økonomiske insentiver til å vokte om egne beitedyr.»

Dette medlem foreslår å øke bevilgningene til de to hestesentrene Norsk Fjordhestsenter i Nordfjordeid og Nord-Norsk Hestesenter i Målselv med 1,5 mill. kroner. Dette medlem mener det er viktig å ta vare på sjeldne husdyrraser og ønsker derfor å styrke dette arbeidet med 2 mill. kroner. Dette medlem viser til utfordringen med lus i norsk oppdrettsnæring og ønsker å styrke Mattilsynets arbeid med dette med 10 mill. kroner.

Dette medlem mener at det i dag gjøres mye bra arbeid med å styrke dyrevelferden i Norge, men at det gjennom blant annet offentlig støtte til organisasjoner kan gjøres mer. For å styrke det offentliges

støtte til organisasjoner som arbeider med å styrke dyrevelferden i Norge, foreslår dette medlem at støtten til NOAH økes til 1 mill. kroner og at støtten til Dyrevernalliansen økes til 1 mill. kroner i 2017 gjennom LMDs støtteordning til ulike organisasjoner. Dette medlem mener på den annen side at tilskuddet til Folkeaksjonen ny rovdyrpolitikk, foreslått til 1,6 mill. kroner i 2017, bør avvikles. Organisasjonen har som eneste formål å undergrave Stortingets rovdyrforlik.

Dette medlem viser videre til at regjeringen i forbindelse med Prop. 1 S Tillegg 1 (2016–2017) foreslår å overføre tilskuddsordningen til diverse organisasjoner til en prosjektstøtteordning fra 2018. Dette medlem støtter ikke dette forslaget. Dette medlem mener det er behov for å sette i verk særskilte klimatiltak i landbruket og ønsker å støtte næringens eget arbeid med dette med 10 mill. kroner.

Samlet foreslår dette medlem følgende konkrete endringer under rammeområde 11, Landbruk:

	Bokført (mill. kroner)
Styrking av mattilsynet	10,0
Dyrepoliti, to nye enheter.	2,1
Støtte til dyrevernorganisasjoner	1,0
Støtte til hestesenter	1,5
Sjeldne husdyrraser	2,0
Utviklingsfondet for skogbruket	3,6
Verdiskapingsprogrammet for tre	25,0
Klimakartlegging	10,0
Omstillingsstøtte, pelsdyr	15,0
Avvikling av støtte til Folkeaksjonen ny rovdyrpolitikk	-1,6
Reduksjon av tilskudd til bygging av skogsbilveier	-72,0
Avvikle tilskudd til eksportstøtte til bearbeidede varer	-12,9
Fjerning av subsidier til avløserordning i pelsdyrnæringen	-15,0
Sum ramme 11: landbruk	**-31,3**

3.2.11.2.6 Merknader fra Sosialistisk Venstreparti

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett og foreslår at rammeområde 11 settes til 17 067 944 000 kroner, som er en reduksjon på 54 300 000 kroner i forhold til regjeringens forslag i Prop. 1 S (2016–2017), inkludert Prop. 1 S (2016–2017) Tillegg 1–5.

Dette medlem peker på at regjeringa fører en politikk som vil forsterke sentraliseringa av landbruket, hvor større bruk vokser på bekostning av de mindre brukene. I en usikker verdenssituasjon er det viktig at Norge tar mål av seg til å bli mer selvberget, både i mat- og fôrproduksjon. Sosialistisk Venstreparti vil derfor ha et landbruk spredt over hele landet, hvor det er plass til mindre bruk, både kombinasjonsbrukerne og heltidsbønder. Regjeringens politikk går i motsatt retning.

Dette medlem mener at all matjord må holdes i hevd og dyrkes i hele landet. Derfor må kombinasjonsbrukerne fortsatt være bærebjelken i landbruket. Dette medlem går imot et sentralisert landbruk og økninger for de største, som ødelegger for melkeproduksjon i hele landet og setter dyrehelsen på spill. Det må bli lagt til rette for dyrking av mer korn, frukt og grønt. Sosiale ordninger som pensjonsordningene, som er veldig viktige for rekrutteringen til landbruket, må beholdes.

Sosialistisk Venstreparti er klare til å kjempe for trygg mat, dyrevelferd, levende bygder og distrikt, og miljøvennlig produksjon. Sosialistisk Venstreparti går mot regjeringens forslag om å åpne opp for at aksjeselskap kan få jordbruksfradrag.

Dette medlem viser til at skognæringa er en viktig del av framtidas industri i Norge. Gjennom kunnskap og teknologi kan man bruke hele treet til å skape høyverdige industriprodukter. Det som kan lages av olje, slik som plastprodukter, kan også lages av tre. Dette medlem viser til at det i Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett er satt av 100 mill. kroner til et eget program for bioøkonomi, samtidig som Trebasert Innovasjonsprogram foreslås styrket.

Dette medlem mener at økt verdiskaping basert på skogbruk må balanseres mot hensynet til vern av sårbar natur. Den viktigste grunnen til tap av artsmangfold er nedbygging av uberørt natur. Virkemiddelapparatet kan derfor ikke oppfordre til at den siste resten av uberørt natur bygges ned.

3.2.12 Rammeområde 12 (Olje og energi), under energi- og miljøkomiteen

3.2.12.1 SAMMENDRAG

Kap.	Formål	Prop. 1 S (2016–2017)
	Utgifter rammeområde 12 (i tusen kroner)	
1800	Olje- og energidepartementet	268 559
1810	Oljedirektoratet	479 000
1815	Petoro AS	352 300
1820	Norges vassdrags- og energidirektorat	1 060 600
1825	Energiomlegging, energi- og klimateknologi	2 286 000
1830	Forskning og næringsutvikling	957 700
1840	CO_2-håndtering	1 313 800
2440	Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten	25 500 000
2490	NVE Anlegg	-10 000
	Sum utgifter rammeområde 12	**32 207 959**

	Inntekter rammeområde 12 (i tusen kroner)	
4800	Olje- og energidepartementet	2 094
4810	Oljedirektoratet	161 654
4820	Norges vassdrags- og energidirektorat	182 000
4825	Energiomlegging, energi- og klimateknologi	1 861 000
4840	CO_2-håndtering	334 000
5440	Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten	95 500 000
5490	NVE Anlegg	200
	Sum inntekter rammeområde 12	**98 040 948**
	Sum netto rammeområde 12	**-65 832 989**

3.2.12.2 KOMITEENS MERKNADER

3.2.12.2.1 Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet foreslår at ramme 12 settes til -65 832 989 000 kroner, som er det samme som regjeringens forslag.

Disse medlemmer mener stabil energiforsyning er grunnleggende for et moderne velferdssamfunn og et konkurransefortrinn for norsk industri. Disse medlemmer vil videreutvikle norsk energibransje og sørge for stabile rammebetingelser for petroleumssektoren og fornybar energi i Norge. Disse medlemmer vil at Norge skal være en foregangsnasjon innen miljøvennlig energiproduksjon og -forbruk, blant annet innen vannkraft, vindkraft, bioenergi og andre fornybare energiformer. Disse medlemmer mener det må legges til rette for bruk av de energikilder/-bærere som totalt sett er mest lønnsomme, miljøvennlige og effektive for samfunnet.

Disse medlemmer viser til at olje- og gassvirksomheten er en bærebjelke i norsk økonomi og at næringen bidrar til arbeidsplasser og teknologi- og samfunnsutvikling over hele landet. Disse medlemmer viser til at petroleumsnæringen står for rundt en fjerdepart av den samlede verdiskapingen i Norge, og at det er en betydelig sysselsetting med lønnsomme arbeidsplasser som bidrar til både industriell og teknologisk utvikling av stor betydning. Disse medlemmer er opptatt av at utvinning av olje og gass må skje på mest mulig ressurseffektiv og miljøvennlig måte, noe som sikres gjennom CO_2-avgift og kvoteplikt. Disse medlemmer legger til grunn at tilgang på nye prospektive areal er bærebjelken i petroleumspolitikken og gir grunnlaget for å opprettholde verdiskaping og lønnsomme arbeidsplasser i hele landet. Disse medlemmer er derfor fornøyd med at regjeringen gjennom TFO 2015

og 23. konsesjonsrunde har tilbudt nye letearealer til selskapene på norsk sokkel.

Disse medlemmer viser til at utfordringene for petroleumsnæringen blir stadig mer komplekse. Disse medlemmer mener at stabile og forutsigbare rammevilkår er det aller viktigste for at petroleumsnæringen fortsatt skal kunne skape verdier og bidra til verdiskaping. Disse medlemmer viser videre til at store deler av ressursene befinner seg på større dyp, er mindre i volum og lenger fra land og at det derfor er behov for kontinuerlig kompetanse- og teknologiutvikling dersom man skal opprettholde aktivitetsnivået på norsk sokkel. Disse medlemmer viser til at regjeringen i forslaget til statsbudsjett styrker støtten til energi- og petroleumsforskning gjennom bl.a. ENERGIX og PETROMAKS2. Disse medlemmer viser videre til at regjeringen opprettholder satsingen på DEMO2000 for å avhjelpe norsk olje- og gassnæring i en vanskelig fase. Disse medlemmer viser til at midlene fra DEMO2000 raskt kan lyses ut til nye prosjekter og gi aktivitet og sysselsettingseffekt.

Disse medlemmer viser til at den regulerbare vannkraften er ryggraden i kraftsystemet vårt og at fornybar og miljøvennlig energi har gitt norsk næringsliv et viktig konkurransefortrinn. Disse medlemmer viser til at Stortinget våren 2016 behandlet Meld. St. 25 (2015–2016) Energipolitikken frem mot 2030, hvor viktige prinsipper for videre forvaltning vannkraften ble slått fast. Disse medlemmer viser til at skånsomme tiltak – herunder konsesjonsbehandling – også i vernede vassdrag kan vurderes i spesielt flom- og skredutsatte områder.

Disse medlemmer viser til at regjeringen videreføre satsingen på forebygging av flom- og skredskader. Disse medlemmer viser til at innsatsen særlig skal rettes inn der prosjekter kan forseres eller settes i gang i løpet av kort tid, og at tiltak på Sør- og Vestlandet blir prioritert for å skape arbeid og aktivitet i en region med økt ledighet. Disse medlemmer viser til at bevilgningene til flom- og skredforebygging er kraftig styrket siden regjeringen Solberg tiltrådte.

Disse medlemmer viser til at det skal opprettes et nytt investeringsselskap for å redusere klimagassutslipp, Fornybar AS. Disse medlemmer viser til at utvikling og bruk av ny teknologi er viktig for å redusere klimagassutslippene og bidra til å nå Norges forpliktelser. Disse medlemmer viser til at det kan være krevende å få ny teknologi ut i markedet og at investeringsselskapet i hovedsak skal rette investeringsinnsatsen mot ny teknologi i overgangen fra teknologiutvikling til kommersialisering. Disse medlemmer har merket seg at selskapet skal prioritere lav- og nullutslippsløsninger og skal kunne foreta investeringer i unoterte selskaper og investeringer gjennom såkalte fond-i-fond-løsninger.

3.2.12.2.2 Merknader fra Arbeiderpartiet

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at Arbeiderpartiet i sitt forslag til statsbudsjett for 2017 foreslår at rammeområde 12 settes til -65 582 989 000 kroner, som er en netto inntektsreduksjon på 250 000 000 kroner i forhold til regjeringens forslag. Disse medlemmer viser til Arbeiderpartiets alternative budsjett og øvrige merknader.

3.2.12.2.3 Merknader fra Kristelig Folkeparti

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 12 settes til -65 847 989 000 kroner, som er en netto inntektsøkning i forhold til regjeringens forslag på 15 000 000 kroner.

Dette medlem mener tilskudd til utjamning av overføringstariffer er en ordning som er viktig for forbrukerne i områder med særlig høye nett-tariffer og foreslår at det settes av 20 mill. kroner til dette formålet.

Dette medlem mener ras og skredforebygging er viktig for å sikre liv og helse, samt redusere den belastningen det er å bo i rasutsatte områder. Dette medlem foreslår at bevilgningen økes med 20 mill. kroner og at 15 mill. kroner av dette øremerkes til oppstart av Åknesremna- prosjektet.

Dette medlem foreslår at tilskudd til museums- og kulturminnetiltak, herunder Telemarkskanalen, økes med 2 mill. kroner.

Dette medlem mener hensynet til Norges klimaforpliktelse, samt hensynet til sårbare områder, gjør at petroleumsvirksomhet rundt iskanten må være utelukket. Dette medlem mener derfor at bevilgning på 57 mill. kroner til seismiske undersøkelser i Barentshavet nord ikke er hensiktsmessig og foreslår at denne strykes.

Dette medlem mener det er framtidsrettet å prioritere forskning på fornybar energi fremfor petroleumsforskning og foreslår at 50 mill. kroner omdisponeres fra PETROMAKS2 til ENERGIX.

3.2.12.2.4 Merknader fra Senterpartiet

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 12 settes til -65 451 589 000 kroner, som er en netto inntektsreduksjon i forhold til regjeringens forslag på 381 400 000 kroner.

Dette medlem viser til at Senterpartiet foreslår strategiske satsinger i budsjettet til Olje- og energidepartementet. Det kanskje viktigste tiltaket er at

partiet styrker ordningen som reduserer nettleie for privathusholdningene og bedriftene i distriktene, men Senterpartiet satser også kraftig på flom- og skredforebygging. En mer framtidsrettet og rettferdig kraftverksbeskatning er også en hovedsatsing.

Redusert nettleie i distriktene

Dette medlem påpeker at nettleie ofte er dyrere i distriktene enn i byene. Der nettariffen er høyest, ligger den 2,5 ganger høyere enn der den er lavest. Derfor har vi hatt en statlig tilskuddsordning som jamner ut forskjellene. I forslaget til statsbudsjett for 2017 har regjeringen lagt ned hele ordningen. I løpet av fire budsjetter er tilskuddet, som var på over 100 mill. kroner i 2013, redusert til null. Senterpartiet ser det som en viktig nasjonal oppgave å sørge for å redusere nettleie for husholdningene og bedriftene, og foreslår derfor å bevilge 100 mill. kroner til ordningen. Med 100 mill. kroner i potten vil totalt 23 nettselskap i fylkene Nordland, Finnmark, Troms, Hordaland, Buskerud, Hedmark, Telemark, Møre og Romsdal, Sogn og Fjordane, Rogaland og Oppland omfattes av ordningen. Selskap med gjennomsnittlig overføringskostnad lik eller høyere enn 41,47 øre/kWh vil tildeles støtte. Dette omfatter i overkant av 81 000 sluttkunder, og foreløpige beregninger viser at støtten vil ligge på mellom 1,92 og 18,83 øre/kWh.

Flom og skredforebygging

Dette medlem viser til at NRK 27. mai 2014 meldte at en intern oversikt fra Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) viste at over 50 byer og tettsteder i Norge venter på flomsikringstiltak. Norge har behov for et løft i det langsiktige arbeidet med flom- og skredforebygging fordi alt tyder på at vi vil oppleve stadig mer «vilt vær» i årene som kommer. Senterpartiet foreslår derfor å styrke bevilgningene med 75 mill. kroner.

Kraftverksbeskatning

Dette medlem fremholder at ved siden av olje og gass er vannkraften Norges viktigste ressurs. Rein, klimavennlig og rimelig energi fra norske vassdrag var avgjørende for industrireisingen og spiller fortsatt en sentral rolle i norsk økonomi. De store vannkraftutbyggingene ble gjort mulig gjennom tett samarbeid mellom stat, kommune og industri. Derfor har det også alltid vært et prinsipp at verdiene vannkraften skaper, skal deles mellom disse.

I dag står mange vannkraftkommuner overfor et stort inntektsbortfall, og det er beregnet at kommunene vil tape opp til 400 mill. kroner i kraftinntekter fra 2016 til 2017. Dette er en alvorlig situasjon for flere kommuner, som nå risikerer å måtte legge ned skoler og kutte kraftig i velferdstilbudet til sine innbyggere. Dette skjer blant annet som følge av at kommunenes del av kraftinntektene er redusert siden kapitaliseringsrenten for vannkraft ikke er blitt justert i tråd med markedsrentene de siste årene.

Senterpartiet foreslår i sitt alternative budsjett å nedjustere kapitaliseringsrenten fra 4,5 til 3 pst., og at det for fremtiden skal fastsettes et forutsigbart beregningssystem for denne renten som tar hensyn til markedsrentene. Dette vil sikre at kommunene også i fremtiden får en rimelig andel av kraftinntektene og kompensasjon for avståelse av naturressurser og tilrettelegging for verdiskaping som kommer hele landet til gode.

I tillegg ønsker Senterpartiet å styrke kraftselskapenes lønnsomhet ved å reversere regjeringens foreslåtte økning av grunnrenteskattesatsen fra 33 til 34,3 pst. Samtidig vil Senterpartiet styrke insentivene til investeringer og vedlikehold ved å heve normrenten for beregning av friinntekt med 0,5 prosentenheter. Til sammen vil dette gi kommuner og kraftselskaper større insentiv til å fortsette å investere og utvikle vannkraftnasjonen Norge videre. Dette er viktig ikke bare for verdiskapingen, men også for miljøet.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fastsette kapitaliseringsrenten for beregning av eiendomsskatt på vannkraftverk til 3 pst. med virkning for kommunenes utbetalinger i 2017. Regjeringen bes komme tilbake til Stortinget med en ny beregningsmodell for denne renten som tar høyde for markedsrentene, for eksempel gjennom rentenivået på statskasseveksler med løpetid på tolv måneder, og et rimelig risikopåslag.»

3.2.12.2.5 Merknader fra Venstre

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt alternative statsbudsjett for 2017 foreslår at ramme 12 settes til -65 971 789 000 kroner, som er en netto inntektsøkning i forhold til regjeringens forslag på 138 800 000 000 kroner.

Dette medlem viser til at Venstres helhetlige forslag til statsbudsjett for 2017 tar utgangspunkt i budsjettforslaget fra regjeringen Solberg, jf. Prop. 1 S (2016–2017), samt tilleggsproposisjoner 1–5. Konkrete endringer på rammeområde 12 i forhold til disse dokumentene følger av omtale og tabeller under.

Dette medlem viser til at Venstre vil omstille Norge til et klimavennlig samfunn, samtidig som en velfungerende og sikker energiforsyning opprettholdes. Skal de internasjonale klimautfordringene løses, kreves det at rike land som Norge tar en lederrolle i arbeidet med å vise at det er mulig å kombinere lave utslipp med et høyt velstands- og velferdsnivå. Dette medlem mener Norge har store muligheter

til å legge om energibruken, ta i bruk ny miljøteknologi i energiforsyningen og industrien, samtidig som dette kan bidra til å skape nye bedrifter og arbeidsplasser.

Dette medlem viser til at regjeringen i sitt budsjettforslag fortsatt ikke foreslår sterke nok virkemidler for å få økonomien inn på en kurs som gjør at målene i klimaforliket kan bli nådd.

Dette medlem er fornøyd med at Stortinget har fastslått at Norge skal tilslutte seg EUs klimarammeverk, og mener det er svært fornuftig at virkemiddelbruken i norsk klimapolitikk nå deles i to: ett sett virkemidler for sektorer som ikke er omfattet av det europeiske kvotemarkedet ETS, og ett sett virkemidler for sektorer som er omfattet av kvotemarkedet. I tillegg mener dette medlem at det bør fokuseres på virkemidler som tar ut næringspotensialet i fornybarnæringene i Norge og sørger for en mer robust energiinfrastruktur, for eksempel gjennom flere utlandsforbindelser i strømnettet.

Dette medlem viser til at utjevningstariffen for nettleie er en ordning som sikrer at det ikke er urimelig store utslag i nettkostnadene rundt om i landet. Dette medlem vil sette av 20 mill. kroner til dette formålet.

Dette medlem viser til at Venstre vil foreslå å innføre et reelt skattefradrag for miljøtiltak i egen bolig, i stedet for den noe kompliserte hybridordningen som regjeringen foreslår. Dette medlem mener man nå bør rendyrke Enova som et redskap for å ta ut klima-, teknologi- og energieffektiviseringspotensialet i større prosjekter, og på sikt avvikle tilskuddene til energitiltak i private boliger.

Dette medlem viser til behovet for å utvikle umoden fornybar teknologi, og vil bevilge 3 mill. kroner til MET-senteret for å bidra til å utløse flytende offshore havvind. Dette medlem ønsker videre at vi i Norge skal utvikle og bygge en offshore demonstrator vindpark for å skape et fundament for industrialisering. En slik vindpark må demonstrere oppskalering/industrialisering av ny og eksisterende teknologi. Målet må være å etablere nye samarbeidsløsninger for økt norsk verdiskapning med mål om å løfte norsk andel fra 30 til 50 pst.

Dette medlem fremmer derfor følgende forslag;

«Stortinget ber regjeringen senest i forbindelse med statsbudsjettet 2018 presentere en plan for utvikling av et demonstrasjonsprosjekt for havvind. Formålet skal være å demonstrere ny teknologi, industrialisere norske løsninger og utvikle norske verdikjeder for økt norsk verdiskapning ved eksport. Stortinget ber regjeringen i strategien vise hvordan havvind basert på lønnsomhet kan bidra til elektrifisering av norsk sokkel og til krafteksport.»

Dette medlem har vært positiv til at Transnova slås sammen med Enova, og mener dette gjør at man kan se hele den fornybare energikjeden i sammenheng. Men dette medlem vil peke på behovet for å ta i bruk ny og miljøvennlig teknologi og miljøvennlig drivstoff. Dette medlem viser til at Stortinget har satt som mål at alle personbiler som selges i 2025, skal være nullutslippsbiler. For å nå dette målet mener dette medlem at Enova må styrkes betraktelig i sitt arbeid for infrastruktur for nullutslippsløsninger. Dette medlem viser til at Venstre foreslår å øke nettariffen, og at dette påslaget i sin helhet går til styrking av Enova på til sammen 630 mill. kroner. Dette medlem peker på at disse midlene i hovedsak skal gå til nullutslippsinfrastruktur innenfor transportsektoren.

Dette medlem viser til at CO_2-fangst og lagring er et viktig virkemiddel for å redusere utslipp fra kraftproduksjon og industri, og at Norge som en storprodusent av fossil energi har et spesielt ansvar for å utvikle denne teknologien. Dette medlem viser til behovet for flere robuste CCS-prosjekter, og foreslår å gi regjeringen tilsagnsfullmakt for hele planleggingsperioden for de CCS-prosjektene de er i gang med.

Dette medlem foreslår på denne bakgrunn:

«Stortinget samtykker til at regjeringen får fullmakt til å gi økonomisk tilsagn til videre planlegging av CCS-prosjektene utover gitte bevilgninger.»

Dette medlem mener Norge i større grad bør informere om CCS internasjonalt for å bygge opp aksept for denne type klimaløsning, og vil bevilge 10 mill. kroner til dette formålet.

Dette medlem mener Norge har et ansvar for å ligge i forkant av utviklingen innen petroleumsnæringen, og mener miljøkrav vil bidra til å styrke næringens konkurranseevne på lengre sikt. Petroleumsaktivitet på norsk sokkel må ta hensyn til andre aktiviteter og andre interesser knyttet til miljø, fiskeri og sjøfart. Dette medlem ønsker derfor å føre en politikk for skånsom petroleumsaktivitet. Skånsom aktivitet skjer gjennom etablering av petroleumsfrie soner hvor miljøet er mest sårbart og gjennom strenge miljøkrav tilknyttet aktivitet i de områdene aktivitet er forsvarlig innenfor økosystemenes rammer. Dette medlem foreslår derfor å avvikle kartlegging av petroleumsforekomster, siden dette først og fremst er kartlegging av sårbare områder, og reduserer overføringene til dette formålet med 57 mill. kroner. Dette medlem vil i tillegg redusere tilsvarende type aktivitet rundt sårbare områder i Oljedirektoratet med 62,5 mill. kroner.

Dette medlem viser til at Norge skal gå gjennom et grønt skifte, og at den lave oljeprisen og den

økte arbeidsledigheten viser hvor avhengige Norge er av petroleumsnæringen. Dette medlem viser til det regjeringsnedsatte utvalget «Grønn konkurransekraft» mener forskningen må vris fra fossil energi til grønne næringer, og dette medlem er enig i at det ikke er riktig at staten bruker så store beløp på petroleumsforskning som regjeringen foreslår, siden forskningsressursene bør prioriteres til de andre næringer som må bygges opp parallelt. Dette medlem vil derfor redusere petroleumsforskningen med 390 mill. kroner, og viser til at Venstre foreslår tilsvarende økning av annen type forskning på andre rammeområder.

Dette medlem viser til at Venstre foreslår et nytt teknologioverføringsprogram fra olje og gass til nye næringer på 60 mill. kroner, som i stor grad brukes til å opprette regionale idélaber for å understøtte teknologitransformasjon fra oljerelaterte teknologier til andre samfunnsområder.

Dette medlem viser til at oljeprisen på sikt er usikker, og at kostnadene for nye petroleumsprosjekter er høye. Dette medlem mener, i likhet med «Grønn konkurransekraft», at staten og fellesskapet tar en for høy risiko i nye petroleumsprosjekter, noe prosjektet Goliat viser med all tydelighet.

På denne bakgrunn foreslår dette medlem:

«Stortinget ber regjeringen sette i gang en norsk offentlig utredning av petroleumsskattesystemet og hvilke konsekvenser et nytt globalt klimamål om å begrense den globale oppvarmingen til maksimalt 1,5 °C må ha på innretningen av norsk petroleums- og petroleumsskattepolitikk.»

Dette medlem viser til at Venstre ønsker å redusere fribeløpet i sitt skatte- og avgiftsopplegg, og øke petroleumsskatten med 1 prosentpoeng med samme begrunnelse som Grønn konkurransekraft. Dette medlem visere videre til at en høy CO_2-avgift er det mest hensiktsmessige virkemiddelet for å prise inn CO_2-kostnader inn i nye og eksisterende petroleumsprosjekter, og viser til at Venstre foreslår å øke denne avgiften.

Dette medlem mener det er unaturlig at Petoro ikke finansieres gjennom kontantstrømmen til SDØE. Dette medlem foreslår derfor at finansieringen av Petoro fjernes fra statsbudsjettet, og ønsker å gi Petoro mulighet til å ha en langt mer fleksibel finansiering gjennom inntektene fra SDØE. Dette muliggjør også at Petoro har en langt mer aktiv porteføljeforvaltning, noe som vil sikre bedre utnyttelse og bedre forvaltning av statens eierinteresser på norsk sokkel. Dette medlem foreslår derfor å avvikle postene på Olje- og energidepartementets budsjett, og opprette tilsvarende poster på SDØEs budsjett. Dette medlem mener det statlige heleide selskapet ikke har noen naturlig rolle på Islands sokkel, og ønsker å avvikle dette engasjementet, og reduserer disse bevilgningene med 8,6 mill. kroner.

Dette medlem viser til at regjeringen foreslår at Fornybar AS skal budsjettere med like stor tapsavsetning som for ordinære såkornfond. Dette medlem mener Fornybar AS ikke kan sammenlignes med et ordinært såkornfond, da risikoprofilen ikke er sammenlignbar.

Samlet foreslår dette medlem følgende konkrete endringer under rammeområde 12, Olje og energi:

Tekst	Bokført (mill. kr)
Tilskudd til utjevning av overføringstariffer	20,0
Bevilgning til Enova	630,0
Teknologioverføringsprogram fra olje og gass til nye næringer	60,0
Tilskudd til MET-senteret	3,0
Internasjonalt arbeid med CO_2-håndtering	10,0
Kartlegging, petroleumsaktivitet	-57,0
Diverse oppdrags- og samarbeidsvirksomhet, Oljedirektoratet.	-62,5
Administrasjonsutgiftene knyttet til Petoro AS flyttes «under streken» og blir en del av SDØEs kontantstrøm	-343,7
Avvikling av Petoros engasjement i leteboring rundt Island	-8,6
Petroleumsforskning	-390,0
Sum ramme 12: olje og energi	**-138,8**

Tekst	Bokført (mill. kr)
«Under streken»	
Fornybar AS. Gå mot regjeringens forslag om å budsjettere med like stor tapsavsetning som ordinære såkornfond.	0,0
SDØE. Reduksjon i investeringer tilsvarende kostnader med Petoro.	-343,7
Petoro, Administrasjon	343,7

3.2.12.2.6 Merknader fra Sosialistisk Venstreparti

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett og foreslår at rammeområde 12 settes til -65 370 589 000 kroner, som er en økning på 462 400 000 i forhold til regjeringens forslag i Prop. 1 S (2016–2017) inkludert Prop. 1 S (2016–2017) Tillegg 1–5.

Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås 630 mill. kroner i ekstra bevilgning til Enova sammenlignet med regjeringen, for å kutte utslipp og spare energi i industri, havner og bygg. I tillegg til dette foreslår Sosialistisk Venstreparti et skattefradrag for klima- og ENØK-tiltak i husholdningene og øker støtten til lade-infrastuktur i veitransporten og elektrifisering av fergeflåten over andre rammeområder, noe som igjen vil frigjøre midler Enova i dag bruker på denne satsingen.

Dette medlem viser også til at Sosialistisk Venstreparti øker satsingen på CO_2-fangst og -lagring fra industrien, slik at man kan ha framdrift i arbeidet med en transport- og lagringsløsning til fullskalarensingen av utslippene på Klemetsrud og ved Yara og Norcems anlegg i Grenland.

Dette medlem mener Norges forskningsinnsats må vris bort fra forskning på olje og over på framtidens fornybare løsninger. I Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett foreslås derfor kutt i støtten til petroleumsforskning samtidig som vi foreslår å øke den klimavennlige forskningen. I tillegg foreslås kutt i bevilgninger til oljeleting. For å flytte kompetansen fra oljenæringen over i fornybarnæringene foreslås det videre å bygge en demonstrasjonspark for havvind, og det foreslås å bevilge 50 mill. kroner i oppstartsmidler i tillegg til inntil 500 mill. kroner i tilsagnsfullmakt til arbeidet.

Dette medlem minner om at klimaendringene også vil ramme Norge hardt, blant annet i form av skred, flom og styrtregn. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås å øke støtten til flom- og skredsikring med 100 mill. kroner. Dette er en del av et forslag til satsing på klimatilpasning på til sammen 650 mill. kroner.

3.2.13 Rammeområde 13 (Miljø), under energi- og miljøkomiteen

3.2.13.1 SAMMENDRAG

Kap.	Formål	Prop. 1 S (2016–2017)
	Utgifter rammeområde 13 (i tusen kroner)	
595	Statens kartverk, arbeid med tinglysing og nasjonal geografisk infrastruktur	1 209 938
1400	Klima- og miljødepartementet	491 789
1410	Miljøforskning og miljøovervåking	786 957
1420	Miljødirektoratet	4 033 813
1422	Miljøvennlig skipsfart	5 338
1423	Radioaktiv forurensning i det ytre miljø	15 629
1424	MAREANO	33 684
1425	Vilt- og fisketiltak	87 909
1429	Riksantikvaren	605 612
1432	Norsk kulturminnefond	86 659
1471	Norsk Polarinstitutt	295 084
1472	Svalbard miljøvernfond	14 638
1474	Fram – Nordområdesenter for klima- og miljøforskning	51 985

Kap.	Formål	Prop. 1 S (2016–2017)
1481	Klimakvoter	264 597
1482	Internasjonale klima- og utviklingstiltak	2 806 923
	Sum utgifter rammeområde 13	**10 790 555**
	Inntekter rammeområde 13 (i tusen kroner)	
3595	Statens kartverk, arbeid med tinglysing og nasjonal geografisk infrastruktur	831 048
4400	Klima- og miljødepartementet	2 138
4420	Miljødirektoratet	147 646
4429	Riksantikvaren	5 631
4471	Norsk Polarinstitutt	83 824
	Sum inntekter rammeområde 13	**1 070 287**
	Sum netto rammeområde 13	**9 720 268**

3.2.13.2 Komiteens merknader

3.2.13.2.1 Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet foreslår at ramme 13 settes til 9 720 268 000 kroner, som er det samme som regjeringens forslag.

Disse medlemmer viser til at miljø- og klimautfordringene er globale og krever nasjonale så vel som internasjonale løsninger. Disse medlemmer viser til at Parisavtalen og Norges felles utslippsforpliktelse overfor EU er forpliktende og ambisiøse mål for klimapolitikken. Disse medlemmer legger til grunn føre-var-prinsippet og et generasjonsperspektiv i utformingen av klima- og miljøpolitikken og mener dette må danne en ramme rundt alle våre politiske satsingsområder. Disse medlemmer viser til at naturmangfoldet er livsgrunnlaget for mennesker på jorda. Velfungerende økosystemer er en forutsetning for stabilitet, velferd og vekst i menneskelige samfunn. Disse medlemmer vil ta vare på naturmangfoldet for kommende generasjoner og mener det best skjer gjennom en kombinasjon av vern og bærekraftig forvaltning og bruk.

Disse medlemmer mener at Norge, med sine sterke teknologimiljøer, en høyt utdannet og kompetent befolkning og sine fornybare energiressurser, har alle forutsetninger for å klare omstillingen til et lavutslippssamfunn. Disse medlemmer vil derfor prioritere klima- og miljøtiltak som er kostnadseffektive, eller som kan bidra til store teknologiske fremskritt innen transport-, industri-, kraft- og byggsektorene. Disse medlemmer mener at vi må ta markedet i bruk for å gjøre gode klima- og miljøløsninger lønnsomme.

Disse medlemmer mener god klima- og miljøpolitikk ikke først og fremst er budsjettposter og bevilgninger, men også mange avgjørelser som ikke har direkte konsekvenser for statsbudsjettet. Dette innebærer at alle sektorer og aktører i samfunnet bidrar til å redusere klimagassutslipp og lokal miljøforurensning. Disse medlemmer viser til at prioriteringene i statsbudsjettet for 2017 inneholder mange gode grep og støtter opp om regjeringens fem prioriterte satsingsområder i klimapolitikken; reduserte utslipp fra transportsektoren, utvikling av lavutslippsteknologi i industrien, CO_2-håndtering, fornybar energi og miljøvennlig skipsfart.

Disse medlemmer er tilfreds med at Klima- og miljødepartementets budsjett styrkes og inneholder flere nye satsinger. Disse medlemmer viser til at regjeringen foreslår å styrke overføringen til Energifondet i 2017, noe som gir en økning i midlene til Enova sammenlignet med 2016. Disse medlemmer viser videre til at regjeringen legger opp til å avvikle Fond for klima, fornybar energi og energiomlegging fra og med 2018, og at overføringen til Energifondet fra og med 2018 erstattes med en ordinær utgiftspost som frikobles fra rentenivået. Disse medlemmer mener at mye av løsningen på klimautfordringen nettopp ligger i teknologiutvikling og å erstatte fossil energi med fornybar energi som gir lavere klimagassutslipp. Disse medlemmer viser i den sammenheng til at regjeringen foreslår å styrke forskningsinnsatsen på tiltak innenfor ikkekvotepliktig sektor for å bidra til å nå 2030-målene.

Disse medlemmer viser til at transportsektoren står for en betydelig andel av norske innenlands klimagassutslipp, og at det derfor er viktig å styrke kollektivtrafikken, fase ut fossil energi og erstatte den med fornybar, og gjøre vare- og godstransporten mer miljøvennlig for å redusere utslippene. Disse medlemmer viser til at statsbudsjettet bygger opp under målet om å ta all vekst i persontrafikken i storbyene og byområdene med kollektiv, gange og sykkel.

Disse medlemmer viser til at verden vil trenge stadig mer energi, at fossile energikilder vil være en viktig del av verdens energiforsyning i mange tiår fremover, og at norsk olje- og gass utvinnes med et av verdens strengeste regelverk for helse, miljø og sikkerhet. Disse medlemmer mener at utvikling av en kostnadseffektiv teknologi for CO_2-fangst og lagring (CCS) vil være viktig for å redusere fremtidige klimagassutslipp, og viser til at budsjettet inneholder et bredt spekter av aktiviteter innenfor forskning og utvikling på CCS. Disse medlemmer er derfor fornøyd med at regjeringen bevilger midler til å gå videre med konseptstudier for fullskala CO_2-håndtering i Norge som gjør det mulig å gå videre med alle tre fangstprosjektene frem til konseptvalg skal gjøres.

Disse medlemmer viser til at skogen i Norge inneholder et stort biologisk mangfold, og er derfor tilfreds med at regjeringen viderefører det høye nivået på midler til frivillig skogvern. Disse medlemmer er videre tilfreds med at oppryddingsprosjektene i Sandefjord havn og Puddefjorden, som ble styrket i statsbudsjettet for 2016, videreføres slik at dette viktige miljøarbeidet kan fortsette.

3.2.13.2.2 Merknader fra Arbeiderpartiet

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at Arbeiderpartiet i sitt forslag til statsbudsjett for 2017 foreslår at rammeområde 13 settes til 10 246 268 000 kroner, som er en økning på 526 000 000 kroner i forhold til regjeringens forslag. Disse medlemmer viser til Arbeiderpartiets alternative budsjett og øvrige merknader.

3.2.13.2.3 Merknader fra Kristelig Folkeparti

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 13 settes til 10 027 668 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 307 400 000 kroner.

Dette medlem mener det er viktig å holde et høyt tempo i det frivillige skogvernet, og foreslår dette formålet økt med 50 mill. kroner.

Dette medlem foreslår posten til truede arter og natur øket med 10 mill. kroner.

Dette medlem foreslår at det settes av 7 mill. kroner til laksetrapper i Vefsnavassdraget.

Dette medlem understreker viktigheten av å fortsette og forsterke satsingen på vannressursforvaltning og foreslår denne økt med 30 mill. kroner.

Dette medlem vil styrke bevilgningen til friluftsformål med 5 mill. kroner og peker spesielt på utvidelse av skjærgårdstjenesten til i første omgang å utvides til å omfatte også Møre og Romsdal.

Dette medlem vil øke bevilgningen til miljøovervåking og økologisk grunnkart med 50 mill. kroner. Det er særdeles viktig å kartlegge miljøverdier, slik at det på alle nivåer kan gjøres en kunnskapsbasert arealdisponering på en effektiv måte.

Dette medlem viser til at ordningen med tilskuddsmidler til klimatiltak i kommunene, klimasats, har vært svært positiv, og vil øke disse bevilgningene med 100 mill. kroner.

Dette medlem foreslår å øke posten til verdensarv/kulturlandskap med 20 mill. kroner og vil særlig øke antallet «utvalgte kulturlandskap», som er svært viktige blant annet for villbier og andre pollinerende insekter.

Dette medlem foreslår en styrking av tiltak mot marin forsøpling med 10 mill. kroner.

Dette medlem peker på at det er avgjørende å restfinansiere utgravingene av kongsgårdprosjektet på Avaldsnes, og foreslår 5,4 mill. kroner til dette.

Dette medlem påpeker at det er viktig at staten støtter opp under verdensarvområdene våre, og foreslår økning av bevilgningene til disse med 5 mill. kroner. Klimaendringene som fører til enorme konsekvenser for våre arktiske områder, må møtes med kunnskap. Dette medlem foreslår derfor en bevilgning på 5 mill. kroner til forskning på isavhengige pattedyr.

Dette medlem foreslår å øke bevilgningene til regionalparker i Østfold, Telemark, Finnmark, Sogn og Fjordane og Oppland med 10 mill. kroner.

3.2.13.2.4 Merknader fra Senterpartiet

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 13 settes til 9 921 468 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 201 200 000 kroner.

Dette medlem minner om at Senterpartiet slutter opp om målet om å kutte norske utslipp med minst 40 pst. i 2030 (sammenlignet med 1990-nivået) og felles gjennomføring med EU. For at Norge skal nå sitt klimamål om å kutte utslippene til 47 mill. tonn CO_2-ekvivalenter i 2020, må utslippene reduseres med mellom 1,5 og 2 mill. tonn årlig.

Samtidig som det satses på klimaomstilling må det påses at de sentrale bærebjelkene i «den norske modellen» består: sosial og geografisk utjamning. Når det gjelder transport, må det for eksempel tas hensyn til om den enkelte har klimavennlige alternativer. I de folketunge områdene har man gjerne et omfattende kollektivtilbud. I distriktene kan de fleste ikke basere seg på kollektivtrafikk, og privatbilen er løsningen som får hverdagen til «å gå opp». Det er derfor grunn til å være kritisk til marginale økninger i avgifter som påviselig ikke har den ønskede effekt. Det man ønsker, er reelle utslippskutt. Generelle økninger i drivstoffavgiftene, slik det er foreslått i framlegget til statsbudsjett for 2017, er av en slik karakter

at de neppe har noen klimaeffekt. Brukt på en slik måte vil drivstoffavgifter svekke legitimiteten til klimapolitikken.

Dette medlem understreker at klimapolitikkens legitimitet er et sentralt anliggende. Vi trenger bred oppslutning om norske omstillingstiltak. Senterpartiet vil arbeide for en klimapolitikk som mest av alt gir insitamenter for dem som velger klimagunstige løsninger, og være varsom med virkemidler som påfører økte belastninger på alle. Senterpartiet velger «gulrot» framfor «pisk» der det er mulig. Det viktigste er resultatene og at klimautslippene går ned.

Nå er det mest sentralt å få ned utslippene i transportsektoren, utvikle lavutslippsteknologi i industrien, satse offensivt på CO_2-håndtering og styrke Norges rolle som leverandør av fornybar energi. Vi må også vri økonomien fra å være en klassisk, forbruksbasert, lineær økonomi til en mer kretsløpsbasert økonomi.

Senterpartiets alternative statsbudsjett inkluderer en klimapakke på over 4 mrd. kroner. I tillegg går Senterpartiet inn for et grønt investeringsselskap med 10 mrd. kroner i kapital og 20 mrd. kroner til Enova-fondet.

CO_2-fond for næringstransport

Dette medlem fremholder at næringslivets NO_x-fond har vært en suksess. NO_x-fondet er bygget på en modell hvor tilsluttede bedrifter i næringslivet – i stedet for å betale NO_x-avgift – betaler inn penger til fondet og samtidig kan søke fondet om støtte til utslippsreduserende tiltak.

Flere har nå tatt til orde for en lignende modell på et annet viktig felt: næringstransporten. Tungtrafikken (lastebiler, busser, varebiler, anleggs- og landbruksmaskiner, ferger, innenriks sjøfart og innenriks luftfart) står i dag for dobbelt så store utslipp som personbilparken.

Et CO_2-fond kan etableres gjennom en miljøavtale mellom næringsorganisasjonene og staten om utslippsreduksjoner, hvor næringsaktører tilsluttet avtalen kan søke om tilskudd til investeringer i klimavennlige kjøretøy og utbygging av fylle- og ladeinfrastruktur.

Dette medlem går derfor inn for at regjeringen setter i gang en prosess med de berørte næringsorganisasjonene om et CO_2-fond for tungtrafikken, hvor målet er å komme fram til enighet om framtidig finansiering. Dette medlem foreslår at staten går inn med 1 mrd. kroner av avgiftsinntektene fra CO_2-avgiften som oppstartsbevilgning til fondet, og forutsetter at dette bidraget brukes til å utløse raskest mulig omstilling av norsk tungtransport.

Satsing på biodrivstoff

Dette medlem viser til at både transportmyndighetene og næringslivet har pekt på biodrivstoff som den viktigste kilden til å få ned utslippene fra transportsektoren fram mot 2030. Andelen biodrivstoff i Norge er langt lavere enn i våre naboland. Senterpartiet mener det er behov for en langsiktig og omforent opptrappingsplan for bruk av biodrivstoff der det settes et omsetningskrav på 20 pst. for biodrivstoff i 2020, hvorav minst 13 pst. skal være såkalt avansert eller andre generasjons biodrivstoff. Senterpartiet går også inn for at dobbelttellingen av avansert biodrivstoff skal videreføres, og at avgiftspolitikken målrettes slik at innenlands produksjon gis langsiktige og forutsigbare rammevilkår. Mest mulig av det biodrivstoffet som fases inn, skal være av den avanserte typen.

Dette medlem påpeker at det kanskje viktigste nå er å gi produsentene av biodrivstoff langsiktige og trygge rammevilkår, slik at det kan treffes kloke investeringsbeslutninger. Derfor går Senterpartiet inn for en plan for hvordan omsetningskravet for biodrivstoff og avansert biodrivstoff skal økes i årene fram mot 2030, hvor målet i 2030 er at transportsektoren skal være fossilfri. Det legges samtidig til rette for en raskest mulig utfasing av biodrivstoff som inneholder PFAD, og en streng praksis med hensyn til EUs bærekraftskriterier.

Dette vil både kunne gi store reduksjoner i utslipp fra transportsektoren. Samtidig gir det marked for økt avvirkning av skog, noe som også er en avgjørende brikke i klimapolitikken. Alle FNs klimapanels scenarier er basert på økt hogst av skog og økt bruk av biomasse globalt. Fram mot 2030 bør det settes et mål om bruk av biodrivstoff som er på linje med det transportetatene har lagt til grunn for Nasjonal transportplan, der det settes mål om 1,7 mrd. liter biodrivstoff. Det kan årlig gi en reduksjon i CO_2 utslipp på 4–5 mill. tonn.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fastsette en opptrappingsplan for omsetningskravet slik at andelen biodrivstoff øker til 20 pst. i 2020.»

«Stortinget ber regjeringen legge til grunn at dobbelttellingen av avansert biodrivstoff skal videreføres, og at avgiftspolitikken målrettes slik at innenlands produksjon gis langsiktige og forutsigbare rammevilkår.»

«Stortinget ber regjeringen sørge for at mest mulig av økningen i biodrivstoffomsetningen skal skje ved bruk av avansert biodrivstoff, og legge til grunn delkrav for avansert biodrivstoff på 13 pst. i 2020.»

«Stortinget ber regjeringen legge fram en plan for hvordan innblandingskravet for biodrivstoff og avansert biodrivstoff skal økes i årene fram mot 2030, hvor målet i 2030 er at transportsektoren skal være fossilfri. Det legges samtidig til rette for en raskest mulig utfasing av biodrivstoff som inneholder PFAD, og en streng praksis med hensyn til EUs bærekraftskriterier.»

Veiprising

Dette medlem viser til at Senterpartiet går inn for å utrede et system med avansert veiprising, slik NAF har gjort seg til talsmann for. Målet må være at:

a) Biler som slipper ut mye CO_2, skal belastes hardere enn de som har lave eller ingen utslipp.
b) Bilbruk i områder hvor det er få alternativ til bilbruk får lavere/ingen avgift, mens bilbruk i områder hvor alternativene er gode, får høyere avgift.
c) Reiser på købelastede veier i rushtider belastes hardere enn reiser utenom disse tidene.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede hvordan avansert veiprising kan bidra til en mer rettferdig og miljøeffektiv beskatning av bilbruk.»

Grønn vekst

Dette medlem påpeker at en grønn omlegging av næringslivet vil kunne bli en betydelig styrke for Norge. Derfor legger Senterpartiet opp til kraftigere satsing på miljøteknologi enn det regjeringen gjør ved å styrke miljøteknologiordningen med 65,5 mill. kroner.

Dette medlem viser til at Senterpartiet vil etablere et nytt grønt investeringsselskap med en startkapital på 10 mrd. kroner. Investeringsselskapet skal investere i selskaper som tar en ledende og strategisk rolle i utvikling av nye løsninger og teknologier basert på grønt karbon. Norske bedrifter og kunnskapsmiljøer har en omfattende satsing på utvikling av miljøteknologi og er langt fremme innen flere sentrale områder av global betydning, blant annet skipsfart og maritim næring, aluminiums- og ferrolegeringsindustrien, skog- og treindustrien, marin sektor og næringsmiddelindustrien. Satsing på utvikling av miljøteknologi er en nødvendig satsing for å opprettholde norske bedrifters konkurransekraft i årene som kommer og sikre fremtidig verdiskaping. Bedrifter som ikke evner å omstille seg i takt med det grønne skiftet, taper i den internasjonale konkurransen.

Satsing på skog og landbruk

Dette medlem viser til at det i Norge i dag er en årlig tilvekst i skogen på om lag 25 mill. kubikkmeter, mens avvirkningen ligger på om lag 10 mill. kubikkmeter årlig. Av nettoøkningen i stående skog er det ifølge Norsk Institutt for Bioøkonomi (NIBIO) et bærekraftig grunnlag for å øke avvirkningen med minst 5 mill. kubikkmeter i året. Gjennom utbygging av infrastruktur som blant annet nye skogsbilveier kan dette kvantumet økes ytterligere. I tillegg vil tiltak for økt tilvekst på sikt gi ytterligere mulighet for økt avvirkning. Det er også rom for å utnytte skogavfall som topper og grener (grot), som i dag stort sett blir liggende igjen i skogen fordi lønnsomheten er for dårlig. Grot utgjør anslagsvis 20–30 pst. av biomassen i granskog.

Dette medlem viser til at Senterpartiet mener økt bruk av skogressursene er helt avgjørende i klimapolitikken. FNs klimapanel forutsetter i sin femte rapport at bruken av moderne bioenergi minst må femdobles for å nå togradersmålet. Det betyr betydelig økt skogsavvirkning og mer planting enn i dag. Skog kan erstatte utslippsintensive alternativer i en rekke anvendelser som økt bruk av tre i bygg, økt bruk av avansert biodrivstoff og økt bruk av biomasse til erstatning for fossile varer. Dette vil være en klok og fornuftig del av bioøkonomien, som krever en bevisst satsing i årene framover.

Bioøkonomien representerer utvikling av nye løsninger og endring av markeder. Senterpartiet har en klar satsing på bioøkonominæringene landbruk, skog, fiske og oppdrett. Dette medlem foreslår derfor 40 mill. kroner til oppstart av en ny bioøkonomiordning hos Innovasjon Norge, til produkter utover energiformål. Dette medlem venter også utålmodig på regjeringens svært forsinkede bioøkonomistrategi og har foreløpig satt av 50 mill. kroner til konkret oppfølging av denne. Hvordan disse midlene skal brukes, vil avhenge av hvordan bioøkonomistrategien ser ut når den til slutt kommer til Stortinget.

Dette medlem påpeker at Senterpartiet har lagt inn en styrking av arbeidet for å få en bedre forvaltning av skogressursene på flere budsjettområder, slik at vi får en satsing på økt hogst, skogplanting og, ikke minst, på nye bruksområder for skog. Blant annet har Senterpartiet prioritert 50 mill. kroner til skogplanting, gjødsling og planteforedling.

Dette medlem satser også 50 mill. kroner utover regjeringens satsing på infrastruktur gjennom både skogsbilveier og tømmerkaier. Flaskehalser på det offentlige vegnettet må elimineres. Dette medlem er også kritisk til at «Trebasert innovasjonsprogram» foreslås nedlagt, og vil bruke 25 mill. kroner på å videreføre programmet som regjeringen selv beskriver som en suksess.

Dette medlem mener norsk landbruk er viktig for muligheten til klimavennlig matproduksjon i fremtiden. Landbruket selv er offensiv i sine klimamål, og dette medlem vil bidra med en rekke satsinger for å bidra til at næringen når disse. Dette medlem foreslår blant annet 70 mill. kroner til forskning, 15 mill. kroner til klimarådgivning på det enkelte bruk og klimainvesteringer og 50 mill. kroner i økt støtte til drenering.

Dette medlem minner om at NIBIO oppsto i 2015, da Bioforsk, Norsk institutt for skog og landskap og Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning ble slått sammen. Senterpartiet styrker satsingen på dette sentrale kunnskapsmiljøet i det grønne skiftet og styrker bevilgningen med 50 mill. kroner. Økt kunnskap er en forutsetning for økt matproduksjon, og Senterpartiet vil derfor reversere regjeringens foreslåtte kutt til forskningsaktivitet. I tillegg styrker Senterpartiet både Mattilsynet og Veterinærinstituttet.

Sats på grønn transport!

Dette medlem viser til at Senterpartiet mener at å elektrifisere de gjenværende dieseldrevne jernbanestrekningene er viktig for å redusere utslipp innen jernbanesektoren. I tillegg vil bedret kapasitet på flere jernbanestrekninger gjennom bygging av nye krysningsspor gi økt kapasitet, noe som gjør at vi kan overføre mer gods til jernbane. I Senterpartiets alternative budsjett foreslås det 250 mill. kroner til disse tiltakene.

Dette medlem minner om at det er et uttalt mål fra Stortingets side at mer gods skal gå sjøveien. I fjorårets alternative budsjett foreslo Senterpartiet å opprette en insitamentsordning for å flytte gods til sjø. Dette medlem er glad for at regjeringen har tatt disse signalene, og at det er foreslått en ordning for dette i statsbudsjettet. Senterpartiet vil styrke denne ordningen med 20 mill. kroner i sitt alternative budsjett. I tillegg er tilgang på havner avgjørende om en skal flytte godstrafikken. Regjeringen ligger langt bak Nasjonal transportplan 2014–2023 når det gjelder tilskudd til havner, og spesielt fiskerihavner. Senterpartiet foreslår å styrke tilskuddsordningen for fiskerihavner med 20 mill. kroner.

Dette medlem mener det er viktig å legge til rette for at folk har en reell mulighet for å bytte til kollektive transportalternativ der det er mulig. Spesielt rundt de største byene må det legges til rette for pendlerparkering nær kollektivknutepunkt, slik at folk kan bytte fra bil til kollektivt. Senterpartiet foreslår derfor å bevilge 50 mill. kroner til å bygge pendlerparkeringer rundt de største byene.

Senterpartiet ønsker nye og effektive løsninger for å redusere utslipp av farlige miljøgasser i byene. Dette har lenge vært et problem vinterstid på kalde dager, spesielt i Oslo og Bergen. En del av transporten som en ikke kan redusere med offensiv bruk av veiprising, altså transport som må gå hver dag, er varetransporten. Senterpartiet foreslår derfor en ny tilskuddsordning til vare- og lastebiler der planen er at en skal få dekket merkostnader ved å benytte ny utslippsfri teknologi i de områdene som før er beskrevet. Senterpartiet foreslår å bevilge 100 mill. kroner til dette tiltaket.

Dette medlem minner om at Norge har de beste forutsetninger for å gå foran med å skape fossilfrie skipsløsninger i maritim sektor. Bruk av mer miljøvennlig drivstoff, ny teknologi og nye løsninger for operasjon av skip vil bidra til å redusere klima- og miljøutslipp og skape et framtidig konkurransefortrinn. Senterpartiet vil bidra til reduserte utslipp fra maritim sektor ved å styrke innovasjonslånsordningen hos Innovasjon Norge med 100 mill. kroner til fornybar nybygg av skip i nærskipsfarten. Prosjekter som gir nullutslipp skal prioriteres.

I 2015 la regjeringen ned tilskuddsordningen for kollektivtrafikk i distriktene (kalt KID-ordningen). I perioden 2007–2015 har Samferdselsdepartementet tildelt 154 mill. kroner til kollektivtransportprosjekter over hele landet. Ordningen har gjort det mulig for fylkene å teste nye modeller for kollektivtrafikk i spredtbygde strøk, for eksempel med modeller hvor taxi tas i bruk for å bringe folk til buss/tog. Tilskuddsordningen gjør kollektivtransporten i distriktene mer effektiv og klimavennlig, samtidig som den bedrer reisemulighetene for mange i spredtbygde strøk. Dette medlem foreslår derfor å bevilge 25 mill. kroner til den i 2017.

Karbonfangst og -lagring (CCS)

Dette medlem viser til at norsk forskning på demonstrasjon og fullskala utbygging av CO_2-håndtering kan bidra til å redusere kostnadene og dermed bidra til raskere utbredelse av teknologien internasjonalt. Senterpartiet er positiv til satsingen på karbonfangst og -lagring og de pågående, norske prosjektene for CO_2-fangst ved Norcems sementfabrikk i Brevik, Yaras ammoniakkfabrikk på Herøya og Oslo kommunes energigjenvinningsanlegg på Klemetsrud.

Dette medlem poengterer at det er et viktig mål at vi får realisert minst ett CCS-anlegg innen 2020. Det er også viktig å støtte arbeidet med transport- og lagerløsninger. Fullskala fangst og lagring av CO_2 vil være en viktig del av løsningen på klimautfordringen globalt og bidra til at togradersmålet kan nås til lavest mulige kostnader.

For å hindre tidstap i arbeidet med de utpekte CCS-prosjektene samt transport og lagerløsning, går Senterpartiet inn for at regjeringen får tilsagnsfullmakt for perioden fram til investeringsbeslutning.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen følge opp CCS-prosjektene Brevik, Herøya og Klemetsrud og samtykker til at regjeringen får fullmakt til å gi økonomisk tilsagn til videre planlegging av CCS-prosjektene utover gitte bevilgninger.»

Enøk i privathjem

Dette medlem understreker at Senterpartiet vil bidra til omstilling til mer klimavennlige løsninger. Et av tiltakene er å legge til rette for at flere kan gjøre utbedringer på boligen sin som reduserer energibehovet. Senterpartiet setter av 50 mill. kroner til tilskudds-/fradragsordning for energieffektivisering i boliger.

Dette medlem mener at ordningen må inkludere tiltak på bygningsskallet, altså etterisolering, skifte til mer energieffektive vinduer og dører og så videre, slik at energibehovet i boligen reduseres. Disse investeringene gjøres sjelden, og derfor er det avgjørende at tiltakene er tilstrekkelig ambisiøse. Dette medlem vil inkludere boligselskaper som borettslag og sameier i ordningen.

Satsing på kommunene

Dette medlem fremholder at kommunene spiller en viktig rolle i klimaarbeidet – både som myndighet, eier, innkjøper, tjenesteleverandør og pådriver. I kommunene er det også mulig å differensiere politikken etter hvilke utfordringer og muligheter som finnes lokalt, og kommunene egner seg derfor ypperlig til gode, lokale klimaløsninger.

Dette medlem gjør oppmerksom på at det i 2015 ble opprettet en ordning kalt «Klimasats». Ordningen har blitt viktig, og det har kommet inn søknader på til sammen 400 mill. kroner. Dette medlem ønsker å satse ytterligere på ordningen, og foreslår å øke potten med 25 mill. kroner. Dette medlem foreslår også å øke rammeinntektene til kommunene med 25 mill. kroner med tanke på lokale klimatiltak. Den samlede satsingen på lokale klimatiltak blir dermed på 50 mill. kroner.

Havvind

Dette medlem viser til at vindkraft er en viktig fornybar ressurs som det allerede finnes mye kompetanse på i Norge. I Senterpartiets alternative budsjett foreslås det å bevilge 3 mill. kroner til et MET-senter for havvind. I tillegg mener partiet det bør lages en plan for utnyttelse av denne viktige ressursen.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge fram en plan for et norsk demonstrasjonsprosjekt for havvind og en utredning av de miljøgevinster og verdikjeder som kan utvikles i Norge i tilknytning til havvind. Planen må ha som mål at det bygges én fullskala demonstrasjonspark for flytende havvind i Norge.»

Insentivavgift – plast

Dette medlem viser til at Senterpartiet går inn for å erstatte grunnavgiften på engangsemballasje med en insentivavgift basert på materialbruk som graderes etter ikke-fornybart innhold. Endringen er provenynøytral i 2017, men provenyet vil synke etter hvert som de tilsiktede effektene av grepet slår inn og bransjen tar i bruk mer klimavennlig materiale.

En livsløpsanalyse (LCA) fra Østfoldforskning viser at miljøgevinsten kan bli betydelig. Andelen resirkulert materiale kan økes til omtrent 80 pst. for både plast (PET) og boks, fra hhv. 20 pst. og 40 pst. i dag. Dette vil redusere CO_2-utslippet med 124 400 tonn, tilsvarende utslipp fra ca. 85 000 biler.

Biogass

Dette medlem påpeker at biogass kan brukes til mange ulike formål, og økt bruk av biogass reduserer klimautslippene. Bruksområdene for biogassen er elektrisitetsproduksjon, oppvarming og drivstoff. Norge har et stort uutnyttet potensial på dette feltet. Senterpartiet satser offensivt på biogass og bevilger 17 mill. kroner ekstra til pilotordningen for biogassanlegg.

For å sikre videre utbygging av et godt distribusjonsnett for biogass foreslår Senterpartiet å fjerne veibruksavgiften på LPG og naturgass. Tilsvarende fritak foreslås fra engangsavgift for kjøretøy som kan gå på biogass. Målet er å bygge opp infrastruktur og en kjøretøypark som kan håndtere en betydelig innfasing av biogass i fremtiden.

Enova

Dette medlem fremholder at Enova får en stadig viktigere rolle i norsk klimaomstilling, og vi er avhengig av at Enova har styrke til å møte alle sine nye oppgaver – og en stabil og langsiktig finansiering. Senterpartiet går derfor mot å legge ned Enovafondet (Fondet for klima, fornybar energi og energiomlegging) slik regjeringen har foreslått. Senterpartiet foreslår også å styrke Enova-fondet med 20 mrd. kroner.

Dette medlem viser til at det da energimeldingen ble behandlet i Stortinget sommeren 2016, ble vedtatt tre viktige føringer som Enova skal oppfylle. Det ble fastsatt et mål om å redusere energibruken i eksisterende bygg med 10 TWh. Enova fikk også i oppgave å fremme umoden teknologi innen skipsfart.

Endelig ba Stortinget om at det skulle etableres en rettighetsbasert ordning for offentlig tilgjengelig ladeinfrastruktur for elbiler.

Ved slutten av 2016 arbeides det med en ny avtale som legger rammen for Enovas arbeid i årene som kommer. I årene som kommer vil Enova være en sentral operatør i det grønne skiftet i Norge, og spesielt innenfor industri, transport og bygg.

For at Enova skal kunne løse disse oppgavene raskest mulig og på best mulig måte, foreslår Senterpartiet å styrke Enovas bevilgninger med 175 mill. kroner. Innenfor denne rammen legges det opp til en særlig satsing på «grønne verdikjeder»/bioøkonomi og forskning på fornybar energi.

Utfasing av oljefyring i statlige bygg

Dette medlem påpeker at å fase ut bruken av fossil energi til oppvarming i bygg er et viktig klimatiltak – og staten bør gå foran. Åtte departement eier selv eller har underliggende etater eller virksomheter som har fossil fyring som grunnlast – til sammen dreier det som om 219 anlegg (per 31. desember 2015). Utslippene fra disse anleggene er beregnet til vel 13 300 tonn CO_2 i 2015. Det er lagt planer for utfasing av 126 av anleggene, men 93 gjenstår.

Dette medlem viser til at Senterpartiet foreslår å bevilge midler til utfasing av oljefyr i statlige bygg – med økte bevilgninger på 10 mill. kroner på både Kommunal- og moderniseringsdepartementets budsjett og Forsvarsdepartementets budsjett.

Bedre naturforvaltning

Dette medlem presiserer at det for Senterpartiet er viktig å ta vare på og forbedre vannmiljøet. Vannressursene har stor betydning for oss alle i hverdagen, og for verdiskaping og naturmangfold. Vedtatte forvaltningsplaner og tilhørende tiltak for alle vannforekomster i Norge skal gjennomføres i perioden 2016–2021. Samtidig skal oppdaterte planer være vedtatt innen utgangen av 2021, med et mål om å få tettet hullene i kunnskapsgrunnlaget og få på plass manglende virkemidler. Regjeringen legger opp til at de statlige midlene til vannforvaltning for 2017 skal være på om lag samme nivå som i 2016. Dette innebærer et akkumulert etterslep på 350–400 mill. kroner, målt mot det Stortinget forutsatte da man implementerte EUs vanndirektiv i 2009. Senterpartiet foreslår derfor å styrke bevilgningen med 28 mill. kroner. Senterpartiets opplegg innebærer en forsterket satsing både på kalking, anadrome laksefisk og generell vannforvaltning.

Bestandene av villaks og sjøaure i Hardangerfjorden er sterkt påvirket av havbruksvirksomheten i fjorden. Da forslaget til den mye diskuterte Hardangerfjordforskriften ble skrinlagt i 2013, ble etableringen av en genbank på Ims for Hardangerfjord-bestandene vedtatt som et kompenserende tiltak. Kostnadsoverslaget for prosjektet har økt fra 40 til 66 mill. kroner – og regjeringen foreslår å skrinlegge det. Senterpartiet foreslår å bevilge 15 mill. kroner i 2017 til å gå videre med prosjektet. Senterpartiet går også inn for å restaurere laksetrappene i Vefsna i Nordland, og foreslår 7 mill. kroner til dette.

Dette medlem poengterer at det er stort behov for tiltak for en bedre, kunnskapsbasert og mer helhetlig naturforvaltning, og det bør settes i verk et arbeid med en helhetlig plan for kartlegging og overvåking av naturmangfold. Senterpartiet foreslår derfor å styrke bevilgningene til Artsdatabanken med 5 mill. kroner.

Naturinformasjonssentrene skal være spydspisser i formidlingen av nasjonalparker, villrein, våtmark, rovvilt, fugl og villaks. Målgruppa er både lokalbefolkning og turister, og formidling til barn og unge er prioritert. Senterpartiet styrker bevilgningene til sentrene med 5 mill. kroner. Dette vil gjøre det mulig å satse særlig på informasjonssentrenes arbeid med villaks, villrein og vernede vassdrag.

Havet og kysten tilføres store mengder menneskeskapt avfall. Gjenstander av plast, gummi og andre lite nedbrytbare materialer kan bli værende i miljøet i hundrevis av år og skade dyr og mennesker. Det er viktig å styrke arbeidet mot marin forsøpling, og Senterpartiet foreslår å øke bevilgningene med 5 mill. kroner.

Effektiv rovviltforvaltning

Dette medlem minner om at midlene til forebyggende og konfliktdempende tiltak, de såkalte FKT-midlene, dekker en rekke viktige tiltak i rovviltforvaltningen, som kostnader til kompensasjon for kommunale jaktlag ved skadefelling og kompetansetiltak for jegere. Dette medlem er særlig opptatt av at det skal være mer midler tilgjengelig for å drive en effektiv lisensjakt og drive ekstra tilsyn på beite. Det er også ønskelig at det blir rom for å sette i verk mer omfattende tiltak enn det som blir gjort i dag. Dette medlem foreslår derfor å styrke tilskuddspotten til rovvilttiltak med 30 mill. kroner.

Dette medlem foreslår også å styrke bevilgningen til «ymse organisasjoner og stiftelser», slik at «Folkeaksjonen Ny rovviltpolitikk» kan få statlig grunnstøtte over Klima- og miljødepartementets budsjett.

Sats på friluftslivet og folkehelsa!

Dette medlem viser til en rapport fra Vista Analyse som konkluderer med at samfunnet kan tjene inntil 80 mrd. kroner årlig på å få en større del av befolkningen i aktivitet. I regjeringens forslag til statsbudsjett for 2017 er det ingen økte bevilgninger til friluftslivet, selv om det er tverrpolitisk enighet

om at friluftsliv kan gi oss store gevinster, spesielt når det gjelder bedre folkehelse.

Senterpartiet foreslår derfor å styrke de statlige bevilgningene til friluftsformål med 13 mill. kroner. Dette vil stå i forhold til det ambisjonsnivået Stortinget ga uttrykk for under behandlingen av stortingsmeldingen om friluftsliv i oktober 2016.

Dette medlem påpeker at Senterpartiet er spesielt opptatt av de frivillige organisasjonenes rolle. Derfor foreslår Senterpartiet å øke tilskuddspotten til de frivillige organisasjonene på miljøfeltet med 5 mill. kroner. Dette vil gi organisasjonene som arbeider med friluftsliv, bedre mulighet til å sette i gang og forsterke tiltak rettet mot barn og unge, mot innvandrergrupper og mot de gruppene som har helseutfordringer som lettere psykiske lidelser og muskel- og skjelettplager.

Dette medlem foreslår også å styrke «Den naturlige skolesekken» med 3 mill. kroner.

Løft for kulturminnene

Dette medlem minner om at Stortinget i 2005 vedtok ambisiøse nasjonale mål på kulturminnefeltet (de fleste skulle nås innen 2020) samt et mål om en kraftig opptrapping av tilskuddsmidlene i kulturminnevernet. Disse målene ble bekreftet i en egen stortingsmelding i 2013. Dette ble fulgt opp av den rødgrønne regjeringen i perioden 2005–2013 med kraftig opptrapping av tilskuddsmidlene i kulturminnevernet: Riksantikvarens budsjett økte fra 252 mill. kroner i 2005 til vel 500 mill. kroner i 2014-budsjettet. Kulturminnefondet gikk fra 13 til over 63 mill. kroner i samme periode.

Etter en rekke svake kulturminnebudsjetter virker det nå som om regjeringen har gitt opp å nå de nasjonale målsettingene i 2020. Regjeringen har varslet at de nasjonale målene vil bli revidert i forbindelse med statsbudsjettet for 2018. Det kulturminnefeltet trenger, er offensiv satsing, og Senterpartiet fremmer derfor forslag om en kraftig satsing på Riksantikvarens og Kulturminnefondets budsjettområder med en samlet økning på ca. 120 mill. kroner.

Dette medlem viser til at Senterpartiet går inn for å innføre mva.-kompensasjon fra 1. august 2017 til private eiere av fredede kulturminner som har merkostnader knyttet til antikvarisk vedlikehold, og fremmer forslag om at eiere av fredede og verneverdige kulturminner skal få fritak fra eiendomsskatt. Senterpartiet legger også fram forslag som pålegger regjeringen å utrede ytterligere skatte- og avgiftsincentiver for denne eiergruppen. Slike ordninger stimulerer til jevnt, godt vedlikehold.

På Riksantikvarens budsjett satser Senterpartiet særlig på tilskudd til fredede kulturminner i privat eie (+ 10 mill. kroner), tilskudd til bygninger og anlegg fra middelalderen (+ 23 mill. kroner.) særlig med tanke på en forsterket statlig innsats for å ta vare på steinkirker fra middelalderen, tilskudd til teknisk-industrielle kulturminner (+ 10 mill. kroner), tilskudd til verdensarvarbeid (+ 10 mill. kroner), tilskudd til fartøyvernsenter (+ 3 mill. kroner), kommunalt kulturminnearbeid (+ 2 mill. kroner), tilskudd til arkeologiske utgravninger (+ 5,5 mill. kroner) og tilskudd til samisk kulturminnearbeid (+ 2 mill. kroner). Senterpartiet fremmer også forslag om å styrke de statlige bevilgningene til Telemarkskanalen med 10 mill. kroner og vil styrke regionalparkenes arbeid med 5 mill. kroner.

Dette medlem fremholder at Senterpartiet fremmer forslag om å øke bevilgningene til Kulturminnefondet, slik at fondet totalt kan disponere over 106 mill. kroner i 2016 (+ 20 mill. kroner). I tillegg fremmer dette medlem et forslag om at Kulturminnefondet skal bygges opp til 300 mill. kroner fram mot 2020.

Dette medlem styrker også bevilgningene til de frivillige organisasjonene, særlig med tanke på Fortidsminneforeningens museumsdrift. Foreningen eier en lang rekke nasjonalskatter, blant annet stavkirker og middelalderruiner. Dette medlem fremmer også flere forslag for å styrke kirkevedlikeholdet.

3.2.13.2.5 Merknader fra Venstre

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt alternative statsbudsjett for 2017 foreslår at ramme 13 settes til 10 858 893 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 1 138 625 000 000 kroner.

Dette medlem viser til at Venstres helhetlige forslag til statsbudsjett for 2017 tar utgangspunkt i budsjettforslaget fra regjeringen Solberg, jf. Prop. 1 S (2016–2017), samt tilleggsproposisjoner 1–5. Konkrete endringer på rammeområde 13 i forhold til disse dokumentene følger av omtale og tabeller under.

Dette medlem vil vektlegge betydningen av en ambisiøs miljøpolitikk med mål om å sikre livsgrunnlaget for kommende generasjoner og for alle deler av verden og skape likeverdige muligheter for alle. Naturmiljøet er vårt livsgrunnlag. Det er et grunnleggende liberalt verdisyn å skape et økologisk likt utgangspunkt for alle generasjoner. Miljøpolitikk er å ta hensyn til langsiktige effekter på miljøet, selv om forurensning og overutnyttelse av ressurser kan gi kortsiktige fordeler. Dette medlem ønsker en fremtidsrettet miljøpolitikk. Dette medlem vil at Norge skal være et foregangsland og bidra til å finne løsninger også andre land kan benytte. Globalt er det tre hovedutfordringer i miljøpolitikken: utslipp av klimagasser, miljøgifter og tap av biologisk mangfold. Dette medlem vil påpeke at Norge har et nasjonalt ansvar for disse miljøutfordringene. I tillegg

gjenstår det mye regionalt og lokalt miljøarbeid når det gjelder lokal luft- og vannkvalitet, ressurs- og avfallshåndtering, sikring av viktige naturområder og tilgang til natur.

Dette medlem peker på at det er to overordnede mål i norsk miljøpolitikk som står helt sentralt frem mot 2020: klimamålet vedtatt i klimameldingen i 2012 og målet om å stoppe tapet av biologisk mangfold.

Dette medlem mener regjeringens forslag til budsjett ikke når klimamålet eller målet om tap av biologisk mangfold. Dette medlem peker på at Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 i stor grad er i tråd med disse målene, eller er et stort skritt på veien for å nå dem.

Dette medlem viser til at Stortinget har vedtatt at regjeringen skal legge frem et klimagassutslippsbudsjett, med mål for ulike sektorer og forslag til hvordan dette skal kunne nås. Dette medlem kan ikke se at dette har blitt fulgt opp av regjeringen, og foreslår derfor:

«Stortinget ber regjeringen i en tilleggsproposisjon til statsbudsjettet opplyse Stortinget om klimakonsekvensene av statsbudsjettet etter mal fra Oslo kommunes klimabudsjett.»

Dette medlem er fornøyd med at Stortinget har fastslått at Norge skal tilslutte seg EUs klimarammeverk, og mener det er svært fornuftig at virkemiddelbruken i norsk klimapolitikk nå deles i to, med ett sett virkemidler for sektorer som ikke er omfattet av det europeiske kvotemarkedet ETS, og ett sett virkemidler for sektorer som er omfattet av kvotemarkedet. Dette medlem mener en høy CO_2-avgift bør være hovedvirkemidlet for sektorer som ikke er en del av ETS. Dette medlem peker på at Venstre foreslår en generell CO_2-avgift på 500 kroner pr. tonn og fjerner flere av dagens avgiftsfritak. Dette medlem peker på at reduksjoner i ikke-kvotepliktig sektor vil redusere verdens klimagassutslipp, og vil bidra til å nå målet om å redusere norske klimagassutslipp nasjonalt.

Dette medlem peker på at Norge er medlem av det europeiske kvotemarkedet ETS. Dette markedet setter en pris på CO_2-utslipp for de virksomheter som er inkludert i dette markedet. Utslippene totalt i ETS er satt av EU, og de totale utslippene skal gradvis reduseres frem mot 2030. Dette medlem viser til at kvoteprisen i dag er lav. Dette medlem mener derfor at det er et stort behov for teknologiutvikling som ikke blir utløst av dagens kvotepris, og peker spesielt på Venstres økninger til Enova og Innovasjon Norge.

Dette medlem viser til at regjeringens budsjettforslag til biogasstrategien. Dette medlem mener strategien mangler finansiering. Dette medlem vil styrke denne satsingen med 50 mill. kroner.

Dette medlem viser til at Stortinget har vedtatt at alle fylkeskommunale fergeanbud skal være nullutslipp. Dette medlem ser at dette enda ikke har blitt implementert, og vil derfor bevilge 45 mill. kroner for å få fortgang i dette arbeidet.

Dette medlem mener levende lakseelver er viktige for å bevare det biologiske mangfoldet og for reiselivet og turistnæringen. Dette medlem vil understreke at Norge har et særlig ansvar for å forvalte våre unike villaksstammer. Dette medlem foreslår derfor en økning av bevilgning til tiltak for villaksstammene med 80 mill. kroner utover regjeringens forslag.

Dette medlem viser til at norske laksesentre står for en viktig formidlingsoppgave for å bedre tilstanden for villaksen. Dette medlem vil derfor støtte deres arbeid med 3 mill. kroner.

Dette medlem viser til at en enstemmig energi- og miljøkomité på Stortinget har slått fast at den opprinnelige norske finansieringsplanen fra innføringen av vannforskriften i 2008 anslår et minimum av ressursbehov. Dette behovet var anslått til en årlig bevilgning til helhetlig vannforvaltning på 135 mill. kroner de siste fire årene. Dette medlem peker på at forslaget i budsjettproposisjonen for 2017 legger opp til en betydelig underfinansiering av vannforvaltningsarbeidet og når ikke opp til Stortingets vedtatte prioritering av dette området. Dette medlem foreslår derfor å øke bevilgningene til dette formålet med 100 mill. kroner.

Dette medlem vil understreke at Norge har et rikt og særegent naturmangfold, som man har et internasjonalt ansvar for å ta vare på. Dette medlem mener det er viktig å sikre at truede arter og naturtyper gis vern eller tilstrekkelig beskyttelse, slik at våre etterkommere kan oppleve det samme naturmangfoldet som vi kan.

Dette medlem har merket seg at om lag 2,5 pst. av den produktive skogen i Norge er vernet. Samlet dekker skogen 130 000 kvadratkilometer eller 34 pst. av Fastlands-Norge. I skogen lever 60 pst. av artene i Norge og omtrent halvparten av de truede artene. Ved evalueringen av norsk miljøpolitikk i 2011 pekte OECD på det lave omfanget av skogvern. Klimameldingen, jf. Meld. St. 21 (2011–2012)), pekte på at økt skogvern er viktig i klimasammenheng.

Dette medlem viser til at frivillig skogvern er en effektiv ordning for å bevare skog i Norge. Gjennom frivillig vern kan man oppnå økt vern av verdifull skog og bevare biologisk mangfold, samtidig som man unngår konflikter med lokalsamfunn og grunneiere. Dette medlem har merket seg at det

er stor interesse for å inngå avtaler om frivillig vern, og mener dette engasjementet er gledelig og svært viktig for å nå vernemålene. Dette medlem vil på denne bakgrunn påpeke behovet for en gradvis opptrapping av skogvernet, og vil øke satsingen på frivillig skogvern med 200 mill. kroner.

Dette medlem vil vise til at skogsområdet Østmarka ligger sentralt i de lavereliggende delene av Østlandet mellom Oslo og Øyeren. Foruten det 18 km^2 store Østmarka naturreservat består de sentrale delene av Østmarka av særegent landskap bestående av koller og nord-sydgående riftdaler med få tekniske inngrep. Området har mye gammel skog med et variert og spennende skogbilde og et rikt naturmangfold. Østmarka er derfor et unikt rekreasjonsområde for befolkningen i området. Den antatt mest verneverdige delen av det aktuelle området er kommunalt eid, og Oslo kommune har vedtatt at de ønsker vern. Dette medlem mener at Østmarkas unike kvaliteter er av stor og umistelig nasjonal verdi. Dette medlem mener at regjeringen må iverksette en utredning av naturverdiene i Østmarka i 2015, med sikte på å opprette en bynær og bruksprege nasjonalpark der hovedformålet er ivaretakelse av naturverdier, rekreasjon og friluftsliv, jf. Oslos kommunes vedtak. Norge mangler en nasjonalpark som kan representere de lavereliggende skogsområder i Sør-Norge, og dette er siste mulighet. I skogvernsammenheng er det også stor mangel på vern av lavereliggende, produktiv skog. Dette medlem viser også til at Venstre tidligere har foreslått å opprette nasjonalpark i og rundt området ved Prekestolen i Rogaland. Dette medlem foreslår derfor 10 mill. kroner til nye nasjonalparker. Dette medlem vil også peke på at det er behov for beredskapstiltak ved Prekestolen og Kjerag, og vil bevilge 2 mill. kroner til dette formålet.

Dette medlem mener det er et stort behov for både skjøtsel og nye tiltak i norske verneområder, og vil øke bevilgningen med til sammen 40 mill. kroner.

Dette medlem viser til at det fortsatt er et stort behov for å rydde opp i norske havner og fjorder etter gamle miljøsynder. Dette medlem merker seg at regjeringen ikke setter av nok midler til dette formålet, og foreslår å øke denne posten med 50 mill. kroner.

Dette medlem mener investeringer i friluftsliv er en god måte å forbedre folkehelsen på og sørge for at innbyggerne har tilgjengelig natur. Dette medlem vil derfor styrke satsingen på friluftsliv med 35 mill. kroner, inkludert støtte til friluftsorganisasjonene. Dette medlem viser videre til at Venstre foreslår at noe av tippemidlene skal øremerkes friluftstiltak over Kulturdepartementets budsjett.

Dette medlem peker på at hvert år havner 6,4 mill. tonn søppel i verdenshavene, og 75 pst. av dette er plast, ifølge en rapport utarbeidet av FNs matvareprogram og FNs miljøprogram. Dette utgjør en trussel for alt marint liv og dyr som nyttiggjør seg ressurser fra havet. Dette medlem peker på at marin forsøpling krever både opprydding, forebygging, forskning, bevisstgjøring og strengere straffer mot forsøpling. Dette medlem vil styrke opprydningen av marine områder med 30 mill. kroner, inkludert 5 mill. kroner til et pilotprosjekt til miljøvennlig skrogrensing.

Dette medlem viser videre til at gamle båter, motorsykler, mopeder og campingvogner i dag ligger forlatt mange steder langs kysten og i naturen. Dette medlem vil derfor innføre en panteordning for slike gamle vrak, der man får utbetalt 3 000 kroner for båter, campingbiler og campingvogner, og 1 500 kroner for mopeder og motorsykler.

Dette medlem viser til EUs LIFE-program som startet opp i 1992 og er EUs eneste program med særskilt finansiering av miljøprosjekter. Programmets målsetting er å bidra med finansiering av prosjekter til gjennomføring av EUs miljøregelverk og utvikling av miljøpolitikken. Programmet gir miljøorganisasjoner, forskningsinstitusjoner, bedrifter og særlig også kommuner anledning til å delta i miljøprosjekter. Dette medlem viser til at Norge ikke tidligere har deltatt i noen av LIFE-programperiodene. Dette medlem viser til at over 3 mrd. euro skal gjennom LIFE deles ut til miljø- og klimaprosjekter i perioden 2014–2020, og at det er foreslått et budsjett på 3,6 mrd. euro i kommende periode, fordelt med 2,7 mrd. euro til et underprogram på miljø, og 0,9 mrd. euro til klimaprogrammet. Dette medlem viser til at deltakelsen vil koste Norge 110 mill. kroner årlig. Dette medlem mener dette vil være vel anvendte penger som kommer til nytte i miljøarbeidet i norske kommuner og i norske miljøorganisasjoner, og vil at Norge skal bli medlem fra 1. januar 2018.

Dette medlem fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen slutte Norge til EUs miljøprogram LIFE med virkning fra budsjettåret 2018.»

Dette medlem mener norske miljøorganisasjoner bidrar med både praktisk miljøforvaltning og med verdifulle innspill i den norske miljødebatten.

Dette medlem foreslår derfor:

«Stortinget ber regjeringen beholde tilskuddet til miljøorganisasjonene hos Klima- og miljødepartementet, og ikke legge ordningen til Miljødirektoratet.»

Dette medlem mener at miljøpolitikken i Norge må være kunnskapsbasert og bygge på forvalteransvaret. Et godt kunnskapsgrunnlag muliggjør effektiv saksbehandling og en presis naturforvaltning der utvikling kan skje uten at det går på bekostning av naturverdier. Dette medlem peker på at i dag er bare 25 pst. av naturen kartlagt i Norge. Derfor er det behov for en økt satsing på et nasjonalt kunnskapsløft. Ved å videreutvikle et økologisk grunnkart for Norge vil forutsigbarhet og vurdering av naturtyper og økosystemer bli langt bedre og mer presist enn i dag. Når tre av fire verdifulle naturområder ikke er kartlagt, gjør det at viktige naturverdier skades, og det bidrar til forsinkede og fordyrede planprosesser. Bedre kartlegging vil bidra til raskere plan- og konsesjonsprosesser og bidra til å redusere konfliktnivået ved at sårbare og verdifulle områder blir kjent. Kartlegging av naturtyper, økosystemer og arter er en forutsetning for kunnskapsbasert forvaltning og vil redusere konfliktnivået i utbyggingssaker. Dette medlem vil derfor styrke dette arbeidet med 75 mill. kroner.

Dette medlem viser til at det er liten kunnskap om forholdene i havet og havbunnen. Dette medlem peker på at det ligger både et betydelig økonomisk potensial og et miljømessig argument for å øke kunnskapsinnhentingen om disse områdene. Dette medlem viser til at MAREANO kartlegger dybde, bunnforhold, naturtyper og forurensning i norske havområder, og vil styrke denne satsingen med 10 mill. kroner. Dette medlem viser til at behovet er det samme for de kystnære områdene, og foreslår å bevilge 10 mill. kroner til et kyst-MAREANO.

Dette medlem viser til at tap av naturmangfold er en av våre største miljøutfordringer. Arter utryddes opp mot tusen ganger raskere enn det som er naturlig. I Norge er ca. 2 400 arter truet av utryddelse. Uten aktive tiltak vil mange av disse artene forsvinne fra norsk natur. Blant disse artene er Europas største ugle, hubroen, men også fjellreven, elvemusling, europeisk ål, stor-salamander, namsblank, trøndertorvmose og snøugle. Dette medlem understreker at Norge har forpliktet seg til å stanse tapet av naturmangfold. Skal dette målet nås, må det iverksettes redningsaksjoner for flere av artene. Det kan skje ved å gjøre flere av våre mest truede arter til prioriterte arter etter naturmangfoldloven. I Norge er 40 naturtyper klassifisert som truede. Blant disse er vårt eldste kulturlandskap kystlynghei. Ålegraseng, som er et viktig oppvekstområde for kysttorsken, har utfordringer, og det samme gjelder fossesprøytsonene. Dette er naturtyper som bør bli utvalgte naturtyper etter naturmangfoldloven. Dette medlem vil øke bevilgningene med 85 mill. kroner til tiltak som ivaretar det klassiske naturvernet, inkludert ivaretagelse av rødlistearter, bekjempelse av fremmede arter, oppfølging av naturmangfoldloven, utarbeidelse av handlingsplaner og forskning på isavhengige pattedyr, samtidig som Venstre vil reversere kuttet på 6,1 mill. kroner til miljøforskningsinstituttene.

Dette medlem peker på at mange av de norske humleartene er truet, sammen med en betydelig andel av de norske bieartene. Dette medlem vil derfor bevilge 0,3 mill. kroner til et forprosjekt til et brunbiesenter i Rogaland.

Dette medlem viser til at regjeringen foreslår å kutte 30 mill. kroner i Miljødirektoratet. Dette medlem viser til at Stortinget våren 2016 behandlet naturmangfoldmeldingen, og mener et slikt kutt er stikk i strid med Stortingets føringer gjennom meldingen. Dette medlem vil rette opp dette kuttet med 30 mill. kroner og vil i tillegg bevilge 10 mill. kroner til klimautredninger.

Dette medlem viser til at det i budsjettavtalen mellom regjeringen og Kristelig Folkeparti og Venstre for 2016 ble opprettet en pott på 100 mill. kroner til lokale klimatiltak i norske kommuner. Dette medlem viser til at søknadene som kom inn, langt overstiger dette beløpet, og vil styrke denne ordningen videre med 100 mill. kroner.

Dette medlem mener det er et stort behov for å øke kunnskapen om forvaltning av norsk vannatur, inkludert kystsoneplanlegging og flere verneområder til havs. Dette medlem mener at Oslofjorden bør få sin egen forskningsbaserte forvaltningsplan, og vil sette av totalt 20 mill. kroner til forvaltning av norsk vannatur, inkludert Oslofjorden.

Dette medlem viser til at man opprettet et senter for bærekraftig byutvikling i 2016 gjennom Norske arkitekters landsforbund, noe som ikke er videreført i regjeringens forslag til budsjett for 2017. Dette medlem vil videreføre dette prosjektet med 2 mill. kroner.

Dette medlem viser til at det er et stort behov for ivaretagelse av kulturminner i Norge, og at etterslepet er stort. Dette medlem vil derfor bevilge 117 mill. kroner til kulturminnevern, inkludert 3 mill. kroner til fartøyvernsentre, 20 mill. kroner til fredede private kulturminner, 10 mill. kroner til tekniske og industrielle kulturminner og 30 mill. kroner til Kulturminnefondet. Dette medlem vil også bevilge 2,5 mill. kroner til opprydding og oppgradering av Fosdalen gruver som et viktig kulturhistorisk tiltak.

Dette medlem viser til viktigheten av lokale initiativ på bærekraft og miljø, og mener dette arbeidet er viktig å bygge opp under. Dette medlem vil derfor bevilge 1,5 mill. kroner til bærekraftkonferansen i Hurdal.

Dette medlem viser til at situasjonen er uavklart rundt lagringen av atomavfall fra forskningsre-

aktorene Kjeller og Halden. Dette medlem mener det er viktig å få fremdrift i dette arbeidet med å få på plass gode løsninger for dette avfallet, og vil bevilge 30 mill. kroner til dette arbeidet.

Dette medlem viser til at det er en sterkt økende forståelse for den betydningen som mangroveskogene har, både fordi trærne binder opp store mengder CO_2, og fordi skogen gir vern mot det ekstremværet som oftere enn før rammer utsatte kystområder i utviklingsland. I dag er imidlertid 50 pst. av verdens mangroveskoger lagt øde pga. kortsiktig økonomisk utnytting. Betydningen av å plante ny mangroveskog ble også sterkt understreket i den siste rapporten fra FNs klimapanel. Dessuten er det slik at arbeidet med nyplanting og skjøtsel i skogsområdene gir økonomisk utvikling i fattige kystsamfunn. Dette medlem viser til de erfaringene som er gjort i Myanmar i prosjekter etablert av Worldview Myanmar i samarbeid med Pathein University, Myeik University og nasjonale myndigheter. Det er dyrket frem ca. 100 000 mangroveplanter som i tur og orden vil bli planet ut i kystområdene, og det foreligger planer om en betydelig utvidelse av denne virksomheten. Dette gir også arbeidsplasser, slik at viktig klimaarbeid bidrar til fattigdomsbekjempelse. Disse partiene mener at det er av stor betydning at disse tiltakene videreføres og utvikles, slik at erfaringene fra Myanmar også kan overføres til prosjekter i andre land. Dette medlem vil sette av 100 mill. kroner av regnskogmidlene til dette formålet.

Dette medlem mener skogplanting i Norge er et dårlig klimatiltak, da det ligger store muligheter innenfor frivillig skogvern. Skogplanting i et klimaperspektiv gir også store utfordringer når det kommer til biologisk mangfold, og foreslår derfor å kutte alle bevilgninger til skogplanting med 14,4 mill. kroner.

Dette medlem viser til at regjeringen setter av midler til restaurering av myr. Det norske myrlandskapet er både biologisk rikt og binder store mengder klimagasser. Dette medlem er glad for at regjeringen nå starter et slikt arbeid, og vil styrke arbeidet ytterligere med 12 mill. kroner.

Dette medlem mener handel med utslippskvoter kan være et bidrag til å innfri Norges klimaforpliktelser. Dette medlem vil imidlertid påpeke at behovet for kjøp av CO_2-kvoter vil avgjøres av i hvor stor grad det gjennomføres nasjonale klimatiltak. Dette medlem mener at de fleksible mekanismene kun skal være et supplement til nasjonale tiltak, og at minst halvparten av utslippsreduksjonene som forpliktelsen nå innebærer, skal tas nasjonalt.

Dette medlem viser videre til at Venstre – både i forbindelse med behandling av statsbudsjettet for 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015 og 2016 – med rette har vært kritisk til regjeringens svært friske budsjettering når det gjelder kjøp av kvoter. Det har så langt kun vært kjøpt kvoter for en liten brøkdel av det som har vært avsatt i budsjettene. Dette medlem mener at historien viser at det ikke er behov for ytterligere påfyll i statsbudsjettet 2017, all den tid tidligere bevilgninger i all hovedsak er «overført» og således kan brukes fortsatt. I tillegg kommer det faktum at flere av de prosjekter regjeringen vurderer, foreløpig ikke er godkjent av FN under rammene av klimakonvensjonen, og at det meste skal betales idet den norske stat faktisk får de faktisk kjøpte kvoter.

Dette medlem foreslår derfor å redusere midlene til kjøp av CDM-kvoter i 2017, tilsvarende en reduksjon på 59,9 mill. kroner.

Dette medlem viser videre til en rekke andre satsinger på miljø- og klimatiltak i Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 på alle rammeområder, nærmere omtalt innledningsvis i denne innstilling. Dette kommer i tillegg til et grønt skatteskifte på om lag 15 mrd. kroner, nærmere omtalt under rammeområde 21 i denne innstilling.

Samlet foreslår dette medlem følgende konkrete endringer under rammeområde 13 Miljø:

Tekst	Bokført
Bærekraftskonferansen i Hurdal	1,5
Biogass	50,0
Atomavfall	30,0
Miljøovervåking	75,0
Miljøforskningsinstituttene	6,1
Artsdatabanken (Artsprosjektet)	10,0
Miljødirektoratet	40,0
Handlingsplaner og faggrunnlag prioriterte arter og utvalgte naturtyper	15,0
Bekjempelse av fremmede arter	10,0
Bedre forvaltning av norsk vannnatur, inkl. kystsoneplanlegging	20,0

Tekst	Bokført
Kalking, villaks og Vanndirektivet	180,0
Tiltak i verneområder, bl.a. skjøtsel	40,0
Nye nasjonalparker	10,0
Nytt skogvern	200,0
Restaurering av myr	12,0
Opprydningstiltak	50,0
Tilskudd til klimatiltak og klimatilpasning. Klimasats.	100,0
Tiltak mot marin forsøpling	30,0
Utvide ordningen med pant for bilvrak til også å gjelde mopeder, motorsykler, båter og campingvogner	56,5
Senter for bærekraftig byutvikling NAL	2,0
Friluftstiltak	35,0
Beredskapstiltak ved Prekestolen og Kjerag	2,0
Opprydning/oppgradering Fosdalen gruver	2,5
Tilskudd til museumsdrift, Fortidsminneforeningen	5,0
Flere utvalgte kulturlandskap	15,0
Tiltak prioriterte arter og utvalgte naturtyper	25,0
Brunbiesenter	0,3
Laksesenter	3,0
Støtteordning til null- lavutslippsferger i fylkessambandene utvides til å inkludere midler til gjennomføring.	45,0
Mareano	10,0
KystMareano	10,0
Murbyen Oslo	2,0
Tilskudd til fredede kulturminner i privat eie	20,0
Tilskudd til tekniske og industrielle kulturminner	10,0
Middelaldervern og brannsikring	10,0
Fartøyvern	20,0
Tilskudd til fartøyvernsenter	3,0
Tilskudd til vedlikehold av steinkirker	10,0
Tilskudd til verdiskapingsarbeid på kulturminneområdet	7,0
Kulturminnefondet	30,0
Økt forskning på isavhengige pattedyr i norsk Arktis	10,0
Tilskudd til granplanting, KLD	-14,4
Mindre kjøp av klimakvoter	-59,9
Omprioritere/øremerke 100 mill. til mangroveskog	0,0
Sum ramme 13: miljø	**1 138,6**

3.2.13.2.6 Merknader fra Sosialistisk Venstreparti

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett og foreslår at rammeområde 13 settes til 11 239 743 000 kroner, som er en økning på 1 519 475 000 i forhold til regjeringens forslag i Prop. 1 S (2016–2017) inkludert Prop. 1 S (2016–2017) Tillegg 1–5.

Dette medlem viser til at i Norge lever halvparten av de truede artene i skogen. Derfor foreslås det i Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett å trappe opp støtten til skogvern hvert eneste år, med et forslag om en økning på hele 240 mill. kroner for 2017. Dette medlem viser videre til forslag om økning i midler for å ta vare på andre truede na-

turtyper og arter som for eksempel slåtteenger, rovdyr, sjøfugl og villaks.

Dette medlem vil minne om at naturen i Norge rommer ufattelig stor fornybar rikdom som må tas vare på, og vil særlig peke på rikdommen i norske elver, fjorder og havområder. Havet og kysten tilføres store mengder menneskeskapt avfall som skader natur og dyr. Plast utgjør den største andelen av alt marint avfall og kan bli værende i miljøet i hundrevis av år. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, der det foreslås å øke innsats mot plastforsøplingen av havet med 50 mill. kroner, foreslås innført en avgift for bruk av fossil plast og i tillegg starte et prøveprosjekt for kassering av fritidsbåter. Sosialistisk Venstreparti foreslår også å øke støtten for å sikre rent vann og natur i god tilstand i sjøer og vassdrag, til giftopprydding i norske fjorder, til laksetrapper og til genbank for hardangerlaksen.

Dette medlem minner om at klimaendringene også vil ramme i Norge hardt blant annet i form av skred, flom og styrtregn. Derfor foreslås det i Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjettforslag en økning i støtten til flom- og skredsikring med 100 mill. kroner. Denne bevilgningen skal gå til kommunenes arbeid med klimatilpasning og er en del av en større satsing på klimatilpasning på til sammen 650 mill. kroner i Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett.

Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis forslag om å bevilge 200 mill. kroner til klimaarbeid i kommuner og fylker gjennom ordningen KLIMASATS. I tillegg foreslås 100 mill. kroner ekstra til nullutslippsferjer i fylkessamband og ekstra midler til å satse på miljøvennlige offentlige anskaffelser.

Dette medlem mener Norge som et rikt land har et ansvar for å støtte fattige lands klimainnsats. Det foreslås derfor økt støtte til Norges viktige arbeid for å ta vare på regnskogen, til beste for menneskene som lever i skogen, skogens planter og dyr og verdens klima.

Dette medlem mener at å ferdes fritt ved sjøen, på fjellet og i skogen gir både barn og voksne stor glede. Derfor foreslås det å øke støtten til nasjonalparker, friluftsaktiviteter og friluftsorganisasjoner.

Dette medlem mener alle fortjener ren og trygg luft. Utslippene av NO_x og svevestøv i byene må bekjempes. Særlig barn, syke og gamle er sårbare for farlig luftforurensing. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett, der det foreslås å endre avgifter for å bekjempe forurensingen. Også forslagene om en støtteordning for å fase ut gamle forurensende vedovner i byområder, støtten til å opprette ladeinfrastruktur for elbiler og den store satsingen på kollektivtrafikk og sykkelveier vil bidra til å nå målet om ren og trygg luft.

Dette medlem viser til at kulturminner er en viktig del av norsk kulturarv og historie, og foreslår derfor å øke støtten til dette arbeidet.

3.2.14 Rammeområde 14 (Konstitusjonelle institusjoner), under kontroll- og konstitusjonskomiteen

3.2.14.1 Sammendrag

Kap.	Formål	Prop. 1 S (2016–2017)
	Utgifter rammeområde 14 (i tusen kroner)	
1	H.M. Kongen og H.M. Dronningen	238 626
2	H.K.H. Kronprinsen og H.K.H. Kronprinsessen	9 543
41	Stortinget	1 658 500
42	Ombudsmannsnemnda for Forsvaret	7 100
43	Stortingets ombudsmann for forvaltningen	76 300
44	Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste	15 000
45	Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter	20 600
51	Riksrevisjonen	493 200
	Sum utgifter rammeområde 14	**2 518 869**

Kap.	Formål	Prop. 1 S (2016–2017)
	Inntekter rammeområde 14 (i tusen kroner)	
3041	Stortinget	7 700
3051	Riksrevisjonen	2 100
	Sum inntekter rammeområde 14	**9 800**
	Sum netto rammeområde 14	**2 509 069**

3.2.14.2 Komiteens merknader

3.2.14.2.1 Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet foreslår at ramme 14 settes til 2 509 069 000 kroner, som er det samme som regjeringens forslag.

Disse medlemmer viser til at ombyggingsarbeidet i Prinsens gate 26 omfatter nytt post- og varemottak og underjordisk innkjøringstrasé. Under budsjettarbeidet for 2017 er det utarbeidet nye kostnadsrammer for prosjektet. Kontroll- og konstitusjonskomiteen ble i et møte den 30. september 2016 informert om at kostnadsrammen for prosjektet nå er økt til 1,8 mrd. kroner.

Disse medlemmer viser til at Nasjonal institusjon for menneskerettigheter, som er underlagt Stortinget, men administrativt knyttet til og samlokalisert med Sivilombudsmannen, ble opprettet i 2015. Hovedoppgaven er å følge opp menneskerettighetene i Norge. Budsjettet for 2017 er på 20,6 mill. kroner og inkluderer funksjonene til Gáldu – Kompetansesenter for urfolksrettigheter – i den nasjonale institusjon.

Disse medlemmer viser til at Sivilombudsmannen skal føre kontroll med at det ikke blir begått feil eller urett mot den enkelte borger av den offentlige forvaltningen. Årlig behandler Sivilombudsmannen ca. 3 000 klager. I tillegg har Sivilombudsmannen funksjon som nasjonal forebyggende mekanisme mot tortur og umenneskelig behandling. Budsjettet for Sivilombudsmannen i 2017 er på 76,3 mill. kroner.

Disse medlemmer viser til at Riksrevisjonen høsten 2016 flyttet inn til nye lokaler sentralt i Oslo. Leiekostnadene blir om lag 15 mill. kroner høyere årlig som følge av dette. Riksrevisjonen opplyser om at de arbeider for å redusere øvrige kostnader i forbindelse med revisjonsprosessene, et arbeid som også vil bli videreført i 2017.

3.2.14.2.2 Merknader fra Arbeiderpartiet

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at Arbeiderpartiet i sitt forslag til statsbudsjett for 2017 foreslår at rammeområde 14 settes til 2 519 069 000 kroner, som er en økning på 10 000 000 kroner i forhold til regjeringens forslag. Disse medlemmer viser til Arbeiderpartiets alternative budsjett og øvrige merknader.

3.2.14.2.3 Merknader fra Kristelig Folkeparti

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 14 holdes uendret i forhold til regjeringens forslag.

3.2.14.2.4 Merknader fra Senterpartiet

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 14 settes til 2 490 069 000 kroner, som er en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på 19 000 000 kroner. For øvrig vises det til Senterpartiets hovedmerknad.

3.2.14.2.5 Merknader fra Venstre

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt alternative statsbudsjett for 2017 foreslår at ramme 14 settes til 2 499 069 000 kroner, som er en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på 10 000 000 kroner.

Dette medlem viser til at Venstres helhetlige forslag til statsbudsjett for 2017 tar utgangspunkt i budsjettforslaget fra regjeringen Solberg, jf. Prop. 1 S (2016–2017), samt tilleggsproposisjoner 1–5.

Dette medlem viser til at regjeringen også i år foreslår flere påplusninger når det gjelder bevilgninger til kongehuset og Det kongelige hoff. Dette medlem mener at måtehold i statsfinansene også må gjelde for kongehuset, og foreslår derfor å redusere de totale bevilgningene med 10 mill. kroner.

3.2.14.2.6 Merknader fra Sosialistisk Venstreparti

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett og foreslår at rammeområde 14 settes til 2 509 069 000 kroner, som er det samme som regjeringens forslag i Prop. 1 S (2016–2017) inkludert Prop. 1 S (2016–2017) Tillegg 1–5.

3.2.15 Rammeområde 15 (Helse), under helse- og omsorgskomiteen

3.2.15.1 SAMMENDRAG

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 4 (2016–2017)
	Utgifter rammeområde 15 (i tusen kroner)	
700	Helse- og omsorgsdepartementet	235 887
701	Direktoratet for e-helse	715 931
702	Beredskap	28 489
703	Internasjonalt samarbeid	67 053
710	Folkehelseinstituttet	1 539 702
712	Bioteknologirådet	9 508
714	Folkehelse	413 215
720	Helsedirektoratet	1 355 717
721	Statens helsetilsyn	129 687
722	Norsk pasientskadeerstatning	256 129
723	Nasjonalt klageorgan for helsetjenesten	147 768
729	Pasient- og brukerombud	68 267
732	Regionale helseforetak	141 542 788
733	Habilitering og rehabilitering	149 181
734	Særskilte tilskudd til psykisk helse og rustiltak	168 766
750	Statens legemiddelverk	288 375
751	Legemiddeltiltak	65 085
761	Omsorgstjeneste	7 497 514
762	Primærhelsetjeneste	699 293
765	Psykisk helse og rusarbeid	2 023 358
769	Utredningsvirksomhet mv.	17 449
770	Tannhelsetjenester	286 606
780	Forskning	333 280
781	Forsøk og utvikling mv.	134 725
783	Personell	210 237
2711	Spesialisthelsetjeneste mv.	5 607 200
2751	Legemidler mv.	12 149 400
2752	Refusjon av egenbetaling	6 067 600
2755	Helsetjenester i kommunene mv.	6 763 000
2756	Andre helsetjenester	680 000
2790	Andre helsetiltak	235 000
	Sum utgifter rammeområde 15	**189 886 210**
	Inntekter rammeområde 15 (i tusen kroner)	
3701	Direktoratet for e-helse	70 003
3703	Internasjonalt samarbeid	2 000
3710	Folkehelseinstituttet	275 251
3714	Folkehelse	2 315
3720	Helsedirektoratet	194 060

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 4 (2016–2017)
3721	Statens helsetilsyn	1 500
3722	Norsk pasientskadeerstatning	19 496
3723	Nasjonalt klageorgan for helsetjenesten	2 454
3732	Regionale helseforetak	5 910 000
3750	Statens legemiddelverk	140 312
	Sum inntekter rammeområde 15	**6 617 391**
	Sum netto rammeområde 15	**183 268 819**

3.2.15.2 Komiteens merknader

3.2.15.2.1 Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet foreslår at ramme 15 settes til 183 268 819 000 kroner, som er det samme som regjeringens forslag.

Disse medlemmer viser til at regjeringen i sitt budsjett for 2017 fortsetter arbeidet for å skape pasientens helsetjeneste. Gjennom økte bevilgninger, klare prioriteringer og nye løsninger viser regjeringen at den prioriterer helse- og omsorgstjenestene. Disse medlemmer mener budsjettet tydeliggjør regjeringens mål om at det er pasienten som skal stå i sentrum for de endringer som gjøres.

Disse medlemmer er tilfreds med at regjeringen foreslår å styrke pasientbehandlingen med vel 1 888 mill. kroner sammenliknet med saldert budsjett 2016. Regjeringens budsjettforslag bidrar til å ruste sykehusene for fremtiden og til å redusere unødvendig venting for pasientene. Veksten på 1 888 mill. kroner legger til rette for en økning i all pasientbehandling på 2,1 pst. Regjeringen har dermed lagt til rette for en høyere vekst i pasientbehandlingen i sine fire budsjetter sammenlignet med hva de rødgrønne fikk vedtatt gjennom sine åtte. Disse medlemmer viser til at dette har ført til redusert ventetid på 12 dager og om lag 80 000 færre i helsekø.

Disse medlemmer er fornøyd med at regjeringen vil sikre at det etableres protonbehandling i Norge. Disse medlemmer viser til at det foreslås 75 mill. kroner i investeringstilskudd i 2017 for å komme i gang med arbeidet. De regionale helseforetakene får i oppdrag å planlegge for ett senter innen 2022 og videre etappevis utbygging, avhengig av kapasitetsbehov og utvikling i behandlingsteknologi. Utbyggingen av protonbehandling finansieres med 30 pst. tilskudd og 70 pst. statlig lån.

Disse medlemmer mener det er positivt at regjeringen viderefører den gylne regel som legger til rette for at rusbehandling og psykisk helsevern hver for seg skal ha en årlig vekst som er høyere enn vanlig sykehusbehandling. Disse medlemmer viser til at det foreslås å bevilge 5 mill. kroner til å etablere pakkeforløp innen psykisk helse og rusområdet. I alt 22 forløp er planlagt utviklet og implementert innen 2020. Det er forutsatt et nært samarbeid med bruker- og pårørendeorganisasjoner, fagmiljøer og andre aktuelle samarbeidspartnere. Disse medlemmer mener denne regjeringen har sørget for et taktskifte i utviklingen av behandlingstilbudet for mennesker med rusavhengighet og psykiske helseutfordringer.

Disse medlemmer er tilfreds med at regjeringen i budsjettet fortsetter med å investere i sykehusene. Disse medlemmer viser til at regjeringen foreslår å gi lån til fire nye byggeprosjekter i 2017. De fire prosjektene har en samlet låneramme på ca. 8 mrd. kroner. I 2017 utbetales det 363 mill. kroner i lån til disse prosjektene. Totalt utbetales det 1 566,8 mill. kroner i lån i 2017. Disse medlemmer viser til at dette til sammen utgjør store sysselsettingstiltak. Dette sikrer jobber og gir trygghet til mange familier.

I budsjettet for 2017 fortsetter regjeringen målet om å ta et sterkere nasjonalt ansvar for å sikre trygge helse- og omsorgstjenester. Alle med omsorgsbehov skal få et godt tilbud når de trenger det. Disse medlemmer viser til at regjeringen har forbedret ordningen med investeringstilskudd og gjennom budsjettene for 2014, 2015 og 2016 lagt til rette for flere søknader om heldøgns omsorgsplasser. Aktiviteten i ordningen har økt, og antallet plasser med innvilget tilskudd per år er i snitt om lag doblet for 2014 og 2015 sammenlignet med årene før 2014. Disse medlemmer er fornøyd med at regjeringen foreslår å endre investeringsordningen for heldøgns omsorgsplasser. Det skal fra 2021 kun gis støtte til prosjekter som øker det totale antallet plasser. Disse medlemmer viser til at det legges opp til en gradvis innfasing av den nye ordningen i 2017–2020. I disse årene vil det fortsatt være mulig å benytte deler av tilskuddsordningen til utskifting og renovering. I tillegg foreslås bevilgningen til investeringstilskudd til heldøgns omsorgsplasser økt med 148,6 mill. kroner for å dekke første års utbetaling av tilskudd til om lag 1 800 heldøgns omsorgsplasser.

Disse medlemmer mener at i tillegg til å bygge flere plasser, er det viktig å heve de ansattes kompetanse. Disse medlemmer er derfor fornøyd med at regjeringen vil skape en faglig sterk helse- og omsorgstjeneste som kan gi god helsehjelp og pleie. Disse medlemmer viser til at regjeringen foreslår å styrke bevilgningene til grunn- og videreutdanning av ansatte med 40 mill. kroner. Det betyr at regjeringen nå til sammen bruker 1,2 mrd. kroner på kompetanseheving i 2017.

Disse medlemmer er videre tilfreds med at forsøksordningen for statlig finansiering av omsorgstjenestene foreslås videreført i 2017. Forsøket hadde sin oppstart 1. mai 2016 i 6 kommuner og skal vare i 3 år. Ordningens hovedmål er økt likebehandling på tvers av kommunegrenser og riktigere behovsdekning.

Disse medlemmer er fornøyd med at dagaktivitetstilbudet for demente foreslås styrket med midler til 750 plasser.

Disse medlemmer viser til at det også i 2017 vil bli satset på samarbeid med pårørende. Gjennom «Program for en aktiv og framtidsrettet pårørendepolitikk» (2014–2020) fremhever regjeringen viktigheten av pårørendes rolle som ressurspersoner og gode samarbeidspartnere gjennom å bedre vilkårene for den uformelle omsorgen og det offentliges samspill med pårørende. Samlet sett foreslås det bevilget 11 mill. kroner til Pårørendeprogrammet i 2017.

Disse medlemmer viser til at mange pasienter lever med kronisk sykdom eller funksjonsnedsettelser som gjør at de har behov for rehabilitering hele livet. Det gjør at mange med behov for rehabilitering ikke får det tilbudet de trenger. Disse medlemmer er derfor tilfreds med at regjeringen i budsjettet for 2017 legger frem en opptrappingsplan for habilitering og rehabilitering. Regjeringen foreslår 200 mill. kroner til planen i 2017. 100 mill. kroner av disse foreslås som øremerket tilskudd. Det foreslås å øke stimuleringsmidlene til 300 mill. kroner innen 2019. Disse medlemmer mener planen peker ut en ny retning for økt mestring, bedre helse og en tryggere hverdag. Det er den enkeltes egne mål og ressurser som skal være utgangspunktet for helsehjelpen som gis.

Disse medlemmer er videre fornøyd med at satsingen på rus og psykisk helse fortsetter. Regjeringen foreslår å følge opp opptrappingsplanen for rusfeltet med 345 mill. kroner, nå til sammen 886 mill. kroner. Det vil gi flere nye Stifinner-enheter, styrket fengselshelsetjeneste og økt kunnskap om effekten av tiltak for rusavhengige gjennom Forskningsrådets program Helsevel. Disse medlemmer vil videre vise til at når mennesker opplever at de trenger en profesjonell fagperson å snakke med om sine psykiske helseplager, er det viktig at hjelpen er nær og at fagpersonene har tid til å lytte. Disse medlemmer viser til at regjeringen sørger for dette med sin satsing på psykologer i kommunene. Regjeringen styrker psykologkompetansen med 20 mill. kroner i 2017. Det gir rom for minst 65 nye årsverk.

Disse medlemmer er tilfreds med at det i budsjettet for 2017 fortsatt er en sterk satsing på helsestasjons- og skolehelsetjenesten. Regjeringen foreslår å styrke helsestasjons- og skolehelsetjenesten med 50 mill. kroner gjennom kommunerammen i 2017. I tillegg videreføres den øremerkede tilskuddsordningen på 101 mill. kroner i 2017. Disse medlemmer viser til at det fra 2014 til 2017 er lagt til rette for å styrke helsestasjons- og skolehelsetjenesten med til sammen 836 mill. kroner i tillegg til den øremerkede tilskuddsordningen som ble innført for 2016.

Regjeringen foreslår i statsbudsjettet for 2017 å starte arbeidet med å utvikle en nasjonal løsning for elektronisk helsekort for gravide. Disse medlemmer viser til at dagens helsekort skrives for hånd, og det er den gravides ansvar å ha helsekortet med ved alle relevante møter med helsetjenesten. Hvert år er det 60 000 gravide kvinner som til sammen har ca. 720 000 konsultasjoner. Disse medlemmer viser til at elektronisk helsekort for gravide er en lenge etterspurt tjeneste som vil gjøre hverdagen langt enklere for både gravide og helsepersonell. Disse medlemmer er derfor svært fornøyd med at regjeringen foreslår å øke budsjettet i 2017 med 20 mill. kroner til arbeidet med elektronisk helsekort for gravide.

Å styrke tilbudet innen psykisk helse har vært en av de store satsingene innen denne regjeringens helsepolitikk. I Folkehelsemeldingen fra 2015 satte regjeringen som mål at psykisk og fysisk helse skulle være likeverdige områder i folkehelsearbeidet. I budsjettet for 2017 foreslår regjeringen å bevilge 56,1 mill. kroner til å etablere et program for å styrke kommunenes arbeid med å fremme befolkningens psykiske helse og livskvalitet, der barn og unge er en prioritert gruppe. Disse medlemmer viser til at det nye programmet for folkehelsearbeid i kommunene er i tråd med dette målet og følger opp på en god måte. Disse medlemmer viser videre til at kommunene selv mener at psykisk helse er den største folkehelseutfordringen de har. De er tydelige på at mer må gjøres, men er usikre på hvilke tiltak som virker. Disse medlemmer er derfor tilfreds med at regjeringen vil styrke kommunenes mulighet for å prøve ut nye måter å jobbe på for å fremme barn og unges psykiske helse og drive rusforebygging.

3.2.15.2.2 Merknader fra Arbeiderpartiet

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at Arbeiderpartiet i sitt forslag til

statsbudsjett for 2017 foreslår at rammeområde 15 settes til 183 195 713 000 kroner, som er en reduksjon på 73 106 000 kroner i forhold til regjeringens forslag. Disse medlemmer viser til Arbeiderpartiets alternative budsjett og øvrige merknader.

3.2.15.2.3 Merknader fra Kristelig Folkeparti

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 15 settes til 184 307 819 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 1 039 000 000 kroner.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative budsjett foreslår at midlene til opptrappingsplanen for rusfeltet for 2017 øremerkes i sin helhet for å sikre at pengene blir benyttet til formålet. Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative budsjett understreker viktigheten av at forebygging av alkoholskader får en langt større plass i opptrappingsplanen for rusfeltet, og foreslår at 30 mill. kroner av den foreslåtte bevilgningen benyttes til forebyggende innsats. Det er helt nødvendig å styrke det forebyggende arbeidet mot rusavhengighet. Hvis alle ressurser brukes på reparering, vil vi ikke kunne se en reduksjon i antall personer som trenger hjelp innen rusomsorgen. I Kristelig Folkepartis alternative budsjett foreslås det å flytte 270 mill. kroner fra kommunenes frie midler til den øremerkede posten kommunalt rusarbeid for å sikre at ressursene benyttes til å styrke rusomsorgen. Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative budsjett foreslår å bevilge 50 mill. kroner utover regjeringens budsjettforslag til opptrappingsplanen, ved å styrke ideelle og frivillige organisasjoner på området.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative budsjett foreslår å bevilge 1,8 mill. kroner øremerket til den digitale rådgivningstjenesten for ungdom, Klara Klok. Dette medlem mener tilskuddet til denne viktige tjenesten unge må videreføres, og går imot at disse midlene flyttes til et overordnet arbeid med digitale tjenester for ungdom.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative budsjett foreslår å videreføre et øremerket tilskudd til organisasjonen Menneskeverd og deres viktige informasjonsarbeid for å fremme seksuell helse og forebygge uønskede svangerskap blant ungdom og unge voksne.

Dette medlem understreker at det er et politisk ansvar å sikre et likeverdig tilbud til alle gravide. Dette medlem viser til Kristelig Folkeparti i sitt alternative budsjett understreker behovet for en opptrappingsplan for den kommunale jordmortjenesten.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative budsjett foreslår å styrke Ammehjelpen med ytterligere 800 000 kroner utover regjeringens bevilgningsforslag.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti foreslår å videreføre samt styrke tilskuddsordningen Psykisk helse i skolen og foreslår totalt 25 mill. kroner bevilget til satsingen, og er dermed imot at 19,2 mill. kroner flyttes til kommunale tiltak med samme formål. Dette medlem reagerer sterkt på at regjeringen fjerner tilskuddet, da dette i praksis betyr at en rekke gode, systematiske tiltak som retter seg mot tusenvis av skoleungdom, ikke lenger kan opprettholde sitt viktige arbeid. Dette betyr i praksis at mange barn og unge vil stå uten gode tilbud.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative budsjett foreslår å bevilge 20 mill. kroner til videreutvikling av Avansert hjemmesykehus for barn under Stavanger Universitetssykehus. Dette medlem er opptatt av at Avansert hjemmesykehus for barn skal være et reelt alternativ for flere enn i dag, og har tidligere også fremmet representantforslag om dette, Dokument 8:92 (2015–2016), hvor flertallet gikk inn for å be regjeringen undersøke muligheten for å etablere et slikt tilbud innen alle helseregioner.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative budsjett understreker viktigheten av at barn og unge med behov for psykisk helsehjelp får det raskere, og mener herunder at det må legges bedre til rette for ambulant virksomhet.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative budsjett fremmer forslag om å gi de regionale helseforetakene i oppdrag å utrede for to protonsentre innen 2022 og videre etappevis utbygging, og i utredningen ta sikte på at det ene senteret etableres i Bergen.

Dette medlem viser til at regjeringen foreslår å kutte i basisbevilgningen til helseforetakene, mens bevilgningen til innsatsstyrt finansiering økes. Dette gir en forsterket markedstenkning i sykehusene, noe Kristelig Folkeparti ikke ønsker. Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative budsjett foreslår å flytte 1 638 mill. kroner fra innsatsstyrt finansiering over til basisbevilgningen til sykehusene.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative budsjett foreslår å bevilge ytterligere 2,5 mill. kroner til Tromsøundersøkelsen.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative budsjett foreslår å bevilge ytterligere 2 mill. kroner til forskning på kronisk utmattelsessyndrom (ME).

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative budsjett fremhever Dødehavsklinikkens viktige arbeid.

Dette medlem viser til at anmeldelser av vold og overgrep mot barn og unge i familieforhold har

økt de senere år. Omfangsundersøkelser viser at det fremdeles er store mørketall. Vold i nære relasjoner er et stort samfunnsproblem og koster samfunnet årlig mellom 4,5 og 6 mrd. kroner. Forebygging og tidlig innsats er derfor avgjørende. Dette medlem viser til at regjeringen nå har lagt frem sin oppfølging av Kristelig Folkepartis gjennomslag for en helhetlig opptrappingsplan for å bekjempe vold i nære relasjoner, spesielt rettet mot barn. Kristelig Folkeparti er svært skuffet over regjeringens forslag til statsbudsjett på dette feltet.

Dette medlem viser til at som følge av fjorårets budsjettforlik mellom regjeringspartiene Høyre og Fremskrittspartiet og samarbeidspartiene Kristelig Folkeparti og Venstre ble følgende mål spesifisert i oppdragsdokumentene til de regionale helseforetakene:

«Det er ansatt sosialpediatere i alle barneavdelinger. Overgrepsutsatte barn som avhøres ved Statens barnehus skal tilbys medisinsk undersøkelse.»

Kristelig Folkeparti foreslår også i sitt alternative budsjett å øremerke 35 mill. kroner fra bevilgningene til de regionale helseforetakenes til pasientbehandling tilknyttet dette formål. Alle Norges 20 barneavdelinger må ansette leger med spesialisering innen vold og overgrep, såkalte sosialpediatere. Dette medlem er glad for at rapporteringen fra helseregionene viser at flere sykehus har ansatt helsepersonell med helt nødvendig kompetanse på barneavdelingene, men registrerer at målet fortsatt ikke er nådd. Derfor er det helt avgjørende at den ovennevnte målsettingen videreføres i oppdragsdokumentet til de regionale helseforetakene for 2017.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative budsjett foreslår at rettsmedisinsk senter istedenfor å legges under Oslo universitetssykehus, slik regjeringen foreslår, får nasjonal status. Det foreslås i Kristelig Folkepartis alternative budsjett å bevilge 30 mill. kroner som prosjektmidler til senteret for å igangsette prosessen med nasjonal etablering.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative budsjett foreslår å bevilge 10 mill. kroner til et hjelpetilbud for unge overgripere.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative budsjett foreslår å bevilge 250 mill. kroner til en direkte kapasitetsøkning innen psykisk helsevern for barn og unge (PHBU). Dette medlem er svært bekymret for at ressursene som har blitt bevilget til pasientbehandling de siste årene, ikke har hjulpet noen av de mest sårbare pasientgruppene, nemlig psykisk syke barn og unge. For å nå målet flytter Kristelig Folkeparti i sitt alternative budsjett derfor 250 mill. kroner fra pasientbehandling generelt (ISF), til psykisk syke barn og unge spesielt.

Dette medlem viser til at det i Kristelig Folkepartis alternative budsjett ble foreslått 401,3 mill. kroner øremerket til skolehelsetjenesten og helsestasjonene. 250 mill. kroner er friske midler, 101,3 mill. kroner er en videreføring av beløpet som ble øremerket i fjor som følge av budsjettforliket mellom regjeringspartiene Høyre og Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti og Venstre, mens 50 mill. kroner er flyttet over fra kommunenes frie midler til formålet. Det er etter dette medlems syn helt nødvendig å øremerke og styrke bevilgningen til skolehelsetjenesten og helsestasjonen betraktelig for å sikre at tjenestene kan utøve sin helsefremmende og forebyggende funksjon de neste årene. Dette medlem understreker viktigheten av at kriteriene for tilskuddsordningen for skolehelsetjenesten og helsestasjon, som ble etablert som følge av budsjettforliket mellom regjeringspartiene og Kristelig Folkeparti og Venstre, endres: Dette er en byråkratisk ordning med kriterier som resulterer i at det kun er et fåtall kommuner som får muligheten til å motta tilskudd, noe som ikke bygger opp under den politiske målsettingen for et slikt tiltak.

Dette medlem viser til vedtak nr. 840 (2015–2016), 9. juni 2016, i forbindelse med behandlingen av Dokument 8:43 S (2015–2016), jf. Innst. 346 S (2015–2016), som lyder som følger:

«Stortinget ber regjeringen innen juni 2017 legge frem en helhetlig tverrsektoriell strategi for barn og unges psykiske helse som omfatter individ og samfunn, og som inneholder både helsefremmende, sykdomsforebyggende og kurative initiativ. I utformingen av strategien skal barn og unges erfaringer og råd inkluderes.»

Dette medlem er svært skuffet over at det ikke bevilges midler til utarbeidelse av strategien i regjeringens forslag til statsbudsjett, og viser til Kristelig Folkepartis alternative budsjett, hvor det foreslås å bevilge 20 mill. kroner til det omfattende arbeidet med strategiplanen. Dette medlem er videre svært overrasket over at regjeringen foreslår at barnestrategien innlemmes i en større psykisk helsestrategi for befolkningen. Dette er en sterk utvanning av vedtak og merknader fra en enstemmig helse- og omsorgskomité. Kristelig Folkeparti foreslår 20 mill. kroner til utarbeidelse av en egen barnestrategi og har høye forventninger til den ventede opptrappingsplanen for barn og unges psykiske helse.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative budsjett foreslår å bevilge 10 mill. kroner til å styrke innsatsen mot unødvendig bruk av antidepressiva og sovepiller blant unge. Det er et politisk ansvar å intensivere innsatsen for å redusere unødig medisinbruk blant barn og unge.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative budsjett foreslo å bevilge 3 mill. kroner til Blå Kors-prosjektet Snakk om mobbing.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative budsjett foreslår å bevilge 20 mill. kroner til oppsøkende psykisk helsehjelp. Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti med bevilgningen ønsker å igangsette et pilotprosjekt med en modifisert versjon av FACT (Fleksibel aktivt oppsøkende behandling) for barn og ungdom.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative budsjett foreslår å bevilge ytterligere 400 000 kroner til Modum Bad, Institutt for sjelesorg.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative budsjett foreslår å bevilge ytterligere 50 mill. kroner til aktivitets- og døgntilbud innen ideell og frivillig sektor. Dette medlem viser til at de ideelle virksomhetene representerer verdier og samfunnsnyttige formål som skiller dem fra offentlige og private kommersielle virksomheter. Dette medlem savner en tydeligere forpliktelse til å ivareta ideell og frivillig sektor innen rusarbeid og psykisk helse.

Dette medlem er opptatt av at målsettingene for opptrappingsplanen for rusfeltet ikke lar seg nå uten et tett samarbeid med ideell og frivillig sektor, og at det er helt nødvendig å sikre organisasjonene forutsigbar økonomi og ytterligere tilskudd.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative budsjett foreslår å øremerke totalt 5 mill. kroner til Sammen om nøden, totalt 4 mill. kroner til Pårørendesenteret i Stavanger, totalt 3 mill. kroner til Stiftelsen Retretten, totalt 39,3 mill. kroner til Frelsesarmeen Gatehospitalet i Oslo, totalt 31 mill. kroner til Evangeliesenteret, totalt 19 mill. kroner til stiftelsen P22, totalt 1,5 mill. kroner til Stiftelsen Kraft, totalt 2 mill. kroner til No Limitation.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative budsjett foreslår å kutte 10 mill. kroner fra tiltak innen lavterskel-LAR.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative budsjett reverserer regjeringens forslag om å fjerne diagnoselisten for gratis fysioterapi. Det betyr at dette medlem tilbakefører 140 mill. kroner til fysioterapi for pasientgruppene innlemmet i dagens diagnoseliste, samt at dette medlem reverserer regjeringens kutt i kommunerammen på 175 mill. kroner. Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative budsjett ber regjeringen senest våren 2017 komme tilbake til Stortinget med en langt mer ambisiøs opptrappingsplan fremlagt som en egen sak.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative budsjett foreslår ytterligere 200 mill. kroner til kommunene for å styrke legedekning og generell bemanning i helse- og omsorgstjenestene. Pleietrengende blir sendt hjem tidligere fra sykehus, og behovet for medisinsk kompetanse og oppfølging er stort i kommunene. Det er særlig behov styrke bemanningen på korttidsavdelinger og å ivareta personer med demens på langtidsavdelinger. I Kristelig Folkepartis alternative budsjett foreslås det også ytterligere 20 mill. kroner til å styrke demensforskningen. Særlig behov er det for å styrke forskningen på hvordan man kan forsinke sykdomsutviklingen hos demensrammede. Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti også vil reversere regjeringens kutt i allmennlegetilskuddet på 15 mill. kroner som et bidrag til å styrke den medisinske kompetanse i kommunene. I Kristelig Folkepartis alternative budsjett foreslås det å bevilge 25 mill. kroner til forebyggende hjemmebesøk i kommunene. Kristelig Folkeparti foreslår i sitt alternative budsjett at prosjektet med statlig finansiering av omsorgstjenestene avsluttes.

Dette medlem er opptatt av at det legges til rette for ytterligere innovasjon i omsorgstjenestene. Mange kommuner og aktører har spennende prosjekter som vil forenkle hverdagen til eldre og gi økt livskvalitet og selvmestring. I Kristelig Folkepartis alternative budsjett foreslås det ytterligere 50 mill. kroner til innovasjon og pilotprosjekter innen omsorgsteknologi.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative budsjett foreslår å bevilge ytterligere 12 mill. kroner til seniorsentre og aktivitetstilbud til seniorer. Seniorer er en stor gruppe, og det er derfor viktig at seniorsentrene og andre aktivitetstilbud for eldre utvikles kontinuerlig.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative budsjett foreslår å bevilge ytterligere 20 mill. kroner for å styrke kompetansen i kommunene om helhetlig omsorg og lindring for alvorlige syke og døende. Dette medlem viser til at det er avdekket stort kompetansebehov i kommunene, og mener det er et politisk ansvar å istandsette primærhelsetjenesten på en bedre måte til å ivareta en av de mest sårbare pasientgruppene vi har.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti foreslår å bevilge 4 mill. kroner til Aktivitetsvenner i regi av Nasjonalforeningen for folkehelsen.

Dette medlem er kritisk til endringene regjeringene foreslår hva gjelder investeringstilskuddsordningen for sykehjemsplasser og heldøgns omsorg. Dette medlem foreslår i sitt alternative budsjett at kommunene også fra 2021 kan få statlig finansieringstilskudd for renovering av allerede etablerte plasser, men mener en viktig forutsetning bør være en netto økning i det totale antallet plasser i kommunen. Dette medlem ber regjeringen derfor jobbe frem en løsning som gir en rimelig vekting av

disse forholdene. Det er viktig at den statlige tilskuddsordningen stimulerer til innovasjon og utvikling av nye boformer som kan møte de pleietrengendes behov. Dette medlem understreker viktigheten av at den statlige tilskuddsordningen også fra 2021 møter behovene for statlig tilskudd til rehabilitering og utvikling av eksisterende antall plasser.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative budsjett understreker viktigheten av å stimulere til raskere utbygging av dagtilbud for personer med demens.

3.2.15.2.4 Merknader fra Senterpartiet

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 15 settes til 182 822 506 000 kroner, som er en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på 446 313 000 kroner.

Folkehelse er det viktigste

Dette medlem mener at målet med helsepolitikken aldri må bli å behandle flest mulig pasienter eller sette nye rekorder i reduksjoner i liggedøgn. Målet med helsepolitikken må være å skape mest mulig helse – for flest mulig. Det arbeidet foregår i lokalsamfunn rundt i hele Norge.

Diagnostisering og behandling av sykdom er viktige samfunnsoppgaver. Forebygging av sykdom er imidlertid enda viktigere. I budsjettet for 2017 satser Senterpartiet på tiltak som fremmer folkehelse med en pakke på til sammen 1,6 mrd. kroner.

Dette medlem vil samle helseressursene i det offentlige tilbudet, og de som trenger det mest, skal ha hjelp først. Markedstenkning skal ikke styre prioriteringene mellom pasientgrupper eller styre geografisk plassering av helsetilbud.

Dette medlem vil prioritere opp kvaliteten i offentlige sykehus, forebygging og kommunale helse- og omsorgstjenester. Senterpartiet prioriterer ned større helsemarkeder, privatisering og stykkprisfinansiering.

Dette medlem vil skape folkets helsetjeneste, som skaper trygghet for folk der de bor og gir tilgang til likeverdige helsetjenester for alle.

Kvalitet og beredskap nær folk

Dette medlem påpeker at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett tar grep for at sykehusøkonomien skal styrkes. Dette medlem vil ha et godt offentlig sykehustilbud til befolkningen og sikre lokal beredskap i hele landet.

Sykehus over hele landet opplever harde effektiviseringskrav og en stram sykehusøkonomi. Det har blitt kortere liggetid, likevel er belegget i sykehusene for høyt, og det er for mange pasienter i korridorene. I mange helseforetak kuttes det i behandlingstilbudet og i ambulansetjenestene.

Dette medlem ønsker å trekke frem at det i Senterpartiets budsjettforslag foreslås en styrking av sykehusøkonomien med 1 mrd. kroner utover regjeringens forslag. Halvparten av denne satsingen, 500 mill. kroner, er begrunnet i behovet for å utvikle lokalsykehustilbudet og styrke ambulansetjenesten i distriktene. Senterpartiet vil ha akuttkirurgi ved alle lokalsykehusene, ikke legge ned lokalsykehus, og avvikle økonomisk ineffektive storsykehusplaner. Ambulansetjenesten må bygges ut, ikke sentraliseres, og responstider må følges.

100 mill. kroner av milliardsatsingen settes av til ekstra vedlikehold og rehabilitering av sykehusbygg, og til modernisering av utstyr. Dette er del av tiltakspakken mot ledighet. 100 mill. kroner av Senterpartiets sykehussatsing er begrunnet i behovet for flere studieplasser ved utdanningsstedene og flere utdanningsstillinger og turnuslegestillinger på sykehus. Dette for å bedre rekruttering av spesialister og leger til hele landet.

Dette medlem poengterer at pasienter med rus- og/eller psykisk lidelse trenger bedre behandlingstilbud. Dette medlem begrunner 100 mill. kroner av satsingen til sykehus med å styrke rus- og psykiatritilbudet. Satsingen må sees i sammenheng med Senterpartiets forslag om å øremerke midler til en opptrappingsplan for rus og psykiatri i kommunene.

Dette medlem viser til at Senterpartiet vil styrke fødsels- og barselomsorgen. Ved tidlig hjemreise må sykehusene sørge for at mor og spedbarn får god oppfølging av jordmor. 100 mill. kroner av sykehussatsingen settes av til å styrke bemanningen ved kvinneklinikker og fødeavdelinger.

Andre tiltak som øremerkes innenfor sykehussatsingen, er 100 mill. kroner fordelt med 15 mill. kroner til Nasjonal kompetansetjeneste for antibiotikabruk i spesialisthelsetjenesten, 20 mill. kroner til stamcelletransplantasjon av multippel sklerose (MS)-pasienter ved Haukeland Universitetssykehus, 20 mill. kroner til hepatitt C-behandling, 8 mill. kroner til synsrehabilitering og 25 mill. kroner til å sikre medisinsk undersøkelse av barn som skal undersøkes ved barnehusene. Senterpartiet foreslår også å øremerke 10 mill. kroner i utviklingsmidler til Tinn kommune etter nedleggelsen av Rjukan sykehus. 2 mill. kroner prioriteres til ME-forskning.

Avbyråkratisering av sykehus og helsetjenester

Dette medlem støtter ikke privatiseringsreformen fritt behandlingsvalg. I stedet for å prioritere 200 mill. kroner til kjøp av private helsetjenester ønsker dette medlem å bruke midlene til økt pasientbehandling i de offentlige sykehusene.

Dette medlem viser til at Senterpartiet mener at sykehus i all hovedsak skal rammefinansieres på samme måte som eldreomsorg og skole. Senterpartiet omprioriterer derfor midlene til kvalitetsbasert finansiering og økningen i innsatsstyrt finansiering (ISF) og legger dem inn i rammetilskuddet til sykehusene.

Dette medlem støtter ikke regjeringens forslag om innføring av nøytral moms i helseforetakene. Regjeringen skriver i forslaget til statsbudsjett at «merverdiavgiften kan motivere til egenproduksjon framfor å kjøpe tjenester fra private tilbydere». I motsetningen til regjeringen mener dette medlem at den offentlig finansierte helsetjenesten er mest kostnadseffektiv når minst mulig av ressursene går til anbudsprosesser, og når ledelsen har kontroll på drift og kostnader i hele sin organisasjon.

Dette medlem viser til at Senterpartiet vil avvikle helseforetaksmodellen, og vil styre sykehusene i en forvaltningsmodell som kan prioritere fagfolk i førstelinjetjenesten i stedet for mange direktørstillinger i foretaksledelsen. Helsepersonell skal få bruke mer tid på pasienter og mindre tid på administrasjon og rapportering.

Dette medlem er bekymret over at det statlige byråkratiet vokser og forskyver balansen mellom byråkratmakt og folkevalgt makt. Dette medlem vil prioritere tjenestene og medvirke til en fornuftig størrelse på byråkratiet. Dette medlem foreslår å kutte i bevilgningene til Helsedirektoratet og direktoratet for e-helse.

Dette medlem viser til at helseforetakene har brukt rundt 1 mrd. kroner årlig på eksterne konsulenttjenester de siste årene. Dette medlem mener det er billigere å benytte egen kompetanse. Dette medlem mener også at flere av utredningene om «storsykehus» er bortkastede, og forutsetter at konsulentbruk i helseforetakene kuttes med 30 pst. i 2017, og at disse midlene prioriteres til pasientbehandling.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen om ikke å innføre nøytral merverdiavgift i helseforetakene.»

Kampen mot antibiotikaresistens

Dette medlem minner om at bakterier som er resistente mot antibiotika, av FN og Verdens helseorganisasjon (WHO) er anerkjent som en av de største globale helsetruslene. Antibiotikaresistens har nådd et farlig høyt nivå i alle deler av verden og utgjør en fundamental trussel mot folkehelse, utvikling og sikkerhet. Senterpartiet mener regjeringen satser for lite på å bekjempe antibiotikaresistens, og har høsten 2016 fremmet 17 nye tiltakspunkter mot antibiotikaresistens som Stortinget skal behandle. Dette medlem vil styrke Nasjonal kompetansetjeneste for antibiotikabruk i spesialisthelsetjenesten, Antibiotikasenteret for primærmedisin og Folkehelseinstituttets arbeid på dette området med til sammen 50 mill. kroner. Dette medlem prioriterer også 67 mill. kroner til arbeidet mot antibiotikaresistens over Landbruks- og matdepartementets budsjett.

Økt forebygging, bedre behandling

Dette medlem viser til at Senterpartiet prioriterer folkehelsearbeidet i kommunene. Livsstilssykdommer rammer flere enn før, og Norge har sosiale helseforskjeller. Tiltak må settes inn på befolkningsnivå. Senterpartiets prioritering av aktivitet og forebygging må ses i sammenheng med den generelle satsingen på en sterk kommuneøkonomi. Frivillige organisasjoner er svært viktige i folkehelsearbeidet i Norge, og dette gjenspeiles i budsjettsatsingene. Senterpartiet er mot statlig finansiering av eldreomsorgen. Pengene regjeringen bruker til byråkrati og administrasjon av ordningen, bruker Senterpartiet til å styrke de kommunale helse- og omsorgstilbudene.

Dette medlem minner om Senterpartiets mål om «En god start hos jordmor, i helsestasjon og skole». Den kommunale jordmortjenesten har fått større oppgaver, men er for lite utbygd. Senterpartiet vil innføre en tilskuddsordning på 50 mill. som kan nyttes av kommuner som ansetter flere jordmødre. Senterpartiet foreslår også å øke støtten til Ammehjelpen.

Dette medlem mener skolen må bli forebyggingsarena, og foreslår å starte på innføringen av skolemåltidet for alle elever på ett klassetrinn fra høsten 2017. Senterpartiet vil innføre én times fysisk aktivitet i skolen hver dag og gjenoppretter ordningen med gratis frukt og grønt for alle elever på skoler med ungdomstrinn. Senterpartiet øker innsatsen for svømming i skolen. Senterpartiet vil utvide det nasjonale kostholdsprogrammet ved at frivillige organisasjoner kan delta med prosjekt rettet mot barn og unge.

Dette medlem minner om Senterpartiets mål om «Aktivitet, bedre helse og hverdagsmestring gjennom rehabilitering og habilitering». Senterpartiet mener at de kommunale helse- og omsorgstjenestene må rustes til å kunne arbeide mer forebyggende. Det gir bedre folkehelse, bedre helsetilbud og reduserte behandlingskostnader.

Regjeringen hevder å ha levert en opptrappingsplan for rehabilitering og habilitering, men har sendt hele regningen til pasientene. Senterpartiet prioriterer derfor 315 mill. kroner til å reversere regjeringens innføring av egenandeler for fysioterapi og andre endringer i egenandelsystemet, og støtter ikke forslaget om å fjerne den såkalte diagnoselisten.

Dette medlem vil ha økt tverrfaglig satsing i kommunene, og tiltak som bidrar til aktivitet, bedre helse og hverdagsmestring. Hverdagsrehabilitering til eldre som bor hjemme og aktivisering i sykehjem er slike tiltak. Senterpartiet har fremmet forslag i Stortinget om å sikre rehabilitering og fysisk trening i sykehjem. Styrking av kommuneøkonomien må sammen med midlene i opptrappingsplan for rehabilitering og habilitering bidra til flere fysioterapeuter, ergoterapeuter, ernæringsfysiologer, aktivitører, musikkterapeuter og frivillige inn i aktivitetstilbudet.

Dette medlem minner om Senterpartiets mål om «Mer fysisk aktivitet i samarbeid med frivillige organisasjoner».

Dette medlem øker støtten til fysisk aktivitet og friluftsaktiviteter i regi av frivillige organisasjoner. Eksempler er tiltak i arbeidslivet for bedre psykisk helse, svømmeopplæring for innvandrere, og tiltak rettet mot inaktivitet og sosial isolasjon blant eldre. Dette medlem foreslår å øke satsingen på friluftsformål (KLD) og tilskuddsposten til friluftsliv for utsatte grupper. Å gjøre aktivitet i naturen mer tilgjengelig for flere er et effektivt lavterskel folkehelsetiltak som gleder mange.

Dette medlem minner om Senterpartiets mål om økt kvalitet i eldreomsorgen.

Dette medlems satsing på en styrking av kommuneøkonomien legger grunnlag for å bedre grunnbemanningen i tjenestene og sikre flere faglærte. Senterpartiet prioriterer 200 mill. kroner i kommunerammen til økt legedekning i sykehjem. Med bedre legedekning vil en også unngå mange uverdige sykehusinnleggelser av skrøpelige eldre.

Demens er en sykdom som rammer mange. Med bakgrunn i forslag fra Senterpartiet har Stortinget vedtatt å fastsette en plikt for kommunene til å tilby et dagaktivitetstilbud til hjemmeboende personer med demens. Dette medlem mener at utvidelsen av antall plasser går for sakte. For å øke antallet plasser vil dette medlem øke det statlige tilskuddet til 50 pst.

Dette medlem prioriterer ulike tiltak drevet av frivillige som gir eldre aktivitetstilbud og forebygger ensomhet. Dette medlem mener Nasjonalforeningen for Folkehelse sitt viktige arbeid for bl.a. eldre med demenssykdom gjør at de bør få en egen post på statsbudsjettet og prioriterer midler til dette.

Dette medlem viser til at kommunene best kjenner de lokale behovene og dessuten har lengst erfaring i å tilby tjenester innen eldreomsorg. Dette medlem ønsker å avvikle forsøket med statlig finansiering av eldreomsorgen.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen avvikle forsøket med statlig finansiering av eldreomsorgen.»

Dette medlem minner om Senterpartiets mål om kommunal opptrappingsplan for rus og psykiatri.

Det kommunale tilbudet for personer med rus- og psykiatrilidelser må styrkes. Det er store behov for bedre forebygging, behandlings-, bo- og oppfølgingstilbud. Senterpartiet har i Stortinget foreslått en femårig kommunal opptrappingsplan for psykisk helse. Satsing på helsestasjoner og skolehelsetjeneste, herunder skolepsykologer, vil inngå. Senterpartiet prioriterer 150 mill. kroner i øremerkede midler til en slik opptrappingsplan for det kommunale rus- og psykiatritilbudet i 2017. Satsingen er en videreføring av Senterpartiets budsjettsatsing til opptrappingsplanen også i 2015 og 2016.

Dette medlem minner om at regjeringen har fjernet tilskuddet til frivillige organisasjoner som arbeider med psykisk helse i skolen. Senterpartiet mener det er svært uheldig at gode tiltak dermed fjernes fra skolen, og reverserer dette kuttet. Senterpartiet øker tilskuddet til Fontenehusene og til Kirkens SOS.

Dette medlem vil utsette pålegget om innføring av kommunale akuttsenger for rus og psykiatri, som regjeringen finansierer ved å ta penger fra sykehusbudsjettet. Senterpartiet vil gi kommunene mer midler til å bygge opp og utvide det kommunale rus- og psykiatritilbudet før dette innføres som en lovpålagt tjeneste.

Dette medlem minner om Senterpartiets mål om rent drikkevann.

Rent drikkevann er en viktig forutsetning for god folkehelse. Senterpartiet prioriterer etablering av nasjonalt kompetansesenter for ledningsteknologi for å støtte kommunenes arbeid med å vedlikeholde og ruste opp ledningsnettet. Det er i dag stort vedlikeholdsetterslep, og tiltak er nødvendig for å opprettholde den gode norske vannkvaliteten også i framtiden.

Solidarisk tannhelsepolitikk

Dette medlem viser til at Senterpartiet vil ha bedre tannhelsetilbud for utsatte grupper. Dette medlem mener dette særlig gjelder sårbare på sykehjem og i åpen omsorg. Dette medlem er motstander av regjeringens dreining i tannhelsepolitikken der det satses på regionale odontologiske kompetansesentre, samtidig som støtte til tannbehandling for utsatte grupper går ned og det ikke foretas prisjustering. Dette medlem omprioriterer midler fra de odontologiske sentrene til støtte til tannbehandling for eldre.

Avgiftssystem for bedre folkehelse

Dette medlem påpeker at avgiftssystemet er et viktig virkemiddel i folkehelsearbeidet. Dette

medlem foreslår å øke tobakks- og alkoholavgiftene og redusere taxfree-kvotene for alkohol og tobakk.

Pasientsikkerhet og brukerordninger

Dette medlem mener at pasienter, brukere og pårørendes behov og opplevelser må tas på alvor. Gode ombuds- og pårørendeordninger kan være til god hjelp for pasienter og pårørende som opplever svikt i tilbudet. Pasient og brukerombudene er også viktige i det nasjonale pasientsikkerhetsarbeidet. Dette medlem øker derfor støtten til pasient- og brukerombudene, og øker også støtten til Pårørendesenteret. Dette medlem foreslår også å øremerke midler innenfor budsjettet til å sikre fagfolk i det offentlige helsevesenet tilgang til «Felleskatalog» for legemidler til barn.

3.2.15.2.5 Merknader fra Venstre

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt alternative statsbudsjett for 2017 foreslår at ramme 15 settes til 181 955 913 000 kroner, som er en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på 1 312 906 000 kroner.

Dette medlem viser til at Venstres helhetlige forslag til statsbudsjett for 2017 tar utgangspunkt i budsjettforslaget fra regjeringen Solberg, jf. Prop. 1 S (2016–2017), samt tilleggsproposisjoner 1–5. Konkrete endringer på rammeområde 15 i forhold til dette dokumentet følger av tabellen under.

Dette medlem mener den eneste måten å få en bærekraftig helsetjeneste på, er å fremme god helse hos flest mulig så tidlig i livsløpet som mulig og aktivt arbeide forebyggende i kommunen. God helse skapes først og fremst andre steder enn i helsetjenesten, og det mest helsefremmende er gode relasjoner og trygg tilknytning, barnehager og skoler av høy kvalitet, et inkluderende arbeidsliv, fravær av mobbing og utenforskap, fravær av vold, overgrep og omsorgssvikt, og tilgang til rent vann, natur og fritidsaktiviteter. Dette medlem har stor tro på å angripe helseutfordringene systematisk og offensivt også utenfor helsetjenestene, noe også Venstres alternative budsjett for 2017 reflekterer. Dette medlem er veldig glad for at det innføres et folkehelseprogram slik at vi får en mer systematisk satsing på det helsefremmende arbeidet både i og utenfor helsetjenesten. Dette medlem mener det er helt nødvendig å finne nye måter å jobbe på, og at vi i løpet av få år vil ha en langt mer effektiv og hensiktsmessig helsetjeneste som identifiserer og angriper helseutfordringene tidligere enn i dag. Dette medlem ser positivt på den teknologiske utviklingen som skaper uante muligheter i helsetjenestene for effektivisering, men ser at den samme utviklingen også fører til økt etterspørsel av helsetjenester som gjør at vi må være mye tydeligere på hvordan vi prioriterer begrensede ressurser.

Dette medlem mener det er viktig å sikre gode, offentlig finansierte helsetjenester, men mener god kvalitet på tjenestene er viktigere enn hvem som utfører dem. Venstre vil arbeide for at offentlige, ideelle og private helsetjenestemiljøer skal utfylle hverandre. Dette medlem er opptatt av at primærhelsetjenesten rustes opp i kommunen slik at helseutfordringer blir løst på laveste effektive omsorgsnivå, til beste for både individ og samfunn. For å nå målene om en bærekraftig helsetjeneste, mener dette medlem det må satses offensivt på forskning og innovasjon, og at arbeidet med digitalisering av helsesektoren, med de mulighetene for store besparelser og bedre og trygge helsetjenester som ligger i dette, må prioriteres.

Dette medlem er særlig opptatt av folkehelse og forebygging, og mener forebyggende helsearbeid er viktig for å utjevne sosiale forskjeller i Norge. Dette medlem mener forebyggingen er særlig viktig i barns oppvekst, men mener det også er mye å hente på å forebygge sykdom og andre helseutfordringer ved at myndighetene spiller aktivt på lag med arbeidslivet gjennom bedriftshelsetjenestene og andre insentiver som fremmer folkehelsen på arbeidsplassen. Dette medlem ønsker derfor å utvide ordningen med tilskudd til bedriftshelsetjeneste til å gjelde alle bedrifter, mot at arbeidsgivere får et finansieringsansvar med flere insentiver for å bidra til å redusere sykefraværet, og viser til ramme 7 for en nærmere beskrivelse. Særlig gjelder dette i bransjer som sysselsetter mange unge, og særlig unge kvinner. Et tilbud om bedriftshelsetjeneste hvor psykolog, helsesøster og jordmor i større grad enn i dag inngår, vil gi et viktig bidrag til både unge arbeidstakere og virksomheter som i dag står uten både IA-avtale og bedriftshelsetjeneste.

Dette medlem mener at helsestasjonene er den delen av helsetjenesten som er best egnet til å jobbe med forebygging og tidlig innsats for barn og unge. Forebygging er viktig i alle livets faser, men særlig den tidlige innsatsen er viktig for å fremme folkehelsen også i senere livsfaser. Helsestasjonene og skolehelsetjenestene har en unik mulighet til å kunne gripe inn tidlig og forhindre negativ utvikling i kosthold, mosjon eller psykososiale forhold. Dette medlem foreslår en betydelig satsing på helsestasjonene og skolehelsetjenesten med til sammen 400 nye stillinger til en samlet kostnad på 280 mill. kroner i økte bevilgninger til kommunesektoren, under ramme 18. Dette medlem ønsker et klart skifte mot forebygging, som både er lønnsomt i et samfunnsperspektiv og som fører til økt livskvalitet for den enkelte og deres familie og pårørende. Dette medlem mener dette fordrer at vi må tørre å stå i

noen tøffe prioriteringer da det er begrensede ressurser i helsesektoren, selv om dette er utfordrende når effektene av forebygging sjelden lar seg direkte måle og først viser seg etter lang tid. Dette medlem mener at en bedre tilgjengelig og utbygget helsestasjons- og skolehelsetjeneste med flere fagprofesjoner, vil spille en grunnleggende viktig rolle i det forebyggende arbeidet i kommunene.

Dette medlem viser til ungdomshelsestrategien og at den må følges opp med konkrete tiltak utover det regjeringen legger opp til, for å bedre ungdoms fysiske og psykiske helse. Dette medlem viser til at det er mange ungdommer som får hjelp på helsestasjonene gjennom tilrettelagte tilbud for ungdom, og at det i byer og tettsteder med studentmiljøer også vil være naturlig å legge til rette for samarbeid mellom helsestasjoner, studentsamskipnader eller andre som driver viktig opplysnings- og helsearbeid rettet mot ungdom. Dette medlem foreslår at det igangsettes et forsøksprosjekt for å styrke helsetilbudet for unge i Haugesund og nærliggende kommuner. Prosjektet skal administreres av Sex og samfunn, og være et samarbeid mellom Sex og samfunn, Haugesund kommune, Høgskolen Stord/Haugesund og Studentsamskipnaden Stord/Haugesund (SSH). Dette medlem mener det også er nødvendig å videreføre støtten til piloten i Oppland fylke. Særlig gjelder dette den delen av piloten som pågår i Nord-Gudbrandsdal. Sex og samfunn-sentre er spesialisert innenfor seksuell og reproduktiv helse og jobber for å forebygge seksuelt overførbare infeksjoner, uplanlagte graviditeter og abort. Sex og samfunn gjennomfører fagutvikling og kunnskapsspredning gjennom en hospiteringsordning for helsepersonell, blant annet for jordmødre, helsesøstre og leger, som jobber med unges seksualitet, og de arbeider for å heve kompetansen på seksuell orientering og kjønnsidentitet. Dette medlem foreslår på denne bakgrunn at det bevilges 7 mill. kroner til dette arbeidet organisert gjennom Fylkesmannen i hhv. Rogaland og Oppland i samarbeid med Sex og Samfunn.

I tillegg til overnevnte bevilgning ønsker dette medlem flere tiltak for å bedre det psykiske helsetilbudet til studenter. Dette medlem synes det er alvorlig at så mange som én av fem har alvorlige symptomer på psykiske helseplager. Dette medlem mener derfor vi må få på plass et større lavterskeltilbud for studenter og bedre oppfølging av studentene når de begynner på studiene. Dette medlem vil bevilge 15 mill. kroner som blant flere tiltak for studenter også skal gå til Studentenes helse- og trivselsundersøkelse (Shot). Dette medlem foreslår videre at det bevilges 10 mill. kroner i tilskuddsmidler som skal forvaltes av ExtraStiftelsen som etablerer ExtraUng for å følge opp Ungdomshelsestrategien. Denne tilskuddsordningen skal være åpen for alle godkjente søkerorganisasjoner og vil kunne gi flere hundre lavterskeltilbud i hele landet. Videre mener dette medlem at det er helt nødvendig å opprettholde støtten til Nordland fylkeskommune for fortsatt drift av Klara Klok, som er en nettbasert tjeneste hvor ungdom anonymt kan stille spørsmål som angår kropp, helse, følelser og rus. Klara Klok er den mest brukte digitale helsestasjonen for ungdom i Norge. Dette medlem vil derfor bevilge 2 mill. kroner til drift av Klara Klok inntil tilbudet er inkludert i ung.no som en samleportal rettet mot ungdom. Dette medlem forstår ikke hvorfor helsenorge.no skal anskaffe en ny portal og bygge opp ny kompetanse når det allerede eksisterer verifiserte tilbud som Klara Klok.

Dette medlem mener en viktig kanal å nå ungdom på er gjennom nye og digitale medier og teknologiske løsninger. Dette medlem mener man ved hjelp av digitalt tilrettelagt informasjon og oppfølging med bruk av Internett, apper, chat, sosiale medier, film, animasjon, dataspillteknologi og utprøving av helsedroner m.m. kan bidra til å nå ungdom bedre og derigjennom fremme deres helse, både på kort og lang sikt. Dette medlem vil derfor bevilge 5 mill. kroner til DigiLab for utarbeidelse av en eHelseplan for ungdom til prosjekt «Mestring og muligheter – tidlig innsats og bedre egenbehandling».

Dette medlem viser til at det siden 2004 har vært etablert en populær tilskuddsordning for frivillige organisasjoner som arbeider for å fremme god psykisk helse i skolen. Det er mange godt etablerte tilbud ved mange av landets skoler. Dette medlem mener arbeidet er svært viktig og bør opprettholdes. Dette medlem mener psykisk helse i skolen må styrkes og integreres langt bedre i norsk skole på alle alderstrinn, helst allerede i barnehagen, og at denne satsingen haster. Dette medlem viser til en programserie om psykisk helse for ungdom til bruk ved videregående skoler, «Mindre tankevirus – mer hverdagsglede!», som bør være et tilbud til elever i alle fylker. Dette medlem ønsker på den bakgrunn å beholde og styrke tilskuddsordningen for fremme av god psykisk helse i skolen og foreslår derfor 40 mill. kroner i økt støtte til dette arbeidet. Dette medlem viser til at særlig Voksne for Barn og Rådet for psykisk helse, men også mange andre organisasjoner, har gjort og skal videre gjøre et viktig arbeid for å fremme psykisk helse i skolen.

Dette medlem mener frivillige og ideelle organisasjoner bidrar med både effektivt og målrettet folkehelsearbeid, og det er derfor viktig å støtte folkehelsefremmende aktiviteter i regi av frivilligheten. Dette medlem er også glad for at psykisk helse løftes i folkehelsearbeidet av regjeringen, noe som også var et uttalt ønske fra Venstre ved behandlingen

av Folkehelsemeldingen. Kommunene etterspør i økende grad aktivitetstilbud i regi av frivillige organisasjoner. Dette medlem foreslår derfor at det tilføres ytterligere midler til frivillige organisasjoner som driver forebyggende psykisk helsearbeid i kommunene, og at det bevilges 25 mill. kroner til dette formålet. Bevilgningen skal sørge for at frivillige organisasjoner som driver fritids- og sosiale aktiviteter, aktivitetstilbud, hjelpetelefoner, nettverksbygging, oppsøkende arbeid, møteplasser og kafeer, arbeidstrening og likemannsarbeid osv., skal ha gode rammevilkår for tjenestene. Dette medlem er kjent med at mange frivillige organisasjoner har søkt midler og fått avslag på grunn av en svært populær ordning, og derfor er det riktig å tilføre flere ressurser til dette viktige frivillige arbeidet.

Dette medlem mener det er tett sammenheng mellom vår psykiske og fysiske helse og at begge deler bør vies større plass i hele utdanningsløpet fra barnehagen til ferdig utdannet på høgskoler og universiteter. Dette medlem støtter regjeringens forsøk med fysisk aktivitet i ungdomsskolen, men mener det er viktig å se hvilke effekter et slikt forsøk vil ha også for yngre elever og ønsker tilsvarende forsøk i grunnskolen. Dette medlem foreslår at det bevilges 10 mill. kroner til dette formålet.

Dette medlem mener det ikke finnes ulovlige mennesker og at også de «papirløse» asylsøkere bør sikres nødvendig helsehjelp. Dette medlem viser til at de fleste «papirløse» har helt vanlige milde eller moderate psykiske eller fysiske plager, men som kan utvikle seg til mer alvorlige diagnoser på grunn av manglende oppfølging og forebyggende behandling. Dette medlem er derfor glad for den helsehjelpen som tilbys «papirløse», og mener det er behov for flere tilbud flere steder i landet. Til organisasjoner som tilbyr helsehjelp til «papirløse» ønsker dette medlem å bevilge 2 mill. kroner.

Dette medlem mener det er særlig viktig å styrke innsatsen knyttet til de store folkehelseutfordringene. En stor andel er uføretrygdet på grunn av en psykisk lidelse eller en muskel- og skjelettsykdom. Dette medlem mener at det er behov for økt kunnskap og tverrfaglig kompetanse innenfor muskel- og skjelettlidelser og psykiske lidelser. Dette medlem vil derfor foreslå at det bevilges 15 mill. kroner til tverrfaglig forskning. Muskel- og skjelettlidelser beslaglegger sammen med psykiske lidelser flest sengeplasser, og er en hovedårsak til et stort sykefravær og uførhet. Samlet utgjør disse lidelsene en stor samfunnsøkonomisk utfordring. Dette medlem mener at økt kunnskap om årsaksforhold er nødvendig for å sette inn riktige og effektive forebyggende tiltak. Dette medlem viser også til at dagens livsstil har gjort diabetes til en folkesykdom som vi er nødt til å forebygge aktivt, og at det i fjorårets statsbudsjett ble satt av 2 mill. kroner til arbeidet med en diabetesplan. Dette medlem er glad for at dette arbeidet er godt i gang, og har registrert at det er flere tiltak i planen som allerede nå er klare til å rulles ut. Dette medlem mener det haster å starte det forebyggende arbeidet for å redusere følgesykdommer til diabetes og forebygge at sykdommen oppstår. Dette medlem mener det er svært viktig å arbeide med å standardisere og strukturere diabetesbehandlingen bedre, både i primær- og spesialisthelsetjenesten, og mener det vil være svært kostnadsbesparende om vi lykkes med arbeidet. Dette medlem foreslår at det bevilges 8 mill. kroner for å fortsette arbeidet med å videreutvikle planen og implementere tiltak i 2017.

Dette medlem er godt kjent med Fontenehusene som er et arbeidsfellesskap for personer som har eller har hatt psykiske lidelser, der det legges vekt på mestring og tilhørighet og det gis mulighet for å prøve seg i ordinært arbeidsliv. Dette medlem mener at Fontenehusene er et viktig lavterskeltilbud som utfyller det offentlige tilbudet, og at det både er behov for å styrke økonomien i eksisterende Fontenehus og etablere flere nye. Dette medlem foreslår på denne bakgrunn at det bevilges 20 mill. kroner som benyttes til å fortsette arbeidet med å få etablert Fontenehus i alle fylker.

Dette medlem foreslår videre at det bevilges 5 mill. kroner til opprettelse av en tilskuddsordning til utvikling av ny teknologi i folkehelsearbeidet for å motivere til lavterskel friluftsliv, slik man for eksempel har gjort i Stolpejakten. Eksempelvis kan ideelle aktører søke om tilskudd til utvikling av apper, digitale kart, spillteknologi og film m.m., i samarbeid med FoU-aktører og høgskoler med profesjonsutdanning.

Dette medlem ønsker å bidra til å utvikle god design for fremme av folkehelse. Dette medlem har tro på at attraktivt design vil øke de gode opplevelsene i nærmiljøer og motivasjonen for økt fysisk aktivitet. Det kan være lyssetting langs turleder rundt rehabiliteringsinstitusjoner, barnehager, skoler, i nærmiljøer rundt vann og langs elver osv. Dette medlem ønsker å etablere en pilot, Design for livet i regi av DOGA, og med en bevilgning på 2 mill. kroner. Dette medlem foreslår også å bevilge 1 mill. kroner til å få utformet en designhåndbok for demens. En designklynge på Gjøvik og Toten har i samarbeid med NTNU Campus Gjøviks lab for universell utforming utviklet både en fysisk og digital «demensdrakt» som gjør det mulig for produktutviklere, arkitekter, landskapsarkitekter og byggherrer å ta hensyn til dementes sanseopplevelser. En håndbok og veileder vil være en nøkkel for å bringe kunnskap ut til aktørene.

Dette medlem viser videre til at Nasjonalforeningen har etablerert tilbudet Aktivitetsvenn der målet er at personer med demens skal få flere aktiviteter og gode opplevelser i hverdagen. Dette er et viktig tilbud til mennesker med demens som vil fremme både helse og trivsel. Dette medlem mener dette er viktig både for å fremme god folkehelse og livskvalitet for alle. Videre viser dette medlem til alder.no som har som mål å skape en ny og mer meningsfull hverdag for eldre der de jobber mot å frigjøre varme hender i helse- og omsorgstjenestene. Dette skal gjøres gjennom å utvikle ny teknologi som binder mennesker sammen på nye og helsefremmende måter, og som derigjennom øker livskvaliteten, og er med på å skape en mer meningsfull hverdag for mennesker med demens. Dette medlem ønsker å bevilge 5 mill. kroner til Aktivitetsvenn og alder.no til dette arbeidet.

Dette medlem er glad for regjeringens tiårige folkehelseprogram som styrker det helsefremmende arbeidet i kommunene, der et viktig mål er å fremme barn og unges psykiske helse og livskvalitet. Dette medlem støtter at regjeringen inkluderer psykisk helse som en likeverdig del av folkehelsearbeidet. Det haster med å igangsette folkehelsearbeidet i alle sektorer og på alle nivåer, slik at vi forhåpentligvis i løpet av få år vil redusere kostnadene til dyr behandling og frigjøre midler som kan brukes til andre gode formål. Dette medlem viser i den sammenheng til Vedtak nr. 840 (2015–2016), 9. juni 2016, som kom som et forslag fra Venstre og Kristelig Folkeparti i forbindelse med behandlingen av Dokument 8:43 S (2015–2016), jf. Innst. 346 S (2015–2016):

«Stortinget ber regjeringen innen juni 2017 legge frem en helhetlig tverrsektoriell strategi for barn og unges psykiske helse som omfatter individ og samfunn, og som inneholder både helsefremmende, sykdomsforebyggende og kurative initiativ. I utformingen av strategien skal barn og unges erfaringer og råd inkluderes».

Dette medlem er ikke tilfreds med at regjeringen nå legger opp til at denne strategien skal komme som en del av en samlet strategi for befolkningens psykiske helse i 2017. Hele poenget med en tverrsektoriell strategiplan for barn og unges psykiske helse er at dette skal vies særlig oppmerksomhet og løftes særskilt i en påfølgende økonomisk forpliktende opptrappingsplan.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen innen juni 2017 legge frem en egen, helhetlig tverrsektoriell strategi for barn og unges psykiske helse, som et forarbeid til en økonomisk forpliktende opptrappingsplan for barn og unges psykiske helse, i tråd med enstemmig stortingsvedtak i forbindelse med Innst. 346 S (2015–2016).»

Dette medlem ser frem til at strategien kommer til Stortinget, og har en forventning om at den vil føre til mer sømløse og helhetlige tjenester rettet mot barn. I dag er tjenester rettet mot barn altfor sektoriserte og fragmenterte, og dette er en utfordring vi i for liten grad har tatt på alvor.

For dette medlem er det ikke et spørsmål om vi har råd til å prioritere mer forebygging i kommunene, men at vi ikke har råd til å la det være. Nye teknologiløsninger har uante muligheter også innen folkehelsearbeidet. Dette medlem vil sette av 5 mill. kroner til en tilskuddsordning der ideelle aktører kan søke i samarbeid med FoU-aktører og høgskoler med profesjonsutdanning for å utvikle hverdagsteknologi.

Dette medlem mener at det, som en del av arbeidet med å fremme folkehelse, er nødvendig å få flere til å velge sykkel som transportmiddel fremfor bil. Dette medlem mener det i forbindelse med sykkel-VM er nødvendig å bevilge ytterligere 1 mill. kroner for å promotere hverdagssykling.

Dette medlem viser til at rehabiliteringssektoren er inne i store endringer som en følge av Samhandlingsreformen og endringer i spesialisert behandling i sykehusene. Dette medlem er derfor glad for at regjeringen fremmer en opptrappingsplan for rehabiliteringsfeltet, og at de vil hindre nedbygging av rehabilitering i spesialisthelsetjenesten før tilsvarende kapasitet og kompetanse er bygget opp i kommunene. Det er viktig at vi ikke begår den samme feilen som vi dessverre har sett innen rus og psykiatri, der kapasiteten ikke er bygget opp i kommunen, samtidig som spesialisttjenesten over flere år har bygget ned tjenesten. Dette medlem mener det er riktig at rehabilitering skal endres for å se det hele i et livsløpsperspektiv. Mange mennesker med funksjonsnedsettelser og kroniske sykdommer har behov for rehabilitering hele livet. At brukerperspektivet skal styrkes er også bra, likevel vil dette medlem understreke at det kom mange innspill til rehabiliteringsplanen under budsjetthøringen på Stortinget, der mange høringsinstanser ikke mener at planen er offensiv nok, og heller ikke tilføres friske midler. Det er dette medlem enig i og mener det må flere tiltak inn i planen både på kort og lang sikt. Dette medlem foreslår en opptrapping av selve rehabiliteringsplanen med 25 mill. kroner ekstra. Dette medlem vil prioritere dette arbeidet med rehabilitering rettet mot barn og unge som ikke har fått plass i opptrappingsplanen. De er tross alt den gruppen som skal leve lengst med et større eller mindre behov for rehabilitering. Det er viktig at tilbudet styrkes både i sykehusene, blant de ideelle aktørene

og i kommunene. Dette medlem viser til at Venstre i tillegg til dette prioriterer 40 mill. kroner til satsing på hverdagsrehabilitering og rekrutteringstilskudd for å øke andelen ergoterapeuter i kommunene med 200 nye stillinger. Dette medlem understreker at det er stort behov for ergoterapeuter for å ta ut effektene vi får av hverdagsrehabilitering i kommunene, samt for å sikre kapasitet og kompetanse til innovasjon og omstilling i kommunal pleie- og omsorgssektor. I tillegg blir det et lovfestet krav om at alle kommuner skal ha denne ergoterapikompetanse innen 2020. For å få til dette mener dette medlem at det bør gis insentiver til kommunen for å få fortgang i arbeidet. Dette kan gjøres gjennom et flatt tilskudd på 200 000 kroner per kommune til økt rekruttering av ergoterapeuter etter søknad.

Dette medlem mener vi inntil videre må reversere forslaget om fjerning av sykdomslista og innføring av egenandel for alle når det gjelder fysioterapitjenester, og viser til forslag til bevilgningsendringer til hhv. egenandelstak II og refusjon til fysioterapitjenester i kommunene. Dette medlem foreslår derfor at kommunesektoren kompenseres med 175 mill. kroner som er trukket tilbake fra rammen i regjeringens forslag pga. høyere egenandelsinnbetalinger til kommunene. Dette medlem viser til at mange som er under ordningen, er kronikere med høye sykdomsutgifter, og mange er uføretrygdet med anstrengt økonomi. Dette medlem mener det ikke alltid er sammenheng mellom diagnose og behov for fysioterapi, og ønsker at regjeringen i løpet av 2017 kommer tilbake til Stortinget med et helhetlig forslag til harmonisering av egenandeler i helsetjenesten og hvor kommunesektorens andel av innkreving blir hensyntatt.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2017 fremme forslag om å slå sammen egenandelstak I og egenandelstak II til et felles egenandelstak med en øvre ramme på 3 000 kroner.»

For å finansiere noen av kostnadene ved fjerning av sykdomslista og oppheving av fritak for egenandel foreslår dette medlem å prisjustere egenandelstak 1 med 25 kroner utover regjeringens forslag. Dette vil gi en innsparing på 25 mill. kroner.

Dette medlem viser til at Østfold fylke peker seg ut på flere områder som en svært interessant region for systematisk arbeid med å utvikle framtidas rehabilitering i kommunal regi. Det nye sykehuset i Østfold har ikke rehabilitering i sitt tilbud. Befolkningen i Østfold er sykere enn gjennomsnittet, men bruker samtidig klart mindre rehabiliteringstjenester enn andre fylker. Samtidig er Indre Østfold medisinske kompetansesenter (IØMK)/Helsehuset i Askim et felleseie mellom syv kommuner som har bedre forutsetninger enn de fleste kommuner for å kunne utvikle et regionalt tilbud i takt med framtidas nye kommuner og endringer i sykehusene. De har allerede gjort en utredning om å etablere en rehabiliteringsavdeling, de vil ha nærhet til det medisinske tilbudet med fire leger, og de har allerede sengeplasser for avklaring (Øhjelp døgn/KAD), legevakt og dialyse. I tillegg er Eidsberg kommune med utprøving av virtuell avdeling blant eierne, og IØDK har allerede en samarbeidsavtale med Sunnaas sykehus . Hverdagsrehabilitering og bruk av velferdsteknologi samt følgeforskning er en del av prosjektet. Dette medlem er derfor glad for at regjeringen videreføre støtten til nasjonalt forsøk med kommunal rehabilitering i regi av Helsehuset i Askim som Venstre fikk gjennomslag for i statsbudsjettet for 2016. Dette medlem viser til Gevinstrealiseringsrapport nr. 1 som viser besparelser ved bruk av velferdsteknologi, og er spent på de neste oppfølgingsrapportene av den satsingen som er gjort på feltet. I regi av nasjonalt prosjekt for velferdsteknologi ønsker dette medlem å etablere en helse-pilot i Østfold med oppfølging på avstand i bedriftshelsetjenesten. Dette medlem foreslår 8 mill. kroner til formålet. Venstre foreslår i vårt alternative budsjett at tilskudd til bedriftshelsetjeneste skal utvides til å gjelde alle bedrifter og arbeidstakere og ikke bare halvparten, som i dag. Vi ser at særlig unge arbeidstakere som er sysselsatt i bransjer uten hverken IA-avtale eller har bedriftshelsetjeneste, sliter med å redusere sykefravær. Psykisk uhelse, muskel- og skjelettlidelser og graviditet er årsak til det største sykefraværet. Rettet mot unge arbeidstakere, som allerede er storforbrukere av sosiale medier og digitale plattformer, er oppfølging på avstand særlig interessant å prøve ut. Mobile team i bedriftshelsetjeneste er også aktuelt å prøve ut, samt at det er behov for å gjøre flere erfaringer med helsesøster og jordmor, samt psykolog tilknyttet bedriftshelsetjeneste. Videre ønsker dette medlem å igangsette et takstprosjekt og få fortgang i arbeidet for å øke bruken av videokonferanse og telemedisin i pasientkonsultasjoner hos fastleger og i poliklinisk behandling. Dette medlem vil sette av 5 mill. kroner til et prosjekt som skal administreres av Direktoratet for e-helse. Det er også aktuelt å gjøre forsøk i bedriftshelsetjenesten for å få mer erfaring, ettersom det går tregt i andre deler av helsetjenesten – især i kommunene, men også i sykehusenes poliklinikker.

Dette medlem ser behovet for utredning av og forsøk med hhv. utlånsordning for medisinskteknisk utstyr for sykehus etter modell fra Sverige og utprøving av driftsavtaler for medisinskteknisk utsyr i

sykehus etter modell fra Nederland. Dette medlem mener slike forsøk vil kunne føre til bedre utnyttelse av dyrt utstyr, sikrere drift, bedre vedlikehold, og at nytt utsyr kan tas i bruk raskere. Til dette formål vil dette medlem at det bevilges 10 mill. kroner til modellutvikling og utprøving.

Dette medlem viser til at Venstre vil arbeide for at offentlige, ideelle og private helsetjenestemiljøer skal utfylle hverandre. Særlig etter helseforetaksreformen i 2002 – hvor sykehusene ble overført fra fylkene og til staten – har vi sett en utvikling med sentralisering av høyspesialiserte helsetjenester, nedbygging av kapasitet i sykehus eid og drevet av ideelle aktører samtidig som kommunene i for liten grad har vært i stand til å etablere samarbeid på tvers for å bygge opp en regional primærhelsetjeneste i takt med endringer i sykehusene, i demografi og teknologiske endringer. Dette medlem er bekymret over at vi utvikler en helsesektor hvor spesialisthelsetjenesten blir mer og mer spesialisert og sentralisert, mens vi har en primærhelsetjeneste som blir mer og mer fragmentert og kommer inn altfor sent til å drive reell forebygging og tidlig, smart innsats. Dette medlem vil derfor bevilge 50 mill. kroner til å prøve ut forpliktende samarbeidsavtaler (OPS) mellom staten og ideelle/private aktører særlig rettet mot regioner utenfor de største byene og universitetssykehusene. Dette medlem ønsker seg flere modellforsøk for bedre samarbeid mellom offentlige og private sykehus/avtalespesialister for bl.a. fedme og overvekt, spiseforstyrrelser, revmatiske lidelser og gastro (mer bruk av laparoskopi). F.eks. kan dette være en «Gastro-pilot Innlandet» for å redusere ventetider og ta i bruk nye operasjonsmetoder i offentlige sykehus. Andre piloter kan legges til Revmatismesykehusene i Haugesund og Lillehammer, Modum Bad, Ibsensykehuset på Rjukan og Medi3 i Ålesund og Ulsteinvik.

Dette medlem er kjent med at Stiftelsen Norsk Luftambulanse og flere aktører oppgir Telemark og Innlandet som de «sorte hullene» på dekningskartet for luftambulansetjenesten i Norge, og at det er behov for en egen luftambulansebase for Innlandet. Det er anslått at etablering av en base i Innlandet vil koste om lag 40 mill. kroner, og dette medlem vil sette av 10 mill. kroner til prosjektering og grunnerverv for luftambulansebase i Innlandet.

Dette medlem er glad for at det er satt av midler til å starte et forprosjekt for etablering av nytt protonsenter i statsbudsjettet for 2017 som skal stå ferdig i 2022, men dette medlem mener det er nødvendig å komme i gang med to slike sentre, ett under Helse Sør-Øst og ett under Helse Vest.

På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen snarest etablere to protonsentre, hvor nødvendig utredningsarbeid blir fordelt mellom Helse Sør-Øst og Helse Vest, basert på størrelsene på utbyggingene anbefalt i utredningene fra de regionale helseforetakene.»

Dette medlem mener at vi tar for lett på utfordringer knyttet til mulige kriser i drikkevannsforsyningen. Klimaendringer og endringer i nedbørsmønsteret skaper økt press både på drikkevannskildene, på rørledningsnettet som er milevis og av svært varierende kvalitet, og på vannverkene som også er av varierende kvalitet og med ulike barrierer. Varslingsrutiner og krisekapasitet i kommunene er svært varierende.

For å løse utfordringene med fornyelse av vann- og avløpsinfrastrukturen og håndtering av ekstremnedbør på en bærekraftig og kostnadseffektiv måte, mener dette medlem at det er et stort behov for teknologiutvikling og kompetanseoverføring. Dette medlem mener et nasjonalt kompetansesenter for undervisning og uttesting av ledningsteknologi for vann og avløp ved NMBU i Ås er nødvendig for å nå de nasjonale målene på vann- og avløpsområdet, som ble fastsatt av regjeringen i 2014 under «Protokoll om vann og helse». Tilknytningen til fagmiljøet ved NMBU, med et bredt spekter av kompetanse og nettverk, mener dette medlem vil være en suksessfaktor for å skape den faglige integriteten et slikt nasjonalt kompetansesenter behøver. Til formålet foreslår dette medlem å sette av 5 mill. kroner til prosjektering og grunnerverv til et nasjonalt kompetansesenter.

Dette medlem mener det er behov for en utredning av en felles IKT-struktur for å gjøre anonymiserte, biologiske data fra både animalske (fisk og husdyr) og humane kilder (f.eks. HUNT-undersøkelsen) tilgjengelig for internasjonale forskningsmiljøer. Dette vil også kunne legge til rette for en videre etablering av Genomics Norway, og dette medlem foreslår 2 mill. kroner til Folkehelseinstituttet og BioBank AS på Hamar.

Dette medlem mener det er behov for å tenke nytt og etablere flere tiltak for mennesker med rusavhengighet, både til de som ikke klarer å bli rusfrie og de som ønsker behandling. Dette medlem er glad for opptrappingsplanen på rusfeltet og mener det er viktig at denne planen følges tett opp både faglig, økonomisk og på alle omsorgsnivå. Dette medlem viser til at Venstre har foreslått å åpne for heroinassistert behandling for de aller tyngste brukerne. Dette medlem ønsker at det etableres forsøk med heroinassistert behandling og foreslår 5 mill. kroner til Avdeling for rusmedisin, Helse Bergen. Dette medlem mener videre at grønn omsorg er en god og effektiv behandlingsmåte og er kjent med «Inn på tunet» og andre som tilbyr behandling i nærhet til natur og dyr. Dette medlem ser de positive helseef-

fektene denne behandlingen har på en rekke pasientgrupper, særlig de som sliter med rus og psykiske utfordringer. Dette medlem viser til at studier fra Høgskolen i Hedmark, Norden og Nederland er samstemte om at grønn omsorg gir bedre helse og høyere livskvalitet. Dette medlem ønsker å støtte opp om økt bruk av denne typen behandlingstiltak og vil sette av 5 mill. kroner til grønn omsorg.

Dette medlem viser til at regjeringen ønsker å videreføre støtten til rusfeltets samarbeidsorgan Actis med 14,3 mill. kroner. Dette medlem viser til at det er mange ulike organisasjoner som arbeider for en kunnskapsbasert ruspolitikk som også bør motta støtte. På den bakgrunn ønsker dette medlem å bevilge 5 mill. kroner til Frivillighet Norges arbeid med rusproblematikk og reduserer tilskuddet til Actis tilsvarende.

Dette medlem viser til Helseundersøkelsene i Nord-Trøndelag (HUNT) som samler inn opplysninger og biologisk materiale for å forske på folkehelse i regi av NTNU. Dette medlem ønsker å legge til rette for at også hørselshemmede skal inkluderes i HUNT-undersøkelsen og foreslår 2 mill. kroner til dette.

Dette medlem viser til at regjeringen har bevilget 1 mill. kroner til Valdres lokalmedisinske senter, men at dette ikke vil være tilstrekkelige midler til å gjennomføre det planlagte forsøket. Dette medlem viser til at piloten som skal gjennomføres for å utvikle en nasjonal modell rundt lokalmedisinske sentre, skal gjøre forsøk med akuttmedisinsk vaktordning med anestesilege og akuttlege, og med samtrening med lokal legevakt. Til denne piloten foreslår dette medlem 7 mill. kroner.

Videre vil dette medlem øke bevilgningene med 1 mill. kroner til regionalt senter for helseinnovasjon og samhandling i Kristiansund, med vekt på innovasjon og teknologi knyttet til Kristiansund Næringspark.

Dette medlem viser bl.a. til Venstres representantforslag om utredning av tvangsbruk i helse- og omsorgssektoren, Dokument 8:90 S (2015–2016). Dette medlem tror at å øke brukermedvirkning vil redusere bruk av tvang både i og utenfor institusjon, og mener det er behov for mer forskning på brukermedvirkning i Tvungent psykisk helsevern uten døgnopphold i institusjon (TUD), som brukes i økende grad. Dette medlem mener kunnskapen om hvordan denne ordningen brukes og oppleves, er mangelfull. Dette medlem vil bevilge 10 mill. kroner i tilskudd til Rådet for psykisk helse til å fortsette sin satsing på forskning på dette feltet.

Dette medlem mener det er behov for å styrke forsyningssikkerheten av legemidler og ønsker å iverksette et forsøk med ny teknologi i regi av Folkehelseinstituttet og to kommuner. Teknologien vil kunne gjøre det mulig med temperatursporing i distribusjon og oppbevaring av vaksiner fram til vaksinering. Til formålet foreslår dette medlem 2 mill. kroner.

Dette medlem viser til at tannhelse er et luksusgode for mange, og at det er riktig at en rekke grupper får gratis tannbehandling. Likevel mener dette medlem at det er mange foreldre eller unge, utenfor ordningene, som har vanskelig for å betale for tannbehandling. Dette medlem mener at vi gjennom å innføre et egenandelstak på 5 000 kroner knyttet til tannregulering vil sikre at de fleste unge under 20 år, som trenger det, vil få et tilbud om tannjustering. Dette medlem vil sette av 45 mill. kroner til dette.

Dette medlem vil innenfor helsepolitikken prioritere tiltak innenfor forebygging og folkehelse, samt opptrapping og utvikling av gode og helhetlige behandlingskjeder innen rus og psykisk helse. Dette medlem vil understreke at det er først og fremst utenfor helsetjenestene at helse eller uhelse skapes. Folkehelse handler om å forebygge sykdom og skade, forlenge liv og fremme helse gjennom systematisk og kunnskapsbasert innsats fra enkeltmennesker, frivillige organisasjoner, samt lokale og sentrale myndigheter. Dette medlem mener det er behov for omfattende satsing på forebygging og folkehelse og mener vi ikke kan ha en utvikling der behandling tar mer og mer ressurser. Dette medlem mener det haster å satse på forebygging, og at det vil redusere behovet for behandling av en rekke sykdommer som i dag legger beslag på store resurser. Dette medlem foreslår derfor en reduksjon i overføringene til de regionale helseforetakene med 600 mill. kroner, som omprioriteres til forebygging og folkehelse.

Dette medlem har hele tiden vært skeptisk til det statlige forsøket i eldreomsorgen, noe det også viser at de aller fleste kommuner i Norge er. Antallet kommuner som deltar i forsøket er for lavt, bare seks kommuner, og overføringsverdien blir knapp. Dette medlem mener derfor det ikke er formålstjenlig å bruke så mye penger på et så lite forsøk, og avslutter forsøket og reduserer bevilgningen med 1 232,9 mill. kroner.

Samlet foreslår dette medlem følgende konkrete endringer under rammeområde 15, Helse:

Tekst	Bokført (mill. kr.)
Takstprosjekt for økt bruk av videokonferanse og telemedisin i pasientkonsultasjoner hos fastleger og i poliklinisk behandling	5,0
Biobank Norge og ARENA Heidner/Geno	2,0
Forsyningssikkerhet av legemidler	2,0
Utvide forsøket med økt fysisk aktivitet og kroppsøving	10,0
Klara Klok (Nordland)	2,0
Tilskudd til Actis kuttes med 5 mill. kroner mot at tilskuddet til Frivillighet Norges arbeid med rusproblematikk økes tilsvarende	0,0
Grønn omsorg	5,0
Folkehelsetiltak, Sykkel-VM	1,0
Folkehelseteknologi	5,0
Psykisk helse i skolen	40,0
Folkehelse/Aktivitetsvenn	5,0
Nasjonalt kompetansesenter for vann- og avløpsinfrastruktur ved NMBU	5,0
OPS-prosjekter i sykehus og spesialisthelsetjenesten	50,0
Prosjektering Luftambulansebase ved Mjøsbrua	10,0
Styrke forskning på muskel- og skjelettlidelser, psykiske lidelser	15,0
Styrke HUNT-undersøkelsen ved å inkludere hørselshemmede	2,0
Designhåndbok/veileder for demens	1,0
Regionalt senter for helseinnovasjon og samhandling, Kristiansund	1,0
Diabetesplan	8,0
Opptrappingsplan habilitering og rehabilitering	25,0
Design for livet	2,0
Pilotprosjekt Valdres lokalmedisinske senter	7,0
Sex og samfunn	7,0
Helsetilbud for papirløse flyktninger/asylsøkere	2,0
Tilskudd til frivillige organisasjoner som driver forebyggende psykisk helsearbeid i kommunene	25,0
Fontenehus: Styrking av økonomien i eksisterende og etablering av nye	20,0
Tiltak for å bedre psykisk helse for studenter	15,0
Innovasjon i omsorg, økt bruk av velferdsteknologi og styrking av hverdags-rehabilitering	40,0
mHelse-pilot i bedriftshelsetjenesten	8,0
Extra Ung: Tilskuddsmidler for å følge opp Ungdomshelsestrategien.	10,0
DigiLab og eHelseplan for ungdom	5,0
Utredning av og forsøk med hhv. utlånsordning for medisinskteknisk utstyr for sykehus (nasjonal pool) etter modell fra Sverige og utprøving av driftsavtaler for medisinskteknisk utstyr i sykehus etter modell fra Nederland	10,0
Forsøk med heroinassistert behandling	5,0
Tilskudd til Rådet for psykisk helse	10,0
Innføre tak i egenandeler knyttet til tannregulering for personer under 20 år på 5 000 kroner per år	45,0
Reversere regjeringens forslag om endringer i egenandelstak 2/oppheving av fritak for egenandeler (diagnoselista)	685,0

Tekst	Bokført (mill. kr.)
Veksten i pasientbehandlingen ved de regionale helseforetakene settes til 1,5 pst. Samlet innsparing = 600 mill.	-600,0
Gå mot forsøket om statlig finansiering av eldreomsorgen	-1232,9
Prisjustere egenandelstak 1	-25,0
Reversere regjeringens forslag om endringer i egenandelstak 2/oppheving av fritak for egenandeler (diagnoselista)	-545,0
Sum ramme 15: helse	**-1 312,9**

3.2.15.2.6 Merknader fra Sosialistisk Venstreparti

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett og foreslår at rammeområde 15 settes til 184 852 219 000 kroner, som er en økning på 1 583 400 000 kroner i forhold til regjeringens forslag i Prop. 1 S (2016–2017), inkludert Prop. 1 S (2016–2017) Tillegg 1–5.

Helse og omsorg

Dette medlem mener at alle skal være trygge på å få hjelp om de selv eller noen i familien blir syke eller skadet. Det må være gode helsetjenester i hele landet. Derfor er det viktig at lokalsykehusene ikke bygges ned, og at flytting av oppgaver ikke fører til at pasientene blir kasteballer mellom stat og kommune. Dette medlem viser til at økt byråkrati og store kutt rammer alt fra fødselsomsorg til psykiatri. Dette medlem vil ha gode fagmiljøer på alle sykehus og akuttfunksjoner over hele landet.

Sykehusøkonomi

Dette medlem foreslår å styrke sykehusøkonomien med over 1 mrd. kroner, sammenlignet med regjeringens forslag. Videre foreslår dette medlem å endre finansieringsmodellene i sykehusene slik at kriteriene setter kvalitet og pasientsikkerhet først. Såkalt «innsatsstyrt» og «kvalitetsbasert» finansiering avvikles, fordi dette er markedsmodeller som flytter oppmerksomhet fra faglighet og behandling til det som er lettest å måle. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett der det foreslås at staten skal betale hele regningen for overgrepsmottakene som sykehusene har overtatt ansvaret for.

Dette medlem mener det er helt grunnleggende at helsetjenestene henger sammen, uavhengig av om staten eller kommunene står ansvarlig. Det fremkommer stadig eksempler der det ikke jobbes sammen på en fornuftig måte, mens pasientene er taperne. Et nylig eksempel er den meningsløse nedleggelsen av terapibassenget på Diakonhjemmet. Dette vitner om at regjeringen er mer opptatt av å bygge administrasjonenes og systemenes helsevesen, enn pasientenes.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen stoppe stengingen av terapibassenget på Diakonhjemmet og eventuelt andre i tilsvarende situasjon og sikre videre drift, i det minste til likeverdige alternativ er etablert.»

«Stortinget ber regjeringen legge fram det faglige grunnlaget for hva som skal omfattes av spesialisert rehabilitering, herunder bruk av varmebasseng, og hva som skal være et kommunalt ansvar.»

«Stortinget ber regjeringen sikre at oppgaver som hører til normal drift, blir gjennomført internt i sykehusene, ikke ved bruk av fordyrende konsulenter.»

«Stortinget ber regjeringen sikre at avgjørende driftsoppgaver i sykehusene, for eksempel renhold, blir ivaretatt som intern drift i stedet for å konkurranseutsette tjenestene.»

«Stortinget ber regjeringen gjeninnføre målene om å øke antall ansatte som får tilbud om hele stillinger.»

«Stortinget ber regjeringen sikre at sykehusene fortsatt ansetter folk i faste stillinger, for å sikre kompetanse og trygghet til å varsle i sykehusene våre.»

«Stortinget ber regjeringen sikre at sykehusene går foran i arbeidet for å sikre nok lærlingplasser, både for helsefag, men også for alle andre relevante utdanninger.»

«Stortinget ber regjeringen avvikle såkalt 'fritt behandlingsvalg', og heller innføre ordningen 'riktig behandlingsvalg', en ordning der fastlegekontorene og sykehusene får plikt til å informere om hvor og hvordan pasientene kan få best og raskest mulig behandling.»

«Stortinget ber regjeringen innføre et prinsipp om alltid å vurdere å utføre en oppgave i egenregi før kommersielle løsninger velges.»

«Stortinget ber regjeringen avskaffe kommersialiseringsfremstøtet med såkalt 'nøytral merverdiavgift' for sykehusene, før dette går ut over kvalitet og pasientsikkerhet og økonomisk stabilitet i sykehusene.»

Rus og psykisk helse

Dette medlem viser til at rusomsorgen trenger et ekte løft, med øremerkede midler. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett der de viktigste satsingene er behandling med integrert ettervern og livsviktige tiltak for å redusere skader for dem som sliter med rusavhengighet, for eksempel utdeling av rent utstyr eller helsehjelp på gata.

Dette medlem viser videre til at psykisk helsetilbud som det er lav terskel for å benytte, mangler over store deler av landet. For å bidra til bedre tilbud i kommunene er det nødvendig med en opptrappingsplan for lavterskel psykisk helse i kommunene. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett der det foreslås en slik opptrappingsplan. Tilbudet skal omfatte både forebyggende, rehabiliterende og akutte tilbud. Dette medlem viser til at brukerstyrte sentre må bygges ut og styrkes. Den kompetansen som bygges opp med reell brukerstyring, må bli anerkjent og brukt i hele fagfeltet.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge fram en ny opptrappingsplan for lavterskeltilbud til psykisk helse i kommunene.»

Omsorgstjenester

Dette medlem ønsker at helsestasjonene og skolehelsetjenesten skal være rustet til å følge opp dem som trenger det. Uten øremerking kommer det ingen skikkelig opptrapping. Eldreomsorgen trenger en tillitsreform der eldre selv samarbeider med ansatte i tjenestene for å få en best mulig hverdag og omsorg. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett der det foreslås midler til økt bemanning og god kvalitet i omsorgstjenestene.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen snarest fremme forslag om å innføre kraftige sanksjoner mot kommuner som tvinger eldre i sykehjem til å bo på dobbeltrom mot sin vilje.»

En god hverdag

Dette medlem understreker at habilitering og rehabilitering kan være helt avgjørende for livskvaliteten og mulighetene man har, hvis man får en sykdom eller en funksjonsnedsettelse. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett der det foreslås å opprettholde den viktige ordningen med gratis fysioterapi, som regjeringen foreslo å fjerne, og der det i tillegg foreslås å øremerke penger til rehabilitering i kommunene.

«Stortinget ber regjeringen legge fram forslag for å styrke rehabiliteringen, herunder fysioterapi, der flere diagnoser omfattes av ordningen med gratis behandling.»

Tannhelse

Dette medlem viser til at helse er noe vi ordner og betaler i fellesskap i Norge. I det tradisjonelle helsevesenet vårt er den manglende dekningen av tannhelse en stor mangel. Dette medlem viser til at gratis tannhelse for barn er en ubetinget suksess, og svært viktig for folkehelsen. For voksne er historien en annen. Stor grad av kommersialisering og høyt kostnadsnivå, kombinert med at de fleste må betale regningen selv, gir store klasseskiller. Dette medlem mener det er en alvorlig svakhet at en så vesentlig del av helsen vår ikke er med i det normale helsesystemet. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett der det første steget i innføringen av et egenandelstak på 2 500 kroner for tannhelsetjenester tas.

3.2.16 Rammeområde 16 (Kirke, utdanning og forskning), under kirke-, utdannings- og forskningskomiteen

3.2.16.1 SAMMENDRAG

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 3 (2016–2017)
	Utgifter rammeområde 16 (i tusen kroner)	
200	Kunnskapsdepartementet	363 045
220	Utdanningsdirektoratet	504 230
221	Foreldreutvalgene for grunnopplæringen og barnehagene	14 827
222	Statlige grunn- og videregående skoler og grunnskoleinternat	102 333
223	Sametinget	42 592
224	Senter for IKT i utdanningen	89 953
225	Tiltak i grunnopplæringen	1 692 203
226	Kvalitetsutvikling i grunnopplæringen	3 522 290
227	Tilskudd til særskilte skoler	151 316
228	Tilskudd til frittstående skoler mv.	4 399015
229	Norges grønne fagskole – Vea	27 239
230	Statlig spesialpedagogisk støttesystem	760 703
252	EUs utdannings- og ungdomsprogram	512 112
253	Folkehøyskoler	828 845
254	Tilskudd til voksenopplæring	221 493
255	Tilskudd til freds- og menneskerettssentre	90 770
256	Kompetanse Norge	73 184
257	Kompetansepluss	167 997
258	Tiltak for livslang læring	135 367
260	Universiteter og høyskoler	34 416 051
270	Internasjonal mobilitet og sosiale formål for studenter	746 986
276	Fagskoleutdanning	108 460
280	Felles enheter	598 481
281	Felles tiltak for universiteter og høyskoler	594 916
283	Meteorologiformål	451 788
284	De nasjonale forskningsetiske komiteene	18 449
285	Norges forskningsråd	3 671 413
287	Forskningsinstitutter og andre tiltak	523 567
288	Internasjonale samarbeidstiltak	2 587 968
340	Den norske kirke	2 227 792
341	Tilskudd til trossamfunn m.m.	334 084
342	Kirkebygg og gravplasser	149 944
920	Norges forskningsråd	2 298 700
925	Havforskningsinstituttet	947 200
926	Forskningsfartøy	1 290 800
927	NIFES	172 100
928	Annen marin forskning og utvikling	158 600
1137	Forskning og innovasjon	610 218

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 3 (2016–2017)
2410	Statens lånekasse for utdanning	12 402 588
	Sum utgifter rammeområde 16	**78 009 619**
	Inntekter rammeområde 16 (i tusen kroner)	
3220	Utdanningsdirektoratet	5 337
3222	Statlige grunn- og videregående skoler og grunnskoleinternat	5 257
3224	Senter for IKT i utdanningen	1 665
3225	Tiltak i grunnopplæringen	218 601
3229	Norges grønne fagskole – Vea	2 923
3230	Statlig spesialpedagogisk støttesystem	55 717
3256	Kompetanse Norge	11 836
3280	Felles enheter	1 357
3281	Felles tiltak for universiteter og høyskoler	10
3288	Internasjonale samarbeidstiltak	5 918
3342	Kirkebygg og gravplasser	22 867
3925	Havforskningsinstituttet	332 300
3926	Forskningsfartøy	82 400
3927	NIFES	70 300
5310	Statens lånekasse for utdanning	151 578
5617	Renter fra Statens lånekasse for utdanning	3 728 910
	Sum inntekter rammeområde 16	**4 696 976**
	Sum netto rammeområde 16	**73 312 643**

3.2.16.2 Komiteens merknader

3.2.16.2.1 Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet foreslår at ramme 16 settes til 73 312 643 000 kroner, som er det samme som regjeringens forslag.

Disse medlemmer viser til at et av regjeringens hovedprosjekter er å realisere kunnskapssamfunnet. Kunnskap gir muligheter for alle, uansett bakgrunn, og danner grunnlaget for sosial mobilitet i samfunnet. Disse medlemmer viser til at regjeringen vil skape morgendagens jobber gjennom satsing på kunnskap, forskning og innovasjon. Skal vi lykkes med omstillingen av norsk økonomi, må vi ha en skole der elevene lærer enda mer, og en utdannings- og forskningssektor i verdensklasse.

Disse medlemmer vil understreke at kunnskap er avgjørende for å styrke norsk konkurransekraft og bygge landet for fremtiden, og at dette budsjettet følger opp regjeringens ambisjoner gjennom en markant satsing på skolen, utdanningsinstitusjonene, studentene og forskningsmiljøene.

Disse medlemmer vil understreke at budsjettet har tydelige satsingsområder:

- tidlig innsats i skolen
- arbeid mot mobbing i barnehage og skole og for et bedre læringsmiljø
- innføring av femårig grunnskolelærerutdanning
- oppfølging av langtidsplanen for forskning og høyere utdanning
- gradvis innføring av elleve måneders studiestøtte

Disse medlemmer viser til regjeringens forslag om å øke de frie inntektene med 150 mill. kroner for å styrke arbeidet med tidlig innsats i kommunene. Over en fireårsperiode utgjør dette 1,4 mrd. kroner mer til tidlig innsats. Bevilgningen må sees i sammenheng med det varslede lovforslaget om tidlig innsats.

Disse medlemmer vil understreke betydningen av regjeringens satsinger for å styrke elevenes ferdigheter og kunnskaper i realfag. Regjeringen foreslår å styrke satsingen på realfagene i barnehage og skole med 25 mill. kroner i 2017.

Disse medlemmer viser til at regjeringen vil styrke arbeidet mot mobbing i skoler og barnehager, og forslaget om å bruke ytterligere 35 mill. kroner på dette i budsjettet for 2017. Tiltakene mot mobbing – og for et godt læringsmiljø – kan deles inn i tre ho-

vedområder: Bedre og mer effektiv oppfølging av mobbesaker, bedre støtte og veiledning til elever og foreldre-, og mer kompetanse blant dem som jobber i barnehager og skoler.

Disse medlemmer viser til at regjeringen styrker skolen ved å gjennomføre et lærerløft og opprettholder de høye bevilgningene til videreutdanning av lærere i forhold til tidligere statsbudsjett. Disse medlemmer viser til at en ny femårig masterutdanning for lærere innføres fra høsten 2017. For å følge opp dette foreslår regjeringen totalt 252 mill. kroner for å sikre god implementering av de nye grunnskolelærerutdanningene. Av dette er 150 mill. kroner nye midler i 2017.

Disse medlemmer viser til den varslede stortingsmeldingen om fagskoleutdanning som skal legges frem for Stortinget høsten 2016. I statsbudsjettet for 2017 foreslår regjeringen å styrke fagskolesektoren og foreslår 58 mill. kroner til utviklingsmidler i 2017 som skal gå til tiltak som hever kvaliteten og utvikler utdanningstilbudet i fagskolene.

Videre viser disse medlemmer til at regjeringens forslag til statsbudsjett innebærer en betydelig satsing på kvalitet i høyere utdanning og forskning. I årets budsjett foreslås flere nye rekrutteringsstillinger, en styrking av forskningsinfrastruktur og økt beløp til stimuleringstiltak for deltakelse i Horisont 2020. Med regjeringens forslag til budsjett vil 492 av de 500 rekrutteringsstillingene i opptrappingen være finansiert. Disse medlemmer viser til at Kunnskapsdepartementets foreløpige anslag tilsier at samlede bevilgninger til forskning og utvikling utgjør i overkant av 1 pst. av BNP i 2017.

Disse medlemmer viser til de foreslåtte endringene i finansieringssystemet for universiteter og høyskoler. Disse medlemmer vil også vise til at regjeringen ønsker utdannings- og forskningsinstitusjoner med solide fagmiljøer og utdanninger av høy kvalitet.

Disse medlemmer vil understreke at regjeringen foreslår å øke basisstøtten til studentene i tråd med prisveksten. I tillegg foreslår regjeringen å innføre første trinn i en planlagt gradvis innføring av elleve måneders støtte over fire år. Også den betydelige satsingen på studentboliger fortsetter, og regjeringen legger med sitt forslag til rette for at 2 200 nye studentboliger kan påbegynnes i 2017.

Disse medlemmer vil understreke betydningen av at regjeringen foreslår å styrke virkemidler som utløser næringslivets egen forskningsinnsats, deriblant SkatteFUNN-ordningen og Brukerstyrt innovasjonsarena (BIA).

Disse medlemmer vil understreke at religions- og trosfrihet er en grunnleggende menneskerettighet og en forutsetning for et fritt samfunn. Disse medlemmer viser til at regjeringens verdiforankring ligger i den kristne og humanistiske kulturarv, og viser til at regjeringen vil føre en politikk som sørger for at Den norske kirke opprettholder statusen som folkekirke.

3.2.16.2.2 Merknader fra Arbeiderpartiet

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at Arbeiderpartiet i sitt forslag til statsbudsjett for 2017 foreslår at rammeområde 16 settes til 74 028 338 000 kroner, som er en økning på 715 695 000 kroner i forhold til regjeringens forslag. Disse medlemmer viser til Arbeiderpartiets alternative budsjett og øvrige merknader.

3.2.16.2.3 Merknader fra Kristelig Folkeparti

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 16 settes til 74 643 643 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 1 331 000 000 kroner.

Grunnopplæringen

Dette medlem mener at en lærer som har tid til å se og støtte hver enkelt elev, er det aller viktigste for både læring og trivsel i skolen. Da må det ikke være for mange elever per lærer. Høyere lærertetthet gir mer tid til hver elev, og bedre mulighet til å tilpasse opplæringen og gi alle den hjelpen og oppfølgingen de har behov for. Høy lærertetthet er særlig viktig blant de yngste elevene, slik at man tidlig kan sette inn ekstra hjelp der det trengs. I dag får mange hjelp for sent, og det settes inn klart mest spesialundervisning på ungdomstrinnet. Det er stikk i strid med det vi vet om betydningen av tidlig innsats. Vi må bort fra en «vente og se»-holdning, og sørge for at kunnskapshull tettes idet de oppstår.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i statsbudsjettet for 2015 fikk gjennomslag for midler til 700 nye lærerstillinger på 1.–4. trinn. I budsjettet for 2016 sikret Kristelig Folkeparti en ytterligere opptrapping med mer enn 1 000 ekstra lærerstillinger til de yngste elevene. Dette medlem viser til Kristelig Folkepartis alternative budsjett for 2017 hvor Kristelig Folkeparti foreslår å fullføre satsingen på lærertetthet, og legger inn 460 mill. kroner for å videreføre fjorårets satsing på 1.–4. trinn over et helt år. Videre foreslår Kristelig Folkeparti å bevilge 194 mill. kroner ekstra til flere lærere i 5.–10. trinn.

Dette medlem viser til at disse bevilgningene til sammen vil fullfinansiere innføringen av en norm for lærertetthet på maks 16 elever i snitt per lærer på hver skole i 1.–4. trinn, og maks 24 elever i snitt per lærer på hver skole i 5.–10.trinn. En lovfestet minstenorm for lærertetthet sikrer at de samlede lærerres-

sursene står i forhold til antall elever på skolen, uansett bostedskommune. Lærerne er skolens viktigste ressurs, og Kristelig Folkeparti vil at barn, uansett hvor i landet de bor, skal sikres bedre og likere tilgang på denne ressursen.

Dette medlem understreker at trygge og kompetente lærere er den viktigste nøkkelen til en god skole. I dag slutter 1 av 3 lærere i løpet av de fem første årene i yrket. Et viktig tiltak for å forhindre frafall og lærermangel, er god veiledning for nyutdannede lærere. Praktisk læring og veiledning fra en erfaren kollega gjennom det første året etter endt utdanning vil sikre en god overgang mellom utdanning og jobb, og hjelpe lærerne til å lykkes. Dette medlem viser til Kristelig Folkepartis alternative budsjett hvor det foreslås å innføre en obligatorisk mentorordning for nyutdannede lærere. Ordningen innebærer at både den nyutdannede og mentoren blir frikjøpt tilsvarende en 20 pst. stilling til gjennomføring av veiledningen. Kristelig Folkeparti foreslår å bevilge 230 mill. kroner for oppstart av en slik ordning fra høsten 2017.

Dette medlem viser til at altfor mange barn gruer seg til neste skoledag av frykt for å bli mobbet. Dette medlem vil trappe opp arbeidet for en skole som er fri for alle typer mobbing, og viser til Kristelig Folkepartis alternative budsjett der det foreslås 7 mill. kroner ekstra til Barneombudets arbeid med å gi veiledning til foreldre og barn i mobbesaker. I tillegg foreslår Kristelig Folkeparti at tilskuddet til frivillige organisasjoners arbeid med mobbing økes med 5 mill. kroner, og det foreslås videre 3 mill. kroner til Blå Kors' chat-tjeneste «Snakk om mobbing», og samisk arbeid mot mobbing foreslås styrket med 1 mill. kroner.

Dette medlem viser videre til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative budsjett foreslår å styrke samisk læreplanarbeid med 3 mill. kroner

Dette medlem viser til at mange friskoler har store utfordringer knyttet til sin bygningsmasse, slik også mange offentlige skoler har. Manglende støtte til husleie og kapitalutgifter har ført til en økonomisk presset situasjon for disse skolene. Dette medlem viser til Kristelig Folkepartis alternative budsjett, hvor kapitaltilskuddet ble foreslått økt med 30 mill. kroner.

Dette medlem viser til at frafall i videregående skole er et alvorlig problem. Mange skoler og skoleeiere har gode ideer om hva som kan gjøres for å hindre frafall og heve gjennomføringsgraden, men mangler midler til å sette ideene ut i livet. Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti ønsker å støtte lokale initiativ og prøve ut gode ideer, og foreslår derfor i sitt alternative budsjett å opprette en egen frafallspott på 10 mill. kroner hvor kommuner kan søke om midler til lokale prosjekter som skal motvirke at elever dropper ut av videregående skole.

Dette medlem viser til at det er rundt 2 500 barn med hørselshemminger i skolen i dag. Det er viktig med oppfølging og tilrettelegging for at en hørselshemmet elev skal fungere godt i skolen. Dette medlem viser til Kristelig Folkepartis alternative budsjett hvor det foreslås å styrke Statpeds elevkurs for hørselshemmede elever med 1 mill. kroner.

Dette medlem viser til at regjeringen har i sitt forslag i statsbudsjett lagt opp til å kutte støtten til Globalskolen og Norskskolen som tilbyr nettbasert undervisning i norsk, samfunnsfag og KRLE. Dermed risikerer 1 600 norske elever som oppholder seg utenlands, å miste et verdifullt tilbud som fungerer godt. Selv om de kanskje har et godt skoletilbud der de bor, så er gode norskkunnskaper og kunnskap om det norske samfunnet viktig. Det vil ha stor betydning når barna en gang skal flytte tilbake til hjemlandet og fortsette skolegangen her. Dette medlem viser til Kristelig Folkepartis alternative budsjett der det foreslås å bevilge 12 mill. kroner for å videreføre tilskuddet til disse skolene.

Utdanning under voksenopplæringsloven

Dette medlem mener kompetanse er mer enn studiepoeng. Kompetanse og læring handler om å utvikle hele mennesker, og her har folkehøyskolene en svært viktig rolle. Dette medlem ønsker å ha et bredt folkehøyskoletilbud, og viser til Kristelig Folkepartis alternative budsjett hvor det foreslås en bevilgning på 3 mill. kroner for å sikre elever ved folkehøyskolene 11 måneders studiestøtte i likhet med andre studier. Kristelig Folkeparti foreslår videre å gi en engangsbevilgning til folkehøyskolenes bærekraftprosjekt samt å styrke folkehøyskolenes integreringstiltak for asylsøkere med 0,5 mill. kroner.

Dette medlem mener frivillighet er en av bærebjelkene i det sivile samfunn og en viktig forutsetning for et aktivt kultur- og organisasjonsliv rundt om i hele landet. Dette medlem viser til Kristelig Folkepartis alternative budsjett, der det ble foreslått å øke tilskuddet til studieforbundene med 10 mill. kroner.

Høyere utdanning

Dette medlem viser til at universitets- og høgskolesektoren går gjennom en omlegging av finansieringssystemet som på sikt vil bidra til økt gjennomføring og mer forskningssamarbeid. Dessverre kommer noen institusjoner, som for eksempel Høgskolen i Oslo og Akershus, Universitetet i Stavanger, Universitetet i Agder og den nye Høgskolen på Vestlandet, skjevt ut fra start, og får en vesentlig lavere bevilgning enn de ville fått med det gamle systemet.

Dette medlem viser til Kristelig Folkepartis alternative budsjett hvor det foreslås å forlenge innføringen av det nye systemet fra to til tre år, og styrke sektoren gjennom å kompensere de institusjonene som taper i overgangsfasen. Kristelig Folkeparti har satt av 67 mill. kroner til dette formålet.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative budsjett foreslår å bevilge 114,6 mill. kroner til å innføre 2 000 nye studieplasser. Det er en riktig og viktig prioritering i en tid da arbeidsledigheten har vokst i deler av landet, og behovet for omstilling og ny kompetanse er stort.

Dette medlem viser til at NLA Høgskolen er Norges eneste private lærerutdanning, og til at Kristelig Folkeparti fikk gjennomslag for å gi institusjonen anledning til å etablere en privat lærerutdanning i Oslo-regionen i forbindelse med budsjettet for 2016. Dette medlem viser til Kristelig Folkepartis alternative budsjett hvor det foreslås å bevilge 3 mill. kroner til å øke elevtallet fra 30 til 100 elever fra høsten 2017.

Dette medlem merker seg at regjeringen vil ta midler fra private høyskoler for å etablere en tilsynsordning for disse skolene. Dette medlem mener det ikke er gode grunner for at de private skolene skal betale for departementets utgifter i forbindelse med tilsyn, og viser til Kristelig Folkepartis alternative budsjett hvor det foreslås en bevilgning på 10 mill. kroner for å finansiere et slikt tilsyn.

Dette medlem viser videre til Kristelig Folkepartis alternative budsjett, hvor det foreslås å bevilge 10 mill. kroner til rekrutteringsstillinger i private institusjoner, 4 mill. kroner til driftstilskudd for Musikkteaterhøyskolen og 2 mill. kroner til oppstart av en pianostemmerutdanning ved Norges Musikkhøgskole. Norge har per i dag ingen utdanning for pianostemmere.

Trossamfunn

Dette medlem mener kirkepolitikken skal støtte opp under kirkens eget mål om å være en bekjennende, misjonerende, tjenende og åpen folkekirke.

Dette medlem viser til at fra 1. januar blir Den norske kirke for første gang siden reformasjonen et eget rettssubjekt, og overtar samtidig arbeidsgiveransvaret for vel 1 600 statsansatte, deriblant mer enn 1 200 prester. Driftsmidlene til Den norske kirke skal blant annet finansiere kjerneoppgaver som diakoni, trosopplæring og en landsdekkende prestetjeneste. For å sikre at Den norske kirke kan være til stede over hele landet og gis mulighet til å drive sitt arbeid med uforminsket styrke, foreslår Kristelig Folkeparti i sitt alternative budsjett å øke driftstilskuddet til Den norske kirke med 76 mill. kroner. Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative budsjett øker tilskuddet til andre trossamfunn med 13 mill. kroner.

Dette medlem viser til at Den norske kirke vil som et eget rettssubjekt være avhengig av en forsvarlig egenkapital, som gjør den i stand til å håndtere framtidig økonomisk risiko. Regjeringens budsjettforslag er langt fra nok til å sikre en slik forsvarlig økonomisk grunn for en fristilt folkekirke. Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti derfor foreslår i sitt alternative statsbudsjett en økning av egenkapitalen til Den norske kirke på 200 mill. kroner. I tillegg vil Kristelig Folkeparti sikre rentekompensasjonsordningen for kirkebygg, med en investeringsramme på 1 mrd. kroner. Dette medlem viser videre til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative budsjett foreslår å styrke partssamarbeidet og tillitsvalgtordninger i Den norske kirke med 5 mill. kroner.

Dette medlem viser til at et økende antall nordmenn velger å bo i utlandet i lengre eller kortere perioder, og Sjømannskirken har stor betydning som et kirkelig, kulturelt og sosialt møtested. De siste årene har også Sjømannskirken i stor grad blitt involvert i å hjelpe og bistå nordmenn i utlandet, blant annet i samarbeid med barnevernet når det gjelder norske barn som opplever omsorgssvikt i utlandet. «Familieveiviseren» er et helsefremmende og forebyggende lavterskeltilbud til norske barn og deres familier i Spania, som Kristelig Folkeparti i sitt alternative budsjett foreslår å bevilge 2,5 mill. kroner ekstra til i 2017.

Inndekninger

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti prioriterer flere lærere og mer kvalitet i undervisningen, framfor flere timer. Dette medlem viser til at denne regjeringen har innført en ekstra time i naturfag i denne perioden. Dette medlem viser til Kristelig Folkepartis alternative budsjett hvor det foreslås å reversere denne timetallsøkningen, noe som gir en innsparing på 84,7 mill. kroner.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative budsjett foreslår å reversere regjeringens økte bevilgning til realfagsstrategien, noe som gir en innsparing på 30 mill. kroner. Dette medlem viser videre til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative budsjett reduserer satsingen på videreutdanning av lærere noe. Det gir en innsparing på 80 mill. kroner. Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti omprioriterer disse midlene til en betydelig satsing på flere lærere i skolen og bedre veiledning for nyutdannede lærere.

3.2.16.2.4 Merknader fra Senterpartiet

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett

foreslår at ramme 16 settes til 74 017 268 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 704 985 000 kroner.

Dette medlem viser til at grunnskole og videregående opplæring tilhører kommunenes og fylkeskommunes kjerneoppgaver. Ordinær drift av alle barneskoler og videregående skoler finansieres ikke over Kunnskapsdepartementets budsjett, men direkte av skoleeierne gjennom rammetilskuddene fra staten til kommuner og fylkeskommuner.

Klassestørrelse, tilgang på bøker og utstyr, vikarbudsjett, rekruttering av kvalifiserte lærere, bruk av styrkingstiltak i undervisningen, funksjonelle arealer og kvaliteten på inneklimaet, avhenger derfor først og fremst av nivået på kommuneøkonomien. Dette medlem vil gi skolene og lærerne mulighet til å innfri forventningene til en god skole.

Tidlig innsats for alle

Dette medlem påpeker at læreren er skolens viktigste ressurs. Da bør utdanningspolitikken sikre at alle elever får en god og likeverdig tilgang til denne ressursen. Det såkalte lærerløftet i regjeringens budsjettforslag er ikke tilstrekkelig til å løse skolens reelle utfordringer. Dette medlem lytter til hva lærerne selv opplever som viktigst for å få en god skole, nemlig behovet for flere lærere og tid til å møte behovene til den enkelte elev, og å gi tillitt til profesjonen. Først da kan målsettingen om tidlig innsats innfris for alle elever. Tidlig innsats er viktig for gjennomføring og motivasjon. Derfor foreslår dette medlem å bevilge 195 mill. kroner til økt lærertetthet både på småskoletrinnet, på mellomtrinnet og ungdomstrinnet. Dette vil gir rom for en lærerdekning på anslagsvis 18 elever per lærer i 1.–4. trinn og 24 elever per lærer i 5.–10. trinn.

Dette medlem ønsker at alle elever skal få delta på leirskole i løpet av grunnskolen, uten at dette skal komme i konflikt med gratisskoleprisnippet. Derfor foreslår dette medlem å bevilge 1 000 kroner per elev som deltar på leirskole, til sammen 60 mill. kroner, for å styrke den offentlige finansieringen av leirskoleopphold for elever i grunnskolen.

Dette medlem viser til at de senere årenes satsing på videreutdanning av lærere i hovedsak har kommet basisfagene til gode. Senterpartiet er bekymret for fagkompetansen hos de som underviser i de praktisk-estetiske fagene. Hele 70 pst. av lærere under 30 år som underviser i kunst- og håndverk har ingen formell utdanning i faget. Særlig barneskolen har svært få lærere med kompetanse i kunst- og håndverk. Derfor foreslår dette medlem å øremerke midler til videreutdanning for lærere som underviser i praktisk-estetiske fag.

Et reelt yrkesfagløft

Dette medlem minner om at Senterpartiet i en årrekke har arbeidet for at skolesystemet i større grad skal anerkjenne praktisk kunnskap og foreslått en rekke tiltak, både for å heve kvaliteten i fagopplæringen, fjerne hindringer i systemet og øke elevenes motivasjon for å velge yrkesfag. Det er derfor svært skuffende at regjeringens budsjettforslag ikke følger opp Stortingets tidligere vedtak om fagopplæringen, ikke møter utfordringene og dermed ikke anerkjenner fagopplæringen på lik linje med akademisk opplæring. Regjeringens budsjettforslag inneholder heller ikke nye tiltak for å oppfylle den samfunnskontrakten som regjeringen og partene i arbeidslivet har forpliktet seg til å gjennomføre. Både tilgangen på læreplasser og kostnadene for den enkelte lærebedrift er avgjørende faktorer for å sikre kvalitet i utdanningen og forhindre frafall gjennom utdanningsløpet. Opplæring med relevant utstyr påvirker kvaliteten i utdanningen. Gjennom en rekke ulike tiltak i sitt alternative budsjett foreslår dette medlem et reelt løft for yrkesfagene.

Studiefinansiering og studentvelferd

Dette medlem påpeker at en god og forutsigbar studiefinansiering er avgjørende for å sikre alle lik rett til utdanning og sikre landet nødvendig kompetanse. Senterpartiet har i flere år arbeidet for 11 måneders studiestøtte, slik at studentene er sikret inntekt i hele vårsemesteret. Det er derfor bra at dette blir en realitet for studieåret 2017–2018. Senterpartiet mener imidlertid ikke det er riktig at studentene selv må betale for dette. Både regjeringens forslag om høyere rente på studielån, samt kutt i andre stipendordninger, overstiger verdien av én ukes utvidet studiestøtte. Dette medlem synes det er urimelig at regjeringen utelukker elever som går på folkehøyskole i ordningen med 11 måneders studiestøtte. Dette medlem foreslår derfor å øke bevilgningen slik at også folkehøyskoleelever vil omfattes av ordningen.

Dette medlem påpeker at mange lærlinger har en kostnadsulempe som følge av at de må bo på hybel i læretida. I fjor vedtok regjeringa å gjøre borteboerstipendet til en behovsprøvd ordning. I praksis betyr det at man påfører borteboende lærlinger en dårligere økonomi enn andre elever. Dette medlem mener dette er dårlig distriktspolitikk, og at det vil ha en negativ effekt på rekrutteringen av ungdom til yrkesfagene. Dette medlem vil avvikle behovsprøving av bostipendet, slik at dette igjen blir en universell ordning for borteboende elever. I tillegg foreslår dette medlem å øke selve bostipendet med 1 000 kroner.

Dette medlem reagerer på at regjeringen foreslår å avvikle reisestøtten for reiser i Norge og

Norden, og i tillegg redusere ordningen for reiser til læresteder utenfor Norden. Dette vil innebære en stor kostnad for studentene, et anslag mot studenter i distriktene og være til hinder for internasjonalisering og studentmobilitet. Senterpartiet foreslår derfor å opprettholde reisestipendordningene.

Dette medlem understreker at undersøkelser om studentenes helse viser at mange studenter sliter med psykiske problemer. Derfor vil dette medlem i budsjettforslaget styrke arbeidet med å bedre den psykiske helsen blant studentene gjennom å bevilge 10 mill. kroner til formålet.

Høyere utdanning

Dette medlem minner om at Senterpartiet tidligere har advart mot regjeringens forslag til endring av finansieringssystemet i høyere utdanning. Særlig er Senterpartiet kritisk til at regjeringens forslag sementerer de historiske skjevheter mellom institusjonene, at resultatkomponenten vektes sterkere, og at antall fullførte grader skal gi bedre uttelling enn antall studiepoeng. Det fører til at institusjoner som tilbyr årsstudium, etter- og videreutdanning blir nødt til å satse mer på gradsgivende studium på bekostning av andre viktige studium. Regjeringens budsjettforslag for 2017 innebærer i praksis en omfordeling fra de nye universitetene og høyskolene til de gamle breddeuniversitetene. Senterpartiet mener dette vil kunne medføre et ytterligere press på viktige profesjonsutdanninger og gjøre det vanskelig for institusjonene å løse sitt samfunnsoppdrag. Senterpartiet foreslår derfor tre viktige grep: øke basisfinansieringer med 50 mill. kroner til alle universitet og høgskoler, øke bevilgningen til Nord universitet, Universitetet i Agder og Universitetet i Stavanger med 50 mill. kroner, samt reversere innføringen av indikator for Bidrags- og oppdragsfinansiert aktivitet (BOA).

Dette medlem påpeker at analyser viser en urovekkende underdekning på folk med solide teknologikunnskaper fram mot 2030. Mangel på studieplasser innen IKT er en kritisk faktor for realisering av viktige prosjekter og etablering av arbeidsplasser både i offentlig virksomhet og i privat næringsliv. Søkertallene viser at ungdom ønsker å studere teknologifag. Derfor foreslår Senterpartiet at det opprettes 1 000 nye studieplasser innen IKT i studieåret 2017/2018.

Frie forskningsmidler og forskning på ressurser og klima

Dette medlem viser til at Senterpartiet vil styrke forskning på flere områder som er relevante for klima og forvaltning av naturressursene, bioøkonomi og fornybar energi samt skog- og treforskning. Særlig er det viktig med forskning som kan gi økt kunnskap om situasjonene i havet og effektiv matproduksjon.

Antall søknader og den lave innvilgelsesprosenten viser at det er et stort behov for å øke potten til frie forskningsmidler (FRIPRO). Senterpartiet følger her opp tidligere prioriteringer, og foreslår å øke bevilgningen til FRIPRO med 40 mill. kroner utover regjeringens budsjettforslag.

I tillegg foreslår dette medlem å styrke de regionale forskningsfondene med 25 mill. kroner.

3.2.16.2.5 Merknader fra Venstre

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt alternative statsbudsjett for 2017 foreslår at ramme 16 settes til 74 763 766 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 1 451 123 000 kroner.

Dette medlem viser til at Venstres helhetlige forslag til statsbudsjett for 2017 tar utgangspunkt i budsjettforslaget fra regjeringen Solberg, jf. Prop. 1 S (2016–2017), samt tilleggsproposisjoner 1–5. Konkrete endringer på rammeområde 16 i forhold til disse dokumentene følger av omtale og tabeller under.

Dette medlem vil påpeke at kunnskap og kompetanse er det viktigste Norge kan satse på. En slik satsing innebærer at fremtidig verdiskaping og velferd sikres, og at demokrati, frihet og dannelse styrkes. Dette forutsetter at man sikrer gode og stabile rammebetingelser for grunnopplæring, voksenopplæring, høyere utdanning og forskning. Det er viktig å anerkjenne at kunnskap og dannelse kan erverves og utvikles på mange ulike områder og på mange ulike måter. For dette medlem er det et mål at Norge skal være en førsteklasses kunnskapsnasjon, med et bredt syn på kunnskap og kompetanse, og at Norge videreutvikles som et kunnskapssamfunn tuftet på verdiene om dannelse og folkeopplysning.

Dette medlem er tilfreds med at regjeringen har satt realiseringen av kunnskapssamfunnet som en av sine hovedprioriteringer i sin regjeringsplattform, og at vektleggingen av å satse på kunnskap er forpliktende formulert i samarbeidsavtalen mellom regjeringspartiene og Venstre og Kristelig Folkeparti. På flere områder er dette fulgt opp av regjeringen i forslaget til statsbudsjett, men det er etter dette medlems syn behov for en ytterligere satsing enn den regjeringen legger opp til.

IKT-løft i skolen

Dette medlem mener at tiden er inne for et gjennomgående IKT-løft for hele skole- og utdanningssektoren. Mens det ikke har manglet på mål og strategier om å øke elevenes digitale kompetanse, har det manglet en budsjettsatsing som tar høyde for at digital forståelse faktisk er i ferd med å bli en nød-

vendig forutsetning for å forstå hvordan samfunnet er bygget opp og fungerer. Det handler både om hverdagsmestring i sosiale medier og nye plattformer, men også om å legge til rette for framtidig teknologi- og bedriftsutvikling og økonomisk vekst.

Dette medlem viser til at 5 pst. av elevene på ungdomstrinnet har tilbud om programmering som valgfag gjennom forsøksordningen som ble vedtatt i forbindelse med statsbudsjettet for 2016. Dette medlem mener at programmering bør ha en mer sentral del i utdanningen. Koding gir verdifull kompetanse som kan nyttes i en rekke fag, og det bør legges til rette for at barn og unge ikke bare lærer å bruke, men også utvikle digitalt innhold og tjenester. Dette medlem viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2017 foreslår å utvide forsøksordningen med programmering som valgfag til at programmering blir obligatorisk for alle elever på skoler som deltar i forsøket, og bevilge 50 mill. kroner til dette formålet. Dette medlem viser også til at det i samme budsjettforslag foreslås å innføre en ekstra uketime i grunnskolen øremerket IKT og programmering, noe som vil ha en helårseffekt på 202 mill. kroner, og viser til nærmere omtale av dette under rammeområde 18.

Dette medlem påpeker at det er stor forskjell mellom ulike kommuner i hvor stor grad IKT er en integrert del av undervisningen. Mens elever i enkelte kommuner og på enkelte skoler har egne nettbrett og undervisningen i stor grad foregår ved hjelp av smartboard, så finnes det andre steder der det utelukkende brukes mer tradisjonelle metoder. Digitale læremidler kan bidra til å tilpasse opplæringen til hver enkelt elev og til å gjøre lærerens kartleggings- og oppfølgingsmuligheter enklere, og er derfor svært viktig for å gjøre læring både mer motiverende og mer effektiv. Dette medlem merker seg at forskjellen mellom kommuner og skoler ofte begrunnes økonomisk, og viser derfor til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 der det foreslås å etablere en tilskuddsordning for økt bruk av IKT i grunnopplæringen der skoler og kommuner kan søke om støtte til IKT-tiltak, og der det bevilges 100 mill. kroner til dette formålet.

Dette medlem viser til at problemet med digitale læremidler er en særlig utfordring i samiskspråklige områder, og peker på at det i Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 foreslås å bevilge 5 mill. kroner til tilskudd til læremidler på samisk, og der digitale læremidler særlig framheves.

Dette medlem viser til at Venstre i mange år har vært pådriver for satsingen på videreutdanning for lærere i grunn- og videregående skole. Gode og tilgjengelige videreutdanningsmuligheter er nødvendig som et kvalitetshevingstiltak i skolen, men også for å gjøre læreryrket attraktivt og relevant. Dette medlem mener at det vil være vanskelig å få til et IKT-løft uten å sette inn betydelige ressurser også på videreutdanning av lærere innen IKT og digital kompetanse, og viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 der det foreslås en ytterligere bevilgning på 200 mill. kroner til videreutdanning av lærere og skoleledere med særlig vekt på blant annet IKT.

Dette medlem viser til at det er et stort kompetanseunderskudd i IKT-næringen og at regjeringen i Meld. St. 27 (2015–2016) varsler at kun én av fire nødvendige IT-stillinger vil være besatt i 2030 med mindre det utdannes flere i faget. En sterk norsk IKT-næring er en forutsetning for god og effektiv drift av både offentlig sektor og øvrige næringer, og dessuten en viktig næring i omstillingen til en grønnere økonomi. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 der det foreslås å opprette 1 000 nye studieplasser innen IT og IKT. Satsingen vil ha en fullårseffekt på 100 mill. kroner, og er nærmere omtalt under overskriften «Høyere utdanning». Dette medlem viser videre til at det samtidig foreslås å bevilge 3,28 mill. kroner til å styrke teknologi- og IT-utdanningen ved å flytte den fra finansieringskategori E til kategori D.

Dette medlem viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2017 har fremmet forslag for å styrke IKT i utdanningen som for 2017 vil ha en kostnad på 658,5 mill. kroner. Samlet innebærer Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 en samlet satsing på IKT i skole og høyere utdanning som følger:

Tiltak	Mill. kr.
Tilskudd til IKT-tiltak i grunnopplæringen	100,0
Forsøk med programmering som fag (ikke valgfag)	50,0
En ekstra uketime 1.–7. trinn i grunnskolen øremerket IT/IKT/programmering (fullårseffekt)	200,0
Videreutdanning av lærere og skoleledere med spesiell vekt på IKT	200,0
Styrke teknologi- og IT-utdanningen	3,5
1000 nye studieplasser innen IT/IKT (fullårseffekt)	100,0
Tilskudd til læremidler på samisk (spesielt IKT)	5,0
Sum digitaliserings- og ikt-løft i skolen	**658,5**

Grunnopplæring og lærere

Dette medlem vil understreke betydningen av en vedvarende og sterk satsing på grunnopplæringen. En solid grunnutdanning er et sentralt fundament i et sivilisert samfunn, og en offentlig skole av høyest mulig kvalitet er Venstres førsteprioritet på veien mot kunnskapssamfunnet. Skolens samfunnsoppdrag er å gi alle elever mulighet til å oppnå sine mål, utvikle sin kunnskap og sitt potensial og for å delta i samfunnet som frie borgere. Skolen skal også bygge respekt for kunnskap, dannelse, verdier og kulturarv. Dette medlem ønsker å legge til rette for en skole for kunnskap og like muligheter, og mener også at kunnskap er den fremste veien til like muligheter for alle. Derfor må det å formidle kunnskap og det å motivere til læring, være høyeste prioritet i den norske skolen. Nøkkelen er dyktige, motiverte og faglig oppdaterte lærere, og en tydelig prioritering av både finansielle og menneskelige ressurser.

Dette medlem vil understreke at læreren er den viktigste innsatsfaktoren for elevenes læring, og er derfor fornøyd med at regjeringen følger opp satsingen Lærerløftet i tråd med samarbeidsavtalen mellom regjeringspartiene, Kristelig Folkeparti og Venstre. Dette medlem mener at læreryrket er et av de viktigste yrkene vi har. En skole for kunnskap og like muligheter krever faglig og pedagogisk sterke lærere, og det er av avgjørende betydning både at vi rekrutterer de flinkeste og mest motiverte, samt at lærerne gis gode videreutviklingsmuligheter. I et moderne samfunn er det behov for kontinuerlig å oppdatere seg på sitt eget fagfelt, og lærere som yrkesgruppe er intet unntak. Dette medlem vil derfor påpeke at det er nødvendig for lærere i grunn- og videregående skole å ha mulighet til systematisk å fornye og komplettere sin fag- og yrkeskompetanse, og mener det er rom for høyere ambisjoner enn det regjeringen legger opp til. Særlig er behovet stort for videreutdanning innen IKT og digital kompetanse, som beskrevet over. Samtidig mener dette medlem at det er behov for et løft for etter- og videreutdanning innen praktisk-estetiske fag, og viser i denne sammenheng til behandlingen av Meld. St. 28 (2015–2016) der en samlet komité mener at det «på sikt må stilles kompetansekrav til lærere som skal undervise i de praktisk-estetiske fagene». Dette medlem viser videre til Venstres forslag til statsbudsjett for 2016 der det foreslås en bevilgning på ytterligere 200 mill. kroner til videreutdanning av lærere og skoleledere, og påpeker at IKT og praktisk-estetiske fag er særlig framhevet som relevante satsingsområder.

Dette medlem påpeker at 50 av de ovennevnte 200 mill. kroner til etter- og videreutdanning i Venstres forslag til budsjett for 2017 er foreslått øremerket til videreutdanning av skoleledere. Dette medlem viser til den pågående debatten om mobbing i skolen, og understreker at god og kompetent skoleledelse gjentatte ganger er trukket fram som en avgjørende faktor for å hindre og bekjempe mobbing. Djupedal-utvalget slo fast at «skoler med lav forekomst av mobbing preges av at rektor anerkjenner at skolen har problemer med mobbing». Dette medlem mener i prinsippet at det bør stilles konkrete kompetansekrav til skoleledere der forebygging og håndtering av mobbing er en sentral kompetanse, og mener at videreutdanning for skoleledere er et viktig og naturlig virkemiddel i denne sammenheng.

I tillegg mener dette medlem at kompetansehevingsløftet for ikke-kvalifiserte lærerne i grunnskolen, som etter Venstres initiativ ble innført i statsbudsjettet for 2015, må styrkes. Dette medlem viser til at i underkant av 850 søkere fikk stipend under denne ordningen i 2015. Av ca. 9 000 ikke-kvalifiserte lærere i grunnskolen hadde om lag halvparten bare grunnskole eller videregående opplæring da ordningen ble innført, og alle manglet pedagogisk kompetanse. Dette medlem mener at det viser behov for å intensivere innsatsen. Alle barn skal ha like muligheter i utdanningsløpet, og må dermed ha like godt kvalifiserte lærere. Dette medlem understreker behovet for å gjennomføre denne delen av videreutdanningssatsingen raskt, og viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 der det foreslås 200 mill. kroner til økt videreutdanningsinnsats for ikke-kvalifiserte lærere.

Dette medlem viser videre til at det innføres 5-årig lærerutdanning fra og med høsten 2017, og er svært fornøyd med at dette nå endelig blir en realitet. Dette vil gi mer kompetente lærere for fremtiden, og dette medlem mener at forslaget om å bevilge 150 mill. kroner til å styrke kvaliteten i grunnskolelærerutdanningene, er positivt. En god lærerutdanning er avgjørende for å få mange kvalifiserte lærere inn i skoleverket og dermed sikre gode skoler i framtida. Dette medlem viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2017 foreslår en økning på 100 studieplassene i lærerutdanningen.

Dette medlem påpeker at det er et sterkt behov for å rekruttere flere lærere i årene framover. Statistisk sentralbyrå (SSB) har estimert at man kan komme til å ha en underdekning på ca. 11 000 lærerårsverk allerede i 2020. Dette medlem viser til omtalen av forslaget i Venstres alternative statsbudsjett for 2017 om å ettergi lånegjelden for lærerstudenter som fullfører 5-årig lærerutdanning på normert tid, og påpeker at dette tiltaket må ses i sammenheng med flere tiltak for å få flere høyt kvalifiserte lærere. Dette medlem vil ha flere lærere ut i klasserommene i norsk skole, og ønsker at kommunene selv i størst mulig grad har frihet til å fordele lærerressursene mellom skolene og klassene. Dette

medlem viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2017 foreslår 200 mill. kroner til flere lærere og økt lærertetthet, og viser til nærmere omtale av dette under rammeområde 18.

Dette medlem vil påpeke viktigheten av et godt læringsmiljø for elevene i grunnskolen og den videregående skolen, og av at de fysiske rammevilkårene i skolebygningene bidrar til dette. Dette medlem mener at ordningen for rentekompensasjon for skole- og svømmeanlegg stimulerer til dette på en positiv måte, samtidig som ordningen sikrer livsviktig tilgang til svømmeopplæringsarenaer. Dette medlem viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2017 foreslår å utvide rammen for ordningen med 5 mrd. kroner, og at det bevilges 25 mill. kroner til dette formålet i 2017.

Dette medlem viser til at de fleste av elevene i grunnskolen får et tilbud om leirskole i løpet av grunnskolen, og mener at det viser at modellen med kommunalt ansvar for å finansiere leirskoleoppholdet i hovedsak fungerer godt. Dette medlem mener det likevel er riktig med en søknadsbasert tilskuddsordning for å dekke kommunale utgifter i forbindelse med opplæringsopplegget til leirskoleopphold, blant annet for å sikre kvaliteten. Dette medlem mener at rammen for denne tilskuddsordningen bør være høyere, og viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 der det foreslås en økning på 2 mill. kroner til dette formålet.

Dette medlem mener det er viktig å inspirere barn og unge til å lære mer om teknologi og naturvitenskap. Dette medlem viser til at First Scandinavia i Bodø tidligere har fått tilskudd gjennom budsjettforlikene i Stortinget, og viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 der det foreslås å bevilge 2,4 mill. kroner til formålet for å videreføre tilskuddet på samme nivå som i 2016.

Dette medlem viser til at ordningen med støtte til kompletterende undervisning, som gir opplæring i norsk, samfunnsfag og KRLE for elever i utenlandske skoler og som ikke har rett på opplæring etter opplæringsloven, foreslås avviklet fra og med skoleåret 2017/2018. Dette medlem er kritisk til at avviklingen kommer på tross av at regjeringen i statsbudsjettet for 2016 varslet en gjennomgang av ordningen for å vurdere om tilskuddet er innrettet på best mulig måte, på tross av at Stortingets flertall har uttrykt seg positivt avventende til en slik gjennomgang, og på tross av at det tidligere har vært kuttet i andre opplæringstilbud med henvisning til den eksisterende ordningen med kompletterende undervisning. Dette medlem mener at kompletterende undervisning kan spare norsk utdanningsvesen for utgifter når norske elever returnerer etter utenlandsopphold, for eksempel som følge av at foreldrene arbeider for norske selskaper i utlandet eller i norsk utenrikstjeneste. Det er etter dette medlems oppfatning rimelig at den norske staten finansierer deler av slik opplæring for norske barn i utlandet, og dette medlem viser derfor til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 der dette kuttet foreslås reversert og det bevilges ytterligere 12 mill. kroner til formålet i 2017.

Dette medlem viser til at det er rundt 2 500 hørselshemmede barn og unge i Norge, hvorav mange følges opp av Statped. Dette medlem peker på Statpeds satsing på elevkurs, som gir et sosialpedagogisk tilbud til elever med hørselshemming, og viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 der det foreslås å bevilge 1 mill. kroner for å styrke disse elevkursene.

Dette medlem viser til at en større satsing på entreprenørskap er en del av forutsetningene for EUs utdannings- og ungdomsprogram. Dette medlem vil etablere et senter for entreprenørskap som en nasjonal satsing i grunnskolen, og fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen innenfor tilskuddsordningen knyttet til EUs utdannings- og ungdomsprogram øremerke 5 mill. kroner for å etablere et nasjonalt senter for entreprenørskap i skolen.»

Dette medlem viser til at det i samarbeidsavtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, punkt 4d, slås fast at «differensieringen av foreldrebetaling i barnehager og SFO økes». Dette medlem påpeker at resultater fra pilotprosjekter for eksempel ved AKS ved Mortensrud skole, viser at gratis eller inntektsdifferensierte SFO-satser resulterer i en stor økning i antall elever som benytter seg av tilbudet. Det mener dette medlem er svært positivt, ettersom deltakelse i SFO er med på å legge til rette for at barn sikres best mulige oppvekstforhold. Dette er særlig viktig for elever som kan falle utenfor som følge av foreldrenes økonomiske situasjon eller evne til å følge opp barnet i fritiden. Prisen for oppholdsbetaling varierer imidlertid sterkt fra kommune til kommune, og mange lavinntektsfamilier velger tilbudet bort til tross for at de ville ha høy nytte av det. Dette medlem konstaterer at regjeringen har gjennomført en beregning av kostnadene knyttet til differensiert foreldrebetaling i SFO etter modell fra ordningen for foreldrebetaling i barnehagen, slik Stortinget ba om i behandlingen av statsbudsjettet for 2016, men at regjeringen ikke vil prioritere innføringen av en slik ordning i 2017. Dette medlem er uenig i denne prioriteringen, og viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 der det foreslås å bevilge 70 mill. kroner til innføring av en modell med makspris og differensiert oppholds-

betaling i SFO, og viser til nærmere omtale av dette under rammeområde 18.

Dette medlem mener videre at det er nødvendig å gjøre seg flere erfaringer med gratis SFO-tilbud, og peker på at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett foreslår å bevilge 40 mill. kroner til en forsøksordning med gratis fulltidsplass i SFO og barnehage. SFO og barnehage ses her i sammenheng, og dette medlem viser derfor til nærmere omtale av dette under rammeområde 2.

Dette medlem er opptatt av å redusere frafallet i skolen, både gjennom forebyggende tiltak og gjennom å fange opp de elevene som er i ferd med å falle fra. Dette medlem understreker at tidlig innsats innebærer målrettet faglig satsing og tilpasset opplæring, men påpeker at det også må bety at barnas ulike utfordringer tas tak i så tidlig som mulig. Dette må gjøres ved å ta i bruk en rekke ulike virkemidler. Dette medlem ønsker i 2017 å opprette 200 nye stillinger på helsestasjonene og 200 nye helsesøsterstillinger i skolene for at faglærte voksne omsorgspersoner skal kunne ta tak i barnas helse- og sosialutfordringer tidlig, samt en satsing på videreutdanning av skolehelsepersonell. Dette medlem viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2017 foreslår å bevilge totalt 330 mill. kroner til disse formålene, og viser til nærmere omtale av dette under rammeområde 18.

Samlet innebærer Venstres forslag til alternativt statsbudsjett for 2017 en samlet satsing på grunnopplæring og lærere på om lag 667,4 mill. kroner som følger:

Tiltak	Mill. kr.
Flere lærere/økt lærertetthet	200,0
Videreutdanningsløft, ikke-kvalifiserte	200,0
Utvide forsøket med økt fysisk aktivitet og kroppsøving i grunnskolen	10,0
Rentekompensasjonsordning, skole- og svømmeanlegg	25,0
Tilskudd til leirskoleopplæring	2,0
First Scandinavia, Bodø	2,4
Kompletterende undervisning	12,0
Elevkurs for elever med hørselshemming	1,0
Senter for Entreprenørskap i grunnskolen. Etablering av nasjonal satsing	5,0
Innføre en modell med makspris og differensiert oppholdsbetaling for SFO etter modell fra barnehagene	70,0
200 nye helsesøstre/stillinger i skolehelsetjenesten	140,0
Sum tiltak i grunnskolen	**667,4**

Videregående opplæring

Dette medlem mener at den største utfordringen i videregående opplæring knytter seg til å gjøre yrkesopplæringen mer attraktiv og hindre frafall. Det er nødvendig med en rekke tiltak: forsterket rådgivning i ungdomsskolen, tilrettelegging for at flere kan få et realistisk møte med arbeidslivet underveis i opplæringsløpet, stimulere arbeidslivet til å ta inn flere lærlinger og lærekandidater, sikre karrieremuligheter gjennom fagskoler samt sikre at en yrkesfaglig utdanning gir studiekompetanse til ytterligere studier. Dette medlem understreker at utdanning og arbeid er samfunnets viktigste virkemiddel for å forebygge fattigdom og utvikling av nye sosiale skillelinjer i befolkningen, og at det å sikre at flest mulig gjennomfører videregående opplæring er en viktig del av dette bildet.

Dette medlem vil særlig fremheve behovet for flere lærlingplasser. Arbeidslivet må ta et stort ansvar for å sikre at elever i yrkesfaglige utdanningsretninger får læreplass, og det offentlige må gå foran med et godt eksempel. Dette medlem påpeker at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2017 foreslår å øke tilskuddet til lærlingplasser med 5 000 kroner per kontrakt samt å frita arbeidsgivere for arbeidsgiveravgift fra høsten 2017 for å stimulere til dette, og viser til nærmere omtale av disse tiltakene under rammeområdene 18 og 21.

Dette medlem viser til at Norges skiskytterforbund har vurdert Stryn som et aktuelt kraftsenter for skiskyting, basert på god kompetanse i nærmiljøet og god anleggsstruktur. Flere av utøverne i landstoppen i skiskyting har vært elever ved skolen, som har hatt en spisset toppidrettssatsing i langrenn og skiskyting siden 1991. Endringer i utdanningsstrukturen på fylkesnivå gjør at fagmiljøet risikerer å svekkes, og det er derfor søkt om å opprette landslinje for skiskyting med 10 studieplasser. Dette medlem støtter dette, og viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 der det foreslås å bevilge 0,8 mill. kroner til dette formålet i 2017.

Dette medlem peker på at det har vært arbeidet i mange år for å etablere et landslinjetilbud i friidrett ved Campus Steinkjer og Steinkjer videregående skole. Skolen har i dag et spisset toppidrettstilbud i friidrett i samarbeid med Olympiatoppen, og campus har et av landets beste fasiliteter for friidrett i Norge. I tillegg er hele innendørsanlegget spesielt tilrettelagt for utøvere med nedsatt funksjonsevne. Dette medlem er kjent med at friidrett i dag ikke har et landslinjetilbud, og at Norges Friidrettsforbund har støttet lokalisering av et slikt tilbud til Steinkjer videregående skole. Dette medlem støtter dette, og viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 der det foreslås å bevilge 0,9 mill. kroner til dette formålet i 2017, slik at det kan etableres til sammen 30 plassert fordelt på 3 år.

Dette medlem viser til at Stortinget i St.prp. nr. 73 (2005–2006) ratifiserte UNESCOs konvensjon om vern av immateriell kulturarv. Dette medlem er opptatt av det ansvaret Norge har for å ivareta håndverkskunnskap og håndverkstradisjoner. Dette medlem viser til at flere institusjoner driver opplæring i små og verneverdige fag til voksne uten ungdomsrett, og at dagens lovverk og finansieringsordninger i liten grad er tilpasset dette. Dette medlem vil opprette en ny ordning med tilskudd til skoler som driver slik opplæring for voksne uten ungdomsrett. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 der det foreslås å bevilge 5 mill. kroner til denne ordningen. Dette medlem viser for øvrig til merknader under rammeområde 3 og 13 for øvrige tiltak Venstre foreslår i sitt alternative statsbudsjett om kulturvern.

Dette medlem er positiv til at regjeringen i større grad behovsprøver stipendene i videregående opplæring slik at de treffer de elevene som trenger det mest. Dette medlem mener dagens ordning med ikke-behovsprøvd stipend i videregående opplæring skal erstattes med et behovsprøvd stipend på inntil 750 kroner i måneden. Dette medlem viser til at dagens ordning slår særlig uheldig ut for elever på bygg- og anleggsteknikk og vil derfor samtidig foreslå at det ikke-behovsprøvde stipendet på bygg- og anleggsteknikk beholdes og økes med inntil 7 500 kroner årlig. Dette medlem viser til forslaget om ny ordning i Venstres forslag til statsbudsjett for 2017.

Dette medlem mener at det er viktig å legge til rette for økt forståelse mellom mennesker fra ulike land, og at behovet for økt internasjonalisering også gjelder videregående opplæring. Dette medlem peker på at United World Colleges er en utdanningsbevegelse som hvert år sender ut 80 norske 17–19-åringer på verdenscollege i andre land. Egenandelen for deltakelse i dette programmet har som følge av valutasvingninger og andre årsaker økt sterkt de siste årene, og dette medfører en svekkelse av bredden i sosioøkonomisk bakgrunn blant elevene som får delta. Dette medlem viser til Venstres forslag til budsjett for 2017 der det foreslås en økning av stipendet og medfølgende reduksjon av egenandelen for norske elever ved United World College fra 70 000 til ca. 30 000 kroner, og der det foreslås å bevilge 3,2 mill. kroner til dette formålet.

Samlet innebærer Venstres forslag til alternativt statsbudsjett for 2017 en samlet satsing på videregående opplæring på om lag 200,9 mill. kroner som følger:

Tiltak	Mill. kr.
Økt lærlingtilskudd, 5 000 kr per kontrakt	100,0
Fjerne arbeidsgiveravgiften for nye lærlinger fra 1.7.2017	90,0
Nye landslinjer i skiskyting (Stryn vgs.) og friidrett (Steinkjer vgs.)	1,7
Tilskudd til energi- og klimasatsing, Mære landbruksskole	1,0
Støtte til skoler som driver opplæring i små og verneverdige fag for voksne uten ungdomsrett	5,0
Redusere egenandelen for UWC-studenter	3,2
Sum tiltak for videregående opplæring	**200,9**

Høyere utdanning

For dette medlem er det å satse på forskning og høyere utdanning å investere i fremtiden – på vei inn i kunnskaps- og lavutslippssamfunnet. Dette er en sektorovergripende satsing av stor samfunnsmessig betydning og må prioriteres deretter. Et samfunn som framhever vitenskap og kunnskap, og som prioriterer samfunnets ressurser til å søke økt innsikt og til å sikre at utdannelse er tilgjengelig og godt fordelt blant borgerne, er et samfunn som er godt rustet til omstilling, godt rustet til økonomisk og bærekraftig vekst, og godt rustet til å håndtere kriser og unngå menneskeskapte katastrofer.

Dette medlem understreker at norske forskningsmiljøer må settes i stand til å møte internasjonal konkurranse og holde et høyt internasjonalt ni-

vå. Norge skal være et av verdens mest innovative samfunn og skal utvikle flere verdensledende fagmiljøer. Dette medlem vil understreke at alle institusjonene må ha mulighet til å bygge opp sterke fagmiljøer, som kan gjøre dem i stand til å kunne rekruttere internasjonale toppforskere. For dette medlem er det imidlertid viktig å understreke at en satsing på verdensledende forskningsmiljøer alene ikke er med på å gjøre Norge til en forskningsnasjon. Bredden er avgjørende for å styrke Norge som forskningsnasjon. Dette medlem mener derfor at det fortsatt er behov for en satsing på økte basisbevilgninger til universitetene og høgskolene, samt en økt satsing på forskning både gjennom institutter og i næringslivet.

Dette medlem er opptatt av at alle høgskoler og universiteter skal ha økonomisk handlingsrom til å drive utdanning og forskning av høy kvalitet, og konstaterer at handlingsrommet har økt etter budsjettforlikene mellom samarbeidspartiene i årene etter 2013. Dette medlem er fornøyd med at regjeringen viser vilje til en fortsatt generell styrking av høyere utdanning, fagskoleutdanning og forskning, men mener at det både er rom for en ytterligere styrket satsing og at det er behov for å justere hvordan satsingen prioriteres. Dette medlem viser til at regjeringen i forslaget til statsbudsjett har lagt fram forslag til endringer i finansieringssystemet for universiteter og høyskoler, og konstaterer at endringene slår negativt ut for de nye universitetene i sektoren, samt for høyskoler som er i eller har vært igjennom en sammenslåingsprosess. Dette medlem støtter hovedtrekkene i endringene, men mener at disse utslagene er uheldige. Det må være en forutsetning at ingen i utgangspunktet kommer dårligere ut enn i dag og at aktiviteten ikke reduseres i enkeltinstitusjoner som følge av endringen i seg selv. Når grunnbevilgningene til universiteter og høyskoler over lengre tid ikke oppleves som tilstrekkelige av institusjonene, vil dette kunne medføre at forskningsinnsatsen svekkes og at både studenter og ansatte gis et dårligere tilbud. Når studenttallet i tillegg stiger, og øvrige utgifter ikke kompenseres tilstrekkelig, vil institusjonene raskt få vansker med å følge opp pålagte oppgaver.

Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 hvor det på denne bakgrunn foreslås å bevilge ytterligere 89 mill. kroner til en utjevningsordning for de institusjonene som kommer negativt ut i den nye fordelingen, i henhold til følgende fordeling:

Institusjon	**Kroner**
Nord Universitet (Stokmarknes, Bodø, Mo i Rana, Sandnessjøen, Nesna, Namsos, Steinkjer, Levanger og Stjørdal)	8 136 000
Universitetet i Agder (Kristiansand, Grimstad)	10 484 000
Universitetet i Bergen	237 000
Universitetet i Stavanger	9 431 000
Høgskolen i Molde	2 716 000
Norges Musikkhøgskole (Oslo)	239 000
Høgskolen i Innlandet (Lillehammer, Hamar, Elverum, Åmot og Stor-Elvdal)	3 830 000
Høgskolen i Oslo og Akershus	13 730 000
Høgskolen i Sørøst-Norge (Bø, Porsgrunn, Notodden, Rauland, Drammen, Hønefoss, Kongsberg og Horten)	5 275 000
Høgskolen på Vestlandet (Bergen, Førde, Haugesund, Sogndal og Stord)	9 402 000
Høgskolen i Volda	3 127 000
Høgskolen i Østfold (Halden, Fredrikstad)	3 656 000
Samisk høgskole (Kautokeino)	406 000
Det teologiske menighetsfakultet (Oslo)	4 402 000
VID vitenskapelige høgskole (Stavanger, Sandnes, Bergen og Oslo)	2 538 000
Ansgar teologiske høgskole (Kristiansand)	449 000
Barratt Due Musikkinstitutt (Oslo)	175 000
Dronning Mauds minne (Trondheim)	15 000
Fjellhaug Internasjonale Høgskole (Oslo)	166 000
Høgskolen for landbruk og bygdeutvikling (Klepp)	25 000
Høyskolen Diakonova (Oslo)	823 000

Institusjon	Kroner
Høyskolen for ledelse og diakoni (Bærum)	89 000
Høyskolen Kristiania (Oslo, Bergen, Trondheim)	5 587 000
Lovisenberg diakonale høgskole (Oslo)	2 485 000
Rudolf Steinerhøgskolen (Oslo)	382 000
Westerdals (Oslo)	1 208 000
Sum	**89 013 000**

For dette medlem er økt satsing på høyere utdanning et viktig mål i seg selv, og det har derfor vært en hovedprioritet i Venstres alternative budsjetter i lang tid. I en tid med omstilling og behov for nye bedrifter og nye næringer, er det åpenbart fornuftig å satse enda mer. Som en del av denne satsingen mener dette medlem at det er viktig å øke studiekapasiteten ved universiteter og høyskoler, all den tid studenttallet vil og bør fortsette å øke i årene som kommer. Kunnskap er makt, og det er utelukkende positivt at flere søker økt kunnskap gjennom formell utdanning. Det gir også grunnlag for langsiktig omstilling. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 der det er foreslått å bevilge 99,0 mill. kroner til 2 000 nye studieplasser fra høsten 2017.

Dette medlem er bekymret for kompetansemangel på informatikkfeltet, og viser til tidligere omtale av dette. Dette medlem viser på denne bakgrunn til at det foreslås at 1 000 av disse studieplassene skal forbeholdes informatikkstudiet, og til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 der det samtidig foreslås å bevilge 3,28 mill. kroner til å styrke teknologi- og IT-utdanningen ved å flytte den fra finansieringskategori E til kategori D.

Dette medlem viser videre til at det innføres 5-årig lærerutdanning fra og med høsten 2017, og mener at det bør være et mål at institusjonene med lærerutdanning kan ha samme opptakstall når studentene på de femårige lærerutdanningene starter sitt femte studieår høsten 2021. Dette medlem viser til at det som ledd av en opptrapping foreslås at 100 av de ovennevnte studieplassene av denne grunn forbeholdes lærerstudiet.

Dette medlem viser videre til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2017 foreslår at 25 av de ovennevnte studieplassene forbeholdes masterutdanningen i Climate Change Management ved Høgskolen på Vestlandet i Sogndal, 20 plasser forbeholdes bioøkonomi og 20 plasser forbeholdes IKT ved Høgskolen Innlandet, 25 plasser forbeholdes Paramedics-utdanningen for ambulansepersonell ved Nord Universitet i Namsos, og 100 plasser forbeholdes Høgskolen i Østfold.

Dette medlem mener det fortsatt er behov for en kraftig økning i antall rekrutteringsstillinger i UH-sektoren. Regjeringens forslag om en økning på 120 rekrutteringsstillinger er et skritt i riktig retning, og godt på vei til å nå målet i langtidsplanen for forskning og høyere utdanning om 500 stillinger. Samtidig påpeker dette medlem at man fortsatt er på etterskudd i forhold til det behovet som ble beskrevet i rapporten «Etterspørsel og tilbud av stipendiatstillinger i Norge frem mot 2020» fra 2012, der det ble anslått et behov for minst 340–400 nye stipendiatstillinger per år i perioden frem til 2020, mest innen teknologi- og realfagene. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 hvor det foreslås å bevilge 80,0 mill. kroner til å opprette ytterligere 200 nye stipendiatstillinger fra høsten 2017, som vil bringe det totale antallet nye stipendiater opp til nesten 700. Dette medlem legger til grunn at en fordeling må gi likere vilkår mellom gamle og nye universiteter, og foreslår at 100 av disse stipendiatstillingene fra høsten 2017 øremerkes til de nye universitetene og de statlige høyskolene, samtidig som det sikres minimum 2 nye stipendiater til hver offentlige institusjon.

Etter dette medlems mening er det også viktig å sikre et tilstrekkelig antall postdoktorstillinger, slik at doktorgradsstipendiater etter avlagt doktorgrad har mulighet til å få en rekrutteringsstilling ved en utdannings- eller forskningsinstitusjon i påvente av en fast stilling. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 hvor det foreslås å bevilge 40 mill. kroner til opprettelse av ca. 100 nye postdoktorstillinger fra høsten 2017.

Dette medlem er opptatt av at det norske samfunnet må anerkjenne fagskolenes viktige plass i utdanningssystemet, som leverandører av viktig kunnskapsbasert utdanning av fagarbeidere i flere fag. Det er etter dette medlems syn svært positivt at regjeringen legger opp til en styrking av fagskoleutdanningen i sitt forslag til statsbudsjett. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 hvor det er foreslått å gi denne styrkingen ytterligere tyngde ved å øke støtten i forhold til regjeringens satsing med 10,0 mill. kroner til kvalitetsutviklingstiltak, herunder utvikling av læremidler til fagskolene.

Dette medlem mener det er et stort rom for å stimulere til samarbeid på tvers av institusjoner, også

gjennom samarbeid mellom større institusjoner som ikke har til hensikt å slå seg sammen. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 der det foreslås å bevilge 3,0 mill. kroner i et tilskudd til Universitetet i Bergen for å utrede hvordan kapasiteten på medisinutdanningen kan utvides ved at studentene kan ta den kliniske delen av studiet ved Stavanger universitetssykehus, og hvordan et samarbeid med Universitetet i Stavanger kan utvikles i denne sammenheng.

Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 der det foreslås å bevilge 6,0 mill. kroner til Centre for Climate and Energy Transformation ved Universitetet i Bergen.

Dette medlem viser til at Senter for krisepsykologi i nesten 30 år har drevet praksisnær forskning på krisehåndtering og psykososialt arbeid etter større kriser og katastrofer i inn- og utland. Etter terroren i 2011 søkte senteret om status som nasjonalt kompetansesenter, og det ble underskrevet en intensjonsavtale med Universitetet i Bergen. Universitetet i Bergen har anledning til, og ønske om, å inkorporere senteret i sin nye Helsecampus. Dette medlem ser dette som et mulig ledd i etableringen av en kunnskapsklynge for krisepsykiatri, og viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 der det foreslås å bevilge 10,0 mill. kroner til prosessen med å overdra Senter for krisepsykologi til Universitetet i Bergen.

Dette medlem er opptatt av at kompetanse kan og bør bygges i et mangfold av tilbud på universitets- og høgskolenivå i hele landet. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 der det er satt av 2,0 mill. kroner til styrking av Høgskolesenteret i Kristiansund.

Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 der det foreslås å bevilge 15 mill. kroner i startbevilgning til nybygg og ombygging av Arkeologisk museum ved Universitetet i Stavanger, og til nærmere omtale av dette under rammeområde 1. Dette medlem understreker at dagens lokaler er for små til å forvalte det formidlingsoppdraget UiS er satt til, og som Riksrevisjonen også har påpekt. Dette medlem mener at dette også passer inn i en omstillingssatsing i en vanskelig tid i regionen.

Dette medlem registrerer at det har vært en betydelig utvikling i sektoren generelt når det gjelder akkrediteringer, og i form av økt institusjonelt mangfold blant de private institusjonene. Dette medlem viser til at Musikkteaterhøyskolen i Oslo siden den i 2012 ble akkreditert som høgskole, har søkt om statlig finansiering, men uten å komme inn i finansieringssystemet for universiteter og høyskoler, som i hovedsak er felles for offentlige og private institusjoner. Dette medlem ser ut fra hensynet til likebehandling og forutsigbarhet behov for klare kriterier for innlemming av nye akkrediterte private høgskoletilbud i de statlige finansieringsordningene.

Dette medlem fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme en sak om kriteriene for innlemming av nye akkrediterte private høgskoletilbud i de statlige finansieringsordningene.»

Forskning

Dette medlem er opptatt av å styrke forskningen i Norge betydelig, og mener det er positivt at de statlige bevilgningene til forskning og utvikling for 2017 ligger an til å ligge over 1 pst. av bruttonasjonalproduktet.

Dette medlem er opptatt av å skape fagmiljøer som kan løfte norsk forskning opp i verdensklasse. Ordningen med Sentre for fremragende forskning (SFF) har vært et svært positivt bidrag for å oppnå dette, og har bidratt vesentlig til å styrke kvaliteten og innsatsen på viktige forskningsområder. Mange av miljøene som i dag har status som SFF, kan bli kvalifiserte til å kunne delta i ordningen med rekruttering av internasjonale toppforskere. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 hvor det på denne bakgrunn foreslås å bevilge 25 mill. kroner mer til sentre for fremragende forskning.

Dette medlem vil understreke at institusjonene i UH-sektoren sliter med et stort etterslep i form av vedlikehold og innkjøp av nytt vitenskapelig utstyr. Utskiftingstakten er økende, og også dette området må prioriteres for å kunne satse på forskning og kunnskap. Det krever langsiktig opptrapping. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 hvor det på denne bakgrunn foreslås å styrke utstyrssatsingen over Forskningsrådets budsjett med ytterligere 50 mill. kroner.

De globale klimautfordringene er vår største felles utfordring, og det krever i seg selv økt forskningsinnsats. Det er behov for mer forskning både på klimaendringer, virkningene av disse og tiltak for å redusere endringene og virkningene. Dette medlem viser til at Stortinget har stilt seg bak regjeringens satsing på klima, miljø og miljøvennlig energi som ett av de fem prioriterte fagområdene i Meld. St. 7 (2014–2015). Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 hvor det på denne bakgrunn foreslås å bevilge 100 mill. kroner til en forsterket forskningssatsing på klima, miljø og miljøvennlig energi, og framhever Forskningsrådets ENERGIX-program og Miljø2015-program som særlig relevante i denne sammenheng. Dette medlem viser til at det i samme forslag foreslås å bevilge 1,0 mill. kroner til energi- og klimasatsing

ved Mære landbruksskole, samt en økning på 3,0 mill. kroner i bevilgningen til Biosmia – Senter for markedsdrevet bioinnovasjon i Hamar.

Dette medlem er opptatt av å styrke forskningen i næringslivet. Dette medlem viser til at det på denne bakgrunn i Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 foreslås å styrke den næringsrettede forskningen med 50 mill. kroner, som kommer i tillegg til satsing på spesifikke programmer og endringer i skatte- og avgiftssystemet. Dette medlem viser videre til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 der det i denne sammenheng også foreslås å etablere 50 nye nærings-Ph.D. fra høsten 2017, og vil bevilge 10 mill. kroner til det formålet. Dette medlem er dessuten opptatt av å støtte opp om eksisterende forsknings- og utviklingsprosjekter i næringslivet, og viser derfor til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 der det foreslås å reversere regjeringens forslag til kutt i bevilgningen til Brukerstyrt innovasjonsarena (BIA) med 18 mill. kroner og FORNY2020 med 2 mill. kroner.

Dette medlem viser til at havforskning er ett av de andre prioriterte fagområdene i Meld. St. 7 (2014–2015) og at Stortinget har stilt seg bak dette. Dette medlem mener det er nødvendig å styrke bestandsforskningen i havet. Dette er også viktig for å styrke næringsutvikling og eksport. I tillegg mener dette medlem at det er nødvendig å styrke overvåkningen av lakselus på vill laksefisk og likedan styrke nystartede nasjonale overvåkningsprogram for rømt oppdrettslaks. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 hvor det på denne bakgrunn foreslås å styrke bevilgningene til Havforskningsinstituttet med til sammen 20 mill. kroner til disse formålene.

Dette medlem viser også til samarbeidet mellom Havforskningsinstituttet, GRID Arendal og NIVA, «Norwegian Blue Forest Network», som blant annet arbeider for bevaring av mangroveskog. Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 der det foreslås å gi 3 mill. kroner i tilskudd til dette nettverket.

Dette medlem påpeker at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2017 foreslår en økt forskningsinnsats på 143,1 mill. kroner på tvers av departement, og å styrke SkatteFUNN-ordningen med 358,0 mill. kroner. Dette medlem viser for øvrig til merknadene under ramme 9 for ytterligere om Venstres satsing på forskning og innovasjon i næringslivet.

Dette medlem viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2017 har fremmet forslag for å styrke forskning og høyere utdanning som for 2017 vil ha en kostnad på 985,1 mill. kroner. Samlet innebærer Venstres forslag til alternativt statsbudsjett for 2017 en samlet satsing på forskning og høyere utdanning som følger:

Tiltak	**Mill. kr.**
2000 nye studieplasser (hvorav 1000 til IKT og 100 til lærerutdanning)	99,0
Utrede flere medisinstudenter til SUS	3,0
Centre for Climate and Energy Transformation (UIB)	6,0
Senter for Krisepsykologi flyttes til UiB	10,0
Utjevningsordninger for institusjoner som kommer dårlig ut som følge av regjeringens forslag til nytt finansieringssystem (se egen tabell)	89,0
Høgskolesenteret i Kristiansund	2,0
Fagskoleutdanningen	10,0
Sum høyere utdanning:	**219,0**

Økt forskningsinnsats div. departement	143,1
Sentre for fremragende forskning	25,0
Utstyrsetterslep, forskning	50,0
BiA	18,0
Forny2020	2,0
Næringsrettet forskning	50,0
50 nye nærings-Ph.D.	10,0
200 nye stipendiatstillinger	80,0

Tiltak	Mill. kr.
100 nye postdokstillinger	40,0
Styrke SkatteFUNN-ordningen (påløpt beløp)	358,0
Sum forskning:	**776,1**
Sum forskning og høyere utdanning	**995,1**

Studenter og studentvelferd

Dette medlem mener det er svært viktig å legge til rette for god studentvelferd. Et godt utbygd velferdstilbud for studenter og en studiefinansieringsordning som er romslig nok til at alle har mulighet til å gjennomføre studier på normert tid uten å måtte bruke vesentlig tid på å jobbe ved siden av studiene, er samfunnsøkonomisk lønnsom, bidrar til at alle har lik mulighet til å ta høyere utdanning, og er dermed med på å bygge kunnskapssamfunnet. Dette medlem viser til at Venstre prioriterer viktige og omfattende tiltak for studenter i neste års statsbudsjett.

Dette medlem er svært fornøyd med at det i forhandlingene om statsbudsjettet for 2016 ble enighet om en gradvis innføring av 11 måneders studiestøtte, som var en viktig prioritering for Venstre, og er glad for å se at første utvidelse i henhold til avtalen er foreslått våren 2017. Dette medlem mener imidlertid at ordningen også må gjelde for studenter på folkehøyskoler, og viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 der det foreslås 5,5 mill. kroner for å gjøre dette gjeldende fra 2017.

Dette medlem viser til at regjeringen foreslår å videreføre nivået fra 2016 med bygging av 2 200 studentboligenheter, og til at dette nivået ble nådd etter budsjettforlikene mellom samarbeidspartiene om statsbudsjettet og revidert nasjonalbudsjett for 2015 og etter krav fra Venstre. Køtallene viser at behovet for studentboliger fortsatt er stort, og gitt presset på leiemarkedet, mener dette medlem at det er behov for en ytterligere økning i bevilgningene til studentboliger utover dette de kommende årene. Dette medlem viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2017 foreslår en bevilgning på 45,6 mill. kroner for å bygge ytterligere 800 studentboliger og sikre at det totalt bygges 3 000 studentboliger neste år.

Dette medlem er kritisk til regjeringens foreslåtte kutt som innebærer å halvere stipendandelen for reisetilskuddet for internasjonale studenter utenfor Norden, fra 70 til 35 pst. Dette medlem påpeker at internasjonale studenter har en gjeldsbyrde som langt overskrider studiegjelden til de som velger å studere i Norge. Økt internasjonalisering er et gode, og man må sørge for at de som er dyktige og ivrige nok til å reise ut for å hente kompetanse tilbake til Norge, får muligheten til det. Da er det etter dette medlems syn ikke hensiktsmessig å legge opp til en økning av låneandelen, og dette medlem viser derfor til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 der det foreslås 53,2 mill. kroner til å reversere dette kuttet.

Dette medlem viser til at det innføres 5-årig lærerutdanning fra og med høsten 2017. Sett i sammenheng med endringer i opptakskravet til lærerutdanningen, mener dette medlem at det er et sterkt behov for å gi flere studenter insentiv om å benytte seg av dette tilbudet og utdanne seg til lærere. Dette medlem viser derfor til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 der det foreslås å innføre en ordning der siste års studielån ettergis for lærerstudenter som fullfører 5-årig utdanningsløp på normert tid. Denne ordningen vil gi en budsjettvirkning på 88,4 mill. kroner når den kommer i effekt i 2022, når det første studentkullet uteksamineres.

Dette medlem viser til at Venstre i budsjettforliket for 2016 fikk gjennomslag for en egen tilskuddsordning for studentsamskipnader, høgskoler og universiteter som har prosjekter som vil føre til bedre psykisk helse blant studentene. Dette medlem merker seg at tilskuddsordningen er flyttet til Helse- og omsorgsdepartementet og viser til omtalen av rammeområde 15 der det framgår at Venstre foreslår å styrke ordningen med 15 mill. kroner. Dette medlem viser også til omtalen av rammeområde 17 der det framgår at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2017 foreslår å bevilge 4 mill. kroner til å øke studentrabatten på månedskort i NSB fra 40 til 50 pst.

Dette medlem viser til at Venstre i sitt forslag til statsbudsjett for 2017 har fremmet forslag for å bedre studentvelferden som for 2017 vil ha en kostnad på 126,5 mill. kroner. Dette kommer i tillegg til økte bevilgninger til universitets- og høgskolesektoren. Dette medlem forutsetter at dette er med på å heve studiekvaliteten. Samlet innebærer Venstres forslag til alternativt statsbudsjett for 2017 en samlet satsing på studentvelferd som følger:

Tiltak	Mill. kr.
800 nye studentboliger	45,6
Inkludere folkehøyskolestudenter i ordningen med 11 mnd. studiestøtte	5,5
Videreføre samme stipendandel for internasjonale studenter	53,2
Tiltak for å bedre psykisk helse for studenter	15,0
Økt studentrabatt på månedskort, NSB	4,0
Ettergi siste års studielån for lærerstudenter som fullfører 5-årig utdanningsløp på normert tid	0,0
Sum tiltak for studenter	**123,3**

Folkehøgskoler og voksenopplæring

Dette medlem mener at kunnskap er makt, og at makt skal spres. Det finnes mange måter å tilegne seg kunnskap på og mange som kan dele sin kunnskap med andre. Dette medlem mener studieforbundene og folkehøgskolene på en særegen måte bidrar til å styrke Norge som kunnskapsnasjon, og videreføre den folkeopplysningstanken Norge som nasjon ble tuftet på.

Dette medlem viser til at studieforbundene har som hovedoppgave å tilby opplæring ubundet av pensum og eksamener, men også å gi formell kompetansegivende utdanning som supplement og alternativ til det offentlige utdanningssystemet. Deres viktigste fortrinn er å være en åpen og tilgjengelig læringsarena for alle. Dette medlem mener studieforbundene driver et uvurderlig arbeid blant annet når det gjelder demokratiopplæring, å skape møtesteder, inkludere og å ta vare på kultur, tradisjoner og mangfold. Dette medlem viser til at tilskuddet til studieforbundene i regjeringens forslag til statsbudsjett er foreslått videreført på 2016-nivå uten prisjustering, og viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 der det foreslås å bevilge 4 mill. kroner til prisjustering av denne støtten.

Dette medlem vil fremheve betydningen folkehøgskolene har i utdanningssystemet, og mener at folkehøgskolene har vært og fortsatt skal være viktige arenaer for kunnskap, kultur, folkeopplysning og dannelse. Dette medlem er opptatt av å bevare skoleslagets egenart. Dette medlem viser til omtalen av 11 måneders studiefinansiering under kapitlet «Studenter og studentvelferd» og påpeker av Venstre foreslår at denne utvidelsen også skal gjelde folkehøgskolestudenter.

Dette medlem mener det er viktig å legge til rette for at det kan utvikles nye og nyskapende tilbud på folkehøgskolene. Dette medlem viser i den forbindelse særlig til forslaget om å etablere en folkehøgskole i Aure kommune med fokus på havrommet og gründervirksomhet, som på den måten kan bidra positivt til fremtidens arbeidsmarked, og viser videre til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 der det foreslås å bevilge 1 mill. kroner til prosjektering og oppstart av Jappe Ippes folkehøgskole.

Dette medlem viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 der det foreslås å bevilge 1,5 mill. kroner til prosjektet «Aksjonsforskning og bærekraft» som et fellesprosjekt i regi av Folkehøgskolerådet.

Kirke og trossamfunn

Dette medlem er svært glad for at Den norske kirke fra og med 1. januar 2017 vil bli et eget rettssubjekt og at prosessen med å skille stat og kirke med det tar et avgjørende skritt i riktig retning. Dette medlem er opptatt av at skillet skal foregå på en måte som sikrer at man legger grunnlaget for en bred og åpen folkekirke, og at Den norske kirke har et rimelig grunnlag for selvstendig drift blant annet for å sikre at skilsmissen kan fullføres uten flere hindringer enn nødvendig. Dette medlem viser til at regjeringen foreslår å bevilge 100 mill. kroner i egenkapital til Den norske kirken, og konstaterer at dette gir Den norske kirke en egenkapital på rundt 5 pst. av årlige driftskostnader. Dette medlem mener at dette er betydelig mindre enn det som regnes som en forsvarlig egenkapital i næringsliv og organisasjonsliv, og viser til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 der dette egenkapitaltilskuddet foreslås doblet.

Dette medlem viser til behovet for restaurering og sikring av en rekke av kirkebyggene, og viser i denne forbindelse til Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 hvor det foreslås å utvide rammen for rentekompensasjonsordningen for kirkebygg med 1 mrd. kroner, og hvor det foreslås å bevilge 0,3 mill. kroner til dette formål i 2017.

Samlet foreslår dette medlem følgende konkrete endringer under rammeområde 16, Kirke, utdanning og forskning:

Tekst	Bokført (mill. kr.)
Landslinje for skiskyting, Stryn vgs.	0,8
Landslinje i friidrett, Steinkjer vgs.	0,9
Tilskudd til læremidler på samisk	5,0
Rentekompensasjonsordning, skole- og svømmeanlegg	25,0
Tilskudd til leirskoleopplæring	2,0
First Scandinavia, Bodø	2,4
Tilskudd til IKT-tiltak i grunnopplæringen	100,0
Forsøk med programmering som fag	50,0
Videreutdanning av lærere	150,0
Videreutdanning av skoleledere	50,0
Videreutdanningsløft, ikke-kvalifiserte	200,0
Støtte til skoler som driver opplæring i små og verneverdige fag for voksne uten ungdomsrett	5,0
Kompletterende undervisning	12,0
Elevkurs for elever med hørselshemming	1,0
Senter for Entreprenørskap i grunnskolen. Etablering av nasjonal satsing	0,0
Jappe Ippes Folkehøgskole, Aure	1,0
Tilskudd til prosjektet «Aksjonsforskning og bærekraft»	1,5
Tilskudd til studieforbund	4,0
Utrede flere medisinstudenter til SUS	3,0
Centre for Climate and Energy Transformation (UIB)	6,0
Senter for Krisepsykologi flyttes til UiB	10,0
Utjevningsordninger for institusjoner som kommer dårlig ut som følge av regjeringens forslag til nytt finansieringssystem	89,0
Styrke teknologi- og IT-utdanningen	3,6
2000 nye studieplasser	99,0
200 nye stipendiatstillinger	80,0
100 nye postdokstillinger	40,0
800 nye studentboliger	45,6
Fagskoleutdanning	10,0
Høgskolesenteret i Kristiansund	2,0
Sentre for fremragende forskning	25,0
Klima, miljø og miljøvennlig energi – forskning	100,0
Utstyrsetterslep, forskning	50,0
Ettergi siste års studielån for lærerstudenter som fullfører 5-årig utdanningsløp på normert tid	0,0
Inkludere folkehøyskolestudenter i ordningen med 11 mnd. studiestøtte	5,5
Erstatte dagens ordning med et ikke-behovsprøvd stipend (gratis læremidler) i videregående skole med et behovsprøvd stipend på inntil 750 kr måneden, men samtidig beholde og øke det ikke-behovsprøvde stipendet for elever på bygg- og anleggsteknikk.	22,1
Redusere egenandelen for UWC-studenter	3,2
Reisestøtte utenfor Norden	53,2
BiA	18,0
Forny2020	2,0

Tekst	Bokført (mill. kr.)
Næringsrettet forskning	50,0
50 nye nærings-PhD	10,0
Havforskningsinstituttet. Bestandsforskning	10,0
Havforskningsinstituttet: Lakselus	10,0
Tilskudd til Norwegian Blue Forest Network	3,0
Tilskudd til energi- og klimasatsing, Mære landbruksskole	1,0
Biosmia – Senter for markedsdrevet bioinnovasjon, Hamar	3,0
Egenkapital, Den norske kirke	100,0
Rentekompensasjonsordning, kirkebygg	0,3
Økte renter som følge av å innlemme folkehøyskolene i ordningen med 11 mnd. studiestøtte (økte inntekter)	-0,1
Erstatte dagens ordning med et ikke-behovsprøvd stipend (gratis læremidler) i videregående skole med et behovsprøvd stipend på inntil 750 kr. måneden, men samtidig beholde og øke det ikke-behovsprøvde stipendet for elever på bygg- og anleggsteknikk	-13,9
Sum ramme 16: kirke, utdanning og forskning	**1 451,1**

«Under streken»	
Utvidelse av ordningen med 11 mnd. studiestøtte til også å gjelde for folkehøyskole-studenter	16,9
Reisestøtte utenfor Norden	-52,6
2000 Flere studieplasser	95,4

3.2.16.2.6 Merknader fra Sosialistisk Venstreparti

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett og foreslår at rammeområde 16 settes til 75 055 835 000 kroner, som er en økning på 1 743 192 000 i forhold til regjeringens forslag i Prop. 1 S (2016–2017) inkludert Prop. 1 S (2016–2017) Tillegg 1–5.

Dette medlem mener en større andel av samfunnets ressurser må brukes på oppvekst og utdanning. En trygg oppvekst og god utdanning for alle bidrar til like muligheter og til å utjevne forskjeller i samfunnet. En høyt utdannet befolkning styrker innovasjon, verdiskaping og norsk konkurranseevne. Ikke minst gir utdanning den enkelte større kunnskap og større frihet. Investeringer i oppvekst og utdanning er de mest lønnsomme investeringer et samfunn kan gjøre, og mye mer langsiktige enn investeringer i skattekutt. Dette medlem vil derfor vri pengebruken i statsbudsjettet fra kortsiktige skattekutt til langsiktige investeringer i oppvekst, utdanning og forskning. I en tid da norsk økonomi står foran en stor omstilling, er dette viktigere enn noen gang.

Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, der hele det brede utdanningsløpet styrkes. En god barndom varer hele livet. Barn som skal utforske og veiledes i lek og læring og som skal vokse og utvikle seg sammen med andre, trenger voksne rundt seg som har kompetanse om barn og forståelse for barns behov. Sosialistisk Venstreparti vil derfor innføre en bemanningsnorm med maks 3 barn per voksen for de yngste barna og 6 barn per voksen for de store barna, at minimum 50 pst. av de ansatte i barnehagen skal ha barnehagelærerutdanning og minimum 25 pst. skal ha relevant fagbrev for arbeid med barn. Redusert foreldrebetaling og to barnehageopptak skal bidra til at flest mulig barn får tilbud om plass fra det tidspunktet foreldrene ønsker det. Sosialistisk Venstreparti vil utvide tilbudet med gratis halvdagsplass for alle barn i områder med høy andel minoritetsspråklige barn.

Heldagsskolen er framtidens viktigste reform for økt kunnskap, sosial utjevning og folkehelse. Alle barn og unge skal gis like gode muligheter til å lykkes, og det krever et bredt syn på kunnskap, en mer praktisk og variert undervisning og et inkluderende og godt læringsmiljø. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett og plan for en gradvis implementering av heldagsskolen. På 1.–4. trinn vil Sosialistisk Venstreparti gi en lærergaranti som sikrer maks 15 elever per lærere på hver skole, øremerke 150 mill. kroner til tidlig innsats, innføre en ekstra time i praktiske og estetiske fag, gi tilbud om en gratis kulturskoletime og bevilge 100

mill. kroner til skolefritidsordninger for økt kvalitet og gratis halvdagsplass i områder med mange minoritetsspråklige barn. På 5.–7. trinn innføres to timer til øvingsarbeid med hjelp fra lærer og forsøk med faget «Livet» som Skoleproffene i Forandringsfabrikken har lansert. På ungdomstrinnet videreføres tilskuddsordningen for økt lærertetthet, det bevilges penger til økt tidsressurs for fysisk aktivitet og tilbud om gratis skolemat. Skoleforskere peker på at økt prestasjonspress og omfattende målstyring fører til at flere elever faller utenfor og ikke lykkes i norsk fellesskole. Dette medlem er sterkt bekymret for at antallet elever som oppgir at de har stressrelaterte psykiske problemer og udefinerbare fysiske helseplager, har økt kraftig de senere årene. Sosialistisk Venstreparti foreslår derfor å sette av 200 mill. kroner i øremerkede midler til skolehelsetjenesten og helsestasjoner. For å motvirke frafallet i videregående skole, særlig innenfor de yrkesfaglige utdanningsprogrammene, foreslås en økning i tilskuddet til lærlingeplasser, en satsing på 70 mill. kroner for å starte oppgraderingen av utstyrsparken på yrkesfag, og en gradvis innføring av skolefrokost. Det foreslås å bevilge 15 mill. kroner for å øke elevenes utstyrsstipend i utdanningsprogram der stipendsatsen i dag ligger under det reelle kostnadsnivået. Dette medlem viser til at lån gjennom Lånekassen er et utdanningspolitisk virkemiddel for å gi alle muligheter til å ta høyere utdanning, og er avhengig av gode rentevilkår for å kunne oppfylle utdanningsstøttens formål. Dette medlem mener regjeringens forslag om å endre modellen for fastsettelse av studielånsrenten er feil vei å gå, og Sosialistisk Venstreparti foreslår derfor å beholde fratrekket på 0,5 prosentpoeng og gradvis øke studiestøtten til 1,5 G fordelt over 11 måneder. Retten til høyere utdanning styrkes gjennom innføring av elleve måneders studiestøtte, som også inkluderer folkehøgskolene. Den teknologiske utviklingen går stadig raskere fremover, og digitaliseringen har så vidt begynt. På stadig flere områder griper det digitale stadig mer inn i tjenester og produksjon, og har gått fra å være en kuriositet på kontorrekvisita-rommet til å bli en integrert del av så ulike områder som helse, utdanning, industri og politi. Denne raske utviklingen krever stor omstilling av norsk utdanningssystem, og Sosialistisk Venstreparti foreslår derfor at det allerede i 2017 etableres 1 000 flere IKT-studieplasser i høyere utdanning.

Dette medlem viser til at flere analyser tyder på at den akademiske friheten utfordres, og mange universiteter og høgskoler opplever mindre forutsigbarhet fordi finansieringen i økende grad knyttes til eksternt finansierte prosjekter med korte tidshorisonter. Det gjør det vanskeligere å tilby forskerne fast jobb, utvikle gode forskerkarrierer og forskningsmiljøer og å investere i kvaliteten i utdanningene. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett, der basisbevilgningene til universiteter, høgskoler og forskningsinstitutter foreslås økt på bekostning av regjeringens effektiviseringskutt og innføring av en resultatbasert BOA-indikator. Et slikt løft for oppvekst og utdanning har vi råd til hvis vi lar være å bevilge store summer til skattekutt. Det er ingen tvil om hva som er best i et langsiktig samfunnsperspektiv.

3.2.17 Rammeområde 17 (Transport og kommunikasjon), under transport- og kommunikasjonskomiteen

3.2.17.1 SAMMENDRAG

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 2 (2016–2017)
	Utgifter rammeområde 17 (i tusen kroner)	
456	Direktoratet for nødkommunikasjon	971 561
541	IKT-politikk	13 466
542	Internasjonalt IKT-samarbeid og utviklingsprogram	37 061
1300	Samferdselsdepartementet	408 100
1301	Forskning og utvikling mv.	164 300
1310	Flytransport	815 400
1311	Tilskudd til regionale flyplasser	29 300
1313	Luftfartstilsynet	220 400
1314	Statens havarikommisjon for transport	72 100
1320	Statens vegvesen	30 523 600
1321	Nye Veier AS	3 075 200
1323	Vegtilsyn	20 800

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 2 (2016–2017)
1330	Særskilte transporttiltak	2 602 500
1352	Jernbanedirektoratet	25 224 100
1354	Statens jernbanetilsyn	91 500
1356	Bane NOR SF	300 000
1360	Kystverket	2 579 400
1361	Samfunnet Jan Mayen og Loran-C	47 400
1370	Posttjenester	272 200
1380	Nasjonal kommunikasjonsmyndighet	383 800
	Sum utgifter rammeområde 17	**67 852 188**
	Inntekter rammeområde 17 (i tusen kroner)	
3456	Direktoratet for nødkommunikasjon	421 707
4300	Samferdselsdepartementet	2 600
4313	Luftfartstilsynet	137 200
4320	Statens vegvesen	718 300
4331	Infrastrukturfond	2 053 000
4352	Jernbanedirektoratet	31 000
4354	Statens jernbanetilsyn	14 000
4360	Kystverket	11 700
4361	Samfunnet Jan Mayen og Loran-C	5 700
4380	Nasjonal kommunikasjonsmyndighet	600
5619	Renter av lån til Avinor AS	50 300
5624	Renter av Svinesundsforbindelsen AS	20 000
	Sum inntekter rammeområde 17	**3 466 107**
	Sum netto rammeområde 17	**64 386 081**

3.2.17.2 Komiteens merknader

3.2.17.2.1 Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet foreslår at ramme 17 settes til 64 386 081 000 kroner, som er det samme som regjeringens forslag.

Disse medlemmer vil gjøre infrastrukturen til et konkurransefortrinn for norsk næringsliv, og mener at effektive kommunikasjoner er en forutsetning for å kunne ta hele landet i bruk til næringsvirksomhet og skape gode boområder også utenfor de store byområdene. Disse medlemmer viser til at det har vært en formidabel aktivitetsøkning for både utbygging og vedlikehold av vei, jernbane og kystanlegg siden regjeringsskiftet i 2013. Disse medlemmer er tilfreds med at dette fortsetter med budsjettforslaget for 2017, og at forslaget innebærer at bevilgningene til samferdsel i 2017 vil være om lag 50 pst. høyere enn i 2013. Disse medlemmer er svært tilfreds med at regjeringen med budsjettforslaget vil ha overoppfylt Nasjonal transportplan 2014–2023 med 104,5 pst., eller nær 9 mrd. kroner.

Disse medlemmer mener en av de største manglene ved dagens transportinfrastruktur er et svakt utbygget hovedferdselsnett. Disse medlemmer mener at løsningen på dette er større investeringsbevilgninger, raskere planlegging og mer sammenhengende utbygging. Etableringen av veiutbyggingsselskapet Nye Veier AS vil gi et solid bidrag til raskere og helhetlig utbygging av ny, tidsmessig og møtefri vei på utvalgte hovedveistrekninger, som disse medlemmer viser til vil både styrke trafikksikkerheten og fremkommeligheten i stor grad. Disse medlemmer viser til at veiselskapet er godt i gang med sitt arbeid og vil i 2017 starte utbyggingen av flere av sine definerte hovedveistrekninger. Selskapet fikk sin oppstartsbevilgning i 2016, og disse medlemmer viser til at nye bevilgninger for å kunne gå i gang med flere veiprosjekter er en viktig del av veibudsjettet i 2017. Videre viser disse medlemmer til at offentlig-privat samarbeid

(OPS) nå tas i bruk på flere prosjekter, og at det i 2017 kan være aktuelt med byggestart på disse.

Videre mener disse medlemmer at det er like viktig å ta vare på den infrastrukturen vi har, som å bygge nytt. Over flere tiår har skiftende regjeringer forsømt vedlikehold av både vei og jernbane. Det er et betydelig vedlikeholdsetterslep på riksvei, fylkesvei og jernbane. Disse medlemmer viser til at veksten i forfall på riksvei ble stanset i 2014, og at 2015 og 2016 var første gang på flere tiår at vedlikeholdsetterslepet ble redusert. I forslaget for 2017 fortsetter arbeidet med å redusere vedlikeholdsetterslepet.

Disse medlemmer viser til at regjeringen vil redusere bompengeandelen i nye veiprosjekter. Etter regjeringsskiftet er også flere bomveiprosjekter med høye innkrevingskostnader avviklet. Regjeringen gjennomfører bompengereformen som gjør at antallet bomselskaper reduseres fra over 50 til 5. Lavere administrasjons- og finansieringskostnader vil gi effekter som skal komme alle landets bilister til gode. I forslaget til statsbudsjett etableres det også en tilskuddsordning for å redusere bompengebelastningen. Samlet vil dette gi effekter som skal komme alle landets bilister til gode gjennom lavere bomtakster.

Disse medlemmer viser til at jernbanen har blitt løftet de siste årene, og at det blant annet nå går over 100 flere tog gjennom Oslo hver dag. Videre vises det til at mens planen i 2013 var at det skulle bestilles 66 nye togsett, viser forslaget til 2017-budsjett at det nå er bestilt totalt 125 nye togsett, altså over dobbelt så mange. Disse medlemmer mener at jernbanereformen vil klargjøre ansvarsfordelingen i sektoren, bidra til større oppmerksomhet om kundenes behov og tjenesteinnovasjon, og bedre jernbanens konkurransekraft blant annet gjennom konkurranse i togtilbudet.

Disse medlemmer vil bemerke at det også i 2017 er betydelige investeringsmidler til å videreutvikle jernbaneinfrastruktur knyttet til InterCity-utbyggingen. Siden 2013 har også vedlikeholdsetterslepet på jernbanen blitt redusert, og det bevilges også for 2017 tilstrekkelige midler til å holde vedlikeholdet på et høyt nivå. Bedre punktlighet og færre driftsavbrudd er viktig skal man nå målsettingen om at mer av veksten i godstrafikken skal skje på jernbanen.

Disse medlemmer vil legge til rette for vekst i godstransporten sjøveien. I denne forbindelse vil disse medlemmer vise til at det etableres en egen tilskuddsordning for å overføre mer godstransport til sjø. Godt vedlikehold av infrastrukturen er viktig for å sørge for at mer gods kan overføres til bane og sjø, og disse medlemmer er tilfreds med at regjeringen prioriterer dette.

Disse medlemmer vil styrke kollektivtrafikkens konkurransekraft ved å legge til rette for fleksibilitet og forutsigbarhet. Tilbudet må være så godt innrettet at flere vurdere dette som et alternativ i daglig transport. Utgangspunktet skal være å gjøre kollektivtransporten bedre og ikke å gjøre hverdagen for bilistene vanskeligere. Disse medlemmer merker seg at regjeringen prioriterer de reisene folk tar flere hundre ganger i året, fremfor dem man tar to–tre ganger i året, og er enig i prioriteringen av å gjøre hverdagsreisene bedre. Det vises i den sammenheng til at regjeringen har overoppfylt særskilte transporttiltak for kollektivtransport med over 30 pst., og at den første helhetlige bymiljøavtalen nå er inngått med Trondheim.

Disse medlemmer viser til at transportsektoren også skal bidra til reduksjon i klimagassutslipp i tråd med Norges internasjonale forpliktelser, og merker seg at innsatsen på jernbane, sjø og kollektiv er svært viktig i den forbindelse. Videre vil disse medlemmer peke på at Enova har fått, og tatt, en avgjørende rolle i utviklingen og utrullingen av ny, grønn teknologi i transportsektoren. Disse medlemmer er tilfreds med at Enova til nå har delt ut langt mer til miljøvennlige løsninger enn dets forgjenger Transnova gjorde, og at sammenslåingen derfor må sies å ha vært vellykket.

Disse medlemmer vil avslutningsvis understreke at nullvisjonen for hardt skadde og drepte i trafikken står sentralt i regjeringens arbeid, og at man arbeider for å nå målet i Nasjonal tiltaksplan for trafikksikkerhet om maksimalt 680 hardt skadde og drepte innen 2018. Videre vil disse medlemmer bemerke at regjeringens strategi for bedre trafikksikkerhet handler om bedre veistandard og mer møtefri vei, godt vedlikehold og bedre veimerking, sammen med tiltak rettet mot trafikanter og kjøretøy. Kontrollmidlene prioriteres til utsatte grupper i tungbilsektoren, spesielt med tanke på vinterveier. Disse medlemmer mener det er viktig å prioritere trafikksikkerhetsmidler på de grepene som gir best effekt for å få ned ulykkestallene raskest mulig.

3.2.17.2.2 Merknader fra Arbeiderpartiet

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at Arbeiderpartiet i sitt forslag til statsbudsjett for 2017 foreslår at rammeområde 17 settes til 65 359 581 000 kroner, som er en økning på 973 500 000 kroner i forhold til regjeringens forslag.

Disse medlemmer viser til at regjeringen i 2017 legger opp til å bruke minst 400 mill. kroner på en jernbanereform hvor gevinstene ikke er dokumentert. I tillegg svekkes NSB, slik at det ikke er mulig å ta ut normalt utbytte på 275 mill. kroner fra selskapet. Samlet sett er dette nærmere 700 mill. kroner som burde vært brukt på konkrete tiltak for folk og

næringsliv. Konsekvensen av denne pengebruken er mindre midler til drift og vedlikehold i 2017 sammenlignet med 2016, videreføring av etterslepet på vedlikehold og redusert framdrift i planleggingen av viktige jernbaneprosjekter rundt omkring i landet.

Disse medlemmer mener nødvendige effektiviseringer i sektoren kan skje innenfor dagens strukturer i stedet for regjeringens påkostede reform. Dette gir oss mulighet til å gjøre langt mer enn regjeringen med det som er viktigst: modernisering av infrastrukturen og togparken. Disse medlemmer vil foreslå å øke bevilgningene til konkrete jernbaneformål med 850 mill. kroner i 2017. Dette gjør at vedlikeholdsetterslepet reduseres og det legges til rette for bedre punktlighet og et mer attraktivt togtilbud. Bevilgningen sikrer også at planlegging av viktige nye prosjekt får bedre framdrift.

Ved å opprettholde Jernbaneverket på budsjettet for 2017 betyr det konkret at disse medlemmer ikke setter av midler til kapitalinnskudd og driftskreditt i Bane NOR SF, samt at det ikke vil være behov for 100 mill. kroner i forsikring til foretaket. Disse medlemmer tilfører 450 mill. kroner ekstra til jernbaneformål og omprioriterer reformkostnader på 400 mill. kroner. Samlet sett innebærer Arbeiderpartiets alternative budsjett 850 mill. kroner ekstra til konkrete jernbaneformål i 2017. Disse medlemmer opprettholder endringer knyttet til merverdiavgift slik regjeringen foreslår, men inkluderer dette i Jernbaneverkets budsjettkapittel. Pensjonspremie på 273 mill. kroner for ansatte i Jernbaneverket er i sin helhet postert på post 23.

Disse medlemmer viser til Arbeiderpartiets alternative budsjett og øvrige merknader.

3.2.17.2.3 Merknader fra Kristelig Folkeparti

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 17 settes til 65 312 081 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 926 000 000 kroner.

Intercity

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti vil at utbyggingen av dobbeltspor i befolkningstette områder på Østlandet skal forseres. Dette medlem vil ha raskere utbygging både av indre og ytre intercity-strekninger. For å sikre optimal fremdrift i tråd med vedtatte planer foreslår Kristelig Folkeparti i sitt alternative statsbudsjett å bevilge 300 mill. kroner ekstra til planlegging av utbygging i IC-området. I tillegg foreslår Kristelig Folkeparti å bevilge ytterligere 200 mill. kroner ut over regjeringens forslag for å redusere vedlikeholdsetterslepet i 2017.

Kollektivsatsing i byene

Befolkningsveksten er sterk i og rundt de store byene. Dette medlem mener det er viktig at kollektivnettet i byene bygges ut for å gi dem som ønsker det, et alternativ til bil, og dette medlem viser til Kristelig Folkepartis alternative statsbudsjett, der kollektivsatsingen i byene styrkes med 400 mill. kroner ut over regjeringens forslag.

Rassikring

Dette medlem er bekymret for at mange bilister i dag må leve med svært rasutsatte veier. Det er en belasting for den enkelte og fører til mye utrygghet i hverdagen. Dette medlem vil styrke satsingen på rassikring og viser til Kristelig Folkepartis alternative budsjett, hvor det foreslås å øke bevilgingen til rassikring av fylkesveier med 50 mill. kroner.

Godsoverføring fra vei til sjø

Dette medlem viser til at overføring av gods fra veg til sjø er viktig for å bedre framkommeligheten, øke transportsikkerheten på vegnettet og redusere transportsektorens samlede klima- og miljøpåvirkning. Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti har fremmet, og fått vedtatt, en rekke forslag i Stortinget som vil bidra til godsoverføring fra vei til sjø. Dette medlem viser blant annet til representantforslag fra Kristelig Folkeparti om en nærskipsfartsstrategi for å styrke nærskipsfartens rammevilkår, jf. Dokument 8:45 S (2015–2016) og Innst. 312 S (2015–2016), hvor det ble flertall for å be regjeringen i budsjettet for 2017 komme med konkrete forslag som vil stimulere flere vareeiere til å velge sjøveien.

Dette medlem viser videre til representantforslag fra Kristelig Folkeparti om tiltak for å flytte mer godstransport fra land til sjø, Dokument 8:40 S (2014–2015) jf. Innst. 213 S (2014–2015), hvor det ble flertall for forslaget fra Kristelig Folkeparti om å be regjeringen utrede en midlertidig tilskuddsordning for godsoverføring til bedrifter som velger å benytte sjøtransport fremfor landtransport, og komme tilbake til Stortinget med dette på egnet måte. Dette medlem er glad for at regjeringen følger opp i budsjettforslaget for 2017 ved å etablere en ny tilskuddsordning for godsoverføring i tråd med forslaget fra Kristelig Folkeparti. Dette medlem mener imidlertid beløpet som er foreslått, er for lavt og viser til Kristelig Folkepartis alternative statsbudsjett, hvor tiltaket tredobles med ytterligere 60 mill. kroner ut over regjeringens forslag.

Nasjonal TT-ordning (tilrettelagt transport)

Dette medlem viser til at Transporttjenesten (TT) er ment for den som ikke kan benytte ordinær

kollektivtransport som alternativ til kollektivreiser og egen bil. For synshemmede og andre med sansenedsettelse er TT-ordningen viktig for å kunne leve et normalt aktivt hverdagsliv. Dette medlem har merket seg at det er store variasjoner fylkene imellom, og mange opplever ordningen som mangelfull. Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i budsjettet for 2016 fikk gjennomslag for å opprette en nasjonal TT-ordning for brukere med særlige behov. Dette medlem vil utvide ordningen til nye fylker i 2017 og viser i den forbindelse til Kristelig Folkepartis alternative budsjett, der det foreslås å styrke ordningen med ytterligere 22,6 mill. kroner i halvårsvirkning.

Gang- og sykkelveier

Dette medlem mener det må satses mer på bedre tilrettelegging for syklister, flere og bedre sykkelveier. Dette medlem peker på at kommuner og fylkeskommuner har et betydelig ansvar for å legge til rette for trafikksikre løsninger for gående og syklende. Dette medlem er derfor tilfreds med at Kristelig Folkeparti gjennom forhandlinger med regjeringspartiene og Venstre har fått på plass en belønningsordning for gang- og sykkelveier. Dette medlem viser til at ordningen har som formål å belønne kommuner som satser på bygging av gang- og sykkelvei. Dette medlem vil øke den statlige bevilgningen til ordningen og viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative statsbudsjett for 2017 foreslår å bevilge 300 mill. kroner til belønningsordningen for gang- og sykkelvei ut over regjeringens forslag.

Trafikantrettet arbeid

Dette medlem mener det er behov for et betydelig løft innen det trafikantrettede trafikksikkerhetsarbeidet. Det må motiveres til mer etterspørsel etter trafikksikkerhet i befolkningen, og det trengs større fokus på det lokale trafikksikkerhetsarbeidet i kommuner og fylker. Dette medlem viser til at Trygg Trafikk fyller en viktig rolle i trafikksikkerhetsarbeidet og gjør en viktig jobb for trafikksikkerheten blant barn og unge. Dette medlem mener det er viktig at staten bidrar å styrke Trygg Trafikks aktivitet, og viser til Kristelig Folkepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås å øke bevilgningen til Trygg Trafikk med 8 mill. kroner, ut over regjeringens forslag.

Lokale trafikksikkerhetstiltak

Dette medlem viser til at tilskuddsordningen for lokale trafikksikkerhetstiltak skal bidra til å styrke lokalt trafikksikkerhetsarbeid i regi av kommuner og frivillige organisasjoner. I 2015 ble det tildelt tilskudd på til sammen 4 mill. kroner til 14 ulike tiltak i regi av kommuner, organisasjoner og andre aktører. Tiltakene omfatter mindre infrastrukturtiltak og trafikantrettede tiltak. Dette medlem mener denne typen tiltak er svært viktig for å styrke trafikksikkerhetsarbeidet på lokalt nivå, og viser til at Kristelig Folkeparti styrker denne ordningen kraftig ved å foreslå en bevilgning på 10 mill. kroner ut over regjeringens forslag.

Bredbånd

Dette medlem viser til at bredbånd og effektive IKT-systemer er viktig og helt sentralt for innbyggere og næringsliv i hele landet. Dette medlem er skuffet over at regjeringen kutter i bevilgningene til bredbånd, og dette medlem viser til Kristelig Folkepartis alternative statsbudsjett, der det foreslås å øke bevilgingen til bredbånd med 50 mill. kroner for å styrke næringsgrunnlaget i distriktene.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i alternativt statsbudsjett for 2017 foreslår en ekstrabevilgning på 8,2 mill. kroner til tårntjenester ved Notodden flyplass.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i alternativt budsjett for 2017 foreslår en økning på 20 mill. kroner til arbeidet med E 18 Retvet–Vinterbro.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i alternativt statsbudsjett for 2017 foreslår en reduksjon av post 75 under kap. 1330 på 500 mill. kroner.

3.2.17.2.4 Merknader fra Senterpartiet

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 17 settes til 65 734 281 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 1 348 200 000 kroner.

Hele landet må med

Dette medlem minner om at Senterpartiet i 2013 la frem Nasjonal transportplan (NTP) for perioden 2014 til 2023 i Stortinget. Det er denne transportplanen regjeringen nå iverksetter. Senterpartiet er glad for dette, men mener at regjeringen på egen kjøl har introdusert noen uheldige feilprioriteringer som må korrigeres. Mest iøynefallende i forslaget til 2017-budsjett er nedprioriteringen av samferdselstiltak i distriktene (som fylkesveier og rassikring) – og etterslepet opp imot Nasjonal transportplan (NTP) når det gjelder riksveiinvesteringer og tiltak for de sjøfarende.

Selv om regjeringen satser på samferdsel i 2017-budsjettet, har regjeringens prioriteringer en klar slagside. Samferdselsutfordringer i distriktene prioriteres for lavt. Tiltakene i Senterpartiets alternative statsbudsjett tar sikte på å rette opp disse svakhetene,

slik at gjeldende NTP oppfylles i tråd med intensjonene.

Godt, trygt og effektivt vegnett

Dette medlem presiserer at NTP er en plan for hele Norge, og at dette må reflekteres i de årlige budsjettene. Det må et satses kraftig på rassikring, fjerning av flaskehalser på veinettet, krysningsspor på jernbanen, sterk satsing på havner og farleder, og utbygging av bredbåndsdekningen i distriktene og mobilnettet langs transportårene. I tillegg må vi sikre en bedre oppfylling av NTP når det gjelder investeringer i riksveinettet.

Samtidig har det har over tid oppstått et betydelig forfall på fylkesveinettet. For trafikantene er det imidlertid viktig med et sammenhengende, godt vegnett, uavhengig av hvilket forvaltningsnivå som eier den veien de kjører på.

En romsligere økonomi for kommuner og fylker, som Senterpartiet foreslår, innebærer en kraftig styrking av kommunesektorens evne til å drive vedlikehold på kommunale og fylkeskommunale veier.

Dette medlem minner om at Senterpartiet foreslår en kraftig økning av de statlige midlene til fylkeskommunene, øremerket til vedlikehold av fylkesveier og spesielt til nye krav som følge av tunnelsikkerhetsforskriften. Denne bevilgningen foreslås på Kommunaldepartementets budsjett og er på 200 mill. kroner. I tillegg til dette foreslår Senterpartiet på samme budsjett å endre de såkalte «fylkesnøklene» slik at de fylkene som har store utfordringer når det gjelder båt- og ferjedrift (særlig Nordland, Troms, Finnmark og Sogn og Fjordane), får overføringer som står i forhold til behovet. Faren for ras er en uhyggelig realitet for veifarende i mange deler av landet.

En av de store svakhetene ved regjeringens samferdselspolitikk er at den ikke tar rasutfordringene på alvor. Senterpartiet foreslår derfor å øke bevilgningene til rassikring på riksveier og fylkesveier med 200 mill. kroner. Regjeringen foreslår videre å bevilge 659 mill. kroner til skredsikring av riksveier og tilsvarende til fylkesveier på 687,8 mill. kroner. Senterpartiet bevilger også midler til fjerning av «flaskehalser» på veinettet – en problemstilling som angår næringstransporten generelt og tømmertransporten spesielt. Senterpartiet foreslår at alle tre veiklasser – riksveier, fylkesveier og kommuneveier – skal nyte godt av denne særskilte satsingen. Det er særlig viktig å nytte bevilgningen til å utløse potensielle synergier av det store apparatet for veibygging og -vedlikehold som er utplassert mange steder i landet i 2017.

Senterpartiet foreslår å øke tilskuddet til riksveiinvesteringer med en halv mrd. kroner ut over regjeringens forslag. Dette gjør det mulig å forsere noen strategisk viktige veistrekninger som regjeringen dessverre ikke har fulgt opp tilstrekkelig.

Transportsektoren må bidra til å løse klima- og miljøutfordringene

Dette medlem fremholder at Senterpartiet ønsker nye og effektive løsninger for å redusere utslipp av farlige miljøgasser i byene. Dette har lenge vært et problem vinterstid på kalde dager, spesielt i Oslo og Bergen. En del av transporten som en ikke kan redusere med offensiv bruk av veiprising, altså transport som må gå hver dag, er varetransporten. Dette medlem foreslår derfor en ny tilskuddsordning til vare- og lastebiler, der planen er at en skal få dekket merkostnader ved å benytte ny utslippsfri teknologi i de områdene som før er beskrevet. Dette medlem foreslår å bevilge 100 mill. kroner til dette tiltaket.

Videre vil dette medlem styrke utbyggingen av havner og farleder for å kunne få mer gods på sjø. Dette medlem følger opp nærskipsfartsstrategien med å øke rammene i den foreslåtte godsoverføringsordningen med 20 mill. kroner. Denne ordningen må videreføres i et langsiktig perspektiv, trolig i hele inneværende NTP-periode (fram til 2023).

Dette medlem ønsker et prosjekt der en skal finne ut hvordan en kan få til avansert veiprising der bilistene betaler for de veistrekningene de faktisk bruker, og når de bruker dem, basert på lokaliseringsdata. Dette vil gi et mer rettferdig veiprisingssystem enn mange opplever at bompengene er i dag. Senterpartiet foreslår å bruke 10 mill. kroner på et slikt prosjekt i 2017.

Dette medlem mener at det bør gis insentiver til bruk av mer miljøvennlige fly. I tillegg bør landingsavgiftene innrettes slik at nødvendige reiser belastes mindre enn reiser der det finnes alternativer til fly.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen undersøke muligheten for differensierte landingsavgifter basert på flyenes klimabelastning.»

«Stortinget ber regjeringen redusere landingsavgiftene på små flyplasser.»

Mer til båt og ferge

Dette medlem henleder oppmerksomheten på at omleggingen av inntektssystemet for fylkeskommunene, de såkalte fylkesnøklene, var et av de store spørsmålene i debatten om statsbudsjettet høsten 2014. Senterpartiet støttet ikke regjeringens forslag til ny inntektsmodell fordi kriteriene var dårlig utredet og ga store utslag. Noen fylker kom særlig

dårlig ut, og særlig de som hadde en stor andel båt- og ferjedrift og spredt bosetting: Nordland, Troms, Finnmark og Sogn og Fjordane.

Dette medlem minner om at et samlet Stortinget har erkjent disse problemene og innført en tapskompensasjonsordning for fylkene som kommer dårligst ut. Men denne gir ikke tilstrekkelig kompensasjon for de berørte fylkene, og Senterpartiet har i sitt alternative budsjett styrket fylkeskommunenes rammer for å øke bevilgningene til båt- og ferjedrift og styrke tapskompensasjonsordningen.

Tryggere godstransport på sjø og skinner

Dette medlem påpeker at de mange trailerne som frakter gods, er et framtredende trekk på norske veier. De kan utgjøre et sikkerhetsproblem, et slitasjeproblem for veiene og et klimaproblem. Derfor bør det satses kraftig for å vri godstrafikken over fra vei til jernbane og sjø. Hvis man stimulerer til dette, vil antall ulykker gå ned, og Norge vil være bedre i stand til å nå sine mål for utslippsreduksjoner fra godstransportsektoren. Dette er en strategisk viktig satsing i en fase hvor godstransporten forventes å øke kraftig.

Skal man klare dette, trenger man å styrke regulariteten for godstransport på jernbane – særlig på de lange transportstrekningene mellom landsdelene. Her er det store problemer i dag. Senterpartiet vil styrke investeringene i jernbanenettet med 100 mill. kroner for å bygge nye krysningsspor. 30 av disse millionene er øremerket prosjekter på Sør- og Vestlandet.

Dette medlem poengterer at Senterpartiet vil styrke utbyggingen av havner og farleder for å kunne få mer gods på sjø. Senterpartiet følger opp nærskipsfartsstrategien med å øke rammene i den foreslåtte godsoverføringsordningen med 20 mill. kroner. Denne ordningen må videreføres i et langsiktig perspektiv, trolig i hele inneværende NTP-periode (fram til 2023).

Det nåværende offentlige veinettet gir store konkurranseulemper for norsk skogindustri. Det er viktig for tømmertransporteffektiviseringen å få fjernet «flaskehalser» som hindrer innføring av 60 tonn totalvekt og 24 meter lange vogntog på vegnettet. Senterpartiet har dessuten fanget opp behovet for en egen satsing på å rydde av veien særlige «flaskehalser» på både riksveier, fylkesveier og kommuneveier, og har satt av 100 mill. kroner til denne satsingen i 2017 (se over).

Elektrifisering av jernbane

Dette medlem minner om at da gjeldende NTP (2014–2023) ble behandlet i Stortinget i 2013, gikk alle partier i transportkomiteen inn for at Jernbaneverket skulle utrede elektrifisering av alle jernbanestrekninger som ikke er elektrifisert. Etter elektrifiseringen av strekningene Trondheim–Steinkjer (Trønderbanen/Nordlandsbanen) og Meråkerbanen vil følgende strekninger ikke være elektrifisert: Kongsvinger–Elverum (Solørbanen), Hamar–Røros–Støren (Rørosbanen), Steinkjer–Bodø (Nordlandsbanen) og Dombås–Åndalsnes (Raumabanen).

Senterpartiet støttet i 2013 at Jernbaneverket fikk i oppdrag å utrede konsekvensene av elektrifisering av gjenværende dieselstrekninger. Dette medlem står ved dette og foreslår i dette budsjettet 120 mill. kroner til elektrifisering av Trønderbanen.

Satsing på innfartsparkeringer

Dette medlem beklager at regjeringen gjennom flere år har forverret pendlernes kår. Dette medlem vil i dette budsjettet rette opp noen av de skatteskjerpelsene regjeringen har innført. Denne ekstrabelastningen burde pendlerne vært spart for. Mange sliter fra før med lang reisevei, en belastning som mange steder blir forverret av utilstrekkelig kollektivtilbud og køer på innfartsveiene til de store byområdene, hvor mange har sitt arbeidssted.

Dette medlem foreslår derfor skatteletter til dagpendlere ved at man gir alle dagpendlere en forsterket fordel når man skal fylle ut selvangivelsen. Dette medlem øker kronegodtgjørelsen på selvangivelsen med 10 øre til 1,60 kroner. Videre foreslår dette medlem å fjerne ordningen med at alle som har mer enn 50 000 km i året i arbeidsreise, kun skal få trekke fra 70 øre per km for disse.

Dette medlem viser til at alle som har arbeidsreiser fra 15 000 km i året, med Senterpartiets opplegg skal kunne trekke fra 1,60 kroner per km. Mange pendlere sliter i dag med overbelastet infrastruktur i de største byregionene: mangel på gode overganger mellom bil og kollektivtransport. For å sikre at de største bo- og arbeidsmarkedsregionene fungerer, er det nødvendig å prioritere pendlernes behov på en helt annen måte enn i dag.

Et spesielt viktig tiltak for å gjøre vekslingen mellom bil og kollektivtransport bedre er å styrke kapasiteten for parkering ved «strategisk viktige» kollektivknutepunkt. Dette bør ha som målsetting å tilføre de sentrale stoppestedene rundt de største byene 8 000 nye parkeringsplasser. Senterpartiet foreslår å sette av 50 mill. kroner til konkret planleggingsarbeid for pendlerparkering i de fire største byregionene våre: Oslo, Bergen, Trondheim og Stavanger.

Mobil og bredbånd til alle

Dette medlem er bekymret for at regjeringen vil kutte ordningen som bidrar til bedre bredbåndsdekning i distriktene fra 126 mill. kroner i 2016 til 93 mill. kroner i 2017. I 2016-budsjettet kuttet også regjeringen kraftig i samme tilskuddsordning, men i

budsjettavtalen med Kristelig Folkeparti og Venstre sørget de to partiene for å få bevilgningen opp til 126 mill. kroner. Senterpartiet foreslår på sin side å styrke bevilgningen til utbygging av bredbånd i områder hvor det ikke er kommersielt lønnsomt, med 200 mill. kroner.

Tilgang til moderne ekomtjenester som mobil og bredbånd er blitt en nødvendighet, både for privatpersoner og bedrifter. Ekomtjenestene reduserer avstandsulemper og bidrar til å opprettholde bosetting i distriktene, og blir viktigere og viktigere for reiselivsnæringene.

Dem som rammes av dårlig mobildekning eller ikke har bredbånd, har vanskelig for å gjøre seg nytte av tjenester det private og offentlige tilbyr, og som det i økende grad forutsettes at skal skje digitalt.

Dette medlem viser til at det også er store utfordringer knyttet til mobildekningen langs hovedfartsårene våre, blant annet langs toglinjene. Mobildekning langs toglinjene, i tunneler og på viktige ferjeruter er viktig for å gjøre arbeid under reise mulig. Samtidig vil det gjøre det mer attraktivt å velge toget som reisemiddel over lengre strekninger. Senterpartiet mener dekning må inn i anbudene for vei- og jernbaneutbedringer og nye anlegg.

Ved bygging av kraftkabler må regjeringen så langt som mulig bidra til at en samtidig får lagt fiberkabler. Det er viktig med fibertilknytning ut fra nasjonen, spesielt i en tid der det satses på grønne datasentre der Norge har naturlige konkurransefortrinn.

Sikkerhet på veien og på sjøen

Dette medlem verdsetter det viktige arbeidet som Trygg Trafikk utfører. Dette medlem fremmer forslag om at staten skal støtte arbeidet med holdningsskapende arbeid og øker derfor bevilgningen på 2 mill. kroner til formålet.

Dette medlem understreker også at nye veiløsninger i utgangspunktet blir tryggere vegløsninger. Dette medlem minner om at den storstilte satsingen på vegutbygginger og kollektivløsninger som partiet har initiert og nå viderefører, på sikt vil gi et tryggere transportsystem.

Dette medlem presiserer at sikkerheten på sjøen er også avgjørende i transportsektoren. Redningsselskapet spiller her en nøkkelrolle. Dette medlem ønsker å støtte planene Redningsselskapet har i form av prosjektet «Kystløftet», som blant annet inneholder en ny redningsskøyte. Dette medlem foreslår derfor å styrke tilskuddet til redningsselskapet med 20 mill. kroner.

Kollektivsatsing i distriktene

Dette medlem minner om at regjeringen i 2015 avviklet tilskuddsordningen for kollektivtrafikk i distriktene (kalt KID-ordningen). I perioden 2007–2015 har Samferdselsdepartementet tildelt 154 mill. kroner til kollektivtransportprosjekter over hele landet. I de årene ordningen har vart, har gjennomsnittlig 12 av 19 fylkeskommuner årlig gjennomført tiltak, hver for gjennomsnittlig 2,8 mill. kroner i året.

Dette medlem påpeker at ordningen har gjort det mulig for fylkene å teste nye modeller for kollektivtrafikk i spredtbygde strøk, for eksempel modeller hvor taxi tas i bruk for å bringe folk til buss/tog. Regjeringen setter strek for prosjektet med en regional veileder hvor man beskriver hvordan en kan oppnå mest mulig brukervennlig og sømløs kollektivtransport.

Fordi tilskuddsordningen gjør kollektivtransporten i distriktene mer effektiv og klimavennlig – samtidig bedrer den reisemulighetene for mange i spredtbygde strøk – foreslår Senterpartiet å bevilge 25 mill. kroner til den i 2017. Det legges opp til at fylkene kan søke penger til forsøksprosjekter og igangsettingstiltak fra potten.

TT-forsøk

Dette medlem trekker frem at tre fylkeskommuner i perioden 2012–2016 har vært med i et forsøksprosjekt som har hatt til hensikt å bedre TT-ordningen for folk som på grunn av funksjonsnedsettelse har vesentlige vansker med å reise kollektivt. Den foreløpige evalueringen av prosjektet ute i fylkene tyder på at forsøksprosjektene har vært en suksess i Nord-Trøndelag og Møre og Romsdal, og at de har bedret livskvaliteten til målgruppen på en fundamental måte.

Regjeringen foreslår å avvikle forsøkene og levner lite håp om at det kan komme forbedringer på feltet. Dette er for svakt når man vet hvor vellykket forsøkene har vært, og hvor mye ordningen har betydd for deltakernes livskvalitet.

Dette medlem understreker at Senterpartiets forslag til 2017-bevilgning er starten på en større satsing, og bevilgningsforslaget innebærer en utvidelse av forsøksprosjektene til flere brukere i flere fylker. Senterpartiet ønsker gjennom en opptrapping over fem år å gjøre ordningen landsdekkende for brukere med spesielt sterkt behov. Senterpartiet foreslår derfor å doble beløpet regjeringen har satt av, og setter av 45,2 mill. kroner i tillegg til regjeringens forslag.

Posten – fortsatt omstilling

Dette medlem viser til at regjeringen ønsker å slå sammen A- og B-post, noe som vil medføre lengre fremsendingstid – spesielt i distriktene. Dette rammer utsendingen av riksdekkende aviser og biologisk prøvemateriale. Dette medlem mener dette ikke kan gjennomføres før man har sikret ordninger som ivaretar én dags fremsendingstid for riksdek-

kende aviser og biologisk prøvemateriale. Dette medlem foreslår derfor å øke det statlige kjøpet av posttjenester med 80 mill. kroner for å få til dette.

Utsatt slukking av FM-nettet

Dette medlem viser til at FM-nettet er vedtatt slukket i alle landets fylker. Mange opplever at DAB ikke fungerer tilfredsstillende, og Senterpartiet foreslår å videreføre FM-nettet til dekningen oppleves god nok til å erstatte FM. Det koster mye å drifte og vedlikeholde både FM og DAB i hele landet, noe NRK nå betaler for. For å dekke merkostnadene dette medfører foreslår Senterpartiet 40 mill. kroner til dette tiltaket.

Ta hele Norge i bruk

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet vil føre en nærings- og arbeidslivspolitikk som legger til rette for utvikling, optimisme og gode nærmiljø i alle deler av landet. Dette medlem påpeker at Senterpartiet vil ta i bruk en rekke virkemidler for å oppnå dette. Skatte- og avgiftspolitikken, budsjettpolitikken og samarbeid mellom offentlige myndigheter og næringslivet må brukes for å nå nasjonale mål om å ta hele Norge i bruk.

Dette medlem viser til at regjeringens forslag til bevilgninger på programkategori 13.50 – distrikts- og regionalpolitikken – i inneværende stortingsperiode er redusert fra 2,75 mrd. kroner i den rødgrønne regjeringens statsbudsjett for 2014 til 1,45 mrd. kroner i budsjettforslaget for 2017. Forslaget til kutt i 2017 er på 400 mill. kroner. Midlene til regional utvikling som fordeles gjennom fylkeskommunene, kap. 551, var i statsbudsjettet for 2014 foreslått til 2,1 mrd. kroner. I budsjettforslaget for 2017 er det foreslått en omlegging av programområdet for distrikts- og næringspolitikk ved at bevilgninger gjennom kapitlene «Regional utvikling og nyskaping» og «Nasjonalt samarbeid for regional utvikling» fases ut og erstattes med nye kapitler betegnet «Omstillingsdyktig næringsliv og lokalsamfunn i distriktene» og «Omstillingsdyktige regioner». Det er uklart hvilken rolle fylkeskommunene får etter omleggingen av programområdet, men ansvarsområdet for bevilgningsrammene reduseres sterkt.

Dette medlem viser til at KS og fylkeskommunene i Stortingets budsjetthøringer pekte på at forslagene til kutt i budsjettene til distrikts- og regionalpolitikken svekker fylkeskommunenes rolle som samfunnsutvikler, og at bevilgningskuttene også går ut over Innovasjon Norges virksomhet og muligheten til å bygge opp kommunale næringsfond. Midlene til Interreg-prosjekter er sterkt rammet av regjeringens budsjettkutt, noe som fører til at pågående prosjekter i samarbeid med regioner i andre land må avsluttes.

Dette medlem ser det som et stort paradoks at regjeringen på den ene siden har lasert en regionreform hvor det heter at fylkeskommunene skal gis en større rolle som samfunnsutvikler, mens man på den annen side bruker budsjettpolitikken til å bygge ned fylkeskommunens utviklingsrolle. Det er en åpenbar konflikt mellom målet som er satt for regionreformen og den praktiske oppfølging i budsjettet for 2017.

Dette medlem understreker at god infrastruktur er en forutsetning for vellykket distriktspolitikk. Derfor har Senterpartiet i sitt alternative budsjett styrket bevilgningene til samferdsel og bredbåndsdekning ut over bevilgningsforslagene fra regjeringen. Regjeringen påstår, men kan ikke dokumentere, at deres satsing på infrastrukturtiltak erstatter nedbyggingen av regionale utviklingsmidler. Dette gjelder for hele stortingsperioden.

Dette medlem viser til at Senterpartiet foreslår en økning på 500 mill. kroner til distrikts- og regionalpolitikken og i tillegg 100 mill. kroner for å reversere forslaget om å avslutte ordningen med kompensasjon for økt arbeidsgiveravgift til kommunene. Fylkeskommunene må få tilbake sin rolle som samfunnsutvikler gjennom å få ansvar for fordeling av midlene til regionalt utviklingsarbeid og tilrettelegging av samarbeid med Innovasjon Norge, SIVA, forskningsinstitusjoner og kommunene om hvordan midlene skal disponeres for å bidra til nyskaping innenfor næringslivet.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen videreføre fylkeskommunens rolle som ansvarlig for fordeling av midler til regional utvikling innenfor programkategori 13.50.»

Sterke kommuner og fylker er en forutsetning for god velferd

Dette medlem viser til at Senterpartiet i sitt alternative budsjett samlet sett styrker overføringene til kommunene og fylkeskommunene med 5 163 mill. kroner. Dette er nødvendig for å sikre finansiering av velferdstilbudet til innbyggerne, for å styrke utviklingsarbeidet i kommuner og fylker og for å dekke kostnadene til oppgavene kommunene er pålagt i integrering av flyktninger.

Dette medlem mener regjeringen i sine budsjettopplegg unnlater å gi reell kostnadsdekning for oppgavene som pålegges. Dette kommer bl.a. tydelig frem i KS' høringsuttalelse til statsbudsjettet, hvor det påvises at det er et negativt handlingsrom i budsjettet for 2017 når man regner inn den underliggende utgiftsveksten på områder som barnevern, brukerstyrt personlig assistent, PPT-tjenester o.a. I tillegg

øker regjeringen kommunenes utgifter gjennom å øke innslagspunktet for statlig støtte til ressurskrevende brukere og omlegging av tilskuddsordningen for barnevernstiltak til enslige, mindreårige asylsøkere.

Dette medlem viser til at Senterpartiet i sitt alternative budsjett øker rammeoverføringene til kommunene med 2 mrd. kroner. I tillegg fjernes den økte kostnadsbelastningen på 330 mill. kroner som følger av økt innslagspunkt for støtten til ressurskrevende brukere. Senterpartiet sikrer også fullfinansiering av kommunenes kostnader til barnevernstiltak for enslige mindreårige asylsøkere.

Dette medlem viser til at arbeidsledigheten har bitt seg fast på et høyt nivå. Dette medlem mener det må settes inn tiltak for å motvirke dette. I sitt alternative budsjett øker Senterpartiet budsjettposten til vedlikehold og rehabilitering i kommunene med 300 mill. kroner for at ordningen skal gjøres gjeldende for alle kommuner med ledighet på 3,3 pst. eller høyere.

Dette medlem viser til at det ved omleggingen av kostnadsnøklene for fylkeskommunene i 2015 oppstod skjevvirkninger som et samlet storting mente det var nødvendig å rette opp gjennom innføring av en tapskompensasjonsordning. Stortingets flertall uttalte i en merknad til kommuneproposisjonen for 2017 at omleggingen av inntektssystemet har vært dramatisk for de fylkeskommunene som kom dårligst ut. Medlemmene fra Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti viste til at det nye inntektssystem er basert på en rekke nye kostnadsnøkler og faktorer som ikke er tilstrekkelig belyst.

Dette medlem viser til at Senterpartiet i sitt alternative budsjett øker rammeoverføringen til fylkeskommunene med 1 mrd. kroner utover regjeringens forslag i budsjettet for 2017. Innenfor denne økningen vil Senterpartiet øke tapskompensasjonsordningen og avsetningene til båt- og ferjedrift i de fylkene som tapte stort på omleggingen i 2015.

Dette medlem mener regjeringens opplegg for fordeling av tapskompensasjon til fylkene ikke gir god nok dekning, og Senterpartiet øker derfor bevilgningen med 60 mill. kroner.

Dette medlem mener endringene i inntektssystemet for kommunene som foreslås gjennomført fra 2017, lider under de samme problemer som omleggingen av inntektssystemet for fylkeskommunene. Regjeringens forslag er basert på en rekke nye faktorer som er svært dårlig belyst, og som har store omfordelingsvirkninger. Kommunal rapport forteller at 92 nye kommuner kommer inn under inntektsgarantisystemet Ingar. Disse kommunene vil som følge av endringer i inntektssystemet tape 500 mill. kroner i inntekter når de må bære effekten av omleggingen helt ut.

Dette medlem viser til at Senterpartiet ved behandlingen av kommuneproposisjonen for 2017 fremmet forslag om at gjennomføringen av nytt inntektssystem for kommunene utsettes til etter at det er gjennomført en bred utredning av kriteriene som skal ligge til grunn for utgiftsutjevningen, strukturtilleggene og de regionalpolitiske tilskuddene.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utsette gjennomføringen av nytt inntektssystem for kommunene. Som grunnlag for å fremme nytt forslag nedsettes et bredt sammensatt offentlig utvalg for å utrede kriteriene i utgiftsutjevningen og de struktur- og regionalpolitiske tilskuddene. Innstillingen gjøres til gjenstand for en bred høring før forslag framlegges for Stortinget.»

Dette medlem mener kommunereformen er en sentraliseringsreform. Regjeringen presenterte reformen som en lokaldemokratireform hvor lokale prosesser og frivillighet skulle være grunnlaget for kommunenes arbeid med å vurdere ny kommunestruktur. Disse målene står i skarp kontrast til virkemidlene som er tatt i bruk gjennom økonomiske ordninger og instruering av fylkesmannsembetet til å spille en pådriverrolle for kommunesammenslåing. Presset til tross må kommunereformen oppsummeres som mislykket sett fra regjeringens side. Norge vil fortsatt ha ca. 380 kommuner dersom regjeringen ikke fremmer forslag om bruk av tvangssammenslåinger ved sluttbehandlingen våren 2017.

Dette medlem viser til at regjeringen foreslår at hele engangstilskuddet og reformstøtten til kommuner og fylker som vedtar sammenslåing i 2017, skal utbetales dette året. Sammenslåingsprosessen vil foregå fram til og med 2020. I Senterpartiets alternative budsjett er det derfor forutsatt at engangstilskuddet og reformstøtten kan utbetales over to år.

Dette medlem viser til at fylkeskommunene er instruert om å utrede sammenslåing med nabofylker. Regjeringens mål er å redusere antallet fylkeskommuner til ti. I regjeringens forslag, Meld. St. 22 (2015–2016), heter det at regjeringen vil gi nye oppgaver og funksjoner til større regioner. Det er imidlertid lite i meldingen som konkretiserer disse ambisjonene. Stortingsbehandlingen førte heller ikke til forslag om nye oppgaver. Senterpartiet fikk ikke støtte til en rekke forslag om overføring av oppgaver fra departementene, direktoratene og fylkesmennene til fylkeskommunene. I forslaget til statsbudsjett for 2017 går regjeringen motsatt vei. Fylkeskommunene fratas oppgaver og får svekket sin rolle som samfunnsutvikler gjennom kutt i regionale utviklingsmidler.

Dette medlem mener regjeringen Solberg er en av de mest sentraliserende regjeringene landet har hatt. Mer stat og mindre lokaldemokrati, mer konsentrasjon av makt og penger og mindre utjevning er regjeringens virkemidler i sin styring av samfunnsutviklingen gjennom kommunereformen og regionreformen. Senterpartiet ser det som en hovedoppgave å være en motkraft til denne utviklingen.

3.2.17.2.5 Merknader fra Venstre

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt alternative statsbudsjett for 2017 foreslår at ramme 17 settes til 64 803 081 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 417 000 000 kroner.

Dette medlem viser til at Venstres helhetlige forslag til statsbudsjett for 2017 tar utgangspunkt i budsjettforslaget fra regjeringen Solberg, jf. Prop. 1 S (2016–2017), samt tilleggsproposisjoner 1–5. Konkrete endringer på rammeområde 17 i forhold til disse dokumentene følger av omtale og tabeller under.

Dette medlem vil peke på at samferdselssektoren må ta sin del av ansvaret for å redusere de nasjonale klimagassutslippene. Venstres hovedprioritet i samferdselspolitikken er derfor å intensivere utbyggingen av en konkurransedyktig infrastruktur for miljøvennlig og ressurssparende gods- og persontrafikk. Dette er sammen med å sikre et sikkert transportsystem for alle en av de viktigste nasjonale oppgavene i de kommende årene.

Dette medlem vil peke på at gode veier er viktig for god fremkommelighet mellom regionene, for økt verdiskaping, utvikling av levedyktige distrikter og for å dekke næringslivets transportbehov. Dette medlem mener både fylkesveinettet og stamveinettet må få høyere standard. For å få ned tallet på antall drepte og skadede i trafikken er det nødvendig å innrette transportsystemet slik at det fremmer trafikksikker atferd og samtidig beskytter mot fatale konsekvenser av farlig kjøring.

Dette medlem mener klimaforliket på Stortinget må oppfylles. Derfor prioriterer dette medlem tiltakene som går til å oppfylle disse målene i Nasjonal transportplan. Dette medlem mener at veiprosjektene skal gjennomføres, og viser til at dette medlem fortsatt vil bevilge om lag 30 mrd. kroner til vegformål i 2017. Dette medlem viser til at Venstre prioriterer å bygge prosjekter innenfor miljø, kollektivtrafikk, sykkel/gange og jernbane først. Dette medlem peker på at Venstre vil omprioritere 2,780 mrd. kroner av riksveginvesteringene, hvorav 502,8 mill. til bompengereduksjoner til kollektivtrafikk, sykkel og gange.

Dette medlem mener all transportvekst i og mellom de største byene i Sør-Norge i fremtiden bør skje med jernbane og kollektivtrafikk. Dette medlem viser til at dagens jernbane er svingete og gammel, preget av ustabilitet, tekniske feil og klimatiske påkjenninger. Dette medlem peker derfor på at Venstre vil ruste opp dagens baner og bygge nye og mer konkurransedyktige traseer. Dette medlem vil at jernbanen skal være ryggraden i transportsystemet, både for nærtrafikk, fjerntrafikk og godstrafikk. Dette medlem mener dobbeltspor fra Oslo til Halden, Skien og Lillehammer og banebygging rundt de største byene er første etappe i et moderne jernbanenett mellom landsdelene i Norge, både for person- og godstransport. Et moderne dobbeltspor på Østfoldbanen er første etappe av høyhastighetsbane til Europa. Dette medlem vil ha som mål å ferdigstille intercity-strekningene innen 2025.

Dette medlem peker på at det for å realisere store infrastrukturprosjekter er behov for nye måter å planlegge, finansiere og gjennomføre utbygging på. Dette medlem mener det er behov for økte bevilgninger, mer forutsigbar finansiering og utbygging av lengre strekninger av gangen, ikke oppdeling i små delstrekninger. Ved å organisere utbyggingen riktig mener dette medlem at det er mulig å få mer ut per investerte krone. Det gir økonomiske besparelser, bedre fremdrift og større sannsynlighet for fullføring innen tidsrammen.

Dette medlem vil åpne for større konkurranse om oppdragene for å tiltrekke utenlandske entreprenører, for å avlaste norsk anleggsbransje og for å hindre kostnadsvekst. I perioder med innstramminger i statsfinansene ellers i Europa gjør også store prosjekter det mulig for Norge å bidra til sysselsetting av ledige anleggsarbeidere og bruke utstyr fra andre europeiske land.

Dette medlem er bekymret for vedlikeholdet av jernbanen og de forsinkelsene som dette vil medføre på togtrafikken. Ifølge Jernbaneverket vil regjeringens forslag til statsbudsjett føre til at arbeidet med å ta igjen vedlikeholdsetterslep på jernbanen stopper opp. Dette medlem vil legge Jernbaneverkets innspill til NTP 2014–2023 for vedlikehold og opprusting av jernbanen til grunn for sin politikk, og vil derfor øke bevilgningen til vedlikehold og drift av jernbanen med 400 mill. kroner. Dette innebærer en reversering av regjeringens forslag til kutt.

Dette medlem viser til at det er mulig å investere mer i jernbanen i 2017. Dette medlem setter av midler til blant annet Sørumsand stasjon, Jaren hensetting, rassikring, planoverganger og kapasitetsøkende tiltak i Oslo-området. Dette medlem øker bevilgningene til investeringer i jernbanen med 300 mill. kroner.

Dette medlem mener både Solørbanen og Rørosbanen er viktige for gods- og tømmertransporten til sentrale deler av landet. Dette medlem foreslår derfor 15 mill. kroner til elektrifisering av

Solørbanen og Rørosbanen slik at byggestart kan skje i 2019.

Dette medlem mener man bør tilrettelegge for bruk av fornybare energikilder på Nordlandsbanen og Raumabanen. Dette medlem foreslår derfor å bevilge 15 mill. kroner til planlegging og tilrettelegging av hydrogentog på disse strekningene.

Dette medlem mener en ny godsterminal i Bergens-området er viktig, og viser til at Venstre lokalt har fått gjennomslag i byrådet og bystyret for at man skal utrede et nytt alternativ som ikke tidligere er utredet. På denne bakgrunn foreslår dette medlem å bevilge 5 mill. kroner til en utredning av ny godsterminal i området rundt Flesland og Kokstad.

Dette medlem viser til at det er viktig å øke planleggingsmidlene til Jernbaneverket slik at fremdriften for bygging av strekningene i intercity-triangelet opprettholdes. Dette medlem viser til at et av problemene med videre utbygging av jernbanen da regjeringen overtok i 2013, var at det manglet planer for å kunne fortsette utbyggingen av jernbanen. Dette medlem viser til at regjeringen i sitt forslag til budsjett bevilger så lite midler til intercity-utbyggingen at planleggingen og videre utbygging stopper opp. Dette medlem foreslår å bevilge 400 mill. kroner til full planlegging av hele intercity-strekninger, elektrifisering av Meråkerbanen og dobbeltspor på Jæren.

Dette medlem foreslår totalt 435 mill. kroner i økte planleggingsmidler til jernbanen i 2017.

Dette medlem viser til at regjeringen innfører to nye avgifter for togtransport, såkalte kjørevegsavgifter. Dette medlem har fanget opp sterke signal om at dette kan svekke godstogets konkurransekraft mot veitransport. Dette medlem vil innføre full kompensasjon for godstransport for ny kjørevegsavgift, også i rushtid, og fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre godstransportørene på jernbanen full kompensasjon for kjørevegsavgift, også i rushtid, og om nødvendig komme tilbake med bevilgningsendringer i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2017.»

Dette medlem viser til at kollektivtilbudet må være konkurransedyktig med alternativene også på pris. Dette medlem vil prioritere pendlerne, og vil redusere prisen på månedskort og årskort hos NSB med 20 pst. også i områder med takstsamarbeid, og legger opp til en gradvis innfasing av dette. Dette medlem vil også øke studentrabatten fra 40 pst. til 50 pst. Samlet vil dette medlem foreslå å bevilge 109 mill. kroner til disse to formålene.

Dette medlem er bekymret for regjeringens arbeid med øvrig kollektivtrafikk. Dette medlem vil peke på at det er nødvendig å trappe opp innsatsen innen kollektivtrafikken, og det er viktig at staten tar mer ansvar på dette området.

Dette medlem peker på at dagens overføringer gjennom belønningsordningen ikke er tilstrekkelig for å realisere målet i Klimaforliket om at trafikkvekst i og rundt de store byene skal tas med kollektivtrafikk. Dette medlem viser til vedtatte klimamål hvor transportsektoren skal ta en stor andel av kuttene. Dette medlem mener derfor at det må stilles krav til fossilfri kollektivtransport for støtten, og ønsker å prioritere utslippsfri kollektivtransport. Dette medlem foreslår å øke tilskuddet til belønningsmidlene med 600 mill. kroner.

Dette medlem peker på at bybanesatsinger i de store byene skal ha en statlig finansiering på 50 pst. Det er avgjørende at staten bidrar økonomisk til å løfte store prosjekter i norske byer, slik at byene settes i stand til å løse trafikkutfordringen på en miljøvennlig måte. Dette gir rom for at storbyer kan øke satsingen på kollektivtrafikk. Dette medlem vil starte planleggingen av Romeriksbanen i Akershus og skinnegående transport på Ullandhaug i Stavanger, og foreslår å bevilge totalt 15 mill. kroner til planlegging og utredning av disse prosjektene.

Dette medlem ønsker økt overføring til sykling og gange velkommen, og foreslår en belønningsordning hvor staten bidrar med 50 pst. eller tilsvarende 500 000 kroner per million kommunene bruker på nye gang- og sykkelveier. Dette medlem foreslår en bevilgning på 250 mill. kroner til dette tiltaket for å løfte kommunenes arbeid med å bygge ut gang- og sykkelveier.

Dette medlem viser videre til at regjeringen kutter i bevilgningene til gang- og sykkelveier med 62,5 mill. kroner. Dette medlem vil reversere kuttet og heller øke bevilgningen med 50 mill. kroner.

Dette medlem øker totalt sett overføringene til belønningsordningen for sykkel med 387,5 mill. kroner, inkludert 25 mill. kroner til nasjonale sykkelturistveier.

Dette medlem vil også peke på behovet for at det utvikles og legges til rette for en mer miljøvennlig vegtrafikk. Det er særlig viktig å ta i bruk ny og miljøvennlig teknologi og miljøvennlige drivstoff. Dette medlem viser til at Forskningsrådets program Maroff, Energiex og Transport2025 er underfinansiert, og vil styrke denne forskningen med 50 mill. kroner. Dette medlem mener det finnes store muligheter for å erstatte fossile ferger og båter med nullutslippsalternativ. Dette medlem mener det er helt nødvendig med en miljømessig fornyelse av fergeflåten, og at det må stilles krav til nullutslipps-

teknologi i alle nye fergeanbud og ved kjøp av riksvegfergetjenester fra 1. januar 2017.

Dette medlem fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at det stilles krav om nullutslippsteknologi ved alle nye fergeanbud og kjøp av riksvegfergetjenester fra 1. januar 2017.»

Dette medlem vil at Norge skal utvikle verdens mest miljøvennlige transportsektor. Fremtidig trafikkvekst i og rundt de store byene må tas av jernbane, kollektiv, sykkel og gange. Godstransport må overføres fra vei til sjø og bane. Fossilt drivstoff må erstattes av elektrisitet og andre rene energiformer. Tettsteder og byer må bygges omkring kollektivknutepunktene slik at behovet for å eie og kjøre bil reduseres, og slik at flere kan benytte seg av fleksible, klimavennlige transportløsninger. Derfor foreslår dette medlem et betydelig skifte fra privatbil og vei til kollektivtransport, jernbane og sykkel. Dette medlem tror i motsetning til byrådet i Oslo at pris betyr noe for forbrukernes valg mellom kollektivtilbud og privatbil – mellom det miljøvennlige og det miljøfiendtlige. Derfor foreslår Venstre å innføre nullsats på billetter på tog, buss, bane og båt. Det medfører at prisen kan senkes med ca. 10 pst. I tillegg foreslår Venstre at prisreduksjonen på månedskort på NSB med 20 pst., som ble innført i enkelte områder fra 14. oktober i år, utvides til å gjelde alle områder i 2017.

Som det framgår av tabellen under foreslår dette medlem en satsing på framtidens transportløsninger på over 6 mrd. kroner i 2017:

Tiltak	Mill. kr.
Tilskudd til gang- og sykkelveier	387,5
Belønningsordning for bedre kollektivtransport	600,0
Planleggingsmidler, kollektivprosjekter i Stavanger og Akershus	15,0
Skattefritak for arbeidsgiverfinansiert månedskort (kollektivtransport)	2000,0
Innføre nullsats på moms for reiser med kollektivtransport (unntatt flyreiser)	750,0
Tilskudd til vare- og lastebiler med nullutslipp	200,0
Tilskudd til fornybart drivstoff i bransjer som har hatt lav CO_2-avgift	250,0
Redusert pris på månedskort og årskort på NSB med 20 pst. på strekninger som i dag ikke er omfattet av ordningen	105,0
Økt studentrabatt på månedskort, NSB	4,0
Jernbane, drift og vedlikehold	400,0
Planlegging, jernbane bl.a. for tilrettelegging for hydrogentog på Rauma- og Nordlandsbanen	435,0
Investeringer, jernbane	300,0
Innføre full rabatt/kompensasjon for godstransport for ny kjørevegsavgift også i rushtid	0,0
Utredning av satellittbasert veiprising	10,0
Forskning på miljøvennlig transport, Amorf, Energiex og Transport2025	50,0
Sette krav om nullutslippsteknologi ved alle nye fergeanbud/kjøp av riksvegfergetjenester fra 1. januar 2017	0,0
Biogass	50,0
Enova-øremerket utbygging av infrastruktur for nullutslippsbiler	630,0
Sum økt satsing på fornybart, kollektivt, sykkel og gange	**6186,5**

Dette medlem viser til at Florø havn har et sterkt behov for utbedring, og mener det er viktig å sikre utgraving/utdyping av Florø havn fra 16 til 20 meters dybde. Dette medlem mener dette er et viktig tiltak for å sikre arbeidsplasser i Florø og omegn og omprioriterer derfor 40 mill. kroner fra tiltakspakken til kommuner på Sør- og Vestlandet til dette formålet. Totalt vil dette medlem bevilge 82 mill. kroner til utbedring av Florø havn.

Dette medlem mener fornybart drivstoff er et viktig ledd i overgangen til nullutslippssamfunnet. Dette medlem har som mål å øke fornybare drivstoffs konkurranseevne mot fossile alternativ. Dette medlem foreslår å opprette en tilskuddspost på 250

mill. kroner til fornybart drivstoff i bransjer som hatt lav CO_2-avgift. Dette gjøres for å kompensere for økt CO_2-avgift gjeldende blant annet for skipsfart.

Dette medlem viser til at jordskred forårsaker store forsinkelser og problemer for transporten og næringslivet over hele landet. Dette medlem vil derfor øke bevilgningene til skredsikring langs fylkesveiene med 100 mill. kroner.

Dette medlem er opptatt av å sikre opprustningen av E 39 gjennom Møre og Romsdal. Dette medlem vil fremskynde byggestart for strekningen Betna–Stormyra på E 39. Dette medlem fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre oppstart i 2017 og ta medfinansieringsansvar for strekningen E 39 Betna–Stormyra fra 2018.»

Dette medlem viser til Grønn skattekommisjons forslag om å implementere satellittbasert vegprising for tungtransporten. Dette medlem peker på at denne løsningen finnes i andre europeiske land, og vil utrede dette i Norge. Dette medlem foreslår å bevilge 10 mill. kroner til en utredning av satellittbasert veiprising.

Dette medlem viser til at utskiftingstakten av fossile vare- og lastebiler til null- eller lavutslippsalternativ går tregt. Dette medlem vil derfor opprette en tilskuddsordning på 200 mill. kroner for utskifting av denne bilparken. Dette medlem mener en tilskuddsordning alternativt kan byttes ut med negativ engangsavgift for de aktørene som skifter ut bilparken sin til null- eller lavutslippsalternativ.

Dette medlem viser til at tilskuddsordningen for bredbåndsutbygging skal sikre alle husstander i Norge et bredbåndstilbud av grunnleggende god kvalitet. Dette medlem mener at målet må være at 100 pst. av landets husstander de nærmeste årene skal få et godt bredbåndstilbud. Dette medlem mener at tilskuddsordningen skal brukes til å øke bredbåndskapasiteten og mobildekningen i områder der markedet ikke fungerer godt nok, og vil reversere regjeringens kuttforslag til denne ordningen og øke denne satsingen. Dette medlem forslår å øke denne bevilgningen med 56,3 mill. kroner slik at den samlede bevilgningen blir totalt 150 mill. kroner til dette formålet for 2017.

Samlet foreslår dette medlem følgende konkrete endringer under rammeområde 17, Transport og kommunikasjon:

Tekst	Bokført (mill. kroner)
Utredning av satellittbasert veiprising	10,0
Amorf, Energiex og Transport2025	50,0
Nasjonale sykkelturistveier	25,0
Skredsikring fylkesveier	100,0
Tilskudd til gang- og sykkelveier	362,5
Belønningsordning for bedre kollektivtransport	600,0
Planleggingsmidler Romeriksbanen	10,0
Planleggingsmidler skinnegående transport, Ullandhaug, Stavanger	5,0
Tilskudd til vare- og lastebiler med nullutslipp	200,0
Tilskudd til fornybart drivstoff i bransjer som har hatt lav CO_2-avgift	250,0
Redusert pris på månedskort og årskort på NSB med 20 pst. på strekninger som i dag ikke er omfattet av ordningen.	105,0
Økt studentrabatt på månedskort, NSB	4,0
Jernbane, drift og vedlikehold	400,0
Elektrifisering, Rørosbanen og Solørbanen	15,0
Planlegging og tilrettelegging for hydrogentog på Rauma- og Nordlandsbanen	15,0
Flesland godsterminal	5,0
Planlegging, jernbane	400,0
Investeringer, jernbane	300,0
Utbedring av Florø havn	82,0
Tilskudd til bredbåndsutbygging	56,3

Tekst	Bokført (mill. kroner)
Riksveginvesteringer	-1 000,0
Nye Veier AS. Tilskudd	-575,0
Nye Veier AS. Tilskudd til egenkapital	-500,0
Reduserte bompengetakster	-502,8
Sum ramme 17: transport og kommunikasjon	**417,0**

3.2.17.2.6 Merknader fra Sosialistisk Venstreparti

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett og foreslår at rammeområde 17 settes til 64 648 081 000 kroner, som er en økning på 262 000 000 i forhold til regjeringens forslag i Prop. 1 S (2016–2017) inkludert Prop. 1 S (2016–2017) Tillegg 1–5.

Dette medlem mener det må bli enklere å reise, pendle og transportere gods og varer på en miljøvennlig måte. Da trenger vi raskere og bedre jernbane. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett, som foreslår en økning i investering, vedlikehold og planlegging av jernbanen med til sammen om lag 1,5 mrd. kroner sammenlignet med regjeringens forslag. Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstrepartis forslag om økt satsing på planleggingsmidler til jernbaneinvesteringer blant annet skal gå til framdrift i planlegging av jernbanetunnelene i Oslo, tre intercity-prosjekter i Akershus, Østfold og Hedmark, dobbeltspor på Vestfoldbanen, elektrifisering av Trønder-/Meråkerbanen, Rørosbanen og Solørbanen, samt Ålgårdbanen. Dette medlem viser videre til at Sosialistisk Venstrepartis forslag om økte bevilgninger til jernbaneinvesteringer blant annet skal gå til rassikring og tunnelsikkerhet, utbedring av Sørlandsbanen, tiltak på Nordlandsbanen, byggestart på Sørumsand stasjon. Dette medlem foreslår også å øke støtten til drift og vedlikehold, fornying og godstiltak for jernbanen. I tillegg kommer bevilgninger til en bonusordning for trafikkvekst i langdistansetog som skal premiere togoperatørene til å oppnå trafikkvekst. Det foreslås også å utvide ordninger med 20 pst. rabatt på månedskort og årskort hos NSB.

Dette medlem viser til at i 2015 lå tre av Europas elleve mest trafikkerte innenlands flyruter i Norge. Utslippene fra flytrafikken har økt kraftig og vil fortsette å øke dersom vi ikke satser på miljøvennlig transport. Sosialistisk Venstreparti vil etablere «Nye baner» for å utrede, planlegge, få bygget og drive lyntog til erstatning for flytrafikk i Norge og til våre naboland.

Dette medlem mener det trengs en storstilt satsing på kollektivtransporten, og viser til at det i Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett foreslås å øke satsingen med om lag 2 mrd. kroner. I tillegg kommer satsingen på jernbane. Dette medlem viser til regjeringens forslag til statsbudsjett, der det opplyses at satsingen på miljøvennlige transportløsninger gjennom bymiljøavtaler har en oppfyllingsgrad for første fireårsperiode i Nasjonal transportplan på bare 14 pst. Til sammenligning ligger riksveginvesteringer samlet sett 3,4 mrd. kroner over gjennomsnittlig planramme. Dette medlem mener en prioritering der man overoppfyller riksveiinvesteringer, men knapt kommer i gang med den nye miljøsatsingen i byene er feil vei å gå for å nå målet om at all vekst i persontrafikken i byområdene skal komme gjennom kollektiv, sykkel og gange.

Dette medlem viser videre til at etappemålet om at rushtidsforsinkelsene for kollektivtrafikken i de fire største byene skal reduseres i løpet av fireårsperioden, ikke er nådd. Dette medlem viser videre til at bevilgninger til kollektivtransport over Samferdselsdepartementets forslag til statsbudsjett for 2017 er redusert med over 200 mill. kroner sammenlignet med året før. Dette viser at det trengs en ekstra satsing, og Sosialistisk Venstreparti foreslår en satsing på miljøvennlig transport gjennom bymiljøavtaler på 700 mill. kroner ekstra til Oslo, Bergen, Trondheim, Nord-Jæren, Kristiansand, Buskerudbyen (Kongsberg, Øvre og Nedre Eiker, Drammen, Lier), Grenland, Nedre Glomma (Sarpsborg, Fredrikstad) og Tromsø. I tillegg foreslås det å bevilge 600 mill. kroner ekstra til store kollektivinvesteringer i de fire største byene i Norge. Dette medlem mener at ordningen med bymiljøavtaler bør utvides til flere byer, og viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett, hvor det foreslås 500 mill. kroner til miljøvennlig transport i blant annet Bodø, Tønsberg, Moss, Hamar, Molde, Lillehammer, Gjøvik og Sandefjord.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utvide ordningen med bymiljøavtaler der man forhandler om støtte til miljøvennlig transportsatsing, og at all vekst i persontrafikken skal tas med kollektiv, sykkel og gange til flere byer.»

Dette medlem mener det er riktig at gode vaner med å reise kollektivt bør legges til rette for fra tidlig alder, og viser til Sosialistisk Venstrepartis forslag om å sikre oppstart av et nasjonalt kollektivmånedskort for ungdom. Videre foreslås det å doble den nasjonale TT-ordningen og sikre bedre kvalitet i utviklingen av en samlet nasjonal reiseplanlegger og elektronisk billettering for kollektivtrafikken i Norge for å gjøre det enklere å reise kollektivt.

Dette medlem minner om at klimaendringene også vil ramme i Norge hardt, blant annet i form av skred, flom og styrtregn. Det foreslås derfor å øke støtten til ras- og skredsikring av fylkes- og riksveier med til sammen 200 mill. kroner. Dette er en del av et forslag til en større satsing på klimatilpasning på til sammen 650 mill. kroner i Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett.

Dette medlem peker på at busser, ferjer og lastebiler også vil måtte gå over til nullutslippsløsninger. Slik kan Norge styre mot det klimavennlige nullutslippssamfunnet og sikre ren og trygg luft i byene.

Dette medlem viser avslutningsvis til at Sosialistisk Venstreparti foreslår å bruke litt mer penger på samferdsel i 2017 enn det regjeringen foreslår, men at løsninger som fremmer lavere klimagassutslipp, prioriteres. Sosialistisk Venstreparti støtter ikke opprettelsen av veiselskapet Nye Veier, men mener isteden denne veg i porteføljen bør tilbakeføres Statens Vegvesen og konkurrere om veimidler i de ordinære midlene til riksveiinvesteringer.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

«Stortinget samtykker i at Olje- og energidepartementet i 2017 kan gi tilsagn om økonomisk støtte ut over bevilgningen, men slik at samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Formål	Kroner
1825		Energiomlegging, energi- og klimateknologi	
	31 (NY)	Havvind	500 000 000»

«Stortinget ber regjeringen legge frem en regelverksendring som sikrer mulighet til å kreve inn bompenger for jernbaneformål.»

«Stortinget ber regjeringen legge fram forslag om at industrien kan inngå avtale om CO_2-fond etter modell fra NO_X-fondet, og at mulighet for lav sats i grunnavgift på fyringsolje for industrien fjernes.»

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med behandling av nysalderingen fremme forslag om å sikre opptjente pensjonsrettigheter og AFP for dem over 55 år i Mantena.»

3.2.18 Rammeområde 18 (Rammetilskudd mv. til kommunesektoren), under kommunalkomiteen

3.2.18.1 Sammendrag

Kap.	Formål	Prop. 1 S (2016–2017)
	Utgifter rammeområde 18 (i tusen kroner)	
571	Rammetilskudd til kommuner	127 636 167
572	Rammetilskudd til fylkeskommuner	33 449 933
573	Kommunereform	1 298 325
575	Ressurskrevende tjenester	9 190 000
576	Vedlikehold og rehabilitering	650 000
578	Valgdirektoratet	110 937
579	Valgutgifter	11 235
	Sum utgifter rammeområde 18	**172 346 597**
	Inntekter rammeområde 18 (i tusen kroner)	
	Sum inntekter rammeområde 18	**0**
	Sum netto rammeområde 18	**172 346 597**

3.2.18.2 Komiteens merknader

3.2.18.2.1 Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet foreslår at ramme 18 settes til 172 346 597 000 kroner, som er det samme som regjeringens forslag.

Disse medlemmer mener at regjeringens budsjettforslag styrker velferden i kommunesektoren og trygger Norge for fremtiden. Gjennom en tiltakspakke for rehabilitering og vedlikehold styrkes også kommunenes bidrag til aktivitet og omstilling på Sør- og Vestlandet.

Disse medlemmer viser til at kommunene er grunnmuren i det norske demokratiet, og støtter regjeringens arbeid for styrket lokaldemokrati. Kommunene har ansvaret for grunnleggende velferdstjenester for alle. Disse medlemmer mener det er viktig at kommunene sikres mulighet til å gi et godt velferdstilbud, og vil legge til rette for vekst og nye arbeidsplasser i hele landet.

Kommunesektoren har et godt fundament til å møte framtidens utfordringer. Disse medlemmer mener at en robust og forutsigbar kommuneøkonomi er viktig for at kommunene skal kunne ivareta sine oppgaver. Robuste kommuner er også viktig for å styrke lokaldemokratiet.

Regjeringen foreslår en vekst i kommunesektorens frie inntekter på 4 075 mill. kroner, hvorav 3 625 mill. kroner går til kommunene og 450 mill. kroner til fylkeskommunene. Dette gir kommunene et godt rom for å videreutvikle tjenestetilbudet. Disse medlemmer viser til at det er lagt opp til et bedre økonomisk handlingsrom for kommunene i årene 2014–2016 enn i de tre foregående årene under regjeringen Stoltenberg. Det har også vært en høyere gjennomsnittlig realvekst i kommunens inntekter under regjeringen Solberg enn under regjeringen Stoltenberg. For kommunene viser beregninger at den gjennomsnittlige årlige oppgavekorrigerte realveksten i perioden 2013–2016 var 2,2 pst., mens den for perioden 2009–2013 var 1,4 pst. Innbyggertallet i Norge har økt i begge perioder. Den oppgavekorrigerte realveksten per innbygger var i gjennomsnitt 1,1 pst. i årene 2013–2016 og 0,1 pst. i perioden 2009–2013.

Disse medlemmer viser til at veksten i de frie inntektene gir rom for å styrke viktige tjenester, herunder tidlig innsats i skolen, ytterligere styrking av helsestasjoner og skolehelsetjenesten, satsing på bedre rusomsorg og kommunale rehabiliteringstiltak. For fylkeskommunene er 200 mill. kroner av veksten begrunnet med behovet for å forbedre fylkesveinettet. Dette kommer i tillegg til om lag 1,2 mrd. kroner som allerede er bevilget til dette formålet innenfor regjeringsperioden.

3.2.18.2.2 Merknader fra Arbeiderpartiet

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at Arbeiderpartiet i sitt forslag til statsbudsjett for 2017 foreslår at rammeområde 18 settes til 176 489 797 000 kroner, som er en økning på 4 143 200 000 kroner i forhold til regjeringens forslag. Disse medlemmer viser til Arbeiderpartiets alternative budsjett og øvrige merknader.

3.2.18.2.3 Merknader fra Kristelig Folkeparti

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 18 settes til 173 110 597 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 764 000 000 kroner.

Dette medlem mener den foreslåtte hevingen av innslagspunktet for refusjonsordningen for ressurskrevende tjenester rammer på en svært uheldig måte noen av de mest sårbare gruppene i vårt samfunn. Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i alternativt budsjett for 2017 foreslår reversering av dette kuttforslaget med 330 mill. kroner.

Dette medlem viser til at noen fylkeskommuner blir ekstra hardt rammet av endringene i inntektssystemet for fylkeskommuner, og viser til at Kristelig Folkeparti i alternativt budsjett for 2017 foreslår å styrke kompensasjonsordningen for disse med 60 mill. kroner.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i alternativt budsjett for 2017 foreslår 200 mill. kroner til økt legedekning i sykehjem og styrket grunnbemanning i omsorgstjenestene.

Dette medlem foreslår også å reversere nedtrekk i kommunerammen for bortfall av diagnoselisten for fysioterapi, og viser til at Kristelig Folkeparti i alternativt budsjett for 2017 foreslår 175 mill. kroner bevilget til en reversering av dette forslaget.

Dette medlem finner det uheldig at små kommuner som har fattet positivt sammenslåingsvedtak, får et nedtrekk i overføringer fra staten i perioden fra nå til sammenslåing er et faktum på grunn av bortfall av småkommunetilskuddet, og viser til at Kristelig Folkeparti i alternativt budsjett for 2017 foreslår 50 mill. kroner til en korrigering av dette.

Dette medlem viser til lovnad til Tinn kommune om omstillingsmidler etter nedlegging av Rjukan sykehus, og viser til at Kristelig Folkeparti i alternativt budsjett for 2017 foreslår 5 mill. kroner til dette.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i alternativt budsjett for 2017 foreslår 500 mill. kroner i økning til engangstilskudd til vedlikehold og rehabilitering av bygg og infrastruktur i kommuner på Sør- og Vestlandet.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i alternativt budsjett for 2017 foreslår å øke lærling-

tilskuddet med 5 000 kroner per kontakt og dermed foreslår ytterligere100 mill. kroner til formålet.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i alternativt budsjett for 2017 foreslår å redusere post 60 under kap. 571 med 150 mill. kroner for å omfordele midler til Kristelig Folkepartis satsing på tidlig innsats i skolen.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i alternativt budsjett for 2017 foreslår å redusere post 60 under kap. 571 med 156 mill. kroner på grunn av Kristelig Folkepartis forslag om økt kontantstøttesats.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i alternativt budsjett for 2017 foreslår å redusere post 60 under kap. 571 med ytterligere 350 mill. kroner for å øremerke 50 mill. kroner til helsesøstre og for å øremerke 300 mill. kroner til opptrappingsplanen mot rus.

3.2.18.2.4 Merknader fra Senterpartiet

Dette medlem viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 18 settes til 176 375 397 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 4 028 800 000 kroner.

3.2.18.2.5 Merknader fra Venstre

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt alternative statsbudsjett for 2017 foreslår at ramme 18 settes til 173 729 397 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 1 382 800 000 kroner.

Dette medlem viser til at Venstres helhetlige forslag til statsbudsjett for 2017 tar utgangspunkt i budsjettforslaget fra regjeringen Solberg, jf. Prop. 1 S (2016–2017), samt tilleggsproposisjoner 1–5. Konkrete endringer på rammeområde 18 i forhold til disse dokumentene følger av omtale og tabeller under.

Dette medlem mener det er viktig å legge til rette for en forutsigbar og god kommuneøkonomi som gjør det mulig for kommunene å håndheve de oppgaver staten delegerer, på en forsvarlig og kvalitetssikret måte. Kommunen er lokaldemokratiets arnested, og borgernes førstekontakt med det offentlige er gjerne det kommunale. Kommune- og regionreform legger videre opp til at nye, større kommuner skal anta en mer sentral rolle en tidligere. For å kunne oppfylle dette ambisjonsnivået er kommunene avhengige av tilstrekkelige bevilgninger.

Dette medlem har stor tro på lokaldemokrati og nærhetsprinsippet i Norge. Av den grunn har dette medlem ikke ønsket å gi for sterke statlige føringer for hvordan kommunale midler brukes, men heller vist tiltro til at kommunene kan og vet hvordan de skal forvalte egne midler på best måte.

Dette medlem har innenfor rammeoverføringer til kommunesektoren prioritert bevilgninger som fører til en mer framtidsrettet skole, en tryggere helsehverdag for samfunnets svakeste og en kommunesektor hvor det skapes positive insentiver for sammenslåing.

Dette medlem ønsker å avvikle kontantstøtten samtidig som opptak til barnehager blir gjort på løpende og fleksibel basis. På bakgrunn av det vil dette medlem foreslå 312 mill. kroner for å legge til rette for 3 300 nye barnehageplasser. Dette er et nødvendig grep for bl.a. å møte den økende etterspørselen etter barnehageplasser som følge av avvikling av kontantstøtten.

Dette medlem understreker at kvaliteten i norsk skole i stor grad er bestemt som et resultat av antall elever per lærer. Av den grunn vil dette medlem foreslå å bevilge 200 mill. kroner for å gi skolen et kompetanseløft. Denne ekstrabevilgningen vil bety mer kontakttid mellom lærer og elev, større muligheter til individuell oppfølging og en skolehverdag som i større grad enn før setter elevene i sentrum.

Dette medlem erkjenner viktigheten av IKT og spesielt programmering som en del av barns skolehverdag. Derfor vil dette medlem foreslå å bevilge 84,7 mill. kroner for å innføre en ekstra uketime for første til syvende skoletrinn hvor fokus skal være IKT og programmering spesielt. Ordningen vil innføres fra skoleåret 2017/2018, i en tidsalder hvor IKT blir en stadig viktigere del av arbeidshverdagen og hvor spesielt programmering vil utgjøre en sentral rolle for framtidige arbeidsplasser.

Dette medlem merker seg at betalingsordningen for SFO skjærer alle foreldre over en kam uavhengig av inntektsklasse. Av den grunn ønsker dette medlem en ny betalingsmodell på linje med den som finnes for barnehageplasser. Denne modellen vil innebære en makspris og differensiert oppholdsbetaling. Inntektsgrense for å kunne dra nytte av en slik barnehageordning settes til 500 500 kroner fra og med 1. august 2017. Dette medlem foreslår 70 mill. kroner for å innføre en slik ny betalingsmodell for SFO.

Dette medlem foreslår også å heve beløpsgrensen for rett til gratis kjernetid i barnehage for 3-, 4- og 5-åringer til 500 500 kroner. Denne ordningen vil gjelde fra 1. august 2017 og vil bety at om lag 7 000 flere barn vil få rett til gratis kjernetid. Dette vil være et løft for barn fra svakerestilte familier. Tiltaket har en forebyggende helse- og utdanningseffekt som vil gi ringvirkninger i samfunnet i årene som kommer.

Dette medlem registrerer at regjeringen i sitt foreslåtte statsbudsjett ønsker å bevilge 50 mill. kroner til skolehelse og helsestasjoner. Dette medlem mener dette forslaget ikke satser nok på den nøkkelstillingen helsesøster er, og vil derfor bevilge

en tilleggssum på 140 mill. kroner for å skape 200 nye helsesøsterstillinger i Norge.

Dette medlem mener også at det er nødvendig å etablere 200 nye stillinger på helsestasjonene i Norge. Dette er et tillegg som vil bety en ekstrabevilgning på 140 mill. kroner, og som vil bidra til å styrke helsestasjoner som igjen spiller en viktig rolle i forebyggende helsetiltak blant unge.

Dette medlem ser også viktigheten av ikke å tape kompetanse blant skolehelsepersonell i Norge. Av den grunn ønsker dette medlem å bevilge 50 mill. kroner til videreutdanning av skolehelsepersonell, noe som vil sikre et reelt kompetanseløft i skolehelsen. Skolehelsetjenesten lider i skrivende stund av mangel på personell, til tross for at den utfyller en viktig forebyggende funksjon i folkehelsen. En økt tidlig innsats i skolehelsetjenesten vil kunne ha en innsparende effekt i andre deler av helsesystemet på sikt.

Dette medlem mener det er viktig å innføre en nasjonal minstenorm for sosialhjelp og en heving av dagens veiledende sosialhjelpssats med 10 pst. Dette vil medføre en gjennomsnittlig økning på 900 kroner per måned for enslige sosialhjelpsmottakere med ett barn og vil derfor være et viktig virkemiddel for å styrke denne utsatte gruppen. Dette medlem ønsker derfor å bevilge 570 mill. kroner for dette formålet.

Dette medlem var skuffet over regjeringens forslag om endringer i egenandelstak og oppheving av fritak for egenandeler gjennom den såkalte diagnoselisten. Dette medlem mener det nåværende system er en viktig bærebjelke i manges økonomiske hverdag, og vil derfor reversere regjeringens foreslåtte tiltak med en kostnad på 175 mill. kroner i kompensasjon til kommunene.

Dette medlem er negativ til regjeringens forsøk på statlig eldreomsorg og ønsker derfor å tilbakeføre det nedtrekket for kommuner som er med i forsøksordningen. Ifølge regjeringen utgjør dette en bevilging på 518,4 mill. kroner i statsbudsjettet for 2017.

Dette medlem viser til at Venstre har vært en ivrig pådriver for kommunereformen og fant sammen med regjeringen fram til et fornuftig nytt inntektssystem som premierer små kommuner som slår seg sammen. Mange steder har små kommuner fattet vedtak om kommunesammenslåing, mens nabokommunen dessverre har sagt nei. Disse «ja-kommunene» straffes økonomisk i det nye inntektssystemet fordi naboen sier nei. Dette medlem foreslår derfor å opprette en egen kompensasjonsordning for disse kommunene på 50 mill. kroner i 2017. Eksempler på kommuner som vil nyte godt av en slik ordning, er bl.a. Eidsberg, Eid, Vågsøy, Ulvik, Granvin, Grong, Lenvik, Fjaler, Nærøy, Vikna, Sør-Fron og Ørskog.

Dette medlem vil innføre en ny ordning hvor staten garanterer for kommunale lån, samtidig som kommunelånenes vekting blir endret. Denne ordningen vil medføre billigere lån grunnet lavere rentekostnad for kommunene. En tredjedel av utbyttet blir beholdt av staten i form av nedtrekk i kommunerammen. Under dagens system blir kommunene tynget med 600–700 mill. kroner i merutgifter. Den nye ordningen vil føre til innsparinger på 400 mill. kroner for kommunesektoren.

Dette medlem viser til at Venstres forslag til statsbudsjett for 2017 medfører en betydelig økning i kommunenes og fylkeskommunenes økonomiske handlingsrom. Som det framgår av tabellen under, foreslår Venstre økte bevilgninger på til sammen rundt 3 mrd. kroner for å ruste kommunene til bl.a. å yte bedre sosiale tjenester og et bedre barnehagetilbud til sine innbyggere.

Tiltak	Mill. kr.
3 300 flere barnehageplasser	312,0
Flere lærere/økt lærertetthet	200,0
Innføre en modell med makspris og differensiert oppholdsbetaling for SFO etter modell fra barnehagene	70,0
Heve beløpsgrensen for rett til gratis kjernetid i barnehage for 3-, 4- og 5-åringer til 500 500,-	24,1
200 nye helsesøstre/stillinger i skolehelsetjenesten	140,0
200 nye stillinger på helsestasjonene	140,0
Videreutdanning av skolehelsepersonell	50,0
Nasjonal minstenorm for sosialhjelp og heving av dagens veiledende sats med 10 pst..	570,0
En ekstra uketime 1.–7. trinn i grunnskolen øremerket IT/IKT/programmering	84,7

Tiltak	Mill. kr.
Reversere regjeringens forslag om endringer i egenandelstak 2/oppheving av fritak for egenandeler (diagnoselisten)	175,0
Økt lærlingtilskudd, 5 000 kr per kontrakt	100,0
Styrking av tapskompensasjonsordningen for fylkeskommunene som taper mest på nytt inntektssystem	60,0
Rassikring, fylkesveger	100,0
Kompensasjonsordning for «ja-kommuner»	50,0
Styrking av det kommunale barnevernet	144,0
Tilskudd til IKT-tiltak i grunnopplæringen (tilskuddspost til kommunene)	100,0
Tilskudd til kommunale gang- og sykkelveger	250,0
Innføre en ordning hvor staten garanterer for kommunale lån (innsparing for kommunene er 600 mill. i lavere rente, men staten får beholde 200 mill. som «kompensasjon»)	400,0
Sum tiltak for kommunesektoren	**2969,8**

Dette medlem legger til grunn hvor viktig lærlingordninger er for å skaffe unge arbeidssøkende praktisk erfaring som gjør dem mer attraktiv, på arbeidsmarkedet. Dette medlem går derfor offensivt inn for å øke antall lærlingeplasser ved å bevilge et lærlingtilskudd på 5 000 kroner per kontrakt. Dette initiativet innebærer økt tilskudd til fylkeskommunene på 100 mill. kroner.

Dette medlem er fornøyd med det nye inntektssystemet for kommunene, men det er fortsatt slik at noen fylkeskommuner taper inntekter som følge av det nye systemet. På bakgrunn av dette vil dette medlem foreslå å øke bevilgningene med 60 mill. kroner for å styrke tapskompensasjonsordningen for de fylkeskommunene som taper mest på det nye inntektssystemet.

Dette medlem ønsker å omprioritere 200 mill. kroner som regjeringen i sitt forslag til statsbudsjett har øremerket til fylkesveier, til fordel for næringsutvikling. Denne omprioriteringen gjøres fordi næringsutvikling er et direkte vekstfremmende tiltak som på sikt vil føre til økte skatteinntekter.

Dette medlem ser videre ikke behov for å videreføre dagens ordning med en ikke-behovsprøvd stipendordning med gratis læremidler i videregående skole. I stedet ønsker dette medlem å innføre et behovsprøvd stipend med et tak på 750 kroner per måned. Samtidig ønsker dette medlem å beholde ordningen med ikke-behovsprøvde stipend for elever på bygg- og anleggsteknikk. Grunnen til å videreføre ordningen i dette tilfellet er at kostnadsnivået på læremateriell i bygg- og anleggsteknikk ligger godt over gjennomsnittet på annet læremateriell. Dette vil føre til en netto innsparing på 150,2 mill. kroner.

Dette medlem vil omfordele midlene fra regjeringens tiltakspakke til kommuner på Sør- og Vestlandet på følgende vis: 100 mill. kroner omfordeles til tilskudd for klimatilpasning i kommunene (post 1420.61) slik det ble gjort i budsjettavtalen for 2016. 40 mill. kroner omfordeles for å brukes til delvis finansiering av utbygging av Florø havn. Florø er et viktig næringssenter i Sogn og Fjordane, og det er viktig for byens samlede næringsprofil at havnen blir utbygd uten opphold. Den samlede effekten av denne omprioriteringen vil bli omfordeling fra ramme 18 «Rammeoverføringer til kommunesektoren» på 140 mill. kroner.

Dette medlem vil heve aldersgrensen for en sjette ferieuke fra 60 til 65 år. Anslagsvis vil en slik endring kunne bety en innsparing på rundt 370 mill. kroner for kommunene og en innsparing på 43 mill. kroner for fylkeskommunene.

Samlet foreslår dette medlem følgende konkrete endringer under rammeområde 18, Rammeoverføringer til kommunesektoren:

Tekst	Bokført (mill. kr.)
3300 flere barnehageplasser	312,0
Flere lærere/økt lærertetthet	200,0
Innføre en modell med makspris og differensiert oppholdsbetaling for SFO etter modell fra barnehagene	70,0
Heve beløpsgrensen for rett til gratis kjernetid i barnehage for 3-, 4- og 5-åringer til 500 500,-	24,1
200 nye helsesøstre/stillinger i skolehelsetjenesten	140,0
200 nye stillinger på helsestasjonene	140,0
Videreutdanning av skolehelsepersonell	50,0
Nasjonal minstenorm for sosialhjelp og heving av dagens veiledende sats med 10 pst.	570,0
En ekstra uketime 1.-7. trinn i grunnskolen øremerket IT/IKT/programmering	84,7
Reversere regjeringens forslag om endringer i egenandelstak 2/oppheving av fritak for egenandeler (diagnoselisten)	175,0
Tilbakeføring av nedtrekk for kommuner som er med i forsøk med statlig eldreomsorg	518,4
Økt lærlingtilskudd, 5000 kr per kontrakt	100,0
Styrking av tapskompensasjonsordningen for fylkeskommunene som taper mest på nytt inntektssystem	60,0
Kompensasjonsordning for «ja-kommuner»	50,0
Innføre en ordning hvor staten garanterer for kommunale lån og samtidig endre vektingen av kommunelån	-200,0
Fylkesveier	-200,0
Erstatte dagens ordning med et ikke-behovsprøvd stipend (gratis læremidler) i videregående skole med et behovsprøvd stipend på inntil 750 kr. måneden, men samtidig beholde og øke det ikke-behovsprøvde stipendet for elever på bygg- og anleggsteknikk	-158,4
Regjeringens tiltakspakke til kommuner på Sør- og Vestlandet m.m.	-140,0
Heve grensen for en 6. ferieuke fra 60 til 65 år	-413,0
Sum ramme 18: rammeoverføringer til kommunesektoren mv.	**1 382,8**

3.2.18.2.6 Merknader fra Sosialistisk Venstreparti

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett og foreslår at rammeområde 18 settes til 178 740 797 000 kroner, som er en økning på 6 394 200 000 i forhold til regjeringens forslag i Prop. 1 S (2016–2017) inkludert Prop. 1 S (2016–2017) Tillegg 1–5.

Dette medlem peker på at det er i kommunene folk lever sine liv, og der de fleste møtene mellom det offentlige og befolkningen skjer. God kvalitet på skoler og eldreomsorg, trygge og tilgjengelige barnehageplasser og godt barnevern, samt gode kultur- og fritidstilbud er avgjørende viktig for at innbyggeren skal oppleve felleskapet som nyttig og verdifullt. Er kvaliteten for dårlig, vil befolkningen miste tillit til fellesløsninger. Et sterkt og omfordelende velferdssamfunn er en forutsetning for at alle mennesker i samfunnet skal ha like muligheter i sine liv, og er derfor et viktig bidrag til økonomien. Det gir mindre økonomiske forskjeller og bygger tillit. I tillegg er en sterk kommunesektor en viktig stabilisator i økonomien og i arbeidsmarkedet i økonomisk usikre tider.

Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti foreslår en storsatsing på kommunene. Dette vil gi muligheter til å styrke tilbudet til innbyggerne der de bor. Det vil sikre gode, offentlige fellesløsninger og hindre kutt i velferdsgoder. Dette medlem mener den store forskjellen mellom partiene handler om hvor høyt man vil prioritere velferd. Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti setter verdien av en god skole, god omsorg og kamp mot fattigdom høyest. Det er ikke skoleeleven, hjelpepleieren eller bestemor som er for dyr. Det som mangler, er mot og evne til å prioritere det som er viktigst.

Kommunesektoren må ta sitt klima- og miljøansvar og være en god samarbeidspartner og tilrettelegger for næringslivet. Kommunen skal også sikre boliger både til vanskeligstilte og til flyktninger, drive

godt integreringsarbeid og bidra til gode lokalsamfunn for mennesker og næringsliv. Dette medlem understreker at dersom kommunesektoren skal klare alle oppgavene sine godt, er god økonomi viktigere enn størrelsen. Dette medlem mener kommunesektoren må få en større andel av totaløkonomien, og pengene må fordeles rettferdig over hele landet.

Dette medlem viser derfor til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative budsjett har foreslått å prioritere en kraftig økning i kommuneøkonomien som vil bety en reel styrking i alle kommuner og fylkeskommuner. I tillegg kommer øremerkede midler til kommunenes arbeid med rus og psykiatri, og økning og øremerking av midler til helsestasjons- og skolehelsetjenesten. Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative budsjett totalt foreslår å styrke kommunesektoren med om lag 6,2 mrd. kroner i forhold til regjeringens forslag, hvorav 4,3 mrd. kroner er en økning i frie midler.

Dette medlem mener en større andel av samfunnets ressurser må brukes på oppvekst og utdanning. En trygg oppvekst og god utdanning til alle bidrar til like muligheter og til å utjevne forskjeller i samfunnet. Investeringer i oppvekst og utdanning er de mest lønnsomme investeringer et samfunn kan gjøre, og mye mer langsiktige enn investeringer i skattekutt.

Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, der hele det brede utdanningsløpet styrkes. Barnehagen foreslås prioritert gjennom flere plasser, lavere makspris og opptrapping mot to opptak for at flere barn skal kunne ta del i det viktige tilbudet barnehagen gir. Grunnskolen styrkes gjennom flere lærere på 1.–4. trinn, bedre veiledning til nyutdannede lærere, gratis kulturskoletime, mer fysisk aktivitet på ungdomstrinnet og et gratis skolemåltid på ungdomstrinnet.

Dette medlem foreslår å øremerke pengene til tidlig innsats og øke og øremerke flere stillinger til skolehelsetjenesten.

Dette medlem mener veien til bedre omsorg forutsetter nok ansatte på sykehjem og i hjemmetjenesten, ikke privatisering. Dette medlem foreslår å avslutte det lite vellykkede eksperimentet med statlig finansiering av eldreomsorgen og tilbakefører pengene til kommunene. Videre foreslås det å sette av 200 mill. kroner til økt bemanning og rett til hele stillinger i eldreomsorgen.

Dette medlem foreslår å øremerke og øke innsatsen med 50 mill. kroner til rusomsorgen. Dette medlem mener det trengs en ny kommunal opptrappingsplan for psykisk helse, og foreslår å sette av 200 mill. kroner til dette.

Dette medlem mener regjeringens såkalte opptrappingsplan for rehabilitering i sum er en nedtrapping, og viser til at regjeringens forslag til økning i kommunen blir finansiert av økt pasientbetaling. Dette medlem foreslår en reell opptrappingsplan der økt pasientbetaling strykes og bevilgningen til rehabilitering i kommunene økes og øremerkes slik at den i sum blir 150 mill. kroner.

Videre viser dette medlem til at det i Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett foreslås å sette av 50 mill. kroner til økning på kommunal Borgerstyrt personlig assistent (BPA).

Dette medlem foreslår å senke innslagspunktet for refusjon til særlig ressurskrevende tjenester, noe som innebærer å øke overføringen til kommunene med 330 mill. kroner.

Dette medlem mener kommunenes innsats for vanskeligstilte må økes. Derfor foreslås 100 mill. kroner til å kunne gjennomføre flere reelt kvalifiserende tiltak slik som kvalifiseringsprogrammet. Det foreslås også 100 mill. kroner til aktivitetsstøtte til barn og unge i økonomisk vanskeligstilte familier. Videre foreslås det å øke innsatsen i barnevernet med 100 mill. kroner, samt at Oslo kommune kompenseres for etterslep for 2.linjetjeneste barnevern med 160 mill. kroner.

Dette medlem viser til at kommunene kan spille en nøkkelrolle i klima- og miljøarbeidet dersom de får ressurser til det. Kommunene kan tilrettelegge for at innbyggerne og offentlige instanser kan ta miljøvennlige valg, og dessuten styrke arbeidet med å tilpasse seg farlige klimaendringer. Dette medlem viser til at det i Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett foreslås 200 mill. kroner til en rentekompensasjonsordning for nødvendig investeringer som følge av mer ekstremvær og 50 mill. kroner til klimatiltak og klimatilpasning i kommunesektoren.

Dette medlem foreslår at fylkeskommunenes inntekter styrkes med 250 mill. kroner til økt kollektivtrafikk, 50 mill. kroner til klimatilpassinger særlig på fylkesveiene, 50 mill. kroner til næringsutvikling, herunder satsing på kompetanseutvikling, 100 mill. kroner ekstra til fylkeskommuner som tapte mye på regjeringens omlegging av inntektssystemet, og 120 mill. kroner til satsing på flere lærlingplasser, herunder økte tilskudd til kommunale lærebedrifter for å møte behovet for flere faglærte innen helse og omsorg.

3.2.19 Rammeområde 19 (Tilfeldige utgifter og inntekter), under finanskomiteen

3.2.19.1 SAMMENDRAG

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 5 (2016–2017)
	Utgifter rammeområde 19 (i tusen kroner)	
2309	Tilfeldige utgifter	4 896 786
	Sum utgifter rammeområde 19	**4 896 786**
	Inntekter rammeområde 19 (i tusen kroner)	
5309	Tilfeldige inntekter	150 000
	Sum inntekter rammeområde 19	**150 000**
	Sum netto rammeområde 19	**4 746 786**

3.2.19.2 KOMITEENS MERKNADER

3.2.19.2.1 Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet foreslår at ramme 19 settes til 4 746 786 000 kroner, som er det samme som regjeringens forslag.

3.2.19.2.2 Merknader fra Arbeiderpartiet

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at Arbeiderpartiet i sitt forslag til statsbudsjett for 2017 foreslår at rammeområde 19 settes til 4 046 786 000 kroner, som er en reduksjon på 700 000 000 kroner i forhold til regjeringens forslag. Disse medlemmer viser til Arbeiderpartiets alternative budsjett og øvrige merknader.

3.2.19.2.3 Merknader fra Kristelig Folkeparti

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 19 settes til 3 821 986 000 kroner, som er en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på 924 800 000 kroner.

Dette medlem viser til at avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen økes fra 0,5 til 0,6 pst., lik nivået i budsjettavtalen mellom samarbeidspartiene for inneværende år. Dette gir en besparelse på 324,8 mill. kroner. Dette medlem foreslår økt gjenbruk og standardisering i offentlige IKT-prosjekter som gir en anslått kostnadsreduksjon på 200 mill. kroner og kutt i privat konsulentbruk i staten på 400 mill. kroner.

3.2.19.2.4 Merknader fra Senterpartiet

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 19 settes til 3 948 376 000 kroner, som er en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på 798 410 000 kroner. For øvrig vises det til Senterpartiets hovedmerknad.

3.2.19.2.5 Merknader fra Venstre

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt alternative statsbudsjett for 2017 foreslår at ramme 19 settes til 2 504 286 000 kroner, som er en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på 2 242 500 000 kroner.

Dette medlem viser til at Venstres helhetlige forslag til statsbudsjett for 2017 tar utgangspunkt i budsjettforslaget fra regjeringen Solberg, jf. Prop. 1 S (2016–2017), samt tilleggsproposisjoner 1–5. Konkrete endringer på rammeområde 19 i forhold til disse dokumentene følger av omtale under.

Dette medlem viser i tillegg til at det i de siste budsjettene har vært en sterk økning i driftsutgiftene i den offentlige forvaltningen. Dette medlem støtter i så måte regjeringens avbyråkratiserings- og effektivitetsreform, hvor man foreslår å underregulere pris- og lønnsjusteringen av driftspostene på statsbudsjettet med 0,5 pst. Dette medlem mener det er fullt mulig å underregulere disse postene ytterligere, og foreslår at «reformsatsen» settes til 1 pst., hvilket vil gi en ytterligere innsparing på 1 624 mill. kroner. Dette medlem foreslår i første omgang at denne reduksjonen føres teknisk under tilfeldige utgifter, og at regjeringen kommer tilbake til Stortinget med forslag til postering på ulike poster eller andre effektiviseringstiltak med samme provenyvirkning.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget samtykker i at det spares inn 1 624 mill. kroner på departementenes driftsutgifter (postene 1–29). Regjeringen gis fullmakt til å foreta den endelige fordelingen av beløpet. Innsparingen spesi-

fiseres på kapitler og poster, og Stortinget orienteres om fordelingen i forbindelse med salderingen av statsbudsjettet for 2017. Alternativt til en lik reduksjon i alle driftsutgifter kan regjeringen fremme andre effektiviseringstiltak med samme provenyvirkning. Innsparingen tas foreløpig ved å redusere kap. 2309 Tilfeldige utgifter med 1 624 mill. kroner. Når beløpet er fordelt på kapitler og poster, tilbakeføres 1 624 mill. kroner til kap. 2309.»

Dette medlem viser til at en rekke statlige etater er lokalisert i de absolutt dyreste pressområdene i landet, nærmere bestemt innenfor ring 2 i Oslo sentrum. Det er etter dette medlems syn et stort potensial for innsparing dersom det pålegges både Statsbygg og etatene at nye leieavtaler skal inngås i bygg utenfor de dyreste områdene sentralt i Oslo. Eksempelvis går leieavtalen for Riksrevisjonens lokaler i Pilestredet 42 ut i 2016. Det er inngått avtale om nye lokaler «sentralt i Oslo» som medfører en merkostnad på 15 mill. kroner årlig. Det er ingen saklig begrunnelse for at Riksrevisjonen ikke kan være lokalisert på Bryn, Økern, i Groruddalen eller andres steder med godt utbygd kollektivnett, og at nye lokaler dermed hadde medført en innsparing på 15 mill. årlig i stedet for det motsatte. Dette medlem anser at innsparingspotensialet er meget stort, men budsjetterer med et moderat anslag på 100 mill. kroner i 2017.

Dette medlem vil heve aldersgrensen for en sjette ferieuke fra 60 til 65 år. Anslagsvis vil en slik endring kunne bety en innsparing på rundt 218,5 mill. kroner knyttet til ansatte i staten.

Dette medlem viser til særskilt vedlegg til Prop. 1 S (2009–2010) Oversikt over statens eiendommer, hvor det framgår over 320 sider hvilke eiendommer staten eier. En rekke av disse eiendommene kan det åpenbart stille spørsmålstegn om hensiktsmessigheten av eierskapet til. Dette medlem mener det må være både hensiktsmessig og fornuftig å selge flere av disse eiendommene i det åpne marked, og legger til grunn at et slikt salg kan innbringe minst 300 mill. kroner i 2017. Teknisk foreslår dette medlem at en slik merinntekt budsjetteres under kap. 5309.29 Tilfeldige inntekter.

3.2.19.2.6 Merknader fra Sosialistisk Venstreparti

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett og foreslår at rammeområde 19 settes til 4 246 786 000 kroner, som er en reduksjon på 500 000 000 i forhold til regjeringens forslag i Prop. 1 S (2016–2017) inkludert Prop. 1 S (2016–2017) Tillegg 1–5.

Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett og forslaget om å stramme inn på underliggende etaters bruk av eksterne konsulenter med til sammen 500 mill. kroner. Det har vært en stor vekst i utgiftene til eksterne konsulenter, og resultatene har vært av varierende kvalitet. Dette medlem mener det er på høy tid å iverksette tiltak for kutt i bruken av eksterne konsulenter og i stedet bygge opp kompetansen i statlige etater. Dette arbeidet må koordineres av regjeringen. Dette medlem peker på at innsparingen en får, vil komme de ulike etater til gode gjennom økt handlingsrom. For enkelt å synliggjøre den samlede budsjettvirkningen foreslås det likevel å redusere kap. 2309 post 1 med 500 mill. kroner.

3.2.20 Rammeområde 20 (Finansadministrasjonen mv.), under finanskomiteen

3.2.20.1 Sammendrag

Kap.	Formål	Prop. 1 S (2016–2017)
	Utgifter rammeområde 20 (i tusen kroner)	
1600	Finansdepartementet	440 800
1602	Finanstilsynet	362 900
1605	Direktoratet for økonomistyring	394 600
1608	Tiltak for å styrke statlig økonomi- og prosjektstyring	16 000
1610	Tolletaten	1 598 700
1618	Skatteetaten	6 418 900
1620	Statistisk sentralbyrå	851 900
1632	Kompensasjon for merverdiavgift	23 180 000
1633	Nettoordning, statlig betalt merverdiavgift	5 700 000
1650	Statsgjeld, renter mv.	11 661 900
1670	Avsetninger til Den nordiske investeringsbank	20 000

Kap.	Formål	Prop. 1 S (2016–2017)
	Sum utgifter rammeområde 20	**50 645 700**
	Inntekter rammeområde 20 (i tusen kroner)	
4600	Finansdepartementet	400
4602	Finanstilsynet	10 900
4605	Direktoratet for økonomistyring	49 600
4610	Tolletaten	41 800
4618	Skatteetaten	2 252 700
4620	Statistisk sentralbyrå	245 500
5351	Overføring fra Norges Bank	17 700 000
5491	Avskrivning på statens kapital i statens forretningsdrift	1 353 888
5603	Renter av statens kapital i statens forretningsdrift	89 184
5605	Renter av statskassens kontantbeholdning og andre fordringer	1 691 300
	Sum inntekter rammeområde 20	**23 435 272**
	Sum netto rammeområde 20	**27 210 428**

3.2.20.2 Komiteens merknader

3.2.20.2.1 Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet foreslår at ramme 20 settes til 27 210 428 000 kroner, som er det samme som regjeringens forslag.

3.2.20.2.2 Merknader fra Arbeiderpartiet

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at Arbeiderpartiet i sitt forslag til statsbudsjett for 2017 foreslår at rammeområde 20 settes til 27 248 428 000 kroner, som er en økning på 38 000 000 kroner i forhold til regjeringens forslag. Disse medlemmer viser til Arbeiderpartiets alternative budsjett og øvrige merknader.

3.2.20.2.3 Merknader fra Kristelig Folkeparti

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 20 settes til 27 242 128 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 31 700 000 kroner.

Dette medlem foreslår å øke bevilgningen til Skatteetaten med 21,7 mill. kroner som følge av forslaget om å etablere syv nye senter mot arbeidslivskriminalitet, der Skatteetaten, Politiet, Nav og Arbeidstilsynet samarbeider for bedre å bekjempe denne formen for kriminalitet. Dette medlem foreslår å bevilge 10 mill. kroner til en elektronisk innbetalingsordning for avgift ved handel i utenlandsk nettbutikk, i lys av forslaget om å fjerne dagens avgiftsfritak ved innførsel av varer med verdi under 350 kroner.

3.2.20.2.4 Merknader fra Senterpartiet

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 20 settes til 27 217 328 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 6 900 000 kroner. For øvrig vises det til Senterpartiets hovedmerknad.

3.2.20.2.5 Merknader fra Venstre

Komiteens medlem fra Venstre støtter regjeringens forslag om at ramme 20 settes til 27 210 428 000 kroner i 2017.

3.2.20.2.6 Merknader fra Sosialistisk Venstreparti

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett og foreslår at rammeområde 20 settes til 27 235 428 000 kroner, som er en økning på 25 000 000 i forhold til regjeringens forslag i Prop. 1 S (2016–2017) inkludert Prop. 1 S (2016–2017) Tillegg 1–5.

Dette medlem peker på at skatteunndragelse er en stor og kostbar utfordring for samfunnet. Skatteetaten har gjennom en rekke kontroller de siste årene avdekket skatteunndragelser på 9 mrd. kroner, som omtalt i Dagens Næringsliv 9. november i år. Dette medlem mener det er rom for en betydelig opptrapping av kampen mot skatteunndragelser, og foreslår derfor en økning til Skatteetaten på 25 mill. kroner til dette formålet. Dette forslaget må også sees i sammenheng med forslagene i Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett om en satsing også i Økokrim og Arbeidstilsynet.

3.2.21 Rammeområde 21(Skatter, avgifter og toll), under finanskomiteen

3.2.21.1 SAMMENDRAG

Kap.	Formål	Prop. 1 S (2016–2017)
	Utgifter rammeområde 21 (i tusen kroner)	
	Sum utgifter rammeområde 21	**0**
	Inntekter rammeområde 21 (i tusen kroner)	
5501	Skatter på formue og inntekt	238 000 000
5502	Finansskatt	1 790 000
5507	Skatt og avgift på utvinning av petroleum	53 800 000
5508	Avgift på utslipp av CO_2 i petroleumsvirksomhet på kontinentalsokkelen	5 400 000
5509	Avgift på utslipp av NO_X i petroleumsvirksomheten på kontinentalsokkelen	3 000
5511	Tollinntekter	3 340 000
5521	Merverdiavgift	270 300 000
5526	Avgift på alkohol	13 500 000
5531	Avgift på tobakkvarer mv.	7 300 000
5536	Avgift på motorvogner mv.	28 405 000
5538	Veibruksavgift på drivstoff	16 503 000
5541	Avgift på elektrisk kraft	10 500 000
5542	Avgift på mineralolje mv.	2 218 000
5543	Miljøavgift på mineralske produkter mv.	6 715 000
5547	Avgift på helse- og miljøskadelige kjemikalier	39 000
5548	Miljøavgift på visse klimagasser	450 000
5549	Avgift på utslipp av NO_X	52 000
5550	Miljøavgift på plantevernmidler	50 000
5551	Avgifter knyttet til mineralvirksomhet	3 000
5555	Avgift på sjokolade- og sukkervarer mv.	1 385 000
5556	Avgift på alkoholfrie drikkevarer mv.	1 900 000
5557	Avgift på sukker mv.	205 000
5559	Avgift på drikkevareemballasje	1 920 000
5561	Flypassasjeravgift	1 625 000
5565	Dokumentavgift	8 600 000
5568	Sektoravgifter under Kulturdepartementet	103 125
5571	Sektoravgifter under Arbeids- og sosialdepartementet	85 040
5572	Sektoravgifter under Helse- og omsorgsdepartementet	223 670
5574	Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet	471 750
5576	Sektoravgifter under Landbruks- og matdepartementet	285 000
5577	Sektoravgifter under Samferdselsdepartementet	986 000
5578	Sektoravgifter under Klima- og miljødepartementet	115 750
5580	Sektoravgifter under Finansdepartementet	357 500

Kap.	Formål	Prop. 1 S (2016–2017)
5582	Sektoravgifter under Olje- og energidepartementet	786 300
5583	Særskilte avgifter mv. i bruk av frekvenser	295 400
5700	Folketrygdens inntekter	316 600 000
	Sum inntekter rammeområde 21	**994 312 535**
	Sum netto rammeområde 21	**-994 312 535**

3.2.21.2 Komiteens merknader

3.2.21.2.1 Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet foreslår at ramme 21 settes til -994 312 535 000 kroner, som er det samme som regjeringens forslag.

3.2.21.2.2 Merknader fra Arbeiderpartiet

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at Arbeiderpartiet i sitt forslag til statsbudsjett for 2017 foreslår at rammeområde 21 settes til -1 004 818 877 000 kroner, som er en økning på 10 506 342 000 kroner i forhold til regjeringens forslag.

Disse medlemmer viser til at høy deltakelse i arbeidslivet og et forholdsvis høyt skattenivå gir oss inntekter til å finansiere et av verdens beste velferdssamfunn. Skattefinansiert velferd er mer effektivt enn at vi løser de store oppgavene hver for oss. Skal vi lykkes i å bevare og videreutvikle det samfunnet vi har skapt, er vi avhengige av å opprettholde fellesskapets inntekter. Når arbeid til alle er et selvstendig mål, er det for å gi den enkelte frihet, men det er også det viktigste middelet for finansieringen av fremtidens velferd. Vi bruker skatteinntektene til å betale for utdanning og kompetanse som bedriftene etterspør, infrastruktur som gjør det mulig å transportere produktene effektivt, permisjonsrettigheter og barnehageplasser som gjør det lettere å kombinere jobb og barn. Stabile rammevilkår og tilgang til høyt kvalifisert arbeidskraft er sentrale faktorer for hvor attraktivt det er å investere og skape arbeidsplasser i Norge.

Skattesystemet spiller en viktig rolle i denne sammenhengen. Skal vi kunne opprettholde et høyt skattenivå, må skattesystemet innrettes slik at det gir minst mulig effektivitetstap. Siden skattereformen i 1992 har skattesystemet bygget på prinsippene om brede skattegrunnlag, lave satser og symmetrisk behandling av utgifter og inntekter. Vi har langt på vei likebehandling av ulike næringer, eierformer, investeringer og kapitalinntekter, noe som sikrer at kapitalen investeres der hvor den kaster mest av seg.

Arbeiderpartiet fikk våren 2016 flertall for de fleste kravene til en bedriftsskattereform som gjør det mer lønnsomt å investere og skape arbeidsplasser i Norge. I skatteforliket ble det blant annet slått fast at selskaps- og personskattesatsen skal reduseres til 23 pst., utbytteskatten skal økes, formuesskatten består, skattefordelen ved å investere i sekundærbolig og næringseiendom fremfor i bedrift skal fjernes, innstrammingen av fradragsrett knyttet til selskapers gjeld skal gjelde både for eksterne og interne renter, og det skal innføres en finansskatt fra 2017.

Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiets målsetting i skattepolitikken ikke er store, generelle skattekutt. Disse medlemmer er uenige i regjeringens prioritering av skattekutt generelt og innretningen spesielt – at de store lettelsene går til dem som har aller mest fra før.

Tiltak mot overskuddsflytting

Kapitalflukt og overskuddsflytting tapper det norske velferdssamfunnet for betydelige inntekter hvert år, skaper skjeve konkurransevilkår mellom bedrifter og skaper utfordringer for norsk økonomi. Disse medlemmer har aktivt jobbet for å få regjeringen med på å styrke Norges arbeid mot dette, både gjennom forslag om et norsk eierskapsregister, presisering av land-for-land-regelverket, og gjennom punktene 8, 9,10 11, 12, 13 og 16 i forliket om bedriftsbeskatningen.

Disse medlemmer forventer at regjeringen hurtig følger opp enighetspunktene fra bedriftsskatteforliket, og hadde forventet en tydeligere omtale av disse punktene i budsjettet for 2017. Regjeringen ser ikke ut til å ta arbeidet mot overskuddsflytting og kapitalflukt tilstrekkelig på alvor. Eierskapsregister ble vedtatt i Stortinget 5. februar 2015, og det er fortsatt uklart når det kan være på plass.

Disse medlemmer mener det er avgjørende at arbeidet med å vurdere hvordan norsk lovverk er rustet mot stadig mer komplekse finansielle instrumenter og selskapsstrukturer må igangsettes snarest. I tillegg må forskriftene under regnskaps- og verdipapirloven om land-for-land-rapportering endres i tråd med Stortingets vedtak om at de skal hindre skatteflukt og synliggjøre bruk av støttefunksjoner i tredjeland. Disse medlemmer mener at forslaget som regjeringen har ute på høring, har betydelige svakheter i så henseende. Videre forventer disse medlemmer at anmodningsvedtaket i Prop. 120 L

(2015–2016) om å inkludere åpen land-for-land-rapportering på betalt inntektsskatt og påløpt inntektsskatt, antall ansatte, akkumulert fortjeneste, resultat før skattekostnad, summen av inntekter fra transaksjoner med nærstående/ikke nærstående og bokført egenkapital for alle flernasjonale konsern med samlet konserninntekt på over 6,5 mrd. kroner, følges opp hurtig, slik det er avtalt mellom partiene på Stortinget.

Disse medlemmer forventer at regjeringen snarest setter i gang arbeidet i tråd med enigheten i bedriftsskatteforliket, hvor det heter at det skal opprettes et ekspertutvalg som skal vurdere om det bør gjøres ytterligere begrensninger i skatterådgiveres, herunder advokaters, taushetsplikt på skatteområdet.

Disse medlemmer foreslår for øvrig å styrke Økokrim med 30 mill. kroner og Skatteetaten med 25 mill. kroner til arbeid mot skatteunndragelser og svart arbeid.

Regjeringens skatteprofil

På fire budsjetter er skattene totalt kuttet med 25 mrd. kroner, mens avgiftene er økt med om lag 3,3 mrd. kroner. De vedtatte skattekuttene fordeler seg slik at landets aller rikeste får 656 200 kroner hver, tilsvarende 1 800 kroner dagen, mens de 90 prosentene med lavest formue i snitt får 2 600 kroner hver, tilsvarende 7 kroner dagen. Hovedgrunnen til skjevfordelingen er at regjeringen har prioritert store kutt i formuesskatten. Skatt på arv og formue er kuttet med om lag 7,6 mrd. kroner og kommer nesten utelukkende den rikeste tidelen av befolkningen til gode. Tabell 1 viser hvordan regjeringens vedtatte skattekutt fordeler seg på ulike inntektsgrupper. Skattekuttene øker desto større inntekter og formue en har, både i kroner og i prosentvis reduksjon.

Tabell 2 Anslåtte fordelingsvirkninger av regjeringens vedtatte skattekutt siden 2013.

Bruttoinntekt	Antall	Gjennomsnittlig endring i skatt i kr	Herav endring i formuesskatt i kr	Gjennomsnittlig endring skatt i pst.
0 – 149 999 kr	582 000	-600	-200	-0,9
150 000 – 250 000 kr	573 400	-1 800	-500	-0,9
250 000 – 350 000 kr	720 400	-2 000	-700	-0,7
350 000 – 450 000 kr	697 200	-2 600	-800	-0,6
450 000 – 550 000 kr	583 200	-3 300	-800	-0,7
550 000 – 650 000 kr	377 000	-4 900	-900	-0,8
650 000 – 750 000 kr	220 200	-6 100	-1 200	-0,9
750 000 – 850 000 kr	137 400	-7 000	-1 500	-0,9
850 000 – 950 000 kr	89 800	-8 000	-1 800	-0,9
950 000 – 1 mill. kr	33 800	-9 200	-2 200	-0,9
1 mill.kr – 2 mill. kr	183 400	-12 500	-3 500	-1
2 mill.kr – 3 mill. kr	18 300	-26 600	-11 300	-1,1
3 mill.kr – 4 mill. kr	5 200	-43 500	-24 500	-1,3
4 mill.kr – 5 mill. kr	1 800	-66 900	-41 500	-1,5
5 mill.kr – 6 mill. kr	1 200	-88 100	-60 900	-1,6
6 mill.kr – 7 mill. kr	600	-130 400	-100 900	-2
7 mill.kr – 9 mill. kr	600	-130 400	-86 100	-1,7
9 mill. kr og over	900	-337 100	-272 700	-1,7

Dynamiske effekter av skattekutt

Disse medlemmer viser til at begrunnelsen for å prioritere kutt i formuesskatt så høyt ikke er faglig forankret. I august 2015 leverte Menon en rapport om kapitalbeskatning og investeringer i norsk næringsliv på bestilling fra regjeringen. Rapporten konkluderer med at kutt i formuesskatten er nesten uten virkning på bedriftenes investeringer. Finansdepartementet skriver i skatteproposisjonen 2015:

«Det er ikke grunnlag for å budsjettere med dynamiske effekter i 2015 av forslagene til skatteendringer.»

I nasjonalbudsjettet 2015 skriver regjeringen:

«Siden kapitalmarkedene i Norge i det store og hele fungerer godt, vil formuesskatten antagelig først og fremst påvirke sparingen.»

Fagfolkene uttaler blant annet:

«De fleste økonomer har ikke tro på at lettelser i formuesskatten gir noen særlig vekst. Det er svært vanskelig å tallfeste effektene av å kutte i formuesskatten, og da sitter man igjen med noen teoretiske resonnementer.» (professor Jarle Møen, NHH)

og:

«Det er faktisk vanskelig å komme på skattekutt som er mindre vekstfremmende og mer ulikhetsskapende enn disse.» (professor Knut Røed, UiO).

Heller ikke i 2016 har regjeringen vært i stand til å gi et svar på hvilke effekter skattekuttene har på vekst eller sysselsetting, til tross for at statsministeren omtaler formuesskattekutt som tiltak for å skape nye arbeidsplasser.

Siden regjeringen enten ikke har evne eller vilje til å framskaffe bevis for de påståtte effektene av skattekutt, ba Arbeiderpartiet Statistisk sentralbyrå beregne virkningen av ulike innretninger av finanspolitikken. Beregninger viser at skattekutt er et svært kostbart og lite effektivt tiltak for økt sysselsetting:

- For kostnaden av å generere én arbeidsplass gjennom skattekutt, kunne vi fått 15 arbeidsplasser i privat sektor ved heller å prioritere offentlige investeringer.
- Vi kunne fått nær 70 ganger så mange arbeidsplasser dersom vi heller prioriterte kjøp av varer og tjenester som inngår i offentlig produksjon.
- Det «koster» 64,7 mill. kroner det første året å skape én ny arbeidsplass gjennom skattekutt.

Tallene forteller en historie om en feilslått og utdatert politikk fra høyresiden. I tillegg til å være kostbare er skattekuttene svært effektive for økte forskjeller, og tilsvarende ineffektive hvis målet er å skape arbeidsplasser. I en periode hvor det, i motsetning til under forrige regjering, ikke skapes private jobber, kunne riktigere pengebruk bidratt til å holde ledigheten lav.

En mer omfordelende skatteprofil

Disse medlemmer stiller seg bak skatteforliket i Stortinget. Brede forlik er viktige for å skape trygghet og forutsigbarhet for folk og bedrifter. Ingen er tjent med at skattesystemet snus opp ned etter hvert regjeringsskifte, og de ansvarlige partiene på Stortinget har tradisjonelt gått sammen om å finne brede løsninger. Enighet om skattesystem betyr imidlertid ikke enighet om fordelingsprofil og skattenivå. Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiet har større ambisjoner for fellesskapet enn høyresiden, og en ganske annen tilnærming til bekjempelse av økonomiske forskjeller. For disse medlemmer er det et ufravikelig prinsipp at skattesystemet skal være omfordelende. Det sikrer vi gjennom at de med de høyeste inntektene og formuene betaler noe mer. Enda viktigere enn et omfordelende skattesystem er omfordelingen som skjer gjennom velferdstjenestene. Der regjeringen prioriterer de store pengene til skattekutt – i hovedsak til landets rikeste – velger disse medlemmer å satse på skole, arbeid og helse. Disse medlemmer styrker kommuneøkonomien for å sette kommunene bedre i stand til å løse velferdsoppgavene for folk flest. Også det bidrar til å redusere forskjeller.

I budsjettet for 2017 foreslår disse medlemmer en skatteøkning på i underkant av 5,5 mrd. kroner sammenlignet med regjeringens forslag. Økt formuesskatt står for om lag to tredjedeler av provenyet.

Formuesskatt

Formue skattes lavt i Norge sammenlignet med land som USA, Storbritannia og gjennomsnittet i OECD. Figuren viser nivået for ulike formuesobjekter for utvalgte land i 2014. Siden da har regjeringen foretatt ytterligere kutt i formuesskatten.

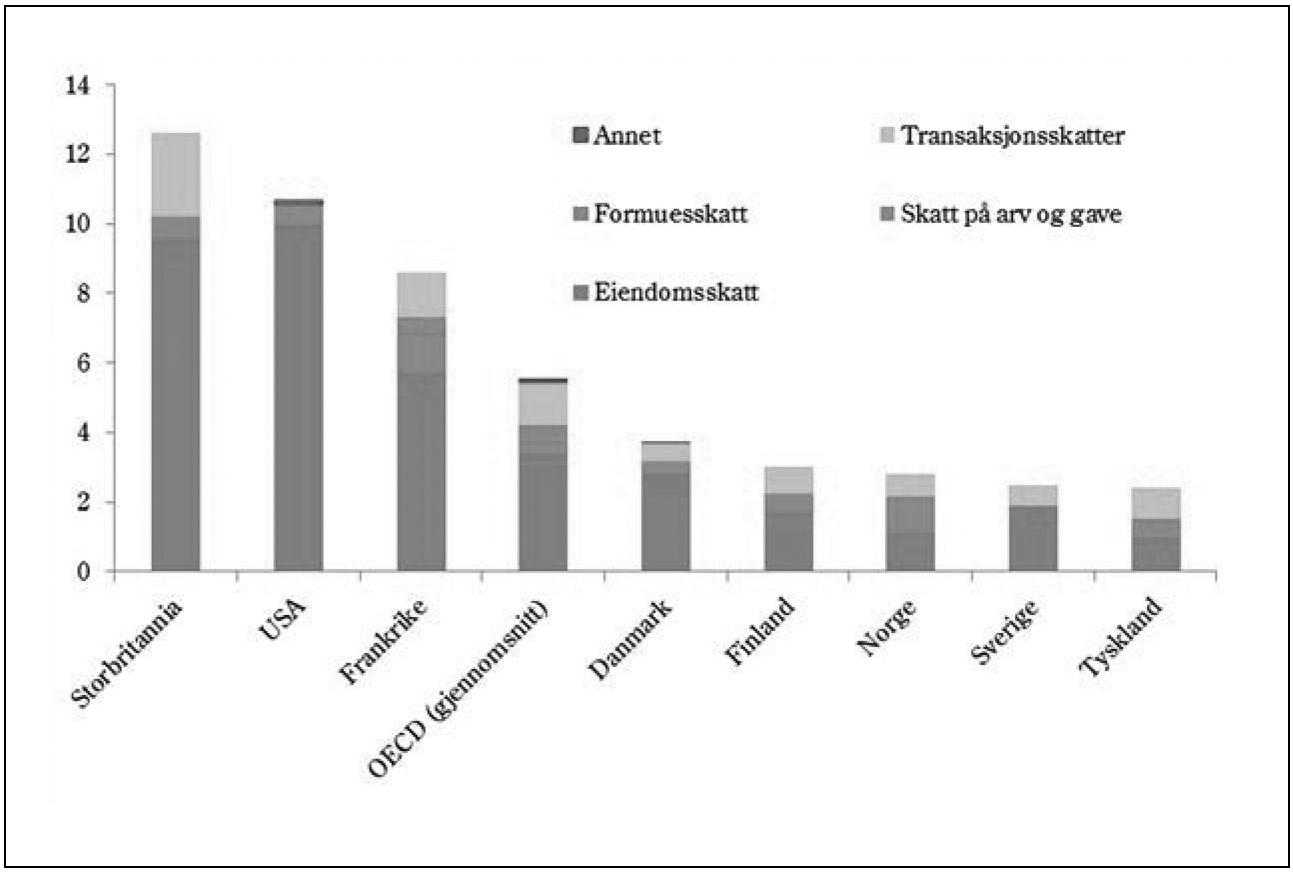

Figur 2 *Inntekter fra ulike skatter på kapitalbeholdning som andel av samlede skatte- og avgiftsinntekter i utvalgte land. Prosent. 2014.*

Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiet gjorde betydelige endringer i formuesskatten under regjeringen Stoltenberg II, gjennom en seksdobling av bunnfradraget slik at flere hundre tusen personer ble fritatt fra formuesskatt, og innstramminger i toppen, slik at de med de største formuene måtte betale mer. I disse medlemmers forslag for 2017 foreslås et bunnfradrag på 1,45 mill. kroner i kombinasjon med økt sats. Disse medlemmer foreslår å redusere verdifastsettelsen av aksjer og driftsmidler, samt tilhørende gjeld, til 80 pst., og faser dermed inn enigheten i skatteforliket raskere enn regjeringen. Samtidig foreslår disse medlemmer å øke verdifastsettelsen av sekundærbolig og næringseiendom, med tilhørende gjeld, til 90 pst. Dette innebærer en favorisering av investeringer i aksjer og driftsmidler foran eiendom, og kan bidra til å dempe overinvesteringene i sekundærboliger og dermed dempe prisveksten i boligmarkedet. Primærbolig skal skjermes som i dag.

Tabell 3 Arbeiderpartiets forslag til formuesskattemodell

Kommune		
	Innslagspunkt	1 450 000 kr
	Sats	0,7 pst.
Stat		
	Innslagspunkt	1 450 000 kr
	Sats	0,5 pst.
Verdsetting		
	Primærbolig	25 pst.
	Sekundærbolig og næringseiendom	90 pst.
	Aksjer og andre driftsmidler	80 pst.

Trinnskatt

Disse medlemmer støtter forslaget om å redusere skattesatsen på alminnelig inntekt til 24 pst. for 2017 med sikte på en reduksjon til 23 pst. i tråd med skatteforliket, og foreslår videre en mer omfordelende trinnskattemodell.

Tabell 4 Arbeiderpartiets forslag til trinnskattemodell

	Innslagspunkt (kr)	Sats
Trinn 1	164 100	0,53 pst.
Trinn 2	230 950	2,41 pst.
Trinn 3	565 400	11,62 pst.
Trinn 4	909 500	16 pst.

Med Arbeiderpartiets forslag vil personer med inntekter inntil 600 000 kroner få litt lavere inntektsskatt, mens personer med inntekter over 1 mill. kroner får en skatteskjerpelse. Andelen med inntil 600 000 kroner i inntekt utgjør om lag 80 pst. av befolkningen over 17 år.

Tabell 5 Fordelingseffekter av Arbeiderpartiets forslag til skatt på alminnelig inntekt for 2017 sammenlignet med regjeringens forslag

Bruttoinntekt inkl. skattefrie ytelser	**Antall**	**Endring i skatt per person i kr**	**Endring i skatt i mill. kr**
0–149 999 kr.	575 005	-1	-1
150 000–199 999 kr.	246 639	-26	-6
200 000–249 999 kr.	318 712	-181	-58
250 000–299 999 kr.	351 889	-255	-90
300 000–349 999 kr.	367 940	-263	-97
350 000–399 999 kr.	349 756	-264	-92
400 000–449 999 kr.	344 742	-264	-91
450 000–499 999 kr.	317 284	-266	-84
500 000–599 999 kr.	504 243	-57	-29
600 000–749 999 kr.	409 261	1 104	452
750 000–999 999 kr.	279 320	1 532	428
1 000 000–1 999 999 kr.	199 034	6 220	1 238
2 000 000–2 999 999 kr.	20 160	16 165	326
2 000 000–2 999 999 kr.	20 160	16 165	326
3 000 000 kr. og over	11 377	28 632	326

Skatteklasse II

Disse medlemmer foreslår å fjerne skatteklasse II. Skatteklasse II medfører i praksis at ektefellen som har inntekt, får lavere skatt enn andre skatteytere fordi den andre ektefellen ikke har inntekt. Ordningen svekker dermed arbeidsinsentivene til mange hjemmeværende fordi skattefordelen forsvinner dersom den hjemmeværende begynner i lønnet arbeid. Blant de aller fleste ekteparene som lignes i klasse II, er det kvinnen som er hjemmeværende. Analyser av effekten av å fjerne skatteklasse II tyder på at yrkesdeltakelsen vil øke.

Fagforeningsfradrag

Disse medlemmer foreslår å øke fagforeningsfradraget fra dagens 3 850 kroner til 4 200 kroner. Hensikten med ordningen med skattefradrag for fagforeningsmedlemskap er å underbygge de viktige makroøkonomiske og samfunnsmessige konsekvensene som følger av høy grad av koordinering og sam-

ordning i arbeidslivet, herunder bidraget til små inntektsforskjeller. Dessverre ser vi en regjering som har redusert verdien av fradraget hvert eneste år siden de tiltrådte. Det vitner om manglende forståelse for verdien av høy organisasjonsgrad i arbeidsmarkedet som et bærende element i den norske modellen.

Pendlerfradrag

Disse medlemmer foreslår å gjeninnføre pendlerfradraget etter 2015-regler. I en tid hvor regjeringen oppfordrer arbeidsledige til å flytte på seg for å finne jobb, er det underlig at den samme regjeringen kutter i pendlerfradraget og på den måten påfører pendlere en skatteskjerpelse.

Skattefradrag på sluttvederlag

Disse medlemmer foreslår å gjeninnføre skattefradraget på sluttvederlag. Sluttvederlag gis til arbeidstakere som ufrivillig må slutte i arbeid på grunn av innskrenkning, nedbemanning, avvikling eller konkurs. Regjeringen fjernet fradraget i 2016 og påførte denne gruppen en skatteskjerpelse på 60 mill. kroner.

Landbruk

Disse medlemmer mener det er uheldig at regjeringen, tross lovnader før valget, kommer med stadige skatteskjerpelser for landbruket. Disse medlemmer går mot regjeringens forslag om å skattlegge investeringsmidler til landbruket over BU-ordningen da det vil svekke lønnsomheten spesielt i distriktslandbruket. Dette er ikke forenlig med målsettingen om å øke norsk matproduksjon og sikre rekruttering i landbruket. Videre er det uheldig at det legges opp til at aksjeselskap skal kunne benytte seg av jordbruksfradraget, da det på sikt vil kunne føre til store endringer i eierstrukturen i norsk landbruk.

Disse medlemmer ser på jordbruksfradraget som et viktig virkemiddel for å oppnå inntektsmuligheter i næringen, og foreslår en prisjustering av jordbruksfradraget i neste års budsjett. Arbeiderpartiet har vedtatt styrt avvikling av pelsdyrnæringen. I budsjettet foreslår disse medlemmer å unnta inntekter fra pelsdyrhold fra jordbruksfradraget.

Grunnrenteskatt vannkraft

I Meld. St. 25 (2015–2016) står det at:

«Det er av stor verdi for kraftsystemet vårt at vannkraften som allerede er bygd ut opprettholdes og videreutvikles. En stor del av norsk vannkraftproduksjon er bygd i årene etter krigen og til slutten på 1980-tallet. Det er derfor et betydelig behov for vedlikehold og reinvesteringer fremover.»

Disse medlemmer mener det er bemerkelsesverdig at regjeringen ikke følger opp utfordringer i stortingsmeldinger de selv har fremmet for Stortinget. Det er påkrevd å bedre insentivene for investeringer i eldre kraftanlegg, slik at man kan opprettholde og videreutvikle den store verdien som ligger i allerede utbygde kraftanlegg. Disse medlemmer foreslår å heve normrenten for beregning av friinntekten i grunnrenteskatten for vannkraftverk til 2,5 pst.

Kalkulasjonsrente

Kommunenes eiendomsskatteinntekter fra kraftsektoren er blant annet avhengig av hvilken kalkulasjonsrente som benyttes til å beregne vannkraftverkenes verdi. En høy kalkulasjonsrente betyr lavere formuesverdi på vannkraftverkene, og dermed lavere eiendomsskatt. Kalkulasjonsrenten fastsettes av Finansdepartementet. I statsbudsjettet for 2013 ble det slått fast at regjeringen vil ta stilling til spørsmålet om fastsetting av kalkulasjonsrenten for årene etter 2013 i forbindelse med de ordinære budsjettprosessene. Nåværende regjering har ikke gjort noen slike vurderinger i forbindelse med sine budsjettfremlegg, og dagens rente på 4,5 pst. fremstår som høy sammenlignet med renteutviklingen for øvrig. Disse medlemmer vil be Finansdepartementet om å gjøre en vurdering av kalkulasjonsrenten som forutsatt i statsbudsjettet for 2013. Disse medlemmer ber samtidig om at det vurderes å utvide antall år som danner grunnlag for beregning av vannkraftverkenes verdi for å redusere risikoen for store svingninger i eiendomsskattegrunnlaget.

Arbeiderpartiets forslag til skatteopplegg for 2017

	Bokført (mill. kroner)
Økt formuesskatt	3890
Mer omfordelende trinnskatt	1777
Avskaffe skatteklasse II	233
Gjeninnføre 2015-regler for pendlerfradraget	-310

Øke fagforeningsfradraget til 4200 kroner	-65
Fjerne skatt på sluttvederlag	-48
Beholde muligheten til å avskrive BU-midler i landbruket	-12
Ikke åpne for jordbruksfradrag til aksjeselskap	0
Prisjustere jordbruksfradraget	-18
Fjerne jordbruksfradrag for pelsdyrhold	7
Heve normrenten for beregning av friinntekten i grunnrenteskatten for vannkraftverk til 2,5 pst.	0
Sum	5454

Et avgiftsopplegg som reduserer utslipp og trygger norske arbeidsplasser

Disse medlemmer foreslår et avgiftsopplegg som underbygger viktige satsinger på budsjettets utgiftsside, på klima/miljø, arbeidsplasser og folkehelse.

Bilavgifter

Disse medlemmer foreslår en omlegging av engangsavgiften som stimulerer til mer klima- og miljøvennlige valg, gjennom å øke CO2- og NOx-komponentene. Valg av bil låser oss til teknologi og utslippsnivå i mange år fremover, og det er derfor viktig å gjøre grep som påvirker kjøpsbeslutningen i miljøvennlig retning. Disse medlemmers mål er at nybilsalget i 2025 skal bestå av nullutslippskjøretøy. Det krever kraftige virkemidler i form av en tydelig favorisering av nullutslippskjøretøy i avgiftssystemet kombinert med en storstilt utbygging av ladeinfrastruktur og hydrogenfyllestasjoner som gjør overgangen mulig.

Disse medlemmer foreslår å øke CO_2-komponenten i engangsavgiften med 120 kroner per gram for alle biler med utslipp over 85 gram. NOx-komponenten foreslås økt med 10 pst. Med disse endringene følges regjeringen Stoltenberg IIs grønne omlegging av engangsavgiften opp. CO_2-utslippene fra nye biler ble redusert med om lag 30 pst. i perioden 2006–2013. 2025-målet forutsetter fortsatt klare fordeler ved å ha nullutslippsbil foran fossilbiler. Disse medlemmer støtter derfor ikke forslaget om redusert årsavgift for fossilbiler og innføring av halv årsavgift for elbiler. Regjeringen viser at de ikke har noen plan for å nå klimamålene når de gjør det rimeligere å eie forurensende biler og dyrere å eie nullutslippsbiler.

Tabell 6 Arbeiderpartiets forslag til modell for engangsavgift på personbiler mv. Avgiftsgruppe a

Egenvekt kr/kg		
	Første 200 kg	0
	Neste 1000 kg	27,19
	Neste 200 kg	67,74
	Neste 100 kg	211,7
	Resten	246,22
Motoreffekt kr/kg		
	Første 70 kW	0
	Neste 30 kW	125,59
	Neste 40 kW	363,67
	Resten	900,01
NO_X -utslipp, kr per mg/km		
		78,023

Egenvekt kr/kg	
CO_2-utslipp, kr per g/km	
Første 85 g/km	0
Neste 15 g/km	1034,7
Neste 30 g/km	1115,49
Neste 70 g/km	2805,98
Resten	3569,8

Netthandel

I budsjettet for 2015 ble grensen for avgiftsfri innførsel av varer hevet fra 200 til 350 kroner. Det vakte sterke reaksjoner i norsk handelsnæring. Grensen innebærer at varesendinger fra utlandet med verdi under 350 kroner er fritatt for merverdiavgift og eventuell toll og særavgifter. Dersom varen selges fra en norsk selger, påløper det på vanlig måte merverdiavgift og eventuelt særavgifter fra første krone. Dette gjelder også ved omsetning fra norske nettbutikker. Grensen på 350 kroner gir derfor en konkurranseulempe for norske bedrifter. Disse medlemmer foreslår å fjerne adgangen til avgiftsfri innførsel fra 1. april 2017. Forslaget vil bidra til å sikre norske arbeidsplasser og fjerne et stadig økende skattetap for staten.

Finansdepartementet har ikke sett seg i stand til å beregne provenyeffekten av forslaget fordi forsendelser under 350 kroner ikke registreres. Menon Business Economics la imidlertid frem en rapport i 2014 som beregnet skatteutgiften ved den daværende grensen på 200 kroner. Beregningen ble basert på tilgjengelig e-handelsstatistikk og den internasjonale «totaleffektsmodellen» (ITEM). Anslagene for omfanget av og utvikling i netthandel som Menon kom frem til, har senere blitt bekreftet i en omfattende rapport fra Norges Bank med data basert på faktiske transaksjoner fra SSB. Menon beregnet at 200-kronersgrensen reduserte merverdiinntektene alene med 1,3 mrd. kroner i 2014. I tillegg kom tapte ringvirkningsskatter og avgifter knyttet til tap av arbeidsplasser og lavere verdiskaping i handelsnæringen, av Menon anslått til å utgjøre om lag 1 mrd. 2014-kroner. Dette er imidlertid svært usikre beregninger som disse medlemmer velger ikke å inkludere i beregningen av provenyeffekt.

Økningen av grensen for avgiftsfri innførsel til 350 kroner, samt generell vekst i netthandel på om lag 15 pst. årlig, gjør at tapet i merverdiinntekter for staten i 2017 antagelig er langt høyere enn 1,3 mrd. kroner. Svakere kronekurs trekker i motsatt retning. Vårt anslag på 1,4 mrd. kroner i årseffekt for 2017 er allikevel konservativt. Med implementering fra 1. april 2017 gir forslaget en anslått merinntekt på 933 mill. kroner.

Disse medlemmer foreslår også at det bevilges 10 mill. kroner til etablering av en elektronisk innbetalingsordning for avgift ved handel i utenlandsk nettbutikk hos Skatteetaten.

Miljøavgifter

Miljøavgifter er et viktig virkemiddel for å stimulere til grønn omlegging av økonomien. Avgiftene reduserer etterspørselen etter miljøskadelige produkter, og opprettholder prinsippet om at forurenser skal betale. Gode og treffsikre avgifter gjør at utslipp kuttes der hvor det er mest effektivt. Lønnsomheten i å utvikle og ta i bruk mer miljøvennlig teknologi øker. Samtidig er det viktig å være oppmerksom på at avgiftene virker mest effektivt når de miljøvennlige alternativene faktisk eksisterer.

Effekten av å øke drivstoffavgiftene alene er relativt sett lav. Avgiftene må opp på et svært høyt nivå før de bidrar til å kutte utslipp i et omfang som monner, og i store deler av landet er kollektivtrafikk eller nullutslippsbiler fortsatt ikke et reelt alternativ. På denne bakgrunn foreslår disse medlemmer ingen ytterligere økning av veibruksavgiften på bensin ut over regjeringens forslag, mens vi opprettholder forslaget fra revidert nasjonalbudsjett for dieselavgiften for å redusere forskjellen mellom veibruksavgiften på bensin og diesel.

Disse medlemmer foreslår økninger i en rekke andre næringsrelaterte klimaavgifter, deriblant smøreoljeavgiften. Dette må ses i sammenheng med forslaget om et CO_2-fond for å stimulere til teknologiskifte i transportnæringen.

Arbeiderpartiets forslag til avgiftsopplegg for 2017:

	Bokført (mill. kroner)
Fjerne mva.-fritaket på netthandel	933
Omlegging av engangsavgiften	1124
Gå imot regjeringens forslag om redusert årsavgift	1220
Fjerne årsavgiften for elbiler	-55
15 øre økning i veibruksavgift på diesel	405
Reversere taxfree-endring fra revidert nasjonalbudsjett 2014	155
Halvere tobakkskvoten i taxfree-ordningen	325
Øke tobakksavgifter med 5 pst. utover prisjustering	260
Øke avgiften på HFK/PFK til 500 kr/tonn (mot foreslåtte 428 kr)	65
Øke grunnavgiften på mineralolje med 30 øre (til 1,963 kr/l)	320
5 pst. økning i CO_2-avgift på mineralske produkter	290
Øke svovelavgiften med 5 øre/l (til 18,6 øre)	5
Økt smøreoljeavgift med 5 pst. utover prisjustering til 2,28 kr/l	5
Sum	**5052**

3.2.21.2.3 Merknader fra Kristelig Folkeparti

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 21 settes til -1 002 761 535 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 8 449 000 000 kroner.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti øker miljøavgiftene for å vri produksjon og forbruk i grønn retning. Samtidig støtter vi regjeringens foreslåtte lettelser i selskapsskatt, inntektsskatt for personer og formuesskatten på arbeidende kapital. Dette grønne skiftet gir en dobbel gevinst: høyere og grønnere verdiskaping.

Dette medlem understreker at norsk økonomi går inn i en krevende periode som følge av lavere oljeinntekter og aldring av befolkningen. Samtidig vokser ulikhetene på grunn av globaliseringen og ny teknologi. Klimautfordringen må løses.

Derfor er det viktigere enn noen gang at vi prioriterer de skatteendringene som gir de største bidragene til verdiskaping og investeringer, som sikrer en god fordelingsprofil og som bidrar til et bedre klima og miljø. Dessuten vil Kristelig Folkeparti ha et skattesystem som støtter opp under viktige mål om et levende sivilsamfunn og en god folkehelse.

Grønt skatteskifte

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i likhet med grønn skattekommisjon (NOU 2015:15 Sett pris på miljøet) legger til grunn at det mest effektive virkemiddelet for å stimulere til grønn omlegging av økonomien er gjennom miljøavgifter. Slike avgifter sikrer at forurensning og negative miljøeffekter prises inn i innsatsfaktorene, produktene eller aktivitetene. Økt pris vil redusere etterspørselen etter miljøskadelige produkter og dermed redusere produksjonen.

Avgifter innebærer at forurenser betaler for skaden. Dette gir insentiver til å redusere utslipp, samtidig som det blir mer lønnsomt å utvikle og ta i bruk ny og mer miljøvennlig teknologi. Sammenliknet med alternative virkemidler har avgifter fordelene av at de gir mest miljø per krone og at de genererer avgiftsinntekter.

Kristelig Folkeparti er opptatt av å ha folk med oss i miljøarbeidet for å beholde folkelig støtte til grønne endringer over tid, og vi ønsker å ivareta landbruks- og distriktspolitiske målsettinger. Dette medlem foreslår ambisiøse grønne forslag på en rekke områder, men dette medlem ønsker for eksempel å gå mer skrittvis frem når det gjelder drivstoffavgiftene.

Dette medlem viser til at avgiftene på drivstoff er et område der det blant annet av distriktshensyn er krevende å gjennomføre betydelige økninger, og der fond à la NHOs forslag om CO_2-fond for næringstransport kan være aktuelt. Kristelig Folkeparti vil be regjeringen igangsette en prosess med berørte næringsorganisasjoner om etablering av en miljøavtale med CO_2-fond for næringslivets transporter og komme tilbake til Stortinget med sine vurderinger av mål og innretning i revidert nasjonalbudsjett 2017.

Dette medlem viser til at landbruket er et annet eksempel på et område der vi på grunn av målet om et aktivt landbruk i hele landet heller satser på tilskuddsordninger til grønn omstilling i stedet for avgiftsøkninger.

Når det gjelder bilavgiftene har Kristelig Folkeparti over lengre tid lagt størst vekt på å gjøre det dyrere å kjøpe nye, forurensende biler og billigere å kjøpe lavutslippsbiler og elbiler. På denne måten kan Kristelig Folkeparti bidra til at vi raskere får en grønnere bilpark med lavere utslipp. Dette gjør dette medlem også i år. Dette medlem foreslår å øke drivstoffavgiftene noe, men den største økningen gjør dette medlem i CO_2- og NO_x-komponenteten i engangsavgiften ved kjøp av ny bil. For å favorisere elbilene sterkere viderefører dette medlem dagens nivå på årsavgiften for fossile biler. Av samme grunn ser dette medlem behov for å reversere noe av favoriseringen av hybridbiler som ble innført for et par år siden, fordi mye tyder på av elbilsalget stagnerte til fordel for hybridbiler med større utslipp.

Dette medlem foreslår å øke elavgiften for å stimulere til energiøkonomisering. Dette medlem øker CO_2-avgiften for innenlandske flyreiser, fordi CO_2-utslipp fra fly gir et sterkere bidrag til klimaoppvarming enn utslipp på bakken. Dette medlem skjerper også miljøavgiftene på klimagassene HFK og PFK.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti følger opp anbefalingen fra grønn skattekommisjon om å utvide svovelavgiften til å omfatte kull og koks og utslipp fra raffinering. Ikke minst ber dette medlem regjeringen utrede en rekke nye avgifter som Grønn skattekommisjon tok opp i form av en rekke verbalforslag.

I sum foreslår dette medlem et grønt skatteskifte som gir større utslippsreduksjoner enn regjeringen, samtidig som dette medlem ikke går så langt at dette medlem svekker folks vilje til å gjøre grønne endringer over tid eller at dette medlem går på akkord med andre viktige hensyn til distriktene, primærnæringene eller næringslivet for øvrig.

Lettelser for bedrifter og frivilligheten

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti vil gjøre det lettere for bedrifter å drive forskningsprosjekter med godkjente forskningsinstitutt, derfor foreslår Kristelig Folkeparti å fjerne maksimal timesats i SkatteFUNN-ordningen.

Kristelig Folkeparti er opptatt av å styrke frivilligheten og la organisasjonene få beholde mer av egne midler. Dette medlem foreslår å øke gavefradraget, og å øke grensene for når organisasjonene må betale arbeidsgiveravgift.

Bedre sosial profil

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti foreslår en mer omfordelende trinnskatt for personer. Dessuten har vi sett at uførereformen har gitt negative utslag for mange uføre på kort tid. Derfor foreslår dette medlem i dette budsjettet å utvide overgangsperioden for reformen til 2021, slik at uføre som mottar barnetillegg og uføre med gjeld sitter igjen med mer de neste fem årene enn med dagens ordning. For 2017 betyr dette en skattelette for uføre med gjeld på til sammen 40 mill. kroner, mens kuttet i barnetillegget på utgiftssiden av budsjettet blir redusert med til sammen 2 mill. kroner.

Viktige endringer for landbruk og distrikt

Dette medlem understreker at Kristelig Folkeparti er opptatt av å stimulere til investeringer i landbruket og distriktene. Derfor vil dette medlem opprettholde skattefritaket for investeringstilskudd i distriktene. Dessuten styrker dette medlem pendlerfradraget i lys av økningene i drivstoffavgiftene. Kristelig Folkeparti kan heller ikke godta at jordbruksfradraget åpnes for aksjeselskap, med bakgrunn i erfaring fra andre land.

Formuesskatt

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti ser det som en viktig seier at det i regjeringens forslag ligger en reduksjon i formuesskatten på arbeidende kapital. Mange har sagt at en slik reduksjon ikke var mulig, men det var ikke riktig. Dette gir en viktig og målrettet reduksjon i formuesskatten for næringsdrivende, som kan bety mye spesielt for mindre bedrifter i distriktene. Dette medlem foreslår dessuten økt formuesskatt på sekundærboliger, for å gjøre det mindre lønnsomt å spekulere i bolig og dempe presset i boligmarkedet.

Finansskatt

Dette medlem viser til at finanssektoren i dag har unntak for merverdiavgift for de fleste finansielle tjenester, i motsetning til næringslivet for øvrig. Dette medlem mener at finansiell sektor bør beskattes som andre næringer. Unntaket for merverdiavgift for finansielle tjenester bidrar til en uheldig vridning av produksjon og forbruk mot disse tjenestene og bort fra andre, relativt sett dyrere, avgiftsbelagte varer og tjenester.

Dette medlem peker imidlertid på at det å innføre merverdiavgift for finansielle tjenester er komplisert og at regjeringen inntil videre har foreslått en ekstra skatt på arbeidsgiveravgift og overskudd. Førstnevnte kan gi uheldige utslag for sysselsettingen i banksektoren, kanskje særlig for sparebanker rundt om i landet. Derfor vil Kristelig Folke-

parti be regjeringen om å legge til rette for at hele finansskatten ilegges overskudd, utformet som en terminskatt der innbetaling skjer i inntektsåret.

350-kronersgrensen for avgiftsfri import

Dette medlem viser til at varesendinger fra utlandet med verdi under 350 kroner er fritatt for merverdiavgift og eventuell toll og særavgifter. Dersom varen selges fra norsk selger, påløper det på vanlig måte merverdiavgift og eventuelt særavgifter fra første krone. Dette gjelder også ved omsetning fra norske nettbutikker. Grensen på 350 kroner gir derfor en konkurranseulempe for norske næringsdrivende.

Kristelig Folkeparti har kommet til at vi ikke lenger kan ha et slikt avgiftsfritak – særlig ikke i en tid da vi mer enn noen gang trenger arbeidsplasser for unge uten høyere utdanning, slik norsk handelsnæring kan tilby.

Folkehelse

Dette medlem understreker at samfunnets kostnad ved bruk av alkohol og tobakk bedre bør gjenspeiles i prisene på produktene. Derfor foreslår dette medlem å øke avgiftene med 5 pst. på alkohol og 10 pst. for tobakk. Dette medlem foreslår å reversere endringen i taxfree-kvoten om å veksle inn tobakk i alkohol, som i praksis har medført et betydelig økt taxfree-salg av alkohol på bekostning av Vinmonopolet.

Samlede skatte- og avgiftsendringer

Endringene gir en netto skatteøkning sammenliknet med regjeringens forslag på 8,5 mrd. kroner bokført og 9,3 mrd. kroner bokført. Dette gir handlingsrom for å løfte skole og familie i større grad enn regjeringen, samtidig som det gir oss en mulighet til å begrense oljepengebruken sammenliknet med regjeringens forslag med om lag 200 mill. kroner.

3.2.21.2.4 Merknader fra Senterpartiet

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 21 settes til -1 002 216 535 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 7 904 000 000 kroner.

Balanse, trygghet og stabilitet

Dette medlem fremholder at et viktig mål med skattepolitikken er å finansiere velferdsstaten og videreutvikle sterke samfunnsinstitusjoner som gir enkeltmennesket trygghet og muligheter til selvutfoldelse og til å skape gode liv. Samtidig er det viktig å finne riktig balanse mellom behovet for fellesskapsløsninger og hensynet til å unngå unødvendig byråkrati og skattebyrder for enkeltmennesker og bedrifter.

Dette medlem påpeker at stabilitet og langsiktighet kanskje er den kvaliteten ved et skattesystem som er viktigst for at enkeltmennesker og bedrifter skal ha mulighet til å planlegge og utvikle sine liv og sin virksomhet på en mest mulig hensiktsmessig måte. Dette medlem viser til at Senterpartiet legger vekt på gode og trygge rammebetingelser for næringsliv og privatpersoner i skattepolitikken. Dette medlem ønsker å bruke finanspolitikken for å sikre stabil økonomisk utvikling, høy sysselsetting, bærekraftig ressursutnyttelse og gode og stabile vilkår for næringslivet på tvers av konjunkturene. Den offentlige pengebruken skal være nøktern og ansvarlig, samtidig som det skal være rom for å bruke finanspolitikken for å jevne ut konjunkturene og motvirke uønskede svingninger i økonomien. Dette medlem mener at man skal bruke ekstra statlige midler i nedgangskonjunkturer, men er skeptisk til at regjeringen i for liten grad målretter pengebruken mot effektive tiltak i de områdene som i dag er berørt av krisen i oljebransjen. I Senterpartiets alternative budsjett foreslås derfor en ekstra sysselsettingspakke med over 4 mrd. kroner i arbeidsplasskapende tiltak og 3 mrd. kroner i arbeidsplasskapende skattelettelser. Senterpartiets politikk vil sikre høy sysselsetting over tid og redusere sjansen for langvarig ledighet for enkeltindividet, samtidig som den og minsker risikoen for næringslivet.

Enklere og mindre byråkratisk

Dette medlem påpeker at dagens skatte- og avgiftssystem er komplisert og vanskelig å trenge inn i både for personer og virksomheter. Senterpartiet mener enkelhet og forståelighet er en kvalitet i seg selv. Det er et demokratisk poeng at skatte- og avgiftssystemet skal være gjennomsiktig og forståelig for folk flest. Partiet vil jobbe systematisk for at skattesystemet skal bli enklere. De siste års utvikling mot mer digitaliserte og brukervennlige tjenester, for eksempel gjennom forhåndsutfylling av selvangivelsen og nye leveringsmuligheter, er en utvikling Senterpartiet ønsker velkommen. Dette medlem presiserer at Senterpartiet ønsker at forenklingen i rapporteringssystemene skal fortsette. Samtidig er det viktig at brukerne fortsatt får service og veiledning fra Skatteetaten i sine nærmiljø. Særlig for mindre virksomheter er det uheldig når avstanden til skattekontoret og den ekspertisen som finnes der, øker. Dette medlem går derfor imot regjeringens planlagte nedlegging av halvparten av landets skattekontorer. Partiet mener at mulighetene digitaliseringen gir, bør brukes til å gi folk bedre tjenester – ikke lengre reisevei. Opprettholdelsen av skattekontorene kan skje uten at dette innebærer høyere kostnader for skattebetalerne. Dettes medlems løsning sikrer bedre tjenester til samme kostnad som regjeringens.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen stanse den planlagte nedleggingen av nesten halvparten av landets skattekontorer og i stedet komme tilbake til Stortinget på egnet måte med en plan for hvordan Skatteetaten kan gi publikum best mulige tjenester lokalt og digitalt.»

Vekstkraftige bedrifter

Dette medlem minner om at navet i den norske økonomien er tusener av små og mellomstore bedrifter (SMB) som finnes over hele landet. 90 pst. av norske virksomheter har færre enn ti ansatte. De utgjør grunnfjellet i næringslivet og sørger for arbeidsplasser til tusenvis av nordmenn i hele landet. Store ideer begynner gjerne i det små, og det er også i de små bedriftene potensialet for innovasjon og nyskaping er størst.

Dette medlem ønsker å tilrettelegge for en rik, mangfoldig og vekstkraftig SMB-sektor i fremtiden. Dette er ikke bare mulig, men helt nødvendig for at Norge skal klare å gjennomføre den omstillingen som må komme når olje- og gassproduksjonen reduseres i tiårene som kommer.

Dette medlem fremholder at Senterpartiet vil tilrettelegge for fremtidens næringsliv ved å gjøre det enklere å starte og drive sin egen bedrift. Nedturen i petroleumsbransjen har medført en betydelig økning i bedriftsetableringer, blant annet i Rogaland. Men potensialet for nyetableringer er stort. Dessverre vegrer mange seg for å starte for seg selv, blant annet fordi man opplever det som komplisert og risikabelt å etablere en bedrift. I Senterpartiets alternative statsbudsjett for 2017 reduseres usikkerheten ved bedriftsetablering ved betydelig å forbedre pensjonsordningen for selvstendig næringsdrivende.

Dette medlem foreslår også å droppe den ekstra arbeidsgiveravgiften for finansnæringen som regjeringen ønsker å innføre. Dette grepet vil sikre tusener av SMB-bedrifter fortsatt tilgang til finansiering og rådgivning fra sin lokalbank. Forskning viser at tilgangen på lån og rådgivning fra lokale banker er avgjørende for fremveksten av oppstartsbedrifter og de arbeidsplassene disse skaper.

Dette medlem prioriterer også å videreføre de viktige startavskrivningene, som regjeringen nå foreslår å avvikle. Dette medlem minner om at partiet også forbedrer andre avskrivningsordninger. Dette er viktige grep for å sikre fortsatt høyt investeringsnivå i norsk næringsliv og for å øke produktiviteten, særlig i mindre bedrifter.

Dette medlem foreslår også å redusere trygdeavgiften for selvstendig næringsdrivende, øke jordbruks-, fisker- og sjømannsfradragene og redusere verdsettingen av driftsmidler til 80 pst. i formuesskatten.

For å sikre likeverdige og rettferdige konkurransevilkår for gründere og arbeidstakere innen handelsnæringen foreslår dette medlem dessuten å fjerne det særlige fritaket for merverdiavgift som utenlandske bedrifter i dag får på fjernsalg av varer med verdi under 350 kroner. Dette vil skape tusenvis av arbeidsplasser i Norge og innebære økte inntekter for norske bedrifter og arbeidstakere og det norske fellesskapet.

For å sikre konkurranseevnen til eksportindustrien foreslår dette medlem å redusere oljepengebruken med 2 mrd. kroner.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen innføre SMB-rabatt i kapitaldekningskravene for å styrke finansieringen av SMB-bedrifter.»

«Stortinget ber regjeringen utrede hvordan man ved bruk av anbudskriterier kan øke det offentliges innkjøp av varer og tjenester produsert i Norge.»

«Stortinget ber regjeringen utrede småbedriftenes kår og hvordan man fra myndighetenes side kan legge til rette for innovasjon og vekst i SMB-sektoren.»

Skattelettelser til folk flest

Dette medlem påpeker at Senterpartiet ønsker at folk flest skal få ta del i gevinstene av den effektiviseringen som digitalisering og ny teknologi innebærer for offentlig sektor og samfunnet generelt. Vi vet at forskjellene mellom fattig og rik øker, også i Norge, blant annet som følge av økt automatisering og høy innvandring. Dette medlem ønsker å løse dette primært gjennom en aktiv og fremtidsrettet arbeidslivs- og næringspolitikk og en restriktiv innvandringspolitikk, men mener også at skattesystemet kan ha en viktig omfordelende effekt. I partiets alternative statsbudsjett reduserer Senterpartiet skatten for alle som tjener mindre enn rundt 750 000 kroner. De som har høy formue og god inntekt, må derimot bidra noe mer. Det mener Senterpartiet er rimelig og nødvendig for at fellesskapet og velferdsstaten skal være i stand til å løse viktige fellesoppgaver også i fremtiden.

Dette medlem minner om at velferdsstaten står overfor en rekke utfordringer. Regjeringens usolidariske arbeidslivspolitikk og manglende vilje til å motvirke sosial dumping som blant annet presses frem gjennom EØS-regelverket, gjør at fagforeninger er viktigere enn noensinne for å sikre norske arbeidstakere gode arbeidsvilkår. Dette medlem viser til at Senterpartiet foreslår å heve fagforenings-

fradraget til 4 500 kroner i sitt alternative budsjett. Samtidig presser økte boligpriser i sentrale områder unge familier til å bli pendlere. Pendlerne har fått massive skatteskjerpelser i denne regjeringsperioden. Dette medlem foreslår å reversere dette gjennom å styrke pendlerfradraget med mer enn en halv mrd. kroner i årets budsjett. Dette vil særlig komme lavtlønte til gode.

Flypassasjeravgiften

Dette medlem erkjenner at det er flertall for en flypassasjeravgift. Senterpartiet er mot avgiften slik den nå er utformet. Den er belastende for flynæringen, rammer marginale ruter, har medført nedleggelse av Rygge, rammer distriktene og har liten eller ingen miljøeffekt.

Dette medlem mener at en avgift må utformes på en måte som belønner fly med lave utslipp, sørger for fullest mulig fly på de store flyrutene i Norge og ikke rammer distriktsrutene. Det må også tas hensyn til at ruter ut av EØS ikke er underlagt kvotesystem. Dette medlem foreslår å redusere avgiften med 300 mill. kroner sammenlignet med regjeringens forslag.

Dette medlem ber regjeringen utrede en ny modell for flypassasjeravgift som gir miljøeffekt og som ikke rammer flytilbudet i distriktene.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge om flypassasjeravgiften og utforme den på en måte som belønner fly med lave utslipp, sørger for fullest mulig fly på de store flyrutene i Norge og ikke rammer distriktsrutene. Det må også tas hensyn til at ruter ut av EØS ikke er underlagt kvotesystem.»

Grønne grep som virker

Dette medlem påpeker at regjeringen påfører vanlige folk avgifter for å finansiere skattelettelser til de aller rikeste. Mange av avgiftene presenteres som såkalte «grønne avgifter», men uten at de har dokumentert effekt hverken på miljø eller klima. Senterpartiet går imot avgifter som straffer folk for å ha dårlig råd eller for å bo der de bor. Økningene i bensin- og dieselavgiftene som regjeringen foreslår, er skadelige for næringslivet og urettferdige for folk som ikke har mulighet til å ta tog eller buss. Man får ikke grønt skifte av rød bunnlinje, og avstanden til nærbutikken blir ikke mindre av at man må betale mer for å komme dit. Senterpartiet holder derfor avgiftene på dagens nivå i sitt alternative budsjett. I stedet for pisk, som regjeringen hittil har brukt nesten tre ganger så ofte som gulrot, ønsker Senterpartiet å gi positive insentiver til å velge grønnere. Dette medlem ønsker å tilrettelegge for bruk av kollektive transportmidler for folk flest ved å satse på en storstilt utbygging av pendlerparkering ved kollektivknutepunkter og å gjeninnføre øremerkede midler til kollektivtransport i distriktene.

Dette medlem påpeker at Senterpartiet i sitt alternative budsjett tar et langt steg mot et grønnere Norge med små forskjeller, mangfoldige tjenester nær folk og et sterkt og vekstkraftig næringsliv.

3.2.21.2.5 Merknader fra Venstre

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt alternative statsbudsjett for 2017 foreslår at ramme 21 settes til 995 267 035 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 954 500 000 kroner.

Dette medlem viser til at Venstres helhetlige forslag til statsbudsjett for 2017 tar utgangspunkt i budsjettforslaget fra regjeringen Solberg, jf. Prop. 1 S (2016–2017), samt tilleggsproposisjoner 1–5. Konkrete endringer på rammeområde 21 i forhold til disse dokumentene følger av omtale og tabeller under.

Dette medlem viser til at Venstres overordnede mål i skattepolitikken er et grønt skatteskifte, hvor skattesystemet brukes aktivt til å stimulere arbeid og arbeidsplasser, utvikling, investering og eierskap i norske bedrifter og til å premiere miljøvennlig adferd. Konkret betyr det lavere skatt på arbeid, eierskap og bedrifter, skattestimuli for å gjøre miljøvennlige valg og økte miljøavgifter. Skatter og avgifter er et viktig politisk virkemiddel for å styre adferd som etter dette medlems syn i alt for liten grad har blitt brukt de siste årene.

Dette medlems hovedprioriteringer i skatteopplegget for 2017 er et grønt skatteskifte og at skattesystemet aktivt brukes til å stimulere arbeid og arbeidsplasser, utvikling, investering og eierskap i norske bedrifter. Samlet foreslår dette medlem et skatte- og avgiftsopplegg som innebærer en netto skatteskjerpelse på om lag 950 mill. kroner bokført og en skattelettelse på 2,5 mrd. kroner påløpt i forhold til regjeringens forslag til statsbudsjett for 2017. Forskjellen mellom bokført og påløpt kommer som følge av at en rekke av forslagene til lettelser for næringslivet først får full effekt i 2018 som følge av at skatteinnbetalingen fra næringslivet skjer etterskuddsvis. Samlet vil det likevel være en netto bokført skattelettelse i forhold til 2016 på om lag 1,5 mrd. kroner.

Grønt skatteskifte

Dette medlems overordnede mål i skattepolitikken er et grønt skatteskifte, hvor skattesystemet brukes aktivt til å stimulere til arbeid og arbeidsplasser, utvikling, investering og eierskap i norske bedrifter og til å premiere miljøvennlig adferd. Konkret betyr det lavere skatt på arbeid, eierskap og bedrifter,

skattestimuli for å gjøre miljøvennlige valg og økte miljøavgifter. Eller for å bruke ekspertutvalget for grønn konkurransekrafts formuleringer:

«Det vi vil ha mindre av, skal skattes mer. Det vi vil ha mer av, skal skattes mindre.»

Det er ingen tvil om at skatter og avgifter er et viktig politisk virkemiddel for å styre adferd. Også i klimapolitikken. Det slår regjeringen selv fast. En rekke steder i ulike dokumenter knyttet til statsbudsjettet for 2017 slår nettopp regjeringen fast at det viktigste virkemiddelet i klimapolitikken er avgifter.

Dette medlem viser til at det etter forslag fra Venstre ble det i 2014 satt ned en ny Grønn skattekommisjon. Kommisjonen la fram sine anbefalinger i desember 2015, og regjeringen har gjentatte ganger vist til dette arbeidet som påskudd for ikke å gjøre noe mer aktivt for å vri skattepolitikken i grønnere retning. Det er med stor undring dette medlem kan konstatere at regjeringen ikke ønsker å følge opp anbefalingene fra Grønn skattekommisjon med en egen sak til Stortinget, men avspiser hele utredningen med 2 siders uforpliktende kommentarer i statsbudsjettdokumentene for 2017.

For dette medlem handler et grønt skatteskifte både om å gi skatte- og avgiftslettelser for å belønne miljøvennlig valg og om skatte- og avgiftsskjerpelser for å sette en pris på utslipp og følge prinsippet som «alle» er enige om, nemlig at forurenseren skal betale.

Konkret foreslår dette medlem følgende endringer i et grønt skatteskifte:

Grønt skatteskifte	**Bokført (mill. kroner)**	**Påløpt (mill. kroner)**
Innføre et nytt miljøfradrag etter canadisk modell på 5 000 kr for alle personlige skatteytere (arbeidstakere og pensjonister)	-3375,0	-4225,0
Endre reisefradraget slik at bunnbeløpet opprettholdes på 22 000 kroner ved bruk av bil, men reduseres til 15 000 ved bruk av kollektivtransport	-100,0	-120,0
Skattefradrag, energieffektiviseringstiltak i egen bolig, inntil 50 000 kr per bolig	-260,0	-350,0
Skattefritak for arbeidsgiverfinansiert månedskort (kollektivtransport)	-2000,0	-2500,0
Økte avskrivningssatser saldogruppe c til 25 pst. Saldogruppe c gjelder lastebiler, vogntog, varebiler, busser mv.	-30,0	-130,0
Øke avskrivningssatsen for maskiner med 5 pst. under forutsetning av investeringen har påvist miljøeffekt og medfører økt energieffektivisering	-50,0	-100,0
Gå mot regjeringens forslag om å øke grunnrenteskatten med 1,3 prosentenheter for vannkraftproduksjon	0,0	-125,0
Ekstra jordbruksfradrag på 20 000,- for bønder som driver eller legger om til økologisk produksjon	-1,5	-1,5
SkatteFUNN: Ekstra kriterium for fradrag for FoU knyttet til klima, miljø og energieffektivisering på hhv. 2 mill. kroner for bedriftsintern støtte og 4 mill. kroner for bedriftsekstern støtte	0,0	-3,0
Innføre nullsats på moms for reiser med kollektivtransport (unntatt flyreiser)	-750,0	-800,0
Fjerne årsavgiften for elbiler (og dermed også gå mot regjeringens forslag om opptrapping de neste årene)	-55,0	-55,0
Innføre fritak for omregistreringsavgift for elbiler	-40,0	-55,0
Innføre en flat omregistreringsavgift på alle personbiler på 1 500 kroner	-700,0	-700,0
Innføre fritak for elavgift for elektrisitet brukt som drivstoff i ferger, skip, lastebiler, busser og landstrøm (for båter)	-1,0	-1,0
Innføre fritak for elavgift for ladestasjoner til el-biler	-40,0	-55,0
Sum reduserte grønne skatter og avgifter	*-7402,5*	*-9220,5*
Gå mot regjeringens forslag om å øke satsene i reisefradraget	60,0	75,0
Øke CO_2-komponenten med 25 pst. for biler med utslipp over 200 g/km	150,0	150,0
Senke nedre knekkpunkt i CO_2-komponenten i engangsavgiften fra 85 til 70 g/km	1200,0	1330,0

Grønt skatteskifte	Bokført (mill. kroner)	Påløpt (mill. kroner)
Heve CO_2-komponenten i engangsavgiften for avgiftsgruppe C (campingbiler m.m.) til samme nivå som gjelder for personbiler	90,0	100,0
Øke satsen i engangsavgiften for NO_x-utslipp med 25 pst.	80,0	90,0
Ilegge samme NOx-komponent i engangsavgiften for hhv. varebiler (gruppe b) og campingbiler (gruppe c) som for personbiler	49,0	55,0
Øke vektfradraget i engangsavgiften med 25 pst. for biogasskjøretøy	0,0	0,0
Endre vektfradraget i engangsavgiften for ladbare hybridbiler	0,0	0,0
Redusere vektfradraget for ikke ladbare hybridbiler til 5 pst.	55,0	60,0
Gå mot regjeringens forslag om å redusere årsavgiften	1220,0	1220,0
Økt veibruksavgift på bensin med 35 øre per liter	270,0	300,0
Økt veibruksavgift på autodiesel med 65 øre	1800,0	1950,0
Oppheve avgiftsfritak for diesel til båtmotorer	34,0	37,0
Trappe opp omsetningskravet for biodrivstoff til 20 pst. i 2020	0,0	0,0
Omsetningskravet for biodrivstoff utvides til å gjelde all omsetning av drivstoff i Norge	0,0	0,0
Innføre en gjennomgående CO_2-avgift på 500 kr per tonn	1142,0	1228,0
Økt avgift på klimagassene HFK/PFK tilsvarende CO_2-avgift på 500 kr per tonn	57,5	65,0
Endre grunnavgiften på drikkevareemballasje til en avgift på materialbruk som graderes etter innholdet av nytt ikke-fornybart råstoff	0,0	0,0
Ny miljøavgift på plast	200,0	240,0
Ny miljøavgift på deponi av gruveavfall	400,0	400,0
Påslag på nettariffen med 1 øre/kWh	630,0	630,0
Gjennomgå hele skatteleggingen av petroleumssektoren og tilpasse denne til Paris-avtalen	0,0	0,0
Sum reduserte grønne skatter og avgifter	*7437,5*	*7930,0*
Sum grønt skatteskifte	**35,0**	**-1290,5**

Skatt på lønn og pensjon

Skatter og avgifter bringer inntekter til stat og kommune for å løse offentlige oppgaver og finansiere gode velferdstilbud. Dette skal skje samtidig som man i minst mulig grad bremser verdiskaping. I tillegg er skatt et politisk virkemiddel for å påvirke atferd og utjevne inntekt. Skatte- og avgiftssystemet skal belønne arbeid. Dette medlem vil gi mest skattelette til dem som har de laveste inntektene. Den enkleste måten å gjøre dette på er å ha et fradrag i bunn av inntekten som kommer alle til gode, men som har størst effekt for dem med lave og moderate inntekter og endringer i regjeringens forslag til trinnskattemodell som stimulerer det samme. Skattepolitikken må stimulere arbeidslinjen.

Dette medlem viser til at regjeringen i fjor la fram en ny trinnskattemodell i tråd med anbefalingene fra Scheel-utvalget. Regjeringen har gjort tilpasninger i denne i forslaget til budsjett for 2017 for å redusere kostnadene som følger av at den generelle skattesatsen reduseres fra 25 til 24 pst. Det er en modell dette medlem støtter prinsippene bak, og som også ligger til grunn for Stortingets skatteforlik. Dette medlem mener imidlertid at modellen kan gjøres bedre, enklere og gi høyere lettelser for de med moderate og lave inntekter.

Dette medlem foreslår derfor følgende endringer i forhold til regjeringens opprinnelige modell for trinnskatt, minstefradrag, personfradrag og trygdeavgift:

Skatteart	Regjeringen	Venstre
Trinnskatt, trinn 1	Innslagspunkt 166 100, sats 0,93 pst.	Utgår
Trinnskatt, trinn 2	Innslagspunkt 230 950, sats 2,41 pst.	Innslagspunkt 300 000, sats 2,5 pst.
Trinnskatt, trinn 3	Innslagspunkt 580 650, sats 11,52 pst.	Innslagspunkt 580 000, sats 12 pst.
Trinnskatt, trinn 4	Innslagspunkt 934 050, sats 14,52 pst.	Innslagspunkt 900 000, sats 15 pst.
Minstefradrag	Maksimalt beløp 94 750, øvre sats 44 pst.	Maksimalt beløp 95 000, øvre sats 50 pst.
Personfradrag	Beløp 53 250	Beløp 55 000
Miljøfradrag	0	Beløp 5 000,-
Trygdeavgift	Sats: 8,2 pst.	Sats 8,5 pst.

Sammen med forslaget om et nytt miljøfradrag på 5 000 kroner for alle vil disse endringene medføre en skattelette i forhold til regjeringens forslag på alle inntekter under 800 000 kroner, men som det framgår av tabellen under klart mest for inntekter mellom 200 000 og 400 000 som vil få en netto skattelettelse på rundt 2 500 kroner. Tilsvarende blir det en skatteskjerpelse for inntekter over 900 000 kroner.

Utslag i skatt Venstres vs. regjeringens opplegg for 2017, ulike inntekter

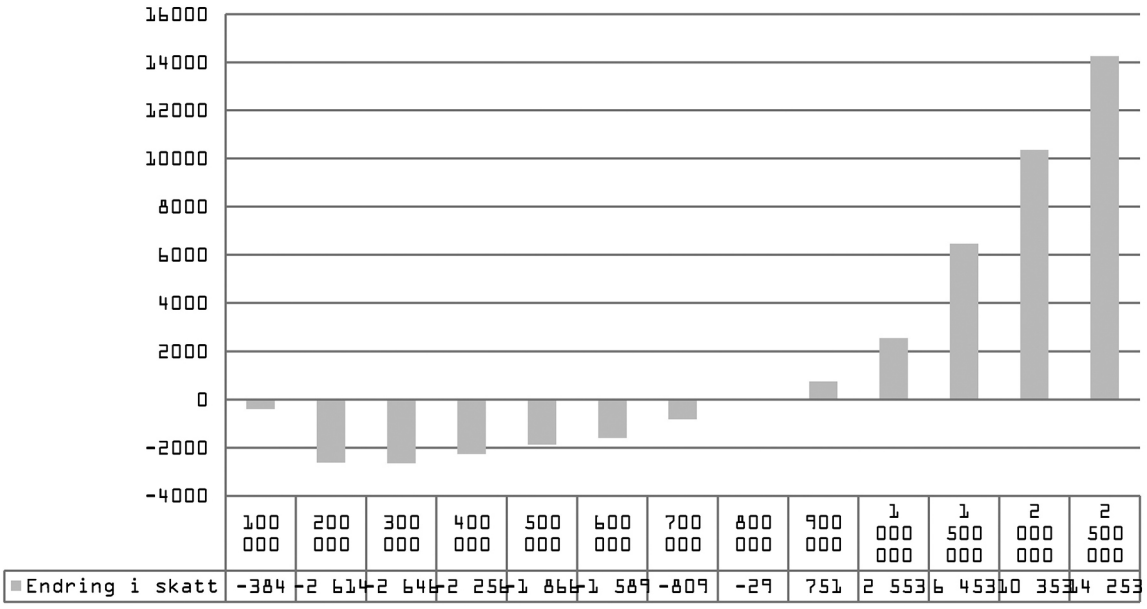

Samlet foreslår dette medlem en skattelette i lønns- og pensjonsinntekt på om lag 3,3 mrd. kroner bokført, og 4,2 mrd. kroner påløpt i forhold til regjeringens opprinnelige forslag til statsbudsjett for 2017.

Konkret foreslår dette medlem følgende endringer når det gjelder skatt på inntekt og pensjon (negative tall = skattelette):

Tekst	Bokført (mill. kroner)	Påløpt (mill. kroner)
Økt minstefradrag lønnsinntekt til 95 000 kr og økt prosentsats til 50 pst.	-564,0	-705,0
Innføre et nytt miljøfradrag etter canadisk modell på 5 000 kr for alle personlige skatteytere (arbeidstakere og pensjonister)	-3375,0	-4225,0
Øke fradraget for enslige forsørgere tilsvarende personfradraget i skatteklasse 1	-30,0	-40,0
Avvikle skatteklasse 2	233,0	291,0
Endre regjeringens trinnskattesystem som innebærer en bedre sosial profil	-2440,0	-3050,0

Tekst	Bokført (mill. kroner)	Påløpt (mill. kroner)
Heve grensen for å betale trygdeavgift (frikortgrensen) til 59 650 (dvs. teknisk 60 000)	-70,0	-85,0
Øke skattepliktig fordel av kjøp av aksjer i egen bedrift til 5 000 kr	-20,0	-25,0
Heve maksimalt fradrag for innbetaling til individuell pensjonssparing til 30 000 kr	-60,0	-75,0
Øke beløpsgrensen for skattefri inntekt (lønnsoppgaveplikt) til 3 000 kr	-60,0	-75,0
Gå mot regjeringens forslag om å øke satsene i reisefradraget	60,0	75,0
Endre reisefradraget slik at bunnbeløpet opprettholdes på 22 000 kroner ved bruk av bil, men reduseres til 15 000 ved bruk av kollektivtransport	-100,0	-120,0
Skattefradrag, energieffektiviseringstiltak i egen bolig, inntil 50 000 kr per bolig	-260,0	-350,0
Skattefritak for arbeidsgiverfinansiert månedskort (kollektivtransport)	-2000,0	-2500,0
Fjerne rentefradraget for kredittkortgjeld og forbrukslån	800,0	1000,0
Stramme inn ordningen med fritak for gevinstbeskatning ved boligsalg	100,0	100,0
Fagforeningskontingent reduseres til 2005-nivå	440,0	550,0
Flatt foreldrefradrag 21 500 kr	0,0	0,0
Økte skatteinntekter som følge av 2 000 færre AFP-pensjonister og 2 500 flere fra dagpenger til arbeid	515,5	635,0
Hevet trygdeavgift, lønnsmottakere til 8,5 pst.	3470,0	4330,0
Økt trygdeavgift AFP fra 5,1 til 6,0 pst.	55,0	70,0
Sum skattelette lønns- og pensjonsinntekt	**-3305,5**	**-4199,0**

Dette medlem viser til at lettelsene i lønns- og pensjonsinntekt inngår i et helhetlig grønt skatteskifte i Venstres forslag til statsbudsjett for 2017. Alle med normal inntekt kommer i utgangspunktet ut med en samlet skattelette i Venstres forslag inkludert økte miljøavgifter og øvrige skatte- og avgiftsendringer uten atferdsendring. Legges livsstilen om i en sunnere og mer miljøvennlig retning, vil netto skattelette kunne bli vesentlig høyere. Under følger tre type-eksempler på utslagene av skatte- og avgiftsendringer i Venstres forslag til statsbudsjett for 2017:

Eksempel 1 – Kjernefamilie i by:

Familie bosatt i Oslo hvor begge er i arbeid. Far tjener 500 000, er ansatt i offentlig sektor, er fagorganisert og får arbeidsgiverbetalt månedskort. Mor tjener 700 000, jobber i «fritt yrke», er ikke fagorganisert. Ingen røyker. Familien har to barn i barnehage/SFO. Kjører dieselbil 12 000 km årlig. Bor i 120 kvm rekkehus som varmes med strøm. Alle beløp i kroner (negative tall = skattelettelse):

Lavere inntektsskatt (inkl. miljøfradrag)	-2 675,0
Økt dieselavgift[1]	819,0
Økt elavgift[2]	219,0
Redusert fagforeningskontingent	492,0
Skattefritak, månedskort	-1 870,0
Lavere moms på frukt og grønt og kollektivtransport[3]	-500,0
Økte tobakksavgifter	0
Flatt foreldrefradrag	-323,0
Samlet skattelette – eksempel 1: Kjernefamilien	**-3 838,0**

1) Baseres på et forbruk på 0,65 liter per mil.
2) Baseres på et snittforbruk av tilsvarende bolig
3) Baseres på et forbruk tilsvarende SIFOs referansebudsjett og snittforbruk av frukt og grønt. For kjernefamilie i storby med bil og arbeidsgiverbetalt månedskort er det i mindre grad lagt inn lettelse pga av nullsats i moms på kollektivtransport enn for enslig forsørger uten bil.

Eksempel 2 – Familie i distrikt:

Familie bosatt i Distrikts-Norge hvor begge er i arbeid. Begge tjener ca. 500 000. Begge er fagorganisert, én røyker ca. 10 sigaretter om dagen. Familien har tre barn i barnehage/SFO-alder. Kjører dieselbil 20 000 km årlig. Bor i enebolig på 150 kvm som varmes med strøm. Alle beløp i kroner (negative tall = skattelettelse):

Lavere inntektsskatt (inkl. miljøfradrag)	-3 732,0
Økt dieselavgift	1 200,0
Økt elavgift	275,0
Redusert fagforeningskontingent	984,0
Skattefritak, månedskort	0,0
Lavere moms på frukt og grønt og kollektivtransport	-700,0
Økte tobakksavgifter	546
Flatt foreldrefradrag	-2172,0
Samlet skattelette – eksempel 1: Kjernefamilien	**-3 599,0**

Eksempel 3 – Enslig forsørger:

Enslig forsørger, med ett barn i barnehage. Ingen bil. Inntekt 450 000, røyker 10 om dagen. Bor i 70 kvm leilighet i Stavanger. Alle beløp i kroner (negative tall = skattelettelse):

Lavere inntektsskatt (inkl. miljøfradrag)	-2 100,0
Økt dieselavgift	0
Økt elavgift	127,0
Redusert fagforeningskontingent	0
Skattefritak, månedskort	0
Lavere moms på frukt og grønt og kollektivtransport	-750,0
Økte tobakksavgifter	546,0
Flatt foreldrefradrag	0
Økt fradrag for enslige forsørgere	-323,0
Samlet skattelette – eksempel 2: Enslig forsørger	**-2 500,0**

En enslig forsørger som tjener 450 000 vil i tillegg få en reduksjon i barnehageutgiftene opp mot 15 000 kroner som følge av dette medlems forslag til statsbudsjett for 2017.

Skattelette for arbeid, næringsliv og arbeidsplasser

Dette medlem støtter regjeringens forslag om å redusere satsen i skattesystemet fra 25 til 24 pst. Dette medlem foreslår imidlertid flere forslag om andre og mer målrettede skattelettelser for å stimulere til arbeid, næringsvirksomhet og arbeidsplasser. Disse forslagene inngår i et helhetlig grønt skatteskifte.

Konkret foreslår dette medlem følgende endringer når det gjelder skatt på næringsliv i 2017 (negative tall = skattelette):

Tekst	Bokført (mill. kroner)	Påløpt (mill. kroner)
Økte avskrivningssatser saldogruppe c til 25 pst. Saldogruppe c gjelder lastebiler, vogntog, varebiler, busser mv.	-30,0	-130,0
Økte avskrivningssatser saldogruppe d til 25 pst. Saldogruppe d gjelder inventar, maskiner, personbiler mv.	-590,0	-2300,0
Øke avskrivningssatsen for maskiner med 5 pst. under forutsetning av at investeringen har påvist miljøeffekt og medfører økt energieffektivisering	-50,0	-100,0
KapitalFUNN-ordning basert på svensk investeraravdragordning	0,0	-500,0
Innføre rett til minstefradrag for selvstendig næringsdrivende som alternativ til fradrag for kostnader	-610,0	-610,0
Endre regjeringens forslag til finansskatt fra økt arbeidsgiveravgift på 5 pst. til en modell med terminskatt på overskudd (etter modell for oljeskatt)	0,0	0,0
Gå mot regjeringens forslag om å øke grunnrenteskatten med 1,3 prosentenheter for vannkraftproduksjon	0,0	-125,0
Ekstra jordbruksfradrag på 20 000,- for bønder som driver eller legger om til økologisk produksjon	-1,5	-1,5
Gå mot regjeringens forslag om å fjerne skattefritaket for investeringstilskudd	-12,0	-12,0
Fjerne jordbruksfradrag for pelsdyrnæringen	7,0	7,0
Øke fiskerfradraget til 300 000 kr, sats 41 pst.	-150,0	-150,0
Øke bunnfradraget i jordbruksfradraget til 70 000 kroner og øvre grense til 183 000	-55,0	-55,0
Øke sjømannsfradraget til 100 000 kr og satsen til 35 pst.	-62,0	-78,0
SkatteFUNN: Fjerne ordningen om maksimal timesats på 600 kroner	0,0	-350,0
SkatteFUNN: Fjerne begrensningen på antall timer egne ansatte kan godskrive ordningen	0,0	-5,0
SkatteFUNN: Ekstra kriterium for fradrag for FoU knyttet til klima, miljø og energieffektivisering på hhv. 2 mill. kroner for bedriftsintern støtte og 4 mill. kroner for bedriftsekstern støtte	0,0	-3,0
Skattefradrag for gaver til frivillige organisasjoner fra bedrifter inntil 100 000 kr	-7,0	-24,0
Ingen arbeidsgiveravgift for de første tre årene for foretak med færre enn 5 ansatte	-200,0	-240,0
Fjerne arbeidsgiveravgiften for nye lærlinger fra 1. juli 2017	-90,0	-130,0
Heve maksimalt sparebeløp i OTP for enkeltpersonforetak til 6 pst.	-150,0	-150,0
Endre regler for forskuddsskatt-innbetaling for selvstendig næringsdrivende	0,0	0,0
Sum skattelette næringsliv	**-2000,5**	**-4956,5**

Øvrige skatte- og avgiftsendringer

I tillegg til sakene som er omtalt over foreslår dette medlem å redusere momsen på frukt, grønt og økologiske matvarer med 5 prosentpoeng fra 15 til 10 pst. Samlet betyr det en avgiftslette for forbrukerne på 1,1 mrd. kroner i 2017. På den annen side foreslår dette medlem å øke tobakksavgiftene med 10 pst. og avvikle taxfree-salget for tobakksvarer. Det gir omtrent den samme sum i økte avgiftsskjerpelser. På samme måten som det grønne skatteskifte foretar dette medlem et skatteskifte fra det usunne til sunne: Tobakksvarer blir dyrere. Frukt, grønt og økologisk mat blir tilsvarende billigere. Folkehelsegevinsten vil være stor, og på sikt bidra til betydelige summer i reduserte helsekostnader over offentlige budsjetter.

Samlet foreslår dette medlem følgende konkrete endringer under rammeområde 21, Skatter, avgifter og toll:

Tekst	Bokført (mill. kroner)	Påløpt (mill. kroner)
Økt minstefradrag lønnsinntekt til 95 000 kr og økt prosentsats til 50 pst.	-564,0	-705,0
Innføre et nytt miljøfradrag etter canadisk modell på 5 000 kr for alle personlige skatteytere (arbeidstakere og pensjonister)	-3375,0	-4225,0
Øke fradraget for enslige forsørgere tilsvarende personfradraget i skatteklasse 1	-30,0	-40,0
Avvikle skatteklasse 2	233,0	291,0
Endre regjeringens trinn-skattesystem som innebærer en bedre sosial profil	-2440,0	-3050,0
Heve grensen for å betale trygdeavgift (frikortgrensen) til 59 650 (dvs. teknisk 60 000)	-70,0	-85,0
Øke skattepliktig fordel av kjøp av aksjer i egen bedrift til 5 000 kr	-20,0	-25,0
Heve maksimalt fradrag for innbetaling til individuell pensjonssparing til 30 000 kr	-60,0	-75,0
Øke beløpsgrensen for skattefri inntekt (lønnsoppgaveplikt) til 3 000 kr	-60,0	-75,0
Gå mot regjeringens forslag om å øke satsene i reisefradraget	60,0	75,0
Endre reisefradraget slik at bunnbeløpet opprettholdes på 22 000 kroner ved bruk av bil, men reduseres til 15 000 ved bruk av kollektivtransport	-100,0	-120,0
Skattefradrag, energieffektiviseringstiltak i egen bolig, inntil 50 000 kr per bolig	-260,0	-350,0
Skattefritak for arbeidsgiverfinansiert månedskort (kollektivtransport)	-2000,0	-2500,0
Fjerne rentefradraget for kredittkortgjeld og forbrukslån	800,0	1000,0
Stramme inn ordningen med fritak for gevinstbeskatning ved boligsalg	100,0	100,0
Fagforeningskontingent reduseres til 2005-nivå	440,0	550,0
Flatt foreldrefradrag 21 500 kr	0,0	0,0
Økte skatteinntekter som følge av 2 000 færre AFP-pensjonister og 2 500 flere fra dagpenger til arbeid	515,5	635,0
Hevet trygdeavgift, lønnsmottakere til 8,5 pst.	3470,0	4330,0
Økt trygdeavgift AFP fra 5,1 til 6,0 pst.	55,0	70,0
Sum skattelette lønns- og pensjonsinntekt	*-3305,5*	*-4199,0*
Øke ligningsverdien på sekundærbolig til 100 pst.	440,0	550,0
Innføre en tidsbegrenset rabatt i formuesskatten for gründere ved børs-introduksjon av det respektive selskap	0,0	0,0
Sum endringer i formuesskatten	*440,0*	*550,0*
Økte avskrivningssatser saldogruppe c til 25 pst. Saldogruppe c gjelder lastebiler, vogntog, varebiler, busser mv.	-30,0	-130,0
Økte avskrivningssatser saldogruppe d til 25 pst. Saldogruppe d gjelder inventar, maskiner, personbiler mv.	-590,0	-2300,0
Øke avskrivningssatsen for maskiner med 5 pst. under forutsetning av at investeringen har påvist miljøeffekt og medfører økt energieffektivisering	-50,0	-100,0
KapitalFUNN-ordning basert på svensk Investeraravdrag-ordning	0,0	-500,0
Innføre rett til minstefradrag for selvstendig næringsdrivende som alternativ til fradrag for kostnader	-610,0	-610,0
Endre regjeringens forslag til finansskatt fra økt arbeidsgiveravgift på 5 pst. til en modell med terminskatt på overskudd (etter modell for oljeskatt)	0,0	0,0
Gå mot regjeringens forslag om å øke grunnrenteskatten med 1,3 prosentenheter for vannkraftproduksjon	0,0	-125,0

Tekst	Bokført (mill. kroner)	Påløpt (mill. kroner)
Ekstra jordbruksfradrag på 20 000,- for bønder som driver eller legger om til økologisk produksjon	-1,5	-1,5
Gå mot regjeringens forslag om å fjerne skattefritaket for investeringstilskudd	-12,0	-12,0
Fjerne jordbruksfradrag for pelsdyrnæringen	7,0	7,0
Øke fiskerfradraget til 300 000 kr, sats 41 pst.	-150,0	-150,0
Øke bunnfradraget i jordbruksfradraget til 70 000 kroner og øvre grense til 183 000	-55,0	-55,0
Øke sjømannsfradraget til 100 000 kr og satsen til 35 pst.	-62,0	-78,0
SkatteFUNN: Fjerne ordningen om maksimal timesats på 600 kroner	0,0	-350,0
SkatteFUNN: Fjerne begrensningen på antall timer egne ansatte kan godskrive ordningen	0,0	-5,0
SkatteFUNN: Ekstra kriterium for fradrag for FoU knyttet til klima, miljø og energieffektivisering på hhv. 2 mill. kroner for bedriftsintern støtte og 4 mill. kroner for bedriftsekstern støtte	0,0	-3,0
Skattefradrag for gaver til frivillige organisasjoner fra bedrifter inntil 100 000 kr	-7,0	-24,0
Ingen arbeidsgiveravgift for de første tre årene for foretak med færre enn 5 ansatte	-200,0	-240,0
Fjerne arbeidsgiveravgiften for nye lærlinger fra 1. juli 2017	-90,0	-130,0
Heve maksimalt sparebeløp i OTP for enkeltpersonforetak til 6 pst.	-150,0	-150,0
Endre regler for forskuddsskattinnbetaling for selvstendig næringsdrivende	0,0	0,0
Sum skattelette næringsliv	*-2000,5*	*-4956,5*
Lav moms på frukt og grønt og økologiske matvarer	-1110,0	-1400,0
Innføre nullsats på moms for reiser med kollektivtransport (unntatt flyreiser)	-750,0	-800,0
Utvide momsfritaket for medier til å gjelde all digital journalistikk	0,0	0,0
Heve omsetningsgrensen til 3 mill. kroner for rett til årlig oppgavetermin vedr mva.	0,0	0,0
Sum endringer momssystemet	*-1860,0*	*-2200,0*
Redusert alkoholavgift for småskalabryggerier	-11,0	-11,0
Heve alle tobakksavgifter med 10 pst.	500,0	550,0
Avvikle taxfree-ordningen for tobakksvarer	650,0	750,0
Sum alkohol- og tobakksavgifter	*1139,0*	*1289,0*
Øke CO_2-komponenten med 25 pst. for biler med utslipp over 200 g/km	150,0	150,0
Senke nedre knekkpunkt i CO_2-komponenten i engangsavgiften fra 85 til 70 g/km	1200,0	1330,0
Heve CO_2-komponenten i engangsavgiften for avgiftsgruppe C (campingbiler m.m.) til samme nivå som gjelder for personbiler	90,0	100,0
Øke satsen i engangsavgiften for NO_x-utslipp med 25 pst.	80,0	90,0
Ilegge samme NO_x-komponent i engangsavgiften for hhv. varebiler (gruppe b) og campingbiler (gruppe c) som for personbiler	49,0	55,0
Øke vektfradraget i engangsavgiften med 25 pst. for biogasskjøretøy	0,0	0,0
Endre vektfradraget i engangsavgiften for ladbare hybridbiler	0,0	0,0
Redusere vektfradraget for ikke ladbare hybridbiler til 5 pst.	55,0	60,0

Tekst	Bokført (mill. kroner)	Påløpt (mill. kroner)
Gå mot regjeringens forslag om å redusere årsavgiften	1220,0	1220,0
Utrede modell med differensiert (lavere) årsavgift for områder av landet som ikke har noe reelt alternativ til bil	0,0	0,0
Fjerne årsavgiften for elbiler (og dermed også gå mot regjeringens forslag om opptrapping de neste årene)	-55,0	-55,0
Innføre fritak for omregistreringsavgift for elbiler	-40,0	-55,0
Innføre en flat omregistreringsavgift på alle personbiler på 1 500 kroner	-700,0	-700,0
Sum bilavgifter	*2049,0*	*2195,0*
Økt veibruksavgift på bensin med 35 øre per liter	270,0	300,0
Økt veibruksavgift på autodiesel med 65 øre	1800,0	1950,0
Oppheve avgiftsfritak for diesel til båtmotorer	34,0	37,0
Trappe opp omsetningskravet for biodrivstoff til 20 pst. i 2020	0,0	0,0
Omsetningskravet for biodrivstoff utvides til å gjelde all omsetning av drivstoff i Norge	0,0	0,0
Innføre fritak for elavgift for elektrisitet brukt som drivstoff i ferger, skip, lastebiler, busser og landstrøm (for båter)	-1,0	-1,0
Innføre fritak for elavgift for ladestasjoner til elbiler	-40,0	-40,0
Innføre en gjennomgående CO_2-avgift på 500 kr per tonn	1142,0	1228,0
Økt avgift på klimagassene HFK/PFK tilsvarende CO_2-avgift på 500 kr per tonn	57,5	65,0
Endre grunnavgiften på drikkevareemballasje til en avgift på materialbruk som graderes etter innholdet av nytt ikke-fornybart råstoff	0,0	0,0
Ny miljøavgift på plast	200,0	240,0
Ny miljøavgift på deponi av gruveavfall	400,0	400,0
Påslag på nettariffen med 1 øre/kWh	630,0	630,0
Sum økte miljøavgifter	*4492,5*	*4809,0*
Sum alle skatte- og avgiftsforslag	**954,5**	**-2512,5**

3.2.21.2.6 Merknader fra Sosialistisk Venstreparti

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett og foreslår at rammeområde 21 settes til -1 019 686 535 000 kroner, som er en økning av inntektene på 25 374 000 000 kroner i forhold til regjeringens forslag i Prop. 1 S (2016–2017), inkludert Prop. 1 S (2016–2017) Tillegg 1–5.

Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett hvor det foreslås en omlegging av skatte- og avgiftspolitikken for å skape bedre fordeling og redusere klimagassutslippene. Det foreslås å senke skatten på arbeid, samtidig som det foreslås skatteøkning på formue, arv og eiendom. Dette vil omfordele verdier i samfunnet og føre til en mer rettferdig skatt. Samtidig foreslås det å gjøre forurensning dyrere gjennom økte miljøavgifter. De fleste vil tjene på denne omleggingen, samtidig som store skeivheter i skattesystemet rettes opp og fordelingsegenskapene ved skattesystemet styrkes.

Forslagene innebærer en økning i skatter og avgifter på 23,2 mrd. kroner påløpt og 22,0 mrd. kroner bokført. Som i de tidligere budsjettforslagene fra Sosialistisk Venstreparti etter 2013 foreslår vi dermed samme skattenivå som i 2013, i tillegg til proveny fra finansskatten. I tillegg kommer forslag om sektoravgifter hvor inntektene går til Energifondet og Havbruksfondet. Det legges også opp til å øke CO_2-avgiften på sokkelen og fjerne friinntektene for investeringer i oljenæringen, med et sammenlagt proveny på 4,8 mrd. kroner påløpt og 2,4 mrd. kroner bokført. Dette innebærer isolert sett en økt overføring til oljefondet med 2,4 mrd. kroner ut over lavere bruk av oljepenger som følge av prioriteringene i budsjettforslaget.

Fordeling

Dette medlem viser til forslag i Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett hvor det foreslås en skatteveksling der skatten på arbeidsinntekt senkes, mens skatten på eiendom økes. Dagens skattesystem for bolig fører til at de med dyrest bolig og mange boliger får langt større skattefordeler enn folk flest. Det anslås i Prop. 1 LS (2016–2017) at det i 2016 gis skattefordeler for eiendom gjennom inntekts- og formuesskatten på 36,8 mrd. kroner. Om kommunal eiendomsskatt og dokumentavgiften trekkes fra, bruker det offentlige 24,1 mrd. kroner på skattefordeler for eiendom. Dette bidrar til å fyre opp under boligprisveksten enda mer. Systemet belønner de rikeste og straffer dem som er utenfor boligmarkedet.

Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti foreslår en alternativ modell som de fleste vil tjene på. Det foreslås å gjeninnføre fordelsbeskatning av bolig og dermed øke skatten på bolig og fritidseiendom. Dette foreslås gjort ved å sjablongmessig anslå boliginntekten til 3 promille av markedsverdi, etter et bunnfradrag på 1 mill. kroner. På den andre siden foreslås det å senke skatten på arbeid slik at dette mer enn kompenseres, samtidig som inntektsskatten gjøres mer omfordelende.

Dette medlem viser til at det er en høy andel sekundærboliger, særlig små leiligheter i de store byene, noe som skyldes at mange bruker bolig som et investeringsobjekt. Det haster med grep som retter opp skeivheten i skattesystemet for sekundærboliger, og det foreslås derfor å innføre en særskatt på sekundærbolig utformet som en nasjonal eiendomsskatt med bunnfradrag på 2 mill. kroner og sats på 3 promille.

Dette medlem viser til forslag i Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett om å øke formuesskatten. Satsen foreslås reversert tilbake til det den var i 2013, på 1,1 pst., med et bunnfradrag på 1 mill. kroner. På formuer over 20 mill. kroner foreslås en sats på 1,3 pst. Dette medlem går mot de store skattekuttene til aksjeeiere ved å fjerne den såkalte aksjerabatten.

Arveavgiften bør gjeninnføres. Det bør lages en ny modell med en mer omfordelende arveavgift med høye bunnfradrag og flere trinn.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede en ny modell på arveavgift som ivaretar fordelingshensyn, og legge fram forslag i forbindelse med statsbudsjettet for 2018.»

Dette medlem viser til regjeringens forslag om å innføre finansskatt. Dette medlem viser til at dette er noe Sosialistisk Venstreparti har foreslått i flere år, og er i utgangspunktet fornøyd med at regjeringen foreslår prinsippet. Dessverre er regjeringens forslag til finansskatt dårlig utformet, og har blitt møtt med sterk kritikk fra flere hold. Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti har foreslått en finansskatt som i størst mulig grad skal etterligne merverdiavgiftens egenskaper. Regjeringens forslag er en kombinasjon av økt arbeidsgiveravgift og økt skattesats. Dette medlem går derfor mot regjeringens forslag til utforming og ber om at regjeringen kommer tilbake med en finansskatt i tråd med det som har blitt skissert blant annet i Prop. 1 LS (2013–2014), med sikte på innføring fra september 2017.

Miljø

Dette medlem peker på at også i et miljøvennlig samfunn kommer det til å være behov for bilen. Sosialistisk Venstrepartis mål er at ni av ti nye biler som selges i Norge, skal være nullutslippsbiler innen 2020. Dette vil være et godt delmål for å sikre at man når Stortingets vedtak om at innen 2025 skal alle nye biler som selges være uten utslipp. Dette medlem mener elbilen må bli folkebilen, ikke bare et valg for de få, og dette er bakgrunnen for at Sosialistisk Venstreparti foreslår å øke avgiftene på nye biler fossile biler. Dette medlem viser videre til at det er nødvendig å kutte den helseskadelige luftforurensningen i byene, og viser til Sosialistisk Venstrepartis forslag om å øke betydningen som utslipp av NO_X har i beregningen av engangsavgiften på nye biler.

Dette medlem minner om at Stortinget har bestemt at innen 2020 skal fyring med fossil fyringsolje til oppvarming forbys, og Stortinget har bedt om at forbudet skal gjelde all fossil oppvarming, inkludert spisslast, men med de nødvendige unntaksmuligheter. Det er viktig å forberede oppvarmingsmarkedet på forbudet mot fossil fyring som trer i kraft innen kort tid. Dette medlem foreslår derfor å øke CO_2-avgiften og grunnavgiften på mineralolje.

Dette medlem foreslår å øke drivstoffavgiftene og la næringstransporten få bruke penger til et CO_2-fond som støtter kutt av klimagasser i næringstransporten.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen starte forhandlinger med næringslivet med sikte på å etablere et CO_2-fond etter modell fra NO_X-fondet gjeldende fra 1. juli 2017.»

Dette medlem merker seg at regjeringen opprettholder i sitt budsjettforslag for 2017 sin fortolkning av regelverket som fastslår at kompensasjonen som hovedregel kun gjelder anskaffelser og drift av

boliger for helse- og sosialformål som er særskilt fysisk tilrettelagt til slike formål. Dette vil kunne ha store konsekvenser særlig for storbyene Bergen og Oslo og vil svekke tilbudet til de kanskje svakeste gruppene på boligmarkedet – personer med rusrelaterte og psykiske problemer som kan bo i en «vanlig» bolig uten fysisk tilrettelegging, men som ikke har mulighet for å få en bolig i det ordinære leiemarkedet.

Dette medlem merker seg at regjeringen mener dagens ordning er konkurransevridende. Kommunen plikter imidlertid å skaffe boliger til personer som ikke kan ta omsorg for seg selv, eller som er avhengig av praktisk eller personlig hjelp for å greie dagliglivets gjøremål. Når kommunen tildeler boliger til vanskeligstilte med sammensatte sosiale tjenestebehov, er ikke hensikten med tildelingen å tjene penger på virksomheten, men å oppfylle kommunens lovpålagte forpliktelser. Andre aktører som driver utleie til vanskeligstilte, gjør ikke dette for å oppfylle kommunens lovpålagte forpliktelser.

Oslo kommune har ca. 10 000 boliger som leies ut til vanskeligstilte. I hovedsak er dette personer som er i en situasjon hvor de ikke har mulighet til å leie bolig i det private leiemarkedet. Siden kommunen har et ansvar for å sikre at alle kommunens innbyggere har bolig, følger det at alle kommunale boliger og de kommunen disponerer gjennom selskaper og stiftelser og tilsvarende, må omfattes av mva.-kompensasjonsordningen.

Dette medlem fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen føre en tolkning av regelverket for mva.-kompensasjonsordning som sikrer at erverv, drift og oppføring av kommunalt eide og disponerte boliger omfattes av mva.-kompensasjonsordningen.»

Sosialistisk Venstrepartis forslag til endringer i skatter og avgifter:

Skatter

Sak	Påløpt	Bokført
Mer omfordelende inntektsskatt: Øke trinn 1 til 200 000 og trinn 2 til 300 000 kr. Beholde innslagspunktene for trinn 3 og 4 på 2016-nivå, og øke satsene 3 pst.-poeng. Innføre nytt trinn 5 fra 1,5 mill. med 27 pst. sats. Personfradraget økes til 66 000 kr. og minstefradraget økes til 47 pst.	-2 530	-2 020
Innføre fordelsbeskatning av bolig og fritidseiendom. Det beregnes en inntekt fra bolig med utgangspunkt i markedsverdi. Bunnfradrag på 1 mill. kr. Og sats på 3 promille. Legges så til i alminnelig inntekt med normal skattesats.	3 200	2 560
Formuesskatt: Ikke gi aksjerabatt til de rikeste og ikke øke skjermingsrenta. Øke verdsettingen av sekundærbolig og næringseiendom til 90 pst. Satsen i formuesskatten økes til 1,1 pst. og bunnfradraget senkes til 1,0 mill. kr. Formue over 20 mill. kr. beskattes med 1,3 pst.	9 540	7 630
Økt skatt på utbyttes. Øke faktoren til 1,54	3 940	3 150
Særskatt på sekundærbolig for å gjøre det mindre lønnsomt å eie flere boliger: Nasjonal eiendomsskatt på sekundærbolig. 2 mill. kroner i bunnfradrag og sats på 3 promille.	549	549
Doble verdsettingen av fritidseiendom i formuesskatten i påvente av bedre verdsettingsregler.	345	275
Merverdiavgift på finanssektoren: Går imot regjeringens forslag og ber regjeringen utarbeide en modell som i større grad ivaretar merverdiavgiftens egenskaper, i tråd med tidligere utredninger. Innføring fra medio september 2017. Legger samme proveny i 2017 til grunn som regjeringen.	0	0
Fjerne skatteklasse 2	291	233
Øke fagforeningsfradraget til 4300 kroner	-105	-85
Gjeninnføre skattefritak for sluttvederlag	-60	-48

Sak	Påløpt	Bokført
Øke minstefradrag i pensjonsinntekt til 38 pst., og øvre grense til 77 000 kroner	-715	-572
Økt sjømannsfradrag: Sats økes til 35 pst. og øvre grense økes til 100 000 kroner	-76	-60
Økt jordbruksfradrag: Satsen økes til 42 pst., fradraget økes til 80 000 og øvre grense endres til 170 000	-45	-36
Økt fiskerfradrag: Satsen økes til 38 pst. og øvre grense økes til 175 000 kroner	-41	-41
Beholde startavskriving på maskiner mv. (saldogruppe D)	-1 840	-300
Gå mot unødvendig forslag om utsatt betaling av formuesskatt	0	510
Gå mot å gi skattefordeler for aksjesparekonto	50	40
Gå mot jordbruksfradrag for selskap	10	0
Gå mot økning i satsene på reisefradrag	75	60
Gå mot fjerning av skattefritak for investeringstilskudd i landbruket (LMD og KMD)	-12	-12
Senke moms lav sats fra 10 til 8 pst. Omfatter blant annet kollektivtransport og reiseliv	-650	-500
Sum skatter	11926	11333

Avgifter

Sak	Påløpt	Bokført
Senke nederste innslagspunkt for CO_2-komponenenten fra 95 til 70 g/km	1 300	1 200
Opprettholde øverste trinn i (over 140 kW) effektkomponenten i engangsavgiften	440	400
Øke NO_X-komponenten i engangsavgifta til 200 kroner per mg/km	950	870
Endre vektfradraget for ladbare hybrider	0	0
Redusere vektfradraget for ikke ladbare hybrider til 5 pst.	55	60
Fjerne rabatten i CO_2-komponenten for alle lette varebiler (grønne skilter)	1 800	1 650
Gå mot regjeringens forslag for årsavgiften for personbiler	1 220	1 220
Reversere ordningen hvor tobakk kan veksles inn i alkohol på taxfree	175	155
Gjeninnføre båtmotoravgifta	190	170
Øke avgift på HFK/PFK til 600 kroner per tonn CO_2-ekvivalenter	175	160
Øke CO_2-avgifta med 50 pst.	3 200	2 800
Øke veibruksavgifta på bensin med 50 øre	420	390
Øke veibruksavgifta på diesel med 1 krone	2 900	2 700
Gruveavfall deponi fra 1. juli	225	180
Grunnavgift fyringsolje økes med 75 øre	850	780
Skattefradrag for klimatiltak i bolig på 50 000 kroner (ENØK og fornybar)	-640	-510

Sak	Påløpt	Bokført
Skattefritak arbeidsgiverfinansiert månedskort. Innebærer omtrent 2 mrd. kroner i økte inntekter for kollektivselskapene	-2500	-2000
Fritak for elavgift for elektrisitet brukt som drivstoff i ferger, skip, lastebiler, busser og landstrøm	-1	-1
Ny miljøavgift på plast fra 1. juli. Avgift graderes etter fossilt råstoff innhold på ny plast med null avgift for fornybart eller resirkulert råstoff.	540	440
Sum avgifter	11 299	10 664

Forslag under strek (går til oljefondet og kan ikke brukes til inndekning av utgifter).

Sak	Påløpt	Bokført
Øke CO_2-avgifta på sokkelen til 1500 kroner per tonn CO_2	2 100	1 050
Fjerne friinntekt i petroleumsskatten	2 700	1 350

Sektoravgifter

Sektoravgifter	Beløp
1 øre økning påslag på nettariffen til Energifondet (Enova)	630
Innføring av arealavgift for oppdrettsaktivitet. Inntektene går til kommunene via Havbruksfondet	347

3.2.22 Rammeområde 22 (Utbytte), under finanskomiteen

3.2.22.1 SAMMENDRAG

Kap.	Formål	Prop. 1 S (2016–2017)
	Utgifter rammeområde 22 (i tusen kroner)	
	Sum utgifter rammeområde 22	**0**
	Inntekter rammeområde 22 (i tusen kroner)	
5616	Kommunalbanken AS	390 000
5618	Aksjer i Posten Norge AS	120 000
5622	Aksjer i Avinor AS	500 000
5625	Renter og utbytte fra Innovasjon Norge	220 500
5631	Aksjer i AS Vinmonopolet	32 002
5652	Statskog SF – renter og utbytte	18 060
5656	Aksjer i selskaper under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning	12 465 600
5680	Statnett SF	366 000
5685	Aksjer i Statoil ASA	9 068 000
5692	Utbytte av statens kapital i Den nordiske investeringsbank	110 100
5693	Utbytte av aksjer i diverse selskaper mv.	700
	Sum inntekter rammeområde 22	**23 290 962**
	Sum netto rammeområde 22	**-23 290 962**

3.2.22.2 Komiteens merknader

3.2.22.2.1 Merknader fra komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet foreslår at ramme 22 settes til -23 290 962 000 kroner, som er det samme som regjeringens forslag.

3.2.22.2.2 Merknader fra Arbeiderpartiet

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at Arbeiderpartiet i sitt forslag til statsbudsjett for 2017 foreslår at rammeområde 22 settes til -23 565 962 000 kroner, som er en økning på 275 000 000 kroner i forhold til regjeringens forslag. Disse medlemmer viser til Arbeiderpartiets alternative budsjett og øvrige merknader.

3.2.22.2.3 Merknader fra Kristelig Folkeparti

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 22 holdes uendret i forhold til regjeringens forslag.

3.2.22.2.4 Merknader fra Senterpartiet

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 22 settes til -23 440 962 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 150 000 000 kroner. For øvrig vises det til Senterpartiets hovedmerknad.

3.2.22.2.5 Merknader fra Venstre

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt alternative statsbudsjett for 2017 foreslår at ramme 22 settes til -23 448 962 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 158 000 000 kroner.

Dette medlem viser til at Venstres helhetlige forslag til statsbudsjett for 2017 tar utgangspunkt i budsjettforslaget fra regjeringen Solberg, jf. Prop. 1 S (2016–2017), samt Tillegg 1–5. Konkrete endringer på rammeområde 21 i forhold til disse dokumentene følger av omtale og tabeller under.

Dette medlem støtter i det alt vesentlige regjeringens forslag til utbytte mv. for 2017, men mener at utbytte fra hhv. Avinor AS og Posten Norge kan settes til 60 pst. Det vil i så fall medføre en merinntekt for staten på 158 mill. kroner.

3.2.22.2.6 Merknader fra Sosialistisk Venstreparti

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett og foreslår at rammeområde 22 settes til -23 319 462 000 kroner, som er en økning på 28 500 000 i forhold til regjeringens forslag i Prop. 1 S (2016–2017) inkludert Prop. 1 S (2016–2017) Tillegg 1–5.

Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett, hvor det foreslås å øke utbytte fra Avinor til 50 pst.

3.3 Oversikt over forslagene til rammevedtak

Oversikt over forslaget fra regjeringen, jf. Prop. 1 S (2016–2017) med Tillegg 1–5 fordelt på rammeområder, samt forslag til netto rammebeløp fra de respektive fraksjoner. Avvik fra regjeringens forslag i parentes. Alle tall i 1 000 kroner.

Komité	Nr.		Prop. 1 S med Tillegg 1–5	H, Frp	A	KrF	Sp	V	SV
Kommunal- og forvaltningskomiteen	1	Statsforvaltning	9 296 065	9 296 065 (0)	9 286 065 (-10 000)	9 277 065 (-19 000)	8 857 365 (-438 700)	9 057 972 (-238 093)	9 356 065 (+60 000)
Familie- og kulturkomiteen	2	Familie og forbruker	47 121 072	47 121 072 (0)	49 277 903 (+2 156 831)	49 214 072 (+2 093 000)	47 451 903 (+330 831)	48 478 972 (+1 357 900)	46 975 403 (-145 669)
	3	Kultur	10 672 084	10 672 084 (0)	11 460 834 (+788 750)	10 774 984 (+102 900)	10 858 874 (+186 790)	10 765 984 (+93 900)	11 267 082 (+594 998)
Utenriks- og forsvarskomiteen	4	Utenriks	35 672 771	35 672 771 (0)	35 347 171 (-325 600)	36 727 771 (+1 055 000)	33 633 588 (-2 039 183)	35 854 771 (+182 000)	36 876 338 (+1 203 567)
Justiskomiteen	5	Justis	32 045 254	32 045 254 (0)	32 260 254 (+215 000)	32 151 654 (+106 400)	32 500 954 (+455 700)	31 694 754 (-350 500)	32 201 604 (+156 350)
Kommunal- og forvaltningskomiteen	6	Innvandring, regional utvikling og bolig	26 815 636	26 815 636 (0)	23 947 766 (-2 867 870)	27 276 436 (+460 800)	26 472 566 (-343 070)	24 977 386 (-1 838 250)	27 833 531 (+1 017 895)
Arbeids- og sosialkomiteen	7	Arbeid og sosial	436 638 056	436 638 056 (0)	437 260 876 (+622 820)	437 137 256 (+499 200)	436 978 176 (+340 120)	431 574 556 (-5 063 500)	436 532 556 (-105 500)
Utenriks- og forsvarskomiteen	8	Forsvar	45 897 949	46 197 949 (+300 000)	45 897 949 (0)	46 197 949 (+300 000)	47 127 949 (+1 230 000)	45 819 449 (-78 500)	46 032 949 (+135 000)
Næringskomiteen	9	Næring	5 363 442	5 363 442 (0)	5 638 442 (+275 000)	5 372 942 (+9 500)	5 479 342 (+115 900)	4 778 542 (-584 900)	5 943 397 (+579 955)
	10	Fiskeri	526 350	526 350 (0)	531 350 (+5 000)	526 350 (0)	528 350 (+2 000)	546 350 (+20 000)	878 350 (+352 000)

Komité	Nr.		Prop. 1 S med Tillegg 1–5	H, Frp	A	KrF	Sp	V	SV
	11	Landbruk	17 122 244	17 122 244 (0)	17 157 744 (+35 500)	17 307 744 (+185 500)	17 735 844 (+613 600)	17 090 944 (-31 300)	17 067 944 (-54 300)
Energi- og miljøkomiteen	12	Olje og energi	-65 832 989	-65 832 989 (0)	-65 582 989 (+250 000)	-65 847 989 (-15 000)	-65 451 589 (+381 400)	-65 971 789 (-138 800)	-65 370 589 (+462 400)
	13	Miljø	9 720 268	9 720 268 (0)	10 246 268 (+526 000)	10 027 668 (+307 400)	9 921 468 (+201 200)	10 858 893 (+1 138 625)	11 239 743 (+1 519 475)
Kontroll- og konstitusjonskomiteen	14	Konstitusjonelle institusjoner	2 509 069	2 509 069 (0)	2 519 069 (+10 000)	2 509 069 (0)	2 490 069 (-19 000)	2 499 069 (-10 000)	2 509 069 (0)
Helse- og omsorgskomiteen	15	Helse	183 268 819	183 268 819 (0)	183 195 713 (-73 106)	184 307 819 (+1 039 000)	182 822 506 (-446 313)	181 955 913 (-1 312 906)	184 852 219 (+1 583 400)
Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen	16	Kirke, utdanning og forskning	73 312 643	73 312 643 (0)	74 028 338 (+715 695)	74 643 643 (+1 331 000)	74 017 628 (+704 985)	74 763 766 (+1 451 123)	75 055 835 (+1 743 192)
Transport- og kommunikasjonskomiteen	17	Transport og kommunikasjon	64 386 081	64 386 081 (0)	65 359 581 (+973 500)	65 312 081 (+926 000)	65 734 281 (+1 348 200)	64 803 081 (+417 000)	64 648 081 (+262 000)
Kommunal- og forvaltningskomiteen	18	Rammeoverføringer til kommunesektoren mv.	172 346 597	172 346 597 (0)	176 489 797 (+4 143 200)	173 110 597 (+764 000)	176 375 397 (+4 028 800)	173 729 397 (+1 382 800)	178 740 797 (+6 394 200)
Finanskomiteen	19	Tilfeldige utgifter og inntekter	4 746 786	4 746 786 (0)	4 046 786 (-700 000)	3 821 986 (-924 800)	3 948 376 (-798 410)	2 504 286 (-2 242 500)	4 246 786 (-500 000)
	20	Finansadministrasjon mv.	27 210 428	27 210 428 (0)	27 248 428 (+38 000)	27 242 128 (+31 700)	27 217 328 (+6 900)	27 210 428 (0)	27 235 428 (+25 000)
	21	Skatter, avgifter og toll	-994 312 535	-994 312 535 (0)	-1 004 818 877 (-10 506 342)	-1 002 761 535 (-8 449 000)	-1 002 216 535 (-7 904 000)	-995 267 035 (-954 500)	-1 019 686 535 (-25 374 000)
	22	Utbytte mv.	-23 290 962	-23 290 962 (0)	-23 565 962 (-275 000)	-23 290 962 (0)	-23 440 962 (-150 000)	-23 448 962 (-158 000)	-23 319 462 (-28 500)
		Sum før lånetransaksjoner og overføringer til og fra Statens pensjonsfond utland	121 235 128	121 535 128 (+300 000)	117 232 506 (-4 002 622)	121 038 728 (-196 400)	119 042 878 (-2 192 250)	114 276 727 (-6 958 401)	111 116 591 (-10 118 537)

4. Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet:

Forslag 1

Rammevedtak

Nr.	Betegnelse	Kroner
1	Statsforvaltning	9 286 065 000
2	Familie og forbruker	49 277 903 000
3	Kultur	11 460 834 000
4	Utenriks	35 347 171 000
5	Justis	32 260 254 000
6	Innvandring, regional utvikling og bolig	23 947 766 000
7	Arbeid og sosial	437 260 876 000
8	Forsvar	45 897 949 000
9	Næring	5 638 442 000
10	Fiskeri	531 350 000
11	Landbruk	17 157 744 000
12	Olje og energi	-65 582 989 000
13	Miljø	10 246 268 000
14	Konstitusjonelle institusjoner	2 519 069 000
15	Helse	183 195 713 000
16	Kirke, utdanning og forskning	74 028 338 000
17	Transport og kommunikasjon	65 359 581 000

Nr.	Betegnelse	Kroner
18	Rammeoverføringer til kommunesektoren mv.	176 489 797 000
19	Tilfeldige utgifter og inntekter	4 046 786 000
20	Finansadministrasjon mv.	27 248 428 000
21	Skatter, avgifter og toll	-1 004 818 877 000
22	Utbytte mv.	-23 565 962 000
	Sum før lånetransaksjoner og overføringer til og fra Statens pensjonsfond utland	117 232 506 000

Forslag fra Kristelig Folkeparti:

Forslag 2

Rammevedtak

Nr.	Betegnelse	Kroner
1	Statsforvaltning	9 277 065 000
2	Familie og forbruker	49 214 072 000
3	Kultur	10 774 984 000
4	Utenriks	36 727 771 000
5	Justis	32 151 654 000
6	Innvandring, regional utvikling og bolig	27 276 436 000
7	Arbeid og sosial	437 137 256 000
8	Forsvar	46 197 949 000
9	Næring	5 372 942 000
10	Fiskeri	526 350 000
11	Landbruk	17 307 744 000
12	Olje og energi	-65 847 989 000
13	Miljø	10 027 668 000
14	Konstitusjonelle institusjoner	2 509 069 000
15	Helse	184 307 819 000
16	Kirke, utdanning og forskning	74 643 643 000
17	Transport og kommunikasjon	65 312 081 000
18	Rammeoverføringer til kommunesektoren mv.	173 110 597 000
19	Tilfeldige utgifter og inntekter	3 821 986 000
20	Finansadministrasjon mv.	27 242 128 000
21	Skatter, avgifter og toll	-1 002 761 535 000
22	Utbytte mv.	-23 290 962 000
	Sum før lånetransaksjoner og overføringer til og fra Statens pensjonsfond utland	121 038 728 000

Forslag fra Senterpartiet:

Forslag 3

Rammevedtak

Nr.	Betegnelse	Kroner
1	Statsforvaltning	8 857 365 000
2	Familie og forbruker	47 451 903 000
3	Kultur	10 858 874 000
4	Utenriks	33 633 588 000
5	Justis	32 500 954 000
6	Innvandring, regional utvikling og bolig	26 472 566 000
7	Arbeid og sosial	436 978 176 000
8	Forsvar	47 127 949 000
9	Næring	5 479 342 000
10	Fiskeri	528 350 000
11	Landbruk	17 735 844 000
12	Olje og energi	-65 451 589 000
13	Miljø	9 921 468 000
14	Konstitusjonelle institusjoner	2 490 069 000
15	Helse	182 822 506 000
16	Kirke, utdanning og forskning	74 017 628 000
17	Transport og kommunikasjon	65 734 281 000
18	Rammeoverføringer til kommunesektoren mv.	176 375 397 000
19	Tilfeldige utgifter og inntekter	3 948 376 000
20	Finansadministrasjon mv.	27 217 328 000
21	Skatter, avgifter og toll	-1 002 216 535 000
22	Utbytte mv.	-23 440 962 000
	Sum før lånetransaksjoner og overføringer til og fra Statens pensjonsfond utland	119 042 878 000

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen frita publikasjoner som dekker smale områder, fra merverdiavgift på samme måte som alminnelige dagsaviser. Det samme skal gjelde for salg av enkeltartikler.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen utrede et krav om norske lønns- og arbeidsvilkår for ansatte på fartøy i norske farvann og på norsk sokkel.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen følge opp satsingen på romfartsprogrammene under ESA ('European Space Agency') og ikke redusere den de nærmeste årene.

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen videreføre ordningen med driftsstøtte til organisasjoner som får støtte over LMDs budsjett.

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen fastsette kapitaliseringsrenten for beregning av eiendomsskatt på vannkraftverk til 3 pst. med virkning for kommunenes utbetalinger i 2017. Regjeringen bes komme tilbake til Stortinget med en ny beregningsmodell for denne renten som tar høyde for markedsrentene, for eksempel gjennom rentenivået på statskasseveksler med løpetid på tolv måneder, og et rimelig risikopåslag.

Forslag 9

Stortinget ber regjeringen fastsette en opptrappingsplan for omsetningskravet slik at andelen biodrivstoff øker til 20 pst. i 2020.

Forslag 10

Stortinget ber regjeringen legge til grunn at dobbelttellingen av avansert biodrivstoff skal videreføres og at avgiftspolitikken målrettes slik at innenlands produksjon gis langsiktige og forutsigbare rammevilkår.

Forslag 11

Stortinget ber regjeringen sørge for at mest mulig av økningen i biodrivstoffomsetningen skal skje ved bruk av avansert biodrivstoff, og legge til grunn delkrav for avansert biodrivstoff på 13 pst. i 2020.

Forslag 12

Stortinget ber regjeringen legge fram en plan for hvordan innblandingskravet for biodrivstoff og avansert biodrivstoff skal økes i årene fram mot 2030, hvor målet i 2030 er at transportsektoren skal være fossilfri. Det legges samtidig til rette for en raskest mulig utfasing av biodrivstoff som inneholder PFAD, og en streng praksis med hensyn til EUs bærekraftskriterier.

Forslag 13

Stortinget ber regjeringen utrede hvordan avansert veiprising kan bidra til en mer rettferdig og miljøeffektiv beskatning av bilbruk.

Forslag 14

Stortinget ber regjeringen følge opp CCS-prosjektene Brevik, Herøya og Klemetsrud og samtykker til at regjeringen får fullmakt til å gi økonomisk tilsagn til videre planlegging av CCS-prosjektene utover gitte bevilgninger.

Forslag 15

Stortinget ber regjeringen legge fram en plan for et norsk demonstrasjonsprosjekt for havvind og en utredning av de miljøgevinster og verdikjeder som kan utvikles i Norge i tilknytning til havvind. Planen må ha som mål at det bygges én fullskala demonstrasjonspark for flytende havvind i Norge.

Forslag 16

Stortinget ber regjeringen om ikke å innføre nøytral merverdiavgift i helseforetakene.

Forslag 17

Stortinget ber regjeringen avvikle forsøket med statlig finansiering av eldreomsorgen.

Forslag 18

Stortinget ber regjeringen undersøke muligheten for differensierte landingsavgifter basert på flyenes klimabelastning.

Forslag 19

Stortinget ber regjeringen redusere landingsavgiftene på små flyplasser.

Forslag 20

Stortinget ber regjeringen videreføre fylkeskommunens rolle som ansvarlig for fordeling av midler til regional utvikling innenfor programkategori 13.50.

Forslag 21

Stortinget ber regjeringen utsette gjennomføringen av et nytt inntektssystem for kommunene. Som grunnlag for å fremme nytt forslag nedsettes et bredt sammensatt offentlig utvalg for å utrede kriteriene i utgiftsutjevningen og de struktur- og regionalpolitiske tilskuddene. Innstillingen gjøres til gjenstand for en bred høring før forslag framlegges for Stortinget.

Forslag 22

Stortinget ber regjeringen stanse den planlagte nedleggingen av nesten halvparten av landets skattekontorer og i stedet komme tilbake til Stortinget på egnet måte med en plan for hvordan Skatteetaten kan gi publikum best mulige tjenester lokalt og digitalt.

Forslag 23

Stortinget ber regjeringen innføre SMB-rabatt i kapitaldekningskravene for å styrke finansieringen av SMB-bedrifter.

Forslag 24

Stortinget ber regjeringen utrede hvordan man ved bruk av anbudskriterier kan øke det offentliges innkjøp av varer og tjenester produsert i Norge.

Forslag 25

Stortinget ber regjeringen utrede småbedriftenes kår og hvordan man fra myndighetenes side kan legge til rette for innovasjon og vekst i SMB-sektoren.

Forslag 26

Stortinget ber regjeringen legge om flypassasjeravgiften og utforme den på en måte som belønner fly med lave utslipp, sørger for fullest mulig fly på de store flyrutene i Norge og ikke rammer distriktsrutene. Det må også tas hensyn til at ruter ut av EØS ikke er underlagt kvotesystem.

Forslag fra Venstre:

Forslag 27

Rammevedtak

Nr.	Betegnelse	Kroner
1	Statsforvaltning	9 057 972 000
2	Familie og forbruker	48 478 972 000
3	Kultur	10 765 984 000
4	Utenriks	35 854 771 000
5	Justis	31 694 754 000
6	Innvandring, regional utvikling og bolig	24 977 386 000
7	Arbeid og sosial	431 574 556 000
8	Forsvar	45 819 449 000
9	Næring	4 778 542 000
10	Fiskeri	546 350 000
11	Landbruk	17 090 944 000
12	Olje og energi	-65 971 789 000
13	Miljø	10 858 893 000
14	Konstitusjonelle institusjoner	2 499 069 000
15	Helse	181 955 913 000
16	Kirke, utdanning og forskning	74 763 766 000
17	Transport og kommunikasjon	64 803 081 000
18	Rammeoverføringer til kommunesektoren mv.	173 729 397 000
19	Tilfeldige utgifter og inntekter	2 504 286 000
20	Finansadministrasjon mv.	27 210 428 000
21	Skatter, avgifter og toll	-995 267 035 000
22	Utbytte mv.	-23 448 962 000
	Sum før lånetransaksjoner og overføringer til og fra Statens pensjonsfond utland	114 276 727 000

Forslag 28

Stortinget ber regjeringen fase ut fossil oppvarming i alle statlige bygg, inklusive forsvarsbygg, innen 2018 og om nødvendig komme tilbake til Stortinget med konkret forslag så raskt som mulig.

Forslag 29

Stortinget ber regjeringen sikre at avsetningen til regionale kulturbygg fra spilloverskuddet ikke reduseres i 2017, og på sikt økes til ca. 1/6 av forventede spillemidler til idrettsanlegg.

Forslag 30

Stortinget ber regjeringen prioritere 4,3 mill. kroner til prosjektering av ny sykkelvelodrom innenfor rammene av kulturdepartementets kap. 325 post 79 Til disposisjon.

Forslag 31

Stortinget ber regjeringen legge til rette for rettighetshavere som ønsker å utvikle kommersielle produkter knyttet til sine åndsverk.

Forslag 32

Stortinget ber regjeringen videreføre ordningen med tilskudd til språkorganisasjoner over kap. 326 post 73 og ikke gjennom Språkrådet slik regjeringen legger opp til.

Forslag 33

Stortinget ber regjeringen vurdere behovet for å endre tildelingskriteriene til de lokale filmfondene, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Forslag 34

Stortinget ber regjeringen inngå drøftinger med sikte på en ny avtale om årlige drøftinger mellom staten og Advokatforeningen om salærsatsen og øvrige størrelser i tilknytning til rettshjelpsordningen.

Forslag 35

Stortinget ber regjeringen legge fram en plan for hvordan man kan utbygge ordningen med tverretatlige enheter hvor Skatteetaten, Nav, Arbeidstilsynet og politiet arbeider sammen mot arbeidslivskriminalitet.

Forslag 36

Stortinget ber regjeringen på egnet måte fremme en sak om å oppheve reglene som gjør at man må ha vært medlem av Statens pensjonskasse i tre år for å få rett til tilleggspensjon.

Forslag 37

Stortinget ber regjeringen fase ut fossil oppvarming i alle forsvarsbygg innen 2018.

Forslag 38

Stortinget ber regjeringen utrede og eventuelt opprette en ordning med mulighet for registrering av firmaer og selskap i Norge uten fysisk tilstedeværelse etter modell fra Estland.

Forslag 39

Stortinget ber regjeringen sikre deltakelse i ESAs frivillige romprogram på samme nivå som i 2017 også i 2018 og framover.

Forslag 40

Stortinget ber regjeringen dele og endre Argentums investeringsportefølje slik at minimum halvparten av selskapets kapital kan investeres i gründere og bedrifters tidligfase.

Forslag 41

Stortinget ber regjeringen foreta en helhetlig gjennomgang av tilgang på venturekapital i Norge, både offentlig og privat, og på egnet måte fremme forslag til forbedringer.

Forslag 42

Stortinget ber regjeringen legge om erstatningsordningen for tap av sau i utmark, slik at den gir bedre økonomiske insentiver til å vokte om egne beitedyr.

Forslag 43

Stortinget ber regjeringen senest i forbindelse med statsbudsjettet 2018 presentere en plan for utvikling av et demonstrasjonsprosjekt for havvind. Formålet skal være å demonstrere ny teknologi, industrialisere norske løsninger og utvikle norske verdikjeder for økt norsk verdiskapning ved eksport. Stortinget ber regjeringen i strategien vise hvordan havvind basert på lønnsomhet kan bidra til elektrifisering av norsk sokkel og til krafteksport.

Forslag 44

Stortinget samtykker til at regjeringen får fullmakt til å gi økonomisk tilsagn til videre planlegging av CCS-prosjektene utover gitte bevilgninger.

Forslag 45

Stortinget ber regjeringen sette i gang en norsk offentlig utredning av petroleumsskattesystemet og hvilke konsekvenser et nytt globalt klimamål om å begrense den globale oppvarmingen til maksimalt 1,5 °C må ha på innretningen av norsk petroleums- og petroleumsskattepolitikk.

Forslag 46

Stortinget ber regjeringen i en tilleggsproposisjon til statsbudsjettet opplyse Stortinget om klimakonsekvensene av statsbudsjettet etter mal fra Oslo kommunes klimabudsjett.

Forslag 47

Stortinget ber regjeringen slutte Norge til EUs miljøprogram LIFE med virkning fra budsjettåret 2018.

Forslag 48

Stortinget ber regjeringen beholde tilskuddet til miljøorganisasjonene hos Klima- og miljødepartementet, og ikke legge ordningen til Miljødirektoratet.

Forslag 49

Stortinget ber regjeringen innen juni 2017 legge frem en egen, helhetlig tverrsektoriell strategi for barn og unges psykiske helse, som et forarbeid til en økonomisk forpliktende opptrappingsplan for barn og unges psykiske helse, i tråd med enstemmig stortingsvedtak i forbindelse med Innst. 346 S (2015–2016).

Forslag 50

Stortinget ber regjeringen i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2017 fremme forslag om å slå sammen egenandelstak I og egenandelstak II til et felles egenandelstak med en øvre ramme på 3 000 kroner.

Forslag 51

Stortinget ber regjeringen snarest etablere to protonsentre, hvor nødvendig utredningsarbeid blir fordelt mellom Helse Sør-Øst og Helse Vest, basert på størrelsene på utbyggingene anbefalt i utredningene fra de regionale helseforetakene.

Forslag 52

Stortinget ber regjeringen innenfor tilskuddsordningen knyttet til EUs utdannings- og ungdomsprogram øremerke 5 mill. kroner for å etablere et nasjonalt senter for entreprenørskap i skolen.

Forslag 53

Stortinget ber regjeringen fremme en sak om kriteriene for innlemming av nye akkrediterte private høgskoletilbud i de statlige finansieringsordningene.

Forslag 54

Stortinget ber regjeringen sikre godstransportørene på jernbanen full kompensasjon for kjørevegsavgift, også i rushtid, og om nødvendig komme tilbake med bevilgningsendringer i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2017.

Forslag 55

Stortinget ber regjeringen sikre at det stilles krav om nullutslippsteknologi ved alle nye fergeanbud og kjøp av riksvegfergetjenester fra 1. januar 2017.

Forslag 56

Stortinget ber regjeringen sikre oppstart i 2017 og ta medfinansieringsansvar for strekningen E 39 Betna–Stormyra fra 2018.

Forslag 57

Stortinget samtykker i at det spares inn 1 624 mill. kroner på departementenes driftsutgifter (postene 1–29). Regjeringen gis fullmakt til å foreta den endelige fordelingen av beløpet. Innsparingen spesifiseres på kapitler og poster, og Stortinget orienteres om fordelingen i forbindelse med salderingen av statsbudsjettet for 2017. Alternativt til en lik reduksjon i alle driftsutgifter kan regjeringen fremme andre effektiviseringstiltak med samme provenyvirkning. Innsparingen tas foreløpig ved å redusere kap. 2309 Tilfeldige utgifter med 1 624 mill. kroner. Når beløpet er fordelt på kapitler og poster, tilbakeføres 1 624 mill. kroner til kap. 2309.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 58

Rammevedtak

Nr.	Betegnelse	Kroner
1	Statsforvaltning	9 356 065 000
2	Familie og forbruker	46 975 403 000
3	Kultur	11 267 082 000
4	Utenriks	36 876 338 000
5	Justis	32 201 604 000
6	Innvandring, regional utvikling og bolig	27 833 531 000
7	Arbeid og sosial	436 532 556 000
8	Forsvar	46 032 949 000
9	Næring	5 943 397 000
10	Fiskeri	878 350 000
11	Landbruk	17 067 944 000
12	Olje og energi	-65 370 589 000
13	Miljø	11 239 743 000
14	Konstitusjonelle institusjoner	2 509 069 000
15	Helse	184 852 219 000
16	Kirke, utdanning og forskning	75 055 835 000
17	Transport og kommunikasjon	64 648 081 000
18	Rammeoverføringer til kommunesektoren mv.	178 740 797 000

Nr.	Betegnelse	Kroner
19	Tilfeldige utgifter og inntekter	4 246 786 000
20	Finansadministrasjon mv.	27 235 428 000
21	Skatter, avgifter og toll	-1 019 686 535 000
22	Utbytte mv.	-23 319 462 000
	Sum før lånetransaksjoner og overføringer til og fra Statens pensjonsfond utland	111 116 591 000

Forslag 59

Stortinget ber regjeringen gjøre foreldrepermisjonsordningen mer fleksibel og familietilpasset gjennom å innføre et nytt alternativ for foreldrepermisjon, der foreldre kan ta ut permisjon i 54 uker med 90 pst. lønn.

Forslag 60

Stortinget ber regjeringen, innenfor den foreslåtte økningen i årsverk til politiet, sette av ressurser til å opprette barnevoldsavsnitt i samtlige politidistrikt.

Forslag 61

Stortinget ber regjeringen, innenfor den foreslåtte økningen til politiet, om å sette av ressurser til å fullstendig implementere verktøyene SARA og PATRIARK i alle politidistrikt.

Forslag 62

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om hvordan Økokrims arbeid mot miljøkriminalitet kan forsterkes.

Forslag 63

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om hvordan regjeringen vil sikre kontakt og reisestøtte til pårørende av innsatte som soner i Nederland, samt bygge opp kapasitet i norske fengsler for å gjøre plassene i Nederland overflødige, og gjennom dette forbedre kvaliteten i kriminalomsorgen.

Forslag 64

Stortinget ber regjeringen legge fram endringer i bostøtten som sikrer at inntektsgrensene og boutgiftstaket reguleres slik at de dekker de faktiske økningene i boutgiftene.

Forslag 65

Stortinget ber regjeringen stoppe stengingen av terapibassenget på Diakonhjemmet og eventuelt andre i tilsvarende situasjon og sikre videre drift, i det minste til likeverdige alternativ er etablert.

Forslag 66

Stortinget ber regjeringen legge fram det faglige grunnlaget for hva som skal omfattes av spesialisert rehabilitering, herunder bruk av varmebasseng, og hva som skal være et kommunalt ansvar.

Forslag 67

Stortinget ber regjeringen sikre at oppgaver som hører til normal drift, blir gjennomført internt i sykehusene, ikke ved bruk av fordyrende konsulenter.

Forslag 68

Stortinget ber regjeringen sikre at avgjørende driftsoppgaver i sykehusene, for eksempel renhold, blir ivaretatt som intern drift i stedet for å konkurranseutsette tjenestene.

Forslag 69

Stortinget ber regjeringen gjeninnføre målene om å øke antall ansatte som får tilbud om hele stillinger.

Forslag 70

Stortinget ber regjeringen sikre at sykehusene fortsatt ansetter folk i faste stillinger, for å sikre kompetanse og trygghet til å varsle i sykehusene våre.

Forslag 71

Stortinget ber regjeringen sikre at sykehusene går foran i arbeidet for å sikre nok lærlingplasser, både for helsefag, men også for alle andre relevante utdanninger.

Forslag 72

Stortinget ber regjeringen avvikle såkalt 'fritt behandlingsvalg', og heller innføre ordningen 'riktig behandlingsvalg', en ordning der fastlegekontorene og sykehusene får plikt til å informere om hvor og hvordan pasientene kan få best og raskest mulig behandling.

Forslag 73

Stortinget ber regjeringen innføre et prinsipp om alltid å vurdere å utføre en oppgave i egenregi før kommersielle løsninger velges.

Forslag 74

Stortinget ber regjeringen avskaffe kommersialiseringsfremstøtet med såkalt 'nøytral merverdiavgift' for sykehusene, før dette går ut over kvalitet og pasientsikkerhet og økonomisk stabilitet i sykehusene.

Forslag 75

Stortinget ber regjeringen legge fram en ny opptrappingsplan for lavterskeltilbud til psykisk helse i kommunene.

Forslag 76

Stortinget ber regjeringen snarest fremme forslag om å innføre kraftige sanksjoner mot kommuner som tvinger eldre i sykehjem til å bo på dobbeltrom mot sin vilje.

Forslag 77

Stortinget ber regjeringen legge fram forslag for å styrke rehabiliteringen, herunder fysioterapi, der flere diagnoser omfattes av ordningen med gratis behandling.

Forslag 78

Stortinget ber regjeringen utvide ordningen med bymiljøavtaler der man forhandler om støtte til miljøvennlig transportsatsing, og at all vekst i persontrafikken skal tas med kollektiv, sykkel og gange til flere byer.

Forslag 79

Stortinget samtykker i at Olje- og energidepartementet i 2017 kan gi tilsagn om økonomisk støtte ut over bevilgningen, men slik at samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Formål	Kroner
1825		Energiomlegging, energi- og klimateknologi	
	31 (NY)	Havvind	500 000 000

Forslag 80

Stortinget ber regjeringen legge frem en regelverksendring som sikrer mulighet til å kreve inn bompenger for jernbaneformål.

Forslag 81

Stortinget ber regjeringen legge fram forslag om at industrien kan inngå avtale om CO_2-fond etter modell fra NO_x-fondet, og at mulighet for lav sats i grunnavgift på fyringsolje for industrien fjernes.

Forslag 82

Stortinget ber regjeringen i forbindelse med behandling av nysalderingen fremme forslag om å sikre opptjente pensjonsrettigheter og AFP for dem over 55 år i Mantena.

Forslag 83

Stortinget ber regjeringen utrede en ny modell på arveavgift som ivaretar fordelingshensyn, og legge fram forslag i forbindelse med statsbudsjettet for 2018.

Forslag 84

Stortinget ber regjeringen starte forhandlinger med næringslivet med sikte på å etablere et CO_2-fond etter modell fra NO_X-fondet gjeldende fra 1. juli 2017.

Forslag 85

Stortinget ber regjeringen føre en tolkning av regelverket for mva.-kompensasjonsordning som sikrer at erverv, drift og oppføring av kommunalt eide og disponerte boliger omfattes av mva.-kompensasjonsordningen.

5. Komiteens tilråding

Komiteen viser til at det ikke er flertall for noe forslag i innstillingen. Forslaget fra komiteens største fraksjon, medlemmene fra Høyre og Fremskrittspartiet, fremmes derfor som tilråding fra komiteen.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til Meld. St. 1 (2016–2017), Prop. 1 S (2016–2017), Prop. 1 S Tillegg 1–5 (2016–2017), samt til Innst. 62 S (2016–2017) og til det som står foran i denne innstillingen, og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

I

Rammeområde

Rammevedtak

Nr.	Betegnelse	Kroner
1	Statsforvaltning	9 296 065 000
2	Familie og forbruker	47 121 072 000
3	Kultur	10 672 084 000
4	Utenriks	35 672 771 000
5	Justis	32 045 254 000
6	Innvandring, regional utvikling og bolig	26 815 636 000
7	Arbeid og sosial	436 638 056 000
8	Forsvar	46 197 949 000
9	Næring	5 363 442 000
10	Fiskeri	526 350 000
11	Landbruk	17 122 244 000
12	Olje og energi	-65 832 989 000
13	Miljø	9 720 268 000
14	Konstitusjonelle institusjoner	2 509 069 000
15	Helse	183 268 819 000
16	Kirke, utdanning og forskning	73 312 643 000
17	Transport og kommunikasjon	64 386 081 000
18	Rammeoverføringer til kommunesektoren mv.	172 346 597 000
19	Tilfeldige utgifter og inntekter	4 746 786 000
20	Finansadministrasjon mv.	27 210 428 000
21	Skatter, avgifter og toll	-994 312 535 000
22	Utbytte mv.	-23 290 962 000
	Sum før lånetransaksjoner og overføringer til og fra Statens pensjonsfond utland	121 535 128 000

II

Andre fullmakter

Statslån o.a.

Stortinget samtykker at Finansdepartementet i 2017 kan:

1. ta opp nye langsiktige innenlandske statslån til et beløp inntil 75 000 mill. kroner.
2. ha utestående kortsiktige markedslån til et beløp inntil 125 000 mill. kroner.
3. ta imot innskudd i form av kontolån fra statsinstitusjoner og statlige fond, og fra institusjoner som kan bli pålagt å plassere likviditet som kontolån til staten.
4. inngå rentebytteavtaler og tilsvarende derivatavtaler.

III

Meld. St. 1 (2016–2017) – Nasjonalbudsjettet 2017 – vedlegges protokollen.

Oslo, i finanskomiteen den 28. november 2016

Hans Olav Syversen

leder og ordfører

VEDLEGG 1

Brev fra Finansdepartementet v/statsråd Siv Jensen til finanskomiteen, datert den 11. november 2016

Meld. St. 1 (2016–2017) Nasjonalbudsjettet 2017 og Prop. 1 S (2016–2017) Statsbudsjettet for budsjettåret 2017 Rettebrev

Det opplyses om følgende trykkfeil i Meld. St. 1 (2015-2016) Nasjonalbudsjettet 2016 og Prop. 1 S (2016-2017) Statsbudsjettet for budsjettåret 2017

Meld. St. 1 (2016-2017), kap. 2, avsnitt 2.3, side 23

I tabell 2.2 «Utviklingen i arbeidsmarkedet. Prosentvis endring fra året før» skal det settes inn en fotnote i raden «Sysselsettingsandel (15 – 74 år)»:

Sysselsettingsandel (15 – 74 år)[4]

[4] Sysselsettingsandelen er beregnet basert på anslagene for befolkning og sysselsetting lenger opp i tabell 2.2.

Meld. St. 1 (2016-2017), kap. 3, avsnitt 3.1.2, side 40

I første setning i femte avsnitt står det:

«Markedsverdien av Statens pensjonsfond utland ved utgangen av 2016 anslås til 7 420 mrd. kroner. Det er rundt 270 mrd. kroner høyere enn i Revidert nasjonalbudsjett og rundt 30 mrd. kroner lavere enn ved inngangen til året.»

Det skal stå:

«Markedsverdien av Statens pensjonsfond utland ved utgangen av 2016 anslås til 7 420 mrd. kroner. Det er rundt 270 mrd. kroner høyere enn i Revidert nasjonalbudsjett og rundt 40 mrd. kroner lavere enn ved inngangen til året.»

Meld. St. 1 (2016-2017), kap. 3, avsnitt 3.2.2, side 57

I første setning i syvende avsnitt står det:

«Som en del av den forsterkede innsatsen for økt sysselsetting tilføres kommunene på Sør- og Vestlandet et engangstilskudd på 650 mill. kroner til vedlikehold og rehabilitering av skoler og omsorgsbygg i kommunene.»

Det skal stå:

«Som en del av den forsterkede innsatsen for økt sysselsetting tilføres kommunene på Sør- og Vestlandet et engangstilskudd på 650 mill. kroner til vedlikehold og rehabilitering av bygg, anlegg og veier eid av kommunen, kommunale foretak eller kirkelig fellesråd.»

Meld. St. 1 (2016-2017), kap. 5, avsnitt 5.5, side 128

I tabell 5.6 «Skatteutgifter og –sanksjoner for næringslivet» under Landbruk, og under linjen «- Skattefritak for gevinst ved salg av landbrukseiendom i familien» skal det stå «- Fritak for skatt på personinntekt ved salg av landbrukseiendom ut av familien», og beløpene skal endres til «-» for 2015 og «120» for 2016.

Beløpene til «- Fritak for skatt på personinntekt ved salg av tomter i landbruket innenfor gevinst på 150 000 kroner årlig» skal endres til «10» for 2015 og «-» for 2016.

Prop. 1 S (2016-2017), kap. 4, side 57

Rettelse i tabell 4.1 Utviklingen i politikkområdene 2009 – 2017.

Under «Forsvarsformål» er det nominelle beløpet angitt til 39,8 mrd. i 2016 og 39,8 mrd. i 2017.

De riktige beløpene skal være 2016: 44,1 mrd. og 2017: 45,5 mrd. Den angitte realveksten i forsvarsformål og omtalen av politikkområdet påvirkes derfor ikke av rettelsen.

VEDLEGG 2

Brev fra Finansdepartementet v/statsråd Siv Jensen til finanskomiteen, datert den 17. november 2016

Statsbudsjettet 2017 - orientering om nye anslag på innvandrings- og integreringsområdet

I forbindelse med forberedelsene til nysalderingen og omgrupperingsproposisjonene for 2016, har Beregningsgruppen for utlendingsforvaltningen gått gjennom anslagene på innvandrings- og integreringsområdet for 2016. Regjeringens forslag til endringer av budsjettet for 2016 på dette området legges fram for Stortinget 25. november.

Det anslås en betydelig nedgang i antallet asylankomster for inneværende år sammenlignet med gjeldende budsjett. Beregningsgruppen for utlendingsforvaltningen anslår nå at det vil komme mellom 3 000 og 12 000 asylsøkere til Norge i 2016, med et punktanslag på 3 550. Anslaget inkluderer effekten av at Norge mottar 250 asylsøkere gjennom EUs relokaliseringsordning inneværende år. Ifm. Revidert nasjonalbudsjett 2016 ble det lagt til grunn 25 000 ankomster.

I budsjettforslaget for neste år er det lagt til grunn en prognose for ankomster på 10 750 asylsøkere i både 2016 og 2017. Den store nedjusteringen av prognosen for inneværende år påvirker forutsetningene for anslagene for neste års budsjettforslag. Selv om hovedformålet med gjennomgangen av nye anslag på innvandrings- og integreringsområdet har vært å komme fram til anslag for inneværende års budsjett, har en i tillegg bedt Beregningsgruppen for utlendingsforvaltningen om å vurdere anslagene for 2017 i lys av de endrede anslagene for 2016.

Reduksjonen i ankomstprognosen for 2016 medfører reduserte utgifter til drift av asylmottak, omsorgssentre, norskopplæring, stønader til mottaksbeboere og vertskommunetilskudd. Videre anslås det nå at det bosettes færre flyktninger i 2016 sammenlignet med anslaget som ligger til grunn for regjeringens budsjettforslag for 2017. Dette tilsier at utgiftene til integreringstilskudd og særskilt tilskudd for bosetting av enslige, mindreårige flyktninger i 2017 også reduseres sammenlignet med budsjettforslaget. Samlet anslås utgiftene på de volumstyrte postene på innvandrings- og integreringsområdet å bli 1,8 mrd. kroner lavere enn tidligere anslått, hvorav 0,8 mrd. kroner er en reduksjon i ODA-godkjente utgifter. Ettersom usikkerheten om antallet ankomster i 2017 fortsatt er stor, er det i disse anslagene lagt til grunn samme ankomstprognose for 2017 som i budsjettforslaget, justert for en økning i forventede relokaliseringer av asylsøkere gjennom EUs relokaliseringsordning.

Det er fremdeles betydelig usikkerhet om utgiftene til innvandrings- og integreringsområdet i 2017. Selv om asylankomstene nå er lave, kan de igjen komme til å øke. Ankomstbildet påvirkes av faktorer som i stor grad ligger utenfor Norges grenser.

Tabellen nedenfor oppsummerer de nye beregningene for berørte poster under Barne- og likestillingsdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet og Kunnskapsdepartementet. Beløpene er angitt i 1 000 kroner.

Kap.	Post	Betegnelse	Prop. 1 S (2016-2017)	Nye beregninger	Endring
		Utgifter:			
225	64	Tiltak i grunnopplæringen Tilskudd til opplæring av barn og unge som søker opphold i Norge	441 618	384 162	-57 456
490	21	Utlendingsdirektoratet Spesielle driftsutgifter, asylmottak	2 778 776	2 215 391	-563 385
490	60	Utlendingsdirektoratet Tilskudd til vertskommuner for asylmottak	300 535	230 469	-70 066
490	70	Utlendingsdirektoratet Stønader til beboere i asylmottak	477 162	308 350	-168 812
490	75	Utlendingsdirektoratet Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet, *kan overføres*	16 623	15 623	-1 000

Kap.	Post	Betegnelse	Prop. 1 S (2016-2017)	Nye beregninger	Endring
496	60	Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere Integreringstilskudd, *kan overføres*	12 364 808	12 134 571	-230 237
496	61	Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere Særskilt tilskudd ved bosetting av enslige, mindreårige flyktninger, *overslagsbevilgning*	3 995 314	3 768 338	-226 976
497	60	Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere Tilskudd til opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere	2 527 846	2 303 003	-224 843
856	01	Barnevernets omsorgssenter for enslige, mindreårige asylsøkere Driftsutgifter	1 083 662	848 000	-235 662
Sum utgifter			23 986 344	22 207 907	-1 778 437
		Inntekter:			
3225	04	Tiltak i grunnopplæringen, Refusjon av ODA-godkjente utgifter	218 601	190 160	-28 441
3490	03	Utlendingsdirektoratet Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet, ODA-godkjente utgifter	18 623	17 623	-1 000
3490	04	Utlendingsdirektoratet Asylmottak, ODA-godkjente utgifter	1 767 973	1 386 197	-381 776
3496	01	Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere Integreringstilskudd for overføringsflyktninger, ODA-godkjente utgifter	270 875	252 125	-18 750
3496	02	Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere Særskilt tilskudd ved bosetting av enslige, mindreårige flyktninger, ODA-godkjente utgifter	254 136	154 978	-99 158
3497	01	Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere Norskopplæring i mottak, ODA-godkjente utgifter	129 264	86 199	-43 065
3856	04	Barnevernets omsorgssenter for enslige, mindreårige asylsøkere, Refusjon av ODA-godkjente utgifter	930 193	727 200	-202 993
Sum refusjon av ODA-godkjente utgifter (medfører tilsvarende endring på kap. 167, post 21)			3 589 665	2 814 482	-775 183

VEDLEGG 3

Prioriteringer i SVs alternative statsbudsjett. Tall i mill. kroner og i forhold til regjeringens forslag, inkludert tillegg 1-5.

Rammeområde 1: Statsforvaltning

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Øke det ekstraordinære vedlikehold av fengslene	70	2445	45
Økt støtte til forprosjektering nye fengselsplasser	20	2445	30
Saemien Sijte, er ikke klar for bygging i 2017, men forutsetter oppstart bygging og bevilgning i 2018.	0	2445	31
Skogfinsk museum, er ikke klar for bygging i 2017, men forutsetter oppstart bygging og bevilgning i 2018.	0	2445	31
Inndekning og omprioriteringer			
Statsministerens kontor	-5	20	1
Statsrådet	-5	21	1
Regjeringsadvokaten	-10	24	1
Eiendommer kongelige formål	-5	531	1
Eiendommer kongelige formål	-5	531	45
Sum rammeområde 1	**60**		

Rammeområde 2: Familie og forbruker

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Tilsyn barnehagene. Øke bevilgningen til fylkesmannen som tilsynsorgan for barnehagene	4	231	21
Bedre finansiering av incest- og voldtektsenter	20	840	61
Voldsforebygging	10	840	70
Krafttak for krisesentrene	15	840	70
Barnetrygd - Lønnsjustering	409	845	70
Barnetrygd - Søskentillegg: Et tillegg på 25 prosent av ordinær barnetrygd fra og med barn nr. 3, men med maksimalt tillegg for tre barn.	809	845	70
Barnetrygd - Utvide småbarnstillegget til også å gis til enslige forsørgere med barn mellom 3 og 18 år, som kvalifiserer til dagens tillegg for barn under tre år.	20,5	845	70
Barnetrygd - Øke småbarnstillegget for enslige forsørgere med 50 prosent.	6,5	845	70
Barnetrygd - Gjeninnføre Finnmarks- og Svalbard-tillegget	40	845	70
Program mot seksuell trakassering	11	846	21
Styrke kvinneorganisasjonene, inkludert Norges kvinnelobby	10	846	70
Utvide arbeidet til regionale senter for likestilling mv	15	846	70
Barnevern: Styrke fylkesnemndene for å sikre raskere hjelp	20	853	1
Barnevern: Styrke tryggheten for ansatte i barnevern	5	854	21

Tilskudd til organisasjoner i barne- og ungdomsvernet	5	854	71
Likestillingssatsing i arbeidslivet - trepartssamarbeid for likestilling	10	871	21
Styrke organisasjonene	5	871	72
Få pappapermen tilbake - øke fedrekvoten til 14 uker	0	2530	70
En tryggere start - ekstra felles permisjonsuker for flerling-familiene	10	2530	70
To hjemme - dobbel felles fødselspermisjon for trilling og firlingfamilier	1	2530	70
Nytt alternativ: 54 ukers foreldrepermisjon på 90 prosent lønn	0	2530	70
Inndekning og omprioriteringer			
Avvikle kontantstøtten for å omgjøre den til en kommunal ventestøtte for barn uten barnehageplass	-1539	844	70
Redusert anslag asylsøkere	-235,662	856	1
Inntektsposter			
Justering pga redusert anslag asylsøkere	-202,993	3856	4
Sum rammeområde 2	**-145,669**		

Rammeområde 3: Kultur

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Forsterke merverdikompensasjon til frivillige organisasjoner	100	315	70
Styrke Frifond	18	315	72
Styrking av norsk kulturfond. Til fordeling på kapitler	80	320	55
Nasjonalt digitalt mediebudsjett for bibliotekene	20	320	55
Litteraturtiltak gjennom Kulturrådet	5	320	55
Økte honorarer til Musikkensembler og kor	5	320	55
Opptrapping for kulturkort for ungdom i alle fylker, søknadsbasert	10	320	55
Lønnsøkning til kunstnerstipend	7,7	321	73
50 nye kunstnerstipend	12	321	73
Arbeidsstipend for kuratorer (6 stipender over 3 år)	1,4	321	73
Økning vederlagsordning forfattere	5	321	75
Ny assistentordning for unge kunstnere	8	321	76(ny)
Skuespiller og danse-alliansen	9	323	70
Reell pris og lønnsjustering (2,7 pst.) for nasjonale, regionale institusjoner, region og distriksopera og ymse faste tiltak	37	323	70
Reell pris og lønnsjustering (2,7 pst.) for nasjonale, regionale institusjoner, region og distriksopera og ymse faste tiltak	20	323	71
Reell pris og lønnsjustering (2,7 pst.) for nasjonale, regionale institusjoner, region og distriksopera og ymse faste tiltak	1,5	323	73
Beaivváš nytt bygg	10	323	73
Reell pris og lønnsjustering (2,7 pst.) for nasjonale, regionale institusjoner, region og distriksopera og ymse faste tiltak	7	323	78

Avant Garden samlokalisering, oppstart	1,5	323	78
Buskerud teater	2	323	78
Fylkesscene i Østfold	1	323	78
Hordaland teater – Logen, nye lokaler	3,5	323	78
Stella Polaris	2	323	78
Forprosjekt for Carte Blanche dansesenter	3	323	78
Akershus Teater	3	323	78
Ungdommens kulturmønstring	10	323	78
Norsk publikumsutvikling	2,1	325	78
Norsk kulturforum	1	325	78
Kompetanseutvikling for bibliotekene	30	326	21
Landssammenslutningen for nynorskkommuner	1,5	326	78
Kulturvern, forskning museumsområdet	5	328	70
Telemuseet	5	328	70
Perspektivet Museum samlingsforvaltning	1	328	70
Midt-Troms Barnemuseum på Finnsnes	4	328	70
Oppstart fellesmagasin og dokumentasjonsenhet ved Anno Museum	10	328	70
Kistefos-museet	2,5	328	78
Museumssenteret i Hordaland	9	328	78
Sunnhordaland kyst- og litteratursenter	1	328	78
Opera og kultur-hus i Kristiansund	25	328	78
Kulturkortet KODE	0,7	328	78
Ruija Kvenmuseum	2	328	78
Digitalt arkiv for scenekunst (Sceneweb.no)	2	329	78
Styrking av konsulentordningen for ikke-komersiell film	15	334	1
Økt støtte til filmfestivaler	12	334	1
Regionale cinematek	15	334	50
Skeivt arkiv	1	334	78
Øke mediestøtten	50	335	71
Indeksøkning samisk dagspresse	1,5	335	75
Indeksøkning på 4,5 pst distribusjonstillegg Finnmark	0,098	335	77
Ny prøveordning: Incentivordning for å spille norsk musikk på radio	10	335	76(ny)
Ny ordning: Innovasjonsstøtte til lokalaviser	25	335	78(ny)
Ny ordning: Tilskudd til uavhengig kvalitetsjournalistikk	10	335	78(ny)
Tiltak mot netthets	8	335	79(ny)
Digital frihavn .sj og .bv for forfulgte kunstnere	5	335	79(ny)
Inndekning og omprioriteringer			
Regionkontor til kulturrådet	-7	320	1
Redusere gaveforsterkningsordningen	-30	325	85
Redusere økning i talent norge	-5	325	86
Sum rammeområde 3	**594,998**		

Rammeområde 4: Utenriks

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Støtte til European Youth Parliament 2017	1,6	100	71
Støtte til sivilt samfunn	70	160	70
Økning i humanitær bistand	1000	163	70
Bistand til arbeid for menneskerettigheter	70	163	72
Fred, forsoning og demokratitiltak	80	164	70
Støtte til organisasjoner som jobber med nedrustning	10	164	72
Øke støtten til Skatt for utvikling	50	165	71
Det grønne fondet og støtte til fattige lands klimatilpasning	250	166	72
Fornybar energi	200	166	74
Flyktningtiltak i Norge, ODA (1500 flere overføringsflyktninger (kvoteflyktninger))	68,55	167	21
Flyktningtiltak i Norge, ODA (Redusert anslag asylsøkere)	-775,183	167	21
Flyktningtiltak i Norge, ODA (1000 flere relokaliseringsflykt-ninger fra innad i EU)	47,6	167	21
Bistand til arbeid for kvinners rettigheter og likestilling	50	168	70
UNDP	90	170	70
FNs befolkningsfond (UNFPA)	20	170	71
UNICEF	40	170	72
UNHCR	30	170	74
UNRWA	25	170	75
FN og globale utfordringer (samlepott for ulike reforminitiativ i FN)	40	170	76
UN Women	30	170	82
Matsikkerhet og klimatilpasset landbruk	40	170	83
Verdens helseorganisasjon (WHO)	20	170	83
Inndekning og omprioriteringer			
Regionale banker og fond	-54	171	71
Redusere nysatsing på kamp mot terrorisme	-100	164	72
Verdensbanken	-100	171	70
Sum rammeområde 4	**1203,567**		

Rammeområde 5: Justis

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Øke antall soningsplasser med fotlenke	30	430	1
Støtte til Auroraprosjektet, prosjekt for kvinner i soning	3	430	70
Forlenge innsatsen i Middelhavet ut 2017	55,4	440	1
Øke støtten til barnehus	40	440	1
Styrke voldtekts-seksjonen til Kripos	10	440	1
Omdisponere og øremerke 50 millioner fra frie midler til politiet til fullstendig implementering av verktøyene SARA og PATRI-	0	440	1
Styrke Økokrim øremerket til å bekjempe økonomisk kriminalitet	30	440	1
Styrke Økokrim øremerket til å bekjempe miljøkriminalitet	12,5	440	1

Registrering politiet	44,55	440	1
Registrering Politiets utlendingsenhet	15	440	1
Utrede alternativer til fengsling for barn og barnefamilier i forbindelse med utreise.	5	440	21
Styrke tilskuddsordning til kommuner for forebygging av radikalisering	10	440	60
Økt støtte til krisesentersekretariatets ROSA-arbeid	1,2	440	70
PST	14,1	444	1
Gi fri rettshjelp på flere rettsområder; opptrapping. Gi full fraværsgodtgjørelse til advokater og sakkyndige. Senke taket for	78	470	1
Opprettholde tilskuddordning for rettshjelp til lengeværende barn	2	470	72
Øke tilskudd til lavterskeltiltak	10	470	72
Styrke kontoret for voldsoffererstatning	9	472	1
Inndekning og omprioriteringer			
Omdisponere fra leie av fengselsplasser i Nederland til økt satsing på fotlenke soning, økt satsing på bygging av nye	-145,5	430	1
Redusere økte bevilgninger til tilbakekallelser av oppholds-tillatelser og statsborgerskap	-32	440	1
Ikke bruke utvidelsen av Trandum	-35,9	440	21
Sum rammeområde 5	**156,35**		

Rammeområde 6: Innvandring, regional utvikling og bolig

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Øke norskopplæring på asylmottak fra 175 til 250 timer	34,9	490	1
UDI, Drift	17,55	490	1
Saksbehandling	22,8	490	1
Doble satsingen på integreringsmottak	4	490	21
Økt bemanning og barnefaglig kompetanse på mottak for EMA	100,9	490	21
Spesielle driftsutgifter, asylmottak	20,4	490	21
Drift mottak	51,6	490	21
Tolkeutgifter	7	490	22
Sikre barnehageplass til alle barn som bor på asylmottak	67	490	60
Tilskudd til vertskommuner for asylmottak	2,1	490	60
Vertskommunetilskudd	5,6	490	60
Øke ytelsene på asylmottak til 2015-nivå	30	490	70
Ikke innføre tak på kr. 10 000 for barnefamilier på mottak uavhengig av antall barn.	5,9	490	70
Økonomiske ytelser til beboere i mottak	5,25	490	70
Stønader til beboere i asylmottak	13,8	490	70
Fortsette drift i Au Pair Center for informasjon til au pairer	3	490	71
Gjenbosetting – støttetiltak	9,9	490	73
Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet	2,7	490	75
Styrke minoritetsrådgivere	10	495	1
IMDi, drift (saksbehandling og kulturorienteringsprogram)	14,1	495	1
Økt integreringstilskudd til kommunene	205	496	60

Integreringstilskudd	6,3	496	60
Refusjon av alle barnevernsutgifter for enslige mindreårige	220	496	61
Øket satsing på Jobbsjansen og flere tilskudd gjennom NAV	50	496	62
Øke områdesatsing i Oslo, Drammen, Bergen og Trondheim	39	496	62
Gratis kjernetid i barnehagene - utvide prosjektet	80	496	62
Forebygging av radikalisering, tilskudd til frivillige organisasjoner	5	496	62
Økt støtt til SEIF	2	496	71
Økt støtte til organisasjoner som arbeider for integrering og lavterskelhjelp	5	496	71
Støtte til Stiftelsen Fargespill	1	496	71
Doble satsingen på integreringsmottak	16	496	73
Opplæring i norsk og samfunnskunnskap	5,55	497	60
Tilskudd til opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere	12,5	497	60
Styrke distriktstilskuddene	250	550	62
Styrke distriktstilskuddene	150	550	64
Styrke regionaltilskuddene	75	553	60
Styrke regionaltilskuddene	25	553	63
Sametinget	30	560	50
Samisk høgskole	1,6	561	50
Øke bostøtten	250	580	70
Tilskudd til etablering av nye boliger	100	581	75
Tilskudd til flere utleieboliger i kommunene	100	581	76
Tilskudd til kommunene for utvikling av boligsosialt arbeid	10	581	78
Housing first - trygge hjem og oppfølging for god rusomsorg	4	581	78
Gjøre gamle bygårder tilgjengelig, tilskudd til heis	24	581	79
Tilskudd til bolig, by og områdeutvikling	30	590	72
Katapult - investering og drift av testsenter for innovasjon i industrien	40	2426	71
Inndekning og omprioriteringer			
Stoppe innføringen av betalingskort kun med mulighet for kontantuttak	-5	490	21
Redusere økte bevilgninger til tilbakekallelser av oppholdstillatelser og statsborgerskap	-25	490	21
Redusert anslag asylsøkere	-563,385	490	21
Redusert anslag asylsøkere	-70,066	490	60
Kutte innføring av prøver for asylsøkere og flyktninger	-13	490	70
Redusert anslag asylsøkere	-168,812	490	70
Redusert anslag asylsøkere	-1	490	75
Redusert anslag asylsøkere	-230,237	496	60
Redusert anslag asylsøkere	-226,976	496	61
Kutte støtten til Human Right Service	-1,835	496	71
Redusert anslag asylsøkere	-224,843	497	60
Kommunaldepartementet	-10	500	1

Inntektsposter			
ODA-godkjente utgifter, reiseutgifter	2,85	3490	3
Redusert anslag asylsøkere	-1	3490	3
ODA-godkjente utgifter, asylmottak	13,8	3490	4
Redusert anslag asylsøkere	-381,776	3490	4
Asylmottak, ODA-godkjente utgifter	35,2	3490	4
ODA-godkjente utgifter, gjenbosetting	9,9	3490	6
ODA-godkjente utgifter, integreringstilskudd	42	3496	1
Redusert anslag asylsøkere	-18,75	3496	1
Redusert anslag asylsøkere	-99,158	3496	2
Redusert anslag asylsøkere	-43,065	3497	1
Norskopplæring i mottak, ODA-godkjente utgifter	12,4	3497	1
Renter. 28 mrd. ramme Husbanken	35	5615	80
90-poster			
Lån fra Husbanken	4500	2412	90
Avdrag	30	5312	90
Sum rammeområde 6	**1017,895**		

Rammeområde 7: Arbeid og sosial

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Tilskudd til arbeid for heltidskultur	50,0	601	50
Tilskudd til 6-timersdag	50	601	50
Opprettholde Magasinet Velferd	1,5	601	70
Boligsosialt arbeid flyttes fra kommunene	10	621	63
Sosiale tiltak - frivillig arbeid	20	621	70
En reell ungdomsgaranti, med rett til tiltak og sterkere oppfølging i Nav	350	634	76
Arbeidsmarkedstiltak for arbeidsløse	256,5	634	76
Varig tilrettelagt arbeid	42,0	634	77
Styrke Arbeidstilsynets arbeid mot kriminalitet og sosial dumping	35,2	640	1
Etablere to nye sentre mot arbeidslivskriminalitet	24,8	640	1
Justering pga omfordeling til enslige og minstepensjonister	5,9	667	70
Pleiepenger. Forberede Nav på innføring av ny pleiepenge-ordning.	7,5	2650	72
Gjeninnføre barnetillegget for uføre	37	2655	70
Styrke bilstønadsordningen	30	2661	74
Justering pga omfordeling til enslige og minstepensjonister	38,7	2680	70
Inndekning og omprioriteringer			
Justering pga omfordeling til enslige og minstepensjonister	-42,1	612	1
Justering pga omfordeling til enslige og minstepensjonister	-90,5	2655	70

Kutte særtillegg for gifte og samboende pensjonister tilbake til nivå gjeldende fram til september 2015. Omfordele innenfor sånn at enslige og minstepensjonister kommer bedre ut.	-912	2670	73
Sum rammeområde 7	**-105,5**		

Rammeområde 8: Forsvar

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Styrke nasjonal sikkerhetsmyndighet	50	1723	1
Økte driftsmidler til hæren	300	1731	1
Oppgradering av luftvern til hæren	100	1731	1
Nytt artilleri til hæren	100	1731	1
Bevare Kystjegerkommandoen (KJK)	150	1732	1
Økt seilingstid sjøforsvaret	145	1732	1
Utstyr til HV (skuddsikrevester, våpen mm)	100	1734	1
E-tjenesten	35	1735	21
Styrking av kystvakten	150	1790	1
Beholde 5 fullverdige korps	70	1795	1
Inndekning og omprioriteringer			
Redusere nybygg hos Forsvarsbygg	-200	1710	45
Bordingsteam etableres ikke som erstatning for KJK	-100	1732	1
Heimevernsungdommen	-3	1734	1
Redusert innfasing av kampfly	-325	1761	45
Utsette investeringer på Evenes	-100	1761	45
Trekke ut norske styrker fra Baltikum	-95	1792	1
Trekke ut norske styrker fra Irak	-171	1792	1
Trekke ut norske styrker fra Jordan/Syria	-71	1792	1
Sum rammeområde 8	**135**		

Rammeområde 9: Næring

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Sett sjøbein - entreprenørskap i sjømatnæringa	3	900	77
Fiskesprell: Mål om å øke interessent for sjømat blant barn og unge	3	900	77
Heve taket på nettolønnsordninga for sjøfolk	11	909	73
Nasjonale følgemidler (romfart)	9,9	922	50
Norsk romsenter	4,955	922	50
Oppstart rådgivende organ for utvikling av norsk romvirksomhet eller nytt nasjonalt romprogram	1	922	50
Frivillige midler romfart ESA (opp til 1 NNI)	0	922	72
Nye programmer i Innovasjon Norge. Disse midlene går til hhv.: bioøkonomi (100 mill) , digital fremtid (50 mill) og Robot-Norge (50 mill)	200	2421	50
Elektrifisering av kysten – låneprogram for elsjark	60	2421	50

Oppkapitaliser såkornfond for Nord-Norge med 500 mill.	74,4	2421	51
Oppkapitaliser såkornfond for Nord-Norge med 500 mill.	37,5	2421	53
Miljøteknologiordninga, for å støtte miljøvennlig omstilling i eksisterende bedrifter	300	2421	76
Pre-såkornfond, for å støtte gode ideer som kan skape nye arbeidsplasser	50	2421	77
Marin fremtid - blå revolusjon. Nytt program under Innovasjon Norge. Bred satsing på bærekraftig og industriell utvikling av Norges havområder	200	2421	75 (ny)
Inndekning og omprioriteringer			
Tilskudd til særskilte prosjekter	-2,5	900	75
Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard.	-5	906	1
Klagenemndssekretariatet	-17,7	912	1
Regelrådet	-8,6	915	1
Tapsavsetning, egenkapitalinnskudd til Store Norske Spitsbergen Kullkompani	-144	950	51
Kutte tilskudd til petroleum i Innovasjon Norge	-197	2421	50
90-poster			
Egenkapitalinnskudd til Store norske Spitsbergen Kullkompani	-144	950	95
Oppkapitaliser såkornfond for Nord-Norge med 500 mill.	212,5	2421	95
Investinor	-1250	3950	95
Sum rammeområde 9	**579,955**		

Rammeområde 10: Fiskeri

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Pilotprosjekt grønn oppdrettsteknologi, Hardangerfjorden	5	917	1
Havbruksfond med ny utforming	347	919	60
Sum rammeområde 10	**352**		

Rammeområde 11: Landbruk

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Full stilling Norecopa - Alternativer til dyreforsøk	0,2	1112	50
Rette opp kutt i tilskudd til organisasjonene	5	1138	70
Regionale hestesenter	1,5	1139	71
Tilskudd til klimaveiledning/klimarådgivere i landbruket	20	1139	72
Utviklingsfondet for skogbruket	4	1149	51
Tiltak for industriell bruk av biomasse	5	1149	74
Trebasert innovasjonsprogram, Innovasjon Norge	55	1149	74
Inndekning og omprioriteringer			
Avvikle miljøskadelige subsidier i skogbruket	-25	1149	71

Avvikle miljøskadelige subsidier i skogbruket	-120	1150	50
Sum rammeområde 11	**-54,3**		

Rammeområde 12: Olje og energi

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Klimatilpasning (flom og skredsikring)	100	1820	22
Utjevning av overføringstariffer	20	1820	73
Telemarkskanalen	6	1820	74
Kutte klimagassutslipp gjennom Enova. Satse ekstra på klima-tiltak industri, energieffektiviseringstiltak bygg og landstrøm i norske havner.	630	1825	50
Styrka satsing på havvind. 50 mill. i oppstart og inntil 500 mill. i tilsagnsfullmakt	50	1825	31(ny)
Økt satsing energiforskning	100	1830	50
Styrka satsing karbonfangst og -lagring for å fullføre prosjektet både Klemetsrud i Oslo og prosjektene i Grenland	30	1840	70
Inndekning og omprioriteringer			
Avvikle bevilgning til geologiske undersøkelser	-57	1810	21
Kutte bevilgning til Petoro Iceland	-1,5	1815	72
Kutte bevilgning statlig deltakelse petroleumsvirksomhet islandsk kontinentalsokkel	-7,1	1815	73
Kutt støtten til petroleumsforskning	-408	1830	50
Sum rammeområde 12	**462,4**		

Rammeområde 13: Miljø

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Støtte til Fortidsminneforeningen (driftsstøtte og museumsstøtte)	3	1400	21
Den naturlige skolesekken	10	1400	62
Miljøvennlige offentlige anskaffelser	30	1400	76
Økt kunnskap om norsk natur - økologisk grunnkart og artsprosjektet	90	1410	21
Økt satsing for å ta vare på natur i Miljødirektoratet	30	1420	1
Kamp mot fremmede arter	30	1420	21
Kontroll motorferdsel i utmark	10	1420	21
Genbank for Hardangerlaksen	25	1420	22
Opptrapping laksetrappa i Vefsna og restaurering av andre fiske-trapper	15	1420	22
Skjøtsel verneområder	36	1420	31
Nasjonalparker	5	1420	34
Barskogvern i Norge for å ta vare på trua arter	240	1420	35
Restaurering av myr	10	1420	38

Klimatiltak og klimatilpasning i kommuner og fylker gjennom ordningen KLIMASATS. 100 mill kr til klimatiltak og 100 mill kr til klimatilpasning	200	1420	61
Giftopprydding i norske fjorder	50	1420	69
Sikre rent vann og natur i god tilstand i sjøer og vassdrag	60	1420	70
Støtte prosjekter som skal hindre at havet forurenses og ødelegges av plast og søppel	50	1420	71
Prøveprosjekt for kassering av fritidsbåter	30	1420	71
Konfliktdempende og forebyggende tiltak rovdyr og beitenæring	50	1420	73
Drifttilskudd "Hold Norge rent"	1	1420	77
Støtte til lokale friluftsaktiviteter	30	1420	78
Forum og natur og friluftsliv skal få ansette koordinatorer i alle fylker	3,5	1420	78
Kartlegging av friluftslivsområder	8,5	1420	78
Økt støtte frivillige miljøorganisasjoner	8	1420	80
Støtte frivillige friluftsorganisasjoner	8	1420	80
Verdensarvområde	5	1420	81
Ta vare på trua arter og naturtyper	50	1420	82
Vern om kulturlandskap	20	1420	82
Handlingsplan truet sjøfugl	20	1420	82
Fossesenteret i Gaular	5	1420	85
Balsfjord Våtmarksenter	0,85	1420	85
Støtteordning for å fase ut gamle forurensende vedovner i by for å bedre bylufta	50	1420	62 (ny)
Nullutslippsferger fylkessamband	100	1422	21
Samisk kulturminnearbeid. Få samiske kulturminner inn i digital form, skjøtsel og formidlingsarbeid Mortensnes kulturminneom-	2	1429	50
Tilskudd til verna hus, blant annet sikring av verneverdige bygg, Strusshamn	10	1429	71
Tekniske og industrielle kulturminner, blant annet økt støtte til Norsk Vassdrags- og Industristadmuseum, Odda, vedlikehold	13	1429	72
Vedlikehold av stavkirker og steinkirker	10	1429	73
Hardanger Fartøyvernsenter i Kvam, oppstart prosjektet Tett på	3	1429	75
Norsk kulturminnefond	12	1432	50
Ta vare på regnskogen (Klima- og skogsatsinga)	200	1482	73
Inndekning og omprioriteringer			
Skogplanting som klimatiltak	-14,375	1420	37
Sum rammeområde 13	**1519,475**		

Rammeområde 15: Helse

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Tilskudd til forsøk med skolefrokost i videregående skole	10	714	79
Pumps and pipes, prosjekt for overføring av kunnskap frå oljesektoren til helsesektoren	5	732	70

Helse Sør-Øst	21 675,749	732	72
Helse Vest	7 655,005	732	73
Helse Midt	5 761,398	732	74
Helse Nord	5 197,345	732	75
1 mrd. mer til sykehusene. Sterkere sykehusøkonomi, prioritering av mer behandling og fødselsomsorg, ikke mer byråkrati	0	732	72-75
Tilbakeføring øyeblikkelig hjelp rus og psykisk helse. 86,5 mill. kroner overføres til helseforetakene	0	732	72-75
Trygge overgrepsmottak - statlig fullfinansiering. 75 mill. kroner overføres til helseforetakene	0	732	72-75
Sykehusklovnene. 2 mill. kroner. Til helseforetakene.	0	732	72-75
Utvikling av metoder for køfjerning i psykiatrien. 3 mill. kroner. Til helseforetakene	0	732	72-75
Portugalmodellen - opptrappingsplan for raskere tilgang til rusbehandling. 50 mill. kroner. Til helseforetakene	0	732	72-75
Menneskerettigheter og brukerombud	20	761	71
Helsetilbud for papirløse flyktninger/asylsøkere	2	765	60
Hjelp til å hjelpe - støtte til livsviktig skadereduksjon for rusavhengige	50	765	72
Innføring av egenandelstak for tannlege. 10 prosent av kostnader over 2500 kroner dekkes.	1000	770	70
Tannsjekk for eldre over 75 år	95	2711	72
Egenandeler - fritak for alle barn	47,5	2711	72
Beholde livsviktige medikamenter i folketrygden. 730 mill. kroner. Overført fra helseforetakene.	730	2751	70
Sikre fysioterapi for mennesker på diagnoselisten, og gratistilbud til barn under 16 år	323,1	2755	71
Inndekning og omprioriteringer			
Avslutt kvalitetsbasert finansiering. Overføres til helseforetakene.	-530,307	732	71
Avslutt innsatsstyrt finansiering og overfør til helseforetakene	-34289,983	732	76
Avslutt kompensasjon for merverdiavgift og overfør til helseforetakene	-4982,707	732	80
Kutt i unødvendig byråkrati. Overfør pengene til kommunebudsjettet.	-1185,7	761	65
Sum rammeområde 15	**1583,4**		

Rammeområde 16: Kirke, utdanning og forskning

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Fjernundervisning samisk språk	5	222	1
Leirskole , støtte til reise og opphold for 10 000 elever	50	225	66
Øke bevilgningen for å få læreplass til elever med særskilte behov	20	225	70
Mobbing: Øke tilskuddet til fylkesmannen som nytt tilsynsorgan vedr. mobbing	10	226	21
Mobbing: Skolebasert kompetanseheving	20	226	21

SFO: Tilskudd for gratis halvdagsplass i områder med høy andel minoritetsspråklige barn, samt økt kompetanse	100	226	21
Tilskudd for økt samarbeid med lokalt næringsliv, idrettslag og kulturforeninger	20	226	21
Øke lærlingtilskuddet	100	226	21
Pilotprosjekt Hjeltnes vdg	9	226	21
Yrkesfag: Fornying og oppgradering av utstyrspakken på yrkesfaglige linjer.	70	226	21
Tilskudd for økt lærertetthet på ungdomsskoler over gjennomsnittlig gruppestørrelse på 20 elever og med grunnskolepoeng under landssnittet	169,3	226	62
Forsøk med fag om livsmestring på 5.-7.trinn	20	226	62
Tegnspråkopplæring. Tilskudd til skoler med elever som skal ha opplæring etter paragraf 2-6	10	226	62
Tilskudd til Globalskolen. Kompletterende fjernundervisning for norske elever, ca 1460 elever som bor i utlandet	12	228	78
Sjunkhatten folkehøgskole	1,5	253	70
Voksenopplæringsforbundets arbeids- og inkluderingsinnsats	1	254	73
Basiskompetanse i arbeidslivet (BKA)	10	257	70
Studieplasser	41,5	260	50
Flytte 300 mill tilbake fra oppdragsforskning til basisfinansiering av UH	0	260	50
Reversere Adm kutt i staten på 0,5 pst (UH sektorens andel) - overføres til tiltak rettet mot studiekvalitet og studentoppfølging	160	260	50
Høyskolestiftelsen i Kongsvinger. Øremerkede midler til nye strategiske studieplasser innenfor IKT og bioøkonomi	1	260	70
1000 flere studentboliger	57	270	75
Økt tilskudd for offentlige- og nærings-phd	20	281	50
Open Access Fond for å fremme norske forskningstidsskrifters overgang til Open Access	5	281	50
Sjømannskirken: Fagstilling for å bistå norske barn og unge i utlandet som ikke har det bra pga rus, ovegrep og psykiatri	2,5	340	71
20 nærings-Phd-er	4	920	50
Opprydding av farlig atomavfall	30	920	50
Havforskningsinstituttet - Økt kunnskap om havet	27,9	925	22
Inkludere folkehøgskoleelever i 11. måneders studiestøtte	5,4	2410	50
Øke studiestøtten til 1,3 G	386,6	2410	50
Lånekassen (stipend)	15,556	2410	50
Økt utstyrsstipend for elever	15	2410	70
Inkludere folkehøgskoleelever i 11. måneders studiestøtte	0,08	2410	70
Inkludere folkehøgskoleelever i 11. måneders studiestøtte	0,1	2410	72
Øke studiestøtten til 1,3 G	6,9	2410	72
Lånekassen (rentestøtte)	0,271	2410	72
Inndekning og omprioriteringer			
Nedjustering antall asylsøkere	-57,456	225	64
Gå mot regjeringens forslag om å heve studielånsrenta	-155,2	2410	72

Inntektsposter			
Nytt anslag asylsøkere	-28,441	3225	4
Gå mot regjeringens forslag om å heve studielånsrenta	-520,9	5617	80
Inkludere folkehøgskoleelever i 11. måneders studiestøtte	0,1	5617	80
90-poster			
1000 nye studieplasser, IKT og teknologi	47,7	2410	90
Gå mot regjeringens forslag om å heve studielånsrenta	-121,1	2410	90
Inkludere folkehøgskoleelever i 11. måneders studiestøtte	16,9	2410	90
Øke studiestøtten til 1,3 G	1 214	2410	90
Sum rammeområde 16	**1743,192**		

Rammeområde 17: Samferdsel

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Sykkelsatsing riksvei	200	1320	30
Ras- og skredsikring riksveier, klimatilpasning	100	1320	31
Ras- og skredsikring fylkesveier, klimatilpasning	100	1320	62
Sykkelsatsing kommune og fylke	400	1320	63
Utbygging av ladepunkter for å realisere elektrifiseringen av vegtrafikken	100	1320	32 (ny)
Oppstart av satsingen Nasjonalt kollektivmånedskort for ungdom	100	1330	60
Doble den nasjonale TT-ordningen	45	1330	60
Sikre bedre kvalitet i utviklingen av en samlet nasjonal reiseplanlegger og elektronisk billettering for kollektivtrafikken i Norge for å gjøre det enklere å reise kollektivt	40	1330	60
Kollektivsatsing i Oslo, Bergen, Trondheim, Nord-Jæren, Kristiansand, Buskerudbyen (Kongsberg, Øvre-Nedre Eiker, Drammen, Lier), Grenland, Nedre Glomma (Sarpsborg, Fredrikstad) og Tromsø	700	1330	61
Økt satsing store kollektivinvesteringer i de fire største byene	600	1330	63
Flere byer og tettsteder enn i dag skal få bymiljøavtaler for bedre satsing på kollektiv, sykkel og gange. F.eks: Bodø, Tønsberg, Moss, Hamar, Molde, Lillehammer, Gjøvik, Sandefjord	500	1330	64
Bonusordning for trafikkvekst langdistansetog. Skal premiere togoperatørene til å oppnå trafikkvekst	20	1352	70
Utvide ordningen med 20 prosent rabatt på måneds- og årskort for NSB	105	1352	70
Drift og vedlikehold jernbane, fornying og godstiltak	600	1352	71
Jernbaneinvesteringer, planlegging. Skal blant annet gå til framdrift i planlegging av jernbanetunnelene i Oslo, dobbeltspor Vestfoldbanen, InterCity-prosjekter i Hedmark, Akershus og Østfold, elektrifisering av Trønder-/Meråkerbanen, Rørosbanen og Solørbanen, samt Ålgårdbanen	400	1352	72
Jernbaneinvesteringer. Blant annet rassikring og tunnelsikkerhet, utbedring Sørlandsbanen, tiltak på Nordlandsbanen, byggestart Sørumsand Stasjon.	400	1352	73
Havner. Nye anlegg og vedlikehold	30	1360	30
Tilskudd til fiskerihavneanlegg	10	1360	60

Bredbånd	100	1380	71
Inndekning og omprioriteringer			
Redusere nødnettdirektoratet	-10	456	1
Omfordeling riksveiinvesteringer	-700	1320	30
Kutt nye veier	-2075,2	1321	70
Kutt nye veier	-1000	1321	75
Reversere forslaget om lavere bompenger	-502,8	1330	75
90-poster			
Egenkapital lyntog	13000	1352	90(ny)
Sum rammeområde 17	**262**		

Rammeområde 18: Rammeoverføringer til kommunesektoren mv.

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Øke veksttilskudd	80	571	66
Øke storbytilskudd	80	571	67
Maksimalpris på 2680 kr (1750 kr i 2005).	135	571	60F
Innfase bemanningsnorm 3 pr voksen for de yngste barna, 6 pr voksne pr de eldste barna	0	571	60F
Øke andelen fagarbeidere med relevant fagbrev til minimum 25 pst av de ansatte	21	571	60F
Øke andelen barnehagelærer til minimum 50 pst av de ansatte. Innføring fra 1.aug. 2017	346	571	60F
Opptrapping mot to opptak i året: Utvid retten til 1. januar	385	571	60F
Innføre kommunal ventestøtte for barn uten barnehageplass, som følge av avvikling av kontantstøtten	989	571	60F
Innføre minsteressurs-norm på skolenivå, maks 15.elever pr lærer på 1.-4.trinn	522	571	60F
Veiledningsordning nyutdannede lærere	200	571	60F
Innføre to årstimer for øvingstid på 5.-7.trinn med lærer	168	571	60F
Fysisk aktivitet ungdomstrinnet: Utvide timetallet på 8.,9. og 10.trinn slik at det totale timetallet til fysisk aktivitet er på min 0,5 t daglig.	313	571	60F
Innføre et frivillig og gratis tilbud om kulturskoletime for 1.-4.trinn fra 1.august 2017	84	571	60F
Oppstart enkelt skolemåltid 7.-10. klasse	700	571	60F
Én time praktisk- estetiske fag på 1-4.trinn	84	571	60F
Styrke barnevernet	100	571	60F
Økt bemanning og rett til hele stillinger, eldreomsorg	200	571	60F
Styrke brukerstyrt personlig assistanse ordningen	50	571	60F
Øremerking av 100 mill. og økning på 50 mill. for rehabilitering	50	571	60F
Avslutte forsøk med statlig finansiert eldreomsorg	1015,4	571	60F
Styrke kommunene for å gjeninnføre diagnoselista for fysioterapi	175	571	60F
Øke midler til arbeidstiltak og kvalifiseringsprogram	100	571	60F
Aktivitetsstøtte for barn og unge	100	571	60F

Styrke arbeidet med klimatiltak og klimatilpasning	50	571	60F
Nasjonalt biblioteksløft	200	571	60F
Øke stillinger til helsestasjon og skolehelsetjenester. Øremerke 50 mill. og styrke med 150 mill.	200	571	60Ø
Tidlig innsats i skolen. Øremerke 150 mill. kroner.	0	571	60Ø
Ta igjen etterslep for finansiering av Oslo kommunes 2. linje barnevern	160	571	60Ø
Øremerking av 300 mill. kroner til rusomsorg og øke med 50 mill. kroner	50	571	60Ø
Opptrapping for lavterskeltilbud psykisk helse	200	571	60Ø
Rentekompensasjon til kommunene, investering i vann og avløp. Flomutsatte kommuner prioriteres.	200	571	68 (ny)
Kollektivtrafikk i fylkeskommunene	250	572	60F
Klimatilpasning og klimaarbeid fylkeskommune	50	572	60F
Næringsutvikling fylke	50	572	60F
Kompensasjonsordning inntektssystemet fylke	100	572	60F
Flere lærlingeplasser fylke	120	572	60Ø
Senke innslagspunktet for refusjon for ressurskrevende tjenester	330	575	60
Inndekning og omprioriteringer			
Engangskostnad fylkessammenslåing.	-180	571	61
Regionsentertilskudd	-100	571	65
Øke stillinger til helsestasjon og skolehelsetjenester. Øremerke 50 mill. og styrke med 150 mill.	-50	571	60F
Tilbakeføre øyeblikkelig døgntilbud psykisk helse/rus til spesialisthelsetjenesten i helsebudsjettet	-86,5	571	60F
Flytting av midler til frivillighet til andre rammer	-131	571	60F
Ta ut midler til boligsosiale formål fra kommunenes inntektsramme og beholde det som et eget tilskudd	-5,7	571	60F
Engangskostnad kommunesammenslåing	-900	573	60
Sum rammeområde 18	**6394,2**		

Rammeområde 19: Tilfeldige inntekter og utgifter

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Departementer, direktorater og helseforetak pålegges mindre bruk av eksterne konsulenter	-500	2309	1
Sum rammeområde 19	**-500**		

Rammeområde 20: Finansadministrasjon mv.

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Satsing i Skatteetaten på avdekking av skattejuks	25	1618	1
Sum rammeområde 20	**25**		

Rammeområde 22: Utbytte mv.			
Sak	**Beløp**	**Kapittel**	**Post**
Økt utbytte Avinor til 50 prosent	28,5	5622	80
Sum rammeområde 22	**28,5**		